๚ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส๚

วินยปิฏเก

จูฬวคฺคปาฬิ

๑. กมฺมกฺขนฺธกํ

๑. ตชฺชนียกมฺมํ

๑. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม๚ เตน โข ปน สมเยน ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู อตฺตนา ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ อธิกรณการกา, เยปิ จเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ อธิกรณการกา เต อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – ‘‘มา โข ตุเมฺห, อายสฺมโนฺต, เอโส อเชสิ๚ พลวาพลวํ ปฏิมเนฺตถ๚ ตุเมฺห เตน ปณฺฑิตตรา จ พฺยตฺตตรา จ พหุสฺสุตตรา จ อลมตฺตตรา จ [อลมตฺถตรา จ (สฺยา. ก.)]๚ มา จสฺส ภายิตฺถ๚ มยมฺปิ ตุมฺหากํ ปกฺขา ภวิสฺสามา’’ติ๚ เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺติ๚ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู อตฺตนา ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ อธิกรณการกา, เยปิ จเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ อธิกรณการกา เต อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วกฺขนฺติ – ‘มา โข ตุเมฺห, อายสฺมโนฺต, เอโส อเชสิ๚ พลวาพลวํ ปฏิมเนฺตถ๚ ตุเมฺห เตน ปณฺฑิตตรา จ พฺยตฺตตรา จ พหุสฺสุตตรา จ อลมตฺตตรา จ๚ มา จสฺส ภายิตฺถ๚ มยมฺปิ ตุมฺหากํ ปกฺขา ภวิสฺสามา’ติ๚ เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺตี’’ติ๚

๒. อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ๚ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู อตฺตนา ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ อธิกรณการกา, เยปิ จเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ อธิกรณการกา เต อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – ‘มา โข ตุเมฺห, อายสฺมโนฺต, เอโส อเชสิ๚ พลวาพลวํ ปฏิมเนฺตถ๚ ตุเมฺห เตน ปณฺฑิตตรา จ พฺยตฺตตรา จ พหุสฺสุตตรา จ อลมตฺตตรา จ๚ มา จสฺส ภายิตฺถ๚ มยมฺปิ ตุมฺหากํ ปกฺขา ภวิสฺสามา’ติ๚ เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ๚ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, ภิกฺขเว, เตสํ โมฆปุริสานํ อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํ๚ กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา อตฺตนา ภณฺฑนการกา…เป.… สงฺฆ อธิกรณการกา, เยปิ จเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา…เป.… สงฺฆ อธิกรณการกา เต อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วกฺขนฺติ – ‘มา โข ตุเมฺห, อายสฺมโนฺต, เอโส อเชสิ๚ พลวาพลวํ ปฏิมเนฺตถ๚ ตุเมฺห เตน ปณฺฑิตตรา จ พฺยตฺตตรา จ พหุสฺสุตตรา จ อลมตฺตตรา จ๚ มา จสฺส ภายิตฺถ๚ มยมฺปิ ตุมฺหากํ ปกฺขา ภวิสฺสามา’ติ? เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนา

นิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺติฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิโยฺยภาวายฯ อถ เขฺวตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานเญฺจว อปฺปสาทาย ปสนฺนานญฺจ เอกจฺจานํ อญฺญถตฺตายา''ติฯ

อถ โข ภควา เต [ปณฺฑุกโลหิตเก (สฺยา.)] ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย ทุโปฺปสตาย มหิจฺฉตาย อสนฺตุฎฺฐิตาย [อสนฺตุฎฺฐตาย (สฺยา.), อสนฺตุฎฺฐิยา (สี.)] สงฺคณิกาย โกสชฺชสฺส อวณฺณํ ภาสิตฺวา อเนกปริยาเยน สุภรตาย สุโปสตาย อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฎฺฐสฺส สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส [วิริยารมฺภสฺส (สี.), วีริยารพฺภสฺส (ก.)] วณฺณํ ภาสิตฺวา ภิกฺขูนํ ตทนุจฺฉวิกํ ตทนุโลมิกํ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํฯ ปฐมํ ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู โจเทตพฺพา, โจเทตฺวา สาเรตพฺพา, สาเรตฺวา อาปตฺติํ [อาปตฺติ (สี. สฺยา.)] อาโรเปตพฺพา, อาปตฺติํ อาโรเปตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๓. ''สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิเม ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู อตฺตนา ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา, เยปิ จเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา เต อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – 'มา โข ตุเมฺห, อายสฺมโนฺต, เอโส อเชสิฯ พลวาพลวํ ปฎิมเนฺตถฯ ตุเมฺห เตน ปณฺฑิตตรา จ พฺยตฺตตรา จ พหุสฺสุตตรา จ อลมตฺตตรา จฯ มา จสฺส ภายิตฺถฯ มยมฺปิ ตุมฺหากํ ปกฺขา ภวิสฺสามา'ติฯ เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

''สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิเม ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู อตฺตนา ภณฺฑนการกา…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการกา, เยปิ จเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการกา เต อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – 'มา โข ตุเมฺห, อายสฺมโนฺต, เอโส อเชสิฯ พลวาพลวํ ปฎิมเนฺตถฯ ตุเมฺห เตน ปณฺฑิตตรา จ พฺยตฺตตรา จ พหุสฺสุตตรา จ อลมตฺตตรา จฯ มา จสฺส ภายิตฺถฯ มยมฺปิ ตุมฺหากํ ปกฺขา ภวิสฺสามา'ติฯ เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺติฯ สโงฺฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

''ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิเม ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู อตฺตนา ภณฺฑนการกา…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการกา, เยปิ จเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการกา เต อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – 'มา โข ตุเมฺห , อายสฺมโนฺต, เอโส อเชสิฯ พลวาพลวํ ปฎิมเนฺตถฯ ตุเมฺห เตน ปณฺฑิตตรา จ พฺยตฺตตรา จ พหุสฺสุตตรา จ อลมตฺตตรา จฯ มา จสฺส ภายิตฺถฯ มยมฺปิ ตุมฺหากํ ปกฺขา ภวิสฺสามา'ติฯ เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺติฯ สโงฺฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

''ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆ ฯ อิเม ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู อตฺตนา ภณฺฑนการกา…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการกา, เยปิ จเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา…เป.…

สเงฺฆ อธิกรณการกา เต อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – ‘มา โข ตุเมฺห, อายสฺมนฺโต, เอโส อเชสิฯ พลวาพลวํ ปฏิมนฺเตถฯ ตุเมฺห เตน ปณฺฑิตตรา จ พฺยตฺตตรา จ พหุสฺสุตตรา จ อลมตฺตตรา จฯ มา จสฺส ภายิตฺถฯ มยมฺปิ ตุมฺหากํ ปกฺขา ภวิสฺสามา’ติฯ เตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ภณฺฑนานิ อุปฺปชฺชนฺติ, อุปฺปนฺนานิ จ ภณฺฑนานิ ภิโยฺยภาวาย เวปุลฺลาย สํวตฺตนฺติฯ สโงฺฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘กตํ สเงฺฆน ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๔. ‘‘ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ [อธมฺมกมฺมเญฺจว (สฺยา.)] โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสมฺมุขา กตํ โหติ, อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสมฺมุขา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิ

เมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว , ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๕. ‘‘ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สมฺมุขา กตํ โหติ, ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ , อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ โจเทตฺวา กตํ โหติ, สาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ

โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สมฺมุขา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ ปฏิญฺญาย กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ โจเทตฺวา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สาเรตฺวา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตชฺชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

อากงฺขมานฉกฺกํ

๖. [ปริ. ๓๒๓] “ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺเฆ อธิกรณการโก; พาโล โหติ อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสฏฺโฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสคฺเคหิ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน , อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“ติณฺณํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สงฺเฆ อธิกรณการโก; เอโก พาโล โหติ อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; เอโก คิหิสํสฏฺโฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสคฺเคหิ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรสมฺปิ , ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ, เอโก อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, เอโก อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺย ฯ เอโก พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สงฺโฆ, ตชฺชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

อากงฺขมานฉกฺกํ นิฏฺฐิตํฯ

อฏฺฐารสวตฺตํ

๗. “ตชฺชนียกมฺมกเตน , ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา – น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ [สมฺมติ (สฺยา.)] สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา

สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ กตํ โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตโพฺพ, น ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฏฺฐเปตโพฺพ, น โอกาโส กาเรตโพฺพ, น โจเทตโพฺพ, น สาเรตโพฺพ, น ภิกฺขูหิ [น ภิกฺขู ภิกฺขูหิ (สฺยา.)] สมฺปโยเชตพฺพ''นฺติฯ

ตชฺชนียกเมฺม อฏฺฐารสวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฏฺฐารสกํ

๘. อถ โข สโงฺฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ อกาสิ ฯ เต สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกตา สมฺมา วตฺตนฺติ, โลมํ ปาเตนฺติ , เนตฺถารํ วตฺตนฺติ, ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – ''มยํ, อาวุโส, สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกตา สมฺมา วตฺตาม, โลมํ ปาเตม, เนตฺถารํ วตฺตาม, กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.…ฯ ''เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตุฯ

ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ อุปสมฺปาเทติ, นิสฺสยํ เทติ, สามเณรํ อุปฏฺฐาเปติ, ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุตึ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

[ปริ. ๔๒๐] ''อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺตึ อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ; กมฺมํ ครหติ, กมฺมิเก ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

''อฏฺฐหิ , ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, ปวารณํ ฐเปติ, สวจนียํ กโรติ, อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, โอกาสํ กาเรติ, โจเทติ, สาเรติ, ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ [ภิกฺขู ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ (สฺยา.)] – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฏฺฐารสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฏฺฐารสกํ

๙. ''ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น อุปสมฺปาเทติ, น นิสฺสยํ เทติ, น สามเณรํ อุปฏฺฐาเปติ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุตึ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

''อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺตึ น อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ; กมฺมํ น ครหติ, กมฺมิเก น ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภตพฺพํฯ

น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, น ปวารณํ ฐเปติ, น สวจนียํ กโรติ, น อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, น โอกาสํ กาเรติ, น โจเทติ, น สาเรติ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน , ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภตพฺพํฯ

ปฏิปฺปสฺสมฺเภตพฺพอฏฺฐารสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๐. ‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปฏิปฺปสฺสมฺเภตพฺพํฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ปณฺฑุกโลหิตเกหิ ภิกฺขูหิ สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘มยํ, ภนฺเต, สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมกตา สมฺมา วตฺตาม, โลมํ ปาเตม, เนตฺถารํ วตฺตาม, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจามา’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิเม ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมกตา สมฺมา วตฺตนฺติ, โลมํ ปาเตนฺติ, เนตฺถารํ วตฺตนฺติ , ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจนฺติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิเม ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมกตา สมฺมา วตฺตนฺติ, โลมํ ปาเตนฺติ, เนตฺถารํ วตฺตนฺติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจนฺติฯ สงฺโฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม , ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิเม ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมกตา สมฺมา วตฺตนฺติ, โลมํ ปาเตนฺติ, เนตฺถารํ วตฺตนฺติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจนฺติฯ สงฺโฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิเม ปณฺฑุกโลหิตกา ภิกฺขู สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมกตา สมฺมา วตฺตนฺติ, โลมํ ปาเตนฺติ, เนตฺถารํ วตฺตนฺติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจนฺติฯ สงฺโฆ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ปฏิปฺปสฺสทฺธํ สงฺเฆน ปณฺฑุกโลหิตกานํ ภิกฺขูนํ ตชฺชนียกมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส,

ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ตชฺชนียกมฺมํ นิฏฺฐิตํ ปฐมํฯ

๒. นิยสฺสกมฺมํ

๑๑. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา เสยฺยสโก พาโล โหติ อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสฏฺโฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสคฺเคหิ; อปิสฺสุ ภิกฺขู ปกตา [ปกตตฺตา (สี. สฺยา.)] ปริวาสํ เทนฺตา มูลาย ปฏิกสฺสนฺตา มานตฺตํ เทนฺตา อพฺเภนฺตาฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา เสยฺยสโก พาโล ภวิสฺสติ อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสฏฺโฐ วิหริสฺสติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสคฺเคหิ ; อปิสฺสุ ภิกฺขู ปกตา ปริวาสํ เทนฺตา มูลาย ปฏิกสฺสนฺตา มานตฺตํ เทนฺตา อ เพฺภนฺตา’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, เสยฺยสโก ภิกฺขุ พาโล อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสฏฺโฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสคฺเคหิ; อปิสฺสุ ภิกฺขู ปกตา ปริวาสํ เทนฺตา มูลาย ปฏิกสฺสนฺตา มานตฺตํ เทนฺตา อเพฺภนฺตา’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, ภิกฺขเว, ตสฺส โมฆปุริสสฺส อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม โส, ภิกฺขเว, โมฆปุริโส พาโล ภวิสฺสติ อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสฏฺโฐ วิหริสฺสติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสคฺเคหิ; อปิสฺสุ ภิกฺขู ปกตา ปริวาสํ เทนฺตา มูลาย ปฏิกสฺสนฺตา มานตฺตํ เทนฺตา อเพฺภนฺตาฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สงฺโฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ [นิยสกมฺมํ (ก.)] กโรตุ – นิสฺสาย เต วตฺถพฺพนฺติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํฯ ปฐมํ เสยฺยสโก ภิกฺขุ โจเทตโพฺพ, โจเทตฺวา สาเรตโพฺพ, สาเรตฺวา อาปตฺตึ อาโรเปตโพฺพ [อาปตฺติ อาโรเปตพฺพา (สี. สฺยา.)], อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๒. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ เสยฺยสโก ภิกฺขุ พาโล อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสฏฺโฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสคฺเคหิ; อปิสฺสุ ภิกฺขู ปกตา ปริวาสํ เทนฺตา มูลาย ปฏิกสฺสนฺตา มานตฺตํ เทนฺตา อเพฺภนฺตาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺย – นิสฺสาย เต วตฺถพฺพนฺติฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ เสยฺยสโก ภิกฺขุ พาโล อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสฏฺโฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสคฺเคหิ; อปิสฺสุ ภิกฺขู ปกตา ปริวาสํ เทนฺตา มูลาย ปฏิกสฺสนฺตา มานตฺตํ เทนฺตา อเพฺภนฺตาฯ สงฺโฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ กโรติ – นิสฺสาย เต วตฺถพฺพนฺติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส กรณํ – นิสฺสาย เต วตฺถพฺพนฺติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ เสยฺยสโก ภิกฺขุ พาโล อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสฏฺโฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสคฺเคหิ; อปิสฺสุ ภิกฺขู ปกตา ปริวาสํ เทนฺตา มูลาย ปฏิกสฺสนฺตา มานตฺตํ เทนฺตา อเพฺภนฺตาฯ สงฺโฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ กโรติ – นิสฺสาย เต วตฺถพฺพนฺติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส กรณํ – นิสฺสาย เต วตฺถพฺพนฺติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘กตํ สเงฺฆน เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ – นิสฺสาย เต วตฺถพฺพนฺติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๑๓. ‘‘ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสมฺมุขา กตํ โหติ, อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… อสมฺมุขา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว…เป.… อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.… ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.… ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ

โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๑๔. ‘‘ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สมฺมุขา กตํ โหติ, ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ โจเทตฺวา กตํ โหติ, สาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… สมฺมุขา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… ปฏิญฺญาย กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว…เป.… อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.… ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… โจเทตฺวา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… สาเรตฺวา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.… ฯ

“อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ นิยสฺสกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

อากงฺขมานฉกฺกํ

๑๕. [ปริ. ๓๒๓] “ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก; พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปโนฺน โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ

“ติณฺณํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก; เอโก พาโล โหติ, อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; เอโก คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, เอโก อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, เอโก อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปโนฺน โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, นิยสฺสกมฺมํ กเรยฺยฯ

อากงฺขมานฉกฺกํ นิฏฺฐิตํฯ

อฏฺฐารสวตฺตํ

๑๖. “นิยสฺสกมฺมกเตน , ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา – น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมํ

กตํ โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตโพฺพ, น ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฏฺฐเปตโพฺพ, น โอกาโส การาเปตโพฺพ, น โจเทตโพฺพ, น สาเรตโพฺพ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพ’’นฺติฯ

นิยสฺสกเมฺม อฎฺฐารสวตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๑๗. อถ โข สโงฺฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ อกาสิ – นิสฺสาย เต วตฺถพฺพนฺติฯ โส สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต กลฺยาณมิเตฺต เสวมาโน ภชมาโน ปยิรุปาสมาโน อุทฺทิสาเปโนฺต ปริปุจฺฉโนฺต พหุสฺสุโต โหติ, อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทติ – “อหํ, อาวุโส, สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ… เป.…ฯ “เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตุฯ

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฎฺฐารสกํ

๑๘. “ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ อุปสมฺปาเทติ, นิสฺสยํ เทติ, สามเณรํ อุปฎฺฐาเปติ, ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุตึ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

[ปริ. ๔๒๐] “อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺตึ อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ; กมฺมํ ครหติ, กมฺมิเก ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

“อฎฺฐหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, ปวารณํ ฐเปติ, สวจนียํ กโรติ, อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ , โอกาสํ กาเรติ, โจเทติ, สาเรติ, ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฎฺฐหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฎฺฐารสกํ นิฎฺฐิตํฯ

ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฎฺฐารสกํ

๑๙. “ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น อุปสมฺปาเทติ, น นิสฺสยํ เทติ, น สามเณรํ อุปฎฺฐาเปติ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุตึ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺตึ น อาปชฺชติ, อญฺญํ วา

ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ; กมฺมํ น ครหติ, กมฺมิเก น ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, น ปวารณํ ฐเปติ, น สวจนียํ กโรติ, น อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, น โอกาสํ กาเรติ, น โจเทติ, น สาเรติ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฏฺฐารสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐. ‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ เตน, ภิกฺขเว, เสยฺยสเกน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิ, นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพา ฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ เสยฺยสโก ภิกฺขุ สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ เสยฺยสโก ภิกฺขุ สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ สโงฺฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ เสยฺยสโก ภิกฺขุ สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ สโงฺฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ เสยฺยสโก ภิกฺขุ สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ สโงฺฆ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ปฏิปฺปสฺสทฺธํ สเงฺฆน เสยฺยสกสฺส ภิกฺขุโน นิยสฺสกมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

นิยสฺสกมฺมํ นิฏฺฐิตํ ทุติยํฯ

๓. ปพฺพาชนียกมฺมํ

๒๑. [อิทํ วตฺถุ ปารา. ๔๓๑ อาทโย] เตน โข ปน สมเยน อสฺสชิปุนพฺพสุกา นาม [นาม ภิกฺขู (ก.)] กีฏาคิริสฺมึ อาวาสิกา โหนฺติ อลชฺชิโน ปาปภิกฺขูฯ เต [จูฬว. ๒๙๒ อาทโย] เอวรูปํ อนาจารํ อาจรนฺติ – มาลาวจฺฉํ โรเปนฺติปิ โรปาเปนฺติปิ, สิญฺจนฺติปิ สิญฺจาเปนฺติปิ, โอจินนฺติปิ โอจินาเปนฺติปิ, คเนฺถนฺติปิ คนฺถาเปนฺติปิ , เอกโตวณฺฏิกมาลํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, มญฺชริกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, วิธูติกํ [วิธุติกํ (สฺยา.)] กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, วฏํสกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อาเวฬํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อุรจฺฉทํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีนํ กุลธีตานํ กุลกุมารีนํ กุลสุณฺหานํ กุลทาสีนํ เอกโตวณฺฏิกมาลํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, มญฺชริกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, วิธูติกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, วฏํสกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อาเวฬํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อุรจฺฉทํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีหิ กุลธีตาหิ กุลกุมารีหิ กุลสุณฺหาหิ กุลทาสีหิ สทฺธึ เอกภาชเนปิ ภุญฺชนฺติ, เอกถาลเกปิ ปิวนฺติ, เอกาสเนปิ นิสีทนฺติ, เอกมญฺเจปิ ตุวฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณาปิ ตุวฏฺฏนฺติ, เอกปาวุรณาปิ ตุวฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณปาวุรณาปิ ตุวฏฺฏนฺติ, วิกาเลปิ ภุญฺชนฺติ, มชฺชมฺปิ ปิวนฺติ, มาลาคนฺธวิเลปนมฺปิ ธาเรนฺติ, นจฺจนฺติปิ, คายนฺติปิ, วาเทนฺติปิ, ลาเสนฺติปิ; นจฺจนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ คายนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ วาเทนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ ลาเสนฺติ; คายนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, คายนฺติยาปิ คายนฺติ, คายนฺติยาปิ วาเทนฺติ, คายนฺติยาปิ ลาเสนฺติ; วาเทนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, วาเทนฺติยาปิ คายนฺติ, วาเทนฺติยาปิ วาเทนฺติ, วาเทนฺติยาปิ ลาเสนฺติ; ลาเสนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ คายนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ วาเทนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ ลาเสนฺติ; อฏฺฐปเทปิ กีฬนฺติ, ทสปเทปิ กีฬนฺติ, อากาเสปิ กีฬนฺติ, ปริหารปเถปิ กีฬนฺติ, สนฺติกายปิ กีฬนฺติ, ขลิกายปิ กีฬนฺติ, ฆฏิกายปิ กีฬนฺติ, สลากหเตฺถนปิ กีฬนฺติ, อเกฺขนปิ กีฬนฺติ, ปงฺคจีเรนปิ กีฬนฺติ, วงฺกเกนปิ กีฬนฺติ, โมกฺขจิกายปิ กีฬนฺติ, จิงฺคุลเกนปิ กีฬนฺติ, ปตฺตาฬฺหเกนปิ กีฬนฺติ, รถเกนปิ กีฬนฺติ, ธนุเกนปิ กีฬนฺติ, อกฺขริกายปิ กีฬนฺติ, มเนสิกายปิ กีฬนฺติ, ยถาวเชฺชนปิ กีฬนฺติ; หตฺถิสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, อสฺสสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, รถสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, ธนุสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, ถรุสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ; หตฺถิสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติ, อสฺสสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติ, รถสฺสปิ ปุรโต [ปุรโต ธาวนฺติ (สฺยา.)] ธาวนฺติปิ อาธาวนฺติปิ; อุเสฺสเฬนฺติปิ, อโปฺผเฏนฺติปิ , นิพฺพุชฺฌนฺติปิ, มุฏฺฐีหิปิ ยุชฺฌนฺติ; รงฺคมเชฺฌปิ สงฺฆาฏึ ปตฺถริตฺวา นจฺจกึ [นจฺจนฺตึ (สี. สฺยา.)] เอวํ วทนฺติ – ‘‘อิธ, ภคินิ, นจฺจสฺสู’’ติ; นลาฏิกมฺปิ เทนฺติ; วิวิธมฺปิ อนาจารํ อาจรนฺติฯ

๒๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ กาสีสุ วสฺสํวุโฏฺฐ [วสฺสํวุโตฺถ (สี. สฺยา.)] สาวตฺถึ คจฺฉโนฺต ภควนฺตํ ทสฺสนาย เยน กีฏาคิริ ตทวสริฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย กีฏาคิรึ ปิณฺฑาย ปาวิสิ ปาสาทิเกน อภิกฺกเนฺตน ปฏิกฺกเนฺตน อาโลกิเตน วิโลกิเตน สมิญฺชิเตน [สมฺมิญฺชิเตน (สี. สฺยา. กํ.)] ปสาริเตน, โอกฺขิตฺตจกฺขุ อิริยาปถสมฺปโนฺนฯ มนุสฺสา ตํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา เอวมาหํสุ – ‘‘กฺวายํ อพลพโล วิย มนฺทมโนฺท วิย ภากุฏิกภากุฏิโก วิย? โก อิมสฺส อุปคตสฺส ปิณฺฑกมฺปิ ทสฺสติ? อมฺหากํ ปน อยฺยา อสฺสชิปุนพฺพสุกา สณฺหา สขิลา สุขสมฺภาสา มิหิตปุพฺพงฺคมา เอหิสฺวาคตวาทิโน อพฺภากุฏิกา อุตฺตานมุขา ปุพฺพภาสิโนฯ เตสํ โข นาม ปิโณฺฑ ทาตโพฺพ’’ติฯ

อทฺทสา โข อญฺญตโร อุปาสโก ตํ ภิกฺขุํ กีฏาคิริสฺมึ ปิณฺฑาย จรนฺตํ; ทิสฺวาน เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อภิวาเทตฺวา เอตทโวจ – ‘‘อปิ, ภเนฺต, ปิโณฺฑ ลพฺภตี’’ติ? ‘‘น โข, อาวุโส, ปิโณฺฑ ลพฺภตี’’ติฯ ‘‘เอหิ, ภเนฺต, ฆรํ คมิสฺสามา’’ติฯ อถ โข โส อุปาสโก ตํ ภิกฺขุํ ฆรํ เนตฺวา โภเชตฺวา เอตทโวจ – ‘‘กหํ, ภเนฺต, อโยฺย คมิสฺสตี’’ติ? ‘‘สาวตฺถึ โข อหํ, อาวุโส, คมิสฺสามิ ภควนฺตํ ทสฺสนายา’’ติฯ ‘‘เตน หิ, ภเนฺต, มม วจเนน ภควโต

ปาเท สิรสา วนฺท, เอวญฺจ วเทหิ – ‘ทุฏฺโฐ, ภนฺเต, กีฏาคิริสฺมึ อาวาโสฯ อสฺสชิปุนพฺพสุกา นาม กีฏาคิริสฺมึ อาวาสิกา อลชฺชิโน ปาปภิกฺขูฯ เต เอวรูปํ อนาจารํ อาจรนฺติ – มาลาวจฺฉํ โรเปนฺติปิ โรปาเปนฺติปิ, สิญฺจนฺติปิ สิญฺจาเปนฺติปิ, โอจินนฺติปิ, โอจินาเปนฺติปิ, คเนฺถนฺติปิ คนฺถาเปนฺติปิ, เอกโตวณฺฏิกมาลํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, มญฺชริกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, วิธูติกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, วฏํสกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อาเวฬํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อุรจฺฉทํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีนํ กุลธีตานํ กุลกุมารีนํ กุลสุณฺหานํ กุลทาสีนํ เอกโตวณฺฏิกมาลํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, มญฺชริกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, วิธูติกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, วฏํสกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อาเวฬํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อุรจฺฉทํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีหิ กุลธีตาหิ กุลกุมารีหิ กุลสุณฺหาหิ กุลทาสีหิ สทฺธึ เอกภาชเนปิ ภุญฺชนฺติ, เอกถาลเกปิ ปิวนฺติ, เอกาสเนปิ นิสีทนฺติ, เอกมเญฺจปิ ตุวฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณาปิ ตุวฏฺฏนฺติ, เอกปาวุรณาปิ ตุวฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณปาวุรณาปิ ตุวฏฺฏนฺติ, วิกาเลปิ ภุญฺชนฺติ, มชฺชมฺปิ ปิวนฺติ, มาลาคนฺธวิเลปนมฺปิ ธาเรนฺติ, นจฺจนฺติปิ, คายนฺติปิ, วาเทนฺติปิ, ลาเสนฺติปิ; นจฺจนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ คายนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ วาเทนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ ลาเสนฺติ…เป…. (จกฺกํ กาตพฺพํ)ฯ ลาเสนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ คายนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ วาเทนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ ลาเสนฺติ; อฏฺฐปเทปิ กีฬนฺติ, ทสปเทปิ กีฬนฺติ, อากาเสปิ กีฬนฺติ, ปริหารปเถปิ กีฬนฺติ, สนฺติกายปิ กีฬนฺติ, ขลิกายปิ กีฬนฺติ, ฆฏิกายปิ กีฬนฺติ, สลากหเตฺถนปิ กีฬนฺติ, อเกฺขนปิ กีฬนฺติ, ปงฺคจีเรนปิ กีฬนฺติ, วงฺกเกนปิ กีฬนฺติ, โมกฺขจิกายปิ กีฬนฺติ, จิงฺคุลเกนปิ กีฬนฺติ, ปตฺตาฬฺหเกนปิ กีฬนฺติ, รถเกนปิ กีฬนฺติ, ธนุเกนปิ กีฬนฺติ, อกฺขริกายปิ กีฬนฺติ, มเนสิกายปิ กีฬนฺติ, ยถาวชฺชนปิ กีฬนฺติ; หตฺถิสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, อสฺสสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, รถสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, ธนุสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, ถรุสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ; หตฺถิสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติ, อสฺสสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติ, รถสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติปิ อาธาวนฺติปิ; อุเสฺสเฬนฺติปิ, อโปฺผเฏนฺติปิ, นิพฺพุชฺฌนฺติปิ, มุฏฺฐีหิปิ ยุชฺฌนฺติ; รงฺคมเชฺฌปิ สงฺฆาฏึ ปตฺถริตฺวา นจฺจกึ เอวํ วทนฺติ – ‘อิธ, ภคินิ, นจฺจสฺสู’ติ; นลาฏิกมฺปิ เทนฺติ; วิวิธมฺปิ อนาจารํ อาจรนฺติฯ เยปิ เต, ภนฺเต, มนุสฺสา ปุเพฺพ สทฺธา อเหสุํ ปสนฺนา เตปิ เอตรหิ อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนาฯ ยานิปิ ตานิ สงฺฆสฺส ปุเพฺพ ทานปถานิ ตานิปิ เอตรหิ อุปจฺฉินฺนานิฯ ริญฺจนฺติ เปสลา ภิกฺขู , นิวสนฺติ ปาปภิกฺขูฯ สาธุ, ภนฺเต, ภควา กีฏาคิรึ ภิกฺขู ปหิเณยฺย, ยถายํ กีฏาคิริสฺมึ อาวาโส สณฺฐเหยฺยา’’ติฯ

‘‘เอวมาวุโส’’ติ โข โส ภิกฺขุ ตสฺส อุปาสกสฺส ปฏิสฺสุณิตฺวา อุฏฺฐายาสนา เยน สาวตฺถิ เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน เยน สาวตฺถิ เชตวนํ อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราโม เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ปฏิสโมฺมทิตุํฯ อถ โข ภควา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ, ภิกฺขุ, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิสิ อปฺปกิลมเถน อทฺธานํ อาคโต, กุโต จ ตฺวํ ภิกฺขุ อาคจฺฉสี’’ติ? ‘‘ขมนียํ, ภควา, ยาปนียํ ภควา; อปฺปกิลมเถน จ อหํ, ภนฺเต, อทฺธานํ อาคโตฯ อิธาหํ, ภนฺเต, กาสีสุ วสฺสํวุโฏฺฐ สาวตฺถึ อาคจฺฉโนฺต ภควนฺตํ ทสฺสนาย เยน กีฏาคิริ ตทวสรึฯ อถ ขฺวาหํ, ภนฺเต, ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย กีฏาคิรึ ปิณฺฑาย ปาวิสึฯ อทฺทสา โข มํ, ภนฺเต, อญฺญตโร อุปาสโก กีฏาคิริสฺมึ ปิณฺฑาย จรนฺตํ ; ทิสฺวาน เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา เอตทโวจ – ‘อปิ, ภนฺเต, ปิโณฺฑ ลพฺภตี’ติฯ ‘น โข, อาวุโส, ปิโณฺฑ ลพฺภตี’ติฯ ‘เอหิ, ภนฺเต, ฆรํ คมิสฺสามา’ติฯ อถ โข, ภนฺเต, โส อุปาสโก มํ ฆรํ เนตฺวา โภเชตฺวา เอตทโวจ – ‘กหํ, ภนฺเต, อยฺโย คมิสฺสตี’ติ? ‘สาวตฺถึ โข อหํ, อาวุโส, คมิสฺสามิ ภควนฺตํ ทสฺสนายา’ติ ฯ ‘เตน หิ, ภนฺเต, มม วจเนน ภควโต ปาเท สิรสา วนฺท, เอวญฺจ วเทหิ – ทุโฏฺฐ, ภนฺเต, กีฏาคิริสฺมึ อาวาโสฯ อสฺสชิปุนพฺพสุกา นาม กีฏาคิริสฺมึ อาวาสิกา อลชฺชิ

โน ปาปภิกฺขู ฯ เต เอวรูปํ อนาจารํ อาจรนฺติ – มาลาวจฺฉํ โรเปนฺติปิ โรปาเปนฺติปิ…เป…. วิวิธมฺปิ อนาจารํ อาจรนฺติฯ เยปิ เต, ภนฺเต, มนุสฺสา ปุพฺเพ สทฺธา อเหสุํ ปสนฺนา เตปิ เอตรหิ อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนาฯ ยานิปิ ตานิ สงฺฆสฺส ปุพฺเพ ทานปถานิ ตานิปิ เอตรหิ อุปจฺฉินฺนานิฯ ริญฺจนฺติ เปสลา ภิกฺขู, นิวสนฺติ ปาปภิกฺขูฯ สาธุ, ภนฺเต, ภควา กีฏาคิรึ ภิกฺขู ปหิเณยฺย, ยถายํ กีฏาคิริสฺมึ อาวาโส สณฺฐเหยฺยา'ติฯ ตโต อหํ ภควา อาคจฺฉามี''ติฯ

๒๓. อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ''สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, อสฺสชิปุนพฺพสุกา นาม กีฏาคิริสฺมึ อาวาสิกา อลชฺชิโน ปาปภิกฺขู? เต เอวรูปํ อนาจารํ อาจรนฺติ – มาลาวจฺฉํ โรเปนฺติปิ…เป…. วิวิธมฺปิ อนาจารํ อาจรนฺติ? เยปิ เต มนุสฺสา ปุพฺเพ สทฺธา อเหสุํ ปสนฺนา เตปิ เอตรหิ อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนา? ยานิปิ ตานิ สงฺฆสฺส ปุพฺเพ ทานปถานิ ตานิปิ เอตรหิ อุปจฺฉินฺนานิ? ริญฺจนฺติ เปสลา ภิกฺขู นิวสนฺติ ปาปภิกฺขู''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ''อนนุจฺฉวิกํ…เป…. กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว , โมฆปุริสา เอวรูปํ อนาจารํ อาจริสฺสนฺติ – มาลาวจฺฉํ โรเปสฺสนฺติปิ โรปาเปสฺสนฺติปิ, สิญฺจิสฺสนฺติปิ สิญฺจาเปสฺสนฺติปิ, โอจินิสฺสนฺติปิ โอจินาเปสฺสนฺติปิ, คเนฺถสฺสนฺติปิ คนฺถาเปสฺสนฺติปิ, เอกโตวณฺฏิกมาลํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, มญฺชริกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, วิธูติกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, วฏํสกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, อาเวฬํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, อุรจฺฉทํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีนํ กุลธีตานํ กุลกุมารีนํ กุลสุณฺหานํ กุลทาสีนํ เอกโตวณฺฏิกมาลํ หริสฺสนฺติปิ หราเปสฺสนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ หริสฺสนฺติปิ หราเปสฺสนฺติปิ, มญฺชริกํ หริสฺสนฺติปิ หราเปสฺสนฺติปิ, วิธูติกํ หริสฺสนฺติปิ หราเปสฺสนฺติปิ, วฏํสกํ หริสฺสนฺติปิ หราเปสฺสนฺติปิ, อาเวฬํ หริสฺสนฺติปิ หราเปสฺสนฺติปิ, อุรจฺฉทํ หริสฺสนฺติปิ หราเปสฺสนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีหิ กุลธีตาหิ กุลกุมารีหิ กุลสุณฺหาหิ กุลทาสีหิ สทฺธึ เอกภาชเนปิ ภุญฺชิสฺสนฺติ, เอกถาลเกปิ ปิวิสฺสนฺติ, เอกาสเนปิ นิสีทิสฺสนฺติ, เอกมญฺเจปิ ตุวฏฺฏิสฺสนฺติ, เอกตฺถรณาปิ ตุวฏฺฏิสฺสนฺติ, เอกปาวุรณาปิ ตุวฏฺฏิสฺสนฺติ, เอกตฺถรณปาวุรณาปิ ตุวฏฺฏิสฺสนฺติ, วิกาเลปิ ภุญฺชิสฺสนฺติ, มชฺชมฺปิ ปิวิสฺสนฺติ, มาลาคนฺธวิเลปนมฺปิ ธาเรสฺสนฺติ, นจฺจิสฺสนฺติปิ, คายิสฺสนฺติปิ, วาเทสฺสนฺติปิ, ลาเสสฺสนฺติปิ; นจฺจนฺติยาปิ นจฺจิสฺสนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ คายิสฺสนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ วาเทสฺสนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ ลาเสสฺสนฺติ; คายนฺติยาปิ นจฺจิสฺสนฺติ , คายนฺติยาปิ คายิสฺสนฺติ, คายนฺติยาปิ วาเทสฺสนฺติ, คายนฺติยาปิ ลาเสสฺสนฺติ; วาเทนฺติยาปิ นจฺจิสฺสนฺติ, วาเทนฺติยาปิ คายิสฺสนฺติ, วาเทนฺติยาปิ วาเทสฺสนฺติ, วาเทนฺติยาปิ ลาเสสฺสนฺติ; ลาเสนฺติยาปิ นจฺจิสฺสนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ คายิสฺสนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ วาเทสฺสนฺติ; ลาเสนฺติยาปิ ลาเสสฺสนฺติ; อฏฺฐปเทปิ กีฬิสฺสนฺติ, ทสปเทปิ กีฬิสฺสนฺติ, อากาเสปิ กีฬิสฺสนฺติ, ปริหารปเถปิ กีฬิสฺสนฺติ, สนฺติกายปิ กีฬิสฺสนฺติ, ขลิกายปิ กีฬิสฺสนฺติ, ฆฏิกายปิ กีฬิสฺสนฺติ, สลากหตฺเถนปิ กีฬิสฺสนฺติ, อกฺเขนปิ กีฬิสฺสนฺติ, ปงฺคจีเรนปิ กีฬิสฺสนฺติ, วงฺกเกนปิ กีฬิสฺสนฺติ โมกฺขจิกายปิ กีฬิสฺสนฺติ, จิงฺคุลเกนปิ กีฬิสฺสนฺติ, ปตฺตาฬฺหเกนปิ กีฬิสฺสนฺติ, รถเกนปิ กีฬิสฺสนฺติ, ธนุเกนปิ กีฬิสฺสนฺติ, อกฺขริกายปิ กีฬิสฺสนฺติ, มเนสิกายปิ กีฬิสฺสนฺติ, ยถาวชฺชนปิ กีฬิสฺสนฺติ; หตฺถิสฺมิมฺปิ สิกฺขิสฺสนฺติ, อสฺสสฺมิมฺปิ สิกฺขิสฺสนฺติ, รถสฺมิมฺปิ สิกฺขิสฺสนฺติ, ธนุสฺมิมฺปิ สิกฺขิสฺสนฺติ, ถรุสฺมิมฺปิ สิกฺขิสฺสนฺติ; หตฺถิสฺสปิ ปุรโต ธาวิสฺสนฺติ , อสฺสสฺสปิ ปุรโต ธาวิสฺสนฺติ, รถสฺสปิ ปุรโต [ปุรโต ธาวิสฺสนฺติ (สฺยา.)] ธาวิสฺสนฺติปิ อาธาวิสฺสนฺติปิ; อุเสฺสเฬสฺสนฺติปิ, อโปฺผเฏสฺสนฺติปิ, นิพฺพุชฺฌิสฺสนฺติปิ, มุฏฺฐีหิปิ ยุชฺฌิสฺสนฺติ; รงฺคมชฺเฌปิ สงฺฆาฏึ ปตฺถริตฺวา นจฺจกึ เอวํ วกฺขนฺติ [วทิสฺสนฺติ (ก.)] – 'อิธ, ภคินิ, นจฺจสฺสู'ติ; นลาฏิกมฺปิ ทสฺสนฺติ; วิวิธมฺปิ อนาจารํ อาจริสฺสนฺติฯ เนตํ , ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมึ กถํ กตฺวา สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเน อามเนฺตสิ – ''คจฺฉถ ตุ

เมฺห, สาริปุตฺตา, กีฏาคิรึ คนฺตฺวา อสฺสชิปุนพฺพสุกานํ ภิกฺขูนํ กีฏาคิริสฺมา ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรถ, ตุมฺหากํ เอเต สทฺธิวิหาริโน''ติฯ

''กถํ มยํ, ภนฺเต, อสฺสชิปุนพฺพสุกานํ ภิกฺขูนํ กีฏาคิริสฺมา ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรม, จณฺฑา เต ภิกฺขู ผรุสา''ติ? ''เตน หิ ตุเมฺห, สาริปุตฺตา, พหุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ คจฺฉถา''ติฯ ''เอวํ, ภนฺเต''ติ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา ภควโต ปจฺจโสฺสสุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํ – ปฐมํ อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู โจเทตพฺพา, โจเทตฺวา สาเรตพฺพา, สาเรตฺวา อาปตฺตึ อาโรเปตพฺพา, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๒๔. ''สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อิเม อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู กุลทูสกา ปาปสมาจาราฯ อิเมสํ ปาปกา สมาจารา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จฯ กุลานิ จ อิเมหิ ทุฏฺฐานิ ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อสฺสชิปุนพฺพสุกานํ ภิกฺขูนํ กีฏาคิริสฺมา ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺย – น อสฺสชิปุนพฺพสุเกหิ ภิกฺขูหิ กีฏาคิริสฺมึ วตฺถพฺพนฺติฯ เอสา ญตฺติฯ

''สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อิเม อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู กุลทูสกา ปาปสมาจาราฯ อิเมสํ ปาปกา สมาจารา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จฯ กุลานิ จ อิเมหิ ทุฏฺฐานิ ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จฯ สโงฺฆ อสฺสชิปุนพฺพสุกานํ ภิกฺขูนํ กีฏาคิริสฺมา ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ – น อสฺสชิปุนพฺพสุเกหิ ภิกฺขูหิ กีฏาคิริสฺมึ วตฺถพฺพนฺติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อสฺสชิปุนพฺพสุกานํ ภิกฺขูนํ กีฏาคิริสฺมา ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – น อสฺสชิปุนพฺพสุเกหิ ภิกฺขูหิ กีฏาคิริสฺมึ วตฺถพฺพนฺติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

''ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิฯ สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อิเม อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู กุลทูสกา ปาปสมาจาราฯ อิเมสํ ปาปกา สมาจารา ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จฯ กุลานิ จ อิเมหิ ทุฏฺฐานิ ทิสฺสนฺติ เจว สุยฺยนฺติ จฯ สโงฺฆ อสฺสชิปุนพฺพสุกานํ ภิกฺขูนํ กีฏาคิริสฺมา ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ – น อสฺสชิปุนพฺพสุเกหิ ภิกฺขูหิ กีฏาคิริสฺมึ วตฺถพฺพนฺติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อสฺสชิปุนพฺพสุกานํ ภิกฺขูนํ กีฏาคิริสฺมา ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – น อสฺสชิปุนพฺพสุเกหิ ภิกฺขูหิ กีฏาคิริสฺมึ วตฺถพฺพนฺติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

''กตํ สเงฺฆน อสฺสชิปุนพฺพสุกานํ ภิกฺขูนํ กีฏาคิริสฺมา ปพฺพาชนียกมฺมํ – น อสฺสชิปุนพฺพสุเกหิ ภิกฺขูหิ กีฏาคิริสฺมึ วตฺถพฺพนฺติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี''ติฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๒๕. ''ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ ปพฺพาชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสมฺมุขา กตํ โหติ, อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ปพฺพาชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

''อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ปพฺพาชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป.… อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ…เป.… อสมฺมุขา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป.…

อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ …เป…. อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปพฺพาชนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๒๖. ‘‘ตีหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สมฺมุขา กตํ โหติ, ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺติยา กตํ โหติ เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป…. โจเทตฺวา กตํ โหติ, สาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ…เป…. สมฺมุขา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. ปฏิญฺญาย กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. โจเทตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. สาเรตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

อากงฺขมานจุทฺทสกํ

๒๗. [ปริ. ๓๒๓] ‘‘ตีหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก; พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสโฎฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, อติทิฎฺฐิยา ทิฎฺฐิวิ

ปโนฺน โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ กายิเกน ทเวน สมนฺนาคโต โหติ, วาจสิเกน ทเวน สมนฺนาคโต โหติ, กายิกวาจสิเกน ทเวน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ กายิเกน อนาจาเรน สมนฺนาคโต โหติ, วาจสิเกน อนาจาเรน สมนฺนาคโต โหติ, กายิกวาจสิเกน อนาจาเรน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ กายิเกน อุปฆาติเกน สมนฺนาคโต โหติ, วาจสิเกน อุปฆาติเกน สมนฺนาคโต โหติ, กายิกวาจสิเกน อุปฆาติเกน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ กายิเกน มิจฺฉาชีเวน สมนฺนาคโต โหติ, วาจสิเกน มิจฺฉาชีเวน สมนฺนาคโต โหติ, กายิกวาจสิเกน มิจฺฉาชีเวน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมหิ, โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘ติณฺณํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ , อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก; เอโก พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; เอโก คิหิสํสโฎฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, เอโก อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, เอโก อติทิฎฺฐิยา ทิฎฺฐิวิปโนฺน โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรสมฺปิ , ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก กายิเกน ทเวน สมนฺนาคโต โหติ, เอโก วาจสิเกน ทเวน สมนฺนาคโต โหติ, เอโก กา

ยิกวาจสิเกน ทเวน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก กายิเกน อนาจาเรน สมนฺนาคโต โหติ, เอโก วาจสิเกน อนาจาเรน สมนฺนาคโต โหติ, เอโก กายิกวาจสิเกน อนาจาเรน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก กายิเกน อุปฆาติเกน สมนฺนาคโต โหติ, เอโก วาจสิเกน อุปฆาติเกน สมนฺนาคโต โหติ, เอโก กายิกวาจสิเกน อุปฆาติเกน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก กายิเกน มิจฺฉาชีเวน สมนฺนาคโต โหติ, เอโก วาจสิเกน มิจฺฉาชีเวน สมนฺนาคโต โหติ, เอโก กายิกวาจสิเกน มิจฺฉาชีเวน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปพฺพาชนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

อากงฺขมานจุทฺทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

อฏฺฐารสวตฺตํ

๒๘. ‘‘ปพฺพาชนียกมฺมกเตน , ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา – น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมํ กตํ โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา , ตโต วา ปาปิฏฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตโพฺพ, น ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฏฺฐเปตโพฺพ, น โอกาโส กาเรตโพฺพ, น โจเทตโพฺพ, น สาเรตโพฺพ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพ’’นฺติฯ

ปพฺพาชนียกเมฺม อฏฺฐารสวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๒๙. อถ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานปฺปมุโข ภิกฺขุสโงฺฆ กีฏาคิรึ คนฺตฺวา อสฺสชิปุนพฺพสุกานํ ภิกฺขูนํ กีฏาคิริสฺมา ปพฺพาชนียกมฺมํ อกาสิ – น อสฺสชิปุนพฺพสุเกหิ ภิกฺขูหิ กีฏาคิริสฺมึ วตฺถพฺพนฺติฯ เต สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกตา น สมฺมา วตฺตนฺติ, น โลมํ ปาเตนฺติ, น เนตฺถารํ วตฺตนฺติ; น ภิกฺขู ขมาเปนฺติ, อโกฺกสนฺติ, ปริภาสนฺติ; ฉนฺทคามิตา โทสคามิตา โมหคามิตา ภยคามิตา ปาเปนฺติ; ปกฺกมนฺติปิ, วิพฺภมนฺติปิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกตา น สมฺมา วตฺติสฺสนฺติ, น โลมํ ปาเตสฺสนฺติ, น เนตฺถารํ วตฺติสฺสนฺติ; น ภิกฺขู ขมาเปสฺสนฺติ, อโกฺกสิสฺสนฺติ, ปริภาสิสฺสนฺติ; ฉนฺทคามิตา โทสคามิตา โมหคามิตา ภยคามิตา ปาเปสฺสนฺติ; ปกฺกมิสฺสนฺติปิ, วิพฺภมิสฺสนฺติปี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกตา น สมฺมา วตฺ

ตนฺติ, น โลมํ ปาเตนฺติ, น เนตฺถารํ วตฺตนฺติ; น ภิกฺขู ขมาเปนฺติ, อโกฺกสนฺติ, ปริภาสนฺติ; ฉนฺทคามิตา โทสคามิตา โมหคามิตา ภยคามิตา ปาเปนฺติ; ปกฺกมนฺติปิ, วิพฺภมนฺติปี''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ''อนนุจฺฉวิกํ …เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกตา น สมฺมา วตฺติสฺสนฺติ, น โลมํ ปาเตสฺสนฺติ, น เนตฺถารํ วตฺติสฺสนฺติ; น ภิกฺขู ขมาเปสฺสนฺติ, อโกฺกสิสฺสนฺติ, ปริภาสิสฺสนฺติ; ฉนฺทคามิตา โทสคามิตา โมหคามิตา ภยคามิตา ปาเปสฺสนฺติ; ปกฺกมิสฺสนฺติปิ, วิพฺภมิสฺสนฺติปิฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตุฯ

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฎฺฐารสกํ

๓๐. ''ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ อุปสมฺปาเทติ, นิสฺสยํ เทติ, สามเณรํ อุปฎฺฐาเปติ, ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติํ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

[ปริ. ๔๒๐] ''อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺติํ อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฎฺฐตรํ; กมฺมํ ครหติ, กมฺมิเก ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

''อฎฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, ปวารณํ ฐเปติ, สวจนียํ กโรติ, อนุวาทํ ปฎฺฐเปติ, โอกาสํ กาเรติ, โจเทติ, สาเรติ, ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฎฺฐหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

ปพฺพาชนียกเมฺม นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฎฺฐารสกํ นิฎฺฐิตํฯ

ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฎฺฐารสกํ

๓๑. ''ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น อุปสมฺปาเทติ, น นิสฺสยํ เทติ, น สามเณรํ อุปฎฺฐาเปติ , น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติํ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

''อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺติํ น อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฎฺฐตรํ; กมฺมํ น ครหติ, กมฺมิเก น ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

''อฎฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, น ปวารณํ ฐเปติ, น สวจนียํ กโรติ, น อนุวาทํ ปฎฺฐเปติ, น โอกาสํ กาเรติ, น โจเทติ, น สาเรติ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฎฺฐหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

ปพฺพาชนียกเมฺม ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฏฺฐารสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๓๒. ‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ เตน, ภิกฺขเว, ปพฺพาชนียกมฺมกเตน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิฯ สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ปฏิปฺปสฺสทฺธํ สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ปพฺพาชนียกมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา

ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ปพฺพาชนียกมฺมํ นิฏฺฐิตํ ตติยํฯ

๔. ปฏิสารณียกมฺมํ

๓๓. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา สุธโมฺม มจฺฉิกาสเณฺฑ จิตฺตสฺส คหปติโน อาวาสิโก โหติ, นวกมฺมิโก ธุวภตฺติโกฯ ยทา จิโตฺต คหปติ สงฺฆํ วา คณํ วา ปุคฺคลํ วา นิมเนฺตตุกาโม โหติ ตทา น อายสฺมนฺตํ สุธมฺมํ อนปโลเกตฺวา สงฺฆํ วา คณํ วา ปุคฺคลํ วา นิมเนฺตติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา เถรา ภิกฺขู, อายสฺมา จ สาริปุโตฺต, อายสฺมา จ มหาโมคฺคลฺลาโน, อายสฺมา จ มหากจฺจาโน, อายสฺมา จ มหาโกฏฺฐิโก , อายสฺมา จ มหากปฺปิโน, อายสฺมา จ มหาจุโนฺท, อายสฺมา จ อนุรุโทฺธ, อายสฺมา จ เรวโต, อายสฺมา จ อุปาลิ, อายสฺมา จ อานโนฺท, อายสฺมา จ ราหุโล, กาสีสุ จาริกํ จรมานา เยน มจฺฉิกาสโณฺฑ ตทวสรุํฯ

อโสฺสสิ โข จิตฺโต คหปติ เถรา กิร ภิกฺขู มจฺฉิกาสณฺฑํ อนุปฺปตฺตาติฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยน เถรา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ , อุปสงฺกมิตฺวา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข จิตฺตํ คหปตึ อายสฺมา สาริปุตฺโต ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ

อถ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมตา สาริปุตฺเตน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหํสิโต เถเร ภิกฺขู เอตทโวจ – ''อธิวาเสนฺตุ เม, ภนฺเต, เถรา สฺวาตนาย อาคนฺตุกภตฺต''นฺติฯ อธิวาเสสุํ โข เถรา ภิกฺขู [อธิวาเสสุํ โข เต เถรา ภิกฺขู (สฺยา.)] ตุณฺหีภาเวนฯ

อถ โข จิตฺโต คหปติ เถรานํ ภิกฺขูนํ อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา เถเร ภิกฺขู อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยนายสฺมา สุธมฺโม เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สุธมฺมํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมนฺตํ สุธมฺมํ เอตทโวจ – ''อธิวาเสตุ เม, ภนฺเต, อยฺโย สุธมฺโม สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ เถเรหี''ติฯ อถ โข อายสฺมา สุธมฺโม 'ปุพฺเพ ขฺวายํ จิตฺโต คหปติ ยทา สงฺฆํ วา คณํ วา ปุคฺคลํ วา นิมเนฺตตุกาโม น มํ อนปโลเกตฺวา สงฺฆํ วา คณํ วา ปุคฺคลํ วา นิมเนฺตติ; โสทานิ มํ อนปโลเกตฺวา เถเร ภิกฺขู นิมเนฺตสิ; ทุโฏฺฐทานายํ จิตฺโต คหปติ อนเปโกฺข วิรตฺตรูโป มยี'ติ จิตฺตํ คหปตึ เอตทโวจ – ''อลํ, คหปติ, นาธิวาเสมี''ติฯ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข จิตฺโต คหปติ อายสฺมนฺตํ สุธมฺมํ เอตทโวจ – ''อธิวาเสตุ เม, ภนฺเต, อยฺโย สุธมฺโม สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ เถเรหี''ติฯ ''อลํ, คหปติ, นาธิวาเสมี''ติฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ 'กึ เม กริสฺสติ อยฺโย สุธมฺโม อธิวาเสโนฺต วา อนธิวาเสโนฺต วา'ติ อายสฺมนฺตํ สุธมฺมํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

๓๔. อถ โข จิตฺโต คหปติ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน เถรานํ ภิกฺขูนํ ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปสิฯ อถ โข อายสฺมา สุธมฺโม 'ยํนูนาหํ จิตฺตสฺส คหปติโน เถรานํ ภิกฺขูนํ ปฏิยตฺตํ ปเสฺสยฺย'นฺติ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน จิตฺตสฺส คหปติโน นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข จิตฺโต คหปติ เยนายสฺมา สุธโมฺม เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สุธมฺมํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข จิตฺตํ คหปตึ อายสฺมา สุธโมฺม เอตทโวจ – ''ปหูตํ โข เต อิทํ, คหปติ, ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยตฺตํ; เอกา จ โข อิธ นตฺถิ ยทิทํ ติลสงฺคุฬิกา''ติฯ ''พหุมฺหิ วต, ภเนฺต, รตเน พุทฺธวจเน [ภเนฺต พุทฺธวจเน (สฺยา.)] วิชฺชมาเน อเยฺยน สุธเมฺมน ยเทว กิญฺจิ ภาสิตํ ยทิทํ ติลสงฺคุฬิกาติฯ ภูตปุพฺพํ, ภเนฺต, ทกฺขิณาปถกา วาณิชา ปุรตฺถิมํ ชนปทํ อคมํสุ วาณิชฺชายฯ เต ตโต กุกฺกุฏึ อาเนสุํฯ อถ โข สา, ภเนฺต, กุกฺกุฏี กาเกน สทฺธึ สํวาสํ กเปฺปสิฯ สา โปตกํ ชเนสิฯ ยทา โข โส, ภเนฺต, กุกฺกุฏโปตโก กากวสฺสํ วสฺสิตุกาโม โหติ, กากกุกฺกุฏีติ วสฺสติ; ยทา กุกฺกุฏิวสฺสํ วสฺสิตุกาโม โหติ, กุกฺกุฏิกากาติ วสฺสติฯ เอวเมว โข, ภเนฺต, พหุมฺหิ รตเน พุทฺธวจเน วิชฺชมาเน อเยฺยน สุธเมฺมน ยเทว กิญฺจิ ภาสิตํ ยทิทํ ติลสํคุฬิกา''ติฯ ''อโกฺกสสิ มํ ตฺวํ, คหปติ, ปริภาสสิ มํ ตฺวํ, คหปติฯ เอโส เต, คหปติ, อาวาโส, ปกฺกมิสฺสามี''ติฯ ''นาหํ, ภเนฺต, อยฺยํ สุธมฺมํ อโกฺกสามิ, ปริภาสามิ [น ปริภาสามิ (สี. สฺยา.)]ฯ วสตุ, ภเนฺต, อโยฺย สุธโมฺม มจฺฉิกาสเณฺฑฯ รมณียํ อมฺพาฏกวนํฯ อหํ อยฺยสฺส สุธมฺมสฺส อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามิ, จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาราน''นฺติฯ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข อายสฺมา สุธโมฺม จิตฺตํ คหปตึ เอตทโวจ – ''อโกฺกสสิ มํ ตฺวํ, คหปติ, ปริภาสสิ มํ ตฺวํ, คหปติฯ เอโส เต, คหปติ, อาวาโส, ปกฺกมิสฺสามี''ติฯ ''กหํ, ภเนฺต, อโยฺย สุธโมฺม คมิสฺสตี''ติ? ''สาวตฺถึ โข อหํ, คหปติ, คมิสฺสามิ ภควนฺตํ ทสฺสนายา''ติฯ ''เตน หิ, ภเนฺต, ยญฺจ อตฺตนา ภณิตํ,

ยญฺจ มยา ภณิตํ ตํ สพฺพํ ภควโต อาโรเจหิฯ อนจฺฉริยํ โข ปเนตํ, ภนฺเต, ยํ อโยฺย สุธมฺโม ปุน เทว มจฺฉิกาสณฺฑํ ปจฺจาคเจฺฉยฺยา’’ติฯ

๓๕. อถ โข อายสฺมา สุธมฺโม เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน สาวตฺถิ เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน เยน สาวตฺถิ เชตวนํ อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราโม เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา สุธมฺโม ยญฺจ อตฺตนา ภณิตํ ยญฺจ จิเตฺตน คหปตินา ภณิตํ ตํ สพฺพํ ภควโต อาโรเจสิฯ

วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, จิตฺตํ คหปตึ สทฺธํ ปสนฺนํ ทายกํ การกํ สงฺฆุปฎฺฐากํ หีเนน ขุํเสสฺสสิ, หีเนน วเมฺภสฺสสิ? เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฎิสารณียกมฺมํ กโรตุ – จิโตฺต เต คหปติ ขมาเปตโพฺพติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํ – ปฐมํ สุธมฺโม ภิกฺขุ โจเทตโพฺพ, โจเทตฺวา สาเรตโพฺพ, สาเรตฺวา อาปตฺติํ อาโรเปตโพฺพ, อาปตฺติํ อาโรเปตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๓๖. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สุธมฺโม ภิกฺขุ จิตฺตํ คหปติํ สทฺธํ ปสนฺนํ ทายกํ การกํ สงฺฆุปฎฺฐากํ หีเนน ขุํเสติ, หีเนน วเมฺภติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฎิสารณียกมฺมํ กเรยฺย – จิโตฺต เต คหปติ ขมาเปตโพฺพติฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สุธมฺโม ภิกฺขุ จิตฺตํ คหปติํ สทฺธํ ปสนฺนํ ทายกํ การกํ สงฺฆุปฎฺฐากํ หีเนน ขุํเสติ, หีเนน วเมฺภติฯ สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฎิสารณียกมฺมํ กโรติ – จิโตฺต เต คหปติ ขมาเปตโพฺพติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฎิสารณียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – จิโตฺต เต คหปติ ขมาเปตโพฺพติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สุธมฺโม ภิกฺขุ จิตฺตํ คหปติํ สทฺธํ ปสนฺนํ ทายกํ การกํ สงฺฆุปฎฺฐากํ หีเนน ขุํเสติ, หีเนน วเมฺภติฯ สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฎิสารณียกมฺมํ กโรติ – จิโตฺต เต คหปติ ขมาเปตโพฺพติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฎิสารณียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – จิโตฺต เต คหปติ ขมาเปตโพฺพติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘กตํ สเงฺฆน สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฎิสารณียกมฺมํ – จิโตฺต เต คหปติ ขมาเปตโพฺพติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๓๗. ‘‘ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺคเหิ สมนฺนาคตํ ปฎิสารณียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสมฺมุขา กตํ โหติ, อปฺปฎิปุจฺฉา กตํ โหติ, อปฺปฎิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปฎิสารณียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปฎิสารณียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป.… อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺติํ อนา

โรเปตฺวา กตํ โหติ…เป.… อสมฺมุขา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อสาเรตฺวา กตํ โหติ , อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปฏิสารณียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

ปฏิสารณียกมฺเม อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๓๘. ‘‘ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ ปฏิสารณียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สมฺมุขา กตํ โหติ, ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปฏิสารณียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปฏิสารณียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป.… โจเทตฺวา กตํ โหติ, สาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ…เป.… สมฺมุขา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ…เป.… ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ…เป.… ปฏิญฺญาย กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ…เป.… เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ…เป.… โจเทตฺวา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ…เป.… สาเรตฺวา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ, ธมฺเมน กตํ โหติ, สมคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ปฏิสารณียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

ปฏิสารณียกมฺเม ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

อากงฺขมานจตุกฺกํ

๓๙. ‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปฏิสารณียกมฺมํ กเรยฺยฯ คิหีนํ อลาภาย ปริสกฺกติ, คิหีนํ อนตฺถาย ปริสกฺกติ, คิหีนํ อนาวาสาย [อวาสาย (สี.)] ปริสกฺกติ, คิหี อโกฺกสติ ปริภาสติ, คิหี คิหีหิ เภเทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปฏิสารณียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปฏิสารณียกมฺมํ กเรยฺยฯ คิหีนํ พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ , คิหีนํ ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, คิหีนํ

สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ, คิหี หีเนน ขุํเสติ หีเนน วเมฺภติ, คิหีนํ ธมฺมิกํ ปฏิสฺสวํ น สจฺจาเปติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปฏิสารณียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘ปญฺจนฺนํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปฏิสารณียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก คิหีนํ อลาภาย ปริสกฺกติ, เอโก คิหีนํ อนตฺถาย ปริสกฺกติ, เอโก คิหีนํ อนาวาสาย ปริสกฺกติ, เอโก คิหี อโกฺกสติ ปริภาสติ, เอโก คิหี คิหีหิ เภเทติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจนฺนํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปฏิสารณียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจนฺนํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปฏิสารณียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก คิหีนํ พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก คิหีนํ ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก คิหีนํ สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก คิหี หีเนน ขุํเสติ หีเนน วเมฺภติ, เอโก คิหีนํ ธมฺมิกํ ปฏิสฺสวํ น สจฺจาเปติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจนฺนํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปฏิสารณียกมฺมํ กเรยฺยฯ

อากงฺขมานจตุกฺกํ นิฎฺฐิตํฯ

อฎฺฐารสวตฺตํ

๔๐. ‘‘ปฏิสารณียกมฺมกเตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา – น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฎฺฐาเปตโพฺพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน ปฏิสารณียกมฺมํ กตํ โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา , ตโต วา ปาปิฎฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตโพฺพ, น ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฎฺฐเปตโพฺพ, น โอกาโส กาเรตโพฺพ , น โจเทตโพฺพ, น สาเรตโพฺพ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพ’’นฺติฯ

ปฏิสารณียกเมฺม อฎฺฐารสวตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๔๑. อถ โข สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ อกาสิ – ‘‘จิโตฺต เต คหปติ ขมาเปตโพฺพ’’ติฯ โส สเงฺฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต มจฺฉิกาสณฺฑํ คนฺตฺวา มงฺกุภูโต นาสกฺขิ จิตฺตํ คหปตึ ขมาเปตุํฯ ปุนเทว สาวตฺถึ ปจฺจาคญฺฉิฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ขมาปิโต ตยา, อาวุโส สุธมฺม, จิโตฺต คหปตี’’ติ? ‘‘อิธาหํ, อาวุโส, มจฺฉิกาสณฺฑํ คนฺตฺวา มงฺกุภูโต นาสกฺขิํ จิตฺตํ คหปตึ ขมาเปตุ’’นฺติฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.…ฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน อนุทูตํ เทตุ – จิตฺตํ คหปตึ ขมาเปตุํฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว ทาตโพฺพ – ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ, ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน อนุทูตํ ทเทยฺย จิตฺตํ คหปตึ ขมาเปตุํฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน อนุทูตํ เทติ จิตฺตํ คหปตึ ขมาเปตุํฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน อนุทูตสฺส ทานํ จิตฺตํ คหปตึ ขมาเปตุํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทิโนฺน สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน อนุทูโต จิตฺตํ คหปตึ ขมาเปตุํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๔๒. “เตน, ภิกฺขเว, สุธเมฺมน ภิกฺขุนา อนุทูเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ มจฺฉิกาสณฺฑํ คนฺตฺวา จิตฺต คหปติ ขมาเปตโพฺพ – ‘ขม, คหปติ, ปสาเทมิ ต’นฺติฯ เอวเญฺจ วุจฺจมาโน ขมติ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ขมติ, อนุทูเตน ภิกฺขุนา วตฺตโพฺพ – ‘ขม, คหปติ, อิมสฺส ภิกฺขุโน, ปสาเทติ ต’นฺติฯ เอวเญฺจ วุจฺจมาโน ขมติ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ขมติ, อนุทูเตน ภิกฺขุนา วตฺตโพฺพ – ‘ขม, คหปติ, อิมสฺส ภิกฺขุโน, อหํ ตํ ปสาเทมี’ติฯ เอวเญฺจ วุจฺจมาโน ขมติ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ขมติ, อนุทูเตน ภิกฺขุนา วตฺตโพฺพ – ‘ขม, คหปติ, อิมสฺส ภิกฺขุโน, สงฺฆสฺส วจเนนา’ติฯ เอวเญฺจ วุจฺจมาโน ขมติ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ขมติ, อนุทูเตน ภิกฺขุนา สุธโมฺม ภิกฺขุ [สุธมฺมํ ภิกฺขุํ… สา อาปตฺติ เทสาเปตพฺพาติ (สี. สฺยา.)] จิตฺตสฺส คหปติโน ทสฺสนูปจารํ อวิชหาเปตฺวา สวนูปจารํ อวิชหาเปตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ การาเปตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทาเปตฺวา อญฺชลึ ปคฺคณฺหาเปตฺวา ตํ อาปตฺตึ เทสาเปตโพฺพ’’ติ [สุธมฺมํ ภิกฺขุํ… สา อาปตฺติ เทสาเปตพฺพาติ (สี. สฺยา.)]ฯ

อถ โข อายสฺมา สุธโมฺม อนุทูเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ มจฺฉิกาสณฺฑํ คนฺตฺวา จิตฺตํ คหปตึ ขมาเปสิฯ โส สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทติ – “อหํ, อาวุโส, สเงฺฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… “เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตุฯ

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฏฺฐารสกํ

๔๓. “ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ อุปสมฺปาเทติ, นิสฺสยํ เทติ, สามเณรํ อุปฏฺฐาเปติ, ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุตึ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

[ปริ. ๔๒๐] “อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน ปฏิสารณียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺตึ อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ; กมฺมํ ครหติ, กมฺมิเก ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

“อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, ปวารณํ ฐเปติ, สวจนียํ กโรติ, อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, โอกาสํ กาเรติ, โจเทติ , สาเรติ, ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพ’’นฺติฯ

ปฏิสารณียกเมฺม นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฏฺฐารสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฏฺฐารสกํ

๔๔. “ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น อุปสมฺปาเทติ, น นิสฺสยํ เทติ, น สามเณรํ อุปฏฺฐาเปติ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุตึ

สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สงฺเฆน ปฏิสารณียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺตึ น อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ; กมฺมํ น ครหติ, กมฺมิเก น ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

“อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, น ปวารณํ ฐเปติ, น สวจนียํ กโรติ, น อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, น โอกาสํ กาเรติ, น โจเทติ, น สาเรติ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

ปฏิสารณียเกฺม ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพอฏฺฐารสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๔๕. “เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ เตน [เตน หิ (สฺยา. ก.)], ภิกฺขเว, สุธเมฺมน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, สงฺเฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิ, ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจามี’ติ ฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สุธโมฺม ภิกฺขุ สงฺเฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สุธโมฺม ภิกฺขุ สงฺเฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป…. ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สุธโมฺม ภิกฺขุ สงฺเฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ สโงฺฆ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ปฏิปฺปสฺสทฺธํ สงฺเฆน สุธมฺมสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสารณียกมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

ปฏิสารณียกมฺมํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ

๔๖. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉนฺโน อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา ฉนฺโน อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉิสฺสติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุ’’นฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉนฺโน ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุ’’นฺติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ…เป.… กถญฺหิ นาม โส, ภิกฺขเว, โมฆปุริโส อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉิสฺสติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุํ? เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – เตน หิ, ภิกฺขเว, สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรตุ – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํ – ปฐมํ ฉนฺโน ภิกฺขุ โจเทตพฺโพ, โจเทตฺวา สาเรตพฺโพ, สาเรตฺวา อาปตฺตึ อาโรเปตพฺโพ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

๔๗. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุํฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ กเรยฺย – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุํฯ สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – อสมฺโภคํ สงฺเฆน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุํฯ สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – อสมฺโภคํ สงฺเฆน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘กตํ สงฺเฆน ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามีติฯ

‘‘อาวาสปรมฺปรญฺจ, ภิกฺขเว, สํสถ – ‘ฉนฺโน ภิกฺขุ สงฺเฆน อาปตฺติยา [ฉนฺโน ภิกฺขุ อาปตฺติยา (สี. ก.)] อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมกโต – อสมฺโภคํ สงฺเฆนา’ติฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๔๘. ‘‘ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสมฺมุขา กตํ โหติ, อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป…. อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ…เป…. อสมฺมุขา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกเมฺม อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฎฺฐิตํฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๔๙. “ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สมฺมุขา กตํ โหติ, ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ…เป….ฯ อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป…. โจเทตฺวา กตํ โหติ, สาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ…เป…. สมฺมุขา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. ปฏิญฺญาย กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. โจเทตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. สาเรตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกเมฺม ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฎฺฐิตํฯ

อากงฺขมานฉกฺกํ

๕๐. [ปริ. ๓๒๓] “ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก ; พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสโฎฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“ติณฺณํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก; เอโก พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; เอโก คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ , เอโก อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, เอโก อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกเมฺม

อากงฺขมานฉกฺกํ นิฏฺฐิตํฯ

เตจตฺตาลีสวตฺตํ

๕๑. “อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมกเตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํ ฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา – น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ กตํ โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพา ฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหาโร, เสยฺยาภิหาโร, ปาโททกํ, ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฺปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํ สาทิตพฺพํฯ น ปกตโตฺต ภิกฺขุ สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสตโพฺพ, น อาจารวิปตฺติยา อนุทฺธํเสตโพฺพ, น ทิฏฺฐิวิปตฺติยา อนุทฺธํเสตโพฺพ, น อาชีววิปตฺติยา อนุทฺธํเสตโพฺพ, น ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ เภเทตโพฺพ [น ภิกฺขู ภิกฺขูหิ เภเทตพฺพา (สฺยา.)], น คิหิทฺธโช ธาเรตโพฺพ, น ติตฺถิยทฺธโช ธาเรตโพฺพ, น ติตฺถิยา เสวิตพฺพา; ภิกฺขู เสวิตพฺพา, ภิกฺขุสิกฺขาย สิกฺขิตพฺพํ [ภิกฺขุสิกฺขา สิกฺขิตพฺพา

(สฺยา.)]ฯ น ปกตตฺเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉนฺเน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํ, ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา วุฏฺฐาตพฺพํ, น ปกตตฺโต ภิกฺขุ อาสาเทตพฺโพ อนฺโต วา พหิ วาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตพฺโพ, น ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฏฺฐเปตพฺโพ, น โอกาโส กาเรตพฺโพ, น โจเทตพฺโพ, น สาเรตพฺโพ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพ''นฺติฯ

อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ

เตจตฺตาลีสวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๕๒. อถ โข สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ อกาสิ – อสมฺโภคํ สเงฺฆนฯ โส สเงฺฆน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมกโต ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถ ภิกฺขู เนว อภิวาเทสุํ, น ปจฺจุฏฺเฐสุํ, น อญฺชลิกมฺมํ น สามีจิกมฺมํ อกํสุ, น สกฺกรึสุ, น ครุ กรึสุ [น ครุกรึสุ (ก.)], น มาเนสุํ, น ปูเชสุํฯ โส ภิกฺขูหิ อสกฺกริยมาโน อครุกริยมาโน อมานิยมาโน อปูชิยมาโน อสกฺการปกโต ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู เนว อภิวาเทสุํ, น ปจฺจุฏฺเฐสุํ, น อญฺชลิกมฺมํ น สามีจิกมฺมํ อกํสุ, น สกฺกรึสุ, น ครุํ กรึสุ, น มาเนสุํ, น ปูเชสุํฯ โส ภิกฺขูหิ อสกฺกริยมาโน อครุกริยมาโน อมานิยมาโน อปูชิยมาโน อสกฺการปกโต ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู เนว อภิวาเทสุํ, น ปจฺจุฏฺเฐสุํ, น อญฺชลิกมฺมํ น สามีจิกมฺมํ อกํสุ, น สกฺกรึสุ, น ครุํ กรึสุ, น มาเนสุํ, น ปูเชสุํฯ โส ภิกฺขูหิ อสกฺกริยมาโน อครุกริยมาโน อมานิยมาโน อปูชิยมาโน อสกฺการปกโต ปุนเทว โกสมฺพึ ปจฺจาคญฺฉิฯ โส สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทติ – ''อหํ, อาวุโส, สเงฺฆน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.…ฯ ''เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺเภตุฯ

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพ-เตจตฺตาลีสกํ

๕๓. ''ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ อุปสมฺปาเทติ, นิสฺสยํ เทติ, สามเณรํ อุปฏฺฐาเปติ, ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุตึ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

[ปริ. ๔๒๐] ''อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺตึ อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ; กมฺมํ ครหติ, กมฺมิเก ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

''อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ สาทิยติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเข ปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฺปฏิคฺคหณํ , นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํ สาทิยติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว , ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, อาจารวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, อาชีววิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, ภิกฺขุํ [ภิกฺขู (สี. สฺยา.)] ภิกฺขูหิ เภเทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ คิหิทฺธชํ ธาเรติ, ติตฺถิยทฺธชํ ธาเรติ, ติตฺถิเย เสวติ; ภิกฺขู น เสวติ, ภิกฺขุสิกฺขาย น สิกฺขติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วสติ, เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วสติ, เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วสติ; ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา น วุฏฺฐาติ; ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ อาสาเทติ อโนฺต วา พหิ วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, ปวารณํ ฐเปติ, สวจนียํ กโรติ, อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, โอกาสํ กาเรติ, โจเทติ, สาเรติ, ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกเมฺม

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพ-เตจตฺตาลีสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพ-เตจตฺตาลีสกํ

๕๔. ‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น อุปสมฺปาเทติ, น นิสฺสยํ เทติ, น สามเณรํ อุปฏฺฐาเปติ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุตึ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สงฺฆน อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺตึ น อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ; กมฺมํ น ครหติ, กมฺมิ

เก น ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ สาทิยติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฺปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํ สาทิยติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, น อาจารวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, น ทิฏฺฐิวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, น อาชีววิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, น ภิกฺขุํ ภิกฺขูหิ เภเทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น คิหิทฺธชํ ธาเรติ, น ติตฺถิยทฺธชํ ธาเรติ, น ติตฺถิเย เสวติ, ภิกฺขู เสวติ, ภิกฺขุสิกฺขาย สิกฺขติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วสติ, น เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วสติ, น เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วสติ, ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา วุฏฺฐาติ, น ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ อาสาเทติ อโนฺต วา พหิ วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, น ปวารณํ ฐเปติ, น สวจนียํ กโรติ, น อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, น โอกาสํ กาเรติ, น โจเทติ, น สาเรติ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกเมฺม

ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพเตจตฺตาลีสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๕๕. ‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ เตน, ภิกฺขเว, ฉเนฺนน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, สเงฺฆน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียสฺส

กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ ฉโนฺน ภิกฺขุ สเงฺฆน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติ ฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ ฉโนฺน ภิกฺขุ สเงฺฆน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ ฉโนฺน ภิกฺขุ สเงฺฆน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ปฏิปฺปสฺสทฺธํ สเงฺฆน ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุเกฺขปนียกมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ นิฎฺฐิตํ ปญฺจมํฯ

๖. อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ

๕๖. เตน สมเยน พุโทฺธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉโนฺน อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา ฉโนฺน อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉิสฺสติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุ’’นฺติ? อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉโนฺน ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุ’’นฺติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ…เป.… กถญฺหิ นาม โส, ภิกฺขเว, โมฆปุริโส อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉิสฺสติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรตุ – อสโมฺภคํ สเงฺฆนฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํ – ปฐมํ ฉโนฺน ภิกฺขุ โจเทตโพฺพ, โจเทตฺวา สาเรตโพฺพ, สาเรตฺวา อาปตฺตึ อาโรเปตโพฺพ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมํ กเรยฺย – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – อสมฺโภคํ สงฺเฆน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป…. ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ สงฺโฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – อสมฺโภคํ สงฺเฆน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“กตํ สงฺเฆน ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมํ – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามีติฯ

“อาวาสปรมฺปรญฺจ , ภิกฺขเว, สํสถ – ‘ฉนฺโน ภิกฺขุ, สงฺเฆน อาปตฺติยา [ฉนฺโน ภิกฺขุ อาปตฺติยา (สี. ก.)] อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมกโต – อสมฺโภคํ สงฺเฆนา’ติฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๕๗. “ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสมฺมุขา กตํ โหติ, อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป…. อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ…เป…. อสมฺมุขา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป…. อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป…. อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป…. อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป…. อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป…. เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป…. อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป…. อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป…. อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ, อธมฺเมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺเขปนียกมฺเม

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๕๘. ‘‘ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺมํ, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สมฺมุขา กตํ โหติ, ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺมํ, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺมํ, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป.… โจเทตฺวา กตํ โหติ, สาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ…เป.… สมฺมุขา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป.… ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป.… ปฏิญฺญาย กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป.… อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป.… เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป.… อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป.… โจเทตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป.… สาเรตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป.… อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺมํ, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกเมฺม

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

อากงฺขมานฉกฺกํ

๕๙. [ปริ. ๓๒๓] ‘‘ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก; พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสโฎฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺย ฯ อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, อติทิฎฺฐิยา ทิฎฺฐิวิปโนฺน โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘ติณฺณํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการ

โก; เอโก พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; เอโก คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, เอโก อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, เอโก อติทิฎฺฐิยา ทิฎฺฐิวิปโนฺน โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

‘‘อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกเมฺม

อากงฺขมานฉกฺกํ นิฎฺฐิตํฯ

เตจตฺตาลีสวตฺตํ

๖๐. ‘‘อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมกเตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา – น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฎฺฐาเปตโพฺพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กตํ โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา, ตโต วา ปาปิฎฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหาโร, เสยฺยาภิหาโร, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฺปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺมํ สาทิตพฺพํฯ น ปกตโตฺต ภิกฺขุ สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสตโพฺพ , น อาจารวิปตฺติยา อนุทฺธํเสตโพฺพ, น ทิฎฺฐิวิปตฺติยา อนุทฺธํเสตโพฺพ, น อาชีววิปตฺติยา อนุทฺธํเสตโพฺพ, น ภิกฺขุ ภิกฺขูหิ เภเทตโพฺพฯ น คิหิทฺธโช ธาเรตโพฺพ, น ติตฺถิยทฺธโช ธาเรตโพฺพ, น ติตฺถิยา เสวิตพฺพา; ภิกฺขู เสวิตพฺพา, ภิกฺขุสิกฺขาย สิกฺขิตพฺพํฯ น ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํ, ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา วุฎฺฐาตพฺพํ, น ปกตโตฺต ภิกฺขุ อาสาเทตโพฺพ อโนฺต วา พหิ วาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตโพฺพ, น ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฎฺฐเปตโพฺพ, น โอกาโส กาเรตโพฺพ, น โจเทตโพฺพ, น สาเรตโพฺพ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพ’’นฺติฯ

อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกเมฺม

เตจตฺตาลีสวตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๖๑. อถ โข สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ อกาสิ – อสโมฺภคํ สเงฺฆนฯ โส สเงฺฆน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมกโต ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถ ภิกฺขู เนว อภิวาเทสุํ, น ปจฺจุเฎฺฐสุํ, น อญฺชลิกมฺมํ น สามีจิกมฺมํ

อกํสุ, น สกฺกริํสุ, น ครุํ กริํสุ, น มาเนสุํ, น ปูเชสุํฯ โส ภิกฺขูหิ อสกฺกริยมาโน อครุกริยมาโน อมานิยมาโน อปูชิยมาโน อสกฺการปกโต ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู เนว อภิวาเทสุํ, น ปจฺจุฏฺฐสุํ, น อญฺชลิกมฺมํ น สามีจิกมฺมํ อกํสุ, น สกฺกริํสุ, น ครุํ กริํสุ, น มาเนสุํ, น ปูเชสุํฯ โส ภิกฺขูหิ อสกฺกริยมาโน อครุกริยมาโน อมานิยมาโน อปูชิยมาโน อสกฺการปกโต ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู เนว อภิวาเทสุํ, น ปจฺจุฏฺฐสุํ, น อญฺชลิกมฺมํ น สามีจิกมฺมํ อกํสุ, น สกฺกริํสุ, น ครุํ กริํสุ, น มาเนสุํ, น ปูเชสุํฯ โส ภิกฺขูหิ อสกฺกริยมาโน อครุกริยมาโน อมานิยมาโน อปูชิยมาโน อสกฺการปกโต ปุนเทว โกสมฺพิํ ปจฺจาคญฺฉิฯ โส สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทติ – ‘‘อหํ, อาวุโส, สเงฺฆน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.…ฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตุฯ

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพเตจตฺตาลีสกํ

๖๒. ‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ อุปสมฺปาเทติ, นิสฺสยํ เทติ, สามเณรํ อุปฏฺฐาเปติ, ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติํ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

[ปริ. ๔๒๐] ‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺติํ อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ; กมฺมํ ครหติ, กมฺมิเก ครหติ…เป.… ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ สาทิยติ…เป.… ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฺปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํ สาทิยติ…เป.… ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, อาจารวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, อาชีววิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, ภิกฺขุํ ภิกฺขูหิ เภเทติ…เป.… คิหิทฺธชํ ธาเรติ, ติตฺถิยทฺธชํ ธาเรติ, ติตฺถิเย เสวติ, ภิกฺขู น เสวติ, ภิกฺขุสิกฺขาย น สิกฺขติ…เป.… ปกตตฺเตน ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วสติ, เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วสติ, เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วสติ, ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา น วุฏฺฐาติ, ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ อาสาเทติ อโนฺต วา พหิ วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม , อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, ปวารณํ ฐเปติ, สวจนียํ กโรติ, อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, โอกาสํ กาเรติ, โจเทติ, สาเรติ, ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกเมฺม

นปฺปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพเตจตฺตาลีสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ปฏิปฺปสฺสทฺธิกมฺมภตฺตพฺพเตจตฺตาลีสกํ

๖๓. ‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเข ปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺภตพฺพํฯ น อุปสมฺปาเทติ, น นิสฺสยํ เทติ, น สามเณรํ อุปฏฺฐาเปติ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุตึ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเง คหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุ เกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุเกฺข ปนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺตึ น อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรํ ; กมฺมํ น ครหติ, กมฺมิเก น ครหติ…เป…. น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ สาทิยติ…เป…. น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฺปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํ สาทิยติ…เป…. น ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, น อาจารวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, น ทิฏฺฐิวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, น อาชีววิปตฺติยา อนุทฺธํเสติ, น ภิกฺขุํ ภิกฺขูหิ เภเทติ…เป…. น คิหิทฺธชํ ธาเรติ, น ติตฺถิยทฺธชํ ธาเรติ, น ติตฺถิเย เสวติ, ภิกฺขู เสวติ, ภิกฺขุสิกฺขาย สิกฺขติ…เป…. น ปกตตฺเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วสติ, น เอกจฺฉนฺเน อนาวาเส วสติ, น เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วา อนาวาเส วา วสติ, ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา วุฏฺฐาติ, น ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ อาสาเทติ อโนฺต วา พหิ วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุเกฺขปนี ยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺภตพฺพํฯ

‘‘อฏฺฐหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุเกฺขปนี ยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺภตพฺพํฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, น ปวารณํ ฐเปติ, น สว จนียํ กโรติ, น อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, น โอกาสํ กาเรติ, น โจเทติ, น สาเรติ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเช ติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหเงคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุเกฺข ปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสมฺภตพฺพํฯ

อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุเกฺขปนียกมฺเม

ปฏิปฺปสฺสมฺภตพฺพเตจตฺตาลีสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๖๔. ‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปฏิปฺปสฺสมฺภตพฺพํฯ เตน ภิกฺขเว, ฉเนฺนน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุป สงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺ ชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, สเงฺฆน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุเกฺขปนี ยกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุเกฺข ปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยเตฺ ตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ ฉโนฺน ภิกฺขุ สเงฺฆน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุเกฺขปนี ยกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุเกฺข ปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน , อา ปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ สเงฺฆน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป…. ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ ฉนฺโน ภิกฺขุ สเงฺฆน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ สโงฺฆ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ปฏิปฺปสฺสทฺธํ สเงฺฆน ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุเกฺขปนียกมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ นิฏฺฐิตํ ฉฏฺฐํฯ

๗. ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ

๖๕. [อิทํ วตฺถุ ปาจิ. ๔๑๗; ม. นิ. ๒๓๔ อาทโย] เตน สมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อริฏฺฐสฺส นาม ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส [คนฺธพาธิปุพฺพสฺส (ก.)] เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ – “ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา”ติฯ อโสฺสสุํ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู อริฏฺฐสฺส นาม กิร ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – “ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา”ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู เยน อริโฏฺฐ ภิกฺขุ คทฺธพาธิปุโพฺพ เตนุปสงฺกมิํสุฯ อุปสงฺกมิตฺวา อริฏฺฐํ ภิกฺขุํ คทฺธพาธิปุพฺพํ เอตทโวจุํ – “สจฺจํ กิร เต, อาวุโส อริฏฺฐ, เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา”ติ? “เอวํพฺยา โข อหํ, อาวุโส, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา”ติฯ

“มาวุโส อริฏฺฐ, เอวํ อวจฯ มา ภควนฺตํ อพฺภาจิกฺขิฯ น หิ สาธุ ภควโต อพฺภกฺขานํ [อพฺภาจิกฺขนํ (ก.)]ฯ น หิ ภควา เอวํ วเทยฺยฯ อเนกปริยาเยนาวุโส อริฏฺฐ, อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา ภควตาฯ อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายฯ อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา ภควตา, พหุทุกฺขา พหุปายาสา [พหูปายาสา (สี. สฺยา.)], อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา, พหุทุกฺขา พหูปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ มํสเปสูปมา กามา วุตฺตา ภควตา…เป…. ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา…เป…. องฺคารกาสูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… สุปินกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา… สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา ภควตา, พหุทุกฺขา พหูปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺย”ติฯ

เอวมฺปิ โข อริโฏฺฐ ภิกฺขุ คทฺธพาธิปุโพฺพ เตหิ ภิกฺขูหิ วุจฺจมาโน ตเถว ตํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ ถามสา ปรามาสา อภินิวิสฺส โวหรติ – ‘‘เอวํพฺยา โข อหํ, อาวุโส, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติฯ ยโต จ โข เต ภิกฺขู นาสกฺขิํสุ อริฏฺฐํ ภิกฺขุํ คทฺธพาธิปุพฺพํ เอตสฺมา ปาปกา ทิฏฺฐิคตา วิเวเจตุํ, อถ โข เต ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อริฏฺฐํ ภิกฺขุํ คทฺธพาธิปุพฺพํ ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร เต, อริฏฺฐ, เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติ? ‘‘เอวํพฺยา โข อหํ, ภนฺเต, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายา’’ติฯ

‘‘กสฺส นุ โข นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, มยา เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาสิ? นนุ มยา, โมฆปุริส, อเนกปริยาเยน อนฺตรายิกา ธมฺมา อนฺตรายิกา วุตฺตา? อลญฺจ ปน เต ปฏิเสวโต อนฺตรายายฯ อปฺปสฺสาทา กามา วุตฺตา มยา, พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา วุตฺตา มยา, พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ มํสเปสูปมา กามา วุตฺตา มยา…เป.… ติณุกฺกูปมา กามา วุตฺตา มยา… องฺคารกาสูปมา กามา วุตฺตา มยา… สุปินกูปมา กามา วุตฺตา มยา…เป.… ยาจิตกูปมา กามา วุตฺตา มยา… รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา มยา… อสิสูนูปมา กามา วุตฺตา มยา… สตฺติสูลูปมา กามา วุตฺตา มยา… สปฺปสิรูปมา กามา วุตฺตา มยา, พหุทุกฺขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตฺถ ภิโยฺยฯ อถ จ ปน ตฺวํ, โมฆปุริส, อตฺตนา ทุคฺคหิเตน [ทุคฺคหิเตน ทิฏฺฐิคเตน (สฺยา.)] อเมฺห เจว อพฺภาจิกฺขสิ, อตฺตานญฺจ ขณสิ , พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวสิฯ ตญฺหิ เต, โมฆปุริส, ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรตุ – อสโมฺภคํ สเงฺฆนฯ เอวญฺจ ปน ภิกฺขเว กาตพฺพํ – ปฐมํ อริโฏฺฐ ภิกฺขุ โจเทตโพฺพ, โจเทตฺวา สาเรตโพฺพ, สาเรตฺวา อาปตฺติํ อาโรเปตโพฺพ, อาปตฺติํ อาโรเปตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๖๖. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติฯ โส ตํ ทิฏฺฐิํ น ปฏินิสฺสชฺชติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ กเรยฺย – อสโมฺภคํ สเงฺฆนฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติฯ โส ตํ ทิฏฺฐิํ น ปฏินิสฺสชฺชติ ฯ สโงฺฆ อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ – อสโมฺภคํ สเงฺฆนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – อสโมฺภคํ สเงฺฆน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส เอวรูปํ ปาปกํ ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ – ตถาหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ ยถา เยเม อนฺตรายิกา ธมฺมา วุตฺตา ภควตา เต ปฏิเสวโต นาลํ อนฺตรายายาติฯ โส ตํ ทิฏฺฐึ น ปฏินิสฺสชฺชติฯ สงฺโฆ อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ กโรติ – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส กรณํ – อสมฺโภคํ สงฺเฆน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘กตํ สงฺเฆน อริฏฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ – อสมฺโภคํ สงฺเฆนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามีติฯ

‘‘อาวาสปรมฺปรญฺจ, ภิกฺขเว, สํสถ – ‘อริโฏฺฐ ภิกฺขุ คทฺธพาธิปุโพฺพ, สเงฺฆน ปาปิกาย [คทฺธพาธิปุโพฺพ ปาปิกาย (สี. ก.)] ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค , อุกฺเขปนียกมฺมกโต – อสโมฺภคํ สเงฺฆนา’’’ติฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๖๗. ‘‘ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสมฺมุขา กตํ โหติ, อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป.… อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ…เป.… อสมฺมุขา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อปฺปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อนาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อเทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… เทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อโจเทตฺวา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อสาเรตฺวา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ…เป.… อาปตฺตึ อนาโรเปตฺวา กตํ โหติ, อธเมฺมน กตํ โหติ, วคฺเคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว , ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกเมฺม

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๖๘. ‘‘ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สมฺมุขา กตํ โหติ, ปฏิปุจฺฉา กตํ

โหติ, ปฏิญฺญาย กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สฺวูปสนฺตญฺจฯ

“อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สฺวูปสนฺตญฺจฯ อาปตฺติยา กตํ โหติ, เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ…เป…. โจเทตฺวา กตํ โหติ, สาเรตฺวา กตํ โหติ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ…เป…. สมฺมุขา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. ปฏิปุจฺฉา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. ปฏิญฺญาย กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. เทสนาคามินิยา อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อเทสิตาย อาปตฺติยา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. โจเทตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. สาเรตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ…เป…. อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา กตํ โหติ, ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตํ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สฺวูปสนฺตญฺจฯ

ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกเมฺม

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

อากงฺขมานฉกฺกํ

๖๙. [ปริ. ๓๒๓] “ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก; พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน ; คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปโนฺน โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“ติณฺณํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก; เอโก พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; เอโก คิหิสํสโฏฺฐ วิห

รติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺกมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, เอโก อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, เอโก อติทิฎฺฐิยา ทิฎฺฐิวิปโนฺน โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว , ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ, อากงฺขมาโน สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กเรยฺยฯ

ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเค อุเกฺขปนียกเมฺม

อากงฺขมานฉกฺกํ นิฎฺฐิตํฯ

เตจตฺตาลีสวตฺตํ

๗๐. “ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมกเตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมาวตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา – น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฎฺฐาเปตโพฺพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กตํ โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา, ตโต วา ปาปิฎฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพา…เป.… น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตโพฺพ, น ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฎฺฐเปตโพฺพ, น โอกาโส กาเรตโพฺพ, น โจเทตโพฺพ, น สาเรตโพฺพ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพ”นฺติฯ

ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกเมฺม

เตจตฺตาลีสวตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๗๑. อถ โข สโงฺฆ อริฎฺฐสฺส ภิกฺขุโน คทฺธพาธิปุพฺพสฺส, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ อกาสิ – อสโมฺภคํ สเงฺฆนฯ โส สเงฺฆน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมกโต วิพฺภมิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม อริโฎฺฐ ภิกฺขุ คทฺธพาธิปุโพฺพ สเงฺฆน , ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมกโต วิพฺภมิสฺสตี”ติ? อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฎิปุจฺฉิ – “สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, อริโฎฺฐ ภิกฺขุ คทฺธพาธิปุโพฺพ สเงฺฆน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมกโต วิพฺภมตี”ติ [วิพฺภมีติ (สี. ก.)]? “สจฺจํ ภควา”ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – “อนนุจฺฉวิกํ…เป.… กถญฺหิ นาม โส, ภิกฺขเว, โมฆปุริโส สเงฺฆน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมกโต วิพฺภมิสฺสติ? เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…

เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฎิปฺปสฺสเมฺภตุฯ

นปฺปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพเตจตฺตาลีสกํ

๗๒. ‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ อุปสมฺปาเทติ, นิสฺสยํ เทติ, สามเณรํ อุปฎฺฐาเปติ, ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติํ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเค, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

[ปริ. ๔๒๐] ‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺติํ อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ, ตโต วา ปาปิฎฺฐตรํ; กมฺมํ ครหติ, กมฺมิเก ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํ…เป.… ฯ

‘‘อฎฺฐหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, ปวารณํ ฐเปติ, สวจนียํ กโรติ, อนุวาทํ ปฎฺฐเปติ, โอกาสํ กาเรติ, โจเทติ, สาเรติ , ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฎฺฐหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ นปฺปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกเมฺม

นปฺปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพเตจตฺตาลีสกํ นิฎฺฐิตํฯ

ปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพเตจตฺตาลีสกํ

๗๓. ‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น อุปสมฺปาเทติ, น นิสฺสยํ เทติ, น สามเณรํ อุปฎฺฐาเปติ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติํ สาทิยติ, สมฺมโตปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ ยาย อาปตฺติยา สเงฺฆน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ กตํ โหติ ตํ อาปตฺติํ น อาปชฺชติ, อญฺญํ วา ตาทิสิกํ , ตโต วา ปาปิฎฺฐตรํ; กมฺมํ น ครหติ, กมฺมิเก น ครหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฎิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํ…เป.…ฯ

‘‘อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสถํ ฐเปติ, น ปวารณํ ฐเปติ, น สวจนียํ กโรติ, น อนุวาทํ ปฏฺฐเปติ, น โอกาสํ กาเรติ, น โจเทติ, น สาเรติ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํ’’ฯ

ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกเมฺม

ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพเตจตฺตาลีสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๗๔. ‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปฏิปฺปสฺสเมฺภตพฺพํฯ เตน, ภิกฺขเว, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมกเตน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, สเงฺฆน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สเงฺฆน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สเงฺฆน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค , อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สเงฺฆน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธิ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ปฏิปฺปสฺสทฺธํ สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค, อุกฺเขปนียกมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺเขปนียกมฺมํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํฯ

กมฺมกฺขนฺธโก ปฐโมฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู สตฺตฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

ปณฺฑุโลหิตกา ภิกฺขู, สยํ ภณฺฑนการกา;
ตาทิเส อุปสงฺกมฺม, อุสฺสหึสุ จ ภณฺฑเนฯ

อนุปฺปนฺนาปิ ชายนฺติ [อนุปฺปนฺนานิ ชายนฺติ (สี. สฺยา.)], อุปฺปนฺนานิปิ วฑฺฒเร [อุปฺปนฺนานิ ปวฑฺฒเร (สี.), อุปฺปนฺนาปิ ปวฑฺฒนฺติ (ก.)];
อปฺปิจฺฉา เปสลา ภิกฺขู, อุชฺฌายนฺติ ปทสฺสโต [ปริสโต (สฺยา.), ปรสฺสโต (สี.)]ฯ

สทฺธมฺมฏฺฐิติโก พุทฺโธ, สยมฺภู อคฺคปุคฺคโล;
อาณาเปสิ ตชฺชนียกมฺมํ สาวตฺถิยํ ชิโนฯ

อสมฺมุขาปฺปฏิปุจฺฉาปฺปฏิญฺญาย กตญฺจ ยํ;
อนาปตฺติ อเทสเน, เทสิตาย กตญฺจ ยํฯ

อโจเทตฺวา อสาเรตฺวา, อนาโรเปตฺวา จ ยํ กตํ;
อสมฺมุขา อธมฺเมน, วคฺเคน จาปิ [วคฺเคนาปิ จ (สี. สฺยา.)] ยํ กตํฯ

อปฺปฏิปุจฺฉา อธมฺเมน, ปุน วคฺเคน [วคฺเคนาปิ จ (สี. สฺยา.)] ยํ กตํ;
อปฺปฏิญฺญาย อธมฺเมน, วคฺเคน จาปิ [วคฺเคนาปิ จ (สี. สฺยา.)] ยํ กตํฯ

อนาปตฺติ [อนาปตฺติยา (สี. สฺยา.)] อธมฺเมน, วคฺเคน
จาปิ [วคฺเคนาปิ จ (สี. สฺยา.)] ยํ กตํฯ

อเทสนาคามินิยา, อธมฺมวคฺคเมว จฯ

เทสิตาย อธมฺเมน, วคฺเคนาปิ ตเถว จ;
อโจเทตฺวา อธมฺเมน, วคฺเคนาปิ ตเถว จฯ

อสาเรตฺวา อธมฺเมน, วคฺเคนาปิ ตเถว จ;
อนาโรเปตฺวา อธมฺเมน, วคฺเคนาปิ ตเถว จฯ

กณฺหวารนเยเนว, สุกฺกวารํ วิชานิยา;
สงฺโฆ อากงฺขมาโน จ ยสฺส ตชฺชนิยํ กเรฯ

ภณฺฑนํ พาโล สํสฏฺโฐ, อธิสีเล อชฺฌาจาเร;
อติทิฏฺฐิวิปนฺนสฺส, สงฺโฆ ตชฺชนิยํ กเรฯ

พุทฺธธมฺมสฺส สงฺฆสฺส, อวณฺณํ โย จ ภาสติ;
ติณฺณนฺนมฺปิ จ ภิกฺขูนํ, สงฺโฆ ตชฺชนิยํ กเรฯ

ภณฺฑนํ การโก เอโก, พาโล สํสคฺคนิสฺสิโต;
อธิสีเล อชฺฌาจาเร, ตเถว อติทิฏฺฐิยาฯ

พุทฺธธมฺมสฺส สงฺฆสฺส, อวณฺณํ โย จ ภาสติ;
ตชฺชนียกมฺมกโต, เอวํ สมฺมานุวตฺตนาฯ

อุปสมฺปทนิสฺสยา, สามเณรํ อุปฏฺฐนา;
โอวาทสมฺมเตนาปิ, น กเร ตชฺชนีกโตฯ

นาปเชฺช ตญฺจ อาปตฺตึ, ตาทิสญฺจ ตโต ปรํ;
กมฺมญฺจ กมฺมิเก จาปิ, น ครเห ตถาวิโธฯ

อุโปสถํ ปวารณํ, ปกตตฺตสฺส นฏฺฐเป;
สวจนิํ [น สวจนิยํ (สี. สฺยา.)] อนุวาโท, โอกาโส โจทเนน จฯ

สารณํ สมฺปโยคญฺจ, น กเรยฺย ตถาวิโธ;
อุปสมฺปทนิสฺสยา, สามเณรํ อุปฏฺฐนาฯ

โอวาทสมฺมเตนาปิ, ปญฺจหเงฺคหิ [ปญฺจอโงฺค (ก.)] น สมฺมติ;
ตญฺจาปชฺชติ อาปตฺตึ, ตาทิสญฺจ ตโต ปรํฯ

กมฺมญฺจ กมฺมิเก จาปิ, ครหโนฺต น สมฺมติ;
อุโปสถํ ปวารณํ, สวจนียา จ โนวาโทฯ

โอกาโส โจทนเญฺจว, สารณา สมฺปโยชนา;
อิเมหฏฺฐเงฺคหิ โย ยุโตฺต, ตชฺชนานุปสมฺมติฯ

กณฺหวารนเยเนว, สุกฺกวารํ วิชานิยา;
พาโล อาปตฺติพหุโล, สํสโฏฺฐปิ จ เสยฺยโสฯ

นิยสฺสกมฺมํ สมฺพุโทฺธ, อาณาเปสิ มหามุนิ;
กีฏาคิริสฺมิํ เทฺว ภิกฺขู, อสฺสชิปุนพฺพสุกาฯ

อนาจารญฺจ วิวิธํ, อาจริํสุ อสญฺญตา;
ปพฺพาชนียํ สมฺพุโทฺธ, กมฺมํ สาวตฺถิยํ ชิโน;
มจฺฉิกาสเณฺฑ สุธโมฺม, จิตฺตสฺสาวาสิโก อหุฯ

ชาติวาเทน ขุํเสติ, สุธโมฺม จิตฺตุปาสกํ;
ปฏิสารณียกมฺมํ, อาณาเปสิ ตถาคโตฯ

โกสมฺพิยํ ฉนฺนํ ภิกฺขุํ, นิจฺฉนฺตาปตฺตึ ปสฺสิตุํ;
อทสฺสเน อุกฺขิปิตุํ, อาณาเปสิ ชินุตฺตโมฯ

ฉโนฺน ตํเยว อาปตฺตึ, ปฏิกาตุํ น อิจฺฉติ;
อุเกฺขปนาปฺปฏิกเมฺม, อาณาเปสิ วินายโกฯ

ปาปทิฏฺฐิ อริฏฺฐสฺส, อาสิ อญฺญาณนิสฺสิตา;
ทิฏฺฐิยาปฺปฏินิสฺสเคฺค [ทิฏฺฐิอปฺปฏินิสฺสเคฺค (ก.)], อุเกฺขปํ ชินภาสิตํฯ

นิยสฺสกมฺมํ ปพฺพชฺชํ [ปพฺพาชํ (ก.)], ตเถว ปฏิสารณึ;
อทสฺสนาปฺปฏิกเมฺม , อนิสฺสเคฺค จ ทิฏฺฐิยาฯ

ทวานาจารูปฆาติ, มิจฺฉาอาชีวเมว จ;
ปพฺพาชนียกมฺมมฺหิ, อติเรกปทา อิเมฯ

อลาภาวณฺณา เทฺว ปญฺจ, เทฺว ปญฺจกาติ นามกา [เทฺว ปญฺจโกติ นามโก (ก.)];
ปฏิสารณียกมฺมมฺหิ, อติเรกปทา อิเมฯ

ตชฺชนียํ นิยสฺสญฺจ, ทุเว กมฺมาปิ สาทิสา [กเมฺมสุ สทิสํ (ก.)];
ปพฺพชฺชา [ปพฺพาชา (ก.)] ปฏิสารี จ, อตฺถิ ปทาติริตฺตตาฯ

ตโย อุเกฺขปนา กมฺมา, สทิสา เต วิภตฺติโต;
ตชฺชนียนเยนาปิ, เสสกมฺมํ วิชานิยาติฯ

กมฺมกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํฯ

๒. ปาริวาสิกกฺขนฺธกํ

๑. ปาริวาสิกวตฺตํ

๗๕. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ปาริวาสิกา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ, เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ปาริวาสิกา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ, เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺม’’นฺติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ปาริวาสิกา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ, เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺม’’นฺติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ…เป.… กถญฺหิ นาม, ภิกฺขเว, ปาริวาสิกา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ, เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สาทิตพฺพํ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ , สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหาโร, เสยฺยาภิหาโร, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ โย สาทิเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาริวาสิกานํ ภิกฺขูนํ มิถุ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ, เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ

‘‘อนุชานามิ , ภิกฺขเว, ปาริวาสิกานํ ภิกฺขูนํ ปญฺจ ยถาวุฑฺฒํ – อุโปสถํ, ปวารณํ, วสฺสิกสาฏิกํ, โอโณชนํ, ภตฺตํฯ เตน หิ, ภิกฺขเว, ปาริวาสิกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา ปาริวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ วตฺติตพฺพํ ฯ

๗๖. ‘‘ปาริวาสิเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา สงฺเฆน ปริวาโส ทินฺโน โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตพฺโพ, น ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฏฺฐเปตพฺโพ, น โอกาโส กาเรตพฺโพ, น โจเทตพฺโพ, น สาเรตพฺโพ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพํฯ

“น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน ปุรโต คนฺตพฺพํ, น ปุรโต นิสีทิตพฺพํฯ โย โหติ สงฺฆสฺส อาสนปริยนฺโต เสยฺยาปริยนฺโต วิหารปริยนฺโต โส ตสฺส ปทาตพฺโพฯ เตน จ โส สาทิตพฺโพฯ

“น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา ปกตตฺเตน ภิกฺขุนา ปุเรสมเณน วา ปจฺฉาสมเณน วา กุลานิ อุปสงฺกมิตพฺพานิ, น อารญฺญิกงฺคํ สมาทาตพฺพํ [สมาทิตพฺพํ (ก.)], น ปิณฺฑปาติกงฺคํ สมาทาตพฺพํ, น จ ตปฺปจฺจยา ปิณฺฑปาโต นีหราเปตโพฺพ – มา มํ ชานิํสูติฯ

“ปาริวาสิเกน , ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา อาคนฺตุเกน อาโรเจตพฺพํ, อาคนฺตุกสฺส อาโรเจตพฺพํ, อุโปสเถ อาโรเจตพฺพํ, ปวารณาย อาโรเจตพฺพํฯ สเจ คิลาโน โหติ, ทูเตนปิ อาโรเจตพฺพํฯ

“น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น , ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายา ฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา

อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตเตฺตน , อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตเตฺตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตเตฺตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตเตฺตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

๘๐. ‘‘คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ , ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ , ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อนาวาโส, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

๘๑. ‘‘น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํฯ ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา วุฎฺฐาตพฺพํฯ ปกตโตฺต ภิกฺขุ อาสเนน นิมเนฺตตโพฺพฯ น ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ, น นีเจ อาสเน นิสิเนฺน อุเจฺจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ, น ฉมายํ นิสิเนฺน อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น นีเจ จงฺกเม จงฺกมเนฺต อุเจฺจ

จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมเนฺต [จงฺกมนฺตํ (อฏฺฐกถายํ สํวเณฺณตพฺพปาโฐ)] จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

๘๒. ''น , ภิกฺขเว, ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา ปาริวาสิเกน วุฑฺฒตเรน ภิกฺขุนา สทฺธิํ...เป.... มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สทฺธิํ...เป.... มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สทฺธิํ...เป.... มานตฺต จาริเกน ภิกฺขุนา สทฺธิํ...เป.... อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํ; น เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ , น นีเจ อาสเน นิสิเนฺน อุเจฺจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ, น ฉมายํ นิสิเนฺน อาสเน นิสีทิต พฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น นีเจ จงฺกเม จงฺกมเนฺต อุเจฺจ จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมเนฺต จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

[มหาว. ๓๙๓] ''ปาริวาสิกจตุโตฺถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฏิกเสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อเพฺภยฺย, อกมฺมํ [อกมฺมํ ตํ (สฺยา.)], น จ กรณีย''นฺติฯ

จตุนฺนวุติปาริวาสิกวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๘๓. อถ โข อายสฺมา อุปาลิ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิฯ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อุปาลิ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''กติ นุ โข, ภเนฺต, ปาริวาสิกสฺส ภิกฺขุโน รตฺติเจฺฉทา''ติ? ''ตโย โข, อุปาลิ, ปาริวาสิกสฺส ภิกฺขุโน รตฺติ เจฺฉทา ฯ สหวาโส, วิปฺปวาโส, อนาโรจนา – อิเม โข, อุปาลิ, ตโย ปาริวาสิกสฺส ภิกฺขุโน รตฺติเจฺฉทา''ติฯ

๘๔. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ มหาภิกฺขุสโงฺฆ สนฺนิปติโต โหติฯ น สโกฺกนฺติ ปาริวาสิกา ภิกฺขู ปริวาสํ โสเธตุํ ฯ ภควโต [เต ภิกฺขู ภควโต (สฺยา., เอวมุปริปิ)] เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ นิกฺขิปิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, นิกฺขิปิตโพฺพฯ เตน ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – 'ปริวาสํ นิกฺขิปามี'ติฯ นิกฺขิโตฺต โหติ ปริวาโสฯ 'วตฺตํ นิกฺขิปามี'ติฯ นิกฺขิโตฺต โหติ ปริวาโสฯ

๘๕. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยา ภิกฺขู ตหํ ตหํ ปกฺกมิํสุฯ สโกฺกนฺติ ปาริวาสิกา ภิกฺขู ปริวาสํ โสเธตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ สมาทิยิตุํ [สมาทาตุํ (สฺยา. กํ.)]ฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมาทิยิตโพฺพ [สมาทิตโพฺพ (สี. สฺยา. กํ.)]ฯ เตน ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – 'ปริวาสํ สมาทิยามี'ติฯ สมาทิโนฺน โหติ ปริวาโสฯ 'วตฺตํ สมาทิยามี'ติฯ สมาทิโนฺน โหติ ปริวาโส''ฯ

ปาริวาสิกวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๒. มูลายปฏิกสฺสนารหวตฺตํ

๘๖. เตน โข ปน สมเยน มูลายปฏิกสฺสนารหา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ, เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา...เป.... เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม มูลายปฏิกสฺสนารหา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปก

ตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ…เป…. นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺม’’นฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารหา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ…เป…. นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺม’’นฺติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ…เป…. กถญฺหิ นาม, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารหา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ…เป…. นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํ! เนตํ ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สาทิตพฺพํ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหาโร, เสยฺยาภิหาโร, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฏิคฺคหณํ, นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ โย สาทิเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารหานํ ภิกฺขูนํ มิถุ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ…เป…. นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารหานํ ภิกฺขูนํ ปญฺจ ยถาวุฑฺฒํ – อุโปสถํ , ปวารณํ, วสฺสิกสาฏิกํ, โอโณชนํ, ภตฺตํฯ เตน หิ, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารหานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญาเปสฺสามิ ยถา มูลายปฏิกสฺสนารเหหิ ภิกฺขูหิ วตฺติตพฺพํฯ

๘๗. ‘‘มูลายปฏิกสฺสนารเหน , ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา สงฺฆน มูลายปฏิกสฺสนารโห กโต โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา, ตโต วา ปาปิฏฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตโพฺพ, น ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฏฺฐเปตโพฺพ, น โอกาโส กาเรตโพฺพ, น โจเทตโพฺพ, น สาเรตโพฺพ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพํฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน ปุรโต คนฺตพฺพํ, น ปุรโต นิสีทิตพฺพํฯ โย โหติ สงฺฆสฺส อาสนปริยนฺโต เสยฺยาปริยนฺโต วิหารปริยนฺโต โส ตสฺส ปทาตโพฺพฯ เตน จ โส สาทิตโพฺพฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา ปุเรสมเณน วา ปจฺฉาสมเณน วา กุลานิ อุปสงฺกมิตพฺพานิ, น อารญฺญิกงฺคํ สมาทาตพฺพํ, น ปิณฺฑปาติกงฺคํ สมาทาตพฺพํ, น จ ตปฺปจฺจยา ปิณฺฑปาโต นีหราเปตโพฺพ – มา มํ ชานึสูติฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตเตฺตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตเตฺตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น , ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตเตฺตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺโพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺโพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน , อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺโพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺโพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺโพ…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺโพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘คนฺตพฺโพ, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สกฺโกมิ อชฺเชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตพฺโพ , ภิกฺขเว , มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สกฺโกมิ อชฺเชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตพฺโพ , ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สกฺโกมิ อชฺเชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา ปกตตฺเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉนฺเน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํ; ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา วุฏฺฐาตพฺพํ, ปกตตฺโต ภิกฺขุ อาสเนน นิมนฺเตตพฺโพ; น ปกตตฺเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ; น นีเจ อาสเน นิสินฺเน อุจฺเจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น ฉมายํ นิสินฺเน อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น นีเจ จงฺกเม จงฺกมนฺเต อุจฺเจ จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมนฺเต จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. มูลายปฏิกสฺสนารเหน วุฑฺฒตเรน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉนฺเน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํ;

น เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ; น นีเจ อาสเน นิสินฺเน อุจฺเจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ, น ฉมายํ นิสินฺเน อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น นีเจ จงฺกเม จงฺกมนฺเต อุจฺเจ จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมนฺเต จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

[มหาว. ๓๙๓] ‘‘มูลายปฏิกสฺสนารหจตุโตฺถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฏิกเสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อเพฺภยฺย, อกมฺมํ, น จ กรณีย’’นฺติฯ

มูลายปฏิกสฺสนารหวตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๓. มานตฺตารหวตฺตํ

๘๘. เตน โข ปน สมเยน มานตฺตารหา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ, เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฎิคฺคหณํ, นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺมํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา …เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม มานตฺตารหา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ, เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฎิคฺคหณํ, นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺม’’นฺติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, มานตฺตารหา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ…เป.… นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺม’’นฺติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ…เป.… กถญฺหิ นาม, ภิกฺขเว, มานตฺตารหา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ…เป.… นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺมํ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สาทิตพฺพํ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ…เป.… นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺมํฯ โย สาทิเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มานตฺตารหานํ ภิกฺขูนํ มิถุ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ…เป.… นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺมํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มานตฺตารหานํ ภิกฺขูนํ ปญฺจ ยถาวุฑฺฒํ – อุโปสถํ, ปวารณํ, วสฺสิกสาฎิกํ, โอโณชนํ, ภตฺตํฯ เตน หิ, ภิกฺขเว, มานตฺตารหานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญาเปสฺสามิ ยถา มานตฺตารเหหิ ภิกฺขูหิ วตฺติตพฺพํฯ

๘๙. ‘‘มานตฺตารเหน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

น อุปสมฺปาเทตพฺพํ…เป.… (ยถา มูลาย ปฎิกสฺสนา, ตถา วิตฺถาเรตพฺพํฯ) น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพํฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน ปุรโต คนฺตพฺพํ, น ปุรโต นิสีทิตพฺพํฯ โย โหติ สงฺฆสฺส อาสนปริยโนฺต เสยฺยาปริยโนฺต วิหารปริยโนฺต โส ตสฺส ปทาตโพฺพฯ เตน จ โส สาทิตโพฺพฯ

‘‘น , ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา ปุเรสมเณน วา ปจฺฉาสมเณน วา กุลานิ อุปสงฺกมิตพฺพานิ, น อารญฺญิกงฺคํ สมาทาตพฺพํ, น ปิณฺฑปาติกงฺคํ สมาทาตพฺพํ, น จ ตปฺปจฺจยา ปิณฺฑปาโต นีหราเปตโพฺพ – มา มํ ชานิํสูติฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตเตฺตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มนตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพํ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺพํ…เป…. อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพํ…เป…. อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺพํ…เป…. อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพํ…เป…. อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺพํ…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพํ…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺพํ…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพํ …เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺพํ…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพํ…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สกฺโกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สกฺโกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สกฺโกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา ปกตตฺเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉนฺเน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉนฺเน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํฯ ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา วุฎฺฐาตพฺพํฯ ปกตตฺโต ภิกฺขุ อาสเนน นิมนฺเตตพฺโพฯ น ปกตตฺเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ, น นีเจ อาสเน นิสินฺเน อุจฺเจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ, น ฉมายํ นิสินฺเน อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น นีเจ จงฺกเม จงฺกมนฺเต อุจฺเจ จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมนฺเต จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

‘‘น , ภิกฺขเว, มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. มานตฺตารเหน วุฑฺฒตเรน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํ; น เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ, น นีเจ อาสเน นิสิเนฺน อุเจฺจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ, น ฉมายํ นิสิเนฺน อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น นีเจ จงฺกเม จงฺกมเนฺต อุเจฺจ จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมเนฺต จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

[มหาว. ๓๙๓] ‘‘มานตฺตารหจตุโตฺถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฏิกเสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อเพฺภยฺย, อกมฺมํ, น จ กรณีย’’นฺติฯ

มานตฺตารหวตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๔. มานตฺตจาริกวตฺตํ

๙๐. เตน โข ปน สมเยน มานตฺตจาริกา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหารํ, เสยฺยาภิหารํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฎิคฺคหณํ, นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺมํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม มานตฺตจาริกา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ…เป…. นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺม’’นฺติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฎิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริกา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ…เป…. นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺม’’นฺติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ…เป…. กถญฺหิ นาม, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริกา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ…เป…. นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺมํ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

‘‘น , ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สาทิตพฺพํ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อาสนาภิหาโร, เสยฺยาภิหาโร, ปาโททกํ ปาทปีฐํ, ปาทกถลิกํ, ปตฺตจีวรปฎิคฺคหณํ, นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺมํฯ โย สาทิเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริกานํ ภิกฺขูนํ มิถุ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฎฺฐานํ…เป…. นหาเน ปิฎฺฐิปริกมฺมํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริกานํ ภิกฺขูนํ ปญฺจ ยถาวุฑฺฒํ – อุโปสถํ, ปวารณํ, วสฺสิกสาฎิกํ, โอโณชนํ, ภตฺตํฯ เตน หิ, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา มานตฺตจาริเกหิ ภิกฺขูหิ วตฺติตพฺพํฯ

๙๑. ‘‘มานตฺตจาริเกน , ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฎฺฐาเปตโพฺพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพาฯ ยาย อาปตฺติยา สงฺฆน มานตฺตํ ทินฺนํ โหติ สา อาปตฺติ น อาปชฺชิตพฺพา, อญฺญา วา ตาทิสิกา, ตโต วา ปาปิฎฺฐตรา; กมฺมํ น ครหิตพฺพํ, กมฺมิกา น ครหิตพฺพาฯ น ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน อุโปสโถ ฐเปตโพฺพ, น

ปวารณา ฐเปตพฺพา, น สวจนียํ กาตพฺพํ, น อนุวาโท ปฏฺฐเปตโพฺพ, น โอกาโส กาเรตโพฺพ, น โจเทตโพฺพ, น สาเรตโพฺพ, น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพํฯ

“น, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน ปุรโต คนฺตพฺพํ, น ปุรโต นิสีทิตพฺพํฯ โย โหติ สงฺฆสฺส อาสนปริยโนฺต เสยฺยาปริยโนฺต วิหารปริยโนฺต โส ตสฺส ปทาตโพฺพฯ เตน จ โส สาทิตโพฺพฯ

“น, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา ปุเรสมเณน วา ปจฺฉาสมเณน วา กุลานิ อุปสงฺกมิตพฺพานิ, น อารญฺญิกงฺคํ สมาทาตพฺพํ, น ปิณฺฑปาติกงฺคํ สมาทาตพฺพํ, น จ ตปฺปจฺจยา ปิณฺฑปาโต นีหราเปตโพฺพ – มา มํ ชานิํสูติฯ

“มานตฺตจาริเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา อาคนฺตุเกน อาโรเจตพฺพํ, อาคนฺตุกสฺส อาโรเจตพฺพํ, อุโปสเถ อาโรเจตพฺพํ, ปวารณาย อาโรเจตพฺพํ , เทวสิกํ อาโรเจตพฺพํฯ สเจ คิลาโน โหติ, ทูเตนปิ อาโรเจตพฺพํฯ

“น, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น , ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น ภิกฺขเว , มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ , ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

‘‘คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ , ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

‘‘น , ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํฯ ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา วุฎฺฐาตพฺพํฯ ปกตโตฺต ภิกฺขุ อาสเนน นิมเนฺตตโพฺพฯ น ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ, น นีเจ อาสเน นิสิเนฺน อุเจฺจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ, น ฉมายํ นิสิเนฺน อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น นีเจ จงฺกเม จงฺกมเนฺต อุเจฺจ จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมเนฺต จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สทฺธิํ…เป…. มูลายปฎิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สทฺธิํ…เป…. มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สทฺธิํ…เป…. มานตฺตจาริเกน วุฑฺฒตเรน ภิกฺขุนา สทฺธิํ…เป…. อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํ; น เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ, น นีเจ อาสเน นิสิเนฺน อุเจฺจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ, น ฉมายํ นิสิเนฺน อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ , น นีเจ จงฺกเม จงฺกมเนฺต อุเจฺจ จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมเนฺต จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

[มหาว. ๓๙๓] ‘‘มานตฺตจาริกจตุโตฺถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฎิกเสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อเพฺภยฺย, อกมฺมํ, น จ กรณีย’’นฺติฯ

๙๒. อถ โข อายสฺมา อุปาลิ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อุปาลิ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กติ นุ โข, ภเนฺต, มานตฺตจาริกสฺส ภิกฺขุโน รตฺติเจฺฉทา’’ติ? ‘‘จตฺตาโร โข , อุปาลิ, มานตฺตจาริกสฺส ภิกฺขุโน รตฺติเจฺฉทาฯ สหวาโส, วิปฺปวาโส, อนาโรจนา, อูเน คเณ จรณํ [จรณนฺติ (ก.)] – อิเม โข, อุปาลิ, จตฺตาโร มานตฺตจาริกสฺส ภิกฺขุโน รตฺติเจฺฉทา’’ติฯ

๙๓. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ มหาภิกฺขุสโงฺฆ สนฺนิปติโต โหติฯ น สโกฺกนฺติ มานตฺตจาริกา ภิกฺขู มานตฺตํ โสเธตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มานตฺตํ นิกฺขิปิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, นิกฺขิปิตพฺพํฯ เตน มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฎิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘มานตฺตํ นิกฺขิปามี’ติฯ นิกฺขิตฺตํ โหติ มานตฺตํฯ ‘วตฺตํ นิกฺขิปามี’ติฯ นิกฺขิตฺตํ โหติ มานตฺต’’นฺติฯ

๙๔. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยา ภิกฺขู ตหํ ตหํ ปกฺกมึสุ ฯ สโกฺกนฺติ มานตฺตจาริกา ภิกฺขู มานตฺตํ โสเธตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มานตฺตํ สมาทิยิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมาทิยิตพฺพํฯ เตน มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา, เอวมสฺส วจนีโย – ‘มานตฺตํ สมาทิยามี’ติฯ สมาทินฺนํ โหติ มานตฺตํฯ ‘วตฺตํ สมาทิยามี’ติฯ สมาทินฺนํ โหติ มานตฺต’’นฺติฯ

มานตฺตจาริกวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๕. อพฺภานารหวตฺตํ

๙๕. เตน โข ปน สมเยน อพฺภานารหา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ…เป.… นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อพฺภานารหา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ…เป.… นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺม’’นฺติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, อพฺภานารหา ภิกฺขู สาทิยนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ…เป.… นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมนฺติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ…เป.… กถญฺหิ นาม, ภิกฺขเว, อพฺภานารหา ภิกฺขู สาทิยิสฺสนฺติ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ…เป.… นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํ ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา สาทิตพฺพํ ปกตตฺตานํ ภิกฺขูนํ อภิวาทนํ ปจฺจุปฏฺฐานํ…เป.… นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ โย สาทิเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อพฺภานารหานํ ภิกฺขูนํ มิถุ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ…เป.… นหาเน ปิฏฺฐิปริกมฺมํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อพฺภานารหานํ ภิกฺขูนํ ปญฺจ ยถาวุฑฺฒํ – อุโปสถํ, ปวารณํ, วสฺสิกสาฏิกํ, โอโณชนํ, ภตฺตํฯ เตน หิ, ภิกฺขเว, อพฺภานารหานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญาเปสฺสามิ ยถา อพฺภานารเหหิ ภิกฺขูหิ วตฺติตพฺพํฯ

๙๖. ‘‘อพฺภานารเหน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

น อุปสมฺปาเทตพฺพํ…เป.… (ยถา เหฏฺฐา, ตถา วิตฺถาเรตพฺพํ,) น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพํฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา ปกตตฺตสฺส ภิกฺขุโน ปุรโต คนฺตพฺพํ, น ปุรโต นิสีทิตพฺพํฯ โย โหติ สงฺฆสฺส อาสนปริยโนฺต เสยฺยาปริยโนฺต วิหารปริยโนฺต โส ตสฺส ปทาตโพฺพฯ เตน จ โส สาทิตโพฺพฯ

‘‘น , ภิกฺขเว, อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา ปุเรสมเณน วา ปจฺฉาสมเณน วา กุลานิ อุปสงฺกมิตพฺพานิ; น อารญฺญิกงฺคํ สมาทาตพฺพํ; น ปิณฺฑปาติกงฺคํ สมาทาตพฺพํ; น จ ตปฺปจฺจยา ปิณฺฑปาโต นีหราเปตโพฺพ – มา มํ ชานึสูติฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร ปกตเตฺตน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

“น, ภิกฺขเว, อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพ, อญฺญตฺร ปกตตฺเตน, อญฺญตฺร อนฺตรายา…เป….ฯ (ยถา เหฏฺฐา, ตถา วิตฺถาเรตพฺพาฯ)

“คนฺตพฺพ , ภิกฺขเว, อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา สภิกฺขุกา อาวาสา…เป…. อนาวาสา…เป…. อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป…. สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุนฺติฯ

“น, ภิกฺขเว, อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา ปกตตฺเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํ; ปกตตฺตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา อาสนา วุฏฺฐาตพฺพํ, ปกตโตฺต ภิกฺขุ อาสเนน นิมเนฺตตโพฺพ; น ปกตเตฺตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ, น นีเจ อาสเน นิสิเนฺน อุเจฺจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ, น ฉมายํ นิสิเนฺน อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น นีเจ จงฺกเม จงฺกมเนฺต อุเจฺจ จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมเนฺต จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

“น, ภิกฺขเว, อพฺภานารเหน ภิกฺขุนา ปาริวาสิเกน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. มูลายปฏิกสฺสนารเหน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. มานตฺตารเหน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. มานตฺตจาริเกน ภิกฺขุนา สทฺธึ…เป…. อพฺภานารเหน วุฑฺฒตเรน ภิกฺขุนา สทฺธึ เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วตฺถพฺพํ, น เอกจฺฉเนฺน อนาวาเส วตฺถพฺพํ; น เอกจฺฉเนฺน อาวาเส วา อนาวาเส วา วตฺถพฺพํ; น เอกาสเน นิสีทิตพฺพํ, น นีเจ อาสเน นิสิเนฺน อุเจฺจ อาสเน นิสีทิตพฺพํ, น ฉมายํ นิสิเนฺน อาสเน นิสีทิตพฺพํ; น เอกจงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ , น นีเจ จงฺกเม จงฺกมเนฺต อุเจฺจ จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํ, น ฉมายํ จงฺกมเนฺต จงฺกเม จงฺกมิตพฺพํฯ

[มหาว. ๓๙๓] “อพฺภานารหจตุโตฺถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฏิกเสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อเพฺภยฺย, อกมฺมํ, น จ กรณีย”นฺติฯ

อพฺภานารหวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

ปาริวาสิกกฺขนฺธโก ทุติโยฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู ปญฺจฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

ปาริวาสิกา สาเทนฺติ, ปกตตฺตาน ภิกฺขุนํ;
อภิวาทนํ ปจฺจุฎฺฐานํ, อญฺชลิญฺจ สามีจิยํฯ

อาสนํ เสยฺยาภิหารํ, ปาโท ปีฐํ กถลิกํ;
ปตฺตํ นหาเน ปริกมฺมํ, อุชฺฌายนฺติ จ เปสลาฯ

ทุกฺกฏํ สาทิยนฺตสฺส, มิถุ ปญฺจ ยถาวุฑฺฒํ [ปุนาปเร (ก.)];
อุโปสถํ ปวารณํ, วสฺสิโกโณชโภชนํฯ

สมฺมา จ วตฺตนา ตตฺถ, ปกตตฺตสฺส คจฺฉนฺตํ;

โย จ โหติ ปริยโนฺต, ปุเร ปจฺฉา ตเถว จ [น ปุเร ปจฺฉาสมเณน (สี. สฺยา.)]ฯ

อารญฺญปิณฺฑนีหาโร, อาคนฺตุเก อุโปสเถ;
ปวารณาย ทูเตน, คนฺตพฺพ จ สภิกฺขุโกฯ

เอกจฺฉเนฺน จ วุฎฺฐานํ, ตเถว จ นิมนฺตเย;
อาสเน นีเจ จงฺกเม, ฉมายํ จงฺกเมน จฯ

วุฑฺฒตเรน อกมฺมํ, รตฺติเจฺฉทา จ โสธนา;
นิกฺขิปนํ สมาทานํ, วตฺตํว ปาริวาสิเก [รตฺติ วา ปาริวาสิเก (ก.), ญาตพฺพํ ปาริวาสิกา (สี. สฺยา.)]ฯ

มูลาย มานตฺตารหา, ตถา มานตฺตจาริกา;
อพฺภานารเห นโย จาปิ, สเมฺภทํ นยโต [สเมฺภทนยโต (สฺยา.)] ปุนฯ

ปาริวาสิเกสุ ตโย, จตุ มานตฺตจาริเก;
น สเมนฺติ รตฺติเจฺฉเทสุ [รตฺติเจฺฉเท (อิติปิ), รตฺติเจฺฉทา (สฺยา.)], มานเตฺตสุ จ เทวสิ;
เทฺว กมฺมา สทิสา เสสา, ตโย กมฺมา สมาสมาติ [สมา มตาติ (สี.)]ฯ

ปาริวาสิกกฺขนฺธกํ นิฎฺฐิตํฯ

๓. สมุจฺจยกฺขนฺธกํ

๑. สุกฺกวิสฺสฏฺฐิ

๙๗. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี เอกํ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต [เต ภิกฺขู ภควโต (สฺยา.)] เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพํ –

อปฺปฏิจฺฉนฺนมานตฺตํ

๙๘. ‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจามิฯ อหํ, ภนฺเต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ ทุติยมฺปิ, โสหํ [ทุติยมฺปิ (สี. ก.)] ภนฺเต, สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจามิฯ อหํ, ภนฺเต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ ตติยมฺปิ โสหํ [ตติยมฺปิ (สี. ก.)], ภนฺเต, สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจามี’ติฯ ‘‘พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๙๙. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส ; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทติฯ ยสฺสายสฺม

โต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนํ สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติ ฯ

อปฺปฏิจฺฉนฺนอพฺภานํ

๑๐๐. โส จิณฺณมานโตฺต ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ จิณฺณมานโตฺตฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายิํ ภิกฺขุํ อเพฺภตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อเพฺภตโพฺพ –

เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ ภเนฺต เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํ, โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ, ภเนฺต, จิณฺณมานโตฺต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจามิฯ

‘‘อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ จิณฺณมานโตฺต ทุติยมฺปิ, ภเนฺต, สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจามิฯ

‘‘อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ จิณฺณมานโตฺต ตติยมฺปิ, ภเนฺต, สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจามีติฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๐๑. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจ

ตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อพฺเภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อพฺเภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อพฺภานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อพฺเภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อพฺภานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อพฺเภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อพฺภานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘อพฺภิโต สงฺเฆน อุทายี ภิกฺขุฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนปริวาสํ

๑๐๒. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี เอกํ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺโพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺโพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺโพฯ ‘‘พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

๑๐๓. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจติฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ เทติ ฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ฯ

‘‘ทินฺโน สงฺเฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนมานตฺตํ

๑๐๔. โส ปริวุตฺถปริวาโส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สงฺโฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโสฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพํ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สงฺโฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ, ภนฺเต, ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพํ [ยาจิตโพฺพ (สี. เอวมุปริปิ)]ฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพํ [ยาจิตโพฺพ (สี. เอวมุปริปิ)]ฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๐๕. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ

มานตฺตํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ฯ

‘‘ทินฺนํ สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนอพฺภานํ

๑๐๖. โส จิณฺณมานโตฺต ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ จิณฺณมานโตฺตฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อเพฺภตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อเพฺภตโพฺพ –

‘‘เตน ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ, ภเนฺต, จิณฺณมานโตฺต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๐๗. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา

สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานโตฺต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายิํ ภิกฺขุํ อเพฺภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺติํ อาปชฺชิ สเณฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐิํ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย เอกาหปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานโตฺต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายิํ ภิกฺขุํ อเพฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อพฺภานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘อพฺภิโต สเงฺฆน อุทายี ภิกฺขุฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนปริวาโส

๑๐๘. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี เอกํ อาปตฺติํ อาปโนฺน โหติ สเณฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐิํ ทฺวีหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… ตีหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… จตูหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺติํ อาปชฺชิํ สเณฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐิํ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฎิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺติํ อาปชฺชิํ สเณฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐิํ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๐๙. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺติํ อาปชฺชิ สเณฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐิํ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเณฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจติฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทินฺโน สงฺเฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ปาริวาสิกมูลายปฏิกสฺสนา

๑๑๐. โส ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สงฺโฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, มูลาย ปฏิกสฺสิตพฺโพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ ฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สงฺโฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสนํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพา [ยาจิตโพฺพ (สี. เอวมุปริปิ)]ฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพา [ยาจิตโพฺพ (สี. เอวมุปริปิ)]ฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๑๑. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต , สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ฯ

‘‘ปฏิกสฺสิโต สเงฺฆน อุทายี ภิกฺขุ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนา [มูลาย (สฺยา.)]ฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

มานตฺตารหมูลายปฏิกสฺสนา

๑๑๒. โส ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๑๓. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โส ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺ

ตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺก วิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โส ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจ ตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ ฯ สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสติฯ ยสฺ สายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิ ยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ปฏิกสฺสิโต สเงฺฆน อุทายี ภิกฺขุ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺก วิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยา มี’’ติฯ

ติกาปตฺติมานตฺตํ

๑๑๔. โส ปริวุตฺถปริวาโส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ ปริวุตฺถปริวาโสฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพํ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺ สา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ อทาสิ…เป.… โสหํ, ภเนฺต, ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน ส โงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๑๕. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺก วิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทติฯ ยสฺสาย สฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทินฺนํ สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

มานตฺตจาริกมูลายปฏิกสฺสนา

๑๑๖. โส มานตฺตํ จรโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป…. โสหํ มานตฺตํ จรโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิตฺวา ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ – เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป…. เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต , เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป…. โสหํ มานตฺตํ จรโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ‘‘พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๑๗. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ…เป…. มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ ฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยฯ เอสา ญตฺติ…เป…. ปฏิกสฺสิโต สเงฺฆน อุทายี ภิกฺขุ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามีติฯ

‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ฉารตฺตํ มานตฺตํ ทาตพฺพํ – เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป…. โสหํ มานตฺตํ จรโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ…เป…. ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติ…เป…. ทินฺนํ สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อพฺภานารหมูลายปฏิกสฺสนา

๑๑๘. โส จิณฺณมานโตฺต อพฺภานารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจ

ตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ จิณฺณมานโตฺต อพฺภานารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิตฺวา ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ…เป.…ฯ

''เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ฉารตฺตํ มานตฺตํ ทาตพฺพํ…เป.…ฯ

''ทินฺนํ สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี''ติฯ

มูลายปฏิกสฺสิตอพฺภานํ

๑๑๙. โส จิณฺณมานโตฺต ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ''อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ จิณฺณมานโตฺตฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อเพฺภตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อเพฺภตโพฺพ –

''เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – 'อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ มานตฺตํ จรโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ จิณฺณมานโตฺต อพฺภานารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ อนฺตรา

เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ, ภนฺเต, จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจามี’’’ติฯ

‘‘ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

๑๒๐. ‘‘สุณาตุ เม , ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปญฺจาหปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส มานตฺตํ จรนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานตฺโต อพฺภานารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ อปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา อปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อพฺเภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โส จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อพฺเภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อพฺภานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘อพฺภิโต สงฺเฆน อุทายี ภิกฺขุฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนปริวาโส

๑๒๑. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี เอกํ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุโน ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๒๒. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทิโนฺน สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ปกฺขปาริวาสิกมูลายปฏิกสฺสนา

๑๒๓. โส ปริวสเนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสเนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายิํ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิตฺวา ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป…. เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๒๔. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจิ ฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป…. ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป….ฯ

‘‘ปฏิกสฺสิโต สเงฺฆน อุทายี ภิกฺขุ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

สโมธานปริวาโส

๑๒๕. ‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพ – เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป…. เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ

สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิํ ฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจามี’’’ติฯ

‘‘ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๒๖. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺติํ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐิํ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺติํ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐิํ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิํ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺติํ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐิํ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺติํ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐิํ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํ ฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สโงฺฆ อุทายิํ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทิโนฺน สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

มานตฺตารหมูลายปฏิกสฺสนาทิ

๑๒๗. โส ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิตฺวา ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ…เป.…ฯ

‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพ…เป.… เทติ…เป.…ฯ

‘‘ทิโนฺน สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ติกาปตฺติมานตฺตํ

๑๒๘. โส ปริวุตฺถปริวาโส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ ปริวุตฺถปริวาโสฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ , ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพํ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ, ภเนฺต, ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๒๙. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทินฺนํ สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

มานตฺตจาริกมูลายปฏิกสฺสนาทิ

๑๓๐. โส มานตฺตํ จรโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ มานตฺตํ จรโนฺต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิตฺวา ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ทตฺวา ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ…เป.…ฯ

‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพ…เป.…ฯ

‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ฉารตฺตํ มานตฺตํ ทาตพฺพํ…เป.… เทติ…เป.… ฯ

‘‘ทินฺนํ สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อพฺภานารหมูลายปฏิกสฺสนาทิ

๑๓๑. โส จิณฺณมานโตฺต อพฺภานารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ จิณฺณมานโตฺต อพฺภานารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิตฺวา ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ทตฺวา ฉารตฺตํ มานตฺตํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ…เป.…ฯ

‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพ…เป.…ฯ

‘‘เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ฉารตฺตํ มานตฺตํ ทาตพฺพํ…เป.… เทติ…เป.…ฯ

‘‘ทินฺนํ สเงฺฆน อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนอพฺภานํ

๑๓๒. โส จิณฺณมานโตฺต ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป.… โสหํ จิณฺณมานโตฺตฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อเพฺภตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อเพฺภตโพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, อุทายินา ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา, เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา, วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา, อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา, อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา, เอวมสฺส วจนีโย –

‘อหํ, ภนฺเต, เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ มานตฺตํ จรนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ จิณฺณมานตฺโต อพฺภานารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชึ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจึฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สเญฺจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โสหํ, ภนฺเต, จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจามี’’’ติฯ

‘‘ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพํฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๓๓. “สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปกฺขปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวสนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส มานตฺตารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน ติสฺสนฺนํ อาปตฺตีนํ ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส มานตฺตํ จรนฺโต อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ [โส สํฆํ (ก.)] อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานตฺโต อพฺภานารโห อนฺตรา เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สญฺเจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนํฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย มูลาย ปฏิกสฺสิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โส ปริวุตฺถปริวาโส สงฺฆํ อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ ยาจิฯ สงฺโฆ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรา เอกิสฺสา อาปตฺติยา สญฺเจตนิกาย สุกฺกวิสฺสฏฺฐิยา ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาย ฉารตฺตํ มานตฺตํ อทาสิฯ โส จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อพฺเภยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุทายี ภิกฺขุ เอกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิ สเญฺจตนิกํ สุกฺกวิสฺสฏฺฐึ ปกฺขปฺปฏิจฺฉนฺนํ…เป…. โส จิณฺณมานตฺโต สงฺฆํ อพฺภานํ ยาจติฯ สโงฺฆ อุทายึ ภิกฺขุํ อเพฺภติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุทายิสฺส ภิกฺขุโน อพฺภานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป…. ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป….ฯ

‘‘อพฺภิโต สเงฺฆน อุทายี ภิกฺขุฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

สุกฺกวิสฺสฏฺฐิ สมตฺตาฯ

๒. ปริวาโส

อคฺฆสโมธานปริวาโส

๑๓๔. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปนฺโน โหติ – เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ ทฺวีหปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ ตีหปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ จตูหปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ ฉาหปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ สตฺตาหปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ อฏฺฐาหปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ นวาหปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ – เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา…เป…. เอกา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ตสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนา ตสฺสา อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพ –

‘‘เตน , ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป…. เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ – เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา…เป…. เอกา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนา ตสฺสา อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๓๕. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ – เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา…เป…. เอกา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนา ตสฺสา อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนา ตสฺสา อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ – เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา…เป…. เอกา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนา ตสฺสา อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนา ตสฺสา อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติ

ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนา; ตสฺสา อเคฺฆน สโมธานปริวาสสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทิโนฺน สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติ ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนา ตสฺสา อเคฺฆน สโมธานปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

สพฺพจิรปฺปฏิจฺฉนฺนอคฺฆสโมธานํ

๑๓๖. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปโนฺน โหติ – เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา , เทฺว อาปตฺติโย ทฺวีหปฺปฏิจฺฉนฺนาโย [ทฺวีหปฺปฏิจฺฉนฺนา (ก. เอวํ ยาวทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนา)], ติโสฺส อาปตฺติโย ตีหปฺปฏิจฺฉนฺนาโย, จตโสฺส อาปตฺติโย จตูหปฺปฏิจฺฉนฺนาโย, ปญฺจ อาปตฺติโย ปญฺจาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโย, ฉ อาปตฺติโย ฉาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโย, สตฺต อาปตฺติโย สตฺตาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโย, อฏฺฐ อาปตฺติโย อฏฺฐาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโย, นว อาปตฺติโย นวาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโย, ทส อาปตฺติโย ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ, เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา…เป.… ทส อาปตฺติโย ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ตสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติโย สพฺพจิรปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ตาสํ อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ, เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา…เป.… ทส อาปตฺติโย ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติโย สพฺพจิรปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ตาสํ อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ‘‘พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๓๗. สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ, เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา…เป.… ทส อาปตฺติโย ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติโย สพฺพจิรปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ตาสํ อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติโย สพฺพจิรปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ตาสํ อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ – เอกา อาปตฺติ เอกาหปฺปฏิจฺฉนฺนา…เป.… ทส อาปตฺติโย ทสาหปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติโย สพฺพจิรปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ตาสํ อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติโย สพฺพจิรปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ตาสํ อเคฺฆน สโมธานปริวาสํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติโย สพฺพจิรปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ตาสํ อเคฺฆน สโมธานปริวาสสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทิโนฺน สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ ยา อาปตฺติโย สพฺพจิรปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ตาสํ อเคฺฆน สโมธานปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เทฺวมาสปริวาโส

๑๓๘. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปนฺโน โหติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’’นฺติฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺยนฺติฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’’นฺติฯ

โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิ – ยํนูนาหํ สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺยนฺติฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ตสฺส ภิกฺขุโน อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา, เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา, วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา, อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา, อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา, เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺ

สา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธโมฺม โอกฺกมิ – ยํนูนาหํ สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺยนฺติฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจามีติฯ

‘‘ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ‘‘พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๓๙. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธโมฺม โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธโมฺม โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺยนฺติฯ โส สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธโมฺม โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธโมฺม โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺยนฺติฯ โส สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทิโนฺน สงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ตทุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพวิธิ

๑๔๐. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติ ฯ โส สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ เอกิสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺยนฺติฯ โส สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ตทุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

๑๔๑. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ; เอกํ อาปตฺตึ ชานาติ, เอกํ อาปตฺตึ น ชานาติฯ โส สงฺฆํ ยํ อาปตฺตึ ชานาติ ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อิตรมฺปิ อาปตฺตึ ชานาติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกํ อาปตฺตึ ชานิํ, เอกํ อาปตฺตึ น ชานิํฯ โสหํ สงฺฆํ ยํ อาปตฺตึ ชานิํ ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสโนฺต อิตรมฺปิ อาปตฺตึ ชานามิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ตทุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

๑๔๒. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกํ อาปตฺตึ สรติ, เอกํ อาปตฺตึ นสฺสรติฯ โส สงฺฆํ ยํ อาปตฺตึ สรติ ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อิตรมฺปิ อาปตฺตึ สรติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกํ อาปตฺตึ สริํ, เอกํ อาปตฺตึ นสฺสริํฯ โสหํ สงฺฆํ ยํ อาปตฺตึ สริํ, ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสโนฺต อิตรมฺปิ อาปตฺตึ สรามิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา

เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ตทุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

๑๔๓. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกาย อาปตฺติยา นิเพฺพมติโก, เอกาย อาปตฺติยา เวมติโกฯ โส สงฺฆํ ยาย อาปตฺติยา นิเพฺพมติโก ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา นิเพฺพมติโก โหติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกาย อาปตฺติยา นิเพฺพมติโก, เอกาย อาปตฺติยา เวมติโกฯ โสหํ สงฺฆํ ยาย อาปตฺติยา นิเพฺพมติโก ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ตสฺสา อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสโนฺต อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา นิเพฺพมติโกฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ อิตริสฺสาปิ อาปตฺติยา เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาย เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ตทุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

๑๔๔. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกา อาปตฺติ ชานปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ อชานปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ โส เอวํ วเทติ – ‘กึ อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปโนฺน? กิสฺสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติ? เต เอวํ วเทนฺติ – ‘อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกา อาปตฺติ ชานปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ อชานปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตาโย อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปโนฺน, ตาสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘ยายํ, อาวุโส , อาปตฺติ ชานปฺปฏิจฺฉนฺนา, ธมฺมิกํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสทานํ; ธมฺมตฺตา รุหติฯ ยา จ ขฺวายํ, อาวุโส, อาปตฺติ อชานปฺปฏิจฺฉนฺนา, อธมฺมิกํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสทานํ; อธมฺมตฺตา น รุหติฯ เอกิสฺสา, อาวุโส, อาปตฺติยา ภิกฺขุ มานตฺตารโห’’’ติฯ

๑๔๕. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกา อาปตฺติ สรมานปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ อสฺสรมานปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ โส เอวํ วเทติ – ‘กึ อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปโนฺน? กิสฺสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติ? เต เอวํ วเทนฺติ – ‘อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกา อาปตฺติ สรมานปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ อสฺสรมานปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ

โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตาโย อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปโนฺน; ตาสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘ยายํ, อาวุโส , อาปตฺติ สรมานปฺปฏิจฺฉนฺนา ธมฺมิกํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสทานํ; ธมฺมตฺตา รุหติฯ ยา จ ขฺวายํ, อาวุโส, อาปตฺติ อสฺส รมานปฺปฏิจฺฉนฺนา, อธมฺมิกํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสทานํ; อธมฺมตฺตา น รุหติฯ เอกิสฺสา, อาวุโส, อาปตฺติยา ภิกฺขุ มานตฺตารโห’’’ติฯ

๑๔๖. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกา อาปตฺติ นิเพฺพมติกปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ เวมติกปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ โส เอวํ วเทติ – ‘กึ อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปโนฺน? กิสฺสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติ? เต เอวํ วเทนฺติ – ‘อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกา อาปตฺติ นิเพฺพมติกปฺปฏิจฺฉนฺนา, เอกา อาปตฺติ เวมติกปฺปฏิจฺฉนฺนาฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตาโย อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปโนฺน; ตาสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘ยายํ , อาวุโส, อาปตฺติ นิเพฺพมติกปฺปฏิจฺฉนฺนา, ธมฺมิกํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสทานํ; ธมฺมตฺตา รุหติฯ ยา จ ขฺวายํ, อาวุโส, อาปตฺติ เวมติกปฺปฏิจฺฉนฺนา อธมฺมิกํ ตสฺสา อาปตฺติยา ปริวาสทานํ; อธมฺมตฺตา น รุหติฯ เอกิสฺสา, อาวุโส, อาปตฺติยา ภิกฺขุ มานตฺตารโห’’ติฯ

๑๔๗. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตฺตโร ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปโนฺน โหติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’’นฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธโมฺม โอกฺกมิ – ‘‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธโมฺม โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ [อิตรมฺปิ มาสปริวาสํ (สฺยา. ก. เอวมุปริปิ)] ยาเจยฺย’’นฺติฯ

โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ โข, อาวุโส, เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธโมฺม โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺว

มาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺมํ โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ตสฺส ภิกฺขุโน ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺโพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – อหํ, ภนฺเต, เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺมํ โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺมํ โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาเจยฺยนฺติฯ โสหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาจามีติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๔๘. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺมํ โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺมํ โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาเจยฺยนฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยา

จิฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสสฺส [อิตรมฺปิ มาสปริวาสสฺส (ก.), อิตรสฺสปิ มาสปริวาสสฺส (สฺยา.)] ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทินฺโน สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาโส [อิตรมฺปิ มาสปริวาโส (ก.), อิตโรปิ มาสปริวาโส (สฺยา.)]ฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

‘‘เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ปุริมํ อุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

๑๔๙. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ เทติฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิ – อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ตสฺส เม เอตทโหสิ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เอกมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตสฺส เม ปริวสนฺตสฺส ลชฺชีธมฺโม โอกฺกมิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ เทติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ปุริมํ อุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

๑๕๐. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกํ มาสํ ชานาติ, เอกํ มาสํ น ชานาติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ ชานาติ ตํ มาสํ ปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ ชานาติ ตํ มาสํ ปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อิตรมฺปิ มาสํ ชานาติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกํ มาสํ ชานึ, เอกํ มาสํ น ชานึฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ ชานึ ตํ มาสํ ปริวาสํ ยาจึฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ

ชานิํ ตํ มาสํ ปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสนฺโต อิตรมฺปิ มาสํ ชานามิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาจติ ฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ เทติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ปุริมํ อุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

๑๕๑. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกํ มาสํ สรติ, เอกํ มาสํ นสฺสรติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ สรติ ตํ มาสํ ปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ สรติ ตํ มาสํ ปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสนฺโต อิตรมฺปิ มาสํ สรติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกํ มาสํ สริํ, เอกํ มาสํ นสฺสริํฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ สริํ ตํ มาสํ ปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ สริํ ตํ มาสํ ปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสนฺโต อิตรมฺปิ มาสํ สรามิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ เทติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ปุริมํ อุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

๑๕๒. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกํ มาสํ นิเพฺพมติโก, เอกํ มาสํ เวมติโกฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ นิเพฺพมติโก ตํ มาสํ ปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ นิเพฺพมติโก ตํ มาสํ ปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสนฺโต อิตรมฺปิ มาสํ นิเพฺพมติโก โหติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอกํ มาสํ นิเพฺพมติโก, เอกํ มาสํ เวมติโก ฯ โสหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ ยํ มาสํ นิเพฺพมติโก ตํ มาสํ ปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉานฺนานํ ยํ มาสํ นิเพฺพมติโก ตํ มาสํ ปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสนฺโต อิตรมฺปิ มาสํ นิเพฺพมติโกฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาเจยฺย’นฺติฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ อิตรมฺปิ มาสํ ปริวาสํ เทติฯ เตน, ภิกฺขเว , ภิกฺขุนา ปุริมํ อุปาทาย เทฺว มาสา ปริวสิตพฺพาฯ

๑๕๓. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอโก มาโส ชานปฺปฏิจฺฉโนฺน, เอโก มาโส อชานปฺปฏิจฺฉโนฺนฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ โส เอวํ วเทติ – ‘กิํ อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปโนฺน? กิสฺสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติ? เต เอวํ วเทนฺติ – ‘อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ เอโก มาโส ชานปฺปฏิจฺฉโนฺน, เอโก มาโส อชานปฺปฏิจฺฉโนฺนฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สโงฺฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตาโย อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปโนฺน ตาสายํ ภิกฺขุ ปริว

สตี’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘ยฺวายํ, อาวุโส, มาโส ชานปฺปฏิจฺฉนฺโน ธมฺมิกํ ตสฺส มาสสฺส ปริวาสทานํ; ธมฺมตฺตา รุหติฯ โย จ ขฺวายํ, อาวุโส, มาโส อชานปฺปฏิจฺฉนฺโน อธมฺมิกํ ตสฺส มาสสฺส ปริวาสทานํ; อธมฺมตฺตา น รุหติฯ เอกสฺส, อาวุโส , มาสสฺส ภิกฺขุ มานตฺตารโห’ติฯ

๑๕๔. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอโก มาโส สรมานปฺปฏิจฺฉนฺโน, เอโก มาโส อสฺสรมานปฺปฏิจฺฉนฺโนฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สงฺโฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยตฺโต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโม ฯ โส เอวํ วเทติ – ‘กึ อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปนฺโน? กิสฺสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติ? เต เอวํ วเทนฺติ – ‘อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอโก มาโส สรมานปฺปฏิจฺฉนฺโน, เอโก มาโส อสฺสรมานปฺปฏิจฺฉนฺโนฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สงฺโฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตาโย อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปนฺโน ตาสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘ยฺวายํ, อาวุโส, มาโส สรมานปฺปฏิจฺฉนฺโน ธมฺมิกํ ตสฺส มาสสฺส ปริวาสทานํ; ธมฺมตฺตา รุหติฯ โย จ ขฺวายํ, อาวุโส, มาโส อสฺสรมานปฺปฏิจฺฉนฺโน อธมฺมิกํ ตสฺส มาสสฺส ปริวาสทานํ; อธมฺมตฺตา น รุหติฯ เอกสฺส, อาวุโส, มาสสฺส ภิกฺขุ มานตฺตารโห’ติฯ

๑๕๕. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอโก มาโส นิเพฺพมติกปฺปฏิจฺฉนฺโน, เอโก มาโส เวมติกปฺปฏิจฺฉนฺโนฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สงฺโฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ เทติฯ ตสฺส ปริวสนฺตสฺส อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยตฺโต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ โส เอวํ วเทติ – ‘กึ อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปนฺโน? กิสฺสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติ? เต เอวํ วเทนฺติ – ‘อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ เทฺว สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนาโย; เอโก มาโส นิเพฺพมติกปฺปฏิจฺฉนฺโน, เอโก มาโส เวมติกปฺปฏิจฺฉนฺโนฯ โส สงฺฆํ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ ยาจิฯ ตสฺส สงฺโฆ ทฺวินฺนํ อาปตฺตีนํ เทฺวมาสปฺปฏิจฺฉนฺนานํ เทฺวมาสปริวาสํ อทาสิฯ ตาโย อยํ, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปนฺโน ตาสายํ ภิกฺขุ ปริวสตี’ติ ฯ โส เอวํ วเทติ – ‘ยฺวายํ, อาวุโส, มาโส นิเพฺพมติกปฺปฏิจฺฉนฺโน ธมฺมิกํ ตสฺส มาสสฺส ปริวาสทานํ; ธมฺมตฺตา รุหติฯ โย จ ขฺวายํ, อาวุโส, มาโส เวมติกปฺปฏิจฺฉนฺโน อธมฺมิกํ ตสฺส มาสสฺส ปริวาสทานํ; อธมฺมตฺตา น รุหติฯ เอกสฺส, อาวุโส, มาสสฺส ภิกฺขุ มานตฺตารโห’’ติฯ

สุทฺธนฺตปริวาโส

๑๕๖. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปนฺโน โหติฯ โส อาปตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ; รตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ, รตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ; อาปตฺติปริยเนฺต เวมติโก, รตฺติปริยเนฺต เวมติโกฯ โส ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘‘อหํ, อาวุโส, สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชึ; อาปตฺติปริยนฺตํ น ชานามิ, รตฺติปริยนฺตํ น ชานามิ; อาปตฺติปริยนฺตํ นสฺสรามิ, รตฺติปริยนฺตํ นสฺสรามิ; อาปตฺติปริยเนฺต เวมติโก, รตฺติปริยเนฺต เวมติโกฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ตสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ สุทฺธนฺตปริวาสํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํฯ อาปตฺติปริยนฺตํ น ชานามิ, รตฺติปริยนฺตํ น ชานามิ; อาปตฺติปริยนฺตํ นสฺสรามิ, รตฺติปริยนฺตํ นสฺสรามิ; อาปตฺติปริยเนฺต เวมติโก, รตฺติปริยเนฺต เวมติโกฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สุทฺธนฺตปริวาสํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๕๗. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิฯ อาปตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ, รตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ; อาปตฺติปริยเนฺต เวมติโก, รตฺติปริยเนฺต เวมติโกฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สุทฺธนฺตปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ สุทฺธนฺตปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิฯ อาปตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ , รตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ; อาปตฺติปริยเนฺต เวมติโก, รตฺติปริยเนฺต เวมติโกฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สุทฺธนฺตปริวาสํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ สุทฺธนฺตปริวาสํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ สุทฺธนฺตปริวาสสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทิโนฺน สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตาสํ อาปตฺตีนํ สุทฺธนฺตปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๑๕๘. ‘‘เอวํ โข, ภิกฺขเว, สุทฺธนฺตปริวาโส ทาตโพฺพ; เอวํ ปริวาโส ทาตโพฺพฯ กถญฺจ, ภิกฺขเว, สุทฺธนฺตปริวาโส ทาตโพฺพ? อาปตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ, รตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ; อาปตฺติปริยเนฺต เวมติโก, รตฺติปริยเนฺต เวมติโก – สุทฺธนฺตปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อาปตฺติปริยนฺตํ ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ สรติ, รตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ; อาปตฺติปริยเนฺต นิเพฺพมติโก, รตฺติปริยเนฺต เวมติโก – สุทฺธนฺตปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อาปตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ ชานาติ, เอกจฺจํ น ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ สรติ, เอกจฺจํ นสฺสรติ, รตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ; อาปตฺติปริยเนฺต เอกเจฺจ เวมติโก, เอกเจฺจ นิเพฺพมติโก, รตฺติปริยเนฺต เวมติโก – สุทฺธนฺตปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อาปตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ ชานาติ, เอกจฺจํ น ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ, รตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ สรติ, เอกจฺจํ นสฺสรติ; อาปตฺติปริยเนฺต เวมติโก, รตฺติปริยเนฺต เอกเจฺจ เวมติโก, เอกเจฺจ นิเพฺพมติโก – สุทฺธนฺตปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อาปตฺติปริยนฺตํ ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ ชานาติ, เอกจฺจํ น ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ สรติ, รตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ สรติ, เอกจฺจํ นสฺสรติ; อาปตฺติปริยเนฺต นิเพฺพมติโก, รตฺติปริยเนฺต เอกเจฺจ เวมติโก, เอกเจฺจ นิเพฺพมติโก – สุทฺธนฺตปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อาปตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ ชานาติ, เอกจฺจํ น ชานาติ; รตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ ชานาติ, เอกจฺจํ น ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ สรติ, เอกจฺจํ นสฺสรติ ; รตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ สรติ, เอกจฺจํ นสฺสรติ; อาปตฺติปริยเนฺต เอกเจฺจ เวมติโก, เอกเจฺจ นิเพฺพมติโก; รตฺติปริยเนฺต เอกเจฺจ เวมติโก, เอกเจฺจ นิเพฺพมติโก – สุทฺธนฺตปริวาโส ทาตโพฺพฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, สุทฺธนฺตปริวาโส ทาตโพฺพฯ

๑๕๙. ‘‘กถญฺจ, ภิกฺขเว, ปริวาโส ทาตโพฺพ? อาปตฺติปริยนฺตํ ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ สรติ, รตฺติปริยนฺตํ สรติ; อาปตฺติปริยเนฺต นิเพฺพมติโก, รตฺติปริยเนฺต นิเพฺพมติโก – ปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อาปตฺติปริยนฺตํ น ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ นสฺสรติ, รตฺติปริยนฺตํ สรติ, อาปตฺติปริยเนฺต เวมติโก, รตฺติปริยเนฺต นิเพฺพมติโก – ปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อาปตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ ชานาติ, เอกจฺจํ น ชานาติ, รตฺติปริยนฺตํ ชานาติ; อาปตฺติปริยนฺตํ เอกจฺจํ สรติ, เอกจฺจํ นสฺสรติ, รตฺติปริยนฺตํ สรติ; อาปตฺติปริยเนฺต เอกเจฺจ เวมติโก, เอกเจฺจ นิเพฺพมติโก, รตฺติปริยเนฺต นิเพฺพมติโก – ปริวาโส ทาตโพฺพฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, ปริวาโส ทาตโพฺพฯ

ปริวาโส นิฎฺฐิโตฯ

๓. จตฺตาลีสกํ

๑๖๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ปริวสโนฺต วิพฺภมิฯ โส ปุน ปจฺจาคนฺตฺวา ภิกฺขู อุปสมฺปทํ ยาจิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต วิพฺภมติฯ วิพฺภนฺตกสฺส, ภิกฺขเว, ปริวาโส น รุหติฯ โส เจ ปุน อุปสมฺปชฺชติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ, อวเสโส ปริวสิตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต สามเณโร โหติฯ สามเณรสฺส, ภิกฺขเว, ปริวาโส น รุหติฯ โส เจ ปุน อุปสมฺปชฺชติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ, อวเสโส ปริวสิตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อุมฺมตฺตโก โหติฯ อุมฺมตฺตกสฺส, ภิกฺขเว, ปริวาโส น รุหติฯ โส เจ ปุน อนุมฺมตฺตโก โหติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ, อวเสโส ปริวสิตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต ขิตฺตจิโตฺต โหติฯ ขิตฺตจิตฺตสฺส, ภิกฺขเว, ปริวาโส น รุหติฯ โส เจ ปุน อขิตฺตจิโตฺต โหติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปุริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ, อวเสโส ปริวสิตโพฺพฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสนฺต เวทนาโฏฺฐ โหติฯ เวทนาฏฺฐสฺส , ภิกฺขเว, ปริวาโส น รุหติฯ โส เจ ปุน อเวทนาโฏฺฐ โหติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ, อวเสโส ปริวสิตโพฺพฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสนฺต, อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺขิปิยฺยติ [อุกฺขิปิยติ (สฺยา.), อุกฺขิปียติ (ก.)]ฯ อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว, ปริวาโส น รุหติฯ โส เจ ปุน โอสาริยฺยติ [โอสาริยติ (สฺยา.), โอสารียติ (ก.)], ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ, อวเสโส ปริวสิตโพฺพฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสนฺต, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุกฺขิปิยฺยติฯ อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว, ปริวาโส น รุหติฯ โส เจ ปุน โอสาริยฺยติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ, อวเสโส ปริวสิตโพฺพฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสนฺต, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา, อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุกฺขิปิยฺยติฯ อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว, ปริวาโส น รุหติฯ โส เจ ปุน โอสาริยฺยติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ, อวเสโส ปริวสิตโพฺพฯ

๑๖๑. “อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มูลายปฏิกสฺสนารโห วิพฺภมติฯ วิพฺภนฺตกสฺส, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนา น รุหติฯ โส เจ ปุน อุปสมฺปชฺชติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มูลายปฏิกสฺสนารโห สามเณโร โหติ…เป.… อุมฺมตฺตโก โหติ…เป.… ขิตฺตจิโตฺต โหติ…เป.… เวทนาโฏฺฐ โหติ…เป.… อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิยฺยติ…เป.… อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิปิยฺยติ…เป.… ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา, อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุกฺขิปิยฺยติฯ อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว, มูลายปฏิกสฺสนา น รุหติฯ โส เจ ปุน โอสาริยฺยติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ

๑๖๒. “อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มานตฺตารโห วิพฺภมติฯ วิพฺภนฺตกสฺส, ภิกฺขเว, มานตฺตทานํ น รุหติฯ โส เจ ปุน อุปสมฺปชฺชติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถฯ ตสฺส ภิกฺขุโน มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มานตฺตารโห สามเณโร โหติ…เป.… อุมฺมตฺตโก โหติ…เป.… ขิตฺตจิโตฺต โหติ…เป.… เวทนาโฏฺฐ โหติ…เป.… อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺขิปิยฺยติ…เป.… อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุกฺขิปิยฺยติ…เป.… ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา, อปฺปฏินิสฺสเคฺค , อุกฺขิปิยฺยติฯ อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว, มานตฺตทานํ น รุหติฯ โส เจ ปุน โอสาริยฺยติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถฯ ตสฺส ภิกฺขุโน มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

๑๖๓. “อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มานตฺตํ จรนฺต วิพฺภมติฯ วิพฺภนฺตกสฺส, ภิกฺขเว , มานตฺตจริยา น รุหติฯ โส เจ ปุน อุปสมฺปชฺชติ ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ; ยํ มานตฺตํ ทินฺนํ สุทินฺนํ, ยํ มานตฺตํ จิณฺณํ สุจิณฺณํ, อวเสสํ จริตพฺพํฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มานตฺตํ จรโนฺต สามเณโร โหติ…เป…. อุมฺมตฺตโก โหติ…เป.… ขิตฺตจิโตฺต โหติ…เป…. เวทนาโฏฺฎ โหติ…เป…. อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺขิปิยฺยติ…เป…. อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุกฺขิปิยฺยติ…เป…. ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา, อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุกฺขิปิยฺยติฯ อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว, มานตฺตจริยา น รุหติฯ โส เจ ปุน โอสาริยฺยติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปุริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ; ยํ มานตฺตํ ทินฺนํ สุทินฺนํ, ยํ มานตฺตํ จิณฺณํ สุจิณฺณํ, อวเสสํ จริตพฺพํฯ

๑๖๔. “อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อพฺภานารโห วิพฺภมติฯ วิพฺภนฺตกสฺส, ภิกฺขเว, อพฺภานํ น รุหติฯ โส เจ ปุน อุปสมฺปชฺชติ , ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ; ยํ มานตฺตํ ทินฺนํ สุทินฺนํ, ยํ มานตฺตํ จิณฺณํ สุจิณฺณํฯ โส ภิกฺขุ อเพฺภตโพฺพฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อพฺภานารโห สามเณโร โหติ…เป…. อุมฺมตฺตโก โหติ…เป….

ขิตฺตจิโตฺต โหติ…เป…. เวทนาโฏฺฎ โหติ…เป…. อาปตฺติยา อทสฺสเน, อุกฺขิปิยฺยติ…เป…. อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม, อุกฺขิปิยฺยติ…เป…. ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา, อปฺปฏินิสฺสเคฺค, อุกฺขิปิยฺยติฯ อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว, อพฺภานํ น รุหติฯ โส เจ ปุน โอสาริยฺยติ, ตสฺส ตเทว ปุริมํ ปริวาสทานํฯ โย ปริวาโส ทิโนฺน สุทิโนฺน, โย ปริวุโตฺถ สุปริวุโตฺถ; ยํ มานตฺตํ ทินฺนํ สุทินฺนํ, ยํ มานตฺตํ จิณฺณํ สุจิณฺณํฯ โส ภิกฺขุ อเพฺภตโพฺพฯ

จตฺตาลีสกํ สมตฺตํฯ

๔. ฉตฺตึสกํ

๑๖๕. “อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา [ปริมาณาโย (สี. สฺยา.)] อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ อปริมาณา [อปริมาณาโย (สี. สฺยา.)] อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. อปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. อปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิ…เป…. ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มานตฺตารโห…เป…. มานตฺตํ จรโนฺต…เป…. (ยถาปริวาสํ ตถา วิตฺถาเรตพฺพํ) อพฺภานารโห อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิ…เป…. อปริมาณา อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. อปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. อปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิ…เป…. ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

ฉตฺตึสกํ สมตฺตํฯ

๕. มานตฺตสตกํ

๑๖๖. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติฯ โส ปุน [โส เจ ปุน (ก.)] อุปสมฺปโนฺน ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติฯ โส ปุน อุปสมฺปโนฺน ตา อาปตฺติโย ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมสฺมึ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา ปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติฯ โส ปุน อุปสมฺปโนฺน ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมึ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา ปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติฯ โส ปุน อุปสมฺปโนฺน ตา อาปตฺติโย ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

๑๖๗. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมึ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย

ปจฺฉา นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

๑๖๘. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติฯ ยา อาปตฺติโย ชานาติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติฯ ยา อาปตฺติโย น ชานาติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ชานิตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อชานิตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิํ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติฯ ยา อาปตฺติโย ชานาติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติฯ ยา อาปตฺติโย น ชานาติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ชานิตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อชานิตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา ฉาเทติฯ ตสฺส , ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติฯ ยา อาปตฺติโย ชานาติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติฯ ยา อาปตฺติโย น ชานาติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ชานิตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อชานิตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติฯ ยา อาปตฺติโย ชานาติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย น ชานาติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ชานิตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อชานิตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

๑๖๙. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติฯ ยา อาปตฺติโย สรติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย นสฺสรติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ สริตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ

อสฺสริตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิํ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติฯ ยา อาปตฺติโย สรติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย นสฺสรติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ สริตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อสฺสริตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติฯ ยา อาปตฺติโย สรติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย นสฺสรติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ สริตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อสฺสริตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติฯ ยา อาปตฺติโย สรติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย นสฺสรติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ สริตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อสฺสริตฺวา นจฺสาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

๑๗๐. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิํ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺป

โนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

๑๗๑. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา สามเณโร โหติ…เป.… อุมฺมตฺตโก โหติ…เป.… ขิตฺตจิโตฺต โหติ…เป.… (ยถา เหฎฺฐา ตถา วิตฺถาเรตพฺพํ) เวทนาโฎฺฎ โหติ…เป.… ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิ…เป.… เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติ…เป.… เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติ…เป.… เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส เวทนาโฎฺฎ โหติฯ โส ปุน อเวทนาโฎฺฎ หุตฺวา ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ…เป.… ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ…เป.… ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ…เป.… ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมสฺมิญฺจ ปจฺฉิมสฺมิญฺจ อาปตฺติกฺขเนฺธ ยถาปฏิจฺฉเนฺน ปริวาสํ ทตฺวา มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

มานตฺตสตํ นิฎฺฐิตํฯ

๖. สมูลายสโมธานปริวาสจตุสฺสตํ

๑๗๒. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติฯ โส ปุน อุปสมฺปโนฺน ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติฯ โส ปุน อุปสมฺปโนฺน ตา อาปตฺติโย ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา ปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติฯ โส ปุน อุปสมฺปโนฺน ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา ปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติฯ โส ปุน อุปสมฺปโนฺน ตา อาปตฺติโย ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

๑๗๓. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

๑๗๔. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติฯ ยา อาปตฺติโย ชานาติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย น ชานาติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ชานิตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อชานิตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติฯ ยา อาปตฺติโย ชานาติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย น ชานาติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ชานิตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อชานิตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติฯ ยา อาปตฺติโย ชานาติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย น ชานาติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ชานิตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อชานิตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติฯ ยา อาปตฺติโย ชานาติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ, ยา อาปตฺติโย น ชานาติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ ชานิตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อชานิตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา ชานิตฺวา ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

๑๗๕. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติฯ ยา อาปตฺติโย สรติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย นสฺสรติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ สริตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อสฺสริตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติฯ ยา อาปตฺติโย สรติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย นสฺสรติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ สริตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อสฺสริตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ ฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติฯ ยา อาปตฺติโย สรติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย นสฺสรติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺป

โนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ สริตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อสฺสริตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติฯ ยา อาปตฺติโย สรติ ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย นสฺสรติ ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ สริตฺวา ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ อสฺสริตฺวา นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา สริตฺวา ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

๑๗๖. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ ฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติฯ เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส วิพฺภมิตฺวา [โส ภิกฺขุ วิพฺภมิตฺวา (ก.)] ปุน อุปสมฺปโนฺน ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อา

ปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพ ฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนาน ญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

๑๗๗. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา สามเณโร โหติ…เป…. อุมฺมตฺตโก โหติ…เป…. ขิตฺตจิโตฺต โหติ…เป…. เวทนาโฎฺฏ โหติ…เป…. ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิ (ยถา เหฎฺฐา วิตฺถาริตํ ตถา วิตฺถาเรตพฺพํ)…เป…. เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติ…เป…. เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติ…เป…. เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส เวทนาโฎฺฏ โหติฯ โส ปุน อเวทนาโฎฺฏ หุตฺวา ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ…เป…. ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ…เป…. ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ…เป…. ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนาน ญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

๑๗๘. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มานตฺตารโห…เป…. มานตฺตํ จรโนฺต…เป…. อพฺภานารโห อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติ…เป…. (มานตฺตารโห จ มานตฺตจารี จ อพฺภานารโห จ ยถา ปริวาโส วิตฺถาริโต ตถา วิตฺถาเรตโพฺพ)ฯ

๑๗๙. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อพฺภานารโห อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา สามเณโร โหติ…เป…. อุมฺมตฺตโก โหติ…เป…. ขิตฺตจิโตฺต โหติ…เป…. เวทนาโฎฺฏ โหติ…เป…. ตสฺส โหนฺติ อาปตฺติโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิ …เป…. เอกจฺจา อาปตฺติโย ชานาติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย น ชานาติ…เป…. เอกจฺจา อาปตฺติโย สรติ, เอกจฺจา อาปตฺติโย นสฺสรติ…เป…. เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก, เอกจฺจาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโกฯ ยาสุ อาปตฺตีสุ นิเพฺพมติโก ตา อาปตฺติโย ฉาเทติ; ยาสุ อาปตฺตีสุ เวมติโก ตา อาปตฺติโย นจฺฉาเทติฯ โส เวทนาโฎฺฏ โหติฯ โส ปุน อเวทนาโฎฺฏ หุตฺวา ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ…เป…. ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ…เป…. ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก นจฺฉาเทติ…เป…. ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ นิเพฺพมติโก ฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก ฉาเทติ; ยา อาปตฺติโย ปุเพฺพ เวมติโก นจฺฉาเทสิ ตา อาปตฺติโย ปจฺฉา นิเพฺพมติโก

ฉาเทติฯ โส ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสิตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉนฺนานญฺจสฺส อาปตฺตีนํ ปุริมาย อาปตฺติยา สโมธานปริวาโส ทาตโพฺพฯ

สมูลายสโมธานปริวาสจตุสฺสตํ นิฏฺฐิตํฯ

๗. ปริมาณาทิวารอฏฺฐกํ

๑๘๐. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิตฺวา ปริมาณา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา…เป.… อปริมาณา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา…เป.… เอกนามา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา…เป.… นานานามา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา…เป.… สภาคา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา…เป.… วิสภาคา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา…เป.… ววตฺถิตา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา…เป.… สมฺภินฺนา อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา วิพฺภมติ…เป.… (ยถา เหฏฺฐา ตถา วิตฺถาเรตพฺพํ)ฯ

ปริมาณาทิวารอฏฺฐกํ นิฏฺฐิตํฯ

๘. เทฺวภิกฺขุวารเอกาทสกํ

๑๘๑. ‘‘เทฺว ภิกฺขู สงฺฆาทิเสสํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต สงฺฆาทิเสเส สงฺฆาทิเสสทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เอโก ฉาเทติ, เอโก นจฺฉาเทติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉเนฺน [ยถาปฏิจฺฉนฺนานํ (สี.)] จสฺส ปริวาสํ ทตฺวา อุภินฺนมฺปิ มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู สงฺฆาทิเสสํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต สงฺฆาทิเสเส เวมติกา โหนฺติฯ เอโก ฉาเทติ, เอโก นจฺฉาเทติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉเนฺน จสฺส ปริวาสํ ทตฺวา อุภินฺนมฺปิ มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู สงฺฆาทิเสสํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต สงฺฆาทิเสเส มิสฺสกทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เอโก ฉาเทติ, เอโก นจฺฉาเทติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉเนฺน จสฺส ปริวาสํ ทตฺวา อุภินฺนมฺปิ มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู มิสฺสกํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต มิสฺสเก สงฺฆาทิเสสทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เอโก ฉาเทติ, เอโก นจฺฉาเทติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉเนฺน จสฺส ปริวาสํ ทตฺวา อุภินฺนมฺปิ มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู มิสฺสกํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต มิสฺสเก มิสฺสกทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เอโก ฉาเทติ, เอโก นจฺฉาเทติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉเนฺน จสฺส ปริวาสํ ทตฺวา อุภินฺนมฺปิ มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู สุทฺธกํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต สุทฺธเก สงฺฆาทิเสสทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เอโก ฉาเทติ, เอโก นจฺฉาเทติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ อุโภปิ ยถาธมฺมํ การาเปตพฺพาฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู สุทฺธกํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต สุทฺธเก สุทฺธกทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เอโก ฉาเทติ, เอโก นจฺฉาเทติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ อุโภปิ ยถาธมฺมํ การาเปตพฺพาฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู สงฺฆาทิเสสํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต สงฺฆาทิเสเส สงฺฆาทิเสสทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เอกสฺส โหติ อาโรเจสฺสามีติ, เอกสฺส โหติ น อาโรเจสฺสามีติฯ โส ปฐมมฺปิ ยามํ ฉาเทติ, ทุติยมฺปิ ยามํ ฉาเทติ, ตติยมฺปิ ยามํ ฉาเทติ – อุฏฺฐิเต อรุเณ ฉนฺนา โหติ อาปตฺติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉเนฺน จสฺส ปริวาสํ ทตฺวา อุภินฺนมฺปิ มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู สงฺฆาทิเสสํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต สงฺฆาทิเสเส สงฺฆาทิเสสทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เต คจฺฉนฺติ อาโรเจสฺสามาติฯ เอกสฺส อนฺตรามเคฺค มกฺขธโมฺม อุปฺปชฺชติ น อาโรเจสฺสามีติฯ โส ปฐมมฺปิ ยามํ ฉาเทติ, ทุติยมฺปิ ยามํ ฉาเทติ, ตติยมฺปิ ยามํ ฉาเทติ – อุฏฺฐิเต อรุเณ ฉนฺนา โหติ อาปตฺติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉเนฺน จสฺส ปริวาสํ ทตฺวา อุภินฺนมฺปิ มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู สงฺฆาทิเสสํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต สงฺฆาทิเสเส สงฺฆาทิเสสทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เต อุมฺมตฺตกา โหนฺติฯ เต ปจฺฉา อนุมฺมตฺตกา หุตฺวา เอโก ฉาเทติ, เอโก นจฺฉาเทติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉเนฺน จสฺส ปริวาสํ ทตฺวา อุภินฺนมฺปิ มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

‘‘เทฺว ภิกฺขู สงฺฆาทิเสสํ อาปนฺนา โหนฺติฯ เต ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน เอวํ วทนฺติ – ‘อิทาเนว โข มยํ ชานาม – อยมฺปิ กิร ธโมฺม สุตฺตาคโต สุตฺตปริยาปโนฺน อนฺวทฺธมาสํ อุเทฺทสํ อาคจฺฉตี’ติฯ เต สงฺฆาทิเสเส สงฺฆาทิเสสทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เอโก ฉาเทติ, เอโก นจฺฉาเทติฯ โย ฉาเทติ โส ทุกฺกฏํ เทสาเปตโพฺพฯ ยถาปฏิจฺฉเนฺน จสฺส ปริวาสํ ทตฺวา อุภินฺนมฺปิ มานตฺตํ ทาตพฺพํฯ

เทฺวภิกฺขุวารเอกาทสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๙. มูลายอวิสุทฺธินวกํ

๑๘๒. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ, เอกนามมฺปิ นานานามมฺปิ, สภาคมฺปิ วิสภาคมฺปิ, ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโย อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; อธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, อธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ, เอกนามมฺปิ นานานามมฺปิ, สภาคมฺปิ วิสภาคมฺปิ, ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; อธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, อธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ, เอกนามมฺปิ นานานามมฺปิ, สภาคมฺปิ วิสภาคมฺปิ, ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ, อธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, อธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ, เอกนามมฺปิ นานานามมฺปิ, สภาคมฺปิ วิสภาคมฺปิ, ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ อปริมาณาโย อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. อปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. อปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิ …เป…. ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ ฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; อธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, อธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ, เอกนามมฺปิ นานานามมฺปิ, สภาคมฺปิ วิสภาคมฺปิ, ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; อธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, อธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ, เอกนามมฺปิ นานานามมฺปิ, สภาคมฺปิ วิสภาคมฺปิ, ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน; ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; อธเมฺมน มานตฺตํ เทติ; อธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ

มูลายอวิสุทฺธินวกํ [สมูลาวิสุทฺธินวกํ (ก.)] นิฎฺฐิตํฯ

๑๐. ทุติยนวกํ [อิทํ นวกํ โปราณโปตฺถเกสุ อวิสุทฺธิวเสเนว อาคตํ, วุจฺจมานตติยนวเกน จ สํสฎฺฐํฯ ตํ ปฎิวิโสธเกหิ อสํสฎฺฐํ กตฺวา วิสุํ ปติฎฺฐาปิตํฯ สีหฬสฺยามโปตฺถเกสุ ปน ตํ วิสุทฺธิวเสเนว อาคตํฯ ตํ ปเนวํ เวทิตพฺพํ –§๑๐- มูลายวิสุทฺธินวก (สี. สฺยา.)§๑๘๓. อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺพหุลา สํฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สํฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ

สโมธานปริวาสํ ยาจติ, ตสฺส ตสฺส สํโฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติ, โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สํฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโย อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย...เป.... ปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโย...เป.... ปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส สํฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ, ตํ สํโฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กมฺเมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธมฺเมน สโมธานปริวาสํ เทติ, ธมฺเมน มานตฺตํ เทติ, ธมฺเมน อพฺภติฯ โส *ภิกฺขเว ภิกฺขุ* วิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ (๑-๓)§อิธ ปน *ภิกฺขเว ภิกฺขุ* สมฺพหุลา สํฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ...เป.... ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สํฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติ, ตสฺส สํโฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติ, โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สํฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ อปริมาณาโย อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย...เป.... อปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโย...เป.... อปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส สํฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ, ตํ สํโฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กมฺเมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธมฺเมน สโมธานปริวาสํ เทติ, ธมฺเมน มานตฺตํ เทติ, ธมฺเมน อพฺภติฯ โส *ภิกฺขเว ภิกฺขุ* วิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีติฯ (๔-๖)§อิธ ปน *ภิกฺขเว ภิกฺขุ* สมฺพหุลา สํฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชตี ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ...เป.... ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สํฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติ, ตสฺส สํโฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติ, โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สํฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย...เป.... ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโย...เป.... ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส สํฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ, ตํ สํโฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กมฺเมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธมฺเมน สโมธานปริวาสํ เทติ, ธมฺเมน มานตฺตํ เทติ, ธมฺเมน อพฺภติฯ โส *ภิกฺขเว ภิกฺขุ* วิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ (๗-๙)§มูลาย วิสุทฺธินวกํ นิฏฺฐิตํฯ]

๑๘๓. ‘‘อิธ ปน, *ภิกฺขเว, ภิกฺขุ* สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป.… ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กมฺเมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อพฺภติฯ โส, *ภิกฺขเว, ภิกฺขุ* อวิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ (๑)

อิธ ปน, *ภิกฺขเว, ภิกฺขุ* สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป.… ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กมฺเมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน , อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อพฺภติฯ โส, *ภิกฺขเว, ภิกฺขุ* อวิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ (๒)

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา อาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุทฺโธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ (๓)

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ, เอกนามมฺปิ นานานามมฺปิ, สภาคมฺปิ วิสภาคมฺปิ, ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติ ฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ อปริมาณา อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. อปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโย…เป…. อปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิ…เป…. ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุทฺโธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ (๔-๗)

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ, ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุทฺโธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ (๘)

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อวิสุทฺโธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ (๙)

ทุติยนวกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๑. ตติยนวกํ

๑๘๔. ‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโย อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กเมฺม

มน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ ฯ โส ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโย อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมาอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรติ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – 'อหํ โข สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โสหํ สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสนฺโต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณาโย อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิํฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสิ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณาโย อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย ฯ โสหํ ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมาอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ปุริมาอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาเจยฺยํ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ; ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภาน'นฺติฯ โส สงฺฆํ ปุริมาอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ; ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภานํฯ ตํ สโงฺฆ ปุริมาอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ; ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ วิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิ [อยํ ปฐมวาโร สี สฺยา. โปตฺถเกสุ ปริปุโณฺณ ทิสฺสติ]ฯ

''อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ ฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ, อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมาอาปตฺตีนํ [ปุริมานํ อาปตฺตีนํ (ก.)] อนฺตราอาปตฺติโย สรติ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – 'อหํ โข สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โสหํ สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิํฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสิ, อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โสหํ ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปรา อาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลายปฏิกสฺสนํ ยาเจยฺยํ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ, ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภาน'นฺติฯ โส สงฺฆํ ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ, ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภานํฯ ตํ สโงฺฆ ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน

สโมธานปริวาสํ เทติ, ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ วิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป.… ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส สงฺฆํ อนฺตรา อาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรติ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป.… ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โสหํ สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิํฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสิ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณา ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โสหํ ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลายปฏิกสฺสนํ ยาเจยฺยํ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ, ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภาน’นฺติฯ โส สงฺฆํ ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตรา อาปตฺตีนญฺจ, อปรา อาปตฺตีนํ อนฺตรา อาปตฺตีนญฺจ, มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ, ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภานํฯ ตํ สโงฺฆ ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตรา อาปตฺตีนญฺจ, อปรา อาปตฺตีนํ อนฺตรา อาปตฺตีนญฺจ, มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ, ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ วิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป.… ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ อปริมาณาโย อปฺปฏิจฺฉนฺนาโย…เป.… อปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโย…เป.… อปริมาณาโย ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิ…เป.… ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสิ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสามีติ มญฺญมาโน…เป.… ตํ สโงฺฆ ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตรา อาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ, ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ วิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิ [อิเมปิ จตฺตาโร วารา สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ ปริปุณฺณา ทิสฺสนฺติ]ฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โส ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรติ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โสหํ สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิํฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสิ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยฯ โสหํ ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตรา ปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีน อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลายปฏิกสฺสนํ ยาเจยฺยํ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ, ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภาน’นฺติฯ โส สงฺฆํ ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ, ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภานํฯ ตํ สโงฺฆ ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ, ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ วิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โส สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจติฯ ตสฺส สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจติฯ ตํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสติ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติฯ โส ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชติ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โส ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรติ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘อหํ โข สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณมฺปิ อปริมาณมฺปิ…เป…. ววตฺถิตมฺปิ สมฺภินฺนมฺปิฯ โสหํ สงฺฆํ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ ยาจิํฯ ตสฺส เม สโงฺฆ ตาสํ อาปตฺตีนํ สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสโนฺต อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โสหํ สงฺฆํ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลายปฏิกสฺสนํ ยาจิํฯ ตํ มํ สโงฺฆ อนฺตราอาปตฺตีนํ มูลาย ปฏิกสฺสิ อธมฺมิเกน กเมฺมน กุเปฺปน อฏฺฐานารเหน, อธเมฺมน สโมธานปริวาสํ อทาสิฯ โสหํ ปริวสามีติ มญฺญมาโน อนฺตรา สมฺพหุลา สงฺฆาทิเสสา อาปตฺติโย อาปชฺชิํ ปริมาณาโยปิ อปริมาณาโยปิ ปฏิจฺฉนฺนาโยปิ อปฺปฏิจฺฉนฺนาโยปิฯ โสหํ ตสฺมิํ ภูมิยํ ฐิโต ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิ, อปราอา

ปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺติโย สรามิฯ ยํนูนาหํ สงฺฆํ ปุริมาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลายปฏิกสฺสนํ ยาเจยฺยํ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ, ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภาน’นฺติฯ โส สงฺฆํ ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, อปราอาปตฺตีนํ อนฺตราอาปตฺตีนญฺจ, มูลาย ปฏิกสฺสนํ ยาจติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ, ธเมฺมน มานตฺตํ, ธเมฺมน อพฺภานํฯ ตํ สโงฺฆ ปุริมา อาปตฺตีนํ อนฺตรา อาปตฺตีนญฺจ, อปรา อาปตฺตีนํ อนฺตรา อาปตฺตีนญฺจ, มูลาย ปฏิกสฺสติ ธมฺมิเกน กเมฺมน อกุเปฺปน ฐานารเหน, ธเมฺมน สโมธานปริวาสํ เทติ, ธเมฺมน มานตฺตํ เทติ, ธเมฺมน อเพฺภติฯ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ วิสุโทฺธ ตาหิ อาปตฺตีหิ’’ฯ

ตติยนวกํ นิฎฺฐิตํฯ

สมุจฺจยกฺขนฺธโก ตติโยฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

อปฺปฏิจฺฉนฺนา เอกาห-ทฺวีห-ตีห-จตูห จ;
ปญฺจาหปกฺขทสนฺนํ, อาปตฺติมาห มหามุนิฯ

สุทฺธโนฺต จ วิพฺภมโนฺต, ปริมาณมุขํ เทฺว ภิกฺขู;
ตตฺถ สญฺญิโน เทฺว ยถา, เวมติกา ตเถว จฯ

มิสฺสกทิฎฺฐิโน เทฺว จ, อสุทฺธเกกทิฎฺฐิโน;
เทฺว เจว สุทฺธทิฎฺฐิโนฯ

ตเถว จ เอโก ฉาเทติ, อถ มกฺขมเตน จ;
อุมฺมตฺตกเทสนญฺจ, มูลา อฎฺฐารส [ปนฺนรส (ก.)] วิสุทฺธโตฯ

อาจริยานํ วิภชฺชปทานํ [วิภชฺชวาทีนํ (สี.)], ตมฺพปณฺณิทีปปสาทกานํ;
มหาวิหารวาสีนํ, วาจนา สทฺธมฺมฎฺฐิติยาติฯ

สมุจฺจยกฺขนฺธกํ นิฎฺฐิตํฯ

๔. สมถกฺขนฺธกํ

๑. สมฺมุขาวินโย

๑๘๕. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อสมฺมุขีภูตานํ ภิกฺขูนํ กมฺมานิ กโรนฺติ – ตชฺชนียมฺปิ, นิยสฺสมฺปิ, ปพฺพาชนียมฺปิ, ปฏิสารณียมฺปิ, อุกฺเขปนียมฺปิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อสมฺมุขีภูตานํ ภิกฺขูนํ กมฺมานิ กริสฺสนฺติ – ตชฺชนียมฺปิ, นิยสฺสมฺปิ, ปพฺพาชนียมฺปิ, ปฏิสารณียมฺปิ, อุกฺเขปนียมฺปี''ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อสมฺมุขีภูตานํ ภิกฺขูนํ กมฺมานิ กโรนฺติ – ตชฺชนียมฺปิ, นิยสฺสมฺปิ, ปพฺพาชนียมฺปิ, ปฏิสารณียมฺปิ, อุกฺเขปนียมฺปี''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ''อนนุจฺฉวิกํ, ภิกฺขเว, เตสํ โมฆปุริสานํ อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา อสมฺมุขีภูตานํ ภิกฺขูนํ กมฺมานิ กริสฺสนฺติ – ตชฺชนียมฺปิ, นิยสฺสมฺปิ, ปพฺพาชนียมฺปิ, ปฏิสารณียมฺปิ, อุกฺเขปนียมฺปิ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – น, ภิกฺขเว, อสมฺมุขีภูตานํ ภิกฺขูนํ กมฺมํ กาตพฺพํ – ตชฺชนียํ วา, นิยสฺสํ วา, ปพฺพาชนียํ วา, ปฏิสารณียํ วา, อุกฺเขปนียํ วาฯ โย กเรยฺย , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๑๘๖. ''อธมฺมวาที ปุคฺคโล อธมฺมวาที สมฺพหุลา อธมฺมวาที สงฺโฆฯ ธมฺมวาที ปุคฺคโล ธมฺมวาที สมฺพหุลา ธมฺมวาที สงฺโฆฯ

กณฺหปกฺขนวกํ

๑๘๗. ''อธมฺมวาที ปุคฺคโล ธมฺมวาทิํ ปุคฺคลํ สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปกฺเขติ อนุเปกฺเขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติฯ เอวเญฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, อธมฺเมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินยปติรูปเกนฯ

''อธมฺมวาที ปุคฺคโล ธมฺมวาที สมฺพหุเล สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปกฺเขติ อนุเปกฺเขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย , อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถาติฯ เอวเญฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, อธมฺเมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินยปติรูปเกนฯ

''อธมฺมวาที ปุคฺคโล ธมฺมวาทิํ สงฺฆํ สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปกฺเขติ อนุเปกฺเขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติ [อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถาติ (ก.)]ฯ เอวเญฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, อธมฺเมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินยปติรูปเกนฯ

''อธมฺมวาที สมฺพหุลา ธมฺมวาทิํ ปุคฺคลํ สญฺญาเปนฺติ นิชฺฌาเปนฺติ เปกฺเขนฺติ อนุเปกฺเขนฺติ ทเสฺสนฺติ อนุทเสฺสนฺติ – อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติฯ เอวเญฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, อธมฺเมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินยปติรูปเกนฯ

''อธมฺมวาที สมฺพหุลา ธมฺมวาที สมฺพหุเล สญฺญาเปนฺติ นิชฺฌาเปนฺติ เปกฺเขนฺติ อนุเปกฺเขนฺติ ทเสฺสนฺติ อนุทเสฺสนฺติ – อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจ

ถาติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, อธมฺเมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินยปติรูปเกนฯ

‘‘อธมฺมวาที สมฺพหุลา ธมฺมวาทึ สงฺฆํ สญฺญาเปนฺติ นิชฺฌาเปนฺติ เปเกฺขนฺติ อนุเปเกฺขนฺติ ทเสฺสนฺติ อนุทเสฺสนฺติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, อธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินยปติรูปเกนฯ

‘‘อธมฺมวาที สโงฺฆ ธมฺมวาทึ ปุคฺคลํ สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปเกฺขติ อนุเปเกฺขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, อธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินยปติรูปเกนฯ

‘‘อธมฺมวาที สโงฺฆ ธมฺมวาที สมฺพหุเล สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปเกฺขติ อนุเปเกฺขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถาติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, อธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินยปติรูปเกนฯ

‘‘อธมฺมวาที สโงฺฆ ธมฺมวาทึ สงฺฆํ สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปเกฺขติ อนุเปเกฺขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, อธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินยปติรูปเกนฯ

กณฺหปกฺขนวกํ นิฎฺฐิตํฯ

สุกฺกปกฺขนวกํ

๑๘๘. ‘‘ธมฺมวาที ปุคฺคโล อธมฺมวาทึ ปุคฺคลํ สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปเกฺขติ อนุเปเกฺขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, ธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินเยนฯ

‘‘ธมฺมวาที ปุคฺคโล อธมฺมวาที สมฺพหุเล สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปเกฺขติ อนุเปเกฺขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถาติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, ธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินเยนฯ

‘‘ธมฺมวาที ปุคฺคโล อธมฺมวาทึ สงฺฆํ สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปเกฺขติ อนุเปเกฺขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, ธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินเยนฯ

‘‘ธมฺมวาที สมฺพหุลา อธมฺมวาทึ ปุคฺคลํ สญฺญาเปนฺติ นิชฺฌาเปนฺติ เปเกฺขนฺติ อนุเปเกฺขนฺติ ทเสฺสนฺติ อนุทเสฺสนฺติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ , อิมํ โรเจหีติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, ธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินเยนฯ

‘‘ธมฺมวาที สมฺพหุลา อธมฺมวาที สมฺพหุเล สญฺญาเปนฺติ นิชฺฌาเปนฺติ เปเกฺขนฺติ อนุเปเกฺขนฺติ ทเสฺสนฺติ อนุทเสฺสนฺติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถาติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, ธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินเยนฯ

‘‘ธมฺมวาที สมฺพหุลา อธมฺมวาทึ สงฺฆํ สญฺญาเปนฺติ นิชฺฌาเปนฺติ เปเกฺขนฺติ อนุเปเกฺขนฺติ ทเสฺสนฺติ อนุทเสฺสนฺติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ , อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหี

ติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, ธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินเยนฯ

“ธมฺมวาที สโงฺฆ อธมฺมวาทิํ ปุคฺคลํ สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปกฺขติ อนุเปกฺขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, ธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินเยนฯ

“ธมฺมวาที สโงฺฆ อธมฺมวาที สมฺพหุเล สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปกฺขติ อนุเปกฺขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถาติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, ธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินเยนฯ

“ธมฺมวาที สโงฺฆ อธมฺมวาทิํ สงฺฆํ สญฺญาเปติ นิชฺฌาเปติ เปกฺขติ อนุเปกฺขติ ทเสฺสติ อนุทเสฺสติ – อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหาหิ, อิมํ โรเจหีติฯ เอวเณฺจตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ, ธเมฺมน วูปสมฺมติ สมฺมุขาวินเยนา”ติฯ

สุกฺกปกฺขนวกํ นิฏฺฐิตํฯ

๒. สติวินโย

๑๘๙. [อิทํ วตฺถุ ปารา. ๓๘๐ อาทโย] เตน สมเยน พุโทฺธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมตา ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน ชาติยา สตฺตวเสฺสน อรหตฺตํ สจฺฉิกตํ โหติ ฯ ยํ กิญฺจิ สาวเกน ปตฺตพฺพํ สพฺพํ เตน อนุปฺปตฺตํ โหติฯ นตฺถิ จสฺส กิญฺจิ อุตฺตริ [อุตฺตริํ (สี.)] กรณียํ, กตสฺส วา ปติจโยฯ อถ โข อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ – “มยา โข ชาติยา สตฺตวเสฺสน อรหตฺตํ สจฺฉิกตํฯ ยํ กิญฺจิ สาวเกน ปตฺตพฺพํ สพฺพํ มยา อนุปฺปตฺตํฯ นตฺถิ จ เม กิญฺจิ อุตฺตริกรณียํ, กตสฺส วา ปติจโยฯ กิํ นุ โข อหํ สงฺฆสฺส เวยฺยาวจฺจํ กเรยฺย”นฺติ?

อถ โข อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส เอตทโหสิ – “ยํนูนาหํ สงฺฆสฺส เสนาสนญฺจ ปญฺญเปยฺยํ ภตฺตานิ จ อุทฺทิเสยฺย”นฺติฯ อถ โข อายสฺมา ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต สายนฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต ภควนฺตํ เอตทโวจ – “อิธ มยฺหํ, ภเนฺต, รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ – ‘มยา โข ชาติยา สตฺตวเสฺสน อรหตฺตํ สจฺฉิกตํฯ ยํ กิญฺจิ สาวเกน ปตฺตพฺพํ, สพฺพํ มยา อนุปฺปตฺตํฯ นตฺถิ จ เม กิญฺจิ อุตฺตริกรณียํ, กตสฺส วา ปติจโยฯ กิํ นุ โข อหํ สงฺฆสฺส เวยฺยาวจฺจํ กเรยฺย’นฺติ ? ตสฺส มยฺหํ, ภเนฺต, เอตทโหสิ – ‘ยํนูนาหํ สงฺฆสฺส เสนาสนญฺจ ปญฺญเปยฺยํ ภตฺตานิ จ อุทฺทิเสยฺย’นฺติฯ อิจฺฉามหํ, ภเนฺต, สงฺฆสฺส เสนาสนญฺจ ปญฺญาเปตุํ ภตฺตานิ จ อุทฺทิสิตุ”นฺติฯ “สาธุ สาธุ, ทพฺพฯ เตน หิ ตฺวํ, ทพฺพ, สงฺฆสฺส เสนาสนญฺจ ปญฺญเปหิ ภตฺตานิ จ อุทฺทิสาหี”ติ [อุทฺทิสาติ (ปารา. ๓๘๐)]ฯ “เอวํ, ภเนฺต”ติ โข อายสฺมา ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต ภควโต ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ เสนาสนปญฺญาปกญฺจ ภตฺตุเทฺทสกญฺจ สมฺมนฺนตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต ยาจิตโพฺพ [ทโพฺพ ยาจิตโพฺพ (สฺยา. ก.)]ฯ ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๙๐. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ เสนาสนปญฺญาปกญฺจ ภตฺตุทฺเทสกญฺจ สมฺมเนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ เสนาสนปญฺญาปกญฺจ ภตฺตุทฺเทสกญฺจ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส เสนาสนปญฺญาปกสฺส จ ภตฺตุทฺเทสกสฺส จ สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สงฺเฆน อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต เสนาสนปญฺญาปโก จ ภตฺตุทฺเทสโก จฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติ ฯ

๑๙๑. สมฺมโต จ ปนายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต สภาคานํ ภิกฺขูนํ เอกชฺฌํ เสนาสนํ ปญฺญเปติฯ เย เต ภิกฺขู สุตฺตนฺติกา เตสํ เอกชฺฌํ เสนาสนํ ปญฺญเปติ – เต อญฺญมญฺญํ สุตฺตนฺตํ สงฺคายิสฺสนฺตีติฯ เย เต ภิกฺขู วินยธรา เตสํ เอกชฺฌํ เสนาสนํ ปญฺญเปติ – เต อญฺญมญฺญํ วินยํ วินิจฺฉินิสฺสนฺตีติฯ เย เต ภิกฺขู ธมฺมกถิกา เตสํ เอกชฺฌํ เสนาสนํ ปญฺญเปติ – เต อญฺญมญฺญํ ธมฺมํ สากจฺฉิสฺสนฺตีติฯ เย เต ภิกฺขู ฌายิโน เตสํ เอกชฺฌํ เสนาสนํ ปญฺญเปติ – เต อญฺญมญฺญํ น พฺยาพาธิสฺสนฺตีติ ฯ เย เต ภิกฺขู ติรจฺฉานกถิกา กายทฬฺหิพหุลา [กายทฑฺฒิพหุลา (สี.)] วิหรนฺติ เตสมฺปิ เอกชฺฌํ เสนาสนํ ปญฺญเปติ – อิมายปิเม อายสฺมนฺโต รติยา อจฺฉิสฺสนฺตีติฯ เยปิ เต ภิกฺขู วิกาเล อาคจฺฉนฺติ เตสมฺปิ เตโชธาตุํ สมาปชฺชิตฺวา เตเนว อาโลเกน เสนาสนํ ปญฺญเปติ; อปิสฺสุ ภิกฺขู สญฺจิจฺจ วิกาเล อาคจฺฉนฺติ – มยํ อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส อิทฺธิปาฏิหาริยํ ปสฺสิสฺสามาติฯ

เต อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – ‘‘อมฺหากํ, อาวุโส ทพฺพ, เสนาสนํ ปญฺญเปหี’’ติฯ เต อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต เอวํ วเทติ – ‘‘กตฺถ อายสฺมนฺตา อิจฺฉนฺติ กตฺถ ปญฺญเปมี’’ติ? เต สญฺจิจฺจ ทูเร อปทิสนฺติ – ‘‘อมฺหากํ, อาวุโส ทพฺพ, คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, โจรปปาเต เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, อิสิคิลิปสฺเส กาฬสิลายํ เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, เวภารปสฺเส สตฺตปณฺณิคุหายํ เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, สีตวเน สปฺปโสณฺฑิกปพฺภาเร เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, โคตมกกนฺทรายํ [โคมฏกนฺทรายํ (สฺยา. กํ.)] เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, ตินฺทุกกนฺทรายํ เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, ตโปทกนฺทรายํ [กโปตกนฺทรายํ (ก.)] เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, ตโปทาราเม เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, ชีวกมฺพวเน เสนาสนํ ปญฺญเปหิฯ อมฺหากํ, อาวุโส, มทฺทกุจฺฉิมฺหิ มิคทาเย เสนาสนํ ปญฺญเปหี’’ติฯ

เตสํ อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต เตโชธาตุํ สมาปชฺชิตฺวา องฺคุลิยา ชลมานาย ปุรโต ปุรโต คจฺฉติฯ เตปิ เตเนว อาโลเกน อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต คจฺฉนฺติฯ เตสํ อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต เอวํ เสนาสนํ ปญฺญเปติ – อยํ มญฺโจ, อิทํ ปีฐํ , อยํ ภิสิ, อิทํ พิโพฺพหนํ [พิมฺโพหนํ (สี. สฺยา. กํ.)], อิทํ วจฺจฏฺฐานํ, อิทํ ปสฺสาวฏฺฐานํ, อิทํ ปานียํ, อิทํ ปริโภชนียํ, อยํ กตฺตรทณฺโฑ, อิทํ สงฺฆสฺส กติกสณฺฐานํ, อิมํ กาลํ ปวิสิตพฺพํ , อิมํ กาลํ นิกฺขมิตพฺพนฺติฯ เตสํ อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปุตฺโต เอวํ เสนาสนํ ปญฺญเปตฺวา ปุนเทว เวฬุวนํ ปจฺจาคจฺฉติฯ

๑๙๒. เตน โข ปน สมเยน เมตฺติยภูมชกา [เมตฺติยภุมฺมชกา (สี. สฺยา. กํ.)] ภิกฺขู นวกา เจว โหนฺติ อปฺปปุญฺญา จฯ ยานิ สงฺฆสฺส ลามกานิ เสนาสนานิ ตานิ เตสํ ปาปุณนฺติ ลามกา

นิ จ ภตฺตานิฯ เตน โข ปน สมเยน ราชคเห มนุสฺสา อิจฺฉนฺติ เถรานํ ภิกฺขูนํ อภิสงฺขาริกํ ปิณฺฑปาตํ ทาตุํ – สปฺปิมฺปิ, เตลมฺปิ, อุตฺตริภงฺคมฺปิฯ เมตฺติยภูมชกานํ ปน ภิกฺขูนํ ปากติกํ เทนฺติ – ยถารนฺธํ [ยถารทฺธํ (สฺยา.)] กณาชกํ พิลงฺคทุติยํฯ เต ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฺปฏิกฺกนฺตา เถเร ภิกฺขู ปุจฺฉนฺติ – ‘‘ตุมฺหากํ, อาวุโส, ภตฺตเคฺค กึ อโหสิ, ตุมฺหากํ กึ อโหสี’’ติ [กึ นาโหสิ (สฺยา. กํ.)]? เอกเจฺจ เถรา เอวํ วทนฺติ – ‘‘อมฺหากํ, อาวุโส, สปฺปิ อโหสิ, เตลํ อโหสิ, อุตฺตริภงฺคํ อโหสี’’ติฯ เมตฺติยภูมชกา ปน ภิกฺขู เอวํ วทนฺติ – ‘‘อมฺหากํ, อาวุโส, น กิญฺจิ อโหสิ – ปากติกํ ยถารนฺธํ กณาชกํ พิลงฺคทุติย’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน กลฺยาณภตฺติโก คหปติ สงฺฆสฺส จตุกฺกภตฺตํ เทติ นิจฺจภตฺตํฯ โส ภตฺตเคฺค สปุตฺตทาโร อุปติฎฺฐิตฺวา ปริวิสติ – อเญฺญ โอทเนน ปุจฺฉนฺติ, อเญฺญ สูเปน ปุจฺฉนฺติ, อเญฺญ เตเลน ปุจฺฉนฺติ, อเญฺญ อุตฺตริภเงฺคน ปุจฺฉนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน กลฺยาณภตฺติกสฺส คหปติโน ภตฺตํ สฺวาตนาย เมตฺติยภูมชกานํ ภิกฺขูนํ อุทฺทิฎฺฐํ โหติฯ อถ โข กลฺยาณภตฺติโก คหปติ อารามํ อคมาสิ เกนจิเทว กรณีเยนฯ โส เยนายสฺมา ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข กลฺยาณภตฺติกํ คหปตึ อายสฺมา ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข กลฺยาณภตฺติโก คหปติ อายสฺมตา ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กสฺส, ภเนฺต, อมฺหากํ ฆเร สฺวาตนาย ภตฺตํ อุทฺทิฎฺฐ’’นฺติ? ‘‘เมตฺติยภูมชกานํ โข, คหปติ, ภิกฺขูนํ ตุมฺหากํ ฆเร สฺวาตนาย ภตฺตํ อุทฺทิฎฺฐ’’นฺติฯ อถ โข กลฺยาณภตฺติโก คหปติ อนตฺตมโน อโหสิฯ กถญฺหิ นาม ปาปภิกฺขู อมฺหากํ ฆเร ภุญฺชิสฺสนฺตีติ ฆรํ คนฺตฺวา ทาสึ อาณาเปสิ – ‘‘เย, เช, เสฺว ภตฺติกา อาคจฺฉนฺติ เต โกฎฺฐเก อาสนํ ปญฺญเปตฺวา กณาชเกน พิลงฺคทุติเยน ปริวิสา’’ติฯ ‘‘เอวํ อยฺยา’’ติ โข สา ทาสี กลฺยาณภตฺติกสฺส คหปติโน ปจฺจโสฺสสิฯ

อถ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู – หิโยฺย โข, อาวุโส, อมฺหากํ กลฺยาณภตฺติกสฺส คหปติโน ภตฺตํ อุทฺทิฎฺฐํ; เสฺว อเมฺห กลฺยาณภตฺติโก คหปติ สปุตฺตทาโร อุปติฎฺฐิตฺวา ปริวิสิสฺสติ; อเญฺญ โอทเนน ปุจฺฉิสฺสนฺติ, อเญฺญ สูเปน ปุจฺฉิสฺสนฺติ, อเญฺญ เตเลน ปุจฺฉิสฺสนฺติ, อเญฺญ อุตฺตริภเงฺคน ปุจฺฉิสฺสนฺตีติฯ เต เตเนว โสมนเสฺสน น จิตฺตรูปํ รตฺติยา สุปึสุฯ อถ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน กลฺยาณภตฺติกสฺส คหปติโน นิเวสนํ เตนุปสงฺกมึสุฯ อทฺทสา โข สา ทาสี เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู ทูรโตว อาคจฺฉเนฺต; ทิสฺวาน โกฎฺฐเก อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘นิสีทถ, ภเนฺต’’ติฯ อถ โข เมตฺติยภูมชกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข น ตาว ภตฺตํ สิทฺธํ ภวิสฺสติ ยถา มยํ โกฎฺฐเก นิสีทาปิยามา’’ติ [นิสีทาเปยฺยามาติ (ก.)]ฯ อถ โข สา ทาสี กณาชเกน [กาณาชเกน (สฺยา. กํ.)] พิลงฺคทุติเยน อุปคญฺฉิ – ภุญฺชถ, ภเนฺตติฯ ‘‘มยํ โข, ภคินิ, นิจฺจภตฺติกา’’ติฯ ‘‘ชานามิ อยฺยา นิจฺจภตฺติกาติฯ อปิ จาหํ หิโยฺยว คหปตินา อาณตฺตา – ‘เย, เช, เสฺว ภตฺติกา อาคจฺฉนฺติ, เต โกฎฺฐเก อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา กณาชเกน พิลงฺคทุติเยน ปริวิสา’ติฯ ภุญฺชถ, ภเนฺต’’ติฯ อถ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู – หิโยฺย โข, อาวุโส, กลฺยาณภตฺติโก คหปติ อารามํ อคมาสิ ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส สนฺติเกฯ นิสฺสํสยํ โข มยํ ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน คหปติโน อนฺตเร ปริภินฺนาติ [สนฺติเก ปริภินฺนาติ (สฺยา. กํ.)]ฯ เต เตเนว โทมนเสฺสน น จิตฺตรูปํ ภุญฺชึสุฯ อถ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฺปฏิกฺกนฺตา อารามํ คนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฎิสาเมตฺวา พหารามโกฎฺฐเก สงฺฆาฎิปลฺลตฺถิกาย นิสีทึสุ ตุณฺหีภูตา มงฺกุภูตา ปตฺตกฺขนฺธา อโธมุขา ปชฺฌายนฺตา อปฺปฎิภานาฯ

อถ โข เมตฺติยา ภิกฺขุนี เยน เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู เอตทโวจ – “วนฺทามิ อยฺยา”ติฯ เอวํ วุเตฺต เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู นาลปึสุฯ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข เมตฺติยา ภิกฺขุนี เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู เอตทโวจ – “วนฺทามิ อยฺยา”ติฯ ตติยมฺปิ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู นาลปึสุฯ “กฺยาหํ อยฺยานํ อปรชฺฌามิ? กิสฺส มํ อยฺยา นาลปนฺตี”ติ? “ตถา หิ ปน ตฺวํ, ภคินิ, อเมฺห ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน วิเหฐิยมาเน อชฺฌุเปกฺขสี”ติ? “กฺยาหํ, อยฺยา, กโรมี”ติ? “สเจ โข ตฺวํ, ภคินิ, อิเจฺฉยฺยาสิ, อเชฺชว ภควา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ นาสาเปยฺยา”ติฯ “กฺยาหํ, อยฺยา, กโรมิ? กึ มยา สกฺกา กาตุ”นฺติ? “เอหิ ตฺวํ, ภคินิ, เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอวํ วเทหิ – ‘อิทํ , ภเนฺต, นจฺฉนฺนํ นปฺปติรูปํ, ยายํ, ภเนฺต, ทิสา อภยา อนีติกา อนุปทฺทวา สายํ ทิสา สภยา สอีติกา สอุปทฺทวา; ยโต นิวาตํ ตโต สวาตํ [ตโต ปวาตํ (สี. สฺยา. กํ.)]; อุทกํ มเญฺญ อาทิตฺตํ; อเยฺยนมฺหิ ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน ทูสิตา’”ติฯ “เอวํ อยฺยา”ติ โข เมตฺติยา ภิกฺขุนี เมตฺติยภูมชกานํ ภิกฺขูนํ ปฏิสฺสุตฺวา [ปฏิสฺสุณิตฺวา (สฺยา. กํ.)] เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข เมตฺติยา [สา เมตฺติยา (สฺยา. ก.)] ภิกฺขุนี ภควนฺตํ เอตทโวจ – “อิทํ, ภเนฺต, นจฺฉนฺนํ นปฺปติรูปํ, ยายํ, ภเนฺต, ทิสา อภยา อนีติกา อนุปทฺทวา สายํ ทิสา สภยา สอีติกา สอุปทฺทวา; ยโต นิวาตํ ตโต สวาตํ; อุทกํ มเญฺญ อาทิตฺตํ; อเยฺยนมฺหิ ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน ทูสิตา”ติฯ

๑๙๓. อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ปฏิปุจฺฉิ – “สรสิ ตฺวํ, ทพฺพ, เอวรูปํ กตฺตา ยถายํ ภิกฺขุนี อาหา”ติ? “ยถา มํ, ภเนฺต, ภควา ชานาตี”ติฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ เอตทโวจ – “สรสิ ตฺวํ, ทพฺพ, เอวรูปํ กตฺตา ยถายํ ภิกฺขุนี อาหา”ติ? “ยถา มํ, ภเนฺต, ภควา ชานาตี”ติฯ ตติยมฺปิ โข ภควา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ เอตทโวจ – “สรสิ ตฺวํ, ทพฺพ, เอวรูปํ กตฺตา ยถายํ ภิกฺขุนี อาหา”ติ? “ยถา มํ, ภเนฺต, ภควา ชานาตี”ติฯ “น โข, ทพฺพ, ทพฺพา เอวํ นิเพฺพเฐนฺติฯ สเจ ตยา กตํ กตนฺติ วเทหิฯ สเจ อกตํ อกตนฺติ วเทหี”ติฯ “ยโตหํ, ภเนฺต, ชาโต นาภิชานามิ สุปินเนฺตนปิ เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวิตา, ปเคว ชาคโร”ติฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “เตน หิ, ภิกฺขเว, เมตฺติยํ ภิกฺขุนึ นาเสถฯ อิเม จ ภิกฺขู อนุยุญฺชถา”ติฯ อิทํ วตฺวา ภควา อุฎฺฐายาสนา วิหารํ ปาวิสิฯ

อถ โข เต ภิกฺขู เมตฺติยํ ภิกฺขุนึ นาเสสุํฯ อถ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู เต ภิกฺขู เอตทโวจุํ – “มาวุโส, เมตฺติยํ ภิกฺขุนึ นาเสถ, น สา กิญฺจิ อปรชฺฌติ; อเมฺหหิ สา อุสฺสาหิตา กุปิเตหิ อนตฺตมเนหิ จาวนาธิปฺปาเยหี”ติฯ “กึ ปน ตุเมฺห, อาวุโส, อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสถา”ติ? “เอวมาวุโส”ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสสฺสนฺตี”ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ …เป.… “สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺตี”ติ? “สจฺจํ ภควา”ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

“เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินยํ เทตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพ – “เตน, ภิกฺขเว, ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา, เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา, วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา, อุกฺกุฎิกํ นิสีทิตฺวา, อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา, เอวมสฺส วจนีโย – ‘อิเม มํ, ภเนฺต, เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺติฯ โสหํ, ภเนฺต, สติเวปุลฺลปฺปโตฺต สงฺฆํ สติวินยํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติย

มฺปิ ยาจิตโพฺพ – ‘อิเม มํ, ภเนฺต เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺติฯ โสหํ [โสหํ ภเนฺต (ก.)] สติเวปุลฺลปฺปโตฺต ตติยมฺปิ, ภเนฺต, สงฺฆํ สติวินยํ ยาจามี’ติฯ “พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๙๔. สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิเม เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺติฯ อายสฺมา ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต สติเวปุลฺลปฺปโตฺต สงฺฆํ สติวินยํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินยํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิเม เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺติฯ อายสฺมา ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต สติเวปุลฺลปฺปโตฺต สงฺฆํ สติวินยํ ยาจติฯ สโงฺฆ อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินยํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินยสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิเม เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺติฯ อายสฺมา ทโพฺพ มลฺลปุโตฺต สติเวปุลฺลปฺปโตฺต สงฺฆํ สติวินยํ ยาจติฯ สโงฺฆ อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินยํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินยสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทิโนฺน สเงฺฆน อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปุตฺตสฺส สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินโยฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

๑๙๕. “ปญฺจิมานิ, ภิกฺขเว, ธมฺมิกานิ สติวินยสฺส ทานานิฯ สุโทฺธ โหติ ภิกฺขุ อนาปตฺติโก, อนุวทนฺติ จ นํ, ยาจติ จ, ตสฺส สโงฺฆ สติวินยํ เทติ ธเมฺมน สมเคฺคน – อิมานิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ ธมฺมิกานิ สติวินยสฺส ทานานี”ติฯ

๓. อมูฬฺหวินโย

๑๙๖. เตน โข ปน สมเยน คโคฺค ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก โหติ, จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ โหติ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ ภิกฺขู คคฺคํ ภิกฺขุํ อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทนฺติ – “สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา”ติ? โส เอวํ วเทติ – “อหํ โข, อาวุโส , อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ นาหํ ตํ สรามิฯ มูเฬฺหน เม เอตํ กต”นฺติฯ เอวมฺปิ นํ วุจฺจมานา โจเทเนฺตว – “สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา”ติ? เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา..เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม ภิกฺขู คคฺคํ ภิกฺขุํ อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทสฺสนฺติ – “สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ! โส เอวํ วเทติ – ‘อหํ โข, อาวุโส, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ นาหํ ตํ สรามิฯ มูเฬฺหน เม เอตํ กต’นฺติฯ เอวมฺปิ นํ วุจฺจมานา โจเทเนฺตว – “สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา”ติ? อถ โข

เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… “สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป.… สจฺจํ ภควา”ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

“เตน หิ, ภิกฺขเว, สงฺโฆ คคฺคสฺส ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทตุ। เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺโพ – “เตน, ภิกฺขเว, คคฺเคน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา, เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา, วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา, อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา, อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา, เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโต। เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํ। มํ ภิกฺขู อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทนฺติ – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? ตฺยาหํ เอวํ วทามิ – ‘อหํ โข, อาวุโส, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโต। เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํ। นาหํ ตํ สรามิ। มูเฬฺหน เม เอตํ กต’นฺติ। เอวมฺปิ มํ วุจฺจมานา โจเทนฺเตว – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โสหํ , ภนฺเต, อมูโฬฺห สงฺฆํ อมูฬฺหวินยํ ยาจามี’ติ। ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺโพ। ตติยมฺปิ ยาจิตพฺโพ – ‘อหํ, ภนฺเต, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโต। เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํ। มํ ภิกฺขู อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทนฺติ – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? ตฺยาหํ เอวํ วทามิ – ‘อหํ โข, อาวุโส, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโต। เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํ। นาหํ ตํ สรามิ มูเฬฺหน เม เอตํ กต’นฺติ। เอวมฺปิ มํ วุจฺจมานา โจเทนฺเตว – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โสหํ อมูโฬฺห [โสหํ ภนฺเต อมูโฬฺห (ก.)] ตติยมฺปิ, ภนฺเต, สงฺฆํ อมูฬฺหวินยํ ยาจามี’ติ। พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

๑๙๗. “สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆ। อยํ คคฺโค ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก อโหสิ จิตฺตวิปริยาสกโต। เตน อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํ। ภิกฺขู คคฺคํ ภิกฺขุํ อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทนฺติ – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘อหํ โข, อาวุโส, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโต। เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํ। นาหํ ตํ สรามิ, มูเฬฺหน เม เอตํ กต’นฺติ। เอวมฺปิ นํ วุจฺจมานา โจเทนฺเตว – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โส อมูโฬฺห สงฺฆํ อมูฬฺหวินยํ ยาจติ। ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ คคฺคสฺส ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินยํ ทเทยฺย। เอสา ญตฺติ।

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆ। อยํ คคฺโค ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก อโหสิ จิตฺตวิปริยาสกโต। เตน อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํ। ภิกฺขู คคฺคํ ภิกฺขุํ อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทนฺติ – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘อหํ โข, อาวุโส, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโต। เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํ। นาหํ ตํ สรามิ มูเฬฺหน เม เอตํ กต’นฺติ। เอวมฺปิ นํ วุจฺจมานา โจเทนฺเตว – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โส อมูโฬฺห สงฺฆํ อมูฬฺหวินยํ ยาจติ। สงฺโฆ คคฺคสฺส ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ। ยสฺสายสฺมโต ขมติ คคฺคสฺส ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินยสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย।

“ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…।

‘‘ทิโนฺน สเงฺฆน คคฺคสฺส ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินโยฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๑๙๘. ‘‘ตีณิมานิ, ภิกฺขเว, อธมฺมิกานิ อมูฬฺหวินยสฺส ทานานิ, ตีณิ ธมฺมิกานิฯ กมฺมานิ ตีณิ อธมฺมิกานิ อมูฬฺหวินยสฺส ทานานิ?

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โส สรมาโนว เอวํ วเทติ – ‘น โข อหํ, อาวุโส, สรามิ เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ ตสฺส สโงฺฆ อมูฬฺหวินยํ เทติฯ อธมฺมิกํ อมูฬฺหวินยสฺส ทานํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โส สรมาโนว เอวํ วเทติ – ‘สรามิ โข อหํ, อาวุโส, ยถาสุปินเนฺตนา’ติฯ ตสฺส สโงฺฆ อมูฬฺหวินยํ เทติฯ อธมฺมิกํ อมูฬฺหวินยสฺส ทานํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โส อนุมฺมตฺตโก อุมฺมตฺตกาลยํ กโรติ – ‘อหมฺปิ โข เอวํ กโรมิฯ ตุเมฺหปิ เอวํ กโรถฯ มยฺหมฺปิ เอตํ กปฺปติฯ ตุมฺหากเมฺปตํ กปฺปตี’ติฯ ตสฺส สโงฺฆ อมูฬฺหวินยํ เทติฯ อธมฺมิกํ อมูฬฺหวินยสฺส ทานํฯ อิมานิ ตีณิ อธมฺมิกานิ อมูฬฺหวินยสฺส ทานานิฯ

๑๙๙. ‘‘กตมานิ ตีณิ ธมฺมิกานิ อมูฬฺหวินยสฺส ทานานิ?

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก โหติ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ โหติ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โส อสฺสรมาโนว เอวํ วเทติ – ‘น โข อหํ, อาวุโส, สรามิ เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ ตสฺส สโงฺฆ อมูฬฺหวินยํ เทติฯ ธมฺมิกํ อมูฬฺหวินยสฺส ทานํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก โหติ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ โหติ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ ? โส อสฺสรมาโนว เอวํ วเทติ – ‘สรามิ โข อหํ, อาวุโส, ยถา สุปินเนฺตนา’ติฯ ตสฺส สโงฺฆ อมูฬฺหวินยํ เทติฯ ธมฺมิกํ อมูฬฺหวินยสฺส ทานํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก โหติ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ โหติ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ? โส อุมฺมตฺตโก อุมฺมตฺตกาลยํ กโรติ – ‘อหมฺปิ เอวํ กโรมิฯ ตุเมฺหปิ เอวํ กโรถฯ มยฺหมฺปิ เอตํ กปฺปติฯ ตุมฺหากเมฺปตํ กปฺปตี’ติฯ ตสฺส สโงฺฆ อมูฬฺหวินยํ เทติฯ ธมฺมิกํ อมูฬฺหวินยสฺส ทานํฯ ‘‘อิมานิ ตีณิ ธมฺมิกานิ อมูฬฺหวินยสฺส ทานานี’’ติฯ

๔. ปฏิญฺญาตกรณํ

๒๐๐. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อปฺปฏิญฺญาย ภิกฺขูนํ กมฺมานิ กโรนฺติ – ตชฺชนียมฺปิ, นิยสฺสมฺปิ, ปพฺพาชนียมฺปิ, ปฏิสารณียมฺปิ, อุเกฺขปนียมฺปิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อปฺปฏิญฺญาย ภิกฺขูนํ กมฺมานิ กริสฺสนฺติ – ตชฺชนียมฺปิ, นิยสฺสมฺปิ, ปพฺพาชนียมฺปิ, ปฏิสารณียมฺปิ, อุเกฺขปนียมฺปี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป…. ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อปฺปฏิญฺญาย ภิกฺขูนํ กมฺมํ กาตพฺพํ – ตชฺชนียํ วา, นิยสฺสํ วา, ปพฺพาชนียํ วา, ปฏิสารณียํ วา, อุเกฺขปนียํ วาฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๒๐๑. ‘‘เอวํ โข, ภิกฺขเว, อธมฺมิกํ โหติ ปฏิญฺญาตกรณํ, เอวํ ธมฺมิกํฯ กถญฺจ, ภิกฺขเว, อธมฺมิกํ โหติ ปฏิญฺญาตกรณํ?

‘‘ภิกฺขุ ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนุ โหติฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘ปาราชิกํ อายสฺมา อชฺฌาปนฺนุ’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘น โข อหํ, อาวุโส, ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนุ , สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปนฺนุ’ติฯ ตํ สโงฺฆ สงฺฆาทิเสเสน กาเรติฯ อธมฺมิกํ ปฏิญฺญาตกรณํฯ

‘‘ภิกฺขุ ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนุ โหติฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘ปาราชิกํ อายสฺมา อชฺฌาปนฺนุ’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘น โข อหํ, อาวุโส, ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนุ, ถุลฺลจฺจยํ…เป…. ปาจิตฺติยํ…เป…. ปาฏิเทสนียํ…เป…. ทุกฺกฏํ…เป…. ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนุ’ติฯ ตํ สโงฺฆ ทุพฺภาสิเตน กาเรติฯ อธมฺมิกํ ปฏิญฺญาตกรณํฯ

‘‘ภิกฺขุ สงฺฆาทิเสสํ…เป…. ถุลฺลจฺจยํ…เป…. ปาจิตฺติยํ…เป…. ปาฏิเทสนียํ…เป…. ทุกฺกฏํ…เป…. ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนุ โหติฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘ทุพฺภาสิตํ อายสฺมา อชฺฌาปนฺนุ’ติ ? โส เอวํ วเทติ – ‘น โข อหํ, อาวุโส, ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนุ, ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนุ’ติฯ ตํ สโงฺฆ ปาราชิเกน กาเรติฯ อธมฺมิกํ ปฏิญฺญาตกรณํฯ

‘‘ภิกฺขุ ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนุ โหติฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘ทุพฺภาสิตํ อายสฺมา อชฺฌาปนฺนุ’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘น โข อหํ, อาวุโส, ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนุ, สงฺฆาทิเสสํ…เป…. ถุลฺลจฺจยํ…เป…. ปาจิตฺติยํ…เป…. ปาฏิเทสนียํ…เป…. ทุกฺกฏํ อชฺฌาปนฺนุ’ติฯ ตํ สโงฺฆ ทุกฺกเฏน กาเรติฯ อธมฺมิกํ ปฏิญฺญาตกรณํฯ ‘‘เอวํ โข, ภิกฺขเว, อธมฺมิกํ โหติ ปฏิญฺญาตกรณํฯ

‘‘กถญฺจ , ภิกฺขเว, ธมฺมิกํ โหติ ปฏิญฺญาตกรณํ? ภิกฺขุ ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนุ โหติฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘ปาราชิกํ อายสฺมา อชฺฌาปนฺนุ’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘อาม, อาวุโส, ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนุ’ติฯ ตํ สโงฺฆ ปาราชิเกน กาเรติฯ ธมฺมิกํ ปฏิญฺญาตกรณํฯ

‘‘ภิกฺขุ สงฺฆาทิเสสํ…เป…. ถุลฺลจฺจยํ…เป…. ปาจิตฺติยํ…เป…. ปาฏิเทสนียํ…เป…. ทุกฺกฏํ…เป…. ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนุ โหติฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา, สมฺพหุลา วา, เอกปุคฺคโล วา – ‘ทุพฺภาสิตํ อายสฺมา อชฺฌาปนฺนุ’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘อาม, อาวุโส, ทุพฺภา

สิตํ อชฺฌาปนฺนุ’ติฯ ตํ สงฺโฆ ทุพฺภาสิเตน กาเรติฯ ธมฺมิกํ ปฏิญฺญาตกรณํฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, ธมฺมิกํ โหติ ปฏิญฺญาตกรณ’’นฺติฯ

๕. เยภุยฺยสิกา

๒๐๒. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สงฺฆมชฺเฌ ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรนฺติ, น สกฺโกนฺติ ตํ อธิกรณํ วูปสเมตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอวรูปํ อธิกรณํ เยภุยฺยสิกาย วูปสเมตุํฯ ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ สลากคฺคาหาปโก สมฺมนฺนิตพฺโพ – โย น ฉนฺทาคตึ คจฺเฉยฺย, น โทสาคตึ คจฺเฉยฺย, น โมหาคตึ คจฺเฉยฺย, น ภยาคตึ คจฺเฉยฺย, คหิตาคหิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺโพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ, ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

๒๐๓. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สลากคฺคาหาปกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สลากคฺคาหาปกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สลากคฺคาหาปกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สลากคฺคาหาปโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๒๐๔. ‘‘ทสยิเม , ภิกฺขเว, อธมฺมิกา สลากคฺคาหา, ทส ธมฺมิกา [ทส ธมฺมิกา สลากคฺคาหา (ก.)]ฯ กตเม ทส อธมฺมิกา สลากคฺคาหา? โอรมตฺตกญฺจ อธิกรณํ โหติ, น จ คติคตํ โหติ, น จ สริตสาริตํ โหติ, ชานาติ อธมฺมวาที พหุตราติ, อเปฺปว นาม อธมฺมวาที พหุตรา อสฺสูติ, ชานาติ สงฺโฆ ภิชฺชิสฺสตีติ, อเปฺปว นาม สงฺโฆ ภิเชฺชยฺยาติ, อธเมฺมน คณฺหนฺติ, วคฺคา คณฺหนฺติ, น จ ยถาทิฏฺฐิยา คณฺหนฺติ – อิเม ทส อธมฺมิกา สลากคฺคาหาฯ

‘‘กตเม ทส ธมฺมิกา สลากคฺคาหา? น จ โอรมตฺตกํ อธิกรณํ โหติ, คติคตญฺจ โหติ, สริตสาริตญฺจ โหติ, ชานาติ ธมฺมวาที พหุตราติ, อเปฺปว นาม ธมฺมวาที พหุตรา อสฺสูติ, ชานาติ สงฺโฆ น ภิชฺชิสฺสตีติ, อเปฺปว นาม สงฺโฆ น ภิเชฺชยฺยาติ, ธเมฺมน คณฺหนฺติ, สมคฺคา คณฺหนฺติ, ยถาทิฏฺฐิยา จ คณฺหนฺติ – อิเม ทส ธมฺมิกา สลากคฺคาหา’’ติฯ

๖. ตสฺสปาปิยสิกา

๒๐๕. เตน โข ปน สมเยน อุปวาโฬ ภิกฺขุ สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อวชานิตฺวา ปฏิชานาติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาติ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติ, สมฺปชานมุสา ภาสติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อุปวาโฬ ภิกฺขุ สงฺฆมชฺเฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อวชานิตฺวา ปฏิชานิสฺสติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานิสฺสติ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจริสฺสติ, สมฺปชานมุสา ภาสิสฺสตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป.… ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – เตน หิ, ภิกฺขเว, สงฺโฆ อุปวาฬสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํฯ ปฐมํ อุปวาโฬ ภิกฺขุ โจเทตพฺโพ, โจ

เทตฺวา สาเรตโพฺพ, สาเรตฺวา อาปตฺตึ อาโรเปตโพฺพ, อาปตฺตึ อาโรเปตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๒๐๖. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุปวาโฬ ภิกฺขุ สงฺฆมเชฺฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อวชานิตฺวา ปฏิชานาติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาติ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติ, สมฺปชานมุสา ‘ภาสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อุปวาฬสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อุปวาโฬ ภิกฺขุ สงฺฆมเชฺฌ อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อวชานิตฺวา ปฏิชานาติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาติ, อเญฺญนญฺญํ ปฏิจรติ, สมฺปชานมุสา ภาสติฯ สโงฺฆ อุปวาฬสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อุปวาฬสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมสฺส กรณํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘กตํ สเงฺฆน อุปวาฬสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๒๐๗. ‘‘ปญฺจิมานิ , ภิกฺขเว, ธมฺมิกานิ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมสฺส กรณานิฯ อสุจิ จ โหติ, อลชฺชี จ, สานุวาโท จ, ตสฺส สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ ธเมฺมน, สมเคฺคน – อิมานิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ ธมฺมิกานิ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมสฺส กรณานิฯ

อธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๒๐๘. ‘‘ตีหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ อสมฺมุขา กตํ โหติ, อปฺปฏิปุจฺฉากตํ โหติ, อปฺปฏิญฺญาย กตํ โหติ…เป.… อธเมฺมน กตํ โหติ, วเคฺคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ อธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, อวินยกมฺมญฺจ, ทุวูปสนฺตญฺจฯ

ธมฺมกมฺมทฺวาทสกํ

๒๐๙. ‘‘ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ สมฺมุขา กตํ โหติ, ปฏิปุจฺฉากตํ โหติ, ปฏิญฺญาย กตํ โหติ…เป.… ธเมฺมน กตํ โหติ, สมเคฺคน กตํ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ ธมฺมกมฺมญฺจ โหติ, วินยกมฺมญฺจ, สุวูปสนฺตญฺจฯ

อากงฺขมานฉกฺกํ

๒๑๐. ‘‘ตีหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน อากงฺขมาโน สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโก; พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน อากงฺขมาโน สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน อากงฺขมาโน สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว…เป.… พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส ภิกฺขุโน อากงฺขมาโน สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ

“ติณฺณํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ อากงฺขมาโน สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก ภณฺฑนการโก โหติ…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการโก; เอโก พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน; เอโก คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ อากงฺขมาโน สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ

“อปเรสมฺปิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ อากงฺขมาโน สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ เอโก อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ, เอโก อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, เอโก อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว…เป.…ฯ

“อปเรสมฺปิ , ภิกฺขเว…เป.… เอโก พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, เอโก สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ – อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ภิกฺขูนํ อากงฺขมาโน สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ

อฏฺฐารสวตฺตํ

๒๑๑. “ตสฺสปาปิยสิกากมฺมกเตน , ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมา วตฺตนา –

น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, น ภิกฺขุโนวาทกสมฺมุติ สาทิตพฺพา, สมฺมเตนปิ ภิกฺขุนิโย น โอวทิตพฺพา…เป.… น ภิกฺขูหิ สมฺปโยเชตพฺพ’’นฺติฯ อถ โข สโงฺฆ อุปวาฬสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ อกาสิฯ

๗. ติณวตฺถารกํ

๒๑๒. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ โหติ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “อมฺหากํ โข ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย [กกฺขฬตาย วาฬตาย (สฺยา. กํ.)] เภทาย สํวเตฺตยฺยฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ โหติ ภาสิตปริกฺกนฺตํ ฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ [ตตฺร เจ ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ (สฺยา.)] เอวํ โหติ – ‘อมฺหากํ โข ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํ; สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวเตฺตยฺยา’ติ, อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอวรูปํ อธิกรณํ

ติณวตฺถารเกน วูปสเมตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, วูปสเมตพฺพํฯ สเพฺพเหว เอกชฺฌํ สนฺนิปติตพฺพํ, สนฺนิปติตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวเตฺตยฺยฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิมํ อธิกรณํ ติณวตฺถารเกน วูปสเมยฺย, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฎิสํยุตฺต’’นฺติฯ ‘‘เอกโตปกฺขิกานํ ภิกฺขูนํ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโก ปโกฺข ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตาฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวเตฺตยฺยฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, อหํ ยา เจว อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อายสฺมนฺตานเญฺจว อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมเชฺฌ ติณวตฺถารเกน เทเสยฺยํ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฎิสํยุตฺต’’นฺติฯ

‘‘อถาปเรสํ เอกโตปกฺขิกานํ ภิกฺขูนํ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโก ปโกฺข ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตาฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวเตฺตยฺยฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, อหํ ยา เจว อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อายสฺมนฺตานเญฺจว อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมเชฺฌ ติณวตฺถารเกน เทเสยฺยํ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฎิสํยุตฺต’’นฺติฯ

๒๑๓. ‘‘อถาปเรสํ เอกโตปกฺขิกานํ ภิกฺขูนํ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวเตฺตยฺยฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ ยา เจว อิเมสํ อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อิเมสเญฺจว อายสฺมนฺตานํ อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมเชฺฌ ติณวตฺถารเกน เทเสยฺยํ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฎิสํยุตฺตํฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวเตฺตยฺยฯ อหํ ยา เจว อิเมสํ อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อิเมสเญฺจว อายสฺมนฺตานํ อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมเชฺฌ ติณวตฺถารเกน เทเสมิ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฎิสํยุตฺตํฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อมฺหากํ อิมาสํ อาปตฺตีนํ สงฺฆมเชฺฌ ติณวตฺถารเกน เทสนา, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฎิสํยุตฺตํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“เทสิตา อมฺหากํ อิมา อาปตฺติโย สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

๒๑๔. “อถาปเรสํ เอกโตปกฺขิกานํ ภิกฺขูนํ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวตฺเตยฺยฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ ยา เจว อิเมสํ อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อิเมสเญฺจว อายสฺมนฺตานํ อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน เทเสยฺยํ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวตฺเตยฺยฯ อหํ ยา เจว อิเมสํ อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อิเมสเญฺจว อายสฺมนฺตานํ อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน เทเสมิ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อมฺหากํ อิมาสํ อาปตฺตีนํ สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน เทสนา, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“เทสิตา อมฺหากํ อิมา อาปตฺติโย สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

“เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, เต ภิกฺขู ตาหิ อาปตฺตีหิ วุฏฺฐิตา โหนฺติ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํ, ฐเปตฺวา ทิฏฺฐาวิกมฺมํ , ฐเปตฺวา เย น ตตฺถ โหนฺตี”ติฯ

๘. อธิกรณํ

๒๑๕. เตน โข ปน สมเยน (ภิกฺขูปิ ภิกฺขูหิ วิวทนฺติ,) [( ) นตฺถิ (สี. สฺยา. กํ.)] ภิกฺขูปิ ภิกฺขุนีหิ วิวทนฺติ, ภิกฺขุนิโยปิ ภิกฺขูหิ วิวทนฺติ, ฉโนฺนปิ ภิกฺขุ ภิกฺขุนีนํ อนุปขชฺช ภิกฺขูหิ สทฺธิํ วิวทติ, ภิกฺขุนีนํ ปกฺขํ คาเหติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม ฉโนฺน ภิกฺขุ ภิกฺขุนีนํ อนุปขชฺช ภิกฺขูหิ สทฺธิํ วิวทิสฺสติ, ภิกฺขุนีนํ ปกฺขํ คาเหสฺสตีติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป.… สจฺจํ ภควา”ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

[ปริ. ๒๗๕] “จตฺตาริมานิ, ภิกฺขเว, อธิกรณานิ – วิวาทาธิกรณํ, อนุวาทาธิกรณํ, อาปตฺตาธิกรณํ, กิจฺจาธิกรณํ [กิจฺจาธิกรณญฺจ (ก.)]ฯ

“ตตฺถ กตมํ วิวาทาธิกรณํ [ปริ. ๓๑๔]? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู [ภิกฺขู ภิกฺขุํ (ก.)] วิวทนฺติ – ธโมฺมติ วา อธโมฺมติ วา, วินโยติ วา อวินโยติ วา, ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ วา อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ วา, อาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ วา อนาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ วา, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ วา อปฺปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ วา, อาปตฺตีติ วา อนาปตฺตีติ วา , ลหุกา อาปตฺตีติ วา ครุกา อาปตฺตีติ วา, สาวเสสา อาปตฺตีติ วา อนวเสสา อาปตฺตีติ วา, ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ

วา อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วา? ยํ ตตฺถ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท นานาวาโท อญฺญถาวาโท วิปจฺจตาย โวหาโร เมธคํ – อิทํ วุจฺจติ วิวาทาธิกรณํฯ

“ตตฺถ กตมํ อนุวาทาธิกรณํ? [ปริ. ๓๑๕] อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภิกฺขุํ อนุวทนฺติ สีลวิปตฺติยา วา อาจารวิปตฺติยา วา ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา อาชีววิปตฺติยา วาฯ โย ตตฺถ อนุวาโท อนุวทนา อนุลฺลปนา อนุภณนา อนุสมฺปวงฺกตา อพฺภุสฺสหนตา อนุพลปฺปทานํ – อิทํ วุจฺจติ อนุวาทาธิกรณํฯ

“ตตฺถ กตมํ อาปตฺตาธิกรณํ? ปญฺจปิ อาปตฺติกฺขนฺธา อาปตฺตาธิกรณํ, สตฺตปิ อาปตฺติกฺขนฺธา อาปตฺตาธิกรณํ – อิทํ วุจฺจติ อาปตฺตาธิกรณํ ฯ

“ตตฺถ กตมํ กิจฺจาธิกรณํ? [ปริ. ๓๑๗] ยา สงฺฆสฺส กิจฺจยตา, กรณียตา, อปโลกนกมฺมํ, ญตฺติกมฺมํ, ญตฺติทุติยกมฺมํ, ญตฺติจตุตฺถกมฺมํ – อิทํ วุจฺจติ กิจฺจาธิกรณํฯ

๒๑๖. “วิวาทาธิกรณสฺส กึ มูลํ? ฉ วิวาทมูลานิ วิวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ ตีณิปิ อกุสลมูลานิ วิวาทาธิกรณสฺส มูลํ, ตีณิปิ กุสลมูลานิ วิวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ [ปริ. ๒๗๒; อ. นิ. ๒.๓๕-๓๖; ม. นิ. ๓.๔๔] กตมานิ ฉ วิวาทมูลานิ วิวาทาธิกรณสฺส มูลํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ โกธโน โหติ อุปนาหีฯ โย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ โกธโน โหติ อุปนาหี, โส สตฺถริปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, ธมฺมปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส , สงฺเฆปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, สิกฺขายปิ น ปริปูรการี โหติฯ โย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สตฺถริปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, ธมฺมปิ…เป…. สงฺเฆปิ…เป…. สิกฺขายปิ น ปริปูรการี, โส สงฺเฆ วิวาทํ ชเนติฯ โย โหติ วิวาโท พหุชนาหิตาย พหุชนาสุขาย พหุโน ชนสฺส อนตฺถาย อหิตาย ทุกฺขาย เทวมนุสฺสานํฯ เอวรูปเญฺจ ตุเมฺห, ภิกฺขเว, วิวาทมูลํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา สมนุปเสฺสยฺยาถ, ตตฺร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ปาปกสฺส วิวาทมูลสฺส ปหานาย วายเมยฺยาถฯ เอวรูปเญฺจ ตุเมฺห, ภิกฺขเว, วิวาทมูลํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา น สมนุปเสฺสยฺยาถ, ตตฺร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ปาปกสฺส วิวาทมูลสฺส อายตึ อนวสฺสวาย ปฏิปเชฺชยฺยาถฯ เอวเมตสฺส ปาปกสฺส วิวาทมูลสฺส ปหานํ โหติฯ เอวเมตสฺส ปาปกสฺส วิวาทมูลสฺส อายตึ อนวสฺสโว โหติฯ

[ปริ.๒๗๒] “ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มกฺขี โหติ ปฬาสี…เป…. อิสฺสุกี โหติ มจฺฉรี , สโฐ โหติ มายาวี, ปาปิโจฺฉ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐี, สนฺทิฏฺฐิปรามาสี โหติ อาธานคฺคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคีฯ โย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สนฺทิฏฺฐิปรามาสี โหติ อาธานคฺคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคี, โส สตฺถริปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, ธมฺมปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, สงฺเฆปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, สิกฺขายปิ น ปริปูรการี โหติฯ โย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สตฺถริปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, ธมฺมปิ…เป…. สงฺเฆปิ…เป…. สิกฺขายปิ น ปริปูรการี, โส สงฺเฆ วิวาทํ ชเนติฯ โย โหติ วิวาโท พหุชนาหิตาย พหุชนาสุขาย พหุโน ชนสฺส อนตฺถาย อหิตาย ทุกฺขาย เทวมนุสฺสานํฯ เอวรูปเญฺจ ตุเมฺห, ภิกฺขเว, วิวาทมูลํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา สมนุปเสฺสยฺยาถ, ตตฺร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ปาปกสฺส วิวาทมูลสฺส ปหานาย วายเมยฺยาถฯ เอวรูปเญฺจ ตุเมฺห, ภิกฺขเว, วิวาทมูลํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา น สมนุปเสฺสยฺยาถ, ตตฺร ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ปาปกสฺส วิวาทมูลสฺส อายตึ อนวสฺสวาย ปฏิปเชฺชยฺยาถฯ เอวเมตสฺส ปาปกสฺส วิวาทมูลสฺส ปหานํ โหติฯ เอวเมตสฺส ปาปกสฺส วิวาทมูลสฺส อายตึ อนวสฺสโว โหติฯ อิมานิ ฉ วิวาทมูลานิ วิวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ

“กตมานิ ตีณิ อกุสลมูลานิ วิวาทาธิกรณสฺส มูลํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ลุทฺธจิตฺตา วิวทนฺติ, ทุฏฺฐจิตฺตา วิวทนฺติ, มูฬฺหจิตฺตา วิวทนฺติ – ธมฺโมติ วา อธมฺโมติ วา, วินโยติ วา อวินโยติ วา, ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ วา อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ วา, อาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ วา อนาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ วา, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ วา อปฺปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ วา, อาปตฺตีติ วา อนาปตฺตีติ วา, ลหุกา อาปตฺตีติ วา ครุกา อาปตฺตีติ วา, สาวเสสา อาปตฺตีติ วา อนวเสสา อาปตฺตีติ วา, ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วา อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วาฯ อิมานิ ตีณิ อกุสลมูลานิ วิวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ

“กตมานิ ตีณิ กุสลมูลานิ วิวาทาธิกรณสฺส มูลํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู อลุทฺธจิตฺตา วิวทนฺติ, อทุฏฺฐจิตฺตา วิวทนฺติ, อมูฬฺหจิตฺตา วิวทนฺติ – ธมฺโมติ วา อธมฺโมติ วา…เป.… ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วา อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วาฯ อิมานิ ตีณิ กุสลมูลานิ วิวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ

๒๑๗. [ปริ. ๒๗๒] “อนุวาทาธิกรณสฺส กึ มูลํ? ฉ อนุวาทมูลานิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ ตีณิปิ อกุสลมูลานิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํ, ตีณิปิ กุสลมูลานิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํ, กาโยปิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํ, วาจาปิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ “กตมานิ ฉ อนุวาทมูลานิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ โกธโน โหติ อุปนาหีฯ โย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ โกธโน โหติ อุปนาหี, โส สตฺถริปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, ธมฺเมปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, สงฺเฆปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, สิกฺขายปิ น ปริปูรการี โหติฯ โย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สตฺถริปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, ธมฺเมปิ…เป.… สงฺเฆปิ…เป.… สิกฺขายปิ น ปริปูรการี, โส สงฺเฆ อนุวาทํ ชเนติฯ โย โหติ อนุวาโท พหุชนาหิตาย พหุชนาสุขาย พหุโน ชนสฺส อนตฺถาย อหิตาย ทุกฺขาย เทวมนุสฺสานํฯ เอวรูปเญฺจ ตุมฺเห, ภิกฺขเว, อนุวาทมูลํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา สมนุปเสฺสยฺยาถ, ตตฺร ตุมฺเห, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ปาปกสฺส อนุวาทมูลสฺส ปหานาย วายเมยฺยาถฯ เอวรูปเญฺจ ตุมฺเห, ภิกฺขเว, อนุวาทมูลํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา น สมนุปเสฺสยฺยาถ, ตตฺร ตุมฺเห, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ปาปกสฺส อนุวาทมูลสฺส อายตึ อนวสฺสวาย ปฏิปเชฺชยฺยาถฯ เอวเมตสฺส ปาปกสฺส อนุวาทมูลสฺส ปหานํ โหติฯ เอวเมตสฺส ปาปกสฺส อนุวาทมูลสฺส อายตึ อนวสฺสโว โหติฯ

“ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มกฺขี โหติ ปฬาสี…เป.… อิสฺสุกี โหติ มจฺฉรี, สโฐ โหติ มายาวี, ปาปิโจฺฉ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐี, สนฺทิฏฺฐิปรามาสี โหติ อาธานคฺคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคีฯ โย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สนฺทิฏฺฐิปรามาสี โหติ อาธานคฺคาหี ทุปฺปฏินิสฺสคฺคี, โส สตฺถริปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, ธมฺเมปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, สงฺเฆปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส, สิกฺขายปิ น ปริปูรการี โหติฯ โย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สตฺถริปิ อคารโว วิหรติ อปฺปติโสฺส , ธมฺเมปิ…เป.… สงฺเฆปิ…เป.… สิกฺขายปิ น ปริปูรการี, โส สงฺเฆ อนุวาทํ ชเนติฯ โย โหติ อนุวาโท พหุชนาหิตาย พหุชนาสุขาย พหุโน ชนสฺส อนตฺถาย อหิตาย ทุกฺขาย เทวมนุสฺสานํฯ เอวรูปเญฺจ ตุมฺเห, ภิกฺขเว, อนุวาทมูลํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา สมนุปเสฺสยฺยาถ, ตตฺร ตุมฺเห, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ปาปกสฺส อนุวาทมูลสฺส ปหานาย วายเมยฺยาถฯ เอวรูปเญฺจ ตุมฺเห, ภิกฺขเว, อนุวาทมูลํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา น สมนุปเสฺสยฺยาถ, ตตฺร ตุมฺเห, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ปาปกสฺส อนุวาทมูลสฺส อายตฺตึ อนวสฺสวาย ปฏิปเชฺชยฺยาถฯ เอวเมตสฺส ปาปกสฺส อนุวาทมูลสฺส ปหานํ โหติฯ เอวเมตสฺส ปาปกสฺส อนุวาทมูลสฺส อายตึ อนวสฺสโว โหติฯ อิมานิ ฉ อนุวาทมูลานิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ

‘‘กตมานิ ตีณิ อกุสลมูลานิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภิกฺขุํ ลุทฺธจิตฺตา อนุวทนฺติ, ทุฏฺฐจิตฺตา อนุวทนฺติ, มูฬฺหจิตฺตา อนุวทนฺติ – สีลวิปตฺติยา วา, อาจารวิปตฺติยา วา, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา, อาชีววิปตฺติยา วาฯ อิมานิ ตีณิ อกุสลมูลานิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ

‘‘กตมานิ ตีณิ กุสลมูลานิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภิกฺขุํ อลุทฺธจิตฺตา อนุวทนฺติ, อทุฏฺฐจิตฺตา อนุวทนฺติ, อมูฬฺหจิตฺตา อนุวทนฺติ – สีลวิปตฺติยา วา, อาจรวิปตฺติยา วา, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา, อาชีววิปตฺติยา วาฯ อิมานิ ตีณิ กุสลมูลานิ อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ

‘‘กตโม กาโย [กตโม จ กาโย (สฺยา. กํ.)] อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํ? อิเธกจฺจ ทุพฺพณฺโณ โหติ, ทุทฺทสิโก, โอโกฏิมโก, พหฺวาพาโธ, กาโณ วา, กุณี วา, ขญฺโช วา, ปกฺขหโต วา, เยน นํ อนุวทนฺติฯ อยํ กาโย อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ

‘‘กตมา วาจา อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํ? อิเธกจฺจ ทุพฺพโจ โหติ, มมฺมโน, เอฬคลวาโจ, ยาย นํ อนุวทนฺติฯ อยํ วาจา อนุวาทาธิกรณสฺส มูลํฯ

๒๑๘. ‘‘อาปตฺตาธิกรณสฺส กึ มูลํ? ฉ อาปตฺติสมุฏฺฐานา อาปตฺตาธิกรณสฺส มูลํฯ อตฺถาปตฺติ กายโต สมุฏฺฐาติ, น วาจโต, น จิตฺตโตฯ อตฺถาปตฺติ วาจโต สมุฏฺฐาติ, น กายโต, น จิตฺตโตฯ อตฺถาปตฺติ กายโต จ วาจโต จ สมุฏฺฐาติ, น จิตฺตโตฯ อตฺถาปตฺติ กายโต จ จิตฺตโต จ สมุฏฺฐาติ, น วาจโตฯ อตฺถาปตฺติ วาจโต จ จิตฺตโต จ สมุฏฺฐาติ, น กายโตฯ อตฺถาปตฺติ กายโต จ วาจโต จ จิตฺตโต จ สมุฏฺฐาติฯ อิเม ฉ อาปตฺติสมุฏฺฐานา อาปตฺตาธิกรณสฺส มูลํฯ

๒๑๙. ‘‘กิจฺจาธิกรณสฺส กึ มูลํ? กิจฺจาธิกรณสฺส เอกํ มูลํ – สโงฺฆฯ

๒๒๐. ‘‘วิวาทาธิกรณํ กุสลํ, อกุสลํ, อพฺยากตํฯ วิวาทาธิกรณํ สิยา กุสลํ, สิยา อกุสลํ, สิยา อพฺยากตํฯ ตตฺถ กตมํ วิวาทาธิกรณํ กุสลํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู กุสลจิตฺตา วิวทนฺติ – ธโมฺมติ วา อธโมฺมติ วา…เป.… ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วา อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วาฯ ยํ ตตฺถ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท นานาวาโท อญฺญถาวาโท วิปจฺจตาย โวหาโร เมธคํ – อิทํ วุจฺจติ วิวาทาธิกรณํ กุสลํฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ วิวาทาธิกรณํ อกุสลํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู อกุสลจิตฺตา วิวทนฺติ – ธโมฺมติ วา อธโมฺมติ วา…เป.… ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วา อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วาฯ ยํ ตตฺถ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท นานาวาโท อญฺญถาวาโท วิปจฺจตาย โวหาโร เมธคํ – อิทํ วุจฺจติ วิวาทาธิกรณํ อกุสลํฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ วิวาทาธิกรณํ อพฺยากตํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู อพฺยากตจิตฺตา วิวทนฺติ – ธโมฺมติ วา อธโมฺมติ วา…เป.… ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วา อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วาฯ ยํ ตตฺถ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท นานาวาโท อญฺญถาวาโท วิปจฺจตาย โวหาโร เมธคํ – อิทํ วุจฺจติ วิวาทาธิกรณํ อพฺยากตํฯ

๒๒๑. ‘‘อนุวาทาธิกรณํ กุสลํ, อกุสลํ, อพฺยากตํฯ อนุวาทาธิกรณํ สิยา กุสลํ, สิยา อกุสลํ, สิยา อพฺยากตํฯ ตตฺถ กตมํ อนุวาทาธิกรณํ กุสลํ? อิธ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภิกฺขุํ กุสลจิตฺตา อนุวทนฺติ – สีลวิปตฺติยา วา, อาจารวิปตฺติยา วา, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา, อาชีววิปตฺติยา วาฯ โย

ตตฺถ อนุวาโท อนุวทนา อนุลฺลปนา อนุภณนา อนุสมฺปวงฺกตา อพฺภุสฺสหนตา อนุพลปฺป ทานํ – อิทํ วุจฺจติ อนุวาทาธิกรณํ กุสลํฯ

“ตตฺถ กตมํ อนุวาทาธิกรณํ อกุสลํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภิกฺขุํ อกุสลจิตฺตา อนุวทนฺติ – สีลวิปตฺติยา วา, อาจารวิปตฺติยา วา, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา, อาชีววิปตฺติยา วาฯ โย ตตฺถ อนุวาโท อนุวทนา อนุลฺลปนา อนุภณนา อนุสมฺปวงฺกตา อพฺภุสฺสหนตา อนุพลปฺปทานํ – อิทํ วุจฺจติ อนุวาทาธิกรณํ อกุสลํฯ

“ตตฺถ กตมํ อนุวาทาธิกรณํ อพฺยากตํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภิกฺขุํ อพฺยากตจิตฺตา อนุวทนฺติ – สีลวิปตฺติยา วา, อาจารวิปตฺติยา วา, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา, อาชีววิปตฺติยา วาฯ โย ตตฺถ อนุวาโท อนุวทนา อนุลฺลปนา อนุภณนา อนุสมฺปวงฺกตา อพฺภุสฺสหนตา อนุพลปฺป ทานํ – อิทํ วุจฺจติ อนุวาทาธิกรณํ อพฺยากตํฯ

๒๒๒. “อาปตฺตาธิกรณํ กุสลํ [อิทํ ปทํ เกสุจิ นตฺถิ], อกุสลํ, อพฺยากตํ? อาปตฺตาธิ กรณํ สิยา อกุสลํ, สิยา อพฺยากตํ; นตฺถิ อาปตฺตาธิกรณํ กุสลํฯ ตตฺถ กตมํ อาปตฺตาธิกรณํ อกุสลํ? ยํ ชานนฺโต สญฺชานนฺโต เจจฺจ อภิวิตริตฺวา วีติกฺกโม – อิทํ วุจฺจติ อาปตฺตาธิกรณํ อกุสลํฯ

“ตตฺถ กตมํ อาปตฺตาธิกรณํ อพฺยากตํ? ยํ อชานนฺโต อสญฺชานนฺโต อเจจฺจ อนภิวิตริตฺวา วีติกฺกโม – อิทํ วุจฺจติ อาปตฺตาธิกรณํ อพฺยากตํฯ

๒๒๓. “กิจฺจาธิกรณํ กุสลํ, อกุสลํ, อพฺยากตํ? กิจฺจาธิกรณํ สิยา กุสลํ, สิยา อกุสลํ, สิยา อพฺยากตํฯ ตตฺถ กตมํ กิจฺจาธิกรณํ กุสลํ? ยํ สงฺโฆ กุสลจิตฺโต กมฺมํ กโรติ – อปโลก นกมฺมํ, ญตฺติกมฺมํ, ญตฺติทุติยกมฺมํ, ญตฺติจตุตฺถกมฺมํ – อิทํ วุจฺจติ กิจฺจาธิกรณํ กุสลํฯ

“ตตฺถ กตมํ กิจฺจาธิกรณํ อกุสลํ? ยํ สงฺโฆ อกุสลจิตฺโต กมฺมํ กโรติ – อปโลกนกมฺมํ, ญตฺติกมฺมํ, ญตฺติทุติยกมฺมํ, ญตฺติจตุตฺถกมฺมํ – อิทํ วุจฺจติ กิจฺจาธิกรณํ อกุสลํฯ

“ตตฺถ กตมํ กิจฺจาธิกรณํ อพฺยากตํ? ยํ สงฺโฆ อพฺยากตจิตฺโต กมฺมํ กโรติ – อปโลก นกมฺมํ, ญตฺติกมฺมํ, ญตฺติทุติยกมฺมํ, ญตฺติจตุตฺถกมฺมํ – อิทํ วุจฺจติ กิจฺจาธิกรณํ อพฺยากตํฯ

๒๒๔. [ปริ. ๓๕๕] “วิวาโท วิวาทาธิกรณํ, วิวาโท โน อธิกรณํ, อธิกรณํ โน วิวาโท, อธิกรณเญฺจว วิวาโท จฯ สิยา วิวาโท วิวาทาธิกรณํ, สิยา วิวาโท โน อธิกรณํ, สิยา อธิกรณํ โน วิวาโท, สิยา อธิกรณเญฺจว วิวาโท จฯ

“ตตฺถ กตโม วิวาโท วิวาทาธิกรณํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู วิวทนฺติ – ธมฺโมติ วา อธมฺโมติ วา…เป.… ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วา อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วาฯ ยํ ตตฺถ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท นานาวาโท อญฺญถาวาโท วิปจฺจตาย โวหาโร เมธคํ – อยํ วิวาโท วิวาทาธิ กรณํฯ

“ตตฺถ กตโม วิวาโท โน อธิกรณํ? มาตาปิ ปุตฺเตน วิวทติ, ปุตฺโตปิ มาตรา วิวทติ, ปิตาปิ ปุตฺเตน วิวทติ, ปุตฺโตปิ ปิตรา วิวทติ, ภาตาปิ ภาตรา วิวทติ, ภาตาปิ ภคินิยา วิวทติ, ภคินีปิ ภาตรา วิวทติ, สหาโยปิ สหาเยน วิวทติ – อยํ วิวาโท โน อธิกรณํฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ อธิกรณํ โน วิวาโท? อนุวาทาธิกรณํ, อาปตฺตาธิกรณํ, กิจฺจาธิกรณํ – อิทํ อธิกรณํ โน วิวาโทฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ อธิกรณเญฺจว วิวาโท จ? วิวาทาธิกรณํ อธิกรณเญฺจว วิวาโท จฯ

๒๒๕. [ปริ. ๓๕๖] ‘‘อนุวาโท อนุวาทาธิกรณํ, อนุวาโท โน อธิกรณํ, อธิกรณํ โน อนุวาโท, อธิกรณเญฺจว อนุวาโท จฯ สิยา อนุวาโท อนุวาทาธิกรณํ, สิยา อนุวาโท โน อธิกรณํ, สิยา อธิกรณํ โน อนุวาโท, สิยา อธิกรณเญฺจว อนุวาโท จฯ

‘‘ตตฺถ กตโม อนุวาโท อนุวาทาธิกรณํ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภิกฺขุํ อนุวทนฺติ – สีลวิปตฺติยา วา, อาจารวิปตฺติยา วา , ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา, อาชีววิปตฺติยา วาฯ โย ตตฺถ อนุวาโท อนุวทนา อนุลฺลปนา อนุภณนา อนุสมฺปวงฺกตา อพฺภุสฺสหนตา อนุพลปฺปทานํ – อยํ อนุวาโท อนุวาทาธิกรณํฯ

‘‘ตตฺถ กตโม อนุวาโท โน อธิกรณํ? มาตาปิ ปุตฺตํ อนุวทติ, ปุตฺโตปิ มาตรํ อนุวทติ, ปิตาปิ ปุตฺตํ อนุวทติ, ปุตฺโตปิ ปิตรํ อนุวทติ, ภาตาปิ ภาตรํ อนุวทติ, ภาตาปิ ภคินึ อนุวทติ, ภคินีปิ ภาตรํ อนุวทติ, สหาโยปิ สหายํ อนุวทติ – อยํ อนุวาโท โน อธิกรณํฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ อธิกรณํ โน อนุวาโท? อาปตฺตาธิกรณํ, กิจฺจาธิกรณํ, วิวาทาธิกรณํ – อิทํ อธิกรณํ โน อนุวาโทฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ อธิกรณเญฺจว อนุวาโท จ? อนุวาทาธิกรณํ อธิกรณเญฺจว อนุวาโท จฯ

๒๒๖. [ปริ. ๓๕๗] ‘‘อาปตฺติ อาปตฺตาธิกรณํ, อาปตฺติ โน อธิกรณํ, อธิกรณํ โน อาปตฺติ, อธิกรณเญฺจว อาปตฺติ จฯ สิยา อาปตฺติ อาปตฺตาธิกรณํ, สิยา อาปตฺติ โน อธิกรณํ, สิยา อธิกรณํ โน อาปตฺติ, สิยา อธิกรณเญฺจว อาปตฺติ จฯ ‘‘ตตฺถ กตมํ อาปตฺติ อาปตฺตาธิกรณํ? ปญฺจปิ อาปตฺติกฺขนฺธา อาปตฺตาธิกรณํ, สตฺตปิ อาปตฺติกฺขนฺธา อาปตฺตาธิกรณํ – อยํ อาปตฺติ อาปตฺตาธิกรณํฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ อาปตฺติ โน อธิกรณํ? โสตาปตฺติ สมาปตฺติ – อยํ อาปตฺติ โน อธิกรณํ ฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ อธิกรณํ โน อาปตฺติ? กิจฺจาธิกรณํ, วิวาทาธิกรณํ, อนุวาทาธิกรณํ – อิทํ อธิกรณํ โน อาปตฺติฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ อธิกรณเญฺจว อาปตฺติ จ? อาปตฺตาธิกรณํ อธิกรณเญฺจว อาปตฺติ จฯ

๒๒๗. [ปริ. ๓๕๘] ‘‘กิจฺจํ กิจฺจาธิกรณํ, กิจฺจํ โน อธิกรณํ, อธิกรณํ โน กิจฺจํ, อธิกรณเญฺจว กิจฺจญฺจฯ สิยา กิจฺจํ กิจฺจาธิกรณํ, สิยา กิจฺจํ โน อธิกรณํ, สิยา อธิกรณํ โน กิจฺจํ, สิยา อธิกรณเญฺจว กิจฺจญฺจฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ กิจฺจํ กิจฺจาธิกรณํ? ยา สงฺฆสฺส กิจฺจยตา, กรณียตา, อปโลกนกมฺมํ, ญตฺติกมฺมํ, ญตฺติทุติยกมฺมํ, ญตฺติจตุตฺถกมฺมํ – อิทํ กิจฺจํ กิจฺจาธิกรณํฯ

‘‘ตตฺถ กตมํ กิจฺจํ โน อธิกรณํ? อาจริยกิจฺจํ, อุปชฺฌายกิจฺจํ, สมานุปชฺฌายกิจฺจํ, สมานาจริยกิจฺจํ – อิทํ กิจฺจํ โน อธิกรณํฯ

“ตตฺถ กตมํ อธิกรณํ โน กิจฺจํ? วิวาทาธิกรณํ, อนุวาทาธิกรณํ, อาปตฺตาธิกรณํ – อิทํ อธิกรณํ โน กิจฺจํฯ

“ตตฺถ กตมํ อธิกรณญฺเจว กิจฺจญฺจ? กิจฺจาธิกรณํ อธิกรณญฺเจว กิจฺจญฺจฯ

๙. อธิกรณวูปสมนสมโถ

สมฺมุขาวินโย

๒๒๘. [ปริ. ๒๙๒-๒๙๓, ๓๐๗ อาทโย] “วิวาทาธิกรณํ กติหิ สมเถหิ สมฺมติ? วิวาทาธิกรณํ ทฺวีหิ สมเถหิ สมฺมติ – สมฺมุขาวินเยน จ, เยภุยฺยสิกาย จฯ สิยา วิวาทาธิกรณํ เอกํ สมถํ อนาคมฺม เยภุยฺยสิกํ, เอเกน สมเถน สเมยฺย – สมฺมุขาวินเยนาติ? สิยาติสฺส วจนียํฯ ยถา กถํ วิย? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู วิวทนฺติ – ธโมฺมติ วา อธโมฺมติ วา, วินโยติ วา อวินโยติ วา, ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ วา อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ วา, อาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ วา อนาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ วา, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ วา อปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ วา, อาปตฺตีติ วา อนาปตฺตีติ วา, ลหุกา อาปตฺตีติ วา ครุกา อาปตฺตีติ วา, สาวเสสา อาปตฺตีติ วา อนวเสสา อาปตฺตีติ วา, ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วา อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ วาฯ

“เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ, อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยนฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมิํ? สงฺฆสมฺมุขตา, ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ กา จ ตตฺถ สงฺฆสมฺมุขตา? ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ – อยํ ตตฺถ สงฺฆสมฺมุขตาฯ กา จ ตตฺถ ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา ? เยน ธเมฺมน เยน วินเยน เยน สตฺถุสาสเนน ตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ – อยํ ตตฺถ ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตาฯ กา จ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตา? โย จ วิวทติ, เยน จ วิวทติ, อุโภ อตฺถปจฺจตฺถิกา สมฺมุขีภูตา โหนฺติ – อยํ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํ; ฉนฺททายโก ขียติ, ขียนกํ ปาจิตฺติยํฯ

๒๒๙. “เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู น สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ ตสฺมิํ อาวาเส วูปสเมตุํ, เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ, ยสฺมิํ อาวาเส สมฺพหุลา [พหุตรา (สี. สฺยา.)] ภิกฺขู, โส อาวาโส คนฺตโพฺพฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺตา อนฺตรามเคฺค สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ, อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยน ฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมิํ? สงฺฆสมฺมุขตา, ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ กา จ ตตฺถ สงฺฆสมฺมุขตา? ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ – อยํ ตตฺถ สงฺฆสมฺมุขตาฯ กา จ ตตฺถ ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา? เยน ธเมฺมน เยน วินเยน เยน สตฺถุสาสเนน ตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ – อยํ ตตฺถ ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตาฯ กา จ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตา? โย จ วิวทติ, เยน จ วิวทติ, อุโภ อตฺถปจฺจตฺถิกา สมฺมุขีภูตา โหนฺติ – อยํ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํ; ฉนฺททายโก ขียติ, ขียนกํ ปาจิตฺติยํฯ

๒๓๐. “เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ตํ อาวาสํ อาคจฺฉนฺตา อนฺตรามเคฺค น สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ, เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ, ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา อาวาสิกา ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา –

‘อิทํ โข, อาวุโส, อธิกรณํ เอวํ ชาตํ, เอวํ สมุปฺปนฺนํ; สาธายสฺมนฺตา อิมํ อธิกรณํ วูปสเมนฺตุ ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน, ยถยิทํ อธิกรณํ สุวูปสนฺตํ อสฺสา’ติฯ

“สเจ , ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู วุฑฺฒตรา โหนฺติ, อาคนฺตุกา ภิกฺขู นวกตรา, เตหิ, ภิกฺขเว, อาวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ อาคนฺตุกา ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ‘อิงฺฆ ตุเมฺห, อายสฺมนฺโต, มุหุตฺตํ เอกมนฺตํ โหถ, ยาว มยํ มเนฺตมา’ติฯ สเจ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู นวกตรา โหนฺติ, อาคนฺตุกา ภิกฺขู วุฑฺฒตรา, เตหิ, ภิกฺขเว, อาวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ อาคนฺตุกา ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ‘เตน หิ ตุเมฺห, อายสฺมนฺโต, มุหุตฺตํ อิเธว ตาว โหถ, ยาว มยํ มเนฺตมา’ติฯ

“สเจ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ มนฺตยมานานํ เอวํ โหติ – ‘น มยํ สโกฺกม อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนนา’ติ, น ตํ อธิกรณํ อาวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺปฏิจฺฉิตพฺพํฯ สเจ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ มนฺตยมานานํ เอวํ โหติ – ‘สโกฺกม มยํ อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนนา’ติ, เตหิ, ภิกฺขเว, อาวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ อาคนฺตุกา ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ‘สเจ ตุเมฺห, อายสฺมนฺโต, อมฺหากํ อิมํ อธิกรณํ ยถาชาตํ ยถาสมุปฺปนฺนํ อาโรเจสฺสถ, ยถา จ มยํ อิมํ อธิกรณํ วูปสเมสฺสาม ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน ตถา สุวูปสนฺตํ ภวิสฺสติฯ เอวํ มยํ อิมํ อธิกรณํ สมฺปฏิจฺฉิสฺสามฯ โน เจ ตุเมฺห, อายสฺมนฺโต, อมฺหากํ อิมํ อธิกรณํ ยถาชาตํ ยถาสมุปฺปนฺนํ อาโรเจสฺสถ, ยถา จ มยํ อิมํ อธิกรณํ วูปสเมสฺสาม ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน ตถา น สุวูปสนฺตํ ภวิสฺสติ, น มยํ อิมํ อธิกรณํ สมฺปฏิจฺฉิสฺสามา’ติฯ เอวํ สุปริคฺคหิตํ โข, ภิกฺขเว, กตฺวา อาวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ ตํ อธิกรณํ สมฺปฏิจฺฉิตพฺพํฯ

“เตหิ, ภิกฺขเว, อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ อาวาสิกา ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ‘ยถาชาตํ ยถาสมุปฺปนฺนํ มยํ อิมํ อธิกรณํ อายสฺมนฺตานํ อาโรเจสฺสามฯ สเจ อายสฺมนฺตา สโกฺกนฺติ เอตฺตเกน วา เอตฺตเกน วา อนฺตเรน อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน ตถา สุวูปสนฺตํ ภวิสฺสติฯ เอวํ มยํ อิมํ อธิกรณํ อายสฺมนฺตานํ นิยฺยาเทสฺสามฯ โน เจ อายสฺมนฺตา สโกฺกนฺติ เอตฺตเกน วา เอตฺตเกน วา อนฺตเรน อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน ตถา น สุวูปสนฺตํ ภวิสฺสติ, น มยํ อิมํ อธิกรณํ อายสฺมนฺตานํ นิยฺยาเทสฺสาม ฯ มยเมว อิมสฺส อธิกรณสฺส สามิโน ภวิสฺสามา’ติฯ เอวํ สุปริคฺคหิตํ โข, ภิกฺขเว, กตฺวา อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ ตํ อธิกรณํ อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ นิยฺยาเทตพฺพํฯ

“เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ, อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยนฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมึ? สงฺฆสมฺมุขตา, ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตา…เป…. เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํ; ฉนฺททายโก ขียติ, ขียนกํ ปาจิตฺติยํฯ

อุพฺพาหิกายวูปสมนํ

๒๓๑. “เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ตสฺมึ อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน อนนฺตานิ [อนคฺคานิ (สี.)] เจว ภสฺสานิ ชายนฺติ, น เจกสฺส [น เจตสฺส (ก.)] ภาสิตสฺส อโตฺถ วิญฺญายติ, อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอวรูปํ อธิกรณํ อุพฺพาหิกาย วูปสเมตุํฯ “ทสหงฺคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อุพฺพาหิกาย สมฺมนฺนิตโพฺพ – สีลวา โหติ, ปาติโมกฺขสํวรสํวุโต วิหรติ อาจารโคจรสมฺปโนฺน อณุมเตฺตสุ วเชฺชสุ ภยทสฺสาวี, สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ; พหุสฺสุโต โหติ สุตธโร สุตสนฺนิจโย, เย เต ธมฺมา อาทิกลฺยาณา มเชฺฌกลฺยาณา ปริโยสานกลฺยาณา สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริ

ปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ อภิวทนฺติ, ตถารูปสฺส ธมฺมา พหุสฺสุตา โหนฺติ, ธาตา [ธตา (สี. สฺยา.)] วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา; อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน สฺวาคตานิ โหนฺติ สุวิภตฺตานิ สุปฺปวตฺตีนิ สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส ; วินเย โข ปน ฐิโต [เฉโก (ก.)] โหติ อสํหีโร; ปฏิพโล โหติ อุโภ อตฺถปจฺจตฺถิเก อสฺสาเสตุํ สญฺญาเปตุํ นิชฺฌาเปตุํ เปกฺขตุํ ปสาเทตุํ; อธิกรณสมุปฺปาทวูปสมนกุสโล โหติ; อธิกรณํ ชานาติ; อธิกรณสมุทยํ ชานาติ; อธิกรณนิโรธํ ชานาติ; อธิกรณนิโรธคามินิปฏิปทํ ชานาติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ ทสหงฺคเหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ อุพฺพาหิกาย สมฺมนฺนิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺโพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ, ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

๒๓๒. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อมฺหากํ อิมสฺมิํ อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน อนนฺตานิ เจว ภสฺสานิ ชายนฺติ, น เจกสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ วิญฺญายติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามญฺจ อิตฺถนฺนามญฺจ ภิกฺขุํ สมฺมเนฺนยฺย อุพฺพาหิกาย อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อมฺหากํ อิมสฺมิํ อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน อนนฺตานิ เจว ภสฺสานิ ชายนฺติ, น เจกสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ วิญฺญายติฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามญฺจ อิตฺถนฺนามญฺจ ภิกฺขุํ สมฺมนฺนติ อุพฺพาหิกาย อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส จ อิตฺถนฺนามสฺส จ ภิกฺขุโน สมฺมุติ อุพฺพาหิกาย อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม จ อิตฺถนฺนาโม จ ภิกฺขุ อุพฺพาหิกาย อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

‘‘เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ อุพฺพาหิกาย วูปสเมตุํ, อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยนฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมิํ? ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตา…เป.… เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํฯ

๒๓๓. ‘‘เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ตสฺมิํ อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน ตตฺราสฺส ภิกฺขุ ธมฺมกถิโก, ตสฺส เนว สุตฺตํ อาคตํ โหติ, โน สุตฺตวิภโงฺค, โส อตฺถํ อสลฺลเกฺขเนฺต พฺยญฺชนจฺฉายาย อตฺถํ ปฏิพาหติ, พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน เต ภิกฺขู ญาเปตพฺพา –

‘‘สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตาฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ธมฺมกถิโกฯ อิมสฺส เนว สุตฺตํ อาคตํ โหติ, โน สุตฺตวิภโงฺคฯ โส อตฺถํ อสลฺลเกฺขโนฺต พฺยญฺชนจฺฉายาย อตฺถํ ปฏิพาหติฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ , อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ วุฏฺฐาเปตฺวา อวเสสา อิมํ อธิกรณํ วูปสเมยฺยามาติฯ

‘‘เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ วุฏฺฐาเปตฺวา สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ, อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยนฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมิํ? ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตา…เป.… เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํฯ

‘‘เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ตสฺมึ อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน ตตฺราสฺส ภิกฺขุ ธมฺมกถิโก, ตสฺส สุตฺตญฺหิ โข อาคตํ โหติ, โน สุตฺตวิภงฺโค, โส อตฺถํ อสลฺลกฺเขนฺโต พฺยญฺชนจฺฉายาย อตฺถํ ปฏิพาหติ, พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน เต ภิกฺขู ญาเปตพฺพา –

‘‘สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตาฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ธมฺมกถิโกฯ อิมสฺส สุตฺตญฺหิ โข อาคตํ โหติ, โน สุตฺตวิภงฺโคฯ โส อตฺถํ อสลฺลกฺเขนฺโต พฺยญฺชนจฺฉายาย อตฺถํ ปฏิพาหติฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ วุฏฺฐาเปตฺวา อวเสสา อิมํ อธิกรณํ วูปสเมยฺยามาติฯ

‘‘เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ วุฏฺฐาเปตฺวา สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ, อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยนฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมึ? ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตา…เป.… เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํฯ

เยภุยฺยสิกาวินโย

๒๓๔. ‘‘เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู น สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ อุพฺพาหิกาย วูปสเมตุํ, เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ตํ อธิกรณํ สงฺฆสฺส นิยฺยาเทตพฺพํ – ‘น มยํ [น จ มยํ (ก.)], ภนฺเต, สโกฺกม อิมํ อธิกรณํ อุพฺพาหิกาย วูปสเมตุํ, สโงฺฆว อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตู’ติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอวรูปํ อธิกรณํ เยภุยฺยสิกาย วูปสเมตุํฯ ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ สลากคฺคาหาปโก สมฺมนฺนิตโพฺพ – โย น ฉนฺทาคตึ คจฺเฉยฺย, น โทสาคตึ คจฺเฉยฺย, น โมหาคตึ คจฺเฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, คหิตาคหิตญฺจ ชาเนยฺย…เป.… เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ, ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สลากคฺคาหาปกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สลากคฺคาหาปกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สลากคฺคาหาปกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สลากคฺคาหาปโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

‘‘เตน สลากคฺคาหาปเกน ภิกฺขุนา สลากา คาเหตพฺพาฯ ยถา พหุตรา ภิกฺขู ธมฺมวาทิโน วทนฺติ ตถา ตํ อธิกรณํ วูปสเมตพฺพํฯ อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยน จ, เยภุยฺยสิกาย จฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมึ? สงฺฆสมฺมุขตา, ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ กา จ ตตฺถ สงฺฆสมฺมุขตา? ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อาหโฎ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ – อยํ ตตฺถ สงฺฆสมฺมุขตาฯ กา จ ตตฺถ ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา? เยน ธเมฺมน เยน วินเยน เยน สตฺถุสาสเนน ตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ – อยํ ตตฺถ ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา ฯ กา จ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตา? โย จ วิวทติ, เยน จ วิวทติ, อุโภ อตฺถปจฺจตฺถิกา สมฺมุขีภูตา โหนฺติ – อยํ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ กา จ ตตฺถ เยภุยฺยสิกาย? ยา เยภุยฺยสิกากมฺมสฺส กิริยา กรณํ อุป

คมนํ อชฺฌุปคมนํ อธิวาสนา อปฺปฏิโกฺกสนา – อยํ ตตฺถ เยภุยฺยสิกายฯ เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํ; ฉนฺททายโก ขียติ, ขียนกํ ปาจิตฺติย''นฺติฯ

ติวิธสลากคฺคาโห

๒๓๕. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยา เอวํ ชาตํ เอวํ สมุปฺปนฺนํ อธิกรณํ โหติฯ อถ โข เต ภิกฺขู – อสนฺตุฎฺฐา สาวตฺถิยา สงฺฆสฺส อธิกรณวูปสมเนน – อโสฺสสุํ โข อมุกสฺมิํ กิร อาวาเส สมฺพหุลา เถรา วิหรนฺติ พหุสฺสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา ปณฺฑิตา วิยตฺตา เมธาวิโน ลชฺชิโน กุกฺกุจฺจกา สิกฺขากามาฯ เต เจ เถรา อิมํ อธิกรณํ วูปสเมยฺยุํ ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน, เอวมิทํ อธิกรณํ สุวูปสนฺตํ อสฺสาติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา เต เถเร เอตทโวจุํ – ''อิทํ, ภเนฺต, อธิกรณํ เอวํ ชาตํ, เอวํ สมุปฺปนฺนํฯ สาธุ, ภเนฺต, เถรา อิมํ อธิกรณํ วูปสเมนฺตุ ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน, ยถยิทํ อธิกรณํ สุวูปสนฺตํ อสฺสา''ติฯ อถ โข เต เถรา – ยถา สาวตฺถิยา สเงฺฆน อธิกรณํ วูปสมิตํ ตถา สุวูปสนฺตนฺติ [ยถา สุวูปสนฺตํ (สี. สฺยา.)] – ตถา ตํ อธิกรณํ วูปสเมสุํ ฯ

อถ โข เต ภิกฺขู – อสนฺตุฎฺฐา สาวตฺถิยา สงฺฆสฺส อธิกรณวูปสมเนน, อสนฺตุฎฺฐา สมฺพหุลานํ เถรานํ อธิกรณวูปสมเนน – อโสฺสสุํ โข อมุกสฺมิํ กิร อาวาเส ตโย เถรา วิหรนฺติ...เป.... เทฺว เถรา วิหรนฺติ...เป.... เอโก เถโร วิหรติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ โส เจ เถโร อิมํ อธิกรณํ วูปสเมยฺย ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน, เอวมิทํ อธิกรณํ สุวูปสนฺตํ อสฺสาติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา ตํ เถรํ เอตทโวจุํ – ''อิทํ, ภเนฺต, อธิกรณํ เอวํ ชาตํ, เอวํ สมุปฺปนฺนํฯ สาธุ, ภเนฺต, เถโร อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุ ธเมฺมน วินเยน สตฺถุสาสเนน, ยถยิทํ อธิกรณํ สุวูปสนฺตํ อสฺสา''ติฯ อถ โข โส เถโร – ยถา สาวตฺถิยา สเงฺฆน อธิกรณํ วูปสมิตํ, ยถา สมฺพหุเลหิ เถเรหิ อธิกรณํ วูปสมิตํ, ยถา ตีหิ เถเรหิ อธิกรณํ วูปสมิตํ, ยถา ทฺวีหิ เถเรหิ อธิกรณํ วูปสมิตํ, ตถา สุวูปสนฺตนฺติ – ตถา ตํ อธิกรณํ วูปสเมสิฯ

อถ โข เต ภิกฺขู อสนฺตุฎฺฐา สาวตฺถิยา สงฺฆสฺส อธิกรณวูปสมเนน, อสนฺตุฎฺฐา สมฺพหุลานํ เถรานํ อธิกรณวูปสมเนน, อสนฺตุฎฺฐา ติณฺณํ เถรานํ อธิกรณวูปสมเนน, อสนฺตุฎฺฐา ทฺวินฺนํ เถรานํ อธิกรณวูปสมเนน, อสนฺตุฎฺฐา เอกสฺส เถรสฺส อธิกรณวูปสมเนน, เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ...เป.... ''นิหตเมตํ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ สนฺตํ วูปสนฺตํ สุวูปสนฺตํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เตสํ ภิกฺขูนํ สญฺญตฺติยา ตโย สลากคฺคาเห – คูฬฺหกํ, สกณฺณชปฺปกํ, วิวฎกํฯ

''กถญฺจ , ภิกฺขเว, คูฬฺหโก สลากคฺคาโห โหติ? เตน สลากคฺคาหาปเกน ภิกฺขุนา สลากาโย วณฺณาวณฺณาโย กตฺวา เอกเมโก ภิกฺขุ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – 'อยํ เอวํวาทิสฺส สลากา, อยํ เอวํวาทิสฺส สลากาฯ ยํ อิจฺฉสิ ตํ คณฺหาหี'ติฯ คหิเต วตฺตโพฺพ – 'มา จ กสฺสจิ ทเสฺสหี'ติฯ สเจ ชานาติ – อธมฺมวาที พหุตราติ, ทุคฺคโหติ, ปจฺจุกฺกฑฺฒิตพฺพํฯ สเจ ชานาติ – ธมฺมวาที พหุตราติ, สุคฺคโหติ, สาเวตพฺพํฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, คูฬฺหโก สลากคฺคาโห โหติฯ

''กถญฺจ, ภิกฺขเว, สกณฺณชปฺปโก สลากคฺคาโห โหติ? เตน สลากคฺคาหาปเกน ภิกฺขุนา เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน อุปกณฺณเก อาโรเจตพฺพํ – 'อยํ เอวํวาทิสฺส สลากา, อยํ เอวํวาทิสฺส

สลากาฯ ยํ อิจฺฉสิ ตํ คณฺหาหี’ติฯ คหิเต วตฺตพฺพ – ‘มา จ กสฺสจิ อาโรเจหี’ติฯ สเจ ชานาติ – อธมฺมวาที พหุตราติ, ทุคฺคโหติ, ปจฺจุกฺกฑฺฒิตพฺพํฯ สเจ ชานาติ – ธมฺมวาที พหุตราติ, สุคฺคโหติ, สาเวตพฺพํฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, สกณฺณชปฺปโก สลากคฺคาโห โหติฯ

‘‘กถญฺจ, ภิกฺขเว, วิวฏโก สลากคฺคาโห โหติ? สเจ ชานาติ – ธมฺมวาที พหุตราติ, วิสฺสเฏฺฐเนว วิวเฏน คาเหตพฺพ ฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, วิวฏโก สลากคฺคาโห โหติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ตโย สลากคฺคาหา’’ติฯ

สติวินโย

๒๓๖. [ปริ. ๒๙๒-๒๙๓, ๓๐๗ อาทโย] ‘‘อนุวาทาธิกรณํ กติหิ สมเถหิ สมฺมติ? อนุวาทาธิกรณํ จตูหิ สมเถหิ สมฺมติ – สมฺมุขาวินเยน จ, สติวินเยน จ, อมูฬฺหวินเยน จ, ตสฺสปาปิยสิกาย จฯ สิยา อนุวาทาธิกรณํ เทฺว สมเถ อนาคมฺม – อมูฬฺหวินยญฺจ, ตสฺสปาปิยสิกญฺจ; ทฺวีหิ สมเถหิ สเมฺมยฺย – สมฺมุขาวินเยน จ, สติวินเยน จาติ? สิยาติสฺส วจนียํฯ ยถา กถํ วิย? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภิกฺขุํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺติฯ ตสฺส โข, ภิกฺขเว [ตสฺส โข ตํ ภิกฺขเว (สฺยา. ก.)], ภิกฺขุโน สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินโย ทาตพฺโพฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺค กริตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘มํ, ภเนฺต, ภิกฺขู อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺติฯ โสหํ, ภเนฺต , สติเวปุลฺลปฺปโตฺต สงฺฆํ สติวินยํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ภิกฺขู อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺติฯ โส สติเวปุลฺลปฺปโตฺต สงฺฆํ สติวินยํ ยาจติ ฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินยํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ภิกฺขู อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสนฺติฯ โส สติเวปุลฺลปฺปโตฺต สงฺฆํ สติวินยํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินยํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินยสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทิโนฺน สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สติเวปุลฺลปฺปตฺตสฺส สติวินโยฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

‘‘อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยน จ สติวินเยน จฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมึ? สงฺฆสมฺมุขตา, ธมฺมสมฺมุขตา , วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตา…เป.… กา จ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตา? โย จ อนุวทติ, ยญฺจ อนุวทติ, อุโภ สมฺมุขีภูตา โหนฺติ – อยํ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ กิญฺจ ตตฺถ สติวินยสฺมึ? ยา สติวินยสฺส กมฺมสฺส กิริยา กรณํ อุปคมนํ อชฺฌุปคมนํ อธิวาสนา อปฺปฏิโกฺกสนา – อิทํ ตตฺถ สติวินยสฺมึฯ เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํ; ฉนฺททายโก ขียติ, ขียนกํ ปาจิตฺติยํฯ

อมูฬฺหวินโย

๒๓๗. ‘‘สิยา อนุวาทาธิกรณํ เทฺว สมเถ อนาคมฺม – สติวินยญฺจ, ตสฺสปาปิยสิกญฺจ; ทฺวีหิ สมเถหิ สเมฺมยฺย – สมฺมุขาวินเยน จ, อมูฬฺหวินเยน จาติ? สิยาติสฺส วจนียํฯ ยถา กถํ วิย? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก โหติ จิตฺตวิปริยาสกโต ฯ เตน อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ โหติ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ ตํ ภิกฺขู อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทนฺติ – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘อหํ โข, อาวุโส, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ นาหํ ตํ สรามิฯ มูเฬฺหน เม เอตํ กต’นฺติฯ เอวมฺปิ นํ วุจฺจมานา โจเทเนฺตว – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ ‘‘ตสฺส โข, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินโย ทาตโพฺพฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพ –

‘‘เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา…เป.… เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ มํ ภิกฺขู อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทนฺติ – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ ตฺยาหํ เอวํ วทามิ – ‘อหํ โข, อาวุโส, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ นาหํ ตํ สรามิฯ มูเฬฺหน เม เอตํ กต’นฺติ ฯ เอวมฺปิ มํ วุจฺจมานา โจเทเนฺตว – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ ‘โสหํ, ภเนฺต, อมูโฬฺห สงฺฆํ อมูฬฺหวินยํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก อโหสิ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ ตํ ภิกฺขู อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทนฺติ – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘อหํ โข, อาวุโส, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ นาหํ ตํ สรามิฯ มูเฬฺหน เม เอตํ กต’นฺติฯ เอวมฺปิ นํ วุจฺจมานา โจเทเนฺตว – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ โส อมูโฬฺห สงฺฆํ อมูฬฺหวินยํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินยํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก อโหสิ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ ตํ ภิกฺขู อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน อชฺฌาจิเณฺณน อาปตฺติยา โจเทนฺติ – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติ ฯ โส เอวํ วเทติ – ‘อหํ โข, อาวุโส, อุมฺมตฺตโก อโหสึ จิตฺตวิปริยาสกโตฯ เตน เม อุมฺมตฺตเกน จิตฺตวิปริยาสกเตน พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ นาหํ ตํ สรามิฯ มูเฬฺหน เม เอตํ กต’นฺติฯ เอวมฺปิ นํ วุจฺจมานา โจเทเนฺตว – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ โส อมูโฬฺห สงฺฆํ อมูฬฺหวินยํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินยสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

‘‘ทินฺนํ สงฺเฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อมูฬฺหสฺส อมูฬฺหวินโยฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

‘‘อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยน จ, อมูฬฺหวินเยน จฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมึ? สงฺฆสมฺมุขตา, ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตา…เป…. กิญฺจ ตตฺถ อมูฬฺหวินยสฺมึ ? ยา อมูฬฺหวินยสฺส กมฺมสฺส กิริยา กรณํ อุปคมนํ อชฺฌุปคมนํ อธิวาสนา อปฺปฏิโกฺกสนา – อิทํ ตตฺถ อมูฬฺหวินยสฺมึฯ เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํ; ฉนฺททายโก ขียติ, ขียนกํ ปาจิตฺติยํฯ

ตสฺสปาปิยสิกาวินโย

๒๓๘. ‘‘สิยา อนุวาทาธิกรณํ เทฺว สมเถ อนาคมฺม – สติวินยญฺจ, อมูฬฺหวินยญฺจ ; ทฺวีหิ สมเถหิ สเมฺมยฺย – สมฺมุขาวินเยน จ, ตสฺสปาปิยสิกาย จาติ? สิยาติสฺส วจนียํฯ ยถา กถํ วิย? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุํ สงฺฆมเชฺฌ ครุกาย อาปตฺติยา โจเทติ – ‘สรตายสฺมา เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วา’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘น โข อหํ, อาวุโส, สรามิ เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วา’ติฯ ตเมนํ โส นิเพฺพเฐนฺตํ อติเวเฐติ – ‘อิงฺฆายสฺมา สาธุกเมว ชานาหิ, ยทิ สรสิ เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วา’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘น โข อหํ, อาวุโส, สรามิ เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วาฯ สรามิ จ โข อหํ, อาวุโส, เอวรูปึ อปฺปมตฺติกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา’ติฯ ตเมนํ โส นิเพฺพเฐนฺตํ อติเวเฐติ – ‘อิงฺฆายสฺมา สาธุกเมว ชานาหิ, ยทิ สรสิ เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วา’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘อิมญฺหิ นามาหํ, อาวุโส, อปฺปมตฺติกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา อปุโฏฺฐ ปฏิชานิสฺสามิฯ กึ ปนาหํ เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วา, ปุโฏฺฐ น ปฏิชานิสฺสามี’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘อิมญฺหิ นาม ตฺวํ, อาวุโส, อปฺปมตฺติกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา อปุโฏฺฐ น ปฏิชานิสฺสสิฯ กึ ปน ตฺวํ เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วา, อปุโฏฺฐ ปฏิชานิสฺสสิ? อิงฺฆายสฺมา สาธุกเมว ชานาหิ, ยทิ สรสิ เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วา’ติฯ โส เอวํ วเทสิ – ‘สรามิ โข อหํ, อาวุโส, เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วาฯ ทวา เม เอตํ วุตฺตํ, รวา เม เอตํ วุตฺตํ – นาหํ ตํ สรามิ เอวรูปึ ครุกํ อาปตฺตึ อาปชฺชิตา, ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วา’ติฯ ตสฺส โข, ภิกฺขเว [ตสฺส โข ตํ ภิกฺขเว (ก.) ตสฺส ขฺวตํ ภิกฺขเว (สฺยา.)], ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กาตพฺพํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สงฺฆมเชฺฌ ครุกาย อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อวชานิตฺวา ปฏิชานาติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาติ, อเญฺญนาญฺญํ ปฏิจรติ, สมฺปชานมุสา ภาสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สงฺฆมเชฺฌ ครุกาย อาปตฺติยา อนุยุญฺชิยมาโน อวชานิตฺวา ปฏิชานาติ, ปฏิชานิตฺวา อวชานาติ, อเญฺญนาญฺญํ ปฏิจรติ, สมฺปชานมุสา ภาสติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมสฺส กรณํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

“กตํ สงฺเฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

“อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยน จ, ตสฺสปาปิยสิกาย จฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมิํ? สงฺฆสมฺมุขตา, ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา…เป.… กา จ ตตฺถ ตสฺสปาปิยสิกาย? ยา ตสฺสปาปิยสิกากมฺมสฺส กิริยา กรณํ อุปคมนํ อชฺฌุปคมนํ อธิวาสนา อปฺปฏิโกฺกสนา – อยํ ตตฺถ ตสฺสปาปิยสิกายฯ เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ การโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํ; ฉนฺททายโก ขียติ, ขียนกํ ปาจิตฺติยํฯ

ปฏิญฺญาตกรณํ

๒๓๙. [ปริ. ๒๙๕, ๓๐๖, ๓๐๘ อาทโย] “อาปตฺตาธิกรณํ กติหิ สมเถหิ สมฺมติ? อาปตฺตาธิกรณํ ตีหิ สมเถหิ สมฺมติ – สมฺมุขาวินเยน จ, ปฏิญฺญาตกรเณน จ, ติณวตฺถารเกน จฯ สิยา อาปตฺตาธิกรณํ เอกํ สมถํ อนาคมฺม – ติณวตฺถารกํ, ทฺวีหิ สมเถหิ สเมฺมยฺย – สมฺมุขาวินเยน จ, ปฏิญฺญาตกรเณน จาติ? สิยาติสฺส วจนียํฯ ยถา กถํ วิย? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ลหุกํ อาปตฺติํ อาปนฺโน โหติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, อาวุโส, อิตฺถนฺนามํ อาปตฺติํ อาปนฺโน; ตํ ปฏิเทเสมี’ติฯ เตน วตฺตโพฺพ – ‘ปสฺสสี’ติ? ‘อาม ปสฺสามี’ติฯ ‘อายติํ สํวเรยฺยาสี’ติฯ

“อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยน จ, ปฏิญฺญาตกรเณน จฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมิํ? ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตา…เป.… กา จ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตา? โย จ เทเสติ, ยสฺส จ เทเสติ, อุโภ สมฺมุขีภูตา โหนฺติ – อยํ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ กิญฺจ ตตฺถ ปฏิญฺญาตกรณสฺมิํ? ยา ปฏิญฺญาตกรณสฺส กมฺมสฺส กิริยา กรณํ อุปคมนํ อชฺฌุปคมนํ อธิวาสนา อปฺปฏิโกฺกสนา – อิทํ ตตฺถ ปฏิญฺญาตกรณสฺมิํฯ เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ ปฏิคฺคาหโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สมฺพหุเล ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺสุ วจนียา – ‘อหํ, ภเนฺต, อิตฺถนฺนามํ อาปตฺติํ อาปนฺโน; ตํ ปฏิเทเสมี’ติฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน เต ภิกฺขู ญาเปตพฺพา –

“สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตาฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ อาปตฺติํ สรติ, วิวรติ, อุตฺตานิํ กโรติ เทเสติฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, อหํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อาปตฺติํ ปฏิคฺคเณฺหยฺยนฺติฯ เตน วตฺตโพฺพ – ‘ปสฺสสี’ติ? ‘อาม ปสฺสามี’ติฯ ‘อายติํ สํวเรยฺยาสี’ติฯ

“อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยน จ, ปฏิญฺญาตกรเณน จฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมิํ? ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตา…เป.… กา จ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตา? โย จ เทเสติ, ยสฺส จ เทเสติ, อุโภ สมฺมุขีภูตา โหนฺติ – อยํ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ กิญฺจ ตตฺถ ปฏิญฺญาตกรณสฺมิํ? ยา ปฏิญฺญาตกรณสฺส กมฺมสฺส กิริยา กรณํ อุปคมนํ อชฺฌุปคมนํ อธิวาสนา อปฺปฏิโกฺกสนา – อิทํ ตตฺถ ปฏิญฺญาตกรณสฺมิํฯ เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ ปฏิคฺคาหโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํฯ เอวเญฺจตํ

ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภนฺเต, อิตฺถนฺนามํ อาปตฺตึ อาปนฺโน; ตํ ปฏิเทเสมี’ติฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ อาปตฺตึ สรติ, วิวรติ, อุตฺตานึ กโรติ, เทเสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อาปตฺตึ ปฏิคฺคเณฺหยฺยนฺติฯ เตน วตฺตโพฺพ – ‘ปสฺสสี’ติ? ‘อาม ปสฺสามี’ติฯ ‘อายตึ สํวเรยฺยาสี’ติฯ

‘‘อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยน จ, ปฏิญฺญาตกรเณน จ ฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมึ? สงฺฆสมฺมุขตา, ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตา…เป…. เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ ปฏิคฺคาหโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํ; ฉนฺททายโก ขียติ, ขียนกํ ปาจิตฺติยํฯ

ติณวตฺถารกํ

๒๔๐. ‘‘สิยา อาปตฺตาธิกรณํ เอกํ สมถํ อนาคมฺม – ปฏิญฺญาตกรณํ, ทฺวีหิ สมเถหิ สเมฺมยฺย – สมฺมุขาวินเยน จ, ติณวตฺถารเกน จาติ? สิยาติสฺส วจนียํฯ ยถา กถํ วิย? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ โหติ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘อมฺหากํ โข ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวตฺเตยฺยา’ติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอวรูปํ อธิกรณํ ติณวตฺถารเกน วูปสเมตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, วูปสเมตพฺพํฯ สเพฺพเหว เอกชฺฌํ สนฺนิปติตพฺพํ, สนฺนิปติตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวตฺเตยฺย ฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิมํ อธิกรณํ ติณวตฺถารเกน วูปสเมยฺย, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตนฺติฯ ‘‘เอกโตปกฺขิกานํ ภิกฺขูนํ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโก ปโกฺข ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตาฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวตฺเตยฺยฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, อหํ ยา เจว อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อายสฺมนฺตานเญฺจว อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมเชฺฌ ติณวตฺถารเกน เทเสยฺยํ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตนฺติฯ

๒๔๑. ‘‘อถาปเรสํ เอกโตปกฺขิกานํ ภิกฺขูนํ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโก ปโกฺข ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตาฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวตฺเตยฺยฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, อหํ ยา เจว อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อายสฺมนฺตานเญฺจว อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน เทเสยฺยํ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตนฺติฯ

๒๔๒. ‘‘อถาปเรสํ เอกโตปกฺขิกานํ ภิกฺขูนํ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวตฺเตยฺยฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ ยา เจว อิเมสํ อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อิเมสเญฺจว อายสฺมนฺตานํ อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน เทเสยฺยํ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อมฺหากํ ภณฺฑนชาตานํ กลหชาตานํ วิวาทาปนฺนานํ วิหรตํ พหุํ อสฺสามณกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกฺกนฺตํฯ สเจ มยํ อิมาหิ อาปตฺตีหิ อญฺญมญฺญํ กาเรสฺสาม, สิยาปิ ตํ อธิกรณํ กกฺขฬตฺตาย วาฬตฺตาย เภทาย สํวตฺเตยฺยฯ อหํ ยา เจว อิเมสํ อายสฺมนฺตานํ อาปตฺติ, ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ, อิเมสเญฺจว อายสฺมนฺตานํ อตฺถาย, อตฺตโน จ อตฺถาย, สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน เทเสมิ, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อมฺหากํ อิมาสํ อาปตฺตีนํ สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน เทสนา, ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘เทสิตา อมฺหากํ อิมา อาปตฺติโย สงฺฆมชฺเฌ ติณวตฺถารเกน , ฐเปตฺวา ถุลฺลวชฺชํ, ฐเปตฺวา คิหิปฺปฏิสํยุตฺตํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

‘‘อถาปเรสํ…เป…. เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

‘‘อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ วูปสนฺตํฯ เกน วูปสนฺตํ? สมฺมุขาวินเยน จ, ติณวตฺถารเกน จฯ กิญฺจ ตตฺถ สมฺมุขาวินยสฺมึ? สงฺฆสมฺมุขตา, ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา, ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ

‘‘กา จ ตตฺถ สงฺฆสมฺมุขตา? ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ – อยํ ตตฺถ สงฺฆสมฺมุขตาฯ

‘‘กา จ ตตฺถ ธมฺมสมฺมุขตา, วินยสมฺมุขตา? เยน ธเมฺมน เยน วินเยน เยน สตฺถุสาสเนน ตํ อธิกรณํ วูปสมฺมติ – อยํ ตตฺถ ธมฺมสมฺมุขตา , วินยสมฺมุขตาฯ

‘‘กา จ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตา? โย จ เทเสติ, ยสฺส จ เทเสติ, อุโภ สมฺมุขีภูตา โหนฺติ – อยํ ตตฺถ ปุคฺคลสมฺมุขตาฯ

‘‘กิญฺจ ตตฺถ ติณวตฺถารกสฺมิํ? ยา ติณวตฺถารกสฺส กมฺมสฺส กิริยา กรณํ อุปคมนํ อชฺฌุปคมนํ อธิวาสนา อปฺปฏิโกฺกสนา – อิทํ ตตฺถ ติณวตฺถารกสฺมิํฯ เอวํ วูปสนฺตํ เจ, ภิกฺขเว, อธิกรณํ ปฏิคฺคาหโก อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยํ; ฉนฺททายโก ขียติ, ขียนกํ ปาจิตฺติยํฯ

[ปริ. ๒๙๕, ๓๐๗, ๓๐๘] ‘‘กิจฺจาธิกรณํ กติหิ สมเถหิ สมฺมติ? กิจฺจาธิกรณํ เอเกน สมเถน สมฺมติ – สมฺมุขาวินเยนา’’ติฯ

สมถกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํฯ

๕. ขุทฺทกวตฺถุกฺขนฺธกํ

ขุทฺทกวตฺถูนิ

๒๔๓. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นหายมานา รุกฺเข กายํ อุคฺฆํเสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา นหายมานา รุกฺเข กายํ อุคฺฆํเสสฺสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิ, เสยฺยถาปิ มลฺลมุฏฺฐิกา คามโมทฺทวา''ติ [คามโปทฺทวา (สี.), คามปูตวา (สฺยา.)]! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ''สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นหายมานา รุกฺเข กายํ อุคฺฆํเสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปี''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ''อนนุจฺฉวิกํ, ภิกฺขเว , เตสํ โมฆปุริสานํ อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา นหายมานา รุกฺเข กายํ อุคฺฆํเสสฺสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิ? เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, นหายมาเนน ภิกฺขุนา รุกฺเข กาโย อุคฺฆํเสตโพฺพฯ โย อุคฺฆํเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นหายมานา ถเมฺภ กายํ อุคฺฆํเสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา นหายมานา ถเมฺภ กายํ อุคฺฆํเสสฺสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิ, เสยฺยถาปิ มลฺลมุฏฺฐิกา คามโมทฺทวา''ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ ภควา''ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, นหายมาเนน ภิกฺขุนา ถเมฺภ กาโย อุคฺฆํเสตโพฺพฯ โย อุคฺฆํเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นหายมานา กุเฑฺฑ [กุเฏฺฏ (สี. สฺยา.)] กายํ อุคฺฆํเสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา นหายมานา กุเฑฺฑ กายํ อุคฺฆํเสสฺสนฺติ, อูรุมฺปิ พาหุมฺปิ อุรมฺปิ ปิฏฺฐิมฺปิ, เสยฺยถาปิ มลฺลมุฏฺฐิกา คามโมทฺทวา''ติ…เป.… ''น, ภิกฺขเว, นหายมาเนน ภิกฺขุนา กุเฑฺฑ กาโย อุคฺฆํเสตโพฺพฯ โย อุคฺฆํเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อฏฺฏาเน [อฏฺฐาเน (สี. สฺยา.)] นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ ภควา''ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, อฏฺฏาเน นหายิตพฺพํฯ โย นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู คนฺธพฺพหตฺถเกน นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''น, ภิกฺขเว, คนฺธพฺพหตฺถเกน นหายิตพฺพํฯ โย นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุรุวินฺทกสุตฺติยา นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, กุรุวินฺทกสุตฺติยา นหายิตพฺพํฯ โย นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วิคฺคยฺห ปริกมฺมํ การาเปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, วิคฺคยฺห ปริกมฺมํ การาเปตพฺพํฯ โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มลฺลเกน นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, มลฺลเกน นหายิตพฺพํฯ โย นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

๒๔๔. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน กจฺฉุโรคาพาโธ โหติฯ น ตสฺส วินา มลฺลเกน ผาสุ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส อกตมลฺลก”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ชราทุพฺพโล นหายมาโน น สโกฺกติ อตฺตโน กายํ อุคฺฆํเสตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุกฺกาสิก”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปิฏฺฐิปริกมฺมํ กาตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุถุปาณิก”นฺติฯ

๒๔๕. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วลฺลิกํ ธาเรนฺติ…เป…. ปามงฺคํ ธาเรนฺติ…เป…. กณฺฐสุตฺตกํ ธาเรนฺติ…เป…. กฏิสุตฺตกํ ธาเรนฺติ…เป…. โอวฏฺฏิกํ ธาเรนฺติ…เป.… กายุรํ ธาเรนฺติ…เป…. หตฺถาภรณํ ธาเรนฺติ…เป…. องฺคุลิมุทฺทิกํ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วลฺลิกํ ธาเรนฺติ…เป…. ปามงฺคํ ธาเรนฺติ, กณฺฐสุตฺตกํ ธาเรนฺติ, กฏิสุตฺตกํ ธาเรนฺติ, โอวฏฺฏิกํ ธาเรนฺติ, กายุรํ ธาเรนฺติ, หตฺถาภรณํ ธาเรนฺติ, องฺคุลิมุทฺทิกํ ธาเรนฺตี”ติ? “สจฺจํ ภควา”ติ…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – “น, ภิกฺขเว, วลฺลิกา ธาเรตพฺพา…เป…. น ปามโงฺค ธาเรตโพฺพ… น กณฺฐสุตฺตกํ ธาเรตพฺพํ… น กฏิสุตฺตกํ ธาเรตพฺพํ… น โอวฏฺฏิกํ ธาเรตพฺพํ… น กายุรํ ธาเรตพฺพํ… น หตฺถาภรณํ ธาเรตพฺพํ… น องฺคุลิมุทฺทิกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

๒๔๖. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทีเฆ เกเส ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ทีฆา เกสา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทุมาสิกํ วา ทุวงฺคุลํ วา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โกเจฺฉน เกเส โอสเณฺฐนฺติ [โอสเณฺหนฺติ (สี. สฺยา.)] …เป…. ผณเกน เกเส โอสเณฺฐนฺติ, หตฺถผณเกน เกเส โอสเณฺฐนฺติ, สิตฺถเตลเกน เกเส โอสเณฺฐนฺติ, อุทกเตลเกน เกเส โอสเณฺฐนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ

– เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, โกเจฺฉน เกสา โอสเณฺฐตพฺพา…เป…. น สิตฺถเตลเกน เกสา โอสเณฺฐตพฺพา… น อุทกเตลเกน เกสา โอสเณฺฐตพฺพาฯ โย โอสเณฺฐยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

๒๔๗. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อาทาเสปิ อุทกปเตฺตปิ มุขนิมิตฺตํ โอโลเกนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, อาทาเส วา อุทกปเตฺต วา มุขนิมิตฺตํ โอโลเกตพฺพํฯ โย โอโลเกยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน มุเข วโณ โหติฯ โส ภิกฺขู ปุจฺฉิ – “กีทิโส เม, อาวุโส, วโณ”ติ? ภิกฺขู เอวมาหํสุ – “เอทิโส เต, อาวุโส วโณ”ติฯ โส น สทฺทหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา อาทาเส วา อุทกปเตฺต วา มุขนิมิตฺตํ โอโลเกตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มุขํ อาลิมฺปนฺติ…เป…. มุขํ อุมฺมเทฺทนฺติ, มุขํ จุเณฺณนฺติ, มโนสิลิกาย มุขํ ลเญฺฉนฺติ, องฺคราคํ กโรนฺติ, มุขราคํ กโรนฺติ, องฺคราคมุขราคํ กโรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, มุขํ อาลิมฺปิตพฺพํ…เป…. น มุขํ อุมฺมทฺทิตพฺพํ, น มุขํ จุเณฺณตพฺพํ, น มโนสิลิกาย มุขํ ลเญฺฉตพฺพํ, น องฺคราโค กาตโพฺพ, น มุขราโค กาตโพฺพ , น องฺคราคมุขราโค กาตโพฺพฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน จกฺขุโรคาพาโธ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา มุขํ อาลิมฺปิตุ”นฺติฯ

๒๔๘. เตน โข ปน สมเยน ราชคเห คิรคฺคสมโชฺช [สมชฺชา (อภิธานคเนฺถสุ)] โหติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู คิรคฺคสมชฺชํ ทสฺสนาย อคมํสุฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา นจฺจมฺปิ คีตมฺปิ วาทิตมฺปิ ทสฺสนาย คจฺฉิสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน”ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, นจฺจํ วา คีตํ วา วาทิตํ วา ทสฺสนาย คนฺตพฺพํฯ โย คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

๒๔๙. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “ยเถว [ยถา จ (ก.)] มยํ คายาม, เอวเมวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายนฺตี”ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายิสฺสนฺตี”ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป…. “สจฺจํ ภควา”ติ…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, อาทีนวา อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายนฺตสฺสฯ อตฺตนาปิ ตสฺมิํ สเร สารชฺชติ, ปเรปิ ตสฺมิํ สเร สารชฺชนฺติ, คหปติกาปิ อุชฺฌายนฺติ, สรกุตฺติมฺปิ นิกามยมานสฺส สมาธิสฺส ภโงฺค โหติ, ปจฺฉิมา ชนตา ทิฎฺฐานุคติํ อาปชฺชติ – อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อาทีนวา อายตเกน คีตสฺสเรน ธมฺมํ คายนฺตสฺสฯ น, ภิกฺขเว, อายตเกน คีตสฺสเรน ธโมฺม คายิตโพฺพฯ โย คาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สรภเณฺญ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สรภญฺญ”นฺติฯ

“เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู พาหิรโลมิํ [พาหิยโลมิํ (ก.)] อุณฺณิํ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, พาหิยโลมิ อุณฺณิ ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

๒๕๐. เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส อาราเม อมฺพา ผลิโน โหนฺติฯ รญฺญา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรน อนุญฺญาตํ โหติ – “ยถาสุขํ อยฺยา อมฺพํ ปริภุญฺชนฺตู”ติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตรุณเญฺญว อมฺพํ ปาตาเปตฺวา ปริภุญฺชิํสุฯ รโญฺญ จ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส อเมฺพน อโตฺถ โหติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร มนุเสฺส อาณาเปสิ – “คจฺฉถ, ภเณ, อารามํ คนฺตฺวา อมฺพํ อาหรถา”ติ ฯ “เอวํ เทวา”ติ โข เต มนุสฺสา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อารามํ คนฺตฺวา อารามปาลํ เอตทโวจุํ – “เทวสฺส, ภเณ, อเมฺพน อโตฺถ, อมฺพํ เทถา”ติฯ “นตฺถายฺยา อมฺพํฯ ตรุณเญฺญว อมฺพํ ปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปริภุญฺชิํสู”ติฯ อถ โข เต มนุสฺสา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “สุปริภุตฺตํ, ภเณ, อยฺเยหิ อมฺพํ, อปิ จ ภควตา มตฺตา วณฺณิตา”ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา น มตฺตํ ชานิตฺวา รโญฺญ อมฺพํ ปริภุญฺชิสฺสนฺตี”ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, อมฺพํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติฯ สูเป อมฺพเปสิกาโย ปกฺขิตฺตา โหนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นปฺปฏิคฺคณฺหนฺติฯ “ปฏิคฺคณฺหถ, ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อมฺพเปสิก”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติฯ เต น ปริยาปุณิํสุ อมฺพเปสิกํ กาตุํ, ภตฺตเคฺค สกเลเหว อเมฺพหิ เทนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นปฺปฏิคฺคณฺหนฺติฯ “ปฏิคฺคณฺหถ , ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหิ สมณกเปฺปหิ ผลํ ปริภุญฺชิตุํ – อคฺคิปริจิตํ , สตฺถปริจิตํ, นขปริจิตํ, อพีชํ, นิพฺพตฺตพีชเญฺญว [นิพฺพฏฺฏพีชํ (สี. สฺยา.)] ปญฺจมํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ ปญฺจหิ สมณกเปฺปหิ ผลํ ปริภุญฺชิตุ”นฺติฯ

๒๕๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อหินา ทโฏฺฐ กาลงฺกโต โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น หิ นูน โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมเตฺตน จิเตฺตน ผริฯ สเจ หิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมเตฺตน จิเตฺตน ผเรยฺย, น หิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อหินา ทโฏฺฐ กาลงฺกเรยฺยฯ กตมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ? วิรูปกฺขํ อหิราชกุลํ, เอราปถํ อหิราชกุลํ, ฉพฺยาปุตฺตํ อหิราชกุลํ, กณฺหาโคตมํ อหิราชกุลํ ฯ น หิ นูน โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมเตฺตน จิเตฺตน ผริฯ สเจ หิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมเตฺตน จิเตฺตน ผเรยฺย, น หิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อหินา ทโฏฺฐ กาลงฺกเรยฺยฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิมานิ จตฺตาริ อหิราชกุลานิ เมเตฺตน จิเตฺตน ผริตุํ, อตฺตคุตฺติยา อตฺตรกฺขาย อตฺตปริตฺตํ กาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํ –

[ชา. ๑.๒.๑๐๕-๑๐๖; อ. นิ. ๔.๖๗ อิทํ วตฺถุ อาคตํ] “วิรูปกฺเขหิ เม เมตฺตํ, เมตฺตํ เอราปเถหิ เม;
ฉพฺยาปุตฺเตหิ เม เมตฺตํ, เมตฺตํ กณฺหาโคตมเกหิ จฯ

“อปาทเกหิ เม เมตฺตํ, เมตฺตํ ทฺวิปาทเกหิ เม;
จตุปฺปเทหิ เม เมตฺตํ, เมตฺตํ พหุปฺปเทหิ เมฯ

“มา มํ อปาทโก หิํสิ, มา มํ หิํสิ ทฺวิปาทโก;
มา มํ จตุปฺปโท หิํสิ, มา มํ หิํสิ พหุปฺปโทฯ

“สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา, สพฺเพ ภูตา จ เกวลา;
สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ, มา กิญฺจิ ปาปมาคมาฯ

“อปฺปมาโณ พุทฺโธ, อปฺปมาโณ ธมฺโม,
อปฺปมาโณ สงฺโฆ, ปมาณวนฺตานิ สรีสปานิ [สิริํสปานิ (สี. สฺยา.)]ฯ

“อหิ วิจฺฉิกา สตปที, อุณฺณนาภิ สรพู มูสิกา;
กตา เม รกฺขา กตํ เม ปริตฺตํ, ปฏิกฺกมนฺตุ ภูตานิฯ

“โสหํ นโม ภควโต, นโม สตฺตนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธาน”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อนภิรติยา ปีฬิโต อตฺตโน องฺคชาตํ ฉินฺทิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อญฺญมฺหิ โส, ภิกฺขเว, โมฆปุริโส เฉตพฺพมฺหิ, อญฺญํ ฉินฺทิฯ น, ภิกฺขเว, อตฺตโน องฺคชาตํ เฉตพฺพํฯ โย ฉินฺเทยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา”ติฯ

๒๕๒. เตน โข ปน สมเยน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส มหคฺฆสฺส จนฺทนสฺส [จนฺทนสารสฺส (สี. สฺยา.)] จนฺทนคณฺฐิ อุปฺปนฺนา โหติฯ อถ โข ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส เอตทโหสิ – “ยํนูนาหํ อิมาย จนฺทนคณฺฐิยา ปตฺตํ เลขาเปยฺยํฯ เลขญฺจ เม ปริโภคํ ภวิสฺสติ, ปตฺตญฺจ ทานํ ทสฺสามี”ติฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐิ ตาย จนฺทนคณฺฐิยา ปตฺตํ เลขาเปตฺวา สิกฺกาย อุฑฺฑิตฺวา [วาหิตฺวา (สี.)] เวฬุคฺเค อาลเคฺคตฺวา เวฬุปรมฺปราย พนฺธิตฺวา [วาหิตฺวา (สฺยา.)] เอวมาห – “โย สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา อรหา เจว อิทฺธิมา จ ทินฺนํเยว ปตฺตํ โอหรตู”ติฯ อถ โข ปูรโณ กสฺสโป เยน ราชคหโก เสฏฺฐิ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชคหกํ เสฏฺฐิํ เอตทโวจ – “อหญฺหิ, คหปติ, อรหา เจว อิทฺธิมา จ, เทหิ เม ปตฺต”นฺติฯ “สเจ, ภนฺเต, อายสฺมา อรหา เจว อิทฺธิมา จ ทินฺนํเยว ปตฺตํ โอหรตู”ติฯ อถ โข มกฺขลิ โคสาโล… อชิโต เกสกมฺพโล… ปกุโธ กจฺจายโน… สญฺจโย เพลฏฺฐปุตฺโต [สญฺชโย เพลฺลฏฺฐิปุตฺโต (สี.)] … นิคโณฺฐ นาฏปุตฺโต [นาถปุตฺโต (สี.)] เยน ราชคหโก เสฏฺฐิ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชคหกํ เสฏฺฐิํ เอตทโวจ – “อหญฺหิ, คหปติ, อรหา เจว อิทฺธิมา จ, เทหิ เม ปตฺต”นฺติฯ “สเจ, ภนฺเต, อายสฺมา อรหา เจว อิทฺธิมา จ, ทินฺนํเยว ปตฺตํ โอหรตู”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา จ มหาโมคฺคลฺลาโน อายสฺมา จ ปิโณฺฑลภารทฺวาโช ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ราชคหํ ปิณฺฑาย ปวิสิํสุฯ อถ โข อายสฺมา ปิโณฺฑลภารทฺวาโช อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ – “อายสฺมา โข มหาโมคฺคลฺลาโน อรหา เจว อิทฺธิมา จฯ คจฺฉาวุโส, โมคฺคลฺลาน, เอตํ ปตฺตํ โอหรฯ ตุเยฺหโส ปโตฺต”ติฯ “อายสฺมา โข ภารทฺวาโช อรหา เจว อิทฺธิมา จฯ คจฺฉาวุโส, ภารทฺวาช, เอตํ ปตฺตํ โอหรฯ ตุ

เยฺหโส ปโตฺต’’ติฯ อถ โข อายสฺมา ปิโณฺฑลภารทฺวาโช เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา ตํ ปตฺตํ คเหตฺวา ติกฺขตฺตุํ ราชคหํ อนุปริยายิฯ

เตน โข ปน สมเยน ราชคหโก เสฏฺฐิ สปุตฺตทาโร สเก นิเวสเน ฐิโต โหติ ปญฺชลิโก นมสฺสมาโน – อิเธว, ภนฺเต, อยฺโย ภารทฺวาโช อมฺหากํ นิเวสเน ปติฏฺฐาตูติฯ อถ โข อายสฺมา ปิโณฺฑลภารทฺวาโช ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส นิเวสเน ปติฏฺฐาสิฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐิ อายสฺมโต ปิโณฺฑลภารทฺวาชสฺส หตฺถโต ปตฺตํ คเหตฺวา มหคฺฆสฺส ขาทนียสฺส ปูเรตฺวา อายสฺมโต ปิโณฺฑลภารทฺวาชสฺส อทาสิฯ อถ โข อายสฺมา ปิโณฺฑลภารทฺวาโช ตํ ปตฺตํ คเหตฺวา อารามํ อคมาสิฯ อโสฺสสุํ โข มนุสฺสา – อเยฺยน กิร ปิโณฺฑลภารทฺวาเชน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ปโตฺต โอหาริโตติฯ เต จ มนุสฺสา อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา อายสฺมนฺตํ ปิโณฺฑลภารทฺวาชํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธึสุฯ

อเสฺสสิ โข ภควา อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ; สุตฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กึ นุ โข โส, อานนฺท, อุจฺจาสโทฺท มหาสโทฺท’’ติ? ‘‘อายสฺมตา, ภเนฺต, ปิโณฺฑลภารทฺวาเชน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ปโตฺต โอหาริโตฯ อโสฺสสุํ โข, ภเนฺต, มนุสฺสา – อเยฺยน กิร ปิโณฺฑลภารทฺวาเชน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ปโตฺต โอหาริโตติฯ เต จ, ภเนฺต, มนุสฺสา อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา อายสฺมนฺตํ ปิโณฺฑลภารทฺวาชํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธาฯ โส เอโส, ภเนฺต, ภควา อุจฺจาสโทฺท มหาสโทฺท’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อายสฺมนฺตํ ปิโณฺฑลภารทฺวาชํ ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร ตยา, ภารทฺวาช, ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ปโตฺต โอหาริโต’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, ภารทฺวาช, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, ภารทฺวาช, ฉวสฺส ทารุปตฺตสฺส การณา คิหีนํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทเสฺสสฺสสิ! เสยฺยถาปิ, ภารทฺวาช, มาตุคาโม ฉวสฺส มาสกรูปสฺส การณา โกปีนํ ทเสฺสติ, เอวเมว โข ตยา, ภารทฺวาช, ฉวสฺส ทารุปตฺตสฺส การณา คิหีนํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทสฺสิตํฯ เนตํ, ภารทฺวาช, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, คิหีนํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทเสฺสตพฺพํฯ โย ทเสฺสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ภินฺทเถตํ, ภิกฺขเว, ทารุปตฺตํ สกลิกํ สกลิกํ กตฺวา , ภิกฺขูนํ อญฺชนุปปิสนํ เทถฯ น จ, ภิกฺขเว, ทารุปโตฺต ธาเรตโพฺพฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวเจ ปเตฺต ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, โสวณฺณมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ…เป.… น รูปิยมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น มณิมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น เวฬุริยมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น ผลิกมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น กํสมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น กาจมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น ติปุมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น สีสมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพ… น ตมฺพโลหมโย ปโตฺต ธาเรตโพฺพฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว ปเตฺต – อโยปตฺตํ, มตฺติกาปตฺต’’นฺติฯ

๒๕๓. เตน โข ปน สมเยน ปตฺตมูลํ ฆํสิยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตมณฺฑล’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจานิ ปตฺตมณฺฑลานิ ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอ

ตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจานิ ปตฺตมณฺฑลานิ ธาเรตพฺพานิฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว ปตฺตมณฺฑลานิ – ติปุมยํ, สีสมย’’นฺติฯ พหลานิ มณฺฑลานิ น อจฺฉุปิยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ลิขิตุ’’นฺติฯ วลี [จลี (ก.)] โหนฺติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มกรทนฺตกํ ฉินฺทิตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จิตฺรานิ ปตฺตมณฺฑลานิ ธาเรนฺติ รูปกากิณฺณานิ ภิตฺติกมฺมกตานิฯ ตานิ รถิกายปิ ทเสฺสนฺตา อาหิณฺฑนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, จิตฺรานิ ปตฺตมณฺฑลานิ ธาเรตพฺพานิ รูปกากิณฺณานิ ภิตฺติกมฺมกตานิฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปกติมณฺฑล’’นฺติฯ

๒๕๔. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โสทกํ ปตฺตํ ปฏิสาเมนฺติฯ ปตฺโต ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, โสทโก ปตฺโต ปฏิสาเมตพฺโพฯ โย ปฏิสาเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอตาเปตฺวา ปตฺตํ ปฏิสาเมตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โสทกํ [สอุทกํ (ก.)] ปตฺตํ โอตาเปนฺติฯ ปตฺโต ทุคฺคนฺโธ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, โสทโก ปตฺโต โอตาเปตพฺโพฯ โย โอตาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โวทกํ กตฺวา โอตาเปตฺวา ปตฺตํ ปฏิสาเมตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อุเณฺห ปตฺตํ นิทหนฺติฯ ปตฺตสฺส วโณฺณ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุเณฺห ปตฺโต นิทหิตพฺโพฯ โย นิทเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตฺวา ปตฺตํ ปฏิสาเมตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ปตฺตา อโชฺฌกาเส อนาธารา นิกฺขิตฺตา โหนฺติฯ วาตมณฺฑลิกาย อาวเฏฺฏตฺวา ปตฺตา ภิชฺชิํสุ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตาธารก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มิเฑฺฒนฺเต ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติฯ ปริปติตฺวา [ปริวฎฺฏิตฺวา (สฺยา.)] ปตฺโต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, มิเฑฺฒนฺเต ปตฺโต นิกฺขิปิตโพฺพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปริภณฺฑนฺเต ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติฯ ปริปติตฺวา ปตฺโต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปริภณฺฑนฺเต ปตฺโต นิกฺขิปิตโพฺพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉมาย ปตฺตํ นิกฺกุชฺชนฺติฯ โอโฎฺฐ ฆํสิยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติณสนฺถารก’’นฺติฯ ติณสนฺถารโก อุปจิกาหิ ขชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โจฬก’’นฺติฯ โจฬกํ อุปจิกาหิ ขชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตมาฬก’’นฺติฯ ปตฺตมาฬโก ปริปติตฺวา ปตฺโต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตกุณฺฑลิก’’นฺติฯ ปตฺตกุณฺฑลิกาย ปตฺโต ฆํสิยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปตฺตถ

วิก''นฺติ ฯ อํสพทฺธโก น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตก''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภิตฺติขิเลปิ นาคทนฺตเกปิ ปตฺตํ ลเคคนฺติฯ ปริปติตฺวา ปตฺโต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ปตฺโต ลเคคตพฺโพฯ โย ลเคคยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มเญฺจ ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติ, สติสมฺโมสา นิสีทนฺตา โอตฺถริตฺวา ปตฺตํ ภินฺทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, มเญฺจ ปตฺโต นิกฺขิปิตพฺโพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปีเฐ ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติ, สติสมฺโมสา นิสีทนฺตา โอตฺถริตฺวา ปตฺตํ ภินฺทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ปีเฐ ปตฺโต นิกฺขิปิตพฺโพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู องฺเก ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติ, สติสมฺโมสา อุฏฺฐหนฺติฯ ปริปติตฺวา ปตฺโต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, องฺเก ปตฺโต นิกฺขิปิตพฺโพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉตฺเต ปตฺตํ นิกฺขิปนฺติฯ วาตมณฺฑลิกาย ฉตฺตํ อุกฺขิปิยติ ปริปติตฺวา ปตฺโต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ฉตฺเต ปตฺโต นิกฺขิปิตพฺโพฯ โย นิกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

๒๕๕. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปตฺตหตฺถา กวาฏํ ปณาเมนฺติฯ กวาโฏ อาวฏฺฏิตฺวา ปตฺโต ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ปตฺตหตฺเถน กวาฏํ ปณาเมตพฺพํ [กวาโฏ ปณาเมตโพฺพ (ก.)]ฯ โย ปณาเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ตุมฺพกฏาเห ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ตุมฺพกฏาเห ปิณฺฑาย จริตพฺพํฯ โย จเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฆฏิกฏาเห [ฆฏิกฏาเหน (สฺยา.)] ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ฆฏิกฏาเห ปิณฺฑาย จริตพฺพํฯ โย จเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สพฺพปํสุกูลิโก โหติฯ โส ฉวสีสสฺส ปตฺตํ ธาเรติฯ อญฺญตรา อิตฺถี ปสฺสิตฺวา ภีตา วิสฺสรมกาสิ – ''อภํ เม ปิสาโจ วตาย''นฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ฉวสีสสฺส ปตฺตํ ธาเรสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ ปิสาจิลฺลิกา''ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ฉวสีสสฺส ปตฺโต ธาเรตโพฺพฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, สพฺพปํสุกูลิเกน ภวิตพฺพํฯ โย ภเวยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จลกานิปิ อฏฺฐิกานิปิ อุจฺฉิโฏฺฐทกมฺปิ ปเตฺตน นีหรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''ยสฺมิํ เยวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา ภุญฺชนฺติ โสว เนสํ

ปฎิคฺคโห’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น ภิกฺขเว, จลกานิ วา อฏฺฐิกานิ วา อุจฺฉิโฎฺฐทกํ วา ปเตฺตน นีหริตพฺพํฯ โย นีหเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฎิคฺคห’’นฺติฯ

๒๕๖. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู หเตฺถน วิปฺผาเฬตฺวา จีวรํ สิเพฺพนฺติฯ จีวรํ วิโลมิกํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สตฺถกํ นมตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ทณฺฑสตฺถกํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทณฺฑสตฺถก’’นฺติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวเจ สตฺถกทเณฺฑ ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา สตฺถกทณฺฑา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฎฺฐิมยํ ทนฺตมยํ วิสาณมยํ นฬมยํ เวฬุมยํ กฎฺฐมยํ ชตุมยํ ผลมยํ โลหมยํ สงฺขนาภิมย’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู กุกฺกุฎปเตฺตนปิ เวฬุเปสิกายปิ จีวรํ สิเพฺพนฺติฯ จีวรํ ทุสฺสิพฺพิตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สูจิ’’นฺติฯ สูจิโย กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว , สูจินาฬิก’’นฺติฯ สูจินาฬิกายปิ กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กิเณฺณน ปูเรตุ’’นฺติฯ กิเณฺณปิ กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สตฺตุยา ปูเรตุ’’นฺติฯ สตฺตุยาปิ กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สริตก’’นฺติฯ สริตเกปิ กณฺณกิตาโย โหนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มธุสิตฺถเกน สาเรตุ’’นฺติฯ สริตกํ ปริภิชฺชติฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สริตกสิปาฎิก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ตตฺถ ตตฺถ ขิลํ นิกฺขณิตฺวา สมฺพนฺธิตฺวา จีวรํ สิเพฺพนฺติฯ จีวรํ วิกณฺณํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กถินํ กถินรชฺชุํ [กฐินํ กฐินรชฺชุํ (สี. สฺยา.)] ตตฺถ ตตฺถ โอพนฺธิตฺวา จีวรํ สิเพฺพตุ’’นฺติฯ วิสเม กถินํ ปตฺถรนฺติฯ กถินํ ปริภิชฺชติ…เป…. ‘‘น, ภิกฺขเว, วิสเม กถินํ ปตฺถริตพฺพํฯ โย ปตฺถเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

ฉมาย กถินํ ปตฺถรนฺติฯ กถินํ ปํสุกิตํ โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติณสนฺถารก’’นฺติฯ กถินสฺส อโนฺต ชีรติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนุวาตํ ปริภณฺฑํ อาโรเปตุ’’นฺติฯ กถินํ นปฺปโหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทณฺฑกถินํ พิทลกํ สลากํ วินนฺธนรชฺชุํ วินนฺธนสุตฺตํ วินนฺธิตฺวา จีวรํ สิเพฺพตุ’’นฺติฯ สุตฺตนฺตริกาโย วิสมา โหนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ , ภิกฺขเว, กฬิมฺภก’’นฺติฯ สุตฺตา วงฺกา โหนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โมฆสุตฺตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโธเตหิ ปาเทหิ กถินํ อกฺกมนฺติฯ กถินํ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อโธเตหิ ปาเทหิ กถินํ อกฺกมิตพฺพํฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อเลฺลหิ ปาเทหิ กถินํ อกฺกมนฺติฯ กถินํ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น , ภิกฺขเว, อเลฺลหิ ปาเทหิ กถินํ อกฺกมิตพฺพํฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สอุปาหนา กถินํ อกฺกมนฺติฯ กถินํ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, สอุปาหเนน กถินํ อกฺกมิตพฺพํฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จีวรํ สิพฺพนฺตา องฺคุลิยา ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ องฺคุลิโย ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคห’’นฺติฯ

๒๕๗. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวเจ ปฏิคฺคเห ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา ปฏิคฺคหา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ…เป…. สงฺขนาภิมย’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สูจิโยปิ สตฺถกาปิ ปฏิคฺคหาปิ นสฺสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาเวสนวิตฺถก’’นฺติฯ อาเวสนวิตฺถเก สมากุลา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคหถวิก’’นฺติฯ อํสพทฺธโก น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโพฺภกาเส จีวรํ สิพฺพนฺตา สีเตนปิ อุเณฺหนปิ กิลมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กถินสาลํ กถินมณฺฑป’’นฺติฯ กถินสาลา นีจวตฺถุกา โหติ, อุทเกน โอตฺถรียฺยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ กถินสาลาย ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺผตฺวา [โอคุเมฺพตฺวา (สี. สฺยา.)] อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จีวรํ สิเพฺพตฺวา ตเตฺถว กถินํ อุชฺฌิตฺวา ปกฺกมนฺติ, อุนฺทูเรหิปิ อุปจิกาหิปิ ขชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กถินํ สงฺฆริตุ’’นฺติฯ กถินํ ปริภิชฺชติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โคฆํสิกาย กถินํ สงฺฆริตุ’’นฺติฯ กถินํ วินิเวฐิยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พนฺธนรชฺชุ’’นฺติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู กุเฎฺฎปิ ถเมฺภปิ กถินํ อุสฺสาเปตฺวา ปกฺกมนฺติฯ ปริปติตฺวา กถินํ ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิตฺติขิเล วา นาคทเนฺต วา ลเคฺคตุ’’นฺติฯ

๒๕๘. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน เวสาลี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สูจิกมฺปิ สตฺถกมฺปิ เภสชฺชมฺปิ ปเตฺตน อาทาย คจฺฉนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เภสชฺชตฺถวิก’’นฺติฯ อํสพทฺธโก น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อุปาหนาโย กายพนฺธเนน พนฺธิตฺวา คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ อญฺญตโร อุปาสโก ตํ ภิกฺขุํ อภิวาเทโนฺต อุปาหนาโย สีเสน ฆเฎฺฏติฯ โส ภิกฺขุ มงฺกุ

อโหสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปาหนตฺถวิก”นฺติฯ อํสพทฺธโก น โหติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตก”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อนฺตรามคฺเค อุทกํ อกปฺปิยํ โหติฯ ปริสฺสาวนํ น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ , ภิกฺขเว, ปริสฺสาวน”นฺติฯ โจฬกํ นปฺปโหติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กฏจฺฉุปริสฺสาวน”นฺติฯ โจฬกํ นปฺปโหติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ธมฺมกรณ”นฺติ [ธมฺมกรณํ (สี. สฺยา.), ธมกรณํ (ก.)]ฯ

๒๕๙. เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เอโก ภิกฺขุ อนาจารํ อาจรติฯ ทุติโย ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – “มา, อาวุโส, เอวรูปํ อกาสิฯ เนตํ กปฺปตี”ติฯ โส ตสฺมิํ อุปนนฺธิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ปิปาสาย ปีฬิโต อุปนทฺธํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – “เทหิ เม, อาวุโส, ปริสฺสาวนํ, ปานียํ ปิวิสฺสามี”ติฯ อุปนทฺโธ ภิกฺขุ น อทาสิฯ โส ภิกฺขุ ปิปาสาย ปีฬิโต กาลมกาสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ “กิํ ปน ตฺวํ, อาวุโส, ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาโน น อทาสี”ติ? “เอวมาวุโส”ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาโน น ทสฺสตี”ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ตํ ภิกฺขุํ ปฏิปุจฺฉิ – “สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาโน น อทาสี”ติ? “สจฺจํ ภควา”ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – “อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาโน น ทสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส , อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “น ภิกฺขเว, อทฺธานมคฺคปฺปฏิปเนฺนน ภิกฺขุนา ปริสฺสาวนํ ยาจิยมาเนน น ทาตพฺพํฯ โย น ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, อปริสฺสาวนเกน อทฺธาโน ปฏิปชฺชิตโพฺพฯ โย ปฏิปเชฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ สเจ น โหติ ปริสฺสาวนํ วา ธมฺมกรโณ วา, สงฺฆาฏิกโณฺณปิ อธิฏฺฐาตโพฺพ – อิมินา ปริสฺสาเวตฺวา ปิวิสฺสามี”ติฯ อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน เวสาลี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํ ฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นวกมฺมํ กโรนฺติฯ ปริสฺสาวนํ น สมฺมติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทณฺฑปริสฺสาวน”นฺติฯ ทณฺฑปริสฺสาวนํ น สมฺมติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอตฺถรก”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มกเสหิ อุพฺพาฬฺหา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มกสกุฏิก”นฺติฯ

๒๖๐. เตน โข ปน สมเยน เวสาลิยํ ปณีตานํ ภตฺตานํ ภตฺตปฏิปาฏิ อฏฺฐิตา โหติฯ ภิกฺขู ปณีตานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา อภิสนฺนกายา โหนฺติ พหฺวาพาธา [พวฺหาพาธา (สี.)]ฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เวสาลิํ อคมาสิ เกนจิเทว กรณีเยนฯ อทฺทสา โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ภิกฺขู อภิสนฺนกาเย พหฺวาพาเธฯ ทิสฺวาน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ภควนฺตํ เอตทโวจ – “เอตรหิ, ภเนฺต, ภิกฺขู อภิสนฺนกายา พหฺวาพาธาฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา ภิกฺขูนํ จงฺกมญฺจ ชนฺตาฆรญฺจ อนุชานาตุฯ เอวํ ภิกฺขู อปฺปาพาธา ภวิสฺสนฺตี”ติฯ อถ โข ภควา ชีวกํ โกมารภจฺจํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ภคว

ตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จงฺกมญฺจ ชนฺตาฆรญฺจา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู วิสเม จงฺกเม จงฺกมนฺติฯ ปาทา ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมํ กาตุ’’นฺติฯ จงฺกโม นีจวตฺถุโก โหติฯ อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จงฺกเม จงฺกมนฺตา ปริปตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จงฺกมนเวทิก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโชฺฌกาเส จงฺกมนฺตา สีเตนปิ อุเณฺหนปิ กิลมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จงฺกมนสาล’’นฺติฯ จงฺกมนสาลายํ ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺพตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ ชนฺตาฆรํ นีจวตฺถุกํ โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติ ฯ ชนฺตาฆรสฺส กวาฏํ น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ [ปีฐสํฆาฏํ (ก.)] อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏิกํ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ’’นฺติ ฯ ชนฺตาฆรสฺส กุฏฺฏปาโท ชีรติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มณฺฑลิกํ กาตุ’’นฺติฯ ชนฺตาฆรสฺส ธูมเนตฺตํ น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ธูมเนตฺต’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ขุทฺทเก ชนฺตาฆเร มเชฺฌ อคฺคิฏฺฐานํ กโรนฺติฯ อุปจาโร น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ขุทฺทเก ชนฺตาฆเร เอกมนฺตํ อคฺคิฏฺฐานํ กาตุํ, มหลฺลเก มเชฺฌ’’ติฯ ชนฺตาฆเร อคฺคิ มุขํ ฑหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุขมตฺติก’’นฺติฯ หเตฺถ มตฺติกํ เตเมนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มตฺติกาโทณิก’’นฺติฯ มตฺติกา ทุคฺคนฺธา โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วาเสตุ’’นฺติฯ ชนฺตาฆเร อคฺคิ กายํ ฑหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกํ อติหริตุ’’นฺติฯ ปาติยาปิ ปเตฺตนปิ อุทกํ อติหรนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกฏฺฐานํ, อุทกสราวก’’นฺติฯ ชนฺตาฆรํ ติณจฺฉทนํ น เสเทติ [ติณจฺฉาทเนน ฉาเทติ (ก.)] …เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺพตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุ’’นฺติฯ ชนฺตาฆรํ จิกฺขลฺลํ โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สนฺถริตุํ ตโย สนฺถเร – อิฏฺฐกาสนฺถรํ, สิลาสนฺถรํ , ทารุสนฺถร’’นฺติฯ จิกฺขลฺลํเยว โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โธวิตุ’’นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ชนฺตาฆเร ฉมาย นิสีทนฺติ, คตฺตานิ กณฺฑูวนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ชนฺตาฆรปีฐ’’นฺติฯ เตน โข ปน สมเยน ชนฺตาฆรํ อปริกฺขิตฺตํ โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปากาเร – อิฏฺฐกาปาการํ,

สิลาปาการํ, ทารุปาการ’’นฺติฯ โกฏฺฐโก น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกฏฺฐก’’นฺติฯ โกฏฺฐโก นีจวตฺถุโก โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ โกฏฺฐกสฺส กวาฏํ น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏึ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ’’นฺติฯ โกฏฺฐเก ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุมฺเผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกนฺติฯ ปริเวณํ จิกฺขลฺลํ โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มรุมฺพํ อุปกิริตุ’’นฺติฯ น ปริยาปุณนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปทรสิลํ นิกฺขิปิตุ’’นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน’’นฺติฯ

๒๖๑. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นคฺคา นคฺคํ อภิวาเทนฺติ…เป…. นคฺคา นคฺคํ อภิวาทาเปนฺติ, นคฺคา นคฺคสฺส ปริกมฺมํ กโรนฺติ, นคฺคา นคฺคสฺส ปริกมฺมํ การาเปนฺติ, นคฺคา นคฺคสฺส เทนฺติ, นคฺคา ปฏิคฺคณฺหนฺติ, นคฺคา ขาทนฺติ, นคฺคา ภุญฺชนฺติ, นคฺคา สายนฺติ, นคฺคา ปิวนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, นเคฺคน [อิทํ ปทํ กตฺถจิ นตฺถิ] นโคฺค อภิวาเทตโพฺพ…เป…. น นเคฺคน อภิวาเทตพฺพํ… น นเคฺคน [อิทํ ปทํ กตฺถจิ นตฺถิ] นโคฺค อภิวาทาเปตโพฺพ… น นเคฺคน อภิวาทาเปตพฺพํ… น นเคฺคน นคฺคสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํ… น นเคฺคน นคฺคสฺส ปริกมฺมํ การาเปตพฺพํ… น นเคฺคน นคฺคสฺส ทาตพฺพํ… น นเคฺคน ปฏิคฺคเหตพฺพํ… น นเคฺคน ขาทิตพฺพํ… น นเคฺคน ภุญฺชิตพฺพํ… น นเคฺคน สายิตพฺพํ… น นเคฺคน ปาตพฺพํฯ โย ปิเวยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ชนฺตาฆเร ฉมาย จีวรํ นิกฺขิปนฺติฯ จีวรํ ปํสุกิตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ เทเว วสฺสนฺเต จีวรํ โอวสฺสติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว , ชนฺตาฆรสาล’’นฺติฯ ชนฺตาฆรสาลา นีจวตฺถุกา โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ…เป…. อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ ชนฺตาฆรสาลาย ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุมฺเผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ…เป…. จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ชนฺตาฆเรปิ อุทเกปิ ปริกมฺมํ กาตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโสฺส ปฏิจฺฉาทิโย – ชนฺตาฆรปฏิจฺฉาทึ, อุทกปฏิจฺฉาทึ, วตฺถปฏิจฺฉาทิ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ชนฺตาฆเร อุทกํ น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทปาน’’นฺติฯ อุทปานสฺส กูลํ ลุชฺชติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อุทปาโน นีจวตฺถุโก โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ

๒๖๒. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู วลฺลิกายปิ กายพนฺธเนนปิ อุทกํ วาเหนฺติ [วาหนฺติ (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกวาหนรชฺชุ’’นฺติฯ หตฺถา ทุก

ขา โหนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตุลํ กรกฏกํ จกฺกวฏฺฏก’’นฺติฯ ภาชนา พหู ภิชฺชนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย วารเก – โลหวารกํ, ทารุวารกํ, จมฺมกฺขณฺฑ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโชฺฌกาเส อุทกํ วาเหนฺตา สีเตนปิ อุเณฺหนปิ กิลมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทปานสาล’’นฺติฯ อุทปานสาลาย ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺพตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ อุทปาโน อปารุโต โหติ, ติณจุเณฺณหิปิ ปํสุเกหิปิ โอกิริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธาน’’นฺติฯ อุทกภาชนํ น สํวิชฺชติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกโทณิํ อุทกกฏาห’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อาราเม ตหํ ตหํ นหายนฺติฯ อาราโม จิกฺขโลฺล โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จนฺทนิก’’นฺติฯ จนฺทนิกา ปากฏา โหติฯ ภิกฺขู หิริยนฺติ นหายิตุํ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปากาเร – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุปาการ’’นฺติฯ จนฺทนิกา จิกฺขลฺลา โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สนฺถริตุํ ตโย สนฺถเร – อิฏฺฐกาสนฺถรํ, สิลาสนฺถรํ, ทารุสนฺถร’’นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ คตฺตานิ สีติคตานิ โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกปุญฺฉนิํ โจฬเกนปิ ปจฺจุทฺธริตุ’’นฺติฯ

๒๖๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร อุปาสโก สงฺฆสฺส อตฺถาย โปกฺขรณิํ กาเรตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โปกฺขรณิ’’นฺติฯ โปกฺขรณิยา กูลํ ลุชฺชติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ โปกฺขรณิยา อุทกํ ปุราณํ โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกมาติกํ อุทกนิทฺธมน’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สงฺฆสฺส อตฺถาย นิเลฺลขํ ชนฺตาฆรํ กตฺตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นิเลฺลขํ ชนฺตาฆร’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู จาตุมาสํ นิสีทเนน วิปฺปวสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘น, ภิกฺขเว, จาตุมาสํ นิสีทเนน วิปฺปวสิตพฺพํฯ โย วิปฺปวเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

๒๖๔. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปุปฺผาภิกิเณฺณสุ สยเนสุ สยนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปุปฺผาภิกิเณฺณสุ สยเนสุ สยิตพฺพํฯ โย สเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา คนฺธมฺปิ มาลมฺปิ อาทาย อารามํ อาคจฺฉนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คนฺธํ คเหตฺวา

กวาเฐ ปญฺจงฺคุลิกํ ทาตุํ, ปุปฺผํ คเหตฺวา วิหาเร เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส นมตกํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นมตก''นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''นมตกํ อธิฏฺฐาตพฺพํ นุ โข อุทาหุ วิกเปฺปตพฺพ''นฺติ...เป.... ''น, ภิกฺขเว, นมตกํ อธิฏฺฐาตพฺพํ, น วิกเปฺปตพฺพ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อาสิตฺตกูปธาเน ภุญฺชนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ...เป.... ''น, ภิกฺขเว, อาสิตฺตกูปธาเน ภุญฺชิตพฺพํฯ โย ภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ โส ภุญฺชมาโน น สโกฺกติ หเตฺถน ปตฺตํ สนฺธาเรตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มโฬริก''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอกภาชเนปิ ภุญฺชนฺติ...เป.... เอกถาลเกปิ ปิวนฺติ, เอกมเญฺจปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณาปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, เอกปาวุรณาปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณปาวุรณาปิ ตุวเฏฺฏนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, เอกภาชเน ภุญฺชิตพฺพํ...เป.... น เอกถาลเก ปาตพฺพํ... น เอกมเญฺจ ตุวฏฺฏิตพฺพํ... น เอกตฺถรณา [น เอกตฺถรเณ] ตุวฏฺฏิตพฺพํ... น เอกปาวุรณา [น เอกปาวุรเณ] ตุวฏฺฏิตพฺพํ... น เอกตฺถรณปาวุรณา [น เอกตฺถรณปาวุรเณ (สฺยา.)] ตุวฏฺฏิตพฺพํฯ โย ตุวเฏฺฏยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

๒๖๕. เตน โข ปน สมเยน วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เมตฺติยภูมชกานํ ภิกฺขูนํ สหาโย โหติฯ อถ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เยน เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ''วนฺทามิ อยฺยา''ติฯ เอวํ วุเตฺต เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู นาลปิํสุฯ ทุติยมฺปิ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ''วนฺทามิ อยฺยา''ติฯ ทุติยมฺปิ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู นาลปิํสุฯ ตติยมฺปิ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เมตฺติยภูมชเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ''วนฺทามิ อยฺยา''ติฯ ตติยมฺปิ โข เมตฺติยภูมชกา ภิกฺขู นาลปิํสุฯ ''กฺยาหํ อยฺยานํ อปรชฺฌามิ, กิสฺส มํ อยฺยา นาลปนฺตี''ติ? ''ตถา หิ ปน ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, อเมฺห ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน วิเหฐิยมาเน อชฺฌุเปกฺขสี''ติฯ ''กฺยาหํ อยฺยา กโรมี''ติ? ''สเจ โข ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, อิเจฺฉยฺยาสิ, อเชฺชว ภควา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ นาสาเปยฺยา''ติฯ ''กฺยาหํ อยฺยา กโรมิ, กิํ มยา สกฺกา กาตุ''นฺติ? ''เอหิ ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, เยน ภควา เตนุปสงฺกม, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอวํ วเทหิ – 'อิทํ, ภเนฺต, นจฺฉนฺนํ นปฺปติรูปํฯ ยายํ, ภเนฺต, ทิสา อภยา อนีติกา อนุปทฺทวา สายํ ทิสา สภยา สอีติกา สอุปทฺทวา; ยโต นิวาตํ ตโต สวาตํ ; อุทกํ มเญฺญ อาทิตฺตํ; อเยฺยน เม ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน ปชาปติ ทูสิตา'''ติฯ ''เอวํ อยฺยา''ติ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี เมตฺติยภูมชกานํ ภิกฺขูนํ ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อิทํ, ภเนฺต, นจฺฉนฺนํ นปฺปติรูปํฯ ยายํ, ภเนฺต, ทิสา อภยา อนีติกา อนุปทฺทวา สายํ ทิสา สภยา สอีติกา สอุปทฺทวา; ยโต นิวาตํ ตโต สวาตํ; อุทกํ มเญฺญ อาทิตฺตํ; อเยฺยน เม ทเพฺพน มลฺลปุเตฺตน ปชาปติ ทูสิตา''ติฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ ปฏิปุจฺฉิ – ''สรสิ ตฺวํ, ทพฺพ, เอวรูปํ กตฺตา ยถายํ วโฑฺฒ อาหา''ติ? ''ยถา มํ, ภเนฺต, ภควา ชานาตี''ติฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา...เป.... ตติยมฺปิ โข ภควา อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ

มลฺลปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สรสิ ตฺวํ, ทพฺพ, เอวรูปํ กตฺตา ยถายํ วโฑฺฒ อาหา’’ติ? ‘‘ยถา มํ, ภนฺเต, ภควา ชานาตี’’ติฯ ‘‘น โข, ทพฺพ, ทพฺพา เอวํ นิเพฺพเฐนฺติฯ สเจ ตยา กตํ, กตนฺติ วเทหิ; สเจ อกตํ, อกตนฺติ วเทหี’’ติฯ ‘‘ยโต อหํ, ภนฺเต, ชาโต นาภิชานามิ สุปินนฺเตนปิ เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวิตา, ปเคว ชาคโร’’ติฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ นิกฺกุชฺชตุ, อสโมฺภคํ สเงฺฆน กโรตุฯ

‘‘อฎฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส อุปาสกสฺส ปโตฺต นิกฺกุชฺชิตโพฺพ – ภิกฺขูนํ อลาภาย ปริสกฺกติ, ภิกฺขูนํ อนตฺถาย ปริสกฺกติ, ภิกฺขูนํ อวาสาย [อนาวาสาย (สฺยา.)] ปริสกฺกติ, ภิกฺขู อโกฺกสติ ปริภาสติ, ภิกฺขู ภิกฺขูหิ เภเทติ, พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ อฎฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส อุปาสกสฺส ปตฺตํ นิกฺกุชฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, นิกฺกุชฺชิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๒๖๖. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ วโฑฺฒ ลิจฺฉวี อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ นิกฺกุเชฺชยฺย, อสโมฺภคํ สเงฺฆน กเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ วโฑฺฒ ลิจฺฉวี อายสฺมนฺตํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสติฯ สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ นิกฺกุชฺชติ, อสโมฺภคํ สเงฺฆน กโรติ ฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตสฺส นิกฺกุชฺชนา, อสโมฺภคํ สเงฺฆน กรณํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘นิกฺกุชฺชิโต สเงฺฆน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปโตฺต, อสโมฺภโค สเงฺฆนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา วฑฺฒํ ลิจฺฉวิํ เอตทโวจ – ‘‘สเงฺฆน เต, อาวุโส วฑฺฒ, ปโตฺต นิกฺกุชฺชิโตฯ อสโมฺภโคสิ สเงฺฆนา’’ติฯ อถ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี – สเงฺฆน กิร เม ปโตฺต นิกฺกุชฺชิโต, อสโมฺภโคมฺหิ กิร สเงฺฆนาติ – ตเตฺถว มุจฺฉิโต ปปโตฯ อถ โข วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส มิตฺตามจฺจา ญาติสาโลหิตา วฑฺฒํ ลิจฺฉวิํ เอตทโวจุํ – ‘‘อลํ, อาวุโส วฑฺฒ, มา โสจิ, มา ปริเทวิฯ มยํ ภควนฺตํ ปสาเทสฺสาม ภิกฺขุสงฺฆญฺจา’’ติฯ

อถ โข วโฑฺฒ ลิจฺฉวี สปุตฺตทาโร สมิตฺตามโจฺจ สญาติสาโลหิโต อลฺลวโตฺถ อลฺลเกโส เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อจฺจโย มํ, ภเนฺต, อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ, โยหํ อยฺยํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสสิํฯ ตสฺส เม, ภเนฺต, ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิคฺคณฺหาตุ อายติํ สํวรายา’’ติฯ ‘‘ตคฺฆ ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, อจฺจโย อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ, ยํ ตฺวํ ทพฺพํ มลฺลปุตฺตํ อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา อนุทฺธํเสสิฯ ยโต จ โข ตฺวํ, อาวุโส วฑฺฒ, อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรสิ, ตํ เต มยํ ปฏิคฺคณฺหามฯ วุฑฺฒิเหสา, อาวุโส วฑฺฒ, อริยสฺส วินเย โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรติ, อายติํ สํวรํ อาปชฺชตี’’ติฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ อุกฺกุชฺชตุ, สโมฺภคํ สเงฺฆน กโรตุฯ

“อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส อุปาสกสฺส ปตฺโต อุกฺกุชฺชิตพฺโพ – น ภิกฺขูนํ อลาภาย ปริสกฺกติ, น ภิกฺขูนํ อนตฺถาย ปริสกฺกติ, น ภิกฺขูนํ อวาสาย ปริสกฺกติ, น ภิกฺขู อโกฺกสติ ปริภาสติ, น ภิกฺขู ภิกฺขูหิ เภเทติ, น พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, น ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, น สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, อิเมหิ อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส อุปาสกสฺส ปตฺตํ อุกฺกุชฺชิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อุกฺกุชฺชิตพฺโพฯ เตน, ภิกฺขเว, วฑฺฒเนน ลิจฺฉวินา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘สงฺเฆน เม, ภนฺเต, ปตฺโต นิกฺกุชฺชิโต, อสมฺโภโคมฺหิ สงฺเฆนฯ โสหํ, ภนฺเต, สมฺมา วตฺตามิ, โลมํ ปาเตมิ, เนตฺถารํ วตฺตามิ, สงฺฆํ ปตฺตุกฺกุชฺชนํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺโพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺโพฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๒๖๗. “สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ สงฺเฆน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺโต นิกฺกุชฺชิโต, อสมฺโภโค สงฺเฆนฯ โส สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, สงฺฆํ ปตฺตุกฺกุชฺชนํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ อุกฺกุชฺเชยฺย, สโมฺภคํ สงฺเฆน กเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ สงฺเฆน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺโต นิกฺกุชฺชิโต, อสโมฺภโค สงฺเฆนฯ โส สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ , สงฺฆํ ปตฺตุกฺกุชฺชนํ ยาจติฯ สโงฺฆ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตํ อุกฺกุชฺชติ, สโมฺภคํ สงฺเฆน กโรติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺตสฺส อุกฺกุชฺชนา, สโมฺภคํ สงฺเฆน กรณํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“อุกฺกุชฺชิโต สงฺเฆน วฑฺฒสฺส ลิจฺฉวิสฺส ปตฺโต, สโมฺภโค สงฺเฆนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

๒๖๘. อถ โข ภควา เวสาลิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ภคฺคา เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน ภคฺคา ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ภเคฺคสุ วิหรติ สุสุมารคิเร [สุํสุมารคิเร (สี. สฺยา.), สํสุมารคิเร (ก.)] เภสกฬาวเน มิคทาเยฯ เตน โข ปน สมเยน โพธิสฺส ราชกุมารสฺส โกกนโท [โกกนุโท (ก.)] นาม ปาสาโท อจิรการิโต โหติ, อนชฺฌาวุฏฺโฐ สมเณน วา พฺราหฺมเณน วา เกนจิ วา มนุสฺสภูเตนฯ อถ โข โพธิ ราชกุมาโร สญฺชิกาปุตฺตํ มาณวํ อามนฺเตสิ – “เอหิ ตฺวํ, สมฺม สญฺจิกาปุตฺต, เยน ภควา เตนุปสงฺกม, อุปสงฺกมิตฺวา มม วจเนน ภควโต ปาเท สิรสา วนฺท; อปฺปาพาธํ อปฺปาตงฺกํ ลหุฏฺฐานํ พลํ ผาสุวิหารํ ปุจฺฉ – ‘โพธิ, ภนฺเต, ราชกุมาโร ภควโต ปาเท สิรสา วนฺทติ, อปฺปาพาธํ อปฺปาตงฺกํ ลหุฏฺฐานํ พลํ ผาสุวิหารํ ปุจฺฉตี’ติฯ เอวญฺจ วเทหิ – ‘อธิวาเสตุ กิร, ภนฺเต , ภควา โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนา’”ติฯ “เอวํ โภ”ติ โข สญฺจิกาปุตฺโต มาณโว โพธิสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สโมฺมทิ, สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข สญฺจิกาปุตฺโต มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ – “โพธิ โข ราชกุมาโร โภโต โคตมสฺส ปาเท สิรสา วนฺทติ, อปฺปาพาธํ อปฺปาตงฺกํ ลหุฏฺฐานํ พลํ ผาสุวิหารํ ปุจฺฉติฯ เอวญฺจ วเทติ – ‘อธิวาเสตุ กิร ภวํ โคตโม โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนา’”ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข สญฺจิกาปุตฺโต มาณโว ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา เยน โพธิ ราชกุมาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา โพธึ ราชกุมารํ เอตทโวจ – “อโวจุมฺห โข มยํ โภโต วจเนน ตํ ภ

วนฺตํ โคตมํ – ‘โพธิ โข ราชกุมาโร โภโต โคตมสฺส ปาเท สิรสา วนฺทติ, อปฺปาพาธํ อปฺปาตงฺกํ ลหุฏฺฐานํ พลํ ผาสุวิหารํ ปุจฺฉติฯ เอวญฺจ วเทติ – อธิวาเสตุ กิร ภวํ โคตโม โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺเฆนา’ติฯ อธิวุตฺถญฺจ ปน สมเณน โคตเมนา’’ติฯ

อถ โข โพธิ ราชกุมาโร ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา, โกกนทญฺจ ปาสาทํ โอทาเตหิ ทุเสฺสหิ สนฺถราเปตฺวา ยาว ปจฺฉิมโสปานกเฬวรา, สญฺจิกาปุตฺตํ มาณวํ อามเนฺตสิ – ‘‘เอหิ ตฺวํ, สมฺม สญฺจิกาปุตฺต, เยน ภควา เตนุปสงฺกม, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต กาลํ อาโรเจหิ – ‘กาโล, ภเนฺต นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’’นฺติฯ ‘‘เอวํ โภ’’ติ โข สญฺจิกาปุโตฺต มาณโว โพธิสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต กาลํ อาโรเจสิ – ‘‘กาโล, โภ โคตม, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ

อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน โพธิสฺส ราชกุมารสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิฯ เตน โข ปน สมเยน โพธิ ราชกุมาโร พหิทฺวารโกฏฺฐเก ฐิโต โหติ, ภควนฺตํ อาคมยมาโนฯ อทฺทสา โข โพธิ ราชกุมาโร ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน ตโต ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปุเรกฺขตฺวา เยน โกกนโท ปาสาโท เตนุปสงฺกมิฯ อถ โข ภควา ปจฺฉิมโสปานกเฬวรํ นิสฺสาย อฏฺฐาสิฯ อถ โข โพธิ ราชกุมาโร ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อกฺกมตุ, ภเนฺต, ภควา ทุสฺสานิ, อกฺกมตุ สุคโต ทุสฺสานิ, ยํ มม อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ เอวํ วุเตฺต ภควา ตุณฺหี อโหสิฯ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข โพธิ ราชกุมาโร ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อกฺกมตุ, ภเนฺต, ภควา ทุสฺสานิ, อกฺกมตุ สุคโต ทุสฺสานิ, ยํ มม อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อปโลเกสิฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท โพธิํ ราชกุมารํ เอตทโวจ – ‘‘สํหรนฺตุ, ราชกุมาร, ทุสฺสานิฯ น ภควา เจลปฏิกํ [เจลปตฺติกํ (สี.)] อกฺกมิสฺสติ ปจฺฉิมํ ชนตํ ตถาคโต อนุกมฺปตี’’ติฯ

อถ โข โพธิ ราชกุมาโร ทุสฺสานิ สํหราเปตฺวา อุปริโกกนเท ปาสาเท อาสนํ ปญฺญเปสิฯ อถ โข ภควา โกกนทํ ปาสาทํ อภิรุหิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺเฆนฯ อถ โข โพธิ ราชกุมาโร พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา, ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ, เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข โพธิํ ราชกุมารํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, เจลปฏิกา อกฺกมิตพฺพาฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา อิตฺถี อปคตคพฺภา ภิกฺขู นิมเนฺตตฺวา ทุสฺสํ ปญฺญเปตฺวา เอตทโวจ – ‘‘อกฺกมถ, ภเนฺต , ทุสฺส’’นฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น อกฺกมนฺติฯ ‘‘อกฺกมถ, ภเนฺต, ทุสฺสํ มงฺคลตฺถายา’’ติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น อกฺกมิํสุฯ อถ โข สา อิตฺถี อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อยฺยา มงฺคลตฺถาย ยาจิยมานา เจลปฺปฏิกํ น อกฺกมิสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺสา อิตฺถิยา อุชฺฌายนฺติยา ขิยฺยนฺติยา วิปาเจนฺติยาฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘คิหี, ภิกฺขเว, มงฺคลิกาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิหีนํ มงฺคลตฺถาย ยาจิยมาเนน เจลปฺปฏิกํ อกฺกมิตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โธตปาทกํ อกฺกมิตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โธตปาทกํ อกฺกมิตุ’’นฺติฯ

๒๖๙. อถ โข ภควา ภเคฺคสุ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ฆฏกญฺจ กตกญฺจ สมฺมชฺชนิญฺจ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภเนฺต, ภควา ฆฏกญฺจ กตกญฺจ สมฺมชฺชนิญฺจ, ยํ มม อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา ฆฏกญฺจ สมฺมชฺชนิญฺจฯ น ภควา กตกํ ปฏิคฺคเหสิฯ อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฆฏกญฺจ สมฺมชฺชนิญฺจฯ น, ภิกฺขเว, กตกํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโสฺส ปาทฆํสนิโย – สกฺขรํ, กถลํ, สมุทฺทเผณก’’นฺติฯ

อถ โข วิสาขา มิคารมาตา วิธูปนญฺจ ตาลวณฺฏญฺจ [ตาลวณฺฑญฺจ (ก.)] อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภเนฺต, ภควา วิธูปนญฺจ ตาลวณฺฏญฺจ, ยํ มม อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา วิธูปนญฺจ ตาลวณฺฏญฺจฯ

อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิ…เป.… ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิธูปนญฺจ ตาลวณฺฏญฺจา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส มกสพีชนี อุปฺปนฺนา โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มกสพีชนิ’’นฺติฯ จามริพีชนี อุปฺปนฺนา โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, จามริพีชนี ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโสฺส พีชนิโย – วากมยํ, อุสีรมยํ, โมรปิญฺฉมย’’นฺติฯ

๒๗๐. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ฉตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฉตฺต’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ฉตฺตปฺปคฺคหิตา [ฉตฺตํ ปคฺคเหตฺวา (ก.)] อาหิณฺฑนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร อุปาสโก สมฺพหุเลหิ อาชีวกสาวเกหิ สทฺธิํ อุยฺยานํ อคมาสิฯ อทฺทสาสุํ โข เต อาชีวกสาวกา ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ทูรโตว ฉตฺตปฺปคฺคหิเต อาคจฺฉเนฺตฯ ทิสฺวาน ตํ อุปาสกํ เอตทโวจุํ – ‘‘เอเต โข, อยฺยา [อโยฺย (ก.)], ตุมฺหากํ ภทนฺตา ฉตฺตปฺปคฺคหิตา อาคจฺฉนฺติ, เสยฺยถาปิ คณกมหามตฺตา’’ติฯ ‘‘นายฺยา เอเต ภิกฺขู, ปริพฺพาชกา’’ติฯ ‘ภิกฺขู น ภิกฺขู’ติ อพฺภุตํ อกํสุฯ อถ โข โส อุปาสโก อุปคเต สญฺชานิตฺวา อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา ฉตฺตปฺปคฺคหิตา อาหิณฺฑิสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ

โข ภิกฺขู ตสฺส อุปาสกสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป…. ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, ฉตฺตํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน วินา ฉตฺตํ น ผาสุ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ฉตฺตํ ธาเรตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู – คิลานเสฺสว ภควตา ฉตฺตํ อนุญฺญาตํ โน อคิลานสฺสาติ – อาราเม อารามูปจาเร ฉตฺตํ ธาเรตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อคิลาเนนปิ อาราเม อารามูปจาเร ฉตฺตํ ธาเรตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สิกฺกาย ปตฺตํ อุฑฺฑิตฺวา ทเณฺฑ อาลคฺคิตฺวา วิกาเล อญฺญตเรน คามทฺวาเรน อติกฺกมติฯ มนุสฺสา – ‘เอสโยฺย โจโร คจฺฉติ, อสิสฺส วิโชฺชตลตี’ติ อนุปติตฺวา คเหตฺวา สญฺชานิตฺวา มุญฺจิํสุฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, อาวุโส, ทณฺฑสิกฺกํ ธาเรสี’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ทณฺฑสิกฺกํ ธาเรสฺสตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, ทณฺฑสิกฺกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติ, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพาฯ เตน คิลาเนน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อหํ, ภเนฺต, คิลาโน; น สโกฺกมิ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ ทณฺฑสมฺมุติํ ยาจามี’ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํฯ โส สงฺฆํ ทณฺฑสมฺมุติํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํฯ โส สงฺฆํ ทณฺฑสมฺมุติํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติยา ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสมฺมุติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๒๗๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติ, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุติํ

ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพาฯ เตน คิลาเนน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – 'อหํ, ภนฺเต, คิลาโน; น สโกฺกมิ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โสหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ สิกฺกาสมฺมุตึ ยาจามี'ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

''สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โส สงฺฆํ สิกฺกาสมฺมุตึ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุตึ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

''สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โส สงฺฆํ สิกฺกาสมฺมุตึ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุตึ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุติยา ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

''ทินฺนา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สิกฺกาสมฺมุติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี''ติฯ

๒๗๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติ, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํ, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพา ฯ เตน คิลาเนน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – 'อหํ, ภนฺเต, คิลาโน; น สโกฺกมิ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํ; น สโกฺกมิ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โสหํ, ภนฺเต, สงฺฆํ ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ยาจามี'ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ ตติยมฺปิ ยาจิตพฺพาฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

''สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน, น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํ, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โส สงฺฆํ ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

''สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ คิลาโน น สโกฺกติ วินา ทเณฺฑน อาหิณฺฑิตุํ, น สโกฺกติ วินา สิกฺกาย ปตฺตํ ปริหริตุํฯ โส สงฺฆํ ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุตึ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุติยา ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

''ทินฺนา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑสิกฺกาสมฺมุติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี''ติฯ

๒๗๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โรมนฺถโก [โรมฏฺฐโก (ก.)] โหติฯ โส โรมนฺถิตฺวา โรมนฺถิตฺวา อโชฺฌหรติฯ ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''วิกาลายํ [กถํ หินาม วิกาลายํ(ก.)] ภิกฺขุ โภชนํ ภุญฺชตี''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''เอโส, ภิกฺขเว,

ภิกฺขุ อจิรํโคโยนิยา จุโตฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โรมนฺถกสฺส โรมนฺถนํฯ น จ, ภิกฺขเว, พหิมุขทฺวารํ นีหริตฺวา อโชฺฌหริตพฺพํฯ โย อโชฺฌหเรยฺย, ยถาธมฺโม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติฯ ภตฺตเคฺค พหุสิตฺถานิ ปกิริยึสุ [วิปฺปกิรียึสุ (สี.), ปริกิรึสุ (สฺยา.)]ฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา โอทเน ทิยฺยมาเน น สกฺกจฺจํ ปฏิคฺคเหสฺสนฺติ, เอกเมกํ สิตฺถํ กมฺมสเตน นิฏฺฐายตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยํ ทิยฺยมานํ ปตติ, ตํ สามํ คเหตฺวา ปริภุญฺชิตุํฯ ปริจฺจตฺตํ ตํ, ภิกฺขเว, ทายเกหี’’ติฯ

๒๗๔. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ทีเฆหิ นเขหิ ปิณฺฑาย จรติฯ อญฺญตรา อิตฺถี ปสฺสิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘เอหิ, ภเนฺต, เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวา’’ติฯ ‘‘อลํ, ภคินิ, เนตํ กปฺปตี’’ติฯ ‘‘สเจ โข ตฺวํ, ภเนฺต, นปฺปฏิเสวิสฺสสิ, อิทานาหํ อตฺตโน นเขหิ คตฺตานิ วิลิขิตฺวา กุปฺปํ กริสฺสามิ – อยํ มํ ภิกฺขุ วิปฺปกโรตี’’ติฯ ‘‘ปชานาหิ ตฺวํ, ภคินี’’ติฯ อถ โข สา อิตฺถี อตฺตโน นเขหิ คตฺตานิ วิลิขิตฺวา กุปฺปํ อกาสิ – อยํ มํ ภิกฺขุ วิปฺปกโรตีติฯ มนุสฺสา อุปธาวิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อคฺคเหสุํฯ อทฺทสาสุํ โข เต มนุสฺสา ตสฺสา อิตฺถิยา นเข ฉวิมฺปิ โลหิตมฺปิฯ ทิสฺวาน – อิมิสฺสาเยว อิตฺถิยา อิทํ กมฺมํ, อการโก ภิกฺขูติ – ตํ ภิกฺขุํ มุญฺจิํสุฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, อาวุโส, ทีเฆ นเข ธาเรสี’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ทีเฆ นเข ธาเรสฺสสี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ทีฆา นขา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นเขนปิ นขํ ฉินฺทนฺติ, มุเขนปิ นขํ ฉินฺทนฺติ, กุเฏฺฏปิ ฆํสนฺติฯ องฺคุลิโย ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นขเจฺฉทน’’นฺติฯ สโลหิตํ นขํ ฉินฺทนฺติฯ องฺคุลิโย ทุกฺขา โหนฺติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มํสปฺปมาเณน นขํ ฉินฺทิตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วีสติมฏฺฐํ [วีสติมฏฺฏํ (สี.)] การาเปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น , ภิกฺขเว, วีสติมฏฺฐํ การาเปตพฺพํฯ โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มลมตฺตํ อปกฑฺฒิตุ’’นฺติฯ

๒๗๕. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ เกสา ทีฆา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อุสฺสหนฺติ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขู อญฺญมญฺญํ เกเส โอโรเปตุ’’นฺติ? ‘‘อุสฺสหนฺติ ภควา’’ติ ฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา…เป.… ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ขุรํ ขุรสิลํ ขุรสิปาฏิกํ นมตกํ สพฺพํ ขุรภณฺฑ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู มสฺสุํ กปฺปาเปนฺติ…เป.… มสฺสุํ วฑฺฒาเปนฺติ… โคโลมิกํ การาเปนฺติ… จตุรสฺสกํ การาเปนฺติ… ปริมุขํ การาเปนฺติ… อฑฺฒทุกํ [อฑฺฒุรกํ (สี.), อฑฺฒรุกํ (สฺยา.)] การาเปนฺติ… ทาฐิกํ ฐเปนฺติ… สมฺพาเธ โลมํ สํหราเปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว , มสฺสุ กปฺปาเปตพฺพํ…เป.… น มสฺสุ วฑฺฒาเปตพฺพํ… น โคโลมิกํ การาเปตพฺพํ… น จตุรสฺสกํ การาเปตพฺพํ… น ปริมุขํ การาเปตพฺพํ… น อฑฺฒทุกํ การาเปตพฺพํ… น

ทาฬิกา ฐเปตพฺพา… น สมฺพาเธ โลมํ สํหราเปตพฺพํฯ โย สํหราเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน สมฺพาเธ วโณ โหติฯ เภสชฺชํ น สนฺติฏฺฐติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา สมฺพาเธ โลมํ สํหราเปตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กตฺตริกาย เกเส เฉทาเปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, กตฺตริกาย เกสา เฉทาเปตพฺพาฯ โย เฉทาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน สีเส วโณ โหติ, น สโกฺกติ ขุเรน เกเส โอโรเปตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา กตฺตริกาย เกเส เฉทาเปตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ทีฆานิ นาสิกาโลมานิ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ปิสาจิลฺลิกาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ทีฆํ นาสิกาโลมํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สกฺขริกายปิ มธุสิตฺถเกนปิ นาสิกาโลมํ คาหาเปนฺติฯ นาสิกา ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สณฺฑาส’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปลิตํ คาหาเปนฺติ ฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปลิตํ คาหาเปตพฺพํฯ โย คาหาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

๒๗๖. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน กณฺณคูถเกหิ กณฺณา ถกิตา โหนฺติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กณฺณมลหรณิ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจา กณฺณมลหรณิโย ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา กณฺณมลหรณิโย ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ ทนฺตมยํ วิสาณมยํ นฬมยํ เวฬุมยํ กฏฺฐมยํ ชตุมยํ ผลมยํ โลหมยํ สงฺขนาภิมย’’นฺติฯ

๒๗๗. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู พหุํ โลหภณฺฑํ กํสภณฺฑํ สนฺนิจยํ กโรนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา พหุํ โลหภณฺฑํ กํสภณฺฑํ สนฺนิจยํ กริสฺสนฺติ , เสยฺยถาปิ กํสปตฺถริกา’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, พหุํ โลหภณฺฑํ กํสภณฺฑํ สนฺนิจโย กาตโพฺพฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อญฺชนิมฺปิ อญฺชนิสลากมฺปิ กณฺณมลหรณิมฺปิ พนฺธนมตฺตมฺปิ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อญฺชนึ อญฺชนิสลากํ กณฺณมลหรณึ พนฺธนมตฺต’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆาฏิปลฺลตฺถิกาย นิสีทนฺติฯ สงฺฆาฏิยา ปตฺตา ลุชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, สงฺฆาฏิปลฺลตฺถิกาย นิสีทิตพฺพํฯ โย นิสีเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ ตสฺส วินา อาโยเคน [อาโยคา (สี. สฺยา.)] น ผาสุ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาโยค”นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “กถํ นุ โข อาโยโค กาตพฺพ”ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตนฺตกํ เวมํ กวฏํ [เวมกํ วฏฺฏํ (สี.), เวมกํ วฏํ (สฺยา.)] สลากํ สพฺพํ ตนฺตภณฺฑก”นฺติฯ

๒๗๘. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อกายพนฺธโน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ ตสฺส รถิกาย อนฺตรวาสโก ปภสฺสิตฺถฯ มนุสฺสา อุกฺกุฏฺฐิมกํสุ ฯ โส ภิกฺขุ มงฺกุ อโหสิ ฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, อกายพนฺธเนน คาโม ปวิสิตพฺโพฯ โย ปวิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กายพนฺธน”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจานิ กายพนฺธนานิ ธาเรนฺติ – กลาพุกํ, เทฑุภกํ, มุรชํ, มทฺทวีณํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจานิ กายพนฺธนานิ ธาเรตพฺพานิ – กลาพุกํ, เทฑุภกํ, มุรชํ, มทฺทวีณํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว กายพนฺธนานิ – ปฏฺฏิกํ, สูกรนฺตก”นฺติฯ กายพนฺธนสฺส ทสา ชีรนฺติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุรชํ มทฺทวีณ”นฺติฯ กายพนฺธนสฺส อโนฺต ชีรติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โสภณํ คุณก”นฺติฯ กายพนฺธนสฺส ปวนโนฺต ชีรติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิธ”นฺติ [วีถนฺติ (สี. สฺยา.)]ฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวเจ วิเธ ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา วิธา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ…เป.… สงฺขนาภิมยํ สุตฺตมย”นฺติฯ

๒๗๙. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อานโนฺท ลหุกา สงฺฆาฏิโย ปารุปิตฺวา คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ วาตมณฺฑลิกาย สงฺฆาฏิโย อุกฺขิปียิํสุฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คณฺฐิกํ ปาสก”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจา คณฺฐิกาโย ธาเรนฺติ โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา คณฺฐิกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ ทนฺตมยํ วิสาณมยํ นฬมยํ เวฬุมยํ กฏฺฐมยํ ชตุมยํ ผลมยํ โลหมยํ สงฺขนาภิมยํ สุตฺตมย”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คณฺฐิกมฺปิ ปาสกมฺปิ จีวเร อเปฺปนฺติฯ จีวรํ ชีรติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คณฺฐิกผลกํ ปาสกผลก”นฺติฯ คณฺฐิกผลกมฺปิ ปาสก

ผลกมฺปิ อเนฺต อเปฺปนฺติฯ โกโฏฺฏ [โกโณ (สี. สฺยา.)] วิวริยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คณฺฐิกผลกํ อเนฺต อเปฺปตุํ; ปาสกผลกํ สตฺตงฺคุลํ วา อฏฺฐงฺคุลํ วา โอคาเหตฺวา อเปฺปตุ”นฺติฯ

๒๘๐. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู คิหินิวตฺถํ นิวาเสนฺติ – หตฺถิโสณฺฑกํ, มจฺฉวาฬกํ, จตุกฺกณฺณกํ, ตาลวณฺฏกํ, สตวลิกํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, คิหินิวตฺถํ นิวาเสตพฺพํ – หตฺถิโสณฺฑกํ, มจฺฉวาฬกํ, จตุกฺกณฺณกํ, ตาลวณฺฏกํ, สตวลิกํฯ โย นิวาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู คิหิปารุตํ ปารุปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, คิหิปารุตํ ปารุปิตพฺพํฯ โย ปารุเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สํเวลฺลิยํ นิวาเสนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ รโญฺญ มุณฺฑวฏฺฏีติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, สํเวลฺลิยํ นิวาเสตพฺพํฯ โย นิวาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

๒๘๑. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุภโตกาชํ หรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ รโญฺญ มุณฺฑวฏฺฏีติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, อุภโตกาชํ หริตพฺพํฯ โย หเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกโตกาชํ อนฺตรากาชํ สีสภารํ ขนฺธภารํ กฏิภารํ โอลมฺพก”นฺติฯ

๒๘๒. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ทนฺตกฏฺฐํ น ขาทนฺติฯ มุขํ ทุคฺคนฺธํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

“ปญฺจิเม , ภิกฺขเว, อาทีนวา ทนฺตกฏฺฐสฺส อขาทเนฯ อจกฺขุสฺสํ, มุขํ ทุคฺคนฺธํ โหติ, รสหรณิโย น วิสุชฺฌนฺติ, ปิตฺตํ เสมฺหํ ภตฺตํ ปริโยนนฺธติ, ภตฺตมสฺส นจฺฉาเทติ – อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อาทีนวา ทนฺตกฏฺฐสฺส อขาทเนฯ

“ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, อานิสํสา ทนฺตกฏฺฐสฺส ขาทเนฯ จกฺขุสฺสํ, มุขํ น ทุคฺคนฺธํ โหติ, รสหรณิโย วิสุชฺฌนฺติ, ปิตฺตํ เสมฺหํ ภตฺตํ น ปริโยนนฺธติ, ภตฺตมสฺส ฉาเทติ – อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อานิสํสา ทนฺตกฏฺฐสฺส ขาทเนฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทนฺตกฏฺฐ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทีฆานิ ทนฺตกฏฺฐานิ ขาทนฺติ, เตเหว สามเณรํ อาโกเฏนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น , ภิกฺขเว, ทีฆํ ทนฺตกฏฺฐํ ขาทิตพฺพํฯ โย ขาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐงฺคุลปรมํ ทนฺตกฏฺฐํ, น จ เตน สามเณโร อาโกเฏตโพฺพฯ โย อาโกเฏยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน อติมฏาหกํ ทนฺตกฏฺฐํ ขาทนฺตสฺส กเณฺฐ วิลคฺคํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, อติมฏาหกํ ทนฺตกฏฺฐํ ขาทิตพฺพํฯ โย ขาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตุรงฺคุลปจฺฉิมํ [จตุรงฺคุลํ ปจฺฉิมํ (ก.)] ทนฺตกฏฺฐ”นฺติฯ

๒๘๓. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทายํ อาลิเมฺปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ทวฑาหกาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ทาโย อาลิมฺปิตโพฺพฯ โย อาลิเมฺปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน วิหารา ติณคหนา โหนฺติ, ทวฑาเห ฑยฺหมาเน วิหารา ฑยฺหนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺติ ปฏคฺคึ ทาตุํ, ปริตฺตํ กาตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทวฑาเห ฑยฺหมาเน ปฏคฺคึ ทาตุํ, ปริตฺตํ กาตุ”นฺติฯ

๒๘๔. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู รุกฺขํ อภิรุหนฺติ, รุกฺขา รุกฺขํ สงฺกมนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ มกฺกฏาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, รุโกฺข อภิรุหิตโพฺพฯ โย อภิรุเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน โกสเลสุ ชนปเท สาวตฺถึ คจฺฉนฺตสฺส อนฺตรามเคฺค หตฺถี ปริยุฏฺฐาติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ รุกฺขมูลํ อุปธาวิตฺวา กุกฺกุจฺจายโนฺต รุกฺขํ น อภิรุหิฯ โส หตฺถี อเญฺญน อคมาสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สติ กรณีเย โปริสํ รุกฺขํ อภิรุหิตุํ อาปทาสุ ยาวทตฺถ”นฺติฯ

๒๘๕. เตน โข ปน สมเยน ยเมฬุเตกุฏา นาม [ยเมฬุเตกุลา นาม (สี.), เมฏฺฐโกกุฏฺฐา นาม (สฺยา.)] ภิกฺขู เทฺว ภาติกา โหนฺติ พฺราหฺมณชาติกา กลฺยาณวาจา กลฺยาณวากฺกรณาฯ เต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – “เอตรหิ, ภเนฺต, ภิกฺขู นานานามา นานาโคตฺตา นานาชจฺจา นานากุลา ปพฺพชิตาฯ เต สกาย นิรุตฺติยา พุทฺธวจนํ ทูเสนฺติฯ หนฺท มยํ, ภเนฺต, พุทฺธวจนํ ฉนฺทโส อาโรเปมา”ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… “กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, เอวํ วกฺขถ – ‘หนฺท มยํ, ภเนฺต, พุทฺธวจนํ ฉนฺทโส อาโรเปมา’ติฯ เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “น, ภิกฺขเว, พุทฺธวจนํ ฉนฺทโส อาโรเปตพฺพํฯ โย อาโรเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สกาย นิรุตฺติยา พุทฺธวจนํ ปริยาปุณิตุ”นฺติฯ

๒๘๖. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โลกายตํ ปริยาปุณนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อปิ นุ โข, ภิกฺขเว, โลกายเต สารทสฺสาวี อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย วุทฺธิํ วิรุฬฺหิํ เวปุลฺลํ อาปเชฺชยฺยา”ติ? “โนเหตํ ภเนฺต”ฯ “อิมสฺมิํ วา ปน ธมฺมวินเย สารทสฺสาวี โลกายตํ ปริยาปุเณยฺยา”ติ? “โนเหตํ ภเนฺต”ฯ “น, ภิกฺขเว, โลกายตํ ปริยาปุณิตพฺพํฯ โย ปริยาปุเณยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โลกายตํ วาเจนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, โลกายตํ วาเจตพฺพํฯ โย วาเจยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

๒๘๗. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ติรจฺฉานวิชฺชํ ปริยาปุณนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

“น, ภิกฺขเว, ติรจฺฉานวิชฺชา ปริยาปุณิตพฺพาฯ โย ปริยาปุเณยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ติรจฺฉานวิชฺชํ วาเจนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ติรจฺฉานวิชฺชา วาเจตพฺพาฯ โย วาเจยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

๒๘๘. เตน โข ปน สมเยน ภควา มหติยา ปริสาย ปริวุโต ธมฺมํ เทเสนฺโต ขิปิฯ ภิกฺขู – ‘ชีวตุ, ภนฺเต, ภควา; ชีวตุ สุคโต’ติ – อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ อกํสุฯ เตน สเทฺทน ธมฺมกถา อนฺตรา อโหสิฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “อปิ นุ โข, ภิกฺขเว, ขิปิเต ‘ชีวา’ติ วุโตฺต [วุเตฺต (ก.)] ตปฺปจฺจยา ชีเวยฺย วา มเรยฺย วา”ติ? “โนเหตํ ภนฺเต”ฯ “น, ภิกฺขเว, ขิปิเต ‘ชีวา’ติ วตฺตโพฺพฯ โย วเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ภิกฺขูนํ ขิปิเต ‘ชีวถ ภนฺเต’ติ วทนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาลปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ‘ชีวถ ภนฺเต’ติ วุจฺจมานา นาลปิสฺสนฺตี”ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “คิหี, ภิกฺขเว, มงฺคลิกาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิหีนํ ‘ชีวถ ภนฺเต’ติ วุจฺจมาเนน ‘จิรํ ชีวา’ติ วตฺตุ”นฺติฯ

๒๘๙. เตน โข ปน สมเยน ภควา มหติยา ปริสาย ปริวุโต ธมฺมํ เทเสโนฺต นิสิโนฺน โหติฯ อญฺญตเรน ภิกฺขุนา ลสุณํ ขายิตํ โหติฯ โส – มา ภิกฺขู พฺยาพาธิํสูติ – เอกมนฺตํ นิสีทิฯ อทฺทสา โข ภควา ตํ ภิกฺขุํ เอกมนฺตํ นิสินฺนํฯ ทิสฺวาน ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “กิํ นุ โข โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน”ติ ? “เอเตน, ภนฺเต, ภิกฺขุนา ลสุณํ ขายิตํฯ โส – มา ภิกฺขู พฺยาพาธิํสูติ – เอกมนฺตํ นิสิโนฺน”ติฯ “อปิ นุ โข, ภิกฺขเว [ภิกฺขเว ภิกฺขุนา (สฺยา.)], ตํ ขาทิตพฺพํ, ยํ ขาทิตฺวา เอวรูปาย ธมฺมกถาย ปริพาหิโย อสฺสา”ติ? “โนเหตํ ภนฺเต”ฯ “น, ภิกฺขเว, ลสุณํ ขาทิตพฺพํฯ โย ขาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส อุทรวาตาพาโธ โหติฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เยนายสฺมา สาริปุโตฺต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ – “ปุเพฺพ เต, อาวุโส สาริปุตฺต, อุทรวาตาพาโธ เกน ผาสุ โหตี”ติ? “ลสุเณน เม, อาวุโส”ติ [อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ “ปุเพฺพ โข เม อาวุโส โมคฺคลฺลาน อุทรวาตาพาโธ ลสุเณน ผาสุ โหตี”ติ (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาพาธปฺปจฺจยา ลสุณํ ขาทิตุ”นฺติฯ

๒๙๐. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อาราเม ตหํ ตหํ ปสฺสาวํ กโรนฺติฯ อาราโม ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกมนฺตํ ปสฺสาวํ กาตุ”นฺติ ฯ อาราโม ทุคฺคโนฺธ โหติ…เป…. “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปสฺสาวกุมฺภิ”นฺติฯ ทุกฺขํ นิสินฺนา ปสฺสาวํ กโรนฺติ…เป…. “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปสฺสาวปาทุก”นฺติฯ ปสฺสาวปาทุกา ปากฏา โหนฺติฯ ภิกฺขู หิริยนฺติ ปสฺสาวํ กาตุํ…เป…. “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปาการเร – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุปาการ”นฺติฯ ปสฺสาวกุมฺภี อปารุตา ทุคฺคนฺธา โหติ…เป…. “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธาน”นฺติฯ

๒๙๑. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อาราเม ตหํ ตหํ วจฺจํ กโรนฺติฯ อาราโม ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ , ภิกฺขเว, เอกมนฺตํ วจฺจํ กาตุ”นฺติฯ อาราโม ทุคฺคโนฺธ โหติ…เป…. “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วจฺจกูป”นฺติฯ วจฺจกูปสฺส กูลํ ลุชฺชติ…เป…. “อนุชานา

มิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย''นฺติฯ วจฺจกูโป นีจวตฺถุโก โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ''นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป. … ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย''นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน''นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห''นฺติฯ อเนฺต นิสินฺนา วจฺจํ กโรนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สนฺถริตฺวา มเชฺฌ ฉิทฺทํ กตฺวา วจฺจํ กาตุ''นฺติ ฯ ทุกฺขํ นิสินฺนา วจฺจํ กโรนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วจฺจปาทุก''นฺติฯ พหิทฺธา ปสฺสาวํ กโรนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปสฺสาวโทณิก''นฺติฯ อวเลขนกฏฺฐํ น โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อวเลขนกฏฺฐ''นฺติฯ อวเลขนปิฐโร น โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อวเลขนปิฐร''นฺติฯ วจฺจกูโป อปารุโต ทุคฺคนฺโธ โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธาน''นฺติฯ อโชฺฌกาเส วจฺจํ กโรนฺตา สีเตนปิ อุเณฺหนปิ กิลมนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วจฺจกุฏิ''นฺติฯ วจฺจกุฏิยา กวาฏํ น โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏิํ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ''นฺติฯ วจฺจกุฏิยา ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป. … ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคฺเมฺผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ''นฺติฯ

๒๙๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ชราทุพฺพโล วจฺจํ กตฺวา วุฏฺฐหโนฺต ปริปตติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอลมฺพก''นฺติฯ วจฺจกุฏิ อปริกฺขิตฺตา โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปาการเร – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุปาการ''นฺติฯ โกฏฺฐโก น โหติ…เป…. (''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกฏฺฐก''นฺติฯ โกฏฺฐกสฺส กวาฏํ น โหติ) [(อนุชานามิ ภิกฺขเว โกฏฺฐกนฺติฯ โกฏฺฐโก นีจวตฺถุโก โหติ…เป…. อนุชานามิ ภิกฺขเว อุจฺจวตฺถุกํ กาตุนฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. อนุชานามิ ภิกฺขเว จินิตุํ ตโย จเย อิฏฺฐกาจยํ สิลาจยํ ทารุจยนฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. อนุชานามิ ภิกฺขเว ตโย โสปาเน อิฏฺฐกาโสปานํ สิลาโสปานํ ทารุโสปานนฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. อนุชานามิ ภิกฺขเว อาลมฺพนพาหนฺติฯ โกฏฺฐกสฺส กวาฏํ น โหติฯ) (สฺยา. กํ.)] …เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏิํ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ''นฺติฯ โกฏฺฐเก ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคฺเมฺผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิก''นฺติฯ ปริเวณํ จิกฺขลฺลํ โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มรุมฺพํ ปกิริตุ''นฺติฯ น ปริยาปุณนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปทรสิลํ [ปฏฺฏสิลํ (ก.)] นิกฺขิปิตุ''นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน''นฺติฯ อาจมนกุมฺภี น โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาจมนกุมฺภิ''นฺติฯ อาจมนสราวโก น โหติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาจมนสราวก''นฺติฯ ทุกฺขํ นิสินฺนา อาจเมนฺติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาจมนปาทุก''นฺติฯ อาจมนปาทุกา ปากฏา โหนฺติ, ภิกฺขู หิริยนฺติ อาจเมตุํ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปาการเร – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุปาการ''นฺติฯ อาจมนกุมฺภี อปารุตา โหติ, ติณจุเณฺณหิปิ ปํสุเกหิปิ โอกิริยฺยติ…เป…. ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธาน''นฺติฯ

๒๙๓. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวรูปํ อนาจารํ อาจรนฺติ – มาลาวจฺฉํ โรเปนฺติปิ โรปาเปนฺติปิ, สิญฺจนฺติปิ สิญฺจาเปนฺติปิ, โอจินนฺติปิ โอจินาเปนฺติปิ, คเนฺถนฺติปิ คนฺถาเปนฺติปิ, เอกโตวณฺฏิกมาลํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ กโรนฺติปิ การาเปนฺ

ติปิ, มญฺชริกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, วิธูติกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, วฏํสกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อาเวฬํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, อุรจฺฉทํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีนํ กุลธีตานํ กุลกุมารีนํ กุลสุณฺหานํ กุลทาสีนํ เอกโตวณฺฏิกมาลํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อุภโตวณฺฏิกมาลํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, มญฺชริกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, วิธูติกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, วฏํสกํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อาเวฬํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิ, อุรจฺฉทํ หรนฺติปิ หราเปนฺติปิฯ เต กุลิตฺถีหิ กุลธีตาหิ กุลกุมารีหิ กุลสุณฺหาหิ กุลทาสีหิ สทฺธึ เอกภาชเนปิ ภุญฺชนฺติ, เอกถาลเกปิ ปิวนฺติ, เอกาสเนปิ นิสีทนฺติ, เอกมเญฺจปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณาปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, เอกปาวุรณาปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, เอกตฺถรณปาวุรณาปิ ตุวเฏฺฏนฺติ, วิกาเลปิ ภุญฺชนฺติ, มชฺชมฺปิ ปิวนฺติ, มาลาคนฺธวิเลปนมฺปิ ธาเรนฺติ, นจฺจนฺติปิ, คายนฺติปิ, วาเทนฺติปิ, ลาเสนฺติปิ; นจฺจนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ คายนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ วาเทนฺติ, นจฺจนฺติยาปิ ลาเสนฺติ…เป.… ลาเสนฺติยาปิ นจฺจนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ คายนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ วาเทนฺติ, ลาเสนฺติยาปิ ลาเสนฺติ; อฏฺฐปเทปิ กีฬนฺติ, ทสปเทปิ กีฬนฺติ, อากาเสปิ กีฬนฺติ, ปริหารปเถปิ กีฬนฺติ, สนฺติกายปิ กีฬนฺติ, ขลิกายปิ กีฬนฺติ, ฆฏิกายปิ กีฬนฺติ, สลากหเตฺถนปิ กีฬนฺติ, อเกฺขนปิ กีฬนฺติ, ปงฺคจีเรนปิ กีฬนฺติ, วงฺกเกนปิ กีฬนฺติ, โมกฺขจิกายปิ กีฬนฺติ, จิงฺคุลเกนปิ กีฬนฺติ, ปตฺตาฬฺหเกนปิ กีฬนฺติ, รถเกนปิ กีฬนฺติ, ธนุเกนปิ กีฬนฺติ , อกฺขริกายปิ กีฬนฺติ, มเนสิกายปิ กีฬนฺติ, ยถาวเชฺชนปิ กีฬนฺติ; หตฺถิสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, อสฺสสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, รถสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ, ธนุสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ; ถรุสฺมิมฺปิ สิกฺขนฺติ; หตฺถิสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติ, อสฺสสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติ, รถสฺสปิ ปุรโต ธาวนฺติปิ อาธาวนฺติปิ; อุเสฺสเฬนฺติปิ, อโปฺผเฐนฺติปิ, นิพฺพุชฺฌนฺติปิ, มุฏฺฐีหิปิ ยุชฺฌนฺติ; รงฺคมเชฺฌปิ สงฺฆาฏึ ปตฺถริตฺวา นจฺจกึ เอวํ วทนฺติ – ‘‘อิธ, ภคินิ, นจฺจสฺสู’’ติ; นลาฏิกมฺปิ เทนฺติ; วิวิธมฺปิ อนาจารํ อาจรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘น, ภิกฺขเว, วิวิธํ อนาจารํ อาจริตพฺพํฯ โย อาจเรยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมเนฺต อุรุเวลกสฺสเป ปพฺพชิเต สงฺฆสฺส พหุํ โลหภณฺฑํ ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กึ นุ โข ภควตา โลหภณฺฑํ อนุญฺญาตํ, กึ อนนุญฺญาตํ; กึ ทารุภณฺฑํ อนุญฺญาตํ, กึ อนนุญฺญาตํ; กึ มตฺติกาภณฺฑํ อนุญฺญาตํ, กึ อนนุญฺญาต’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฐเปตฺวา ปหรณึ สพฺพํ โลหภณฺฑํ, ฐเปตฺวา อาสนฺทึ ปลฺลงฺกํ ทารุปตฺตํ ทารุปาทุกํ สพฺพํ ทารุภณฺฑํ, ฐเปตฺวา กตกญฺจ กุมฺภการิกญฺจ สพฺพํ มตฺติกาภณฺฑ’’นฺติฯ

ขุทฺทกวตฺถุกฺขนฺธโก ปญฺจโมฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

รุกฺข ถเมฺภ จ กุเฑฺฑ จ, อฏฺฏาเน คนฺธสุตฺติยา;
วิคยฺห มลฺลโก กจฺฉุ, ชรา จ ปุถุปาณิกาฯ

วลฺลิกาปิ จ ปามโงฺค, กณฺฐสุตฺตํ น ธารเย;
กฏิ โอวฏฺฏิ กายุรํ, หตฺถาภรณมุทฺทิกาฯ

ทีเฆ โกเจฺฉ ผเณ หเตฺถ, สิตฺถา อุทกเตลเก;
อาทาสุทปตฺตวณา, อาเลโปมฺมทฺทจุณฺณนาฯ

ลเญฺฉนฺติ องฺคราคญฺจ, มุขราคํ ตทูภยํ;
จกฺขุโรคํ คิรคฺคญฺจ, อายตํ สรพาหิรํฯ

อมฺพเปสิสกเลหิ, อหิจฺฉินฺทิ จ จนฺทนํ;
อุจฺจาวจา ปตฺตมูลา, สฺวโณฺณ พหลา วลีฯ

จิตฺรา ทุสฺสติ ทุคฺคโนฺธ, อุเณฺห ภิชฺชึสุ มิฑฺฒิยา;
ปริภณฺฑํ ติณํ โจฬํ, มาลํ กุโณฺฑลิกาย จฯ

ถวิกา อํสพทฺธญฺจ, ตถา พนฺธนสุตฺตกา;
ขิเล มเญฺจ จ ปีเฐ จ, อเงฺก ฉเตฺต ปณามนาฯ

ตุมฺพฆฏิฉวสีสํ, จลกานิ ปฏิคฺคโห;
วิปฺผาลิทณฺฑโสวณฺณํ, ปเตฺต เปสิ จ นาฬิกาฯ

กิณฺณสตฺตุ สริตญฺจ, มธุสิตฺถํ สิปาฏิกํ;
วิกณฺณํ พนฺธิวิสมํ, ฉมาชิรปโหติ จฯ

กฬิมฺภํ โมฆสุตฺตญฺจ, อโธตลฺลํ อุปาหนา;
องฺคุเล ปฏิคฺคหญฺจ, วิตฺถกํ ถวิกพทฺธกาฯ

อโชฺฌกาเส นีจวตฺถุ, จโย จาปิ วิหญฺญเร;
ปริปติ ติณจุณฺณํ, อุลฺลิตฺตอวลิตฺตกํฯ

เสตํ กาฬกวณฺณญฺจ, ปริกมฺมญฺจ เครุกํ;
มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ, มกรทนฺตกปาฏิกํฯ

จีวรวํสํ รชฺชุญฺจ, อนุญฺญาสิ วินายโก;
อุชฺฌิตฺวา ปกฺกมนฺติ จ, กถินํ ปริภิชฺชติฯ

วินิเวฐิยติ กุเฏฺฏปิ, ปเตฺตนาทาย คจฺฉเร;
ถวิกา พนฺธสุตฺตญฺจ, พนฺธิตฺวา จ อุปาหนาฯ

อุปาหนตฺถวิกญฺจ, อํสพทฺธญฺจ สุตฺตกํ;
อุทกากปฺปิยํ มเคฺค, ปริสฺสาวนโจฬกํฯ

ธมฺมกรณํ เทฺว ภิกฺขู, เวสาลึ อคมา มุนิ;
ทณฺฑํ โอตฺถรกํ ตตฺถ, อนุญฺญาสิ ปริสฺสาวนํฯ

มกเสหิ ปณีเตน, พหฺวาพาธา จ ชีวโก;
จงฺกมนชนฺตาฆรํ , วิสเม นีจวตฺถุโกฯ

ตโย จเย วิหญฺญนฺติ, โสปานาลมฺพเวทิกํ;
อโชฺฌกาเส ติณจุณฺณํ, อุลฺลิตฺตอวลิตฺตกํฯ

เสตกํ กาฬวณฺณญฺจ, ปริกมฺมญฺจ เครุกํ;
มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ, มกรทนฺตกปาฏิกํฯ

วํสํ จีวรรชฺชุญฺจ, อุจฺจญฺจ วตฺถุกํ กเร;
จโย โสปานพาหญฺจ, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํฯ

อุทุกฺขลุตฺตรปาสกํ, วฏฺฏิญฺจ กปิสีสกํ;
สูจิฆฏิตาฬจฺฉิทฺทํ, อาวิญฺฉนญฺจ รชฺชุกํฯ

มณฺฑลํ ธูมเนตฺตญฺจ, มเชฺฌ จ มุขมตฺติกา;
โทณิ ทุคฺคนฺธา ทหติ, อุทกฎฺฐานํ สราวกํฯ

น เสเทติ จ จิกฺขลฺลํ, โธวิ นิทฺธมนํ กเร;
ปีฐญฺจ โกฏฺฐเก กมฺมํ, มรุมฺพา สิลา นิทฺธมนํฯ

นคฺคา ฉมาย วสฺสเนฺต, ปฏิจฺฉาที ตโย ตหึ;
อุทปานํ ลุชฺชติ นีจํ, วลฺลิยา กายพนฺธเนฯ

ตุลํ กฏกฏํ จกฺกํ, พหู ภิชฺชนฺติ ภาชนา;
โลหทารุจมฺมขณฺฑํ, สาลาติณาปิธานิ จฯ

โทณิจนฺทนิ ปาการํ, จิกฺขลฺลํ นิทฺธมเนน จ;
สีติคตํ โปกฺขรณึ, ปุราณญฺจ นิเลฺลขณํฯ

จาตุมาสํ สยนฺติ จ, นมตกญฺจ [คนฺธปุปฺผํ (สฺยา.)] นธิฏฺฐเห;
อาสิตฺตกํ มโฬริกํ, ภุญฺชเนฺตกํ ตุวเฏฺฏยฺยุํฯ

วโฑฺฒ โพธิ น อกฺกมิ, ฆฏํ กตกสมฺมชฺชนิ;
สกฺขรํ กถลเญฺจว, เผณกํ ปาทฆํสนีฯ

วิธูปนํ ตาลวณฺฏํ, มกสญฺจาปิ จามรี;
ฉตฺตํ วินา จ อาราเม, ตโย สิกฺกาย สมฺมุติฯ

โรมสิตฺถา นขา ทีฆา, ฉินฺทนฺตงฺคุลิกา ทุกฺขา;
สโลหิตํ ปมาณญฺจ, วีสติ ทีฆเกสตาฯ

ขุรํ สิลํ สิปาฏิกํ, นมตกํ ขุรภณฺฑกํ;
มสฺสุํ กเปฺปนฺติ วเฑฺฒนฺติ, โคโลมิจตุรสฺสกํฯ

ปริมุขํ อฑฺฒทุกญฺจ, ทาฐิสมฺพาธสํหเร;
อาพาธา กตฺตริวโณ, ทีฆํ สกฺขริกาย จฯ

ปลิตํ ถกิตํ อุจฺจา, โลหภณฺฑญฺชนี สห;
ปลฺลตฺถิกญฺจ อาโยโค, วฏํ สลากพนฺธนํฯ

กลาพุกํ เทฑฺฑุภกํ, มุรชํ มทฺทวีณกํ;
ปฏฺฏิกา สูกรนฺตญฺจ, ทสา มุรชเวณิกา;
อโนฺต โสภํ คุณกญฺจ, ปวนโนฺตปิ ชีรติฯ

คณฺฐิกา อุจฺจาวจญฺจ, ผลกเนฺตปิ โอคาเห;
คิหิวตฺถํ หตฺถิโสณฺฑํ, มจฺฉกํ จตุกณฺณกํฯ

ตาลวณฺฏํ สตวลิ, คิหิปารุตปารุปํ;
สํเวลฺลิ อุภโตกาชํ, ทนฺตกฏฺฐํ อาโกฏเนฯ

กเณฺฐ วิลคฺคํ ทายญฺจ, ปฏคฺคิ รุกฺขหตฺถินา;
ยเมเฬ โลกายตกํ, ปริยาปุณิํสุ วาจยุํฯ

ติรจฺฉานกถา วิชฺชา, ขิปิ มงฺคลํ ขาทิ จ;
วาตาพาโธ ทุสฺสติ จ, ทุคฺคโนฺธ ทุกฺขปาทุกาฯ

หิริยนฺติ ปารุทุคฺคโนฺธ, ตหํ ตหํ กโรนฺติ จ;
ทุคฺคโนฺธ กูปํ ลุชฺชนฺติ, อุจฺจวตฺถุ จเยน จฯ

โสปานาลมฺพนพาหา อเนฺต, ทุกฺขญฺจ ปาทุกา;
พหิทฺธา โทณิ กฏฺฐญฺจ, ปิฐโร จ อปารุโตฯ

วจฺจกุฏิํ กวาฏญฺจ, ปิฏฺฐสงฺฆาฏเมว จ;
อุทุกฺขลุตฺตรปาโส, วฏฺฏิญฺจ กปิสีสกํฯ

สูจิฆฏิตาฬจฺฉิทฺทํ, อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทเมว จ;
รชฺชุ อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ, เสตวณฺณญฺจ กาฬกํฯ

มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ, มกรํ ปญฺจปฏิกํ;
จีวรวํสํ รชฺชุญฺจ, ชราทุพฺพลปาการํฯ

โกฏฺฐเก จาปิ ตเถว, มรุมฺพํ ปทรสิลา;
สนฺติฏฺฐติ นิทฺธมนํ, กุมฺภิญฺจาปิ สราวกํฯ

ทุกฺขํ หิริ อปิธานํ, อนาจารญฺจ อาจรุํ;
โลหภณฺฑํ อนุญฺญาสิ, ฐปยิตฺวา ปหรณิํฯ

ฐปยิตฺวา สนฺทิปลฺลงฺกํ, ทารุปตฺตญฺจ ปาทุกํ;
สพฺพํ ทารุมยํ ภณฺฑํ, อนุญฺญาสิ มหามุนิฯ

กตกํ กุมฺภการญฺจ, ฐปยิตฺวา ตถาคโต;
สพฺพมฺปิ มตฺติกาภณฺฑํ, อนุญฺญาสิ อนุกมฺปโกฯ

ยสฺส วตฺถุสฺส นิเทฺทโส, ปุริเมน ยทิ สมํ;
ตมฺปิ สํขิตฺตํ อุทฺทาเน, นยโต ตํ วิชานิยาฯ

เอวํ ทสสตา วตฺถู, วินเย ขุทฺทกวตฺถุเก;
สทฺธมฺมฏฺฐิติโก เจว, เปสลานญฺจนุคฺคโหฯ

สุสิกฺขิโต วินยธโร, หิตจิโตฺต สุเปสโล;
ปทีปกรโณ ธีโร, ปูชารโห พหุสฺสุโตติฯ

ขุทฺทกวตฺถุกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํฯ

๖. เสนาสนกฺขนฺธกํ

๑. ปฐมภาณวาโร

วิหารานุชานนํ

๒๙๔. เตน สมเยน พุโทฺธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนํ เสนาสนํ อปญฺญตฺตํ โหติฯ เต จ ภิกฺขู ตหํ ตหํ วิหรนฺติ – อรญฺญ, รุกฺขมูเล, ปพฺพเต, กนฺทราย, คิริคุหาย, สุสาเน, วนปเตฺถ, อโชฺฌกาเส, ปลาลปุเญฺชฯ เต กาลเสฺสว ตโต ตโต อุปนิกฺขมนฺติ – อรญฺญา รุกฺขมูลา ปพฺพตา กนฺทรา คิริคุหา สุสานา วนปตฺถา อโชฺฌกาสา ปลาลปุญฺชา, ปาสาทิเกน อภิกฺกเนฺตน ปฏิกฺกเนฺตน, อาโลกิเตน วิโลกิเตน, สมิญฺชิเตน ปสาริเตน, โอกฺขิตฺตจกฺขู, อิริยาปถสมฺปนฺนาฯ เตน โข ปน สมเยน ราชคหโก เสฏฺฐี [เสฏฺฐิ (ก.)] กาลเสฺสว อุยฺยานํ อคมาสิฯ อทฺทสา โข ราชคหโก เสฏฺฐี เต ภิกฺขู กาลเสฺสว ตโต ตโต อุปนิกฺขมเนฺต – อรญฺญา รุกฺขมูลา ปพฺพตา กนฺทรา คิริคุหา สุสานา วนปตฺถา อโชฺฌกาสา ปลาลปุญฺชา, ปาสาทิเกน อภิกฺกเนฺตน ปฏิกฺกเนฺตน, อาโลกิเตน วิโลกิเตน, สมิญฺชิเตน ปสาริเตน, โอกฺขิตฺตจกฺขู, อิริยาปถสมฺปเนฺนฯ ทิสฺวานสฺส จิตฺตํ ปสีทิฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐี เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ''สเจาหํ, ภเนฺต, วิหาเร การาเปยฺยํ, วเสยฺยาถ เม วิหาเรสู''ติ? ''น โข, คหปติ, ภควตา วิหารา อนุญฺญาตา''ติฯ ''เตน หิ, ภเนฺต, ภควนฺตํ ปฏิปุจฺฉิตฺวา มม อาโรเจยฺยาถา''ติฯ ''เอวํ คหปตี''ติ โข เต ภิกฺขู ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''ราชคหโก, ภเนฺต, เสฏฺฐี วิหาเร การาเปตุกาโมฯ กถํ นุ โข, ภเนฺต, อเมฺหหิ [ภเนฺต (สี. ก.)] ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจ เลณานิ [ปญฺจ เสนาสนานิ (สฺยา.)] – วิหารํ, อฑฺฒโยคํ, ปาสาทํ, หมฺมิยํ, คุห''นฺติฯ

อถ โข เต ภิกฺขู เยน ราชคหโก เสฏฺฐี เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชคหกํ เสฏฺฐิํ เอตทโวจุํ – ''อนุญฺญาตา โข, คหปติ, ภควตา วิหารา; ยสฺสทานิ กาลํ มญฺญสี''ติฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐี เอกาเหเนว สฏฺฐิวิหาเร ปติฏฺฐาเปสิฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐี เต สฏฺฐิวิหาเร ปริโยสาเปตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ราชคหโก เสฏฺฐี ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อธิวาเสตุ เม, ภเนฺต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา''ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐี ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐี ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ''กาโล, ภเนฺต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต''นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐี พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา, ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ, เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ราชคหโก เสฏฺฐี ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''เอเต เม, ภเนฺต, สฏฺฐิวิหารา ปุญฺญตฺถิเกน สคฺคตฺถิเกน การาปิตาฯ กถาหํ, ภเนฺต,

เตสุ วิหาเรสุ ปฏิปชฺชามี''ติ? ''เตน หิ ตฺวํ, คหปติ, เต สฏฺฐิวิหาเร อาคตานาคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส สงฺฆสฺส ปติฏฺฐาเปหี''ติฯ ''เอวํ ภนฺเต''ติ โข ราชคหโก เสฏฺฐี ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เต สฏฺฐิวิหาเร อาคตานาคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส สงฺฆสฺส ปติฏฺฐาเปสิฯ

๒๙๕. อถ โข ภควา ราชคหกํ เสฏฺฐิํ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิ –

''สีตํ อุณฺหํ ปฏิหนฺติ [ปฏิหนติ (ก.)], ตโต วาฬมิคานิ จ;
สรีสเป จ มกเส, สิสิเร จาปิ วุฏฺฐิโยฯ

''ตโต วาตาตโป โฆเร, สญฺชาโต [วาตาตเป โฆเร, สญฺชาเต (ก. สทฺทนีติ)] ปฏิหญฺญติ;
เลณตฺถญฺจ สุขตฺถญฺจ, ฌายิตุญฺจ วิปสฺสิตุํฯ

''วิหารทานํ สงฺฆสฺส, อคฺคํ พุทฺเธน [พุทฺธหิ (สฺยา.)] วณฺณิตํ;
ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต, โปโส สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโนฯ

''วิหาเร การเย รมฺเม, วาสเยตฺถ พหุสฺสุเต;
เตสํ อนฺนญฺจ ปานญฺจ, วตฺถเสนาสนานิ จ;
ททเยฺย อุชุภูเตสุ, วิปฺปสเนฺนน เจตสาฯ

''เต ตสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ, สพฺพทุกฺขาปนูทนํ;
ยํ โส ธมฺมํ อิธญฺญาย, ปรินิพฺพาติ อนาสโว''ติฯ

อถ โข ภควา ราชคหกํ เสฏฺฐิํ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

๒๙๖. อโสฺสสุํ โข มนุสฺสา – ''ภควตา กิร วิหารา อนุญฺญาตา''ติ สกฺกจฺจํ [เต สกฺกจฺจํ (สฺยา. กํ.)] วิหาเร การาเปนฺติฯ เต วิหารา อกวาฏกา โหนฺติ; อหีปิ วิจฺฉิกาปิ สตปทิโยปิ ปวิสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏ''นฺติฯ ภิตฺติฉิทฺทํ กริตฺวา วลฺลิยาปิ รชฺชุยาปิ กวาฏํ พนฺธนฺติฯ อุนฺทูเรหิปิ อุปจิกาหิปิ ขชฺชนฺติฯ ขยิตพนฺธนานิ กวาฏานิ ปตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสก''นฺติ ฯ กวาฏา น ผุสียนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ''นฺติฯ กวาฏา น ถกิยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อคฺคฬวฏฺฏิํ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิก''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู น สโกฺกนฺติ กวาฏํ อปาปุริตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตาฬจฺฉิทฺทํฯ ตีณิ ตาฬานิ – โลหตาฬํ, กฏฺฐตาฬํ, วิสาณตาฬ''นฺติฯ เยหิ [เยปิ (สี. สฺยา.)] เต อุคฺฆาเฏตฺวา ปวิสนฺติ [วิสาณตาฬํ, เยหิ เต อุคฺฆาเฏตฺวา ปวิสนฺตีติ (ก.)], วิหารา อคุตฺตา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยนฺตกํ สูจิก''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน วิหารา ติณจฺฉทนา โหนฺติ; สีตกาเล สีตา, อุณฺหกาเล อุณฺหาฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุมฺเผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน วิหารา อวาตปานกา โหนฺติ อจกฺขุสฺสา ทุคฺคนฺธาฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตีณิ วาตปานานิ – เวทิกาวาตปานํ, ชาลวาตปานํ, สลากวาตปาน”นฺติฯ วาตปานนฺตริกาย กาฬกาปิ วคฺคุลิโยปิ ปวิสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วาตปานจกฺกลิก”นฺติฯ จกฺกลิกนฺตริกายปิ กาฬกาปิ วคฺคุลิโยปิ ปวิสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วาตปานกวาฎกํ วาตปานภิสิก”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉมายํ สยนฺติฯ คตฺตานิปิ จีวรานิปิ ปํสุกิตานิ โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติณสนฺถารก”นฺติฯ ติณสนฺถารโก อุนฺทูเรหิปิ อุปจิกาหิปิ ขชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มิฑฺฒิ”นฺติ [มีฒนฺติ (สี.), มิฒินฺติ (สฺยา.)]ฯ มิฑฺฒิยา คตฺตานิ ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พิทลมญฺจก”นฺติฯ

มญฺจปีฐาทิอนุชานนํ

๒๙๗. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส โสสานิโก มสารโก มโญฺจ อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มสารกํ มญฺจ”นฺติฯ มสารกํ ปีฐํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มสารกํ ปีฐ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส โสสานิโก พุนฺทิกาพโทฺธ มโญฺจ อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พุนฺทิกาพทฺธํ มญฺจ”นฺติฯ พุนฺทิกาพทฺธํ ปีฐํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พุนฺทิกาพทฺธํ ปีฐ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส โสสานิโก กุฬีรปาทโก มโญฺจ อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว , กุฬีรปาทกํ มญฺจ”นฺติฯ กุฬีรปาทกํ ปีฐํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว , กุฬีรปาทกํ ปีฐ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส โสสานิโก อาหจฺจปาทโก มโญฺจ อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ โอราเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาหจฺจปาทกํ มญฺจ”นฺติฯ อาหจฺจปาทกํ ปีฐํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาหจฺจปาทกํ ปีฐ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส อาสนฺทิโก อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาสนฺทิก”นฺติฯ อุจฺจโก อาสนฺทิโก อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจกมฺปิ อาสนฺทิก”นฺติฯ สตฺตโงฺค อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สตฺตงฺค”นฺติฯ อุจฺจโก สตฺตโงฺค อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจกมฺปิ สตฺตงฺค”นฺติฯ ภทฺทปีฐํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภทฺทปีฐ”นฺติฯ ปีฐิกา อุปฺปนฺนา โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปีฐิก”นฺติฯ เอฬกปาทกํ ปีฐํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอฬกปาทกํ ปีฐ”นฺติฯ อามลกวฎฺฎิกํ [อามลกวณฺฎิกํ (สฺยา.)] ปีฐํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อามลกวฎฺฎิกํ ปีฐ”นฺติฯ ผลกํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ผลก”นฺติฯ โกจฺฉํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชา

นามิ, ภิกฺขเว, โกจฺฉ''นฺติฯ ปลาลปีฐํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปลาลปีฐ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุเจฺจ มเญฺจ สยนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, อุเจฺจ มเญฺจ สยิตพฺพํฯ โย สเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ นีเจ มเญฺจ สยโนฺต อหินา ทโฏฺฐ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มญฺจปฏิปาทก''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุเจฺจ มญฺจปฏิปาทเก ธาเรนฺติ, สห มญฺจปฏิปาทเกหิ ปเวเธนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, อุจฺจา มญฺจปฏิปาทกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฎฺฐงฺคุลปรมํ มญฺจปฏิปาทก''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส สุตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สุตฺตํ มญฺจํ เวเฐตุ''นฺติ [เวตุนฺติ (สี.)]ฯ องฺคานิ พหุสุตฺตํ ปริยาทิยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, องฺเค วิชฺฌิตฺวา อฎฺฐปทกํ เวเฐตุ''นฺติฯ โจฬกํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จิมิลิกํ กาตุ''นฺติฯ ตูลิกา อุปฺปนฺนา โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิชเฏตฺวา พิโพฺพหนํ [พิมฺพหนํ (สี. สฺยา. พิมฺพ + โอหนํ)] กาตุํฯ ตีณิ ตูลานิ – รุกฺขตูลํ, ลตาตูลํ, โปฎกิตูล''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อทฺธกายิกานิ [อฑฺฒกายิกานิ (ก.)] พิโพฺพหนานิ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, อฑฺฒกายิกานิ พิโพฺพหนานิ ธาเรตพฺพานิฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สีสปฺปมาณํ พิโพฺพหนํ กาตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ราชคเห คิรคฺคสมโชฺช โหติฯ มนุสฺสา มหามตฺตานํ อตฺถาย ภิสิโย ปฏิยาเทนฺติ – อุณฺณภิสึ, โจฬภิสึ, วากภิสึ, ติณภิสึ, ปณฺณภิสึฯ เต วีติวเตฺต สมเชฺช ฉวึ อุปฺปาเฏตฺวา หรนฺติฯ อทฺทสาสุํ โข ภิกฺขู สมชฺชฎฺฐาเน พหุํ อุณฺณมฺปิ โจฬกมฺปิ วากมฺปิ ติณมฺปิ ปณฺณมฺปิ ฉฑฺฑิตํฯ ทิสฺวาน ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจ ภิสิโย – อุณฺณภิสึ, โจฬภิสึ, วากภิสึ, ติณภิสึ, ปณฺณภิสิ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส เสนาสนปริกฺขาริกํ ทุสฺสํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิสึ โอนนฺธิตุ''นฺติ [โอนทฺธิตุํ (สฺยา.)]ฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มญฺจภิสึ ปีเฐ สนฺถรนฺติ, ปีฐภิสึ มเญฺจ สนฺถรนฺติฯ ภิสิโย ปริภิชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอนทฺธมญฺจํ [โอนทฺธมญฺจํ (ก.) เอวมุปริปิ] โอนทฺธปีฐ''นฺติฯ อุโลฺลกํ อกริตฺวา สนฺถรนฺติ, เหฎฺฐโต นิปตนฺติ [นิปฺฏนฺติ (ก.), นิปฺผฏนฺติ (สี.), นิปฺปาเฏนฺติ (สฺยา.)] …เป.… ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุโลฺลกํ กริตฺวา

สนฺถริตฺวา ภิสึ โอนนฺธิตุ’’นฺติฯ ฉวึ อุปฺปาเฏตฺวา หรนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โผสิตุ’’นฺติฯ หรนฺติเยว…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภตฺติกมฺม’’นฺติฯ หรนฺติเยว…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, หตฺถภตฺติกมฺม’’นฺติฯ หรนฺติเยว…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, หตฺถภตฺติ’’นฺติฯ

เสตวณฺณาทิอนุชานนํ

๒๙๘. เตน โข ปน สมเยน ติตฺถิยานํ เสยฺยาโย เสตวณฺณา โหนฺติ, กาฬวณฺณกตา ภูมิ, เครุกปริกมฺมกตา ภิตฺติฯ พหู มนุสฺสา เสยฺยาเปกฺขกา คจฺฉนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิหาเร เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺม’’นฺติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน ผรุสาย ภิตฺติยา เสตวโณฺณ น นิปตติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ถุสปิณฺฑํ ทตฺวา ปาณิกาย ปฏิพาเหตฺวา เสตวณฺณํ นิปาเตตุ’’นฺติฯ เสตวโณฺณ อนิพนฺธนีโย โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สณฺหมตฺติกํ ทตฺวา ปาณิกาย ปฏิพาเหตฺวา เสตวณฺณํ นิปาเตตุ’’นฺติฯ เสตวโณฺณ อนิพนฺธนีโย โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิกฺกาสํ ปิฏฺฐมทฺท’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ผรุสาย ภิตฺติยา เครุกา น นิปตติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ถุสปิณฺฑํ ทตฺวา ปาณิกาย ปฏิพาเหตฺวา เครุกํ นิปาเตตุ’’นฺติฯ เครุกา อนิพนฺธนียา โหติ …เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กุณฺฑกมตฺติกํ ทตฺวา ปาณิกาย ปฏิพาเหตฺวา เครุกํ นิปาเตตุ’’นฺติฯ เครุกา อนิพนฺธนียา โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สาสปกุฏฺฏํ สิตฺถเตลก’’นฺติฯ อจฺจุสฺสนฺนํ โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โจฬเกน ปจฺจุทฺธริตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ผรุสาย ภูมิยา กาฬวโณฺณ น นิปตติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ถุสปิณฺฑํ ทตฺวา ปาณิกาย ปฏิพาเหตฺวา กาฬวณฺณํ นิปาเตตุ’’นฺติฯ กาฬวโณฺณ อนิพนฺธนีโย โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คณฺฑุมตฺติกํ ทตฺวา ปาณิกาย ปฏิพาเหตฺวา กาฬวณฺณํ นิปาเตตุ’’นฺติฯ กาฬวโณฺณ อนิพนฺธนีโย โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิกฺกาสํ กสาว’’นฺติฯ

ปฏิภานจิตฺตปฏิเกฺขปํ

๒๙๙. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วิหาเร ปฏิภานจิตฺตํ การาเปนฺติ – อิตฺถิรูปกํ ปุริสรูปกํฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปฏิภานจิตฺตํ การาเปตพฺพํ – อิตฺถิรูปกํ ปุริสรูปกํฯ โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิก’’นฺติฯ

อิฏฺฐกาจยาทิอนุชานนํ

๓๐๐. เตน โข ปน สมเยน วิหารา นีจวตฺถุกา โหนฺติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน วิหารา อาฬกมนฺทา โหนฺติ ฯ ภิกฺขู หิริยนฺติ นิปชฺชิตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโรกรณิ”นฺติฯ ติโรกรณิํ อุกฺขิปิตฺวา โอโลเกนฺติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว , อฑฺฒกุฎฺฎก”นฺติฯ อฑฺฒกุฎฺฎกา อุปริโต โอโลเกนฺติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย คพฺเภ – สิวิกาคพฺภํ, นาฬิกาคพฺภํ, หมฺมิยคพฺภ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ขุทฺทเก วิหาเร มชฺเฌ คพฺภํ กโรนฺติฯ อุปจาโร น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ขุทฺทเก วิหาเร เอกมนฺตํ คพฺภํ กาตุํ, มหลฺลเก มชฺเฌ”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน วิหารสฺส กุฎฺฎปาโท ชีรติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ , ภิกฺขเว, กุลงฺกปาทก”นฺติ [กุฬุงฺกปาทกนฺติ (สี.)]ฯ วิหารสฺส กุโฎฺฎ โอวสฺสติ…เป.…“อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริตฺตาณกิฎิกํ อุทฺทสุธ”นฺติ [อุทฺธาสุธนฺติ (สฺยา.)]ฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ติณจฺฉทนา อหิ ขเนฺธ ปตติฯ โส ภีโต วิสฺสรมกาสิฯ ภิกฺขู อุปธาวิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – “กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส, วิสฺสรมกาสี”ติ? อถ โข โส ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิตาน”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มญฺจปาเทปิ ปีฐปาเทปิ ถวิกาโย ลเคฺคนฺติฯ อุนฺทูเรหิปิ อุปจิกาหิปิ ขชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิตฺติขิลํ นาคทนฺตก”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู มเญฺจปิ ปีเฐปิ จีวรํ นิกฺขิปนฺติฯ จีวรํ ปริภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิหาเร จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ”นฺติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน วิหารา อนาฬินฺทกา โหนฺติ อปฺปฎิสฺสรณาฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาฬินฺทํ ปฆนํ ปกุฎฺฎํ [ปกุฑฺฑํ (สี.)] โอสารก”นฺติฯ อาฬินฺทา ปากฎา โหนฺติฯ ภิกฺขู หิริยนฺติ นิปชฺชิตุํ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สํสรณกิฎิกํ อุคฺฆาฎนกิฎิก”นฺติฯ

อุปฎฺฐานสาลาอนุชานนํ

๓๐๑. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโชฺฌกาเส ภตฺตวิสฺสคฺคํ กโรนฺตา สีเตนปิ อุเณฺหนปิ กิลมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปฎฺฐานสาล”นฺติฯ อุปฎฺฐานสาลา นีจวตฺถุกา โหติ , อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ”นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฎฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย”นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฎฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน”นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห”นฺติฯ อุปฎฺฐานสาลาย ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฎิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโชฺฌกาเส ฉมาย จีวรํ ปตฺถรนฺติฯ จีวรํ ปํสุกิตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อโชฺฌกาเส จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ”นฺติฯ ปานียํ โอตปฺ

ปติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปานียสาลํ ปานียมณฺฑป’’นฺติฯ ปานียสาลา นีจวตฺถุกา โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ ปานียสาลาย ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺพตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ ปานียภาชนํ น สํวิชฺชติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปานียสงฺขํ ปานียสราวก’’นฺติฯ

ปาการาทิอนุชานนํ

๓๐๒. เตน โข ปน สมเยน วิหารา อปริกฺขิตฺตา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย ปากาเร – อิฏฺฐกาปาการํ, สิลาปาการํ, ทารุปาการ’’นฺติฯ โกฏฺฐโก น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกฏฺฐก’’นฺติฯ โกฏฺฐโก นีจวตฺถุโก โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ โกฏฺฐกสฺส กวาฏํ น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏิํ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ’’นฺติฯ โกฏฺฐเก ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺพตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ปริเวณํ จิกฺขลฺลํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มรุมฺพํ อุปกิริตุ’’นฺติฯ น ปริยาปุณนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว , ปทรสิลํ นิกฺขิปิตุ’’นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปริเวเณ ตหํ ตหํ อคฺคิฏฺฐานํ กโรนฺติฯ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกมนฺตํ อคฺคิสาลํ กาตุ’’นฺติ ฯ อคฺคิสาลา นีจวตฺถุกา โหติ, อุทเกน โอตฺถริยฺยติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺจวตฺถุกํ กาตุ’’นฺติฯ จโย ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จินิตุํ ตโย จเย – อิฏฺฐกาจยํ, สิลาจยํ, ทารุจย’’นฺติฯ อาโรหนฺตา วิหญฺญนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโย โสปาเน – อิฏฺฐกาโสปานํ, สิลาโสปานํ, ทารุโสปาน’’นฺติฯ อาโรหนฺตา ปริปตนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาลมฺพนพาห’’นฺติฯ อคฺคิสาลาย กวาฏํ น โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ อุทุกฺขลิกํ อุตฺตรปาสกํ อคฺคฬวฏฺฏิํ กปิสีสกํ สูจิกํ ฆฏิกํ ตาฬจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทํ อาวิญฺฉนรชฺชุ’’นฺติฯ อคฺคิสาลาย ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอคุเมฺพตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิกํ จีวรวํสํ จีวรรชฺชุ’’นฺติฯ

อารามปริเกฺขปอนุชานนํ

๓๐๓. เตน โข ปน สมเยน อาราโม อปริกฺขิโตฺต โหติฯ อชกาปิ ปสุกาปิ อุปโรเป วิเหเฐนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขิปิตุํ ตโย วาเฏ – เวฬุวาฏํ, กณฺฑกวาฏํ [วเฏ เวฬุวฏํ กณฺฑกวฏํ (สฺยา.)], ปริข’’นฺติฯ โกฏฺฐโก น โหติฯ ตเถว อชกาปิ ปสุกาปิ อุปโรเป วิเหเฐนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกฏฺฐกํ อเปสิํ ยมกกวาฏํ โต

รณํ ปลิฆ’’นฺติฯ โกฏฺฐเก ติณจุณฺณํ ปริปตติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ , ภิกฺขเว, โอคุเมฺผตฺวา อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ กาตุํ – เสตวณฺณํ กาฬวณฺณํ เครุกปริกมฺมํ มาลากมฺมํ ลตากมฺมํ มกรทนฺตกํ ปญฺจปฏิก’’นฺติฯ อาราโม จิกฺขโลฺล โหติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มรุมฺพํ อุปกิริตุ’’นฺติฯ น ปริยาปุณนฺติ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปทรสิลํ นิกฺขิปิตุ’’นฺติฯ อุทกํ สนฺติฏฺฐติ…เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกนิทฺธมน’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร สงฺฆสฺส อตฺถาย สุธามตฺติกาเลปนํ ปาสาทํ กาเรตุกาโม โหติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กึ นุ โข ภควตา ฉทนํ อนุญฺญาตํ, กึ อนนุญฺญาต’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจ ฉทนานิ – อิฏฺฐกาฉทนํ, สิลาฉทนํ, สุธาฉทนํ, ติณจฺฉทนํ, ปณฺณจฺฉทน’’นฺติฯ

ปฐมภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๒. ทุติยภาณวาโร

อนาถปิณฺฑิกวตฺถุ

๓๐๔. เตน โข ปน สมเยน อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส ภคินิปติโก โหติฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ราชคหํ อคมาสิ เกนจิเทว กรณีเยนฯ เตน โข ปน สมเยน ราชคหเกน เสฏฺฐินา สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข สงฺโฆ นิมนฺติโต โหติฯ อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐี ทาเส จ กมฺมกาเร [กมฺมกเร (สี. สฺยา.)] จ อาณาเปสิ – ‘‘เตน หิ, ภเณ, กาลสฺสว อุฏฺฐาย ยาคุโย ปจถ, ภตฺตานิ ปจถ, สูปานิ สมฺปาเทถ, อุตฺตริภงฺคานิ สมฺปาเทถา’’ติฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ปุพฺเพ ขฺวายํ คหปติ มยิ อาคเต สพฺพกิจฺจานิ นิกฺขิปิตฺวา มมเญฺญว สทฺธึ ปฏิสโมฺมทติฯ โสทานายํ วิกฺขิตฺตรูโป ทาเส จ กมฺมกาเร จ อาณาเปสิ – ‘เตน หิ, ภเณ, กาลสฺสว อุฏฺฐาย ยาคุโย ปจถ, ภตฺตานิ ปจถ, สูปานิ สมฺปาเทถ, อุตฺตริภงฺคานิ สมฺปาเทถา’ติฯ กึ นุ โข อิมสฺส คหปติสฺส อาวาโห วา ภวิสฺสติ, วิวาโห วา ภวิสฺสติ, มหายโญฺญ วา ปจฺจุปฏฺฐิโต , ราชา วา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร นิมนฺติโต สฺวาตนาย สทฺธึ พลกาเยนา’’ติ?

อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐี ทาเส จ กมฺมกาเร จ อาณาเปตฺวา เยน อนาถปิณฺฑิโก คหปติ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อนาถปิณฺฑิเกน คหปตินา สทฺธึ ปฏิสโมฺมทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ราชคหกํ เสฏฺฐึ อนาถปิณฺฑิโก คหปติ เอตทโวจ – ‘‘ปุเพฺพ โข ตฺวํ, คหปติ, มยิ อาคเต สพฺพกิจฺจานิ นิกฺขิปิตฺวา มมเญฺญว สทฺธึ ปฏิสโมฺมทสิฯ โสทานิ ตฺวํ วิกฺขิตฺตรูโป ทาเส จ กมฺมกาเร จ อาณาเปสิ – ‘เตน หิ, ภเณ, กาลเสฺสว อุฏฺฐาย ยาคุโย ปจถ, ภตฺตานิ ปจถ, สูปานิ สมฺปาเทถ, อุตฺตริภงฺคานิ สมฺปาเทถา’ติฯ กึ นุ โข เต, คหปติ, อาวาโห วา ภวิสฺสติ, วิวาโห วา ภวิสฺสติ, มหายโญฺญ วา ปจฺจุปฏฺฐิโต, ราชา วา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร นิมนฺติโต สฺวาตนาย สทฺธึ พลกาเยนา’’ติ? ‘‘น เม, คหปติ, อาวาโห วา ภวิสฺสติ, นาปิ วิวาโห วา ภวิสฺสติ, นาปิ ราชา วา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร นิมนฺติโต สฺวาตนาย สทฺธึ พลกาเยน; อปิ จ เม มหายโญฺญ ปจฺจุปฏฺฐิโต; สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข สงฺโฆ นิมนฺติโต’’ติฯ ‘‘พุโทฺธติ ตฺวํ, คหปติ, วเทสี’’ติ? ‘‘พุโทฺธ ตฺยาหํ, คหปติ, วทามี’’ติฯ ‘‘พุโทฺธติ ตฺวํ, คหปติ, วเทสี’’ติ? ‘‘พุโทฺธ ตฺยาหํ, คหปติ, วทามี’’ติฯ ‘‘พุโทฺธติ ตฺวํ, คหปติ, วเทสี’’ติ? ‘‘พุโทฺธ ตฺยาหํ, คหปติ, วทามี’’ติฯ ‘‘โฆโสปิ โข เอโส, คหปติ, ทุลฺลโภ โลกสฺมึ ยทิทํ – พุโทฺธ พุโทฺธติฯ สกฺกา นุ โข, คหปติ, อิมํ กาลํ ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตุํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธ’’นฺติ? ‘‘อกาโล

โข, คหปติ, อิมํ กาลํ ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตุํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํฯ เสฺวทานิ ตฺวํ กาเลน ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสสิ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธ''นฺติฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ – เสฺวทานาหํ กาเลน ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสามิ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธนฺติ – พุทฺธคตาย สติยา นิปชฺชิตฺวา รตฺติยา สุทํ ติกฺขตฺตุํ วุฏฺฐาสิ ปภาตํ มญฺญมาโนฯ

๓๐๕. [สํ. นิ. ๑.๒๔๒] อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ เยน สิวกทฺวารํ [สีวทฺวารํ (สี.), สีตวนทฺวารํ (สฺยา.)] เตนุปสงฺกมิฯ อมนุสฺสา ทฺวารํ วิวรึสุฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส นครมฺหา นิกฺขนฺตสฺส อาโลโก อนฺตรธายิ, อนฺธกาโร ปาตุรโหสิ, ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํโส อุทปาทิ; ตโตว ปุน นิวตฺติตุกาโม อโหสิฯ อถ โข สิวโก [สีวโก (สี. สฺยา.)] ยกฺโข อนฺตรหิโต สทฺทมนุสฺสาเวสิ –

"สตํ หตฺถี สตํ อสฺสา, สตํ อสฺสตรีรถา;
สตํ กญฺญาสหสฺสานิ, อามุกฺกมณิกุณฺฑลา;
เอกสฺส ปทวีติหารสฺส, กลํ นาคฺฆนฺติ โสฬสึ [โสฬสินฺติ (สี. ก.)]ฯ

"อภิกฺกม คหปติ อภิกฺกม คหปติ;
อภิกฺกนฺตํ เต เสยฺโย โน ปฏิกฺกนฺต''นฺติฯ

อถ โข อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส อนฺธกาโร อนฺตรธายิ, อาโลโก ปาตุรโหสิฯ ยํ อโหสิ ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํโส โส ปฏิปฺปสฺสมฺภิฯ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข…เป.… อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส อาโลโก อนฺตรธายิ, อนฺธกาโร ปาตุรโหสิ, ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํโส อุทปาทิ, ตโตว ปุน นิวตฺติตุกาโม อโหสิฯ ตติยมฺปิ โข สิวโก ยกฺโข อนฺตรหิโต สทฺทมนุสฺสาเวสิ –

"สตํ หตฺถี สตํ อสฺสา, สตํ อสฺสตรีรถา;
สตํ กญฺญาสหสฺสานิ, อามุกฺกมณิกุณฺฑลา;
เอกสฺส ปทวีติหารสฺส, กลํ นาคฺฆนฺติ โสฬสึฯ

"อภิกฺกม คหปติ อภิกฺกม คหปติ,
อภิกฺกนฺตํ เต เสยฺโย โน ปฏิกฺกนฺต''นฺติฯ

ตติยมฺปิ โข อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส อนฺธกาโร อนฺตรธายิ , อาโลโก ปาตุรโหสิ, ยํ อโหสิ ภยํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํโส, โส ปฏิปฺปสฺสมฺภิฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ เยน สีตวนํ เตนุปสงฺกมิฯ เตน โข ปน สมเยน ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย อโชฺฌกาเส จงฺกมติฯ อทฺทสา โข ภควา อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน จงฺกมา โอโรหิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิฯ นิสชฺช โข ภควา อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ เอตทโวจ – "เอหิ สุทตฺตา''ติฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ – นาเมน มํ ภควา อาลปตีติ – หฏฺโฐ อุทคฺโค เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – "กจฺจิ, ภนฺเต, ภควา สุขํ สยิตฺถา''ติ?

[สํ. นิ. ๑.๒๔๒] "สพฺพทา เว สุขํ เสติ, พฺราหฺมโณ ปรินิพฺพุโต;
โย น ลิมฺปติ กาเมสุ, สีติภูโต นิรูปธิฯ

"สพฺพา อาสตฺติโย เฉตฺวา, วิเนยฺย หทเย ทรํ;

อุปสนฺโต สุขํ เสติ, สนฺติํ ปปฺปุยฺย เจตสา''ติ [เจตโสติ (สี. สฺยา.)]ฯ

อถ โข ภควา อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส อนุปุพฺพิํ กถํ [อานุปุพฺพิกถํ (สี.)] กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ, กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ, เนกฺขมฺเม อานิสํสํ ปกาเสสิฯ ยทา ภควา อญฺญาสิ อนาถปิณฺฑิกํ คหปติํ กลฺลจิตฺตํ มุทุจิตฺตํ วินีวรณจิตฺตํ อุทคฺคจิตฺตํ ปสนฺนจิตฺตํ, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา ตํ ปกาเสสิ – ทุกฺขํ, สมุทยํ, นิโรธํ, มคฺคํฯ เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฏิคฺคณฺหยฺย, เอวเมว อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส ตสฺมิํเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ทิฏฺฐธมฺโม ปตฺตธมฺโม วิทิตธมฺโม ปริโยคาฬฺหธมฺโม ติณฺณวิจิกิจฺโฉ วิคตกถํกโถ เวสารชฺชปฺปตฺโต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต! เสยฺยถาปิ, ภนฺเต, นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย – จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ – เอวเมวํ ภควตา อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโตฯ เอสาหํ, ภนฺเต, ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมญฺจ, ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณํ คตํฯ อธิวาเสตุ จ เม, ภนฺเต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺเฆนา''ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ

อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อโสฺสสิ โข ราชคหโก เสฏฺฐี – ''อนาถปิณฺฑิเกน กิร คหปตินา สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข สงฺโฆ นิมนฺติโต''ติฯ

๓๐๖. อถ โข ราชคหโก เสฏฺฐี อนาถปิณฺฑิกํ คหปติํ เอตทโวจ – ''ตยา กิร, คหปติ, สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข สงฺโฆ นิมนฺติโตฯ ตฺวญฺจาสิ อาคนฺตุโกฯ เทมิ เต, คหปติ, เวยฺยายิกํ เยน ตฺวํ พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ภตฺตํ กเรยฺยาสี''ติฯ ''อลํ, คหปติ อตฺถิ เม เวยฺยายิกํ เยนาหํ พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ภตฺตํ กริสฺสามี''ติฯ

อโสฺสสิ โข ราชคหโก เนคโม – ''อนาถปิณฺฑิเกน กิร คหปตินา สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข สงฺโฆ นิมนฺติโต''ติฯ อถ โข ราชคหโก เนคโม อนาถปิณฺฑิกํ คหปติํ เอตทโวจ – ''ตยา กิร, คหปติ, สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข สงฺโฆ นิมนฺติโตฯ ตฺวญฺจาสิ อาคนฺตุโกฯ เทมิ เต, คหปติ, เวยฺยายิกํ เยน ตฺวํ พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ภตฺตํ กเรยฺยาสี''ติฯ ''อลํ อยฺย; อตฺถิ เม เวยฺยายิกํ เยนาหํ พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ภตฺตํ กริสฺสามี''ติฯ

อโสฺสสิ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร – ''อนาถปิณฺฑิเกน กิร คหปตินา สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข สงฺโฆ นิมนฺติโต''ติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อนาถปิณฺฑิกํ คหปติํ เอตทโวจ – ''ตยา กิร, คหปติ, สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข สงฺโฆ นิมนฺติโตฯ ตฺวญฺจาสิ อาคนฺตุโกฯ เทมิ เต, คหปติ, เวยฺยายิกํ เยน ตฺวํ พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ภตฺตํ กเรยฺยาสี''ติฯ ''อลํ เทว; อตฺถิ เม เวยฺยายิกํ เยนาหํ พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ภตฺตํ กริสฺสามี''ติฯ

อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส นิเวสเน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ''กาโล, ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต''นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺเฆนฯ อถ

โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา, ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ, เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสตุ เม, ภนฺเต, ภควา สาวตฺถิยํ วสฺสาวาสํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺเฆนา’’ติฯ ‘‘สุญฺญาคาเร โข, คหปติ, ตถาคตา อภิรมนฺตี’’ติฯ ‘‘อญฺญาตํ ภควา, อญฺญาตํ สุคตา’’ติฯ อถ โข ภควา อนาถปิณฺฑิกํ คหปติํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

๓๐๗. เตน โข ปน สมเยน อนาถปิณฺฑิโก คหปติ พหุมิตฺโต โหติ พหุสหาโย อาเทยฺยวาโจฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ราชคเห ตํ กรณียํ ตีเรตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน ปกฺกามิฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ อนฺตรามคฺเค มนุสฺเส อาณาเปสิ – ‘‘อาราเม , อยฺยา, กโรถ, วิหาเร ปติฏฺฐาเปถ, ทานานิ ปฏฺฐเปถฯ พุทฺโธ โลเก อุปฺปนฺโนฯ โส จ มยา ภควา นิมนฺติโต อิมินา มคฺเคน อาคจฺฉิสฺสตี’’ติฯ อถ โข เต มนุสฺสา อนาถปิณฺฑิเกน คหปตินา อุยฺโยชิตา อาราเม อกํสุ, วิหาเร ปติฏฺฐาเปสุํ, ทานานิ ปฏฺฐเปสุํฯ

อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ สาวตฺถิํ คนฺตฺวา สมนฺตา สาวตฺถิํ อนุวิโลเกสิ – ‘‘กตฺถ นุ โข ภควา วิหเรยฺย? ยํ อสฺส คามโต เนว อติทูเร น อจฺจาสนฺเน, คมนาคมนสมฺปนฺนํ, อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ อภิกฺกมนียํ, ทิวา อปฺปากิณฺณํ, รตฺติํ อปฺปสทฺทํ, อปฺปนิโคฺฆสํ, วิชนวาตํ, มนุสฺสราหเสฺสยฺยกํ, ปฏิสลฺลานสารุปฺป’’นฺติฯ

อทฺทสา โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ เชตสฺส กุมารสฺส [ราชกุมารสฺส (สี. สฺยา. กํ.)] อุยฺยานํ – คามโต เนว อติทูเร น อจฺจาสนฺนํ, คมนาคมนสมฺปนฺนํ, อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ อภิกฺกมนียํ, ทิวา อปฺปากิณฺณํ, รตฺติํ อปฺปสทฺทํ, อปฺปนิโคฺฆสํ, วิชนวาตํ, มนุสฺสราหเสฺสยฺยกํ, ปฏิสลฺลานสารุปฺปํฯ ทิสฺวาน เยน เชโต กุมาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เชตํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘เทหิ เม, อยฺยปุตฺต, อุยฺยานํ อารามํ กาตุ’’นฺติ [เกตุํ (วชีรพุทฺธิฏีกายํ)]ฯ ‘‘อเทยฺโย, คหปติ, อาราโม อปิ โกฏิสนฺถเรนา’’ติฯ ‘‘คหิโต, อยฺยปุตฺต, อาราโม’’ติฯ ‘‘น, คหปติ, คหิโต อาราโม’’ติฯ คหิโต น คหิโตติ โวหาริเก มหามเตฺต ปุจฺฉิํสุฯ มหามตฺตา เอวมาหํสุ – ‘‘ยโต ตยา , อยฺยปุตฺต, อโคฺฆ กโต, คหิโต อาราโม’’ติฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ สกเฏหิ หิรญฺญํ นิพฺพาหาเปตฺวา เชตวนํ โกฏิสนฺถรํ สนฺถราเปสิฯ สกิํ นีหฏํ หิรญฺญํ โถกสฺส โอกาสสฺส โกฏฺฐกสามนฺตา นปฺปโหติฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ มนุสฺเส อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉถ, ภเณ, หิรญฺญํ อาหรถ; อิมํ โอกาสํ สนฺถริสฺสามา’’ติฯ

อถ โข เชตสฺส กุมารสฺส เอตทโหสิ – ‘‘น โข อิทํ โอรกํ ภวิสฺสติ, ยถายํ คหปติ ตาว พหุํ หิรญฺญํ ปริจฺจชตี’’ติฯ อนาถปิณฺฑิกํ คหปติํ เอตทโวจ – ‘‘อลํ, คหปติ; มา ตํ โอกาสํ สนฺถราเปสิฯ เทหิ เม เอตํ โอกาสํฯ มเมตํ ทานํ ภวิสฺสตี’’ติฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ – อยํ โข เชโต กุมาโร อภิญฺญาโต ญาตมนุโสฺส; มหตฺถิโก โข ปน เอวรูปานํ ญาตมนุสฺสานํ อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย ปสาโทติ – ตํ โอกาสํ เชตสฺส กุมารสฺส ปาทาสิ [อทาสิ (สฺยา.)]ฯ อถ โข เชโต กุมาโร ตสฺมิํ โอกาเส โกฏฺฐกํ มาเปสิฯ

อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ เชตวเน วิหาเร การาเปสิ, ปริเวณานิ การาเปสิ, โกฏฺฐเก การาเปสิ, อุปฏฺฐานสาลาโย การาเปสิ, อคฺคิสาลาโย การาเปสิ, กปฺปิยกุฏิโย การาเปสิ, วจฺจกุฏิโย การาเปสิ, จงฺกเม การาเปสิ, จงฺกมนสาลาโย การาเปสิ, อุทปาเน การาเปสิ, อุทปานสาลาโย การาเปสิ, ชนฺตาฆเร การาเปสิ, ชนฺตาฆรสาลาโย การาเปสิ, โปกฺขรณิโย การาเปสิ, มณฺฑเป การาเปสิฯ

นวกมฺมทานํ

๓๐๘. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน เวสาลี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน เวสาลี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํฯ เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา สกฺกจฺจํ นวกมฺมํ กโรนฺติฯ เยปิ ภิกฺขู นวกมฺมํ อธิฏฺฐนฺติ เตปิ สกฺกจฺจํ อุปฏฺฐนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรน ฯ อถ โข อญฺญตรสฺส ทลิทฺทสฺส ตุนฺนวายสฺส เอตทโหสิ – ‘‘น โข อิทํ โอรกํ ภวิสฺสติ, ยถยิเม มนุสฺสา สกฺกจฺจํ นวกมฺมํ กโรนฺติ; ยํนูนาหมฺปิ นวกมฺมํ กเรยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส ทลิโทฺท ตุนฺนวาโย สามํ จิกฺขลฺลํ มทฺทิตฺวา อิฏฺฐกาโย จินิตฺวา กุฏฺฏํ อุฏฺฐาเปสิฯ เตน อกุสลเกน จิตา วงฺกา ภิตฺติ ปริปติฯ ทุติยมฺปิ โข…เป…. ตติยมฺปิ โข โส ทลิโทฺท ตุนฺนวาโย สามํ จิกฺขลฺลํ มทฺทิตฺวา อิฏฺฐกาโย จินิตฺวา กุฏฺฏํ อุฏฺฐาเปสิฯ เตน อกุสลเกน จิตา วงฺกา ภิตฺติ ปริปติฯ อถ โข โส ทลิโทฺท ตุนฺนวาโย อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘เย อิเมสํ สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ เทนฺติ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ, เต อิเม โอวทนฺติ อนุสาสนฺติ, เตสญฺจ นวกมฺมํ อธิฏฺฐนฺติฯ อหํ ปนมฺหิ ทลิโทฺทฯ น มํ โกจิ โอวทติ วา อนุสาสติ วา นวกมฺมํ วา อธิฏฺฐตี’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส ทลิทฺทสฺส ตุนฺนวายสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นวกมฺมํ ทาตุํฯ นวกมฺมิโก, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อุสฺสุกฺกํ อาปชฺชิสฺสติ – ‘กินฺติ นุ โข วิหาโร ขิปฺปํ ปริโยสานํ คเจฺฉยฺยา’ติ; ขณฺฑํ ผุลฺลํ ปฏิสงฺขริสฺสติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพํฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ, ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๓๐๙. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส คหปติโน วิหารํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน นวกมฺมํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส คหปติโน วิหารํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน นวกมฺมํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส คหปติโน วิหารํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน นวกมฺมสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺโน สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส คหปติโน วิหาโร อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน นวกมฺมํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อคฺคาสนาทิอนุชานนํ

๓๑๐. อถ โข ภควา เวสาลิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิ ฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ อเนฺตวาสิกา ภิกฺขู พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ปุรโต ปุรโต คนฺตฺวา วิหาเร ปริคฺคณฺหนฺติ, เสยฺยาโย ปริคฺคณฺหนฺติ – อิทํ อมฺหากํ อุปชฺฌายานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ อาจริยานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ ภวิสฺสตี’’ติฯ

อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต คนฺตฺวา วิหาเรสุ ปริคฺคหิเตสุ, เสยฺยาสุ ปริคฺคหิตาสุ, เสยฺยํ อลภมาโน อญฺญตรสฺมิํ รุกฺขมูเล นิสีทิฯ อถ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย อุกฺกาสิฯ อายสฺมาปิ สาริปุโตฺต อุกฺกาสิฯ ‘‘โก เอตฺถา’’ติ? ‘‘อหํ, ภควา, สาริปุโตฺต’’ติฯ ‘‘กิสฺส ตฺวํ, สาริปุตฺต, อิธ นิสิโนฺน’’ติ? อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุ

สงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ อเนฺตวาสิกา ภิกฺขู พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ปุรโต ปุรโต คนฺตฺวา วิหาเร ปริคฺคณฺหนฺติ, เสยฺยาโย ปริคฺคณฺหนฺติ – อิทํ อมฺหากํ อุปชฺฌายานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ อาจริยานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ ภวิสฺสตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… ‘‘กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ปุรโต ปุรโต คนฺตฺวา วิหาเร ปริคฺคเหสฺสนฺติ, เสยฺยาโย ปริคฺคเหสฺสนฺติ – อิทํ อมฺหากํ อุปชฺฌายานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ อาจริยานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ ภวิสฺสตีติ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘โก, ภิกฺขเว, อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติ?

เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, ขตฺติยกุลา ปพฺพชิโต โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, พฺราหฺมณกุลา ปพฺพชิโต โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, คหปติกุลา ปพฺพชิโต โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, สุตฺตนฺติโก โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, วินยธโร โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, ธมฺมกถิโก โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, ปฐมสฺส ฌานสฺส ลาภี โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, ทุติยสฺส ฌานสฺส ลาภี โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, ตติยสฺส ฌานสฺส ลาภี โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, จตุตฺถสฺส ฌานสฺส ลาภี โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, โสตาปโนฺน โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, สกทาคามี…เป.… โย, ภควา, อนาคามี…เป.… โย, ภควา , อรหา โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, เตวิโชฺช โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โย, ภควา, ฉฬภิโญฺญ โส อรหติ อคฺคาสนํ อโคฺคทกํ อคฺคปิณฺฑ’’นฺติฯ

๓๑๑. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘ภูตปุพฺพํ, ภิกฺขเว, หิมวนฺตปเทเส [หิมวนฺตปเสฺส (สี. สฺยา.)] มหานิโคฺรโธ อโหสิฯ ตํ ตโย สหายา อุปนิสฺสาย วิหริํสุ – ติตฺติโร จ, มกฺกโฎ จ, หตฺถินาโค จฯ เต อญฺญมญฺญํ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, เตสํ สหายานํ เอตทโหสิ – ‘อโห นูน มยํ ชาเนยฺยาม ยํ อมฺหากํ ชาติยา มหนฺตตรํ ตํ มยํ สกฺกเรยฺยาม ครุํ กเรยฺยาม มาเนยฺยาม ปูเชยฺยาม, ตสฺส จ มยํ โอวาเท ติเฎฺฐยฺยามา’ติฯ

‘‘อถ โข, ภิกฺขเว, ติตฺติโร จ มกฺกโฎ จ หตฺถินาคํ ปุจฺฉิํสุ – ‘ตฺวํ, สมฺม, กิํ โปราณํ สรสี’ติ? ‘ยทาหํ, สมฺมา, โปโต โหมิ, อิมํ นิโคฺรธํ อนฺตรา สตฺถีนํ [อนฺตราสตฺถิกํ (สี.)] กริตฺวา อติกฺกมามิ, อคฺคงฺกุรกํ เม อุทรํ ฉุปติฯ อิมาหํ, สมฺมา, โปราณํ สรามี’ติฯ

‘‘อถ โข, ภิกฺขเว, ติตฺติโร จ หตฺถินาโค จ มกฺกฎํ ปุจฺฉิํสุ – ‘ตฺวํ, สมฺม, กิํ โปราณํ สรสี’ติ? ‘ยทาหํ, สมฺมา, ฉาโป โหมิ, ฉมายํ นิสีทิตฺวา อิมสฺส นิโคฺรธสฺส อคฺคงฺกุรกํ ขาทามิฯ อิมาหํ, สมฺมา, โปราณํ สรามี’ติฯ

‘‘อถ โข, ภิกฺขเว, มกฺกโฎ จ หตฺถินาโค จ ติตฺติรํ ปุจฺฉิํสุ – ‘ตฺวํ, สมฺม, กิํ โปราณํ สรสี’ติ? ‘อมุกสฺมิํ, สมฺมา, โอกาเส มหานิโคฺรโธ อโหสิฯ ตโต อหํ ผลํ ภกฺขิตฺวา อิมสฺมิํ โอ

กาเส วจฺจํ อกาสิ; ตสฺสายํ นิโคฺรโธ ชาโตฯ ตทาหํ, สมฺมา, ชาติยา มหนฺตตโร’ติ ฯ

‘‘อถ โข, ภิกฺขเว, มกฺกโฏ จ หตฺถินาโค จ ติตฺติรํ เอตทโวจุํ – ‘ตฺวํ, สมฺม, อมฺหากํ ชาติยา มหนฺตตโรฯ ตํ มยํ สกฺกริสฺสาม ครุํ กริสฺสาม มาเนสฺสาม ปูเชสฺสาม, ตุยฺหญฺจ มยํ โอวาเท ปติฏฺฐิสฺสามา’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ติตฺติโร มกฺกฏญฺจ หตฺถินาคญฺจ ปญฺจสุ สีเลสุ สมาทเปสิ, อตฺตนา จ ปญฺจสุ สีเลสุ สมาทาย วตฺตติฯ เต อญฺญมญฺญํ สคารวา สปฺปติสฺสา สภาควุตฺติกา วิหริตฺวา กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชึสุฯ เอวํ โข ตํ, ภิกฺขเว, ติตฺติริยํ นาม พฺรหฺมจริยํ อโหสิฯ

[ชา. ๑.๑.๓๗] ‘‘เย วุฑฺฒมปจายนฺติ, นรา ธมฺมสฺส โกวิทา;
ทิฏฺเฐว ธมฺเม จ ปาสํสา, สมฺปราเย จ สุคฺคตี’’ติฯ

‘‘เต หิ นาม, ภิกฺขเว, ติรจฺฉานคตา ปาณา อญฺญมญฺญํ สคารวา สปฺปติสฺสา สภาควุตฺติกา วิหริสฺสนฺติฯ อิธ โข ตํ, ภิกฺขเว, โสเภถ ยํ ตุเมฺห เอวํ สฺวากฺขาเต ธมฺมวินเย ปพฺพชิตา สมานา อญฺญมญฺญํ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหเรยฺยาถ? เนตํ, ภิกฺขเว , อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ, ปจฺจุฏฺฐานํ, อญฺชลิกมฺมํ, สามีจิกมฺมํ, อคฺคาสนํ, อโคฺคทกํ, อคฺคปิณฺฑํฯ น จ, ภิกฺขเว, สงฺฆิกํ ยถาวุฑฺฒํ ปฏิพาหิตพฺพํฯ โย ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

อวนฺทิยาทิปุคฺคลา

๓๑๒. ‘‘ทสยิเม , ภิกฺขเว, อวนฺทิยา – ปุเร อุปสมฺปเนฺนน ปจฺฉา อุปสมฺปโนฺน อวนฺทิโย, อนุปสมฺปโนฺน อวนฺทิโย, นานาสํวาสโก วุฑฺฒตโร อธมฺมวาที อวนฺทิโย, มาตุคาโม อวนฺทิโย, ปณฺฑโก อวนฺทิโย, ปาริวาสิโก อวนฺทิโย, มูลายปฏิกสฺสนารโห อวนฺทิโย, มานตฺตารโห อวนฺทิโย, มานตฺตจาริโก อวนฺทิโย, อพฺภานารโห อวนฺทิโยฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ทส อวนฺทิยาฯ

‘‘ตโยเม, ภิกฺขเว, วนฺทิยา – ปจฺฉา อุปสมฺปเนฺนน ปุเร อุปสมฺปโนฺน วนฺทิโย, นานาสํวาสโก วุฑฺฒตโร ธมฺมวาที วนฺทิโย, สเทวเก ภิกฺขเว โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ตถาคโต อรหํ สมฺมาสมฺพุโทฺธ วนฺทิโยฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ตโย วนฺทิยา’’ติฯ

อาสนปฺปฏิพาหนปฏิเกฺขปํ

๓๑๓. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา สงฺฆํ อุทฺทิสฺส มณฺฑเป ปฏิยาเทนฺติ, สนฺถเร ปฏิยาเทนฺติ, โอกาเส ปฏิยาเทนฺติฯ ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ อเนฺตวาสิกา ภิกฺขู – ‘สงฺฆิกเญฺญว ภควตา ยถาวุฑฺฒํ อนุญฺญาตํ , โน อุทฺทิสฺสกต’นฺติ พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ปุรโต ปุรโต คนฺตฺวา มณฺฑเปปิ ปริคฺคณฺหนฺติ, สนฺถเรปิ ปริคฺคณฺหนฺติ, โอกาเสปิ ปริคฺคณฺหนฺติ – อิทํ อมฺหากํ อุปชฺฌายานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ อาจริยานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ ภวิสฺสตีติฯ อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต คนฺตฺวา มณฺฑเปสุ ปริคฺคหิเตสุ, สนฺถเรสุ ปริคฺคหิเตสุ, โอกาเสสุ ปริคฺคหิเตสุ, โอกาสํ อลภมาโน อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสีทิฯ อถ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย อุกฺกาสิฯ อายสฺมาปิ สาริปุโตฺต อุกฺกาสิฯ ‘‘โก เอตฺ

ถา’’ติ? ‘‘อหํ, ภควา, สาริปุโตฺต’’ติฯ ‘‘กิสฺส ตฺวํ, สาริปุตฺต, อิธ นิสิโนฺน’’ติ? อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ อเนฺตวาสิกา ภิกฺขู – ‘สงฺฆิกเณฺณว ภควตา ยถาวุฑฺฒํ อนุญฺญาตํ, โน อุทฺทิสฺสกต’นฺติ พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส ปุรโต ปุรโต คนฺตฺวา มณฺฑเป ปริคฺคณฺหนฺติ, สนฺถเร ปริคฺคณฺหนฺติ, โอกาเส ปริคฺคณฺหนฺติ – อิทํ อมฺหากํ อุปชฺฌายานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ อาจริยานํ ภวิสฺสติ, อิทํ อมฺหากํ ภวิสฺสตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อุทฺทิสฺสกตมฺปิ ยถาวุฑฺฒํ ปฏิพาเหตพฺพํฯ โย ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

คิหิวิกตอนุชานนํ

๓๑๔. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ภตฺตเคฺค อนฺตรฆเร อุจฺจาสยนมหาสยนานิ ปญฺญเปนฺติ, เสยฺยถิทํ – อาสนฺทิํ, ปลฺลงฺกํ, โคนกํ, จิตฺตกํ, ปฏิกํ, ปฏลิกํ, ตูลิกํ, วิกติกํ, อุทฺทโลมิํ, เอกนฺตโลมิํ, กฏฺฏิสฺสํ, โกเสยฺยํ [โกเสยฺยํ กมฺพลํ (สี. สฺยา.)], กุตฺตกํ, หตฺถตฺถรํ, อสฺสตฺถรํ, รถตฺถรํ, อชินปเวณิํ, กทลิมิคปวรปจฺจตฺถรณํ, สอุตฺตรจฺฉทํ, อุภโตโลหิตกูปธานํฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาภินิสีทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฐเปตฺวา ตีณิ – อาสนฺทิํ, ปลฺลงฺกํ, ตูลิกํ – คิหิวิกตํ [คิหิวิกฏํ (สี. ก.), อวเสสํ คิหิวิกฏํ (สฺยา.)] อภินิสีทิตุํ, นเตฺวว อภินิปชฺชิตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ภตฺตเคฺค อนฺตรฆเร ตูโลนทฺธํ มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ ปญฺญเปนฺติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาภินิสีทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิหิวิกตํ อภินิสีทิตุํ, นเตฺวว อภินิปชฺชิตุ’’นฺติฯ

เชตวนวิหารานุโมทนา

๓๑๕. อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสตุ เม, ภเนฺต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, ภเนฺต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน อนาถปิณฺฑิกสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา, ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ, เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กถาหํ, ภเนฺต, เชตวเน ปฏิปชฺชามี’’ติ? ‘‘เตน หิ ตฺวํ, คหปติ, เชตวนํ อาคตานาคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส สงฺฆสฺส ปติฏฺฐเปหี’’ติฯ ‘‘เอวํ ภเนฺต’’ติ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เชตวนํ อาคตานาคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส สงฺฆสฺส ปติฏฺฐาเปสิฯ

อถ โข ภควา อนาถปิณฺฑิกํ คหปติํ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิ –

“สีตํ อุณฺหํ ปฏิหนฺติ, ตโต วาฬมิคานิ จ;
สรีสเป จ มกเส, สิสิเร จาปิ วุฏฺฐิโยฯ

“ตโต วาตาตโป โฆโร, สญฺชาโต ปฏิหญฺญติ;
เลณตฺถญฺจ สุขตฺถญฺจ, ฌายิตุญฺจ วิปสฺสิตุํฯ

“วิหารทานํ สงฺฆสฺส, อคฺคํ พุทฺเธน วณฺณิตํ;
ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส, สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโนฯ

“วิหาเร การเย รมฺเม, วาสเยตฺถ พหุสฺสุเต;
เตสํ อนฺนญฺจ ปานญฺจ, วตฺถเสนาสนานิ จ;
ทเทยฺย อุชุภูเตสุ, วิปฺปสนฺเนน เจตสาฯ

“เต ตสฺส ธมฺมํ เทเสนฺติ, สพฺพทุกฺขาปนูทนํ;
ยํ โส ธมฺมํ อิธญฺญาย, ปรินิพฺพาติ อนาสโว”ติฯ

อถ โข ภควา อนาถปิณฺฑิกํ คหปตึ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

อาสนปฺปฏิพาหนาทิ

๓๑๖. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส อาชีวกสาวกสฺส มหามตฺตสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติฯ อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปจฺฉา อาคนฺตฺวา วิปฺปกตโภชนํ อานนฺตริกํ ภิกฺขุํ วุฏฺฐาเปสิฯ ภตฺตคฺคํ โกลาหลํ อโหสิฯ อถ โข โส มหามตฺโต อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – “กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ปจฺฉา อาคนฺตฺวา วิปฺปกตโภชนํ อานนฺตริกํ ภิกฺขุํ วุฏฺฐาเปสฺสนฺติ! ภตฺตคฺคํ โกลาหลํ อโหสิฯ นนุ นาม ลพฺภา อญฺญตฺราปิ นิสินฺเนน ยาวทตฺถํ ภุญฺชิตุ”นฺติ? อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส มหามตฺตสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนนฺโท สกฺยปุตฺโต ปจฺฉา อาคนฺตฺวา วิปฺปกตโภชนํ อานนฺตริกํ ภิกฺขุํ วุฏฺฐาเปสฺสติ! ภตฺตคฺคํ โกลาหลํ อโหสี”ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, ปจฺฉา อาคนฺตฺวา วิปฺปกตโภชนํ อานนฺตริกํ ภิกฺขุํ วุฏฺฐาเปสิ, ภตฺตคฺคํ โกลาหลํ อโหสี”ติ? “สจฺจํ ภควา”ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… “กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ปจฺฉา อาคนฺตฺวา วิปฺปกตโภชนํ อานนฺตริกํ ภิกฺขุํ วุฏฺฐาเปสฺสสิ? ภตฺตคฺคํ โกลาหลํ อโหสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – “น, ภิกฺขเว, วิปฺปกตโภชโน [โภชโน อานนฺตริโก (สฺยา.)] ภิกฺขุ วุฏฺฐาเปตโพฺพฯ โย วุฏฺฐาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ สเจ วุฏฺฐาเปติ, ปวาริโต จ โหติ, ‘คจฺฉ อุทกํ อาหรา’ติ วตฺตโพฺพฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, สาธุกํ สิตฺถานิ คิลิตฺวา วุฑฺฒตรสฺส ภิกฺขุโน อาสนํ ทาตพฺพํฯ น เตฺววาหํ, ภิกฺขเว, เกนจิ ปริยาเยน วุฑฺฒตรสฺส ภิกฺขุโน อาสนํ ปฏิพาหิตพฺพนฺติ วทามิฯ โย ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติ”ฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู คิลาเน ภิกฺขู วุฏฺฐาเปนฺติฯ คิลานา เอวํ วเทนฺติ – “น มยํ, อาวุโส, สโกฺกม วุฏฺฐาตุํ, คิลานามฺหา”ติฯ “มยํ อายสฺมเนฺต วุฏฺฐาเปสฺสามา”ติ ปริคฺคเหตฺวา วุฏฺฐาเปตฺวา ฐิตเก มุญฺจนฺติฯ คิลานา มุจฺฉิตา ปปตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ “น, ภิกฺขเว, คิลาโน วุฏฺฐาเปตโพฺพฯ โย วุฏฺฐาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ‘คิลานา มยมฺหา อวุฏฺฐาปนียา’ติ วรเสยฺยาโย ปลิพุเทฺธนฺติ [ปลิพุนฺธนฺติ (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ปติรูปํ เสยฺยํ ทาตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เลสกเปฺปน เสนาสนํ ปฏิพาหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, เลสกเปฺปน เสนาสนํ ปฏิพาหิตพฺพํฯ โย ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

[ปาจิ. ๑๒๒] เตน โข ปน สมเยน สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู อญฺญตรํ ปจฺจนฺติมํ มหาวิหารํ ปฏิสงฺขโรนฺติ – ‘อิธ มยํ วสฺสํ วสิสฺสามา’ติฯ อทฺทสํสุ [อทฺทสาสุํ (ก.)] โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู วิหารํ [อญฺญตรํ วิหารํ (ก.)] ปฏิสงฺขโรเนฺตฯ ทิสฺวาน เอวมาหํสุ – ‘‘อิเม, อาวุโส, สตฺตรสวคฺคิยา ภิกฺขู วิหารํ ปฏิสงฺขโรนฺติฯ หนฺท เน วุฏฺฐาเปสฺสามา’’ติฯ เอกเจฺจ เอวมาหํสุ – ‘‘อาคเมถาวุโส, ยาว ปฏิสงฺขโรนฺติ, ปฏิสงฺขเต วุฏฺฐาเปสฺสามา’’ติฯ อถ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สตฺตรสวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘อุเฏฺฐถาวุโส, อมฺหากํ วิหาโร ปาปุณาตี’’ติฯ ‘‘นนุ, อาวุโส, ปฏิกเจฺจว อาจิกฺขิตพฺพํ? มยญฺจญฺญํ ปฏิสงฺขเรยฺยามา’’ติฯ ‘‘นนุ, อาวุโส, สงฺฆิโก วิหาโร’’ติ? ‘‘อามาวุโส, สงฺฆิโก วิหาโร’’ติฯ ‘‘อุเฏฺฐถาวุโส, อมฺหากํ วิหาโร ปาปุณาตี’’ติฯ ‘‘มหลฺลโก, อาวุโส, วิหาโร; ตุเมฺหปิ วสถ, มยมฺปิ วสิสฺสามา’’ติฯ ‘‘อุเฏฺฐถาวุโส, อมฺหากํ วิหาโร ปาปุณาตี’’ติ กุปิตา อนตฺตมนา คีวายํ คเหตฺวา นิกฺกฑฺฒนฺติฯ เต นิกฺกฑฺฒิยมานา โรทนฺติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, อาวุโส, โรทถา’’ติ? ‘‘อิเม, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา อเมฺห สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒนฺตี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กุปิตา อนตฺตมนา ภิกฺขู สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒิสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ตุเมฺห ภิกฺขเว, กุปิตา อนตฺตมนา สงฺฆิกา วิหารา ภิกฺขู นิกฺกฑฺฒถา’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, กุปิเตน อนตฺตมเนน ภิกฺขุ สงฺฆิกา วิหารา นิกฺกฑฺฒิตโพฺพฯ โย นิกฺกเฑฺฒยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เสนาสนํ คาเหตุ’’นฺติฯ

เสนาสนคฺคาหาปกสมฺมุติ

๓๑๗. อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘เกน นุ โข เสนาสนํ คาเหตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ …เป.… ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ เสนาสนคฺคาหาปกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคติํ คเจฺฉยฺย, น โทสาคติํ คเจฺฉยฺย, น โมหาคติํ คเจฺฉยฺย, น ภยาคติํ คเจฺฉยฺย, คหิตาคหิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพ –

‘‘ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ, ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ เสนาสนคฺคาหาปกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ เสนาสนคฺคาหาปกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน เสนาสนคฺคาหาปกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ เสนาสนคฺคาหาปโก ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติ ฯ

๓๑๘. อถ โข เสนาสนคฺคาหาปกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข เสนาสนํ คาเหตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฐมํ ภิกฺขู คเณตุํ , ภิกฺขู คเณตฺวา เสยฺยา คเณตุํ, เสยฺยา คเณตฺวา เสยฺยเคฺคน คาเหตุ’’นฺติฯ เสยฺยเคฺคน คาเหนฺตา เสยฺยา อุสฺสารยึสุ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิหารเคฺคน คาเหตุ’’นฺติฯ วิหารเคฺคน คาเหนฺตา วิหารา อุสฺสารยึสุ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริเวณเคฺคน คาเหตุ’’นฺติฯ ปริเวณเคฺคน คาเหนฺตา ปริเวณา อุสฺสารยึสุ…เป…. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนุภาคมฺปิ ทาตุํฯ คหิเต อนุภาเค อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ, น อกามา ทาตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นิสฺสีเม ฐิตสฺส เสนาสนํ คาเหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, นิสฺสีเม ฐิตสฺส เสนาสนํ คาเหตพฺพํฯ โย คาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู เสนาสนํ คเหตฺวา สพฺพกาลํ ปฏิพาหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, เสนาสนํ คเหตฺวา สพฺพกาลํ ปฏิพาเหตพฺพํฯ โย ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วสฺสานํ เตมาสํ ปฏิพาหิตุํ, อุตุกาลํ ปน น ปฏิพาหิตุ’’นฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กติ นุ โข เสนาสนคฺคาหา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘ตโย เม, ภิกฺขเว, เสนาสนคฺคาหา – ปุริมโก, ปจฺฉิมโก, อนฺตรามุตฺตโกฯ อปรชฺชุคตาย อาสาฬฺหิยา ปุริมโก คาเหตโพฺพฯ มาสคตาย อาสาฬฺหิยา ปจฺฉิมโก คาเหตโพฺพฯ อปรชฺชุคตาย ปวารณาย อายตึ วสฺสาวาสตฺถาย อนฺตรามุตฺตโก คาเหตโพฺพฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ตโย เสนาสนคฺคาหา’’ติฯ

ทุติยภาณวาโร นิฎฺฐิโตฯ

๓. ตติยภาณวาโร

๓๑๙. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต สาวตฺถิยํ เสนาสนํ คเหตฺวา อญฺญตรํ คามกาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถปิ เสนาสนํ อคฺคเหสิฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘อยํ, อาวุโส, อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต ภณฺฑนการโก กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ สจายํ อิธ วสฺสํ วสิสฺสติ, สเพฺพว มยํ น ผาสุ ภวิสฺสามฯ หนฺท นํ ปุจฺฉามา’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘นนุ ตยา, อาวุโส อุปนนฺท, สาวตฺถิยํ เสนาสนํ คหิต’’นฺติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ ‘‘กึ ปน ตฺวํ, อาวุโส อุปนนฺท, เอโก เทฺว ปฏิพาหสี’’ติ? ‘‘อิธทานาหํ อาวุโส, มุญฺจามิ; ตตฺถ คณฺหามี’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต เอโก เทฺว ปฏิพาเหสฺสตี’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, เอโก เทฺว ปฏิพาหสี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป…. ‘‘กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, เอโก เทฺว ปฏิพาหิสฺสสิ? ตตฺถ ตยา, โมฆปุริส, คหิตํ อิธ มุตฺตํ, อิธ ตยา คหิตํ ตตฺร มุตฺตํฯ เอวํ โข ตฺวํ, โมฆปุริส, อุภยตฺถ ปริพาหิโรฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, เอเกน เทฺว ปฏิพาเหตพฺพาฯ โย ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

๓๒๐. [ปาจิ. ๔๓๘] เตน โข ปน สมเยน ภควา ภิกฺขูนํ อเนกปริยาเยน วินยกถํ กเถติ, วินยสฺส วณฺณํ ภาสติ, วินยปริยตฺติยา วณฺณํ ภาสติ, อาทิสฺส อาทิสฺส อายสฺมโต อุปาลิสฺส วณฺณํ ภาสติฯ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “ภควา โข อเนกปริยาเยน วินยกถํ กเถติ, วินยสฺส วณฺณํ ภาสติ, วินยปริยตฺติยา วณฺณํ ภาสติ, อาทิสฺส อาทิสฺส อายสฺมโต อุปาลิสฺส วณฺณํ ภาสติฯ หนฺท มยํ, อาวุโส, อายสฺมโต อุปาลิสฺส สนฺติเก วินยํ ปริยาปุณามา”ติฯ เตธ [เต จ (สฺยา. ก.)] พหู ภิกฺขู เถรา จ นวา จ มชฺฌิมา จ อายสฺมโต อุปาลิสฺส สนฺติเก วินยํ ปริยาปุณนฺติฯ อายสฺมา อุปาลิ ฐิตโกว อุทฺทิสติ เถรานํ ภิกฺขูนํ คารเวนฯ เถราปิ ภิกฺขู ฐิตกาว อุทฺทิสาเปนฺติ ธมฺมคารเวนฯ ตตฺถ เถรา เจว ภิกฺขู กิลมนฺติ, อายสฺมา จ อุปาลิ กิลมติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นวเกน ภิกฺขุนา อุทฺทิสนฺเตน สมเก วา อาสเน นิสีทิตุํ, อุจฺจตเร วา ธมฺมคารเวน; เถเรน ภิกฺขุนา อุทฺทิสาเปนฺเตน สมเก วา อาสเน นิสีทิตุํ, นีจตเร วา ธมฺมคารเวนา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน พหู ภิกฺขู อายสฺมโต อุปาลิสฺส สนฺติเก ฐิตกา อุเทฺทสํ ปฏิมาเนนฺตา กิลมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมานาสนิเกหิ สห นิสีทิตุ”นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “กิตฺตาวตา นุ โข สมานาสนิโก โหตี”ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ – “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติวสฺสนฺตเรน สห นิสีทิตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู สมานาสนิกา มเญฺจ [เอกมเญฺจ (สฺยา.)] นิสีทิตฺวา มญฺจํ ภินฺทึสุ, ปีเฐ [เอกปีเฐ (สฺยา.)] นิสีทิตฺวา ปีฐํ ภินฺทึสุฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติวคฺคสฺส มญฺจํ, ติวคฺคสฺส ปีฐ”นฺติฯ ติวคฺคปิ มเญฺจ นิสีทิตฺวา มญฺจํ ภินฺทิ, ปีเฐ นิสีทิตฺวา ปีฐํ ภินฺทิ…เป.… “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทุวคฺคสฺส มญฺจํ, ทุวคฺคสฺส ปีฐ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อสมานาสนิเกหิ สห ทีฆาสเน นิสีทิตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฐเปตฺวา ปณฺฑกํ, มาตุคามํ, อุภโตพฺยญฺชนกํ, อสมานาสนิเกหิ สห ทีฆาสเน นิสีทิตุ”นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “กิตฺตกํ ปจฺฉิมํ นุ โข ทีฆาสนํ โหตี”ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยํ ติณฺณํ ปโหติ, เอตฺตกํ ปจฺฉิมํ ทีฆาสน”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน วิสาขา มิคารมาตา สงฺฆสฺส อตฺถาย สาฬินฺทํ ปาสาทํ กาเรตุกามา โหติ หตฺถินขกํฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “กึ นุ โข ภควตา ปาสาทปริโภโค อนุญฺญาโต กึ อนนุญฺญาโต”ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพํ ปาสาทปริโภค”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส อยฺยิกา กาลงฺกตา โหติฯ ตสฺส กาลงฺกิริยาย สงฺฆสฺส พหุํ อกปฺปิยภณฺฑํ อุปฺปนฺนํ โหติ, เสยฺยถิทํ – อาสนฺทิ, ปลฺลงฺโก, โคนโก , จิตฺตโก, ปฏิกา, ปฏลิกา, ตูลิกา, วิกติกา, อุทฺทโลมี, เอกนฺตโลมี, กฏฺฏิสฺสํ, โกเสยฺยํ, กุตฺตกํ, หตฺถตฺถรํ, อสฺสตฺถรํ, รถตฺถรํ, อชินปฺปเวณิ, กทลิมิคปฺปวรปจฺจตฺถรณํ, สอุตฺตรจฺฉทํ, อุภโตโลหิตกูปธานํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาสนฺทิยา ปาเท ฉินฺทิตฺวา ปริภุญฺชิตุํ, ปลฺลงฺกสฺส วาเฬ ภินฺทิตฺวา ปริภุญฺชิตุํ, ตูลิกํ วิชเฏตฺวา พิโพฺพหนํ กาตุํ, อวเสสํ ภูมตฺถรณํ [สุมฺมตฺถรณํ (สี. สฺยา.)] กาตุ”นฺติฯ

อวิสฺสชฺชิยวตฺถุ

๓๒๑. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยา อวิทูเร อญฺญตรสฺมึ คามกาวาเส อาวาสิกา ภิกฺขู อุปทฺทุตา โหนฺติ อาคนฺตุกคมิกานํ ภิกฺขูนํ เสนาสนํ ปญฺญเปนฺตาฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เอตรหิ โข มยํ, อาวุโส, อุปทฺทุตา อาคนฺตุกคมิกานํ ภิกฺขูนํ เสนาสนํ ปญฺญเปนฺตาฯ หนฺท มยํ, อาวุโส, สพฺพํ สงฺฆิกํ เสนาสนํ เอกสฺส เทมฯ ตสฺส สนฺตกํ ปริภุญฺชิสฺสามา’’ติฯ เต สพฺพํ สงฺฆิกํ เสนาสนํ เอกสฺส อทํสุฯ อาคนฺตุกา ภิกฺขู เต ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘อมฺหากํ, อาวุโส, เสนาสนํ ปญฺญาเปถา’’ติฯ ‘‘นตฺถาวุโส, สงฺฆิกํ เสนาสนํ; สพฺพํ อเมฺหหิ เอกสฺส ทินฺน’’นฺติฯ ‘‘กึ ปน ตุเมฺห, อาวุโส, สงฺฆิกํ เสนาสนํ วิสฺสเชฺชถา’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขู สงฺฆิกํ เสนาสนํ วิสฺสเชฺชสฺสนฺตี’’ติ [วิสฺสชฺชิสฺสนฺตีติ (ก.)]! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู สงฺฆิกํ เสนาสนํ วิสฺสเชฺชนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… ‘‘กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา สงฺฆิกํ เสนาสนํ วิสฺสเชฺชสฺสนฺติ? เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

‘‘ปญฺจิมานิ, ภิกฺขเว, อวิสฺสชฺชิยานิ, น วิสฺสเชฺชตพฺพานิ [น วิสฺสชฺชิตพฺพานิ (ก.)], สเงฺฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิสฺสชฺชิตานิปิ อวิสฺสชฺชิตานิ โหนฺติฯ โย วิสฺสเชฺชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ กตมานิ ปญฺจ? อาราโม, อารามวตฺถุ – อิทํ ปฐมํ อวิสฺสชฺชิยํ, น วิสฺสเชฺชตพฺพํ, สเงฺฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิสฺสชฺชิตมฺปิ อวิสฺสชฺชิตํ โหติฯ โย วิสฺสเชฺชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

‘‘วิหาโร, วิหารวตฺถุ – อิทํ ทุติยํ อวิสฺสชฺชิยํ, น วิสฺสเชฺชตพฺพํ, สเงฺฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลฺลน วาฯ วิสฺสชฺชิตมฺปิ อวิสฺสชฺชิตํ โหติฯ โย วิสฺสเชฺชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

‘‘มโญฺจ, ปีฐํ, ภิสิ, พิโพฺพหนํ – อิทํ ตติยํ อวิสฺสชฺชิยํ, น วิสฺสเชฺชตพฺพํ, สเงฺฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิสฺสชฺชิตมฺปิ อวิสฺสชฺชิตํ โหติฯ โย วิสฺสเชฺชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

‘‘โลหกุมฺภี , โลหภาณกํ, โลหวารโก, โลหกฎาหํ, วาสิ, ปรสุ [ผรสุ (สี. สฺยา. ก.)], กุฐารี [กุธารี (ก.)], กุทาโล, นิขาทนํ – อิทํ จตุตฺถํ อวิสฺสชฺชิยํ, น วิสฺสเชฺชตพฺพํ, สเงฺฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิสฺสชฺชิตมฺปิ อวิสฺสชฺชิตํ โหติฯ โย วิสฺสเชฺชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

‘‘วลฺลิ, เวฬุ, มุญฺชํ, ปพฺพชํ [พพฺพชํ (สี.)], ติณํ, มตฺติกา, ทารุภณฺฑํ, มตฺติกาภณฺฑํ – อิทํ ปญฺจมํ อวิสฺสชฺชิยํ, น วิสฺสเชฺชตพฺพํ, สเงฺฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิสฺสชฺชิตมฺปิ อวิสฺสชฺชิตํ โหติฯ โย วิสฺสเชฺชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ อิมานิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อวิสฺสชฺชิยานิ, น วิสฺสเชฺชตพฺพานิ, สเงฺฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิสฺสชฺชิตานิปิ อวิสฺสชฺชิตานิ โหนฺติฯ โย วิสฺสเชฺชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา’’ติฯ

อเวภงฺคิยวตฺถุ

๓๒๒. อถ โข ภควา สาวตฺถิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน กีฏาคิริ เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสเงฺฆน สทฺธึ ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสเตหิ สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเนหิ จฯ อโสฺสสุํ โข อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู – ‘‘ภควา กิร กีฏาคิรึ อาคจฺฉติ มหตา ภิกฺขุสเงฺฆน สทฺธึ ปญฺจม

เตฺตหิ ภิกฺขุสเตหิ สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเนหิ จ’’ฯ ‘‘หนฺท มยํ, อาวุโส, สพฺพํ สงฺฆิกํ เสนาสนํ ภาเชมฯ ปาปิจฺฉา สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา, ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสํ คตา; น มยํ เตสํ เสนาสนํ ปญฺญเปสฺสามา’’ติ, เต สพฺพํ สงฺฆิกํ เสนาสนํ ภาเชสุํฯ อถ โข ภควา อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน กีฏาคิริ ตทวสริฯ อถ โข ภควา สมฺพหุเล ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘คจฺฉถ ตุมฺเห, ภิกฺขเว; อสฺสชิปุนพฺพสุเก ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทถ – ‘ภควา, อาวุโส, อาคจฺฉติ มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสเตหิ สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเนหิ จฯ ภควโต จ, อาวุโส, เสนาสนํ ปญฺญเปถ, ภิกฺขุสงฺฆสฺส จ, สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานานญฺจา’’’ติฯ ‘‘เอวํ ภนฺเต’’ติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เยน อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อสฺสชิปุนพฺพสุเก ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘ภควา, อาวุโส, อาคจฺฉติ มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสเตหิ สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเนหิ จ ฯ ภควโต จ, อาวุโส, เสนาสนํ ปญฺญเปถ, ภิกฺขุสงฺฆสฺส จ, สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานานญฺจา’’ติฯ ‘‘นตฺถาวุโส, สงฺฆิกํ เสนาสนํฯ สพฺพํ อเมฺหหิ ภาชิตํฯ สฺวาคตํ, อาวุโส, ภควโตฯ ยสฺมิํ วิหาเร ภควา อิจฺฉิสฺสติ ตสฺมิํ วิหาเร วสิสฺสติฯ ปาปิจฺฉา สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา, ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสํ คตาฯ น มยํ เตสํ เสนาสนํ ปญฺญเปสฺสามา’’ติฯ ‘‘กิํ ปน ตุเมฺห, อาวุโส, สงฺฆิกํ เสนาสนํ ภาชิตฺถา’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อสฺสชิปุนพฺพสุกา ภิกฺขู สงฺฆิกํ เสนาสนํ ภาเชสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป.… ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… ‘‘กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา สงฺฆิกํ เสนาสนํ ภาเชสฺสนฺติ? เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

‘‘ปญฺจิมานิ, ภิกฺขเว, อเวภงฺคิยานิ [อเวภงฺคิกานิ (ก.)], น วิภชิตพฺพานิ, สงฺเฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิภตฺตานิปิ อวิภตฺตานิ โหนฺติฯ โย วิภเชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ กตมานิ ปญฺจ? อาราโม, อารามวตฺถุ – อิทํ ปฐมํ อเวภงฺคิยํ, น วิภชิตพฺพํ, สงฺเฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิภตฺตมฺปิ อวิภตฺตํ โหติฯ โย วิภเชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

‘‘วิหาโร, วิหารวตฺถุ – อิทํ ทุติยํ อเวภงฺคิยํ, น วิภชิตพฺพํ, สงฺเฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิภตฺตมฺปิ อวิภตฺตํ โหติฯ โย วิภเชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

‘‘มโญฺจ, ปีฐํ, ภิสิ, พิโพฺพหนํ – อิทํ ตติยํ อเวภงฺคิยํ, น วิภชิตพฺพํ, สงฺเฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิภตฺตมฺปิ อวิภตฺตํ โหติฯ โย วิภเชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

‘‘โลหกุมฺภี, โลหภาณกํ, โลหวารโก, โลหกฏาหํ, วาสี, ปรสุ, กุฐารี, กุทาโล, นิขาทนํ – อิทํ จตุตฺถํ อเวภงฺคิยํ, น วิภชิตพฺพํ, สงฺเฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิภตฺตมฺปิ อวิภตฺตํ โหติฯ โย วิภเชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

‘‘วลฺลี, เวฬุ, มุญฺชํ, ปพฺพชํ, ติณํ, มตฺติกา, ทารุภณฺฑํ, มตฺติกาภณฺฑํ – อิทํ ปญฺจมํ อเวภงฺคิยํ, น วิภชิตพฺพํ, สงฺเฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิภตฺตมฺปิ อวิภตฺตํ โหติฯ โย วิภเชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ อิมานิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อเวภงฺคิยานิ, น วิภชิตพฺพานิ, สงฺเฆน วา คเณน วา ปุคฺคเลน วาฯ วิภตฺตานิปิ อวิภตฺตานิ โหนฺติฯ โย วิภเชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา’’ติฯ

นวกมฺมทานกถา

๓๒๓. อถ โข ภควา กีฏาคิริสฺมึ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน อาฬวี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน อาฬวี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา อาฬวิยํ วิหรติ อคฺคาฬเว เจติเยฯ เตน โข ปน สมเยน อาฬวกา [อาฬวิกา (สฺยา. ก.)] ภิกฺขู เอวรูปานิ นวกมฺมานิ เทนฺติ – ปิณฺฑนิกฺเขปนมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; กุฏฺฏเลปนมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; ทฺวารฏฺฐปนมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; อคฺคฬวฏฺฏิกรณมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; อาโลกสนฺธิกรณมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; เสตวณฺณกรณมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; กาฬวณฺณกรณมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; เครุกปริกมฺมกรณมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; ฉาทนมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; พนฺธนมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; ภณฺฑิกาฏฺฐปนมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; ขณฺฑผุลฺลปฏิสงฺขรณมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; ปริภณฺฑกรณมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; วีสติวสฺสิกมฺปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; ตึสวสฺสิกมฺปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; ยาวชีวิกมฺปิ นวกมฺมํ เทนฺติ; ธูมกาลิกมฺปิ ปริโยสิตํ วิหารํ นวกมฺมํ เทนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม อาฬวกา ภิกฺขู เอวรูปานิ นวกมฺมานิ ทสฺสนฺติ – ปิณฺฑนิกฺเขปนมตฺตเกนปิ นวกมฺมํ ทสฺสนฺติ; กุฏฺฏเลปนมตฺตเกนปิ… ทฺวารฏฺฐปนมตฺตเกนปิ … อคฺคฬวฏฺฏิกรณมตฺตเกนปิ… อาโลกสนฺธิกรณมตฺตเกนปิ… เสตวณฺณกรณมตฺตเกนปิ… กาฬวณฺณกรณมตฺตเกนปิ… เครุกปริกมฺมกรณมตฺตเกนปิ… ฉาเทนมตฺตเกนปิ… พนฺธนมตฺตเกนปิ… ภณฺฑิกาฬปนมตฺตเกนปิ… ขณฺฑผุลฺลปฏิสงฺขรณมตฺตเกนปิ… ปริภณฺฑกรณมตฺตเกนปิ… วิสติวสฺสิกมฺปิ… ตึสวสฺสิกมฺปิ… ยาวชีวิกมฺปิ… ธูมกาลิกมฺปิ ปริโยสิตํ วิหารํ นวกมฺมํ ทสฺสนฺตี”ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป.… “สจฺจํ ภควา”ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “น, ภิกฺขเว, ปิณฺฑนิกฺเขปนมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํ; น กุฏฺฏเลปนมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น ทฺวารฏฺฐปนมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น อคฺคฬวฏฺฏิกรณมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น อาโลกสนฺธิกรณมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น เสตวณฺณกรณมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น กาฬวณฺณกรณมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น เครุกปริกมฺมกรณมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น ฉาเทนมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น พนฺธนมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น ภณฺฑิกาฬปนมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น ขณฺฑผุลฺลปฏิสงฺขรณมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น ปริภณฺฑกรณมตฺตเกน นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น วิสติวสฺสิกํ นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น ตึสวสฺสิกํ นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น ยาวชีวิกํ นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ น ธูมกาลิกมฺปิ ปริโยสิตํ วิหารํ นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ โย ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อกตํ วา วิปฺปกตํ วา นวกมฺมํ ทาตุํ, ขุทฺทเก วิหาเร กมฺมํ โอโลเกตฺวา ฉปฺปญฺจวสฺสิกํ นวกมฺมํ ทาตุํ, อฑฺฒโยเค กมฺมํ โอโลเกตฺวา สตฺตฏฺฐวสฺสิกํ นวกมฺมํ ทาตุํ, มหลฺลเก วิหาเร ปาสาเท วา กมฺมํ โอโลเกตฺวา ทสทฺวาทสวสฺสิกํ นวกมฺมํ ทาตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สเพฺพ วิหาเร นวกมฺมํ เทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, สเพฺพ วิหาเร นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ โย ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู เอกสฺส เทฺว เทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, เอกสฺส เทฺว ทาตพฺพาฯ โย ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นวกมฺมํ คเหตฺวา อญฺญํ วาเสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, นวกมฺมํ คเหตฺวา อโญฺญ วาเสตโพฺพฯ โย วาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นวกมฺมํ คเหตฺวา สงฺฆิกํ ปฏิพาเหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, นวกมฺมํ คเหตฺวา สงฺฆิกํ ปฏิพาหิตพฺพํฯ โย ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกํ วรเสยฺยํ คเหตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นิสฺสีเม ฐิตสฺส นวกมฺมํ เทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, นิสฺสีเม ฐิตสฺส นวกมฺมํ ทาตพฺพํฯ โย ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นวกมฺมํ คเหตฺวา สพฺพกาลํ ปฏิพาหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, นวกมฺมํ คเหตฺวา สพฺพกาลํ ปฏิพาหิตพฺพํฯ โย ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วสฺสานํ เตมาสํ ปฏิพาหิตุํ, อุตุกาลํ ปน น ปฏิพาหิตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นวกมฺมํ คเหตฺวา ปกฺกมนฺติปิ, วิพฺภมนฺติปิ, กาลมฺปิ กโรนฺติ; สามเณราปิ ปฏิชานนฺติ; สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกาปิ ปฏิชานนฺติ; อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนกาปิ ปฏิชานนฺติ; อุมฺมตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ; ขิตฺตจิตฺตาปิ ปฏิชานนฺติ; เวทนาฏฺฏาปิ ปฏิชานนฺติ; อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ; อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ; ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ; ปณฺฑกาปิ ปฏิชานนฺติ; เถยฺยสํวาสกาปิ ปฏิชานนฺติ; ติตฺถิยปกฺกนฺตกาปิ

ปฏิชานนฺติ; ติรจฺฉานคตาปิ ปฏิชานนฺติ; มาตุฆาตกาปิ ปฏิชานนฺติ; ปิตุฆาตกาปิ ปฏิชานนฺติ ; อรหนฺตฆาตกาปิ ปฏิชานนฺติ; ภิกฺขุนิทูสกาปิ ปฏิชานนฺติ; สงฺฆเภทกาปิ ปฏิชานนฺติ; โลหิตุปฺปาทกาปิ ปฏิชานนฺติ; อุภโตพฺยญฺชนกาปิ ปฏิชานนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ นวกมฺมํ คเหตฺวา ปกฺกมติ – มา สงฺฆสฺส หายีติ อญฺญสฺส ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ นวกมฺมํ คเหตฺวา วิพฺภมติ…เป.… กาลงฺกโรติ, สามเณโร ปฏิชานาติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ, อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ, อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติ, ขิตฺตจิตฺโต ปฏิชานาติ, เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, ปณฺฑโก ปฏิชานาติ, เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ, ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ, ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ, มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ, ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ, อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ, ภิกฺขุนีทูสโก ปฏิชานาติ, สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ, โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ, อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ – มา สงฺฆสฺส หายีติ อญฺญสฺส ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ นวกมฺมํ คเหตฺวา วิปฺปกเต ปกฺกมติ – มา สงฺฆสฺส หายีติ อญฺญสฺส ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ นวกมฺมํ คเหตฺวา วิปฺปกเต วิพฺภมติ…เป.… อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ – มา สงฺฆสฺส หายีติ อญฺญสฺส ทาตพฺพํฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ นวกมฺมํ คเหตฺวา ปริโยสิเต ปกฺกมติ – ตเสฺสเวตํฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ นวกมฺมํ คเหตฺวา ปริโยสิเต วิพฺภมติ…เป…. กาลงฺกโรติ, สามเณโร ปฏิชานาติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ, อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ – สโงฺฆ สามีฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ นวกมฺมํ คเหตฺวา ปริโยสิเต อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติ, ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ, เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ – ตเสฺสเวตํฯ

“อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ นวกมฺมํ คเหตฺวา ปริโยสิเต ปณฺฑโก ปฏิชานาติ, เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ, ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ, ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ, มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ, ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ, อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ, ภิกฺขุนีทูสโก ปฏิชานาติ, สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ, โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ, อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ – สโงฺฆ สามี”ติฯ

อญฺญตฺรปริโภคปฏิเกฺขปาทิ

๓๒๔. [ปารา. ๑๕๗] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อญฺญตรสฺส อุปาสกสฺส วิหารปริโภคํ เสนาสนํ อญฺญตฺร ปริภุญฺชนฺติฯ อถ โข โส อุปาสโก อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – “กถญฺหิ นาม ภทนฺตา อญฺญตฺร ปริโภคํ อญฺญตฺร ปริภุญฺชิสฺสนฺตี”ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, อญฺญตฺร ปริโภโค อญฺญตฺร ปริภุญฺชิตโพฺพฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา”ติฯ

[ปารา. ๑๕๗] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อุโปสถคฺคมฺปิ สนฺนิสชฺชมฺปิ หริตุํ กุกฺกุจฺจายนฺตา ฉมาย นิสีทนฺติฯ คตฺตานิปิ จีวรานิปิ ปํสุกิตานิ โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตาวกาลิกํ หริตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส มหาวิหาโร อุนฺทฺริยติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา เสนาสนํ นาติหรนฺติ [นาภิหรนฺติ (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คุตฺตตฺถาย หริตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส เสนาสนปริกฺขาริโก มหโคฺฆ กมฺพโล อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ผาติกมฺมตฺถาย ปริวเตฺตตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส เสนาสนปริกฺขาริกํ มหคฺฆํ ทุสฺสํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ผาติกมฺมตฺถาย ปริวเตฺตตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส อจฺฉจมฺมํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาทปุญฺฉนิํ กาตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส จกฺกลิกํ อุปฺปนฺนํ โหติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาทปุญฺฉนิํ กาตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส โจฬกํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาทปุญฺฉนิํ กาตุ”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโธเตหิ ปาเทหิ เสนาสนํ อกฺกมนฺติฯ เสนาสนํ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อโธเตหิ ปาเทหิ เสนาสนํ อกฺกมิตพฺพํฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อเลฺลหิ ปาเทหิ เสนาสนํ อกฺกมนฺติฯ เสนาสนํ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อเลฺลหิ ปาเทหิ เสนาสนํ อกฺกมิตพฺพํฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สอุปาหนา เสนาสนํ อกฺกมนฺติฯ เสนาสนํ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, สอุปาหเนน เสนาสนํ อกฺกมิตพฺพํฯ โย อกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปริกมฺมกตาย ภูมิยา นิฏฺฐุภนฺติฯ วโณฺณ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น , ภิกฺขเว, ปริกมฺมกตาย ภูมิยา นิฏฺฐุภิตพฺพํฯ โย นิฏฺฐุเภยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เขฬมลฺลก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน มญฺจปาทาปิ ปีฐปาทาปิ ปริกมฺมกตํ ภูมึ วิลิขนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โจฬเกน ปลิเวเฐตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปริกมฺมกตํ ภิตฺตึ อปเสฺสนฺติฯ วโณฺณ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ปริกมฺมกตา ภิตฺติ อปเสฺสตพฺพาฯ โย อปเสฺสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปเสฺสนผลก’’นฺติฯ อปเสฺสนผลกํ เหฏฺฐโต ภูมึ วิลิขติ, อุปริโต ภิตฺติญฺจฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เหฏฺฐโต จ อุปริโต จ โจฬเกน ปลิเวเฐตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โธตปาทกา นิปชฺชิตุํ กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปจฺจตฺถริตฺวา นิปชฺชิตุ’’นฺติฯ

สงฺฆภตฺตาทิอนุชานนํ

๓๒๕. อถ โข ภควา อาฬวิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ราชคหํ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ราชคหํ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ราชคหํ ทุพฺภิกฺขํ โหติฯ มนุสฺสา น สโกฺกนฺติ สงฺฆภตฺตํ กาตุํ; อิจฺฉนฺติ อุเทฺทสภตฺตํ นิมนฺตนํ สลากภตฺตํ ปกฺขิกํ อุโปสถิกํ ปาฏิปทิกํ กาตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺฆภตฺตํ อุเทฺทสภตฺตํ นิมนฺตนํ สลากภตฺตํ ปกฺขิกํ อุโปสถิกํ ปาฏิปทิก’’นฺติฯ

ภตฺตุเทฺทสกสมฺมุติ

๓๒๖. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อตฺตโน วรภตฺตานิ คเหตฺวา ลามกานิ ภตฺตานิ ภิกฺขูนํ เทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคเหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ ภตฺตุเทฺทสกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, อุทฺทิฏฺฐานุทฺทิฏฺฐญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว,

สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ, ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภตฺตุเทฺทสกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภตฺตุเทฺทสกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ภตฺตุเทฺทสกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ภตฺตุเทฺทสโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

อถ โข ภตฺตุเทฺทสกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “กถํ นุ โข ภตฺตํ อุทฺทิสิตพฺพ”นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สลากาย วา ปฏฺฏิกาย วา [ปฏิกาย วา (สฺยา.)] อุปนิพนฺธิตฺวา โอปุญฺชิตฺวา ภตฺตํ อุทฺทิสิตุ”นฺติฯ

เสนาสนปญฺญาปกาทิสมฺมุติ

๓๒๗. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส เสนาสนปญฺญาปโก น โหติ…เป.… ภณฺฑาคาริโก น โหติ…เป.… จีวรปฺปฏิคฺคาหโก น โหติ…เป.… จีวรภาชโก น โหติ…เป.… ยาคุภาชโก น โหติ…เป.… ผลภาชโก น โหติ…เป.… ขชฺชกภาชโก น โหติฯ ขชฺชกํ อภาชิยมานํ นสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ ขชฺชกภาชกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย , ภาชิตาภาชิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ, ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ขชฺชกภาชกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ขชฺชกภาชกํ สมฺมนฺนติ ฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ขชฺชกภาชกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ขชฺชกภาชโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกสมฺมุติ

๓๒๘. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ภณฺฑาคาเร อปฺปมตฺตโก ปริกฺขาโร อุปฺปโนฺน [อุสฺสโนฺน (สฺยา.)] โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, วิสฺสชฺชิตาวิสฺสชฺชิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอว

ญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ, ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

เตน อปฺปมตฺตกวิสฺสชฺชเกน ภิกฺขุนา เอกา [เอเกกา (สี.)] สูจิ ทาตพฺพา, สตฺถกํ ทาตพฺพํ, อุปาหนา ทาตพฺพา, กายพนฺธนํ ทาตพฺพํ, อํสพนฺธโก ทาตโพฺพ, ปริสฺสาวนํ ทาตพฺพํ, ธมฺมกรโณ ทาตโพฺพ, กุสิ ทาตพฺพา, อฑฺฒกุสิ ทาตพฺพา, มณฺฑลํ ทาตพฺพํ, อฑฺฒมณฺฑลํ ทาตพฺพํ, อนุวาโต ทาตโพฺพ, ปริภณฺฑํ ทาตพฺพํฯ สเจ โหติ สงฺฆสฺส สปฺปิ วา เตลํ วา มธุ วา ผาณิตํ วา, สกึ ปฏิสายิตุํ ทาตพฺพํฯ สเจ ปุนปิ อโตฺถ โหติ, ปุนปิ ทาตพฺพํฯ

สาฏิยคฺคาหาปกาทิสมฺมุติ

๓๒๙. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส สาฏิยคฺคาหาปโก น โหติ…เป.… ปตฺตคฺคาหาปโก น โหติ…เป.… อารามิกเปสโก น โหติ…เป.… สามเณรเปสโก น โหติฯ สามเณรา อเปสิยมานา กมฺมํ น กโรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ สามเณรเปสกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, เปสิตาเปสิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ, ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สามเณรเปสกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ สามเณรเปสกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน สามเณรเปสกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ สามเณรเปสโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

ตติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

เสนาสนกฺขนฺธโก ฉโฏฺฐฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

วิหารํ พุทฺธเสฏฺฐิน, อปณฺณตฺตํ ตทา อหุ;
ตหํ ตหํ นิกฺขมนฺติ, วาสา เต ชินสาวกาฯ

เสฏฺฐี คหปติ ทิสฺวา, ภิกฺขูนํ อิทมพฺรวิ;
การาเปยฺยํ วเสยฺยาถ, ปฏิปุจฺฉิสุ นายกํฯ

วิหารํ อฑฺฒโยคญฺจ, ปาสาทํ หมฺมิยํ คุหํ;
ปญฺจเลณํ อนุญฺญาสิ, วิหาเร เสฏฺฐิ การยิฯ

ชโน วิหารํ กาเรติ, อกวาฏํ อสํวุตํ;
กวาฏํ ปิฏฺฐสงฺฆาฏํ, อุทุกฺขลญฺจ อุตฺตริฯ

อาวิญฺฉนจฺฉิทฺทํ รชฺชุํ, วฏฺฏิญฺจ กปิสีสกํ;
สูจิฆฏิตาฬัจฺฉิทฺทํ , โลหกฏฺฐวิสาณกํฯ

ยนฺตกํ สูจิกเญฺจว, ฉทนํ อุลฺลิตฺตาวลิตฺตํ;
เวทิชาลสลากญฺจ, จกฺกลิ สนฺถเรน จฯ

มิฑฺฒิ พิทลมญฺจญฺจ, โสสานิกมสารโก;
พุนฺทิกุฬิรปาทญฺจ, อาหจฺจาสนฺทิ อุจฺจเกฯ

สตฺตโงฺค จ ภทฺทปีฐํ, ปีฐเกฬกปาทกํ;
อามลาผลกา โกจฺฉา, ปลาลปีฐเมว จฯ

อุจฺจาหิปฏิปาทกา, อฏฺฐงฺคุลิ จ ปาทกา;
สุตฺตํ อฏฺฐปทํ โจฬํ, ตูลิกํ อฑฺฒกายิกํฯ

คิรโคฺค ภิสิโย จาปิ, ทุสฺสํ เสนาสนมฺปิ จ;
โอนทฺธํ เหฏฺฐา ปตติ, อุปฺปาเฏตฺวา หรนฺติ จฯ

ภตฺติญฺจ หตฺถภตฺติญฺจ, อนุญฺญาสิ ตถาคโต;
ติตฺถิยา วิหาเร จาปิ, ถุสํ สณฺหญฺจ มตฺติกาฯ

อิกฺกาสํ ปาณิกํ กุณฺฑํ, สาสปํ สิตฺถเตลกํ;
อุสฺสเนฺน ปจฺจุทฺธริตุํ, ผรุสํ คณฺฑุมตฺติกํฯ

อิกฺกาสํ ปฏิภานญฺจ, นีจา จโย จ อารุหํ;
ปริปตนฺติ อาฬกา, อฑฺฒกุฏฺฏํ ตโย ปุนฯ

ขุทฺทเก กุฏฺฏปาโท จ, โอวสฺสติ สรํ ขิลํ;
จีวรวํสํ รชฺชุญฺจ, อาฬินฺทํ กิฏิเกน จฯ

อาลมฺพนํ ติณจุณฺณํ, เหฏฺฐามเคฺค นยํ กเร;
อโชฺฌกาเส โอตปฺปติ, สาลํ เหฏฺฐา จ ภาชนํฯ

วิหาโร โกฏฺฐโก เจว, ปริเวณคฺคิสาลกํ;
อาราเม จ ปุน โกเฏฺฐ, เหฎฺฐเณฺญว นยํ กเรฯ

สุธํ อนาถปิณฺฑิ จ, สโทฺธ สีตวนํ อคา;
ทิฎฺฐธโมฺม นิมเนฺตสิ, สห สเงฺฆน นายกํฯ

อาณาเปสนฺตรามเคฺค, อารามํ การยี คโณ;
เวสาลิยํ นวกมฺมํ, ปุรโต จ ปริคฺคหิฯ

โก อรหติ ภตฺตเคฺค, ติตฺติรญฺจ อวนฺทิยา;
ปริคฺคหิตนฺตรฆรา, ตูโล สาวตฺถิ โอสริฯ

ปติฎฺฐาเปสิ อารามํ, ภตฺตเคฺค จ โกลาหลํ;
คิลานา วรเสยฺยา จ, เลสา สตฺตรสา ตหิํฯ

เกน นุ โข กถํ นุ โข, วิหารเคฺคน ภาชยิ;
ปริเวณํ อนุภาคญฺจ, อกามา ภาคํ โน ทเทฯ

นิสฺสีมํ สพฺพกาลญฺจ, คาหา เสนาสเน ตโย;
อุปนโนฺท จ วเณฺณสิ, ฐิตกา สมกาสนาฯ

สมานาสนิกา ภินฺทิํสุ, ติวคฺคา จ ทุวคฺคิกํ;
อสมานาสนิกา ทีฆํ, สาฬินฺทํ ปริภุญฺชิตุํฯ

อยฺยิกา จ อวิทูเร, ภาชิตญฺจ กีฎาคิเร;
อาฬวี ปิณฺฑกกุเฎฎหิ, ทฺวารอคฺคฬวฎฺฎิกาฯ

อาโลกเสตกาฬญฺจ , เครุฉาทนพนฺธนา;
ภณฺฑิขณฺฑปริภณฺฑํ, วีส ติํสา จ กาลิกาฯ

โอสิเต อกตํ วิปฺปํ, ขุเทฺท ฉปฺปญฺจวสฺสิกํ;
อฑฺฒโยเค จ สตฺตฎฺฐ, มหเลฺล ทส ทฺวาทสฯ

สพฺพํ วิหารํ เอกสฺส, อญฺญํ วาเสนฺติ สงฺฆิกํ;
นิสฺสีมํ สพฺพกาลญฺจ, ปกฺกมิ วิพฺภมนฺติ จฯ

กาลญฺจ สามเณรญฺจ, สิกฺขาปจฺจกฺขอนฺติมํ;
อุมฺมตฺตขิตฺตจิตฺตา จ, เวทนาปตฺติทสฺสนาฯ

อปฺปฎิกมฺมทิฎฺฐิยา, ปณฺฑกา เถยฺยติตฺถิยา;
ติรจฺฉานมาตุปิตุ, อรหนฺตา จ ทูสกาฯ

เภทกา โลหิตุปฺปาทา, อุภโต จาปิ พฺยญฺชนกา;
มา สงฺฆสฺส ปริหายิ, กมฺมํ อญฺญสฺส ทาตเวฯ

วิปฺปกเต จ อญฺญสฺส, กเต ตเสฺสว ปกฺกเม;
วิพฺภมติ กาลงฺกโต, สามเณโร จ ชายติฯ

ปจฺจกฺขาโต จ สิกฺขาย, อนฺติมชฺฌาปนฺนโก ยทิ;
สโงฺฆว สามิโก โหติ, อุมฺมตฺตขิตฺตเวทนาฯ

อทสฺสนาปฺปฏิกเมฺม, ทิฏฺฐิ ตเสฺสว โหติ ตํ;
ปณฺฑโก เถยฺยติตฺถี จ, ติรจฺฉานมาตุเปตฺติกํฯ

ฆาตโก ทูสโก จาปิ, เภทโลหิตพฺยญฺชนา;
ปฏิชานาติ ยทิ โส, สโงฺฆว โหติ สามิโกฯ

หรนฺตญฺญตฺร กุกฺกุจฺจํ, อุนฺทฺริยติ จ กมฺพลํ;
ทุสฺสญฺจ จมฺมจกฺกลี, โจฬกํ อกฺกมนฺติ จฯ

อลฺลา อุปาหนานิฏฺฐุ, ลิขนฺติ อปเสฺสนฺติ จ;
อปเสฺสนํ ลิขเตว, โธตปจฺจตฺถเรน จฯ

ราชคเห น สโกฺกนฺติ, ลามกํ ภตฺตุเทฺทสกํ;
กถํ นุ โข ปญฺญาปกํ, ภณฺฑาคาริกสมฺมุติฯ

ปฏิคฺคาหภาชโก จาปิ, ยาคุ จ ผลภาชโก;
ขชฺชกภาชโก เจว, อปฺปมตฺตกวิสฺสเชฺชฯ

สาฏิยคฺคาหาปโก เจว, ตเถว ปตฺตคฺคาหโก;
อารามิกสามเณร, เปสกสฺส จ สมฺมุติฯ

สพฺพาภิภู โลกวิทู, หิตจิโตฺต วินายโก;
เลณตฺถญฺจ สุขตฺถญฺจ, ฌายิตุญฺจ วิปสฺสิตุนฺติฯ

เสนาสนกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํฯ

๗. สงฺฆเภทกกฺขนฺธกํ

๑. ปฐมภาณวาโร

ฉสกฺยปพฺพชฺชากถา

๓๓๐. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา อนุปิยายํ วิหรติ, อนุปิยํ นาม มลฺลานํ นิคโมฯ เตน โข ปน สมเยน อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา สกฺยกุมารา ภควนฺตํ ปพฺพชิตํ อนุปพฺพชนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน มหานาโม จ สกฺโก อนุรุทฺโธ จ สกฺโก เทฺวภาติกา โหนฺติฯ อนุรุทฺโธ สกฺโก สุขุมาโล โหติฯ ตสฺส ตโย ปาสาทา โหนฺติ – เอโก เหมนฺติโก, เอโก คิมฺหิโก, เอโก วสฺสิโกฯ โส วสฺสิเก ปาสาเท จตฺตาโร มาเส [วสฺสิเก ปาสาเท วสฺสิเก จตฺตาโร มาเส (สี.)] นิปฺปุริเสหิ ตูริเยหิ ปริจารยมาโน [ปริจาริยมาโน (ก.)] น เหฏฺฐาปาสาทํ โอโรหติฯ อถ โข มหานามสฺส สกฺกสฺส เอตทโหสิ – ''เอตรหิ โข อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา สกฺยกุมารา ภควนฺตํ ปพฺพชิตํ อนุปพฺพชนฺติฯ อมฺหากญฺจ ปน กุลา นตฺถิ โกจิ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโตฯ ยํนูนาหํ วา ปพฺพเชยฺยํ, อนุรุทฺโธ วา''ติฯ อถ โข มหานาโม สกฺโก เยน อนุรุทฺโธ สกฺโก เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อนุรุทฺธํ สกฺกํ เอตทโวจ – ''เอตรหิ, ตาต อนุรุทฺธ, อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา สกฺยกุมารา ภควนฺตํ ปพฺพชิตํ อนุปพฺพชนฺติฯ อมฺหากญฺจ ปน กุลา นตฺถิ โกจิ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโตฯ เตน หิ ตฺวํ วา ปพฺพช, อหํ วา ปพฺพชิสฺสามี''ติฯ ''อหํ โข สุขุมาโล, นาหํ สกฺโกมิ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตุํฯ ตฺวํ ปพฺพชาหี''ติฯ ''เอหิ โข เต, ตาต อนุรุทฺธ, ฆราวาสตฺถํ อนุสาสิสฺสามิฯ ปฐมํ เขตฺตํ กสาเปตพฺพํฯ กสาเปตฺวา วปาเปตพฺพํฯ วปาเปตฺวา อุทกํ อภิเนตพฺพํฯ อุทกํ อภิเนตฺวา อุทกํ นิเนฺนตพฺพํฯ อุทกํ นิเนฺนตฺวา นิทฺธาเปตพฺพํฯ นิทฺธาเปตฺวา [นิฆฺฆาเหตพฺพํ, นิฆฺฆาเหตฺวา (สี.)] ลวาเปตพฺพํฯ ลวาเปตฺวา อุพฺพาหาเปตพฺพํฯ อุพฺพาหาเปตฺวา ปุญฺชํ การาเปตพฺพํฯ ปุญฺชํ การาเปตฺวา มทฺทาเปตพฺพํฯ มทฺทาเปตฺวา ปลาลานิ อุทฺธราเปตพฺพานิฯ ปลาลานิ อุทฺธราเปตฺวา ภุสิกา อุทฺธราเปตพฺพาฯ ภุสิกํ อุทฺธราเปตฺวา โอปุนาเปตพฺพํ [โอผุนาเปตพฺพํ (สฺยา. ก.), โอผุณาเปตพฺพํ (โยชนา)]ฯ โอปุนาเปตฺวา อติหราเปตพฺพํฯ อติหราเปตฺวา อายติมฺปิ วสฺสํ เอวเมว กาตพฺพํ, อายติมฺปิ วสฺสํ เอวเมว กาตพฺพ''นฺติฯ ''น กมฺมา ขียนฺติ? น กมฺมานํ อนฺโต ปญฺญายติ? กทา กมฺมา ขียิสฺสนฺติ? กทา กมฺมานํ อนฺโต ปญฺญายิสฺสติ? กทา มยํ อปฺโปสฺสุกฺกา ปญฺจหิ กามคุเณหิ สมปฺปิตา สมงฺคีภูตา ปริจาเรสฺสามา''ติ? ''น หิ, ตาต อนุรุทฺธ, กมฺมา ขียนฺติฯ น กมฺมานํ อนฺโต ปญฺญายติฯ อขีเณว กมฺเม ปิตโร จ ปิตามหา จ กาลงฺกตา''ติฯ ''เตน หิ ตฺวเญฺญว ฆราวาสตฺเถน อุปชานาหิฯ อหํ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสามี''ติฯ

อถ โข อนุรุทฺโธ สกฺโก เยน มาตา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา มาตรํ เอตทโวจ – ''อิจฺฉามหํ, อมฺม, อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตุํฯ อนุชานาหิ มํ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายา''ติฯ เอวํ วุเตฺต อนุรุทฺธสฺส สกฺกสฺส มาตา อนุรุทฺธํ สกฺกํ เอตทโวจ – ''ตุมฺเห โข เม, ตาต อนุรุทฺธ, เทฺว ปุตฺตา ปิยา มนาปา อปฺปฏิกูลาฯ มรเณนปิ โว อกามกา วินา ภวิสฺสามิฯ กึ ปนาหํ ตุมฺเห ชีวเนฺต อนุชานิสฺสามิ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายา''ติ? ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข อนุรุทฺโธ สกฺโก มาตรํ เอตทโวจ – ''อิจฺฉามหํ, อมฺม, อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตุํฯ อนุชานาหิ มํ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายา''ติ [อิมสฺส อนนฺตรํ เกสุจิ โปตฺถเกสุ เอวมฺปิ ปาโฐ ทิสฺสติ –- ''เอวํ วุเตฺต อนุรุทฺธสฺส สกฺกสฺส มาตา เอวมาห 'สเจ ตาต อนุรุทฺธ ภทฺทิโย สกฺยราชา สกฺยานํ รชฺชํ กาเรติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ, เอวํ ตฺวมฺปิ ปพฺพชาหี'''ติ]ฯ เตน โข ปน สมเยน ภทฺทิโย สกฺยราชา สกฺยานํ รชฺชํ กาเรติฯ โส จ อนุรุทฺธสฺส

สกฺกสฺส สหาโย โหติฯ อถ โข อนุรุทฺธสฺส สกฺกสฺส มาตา – ‘อยํ โข ภทฺทิโย สกฺยราชา สกฺยานํ รชฺชํ กาเรติ; อนุรุทฺธสฺส สกฺกสฺส สหาโย; โส น อุสฺสหติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตุ’นฺติ – อนุรุทฺธํ สกฺกํ เอตทโวจ – “สเจ, ตาต อนุรุทฺธ, ภทฺทิโย สกฺยราชา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ, เอวํ ตฺวมฺปิ ปพฺพชาหี”ติฯ อถ โข อนุรุทฺโธ สกฺโก เยน ภทฺทิโย สกฺยราชา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภทฺทิยํ สกฺยราชานํ เอตทโวจ – “มม โข, สมฺม, ปพฺพชฺชา ตว ปฏิพทฺธา”ติฯ “สเจ เต, สมฺม, ปพฺพชฺชา มม ปฏิพทฺธา วา อปฺปฏิพทฺธา วา สา โหตุ, อหํ ตยา; ยถา สุขํ ปพฺพชาหี”ติฯ “เอหิ, สมฺม, อุโภ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสามา”ติฯ “นาหํ, สมฺม, สโกฺกมิ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตุนฺติ ฯ ยํ เต สกฺกา อญฺญํ มยา กาตุํ, กฺยาหํ [ตฺยาหํ (สี. สฺยา.)] กริสฺสามิฯ ตฺวํ ปพฺพชาหี”ติฯ “มาตา โข มํ, สมฺม, เอวมาห – ‘สเจ, ตาต อนุรุทฺธ, ภทฺทิโย สกฺยราชา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชติ, เอวํ ตฺวมฺปิ ปพฺพชาหี’”ติฯ “ภาสิตา โข ปน เต, สมฺม, เอสา วาจาฯ สเจ เต, สมฺม, ปพฺพชฺชา มม ปฏิพทฺธา วา, อปฺปฏิพทฺธา วา สา โหตุ, อหํ ตยา; ยถา สุขํ ปพฺพชาหี”ติฯ “เอหิ, สมฺม, อุโภ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสามา”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา สจฺจวาทิโน โหนฺติ, สจฺจปฏิญฺญาฯ อถ โข ภทฺทิโย สกฺยราชา อนุรุทฺธํ สกฺกํ เอตทโวจ – “อาคเมหิ, สมฺม, สตฺตวสฺสานิฯ สตฺตนฺนํ วสฺสานํ อจฺจเยน อุโภ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสามา”ติฯ “อติจิรํ, สมฺม, สตฺตวสฺสานิฯ นาหํ สโกฺกมิ สตฺตวสฺสานิ อาคเมตุ”นฺติฯ “อาคเมหิ, สมฺม, ฉวสฺสานิ…เป.… ปญฺจวสฺสานิ… จตฺตาริ วสฺสานิ… ตีณิ วสฺสานิ… เทฺว วสฺสานิ… เอกํ วสฺสํฯ เอกสฺส วสฺสสฺส อจฺจเยน อุโภ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสามา”ติฯ “อติจิรํ, สมฺม, เอกวสฺสํฯ นาหํ สโกฺกมิ เอกํ วสฺสํ อาคเมตุ”นฺติฯ “อาคเมหิ, สมฺม, สตฺตมาเสฯ สตฺตนฺนํ มาสานํ อจฺจเยน อุโภปิ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสามา”ติฯ “อติจิรํ, สมฺม, สตฺตมาสาฯ นาหํ สโกฺกมิ สตฺตมาเส อาคเมตุ”นฺติฯ “อาคเมหิ, สมฺม, ฉ มาเส…เป.… ปญฺจ มาเส… จตฺตาโร มาเส… ตโย มาเส… เทฺว มาเส… เอกํ มาสํ… อฑฺฒมาสํฯ อฑฺฒมาสสฺส อจฺจเยน อุโภปิ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสามา”ติฯ “อติจิรํ, สมฺม, อฑฺฒมาโสฯ นาหํ สโกฺกมิ อฑฺฒมาสํ อาคเมตุ”นฺติฯ “อาคเมหิ, สมฺม, สตฺตาหํ ยาวาหํ ปุตฺเต จ ภาตโร จ รชฺชํ นิยฺยาเทมี”ติฯ “น จิรํ, สมฺม, สตฺตาโห, อาคเมสฺสามี”ติฯ

๓๓๑. อถ โข ภทฺทิโย จ สกฺยราชา อนุรุโทฺธ จ อานโนฺท จ ภคุ จ กิมิโล จ เทวทโตฺต จ, อุปาลิกปฺปเกน สตฺตมา, ยถา ปุเร จตุรงฺคินิยา เสนาย อุยฺยานภูมึ นิยฺยนฺติ, เอวเมว จตุรงฺคินิยา เสนาย นิยฺยึสุฯ เต ทูรํ คนฺตฺวา เสนํ นิวตฺตาเปตฺวา ปรวิสยํ โอกฺกมิตฺวา อาภรณํ โอมุญฺจิตฺวา อุตฺตราสเงฺคน ภณฺฑิกํ พนฺธิตฺวา อุปาลึ กปฺปกํ เอตทโวจุํ – “หนฺท, ภเณ อุปาลิ, นิวตฺตสฺสุ; อลํ เต เอตฺตกํ ชีวิกายา”ติฯ อถ โข อุปาลิสฺส กปฺปกสฺส นิวตฺตนฺตสฺส เอตทโหสิ – “จณฺฑา โข สากิยา; อิมินา กุมารา นิปฺปาติตาติ ฆาตาเปยฺยุมฺปิ มํฯ อิเม หิ นาม สกฺยกุมารา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสนฺติฯ กิมงฺค [กิมงฺค (สี.)] ปนาห”นฺติฯ ภณฺฑิกํ มุญฺจิตฺวา ตํ ภณฺฑํ รุเกฺข อาลเคฺคตฺวา ‘โย ปสฺสติ, ทินฺนํเยว หรตู’ติ วตฺวา เยน เต สกฺยกุมารา เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสาสุํ โข เต สกฺยกุมารา อุปาลึ กปฺปกํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน อุปาลึ กปฺปกํ เอตทโวจุํ – “กิสฺส, ภเณ อุปาลิ, นิวเตฺตสี”ติ? “อิธ เม, อยฺยปุตฺตา, นิวตฺตนฺตสฺส เอตทโหสิ – ‘จณฺฑา โข สากิยา; อิมินา กุมารา นิปฺปาติตาติ ฆาตาเปยฺยุมฺปิ มํฯ อิเม หิ นาม สกฺยกุมารา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสนฺติฯ กิมงฺค ปนาห’นฺติฯ โส โข อหํ, อยฺยปุตฺตา, ภณฺฑิกํ มุญฺจิตฺวา ตํ ภณฺฑํ รุเกฺข อาลเคฺคตฺวา ‘โย ปสฺสติ, ทินฺนเญฺญว หรตู’ติ วตฺวา ตโตมฺหิ ปฏินิว

โตฺต’’ติฯ ‘‘สุฏฺฐุ, ภเณ อุปาลิ, อกาสิ ยมฺปิ น นิวโตฺต [ยํ นิวโตฺต (สี.), ยํ ปน นิวโตฺต (สฺยา.)]ฯ จณฺฑา โข สากิยา; อิมินา กุมารา นิปฺปาติตาติ ฆาตาเปยฺยุมฺปิ ต’’นฺติฯ

อถ โข สกฺยกุมารา อุปาลึ กปฺปกํ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต สกฺยกุมารา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘มยํ, ภเนฺต, สากิยา นาม มานสฺสิโนฯ อยํ , ภเนฺต, อุปาลิ กปฺปโก อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ ปริจารโกฯ อิมํ ภควา ปฐมํ ปพฺพาเชตุฯ อิมสฺส มยํ อภิวาทนปจฺจุฏฺฐานอญฺชลิกมฺมสามีจิกมฺมํ กริสฺสามฯ เอวํ อมฺหากํ สากิยานํ สากิยมาโน นิมฺมานายิสฺสตี’’ติ [นิมฺมาทยิสฺสตีติ (สี.), นิมฺมานิยิสฺสตีติ (สฺยา.)]ฯ

อถ โข ภควา อุปาลึ กปฺปกํ ปฐมํ ปพฺพาเชสิ, ปจฺฉา เต สกฺยกุมาเรฯ อถ โข อายสฺมา ภทฺทิโย เตเนว อนฺตรวเสฺสน ติโสฺส วิชฺชา สจฺฉากาสิฯ อายสฺมา อนุรุโทฺธ ทิพฺพจกฺขุํ อุปฺปาเทสิฯ อายสฺมา อานโนฺท โสตาปตฺติผลํ สจฺฉากาสิฯ เทวทโตฺต โปถุชฺชนิกํ อิทฺธึ อภินิปฺผาเทสิฯ

๓๓๒. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ภทฺทิโย อรญฺญคโตปิ รุกฺขมูลคโตปิ สุญฺญาคารคโตปิ อภิกฺขณํ อุทานํ อุทาเนสิ – ‘‘อโห สุขํ, อโห สุข’’นฺติฯ อถ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อายสฺมา, ภเนฺต, ภทฺทิโย อรญฺญคโตปิ รุกฺขมูลคโตปิ สุญฺญาคารคโตปิ อภิกฺขณํ อุทานํ อุทาเนสิ – ‘อโห สุขํ, อโห สุข’นฺติฯ นิสฺสํสยํ โข, ภเนฺต, อายสฺมา ภทฺทิโย อนภิรโตว พฺรหฺมจริยํ จรติฯ ตํเยว วา ปุริมํ รชฺชสุขํ สมนุสฺสรโนฺต อรญฺญคโตปิ รุกฺขมูลคโตปิ สุญฺญาคารคโตปิ อภิกฺขณํ อุทานํ อุทาเนสิ – ‘อโห สุขํ, อโห สุข’’’นฺติฯ

อถ โข ภควา อญฺญตรํ ภิกฺขุํ อามเนฺตสิ – ‘‘เอหิ ตฺวํ, ภิกฺขุ, มม วจเนน ภทฺทิยํ ภิกฺขุํ อามเนฺตหิ – ‘สตฺถา ตํ, อาวุโส ภทฺทิย, อามเนฺตตี’’’ติ ฯ ‘‘เอวํ ภเนฺต’’ติ โข โส ภิกฺขุ ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เยนายสฺมา ภทฺทิโย เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ภทฺทิยํ เอตทโวจ – ‘‘สตฺถา ตํ, อาวุโส ภทฺทิย, อามเนฺตตี’’ติฯ ‘‘เอวมาวุโส’’ติ โข อายสฺมา ภทฺทิโย ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ ภทฺทิยํ ภควา เอตทโวจ – ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภทฺทิย, อรญฺญคโตปิ รุกฺขมูลคโตปิ สุญฺญาคารคโตปิ อภิกฺขณํ อุทานํ อุทาเนสิ – ‘อโห สุขํ, อโห สุข’’’นฺติ? ‘‘เอวํ ภเนฺต’’ติฯ ‘‘กึ ปน ตฺวํ, ภทฺทิย, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมาโน อรญฺญคโตปิ รุกฺขมูลคโตปิ สุญฺญาคารคโตปิ อภิกฺขณํ อุทานํ อุทาเนสิ – ‘อโห สุขํ อโห สุข’’’นฺติ? ‘‘ปุเพฺพ เม, ภเนฺต, รโญฺญ สโตปิ อโนฺตปิ อเนฺตปุเร รกฺขา สุสํวิหิตา โหติ, พหิปิ อเนฺตปุเร รกฺขา สุสํวิหิตา โหติ, อโนฺตปิ นคเร รกฺขา สุสํวิหิตา โหติ, พหิปิ นคเร รกฺขา สุสํวิหิตา โหติ, อโนฺตปิ ชนปเท รกฺขา สุสํวิหิตา โหติ, พหิปิ ชนปเท รกฺขา สุสํวิหิตา โหติฯ โส โข อหํ, ภเนฺต, เอวํ รกฺขิโตปิ โคปิโตปิ สโนฺต ภีโต อุพฺพิโคฺค อุสฺสงฺกี อุตฺรโสฺต วิหรามิฯ เอตรหิ โข ปน อหํ เอโก, ภเนฺต, อรญฺญคโตปิ รุกฺขมูลคโตปิ สุญฺญาคารคโตปิ อภีโต อนุพฺพิโคฺค อนุสฺสงฺกี อนุตฺรโสฺต อโปฺปสฺสุโกฺก ปนฺนโลโม ปรทตฺตวุโตฺต มิคภูเตน เจตสา วิหรามีติฯ อิมํ โข อหํ, ภเนฺต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมาโน อรญฺญคโตปิ รุกฺขมูลคโตปิ สุญฺญาคารคโตปิ อภิกฺขณํ อุทานํ อุทาเนมิ – ‘อโห สุขํ, อโห สุข’’’นฺติฯ อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

[อุทา. ๒๐] ‘‘ยสฺสนฺตรโต น สนฺติ โกปา, อิติ ภวาภวตญฺจ วีติวโตฺต;

ตํ วิคตภยํ สุขึ อโสกํ, เทวา นานุภวนฺติ ทสฺสนายา’’ติฯ

เทวทตฺตวตฺถุ

๓๓๓. อถ โข ภควา อนุปิยายํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน โกสมฺพี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน โกสมฺพี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเมฯ อถ โข เทวทตฺตสฺส รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – ‘‘กํ นุ โข อหํ ปสาเทยฺยํ, ยสฺมึ เม ปสนฺเน พหุลาภสกฺกาโร อุปฺปชฺเชยฺยา’’ติ? อถ โข เทวทตฺตสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อยํ โข อชาตสตฺตุ กุมาโร ตรุโณ เจว อายติํ ภทฺโท จฯ ยํนูนาหํ อชาตสตฺตุํ กุมารํ ปสาเทยฺยํฯ ตสฺมึ เม ปสนฺเน พหุลาภสกฺกาโร อุปฺปชฺชิสฺสตี’’ติฯ

อถ โข เทวทตฺโต เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน ราชคหํ เตน ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน เยน ราชคหํ ตทวสริฯ อถ โข เทวทตฺโต สกวณฺณํ ปฏิสํหริตฺวา กุมารกวณฺณํ อภินิมฺมินิตฺวา อหิเมขลิกาย อชาตสตฺตุสฺส กุมารสฺส อุจฺฉงฺเค [อุจฺจงฺเก (สฺยา.)] ปาตุรโหสิฯ อถ โข อชาตสตฺตุ กุมาโร ภีโต อโหสิ, อุพฺพิคฺโค อุสฺสงฺกี อุตฺรสฺโตฯ อถ โข เทวทตฺโต อชาตสตฺตุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘ภายสิ มํ ตฺวํ กุมารา’’ติ? ‘‘อาม, ภายามิฯ โกสิ ตฺว’’นฺติ? ‘‘อหํ เทวทตฺโต’’ติฯ ‘‘สเจ โข ตฺวํ, ภนฺเต, อโยฺย เทวทตฺโต, อิงฺฆ สเกเนว วณฺเณน ปาตุภวสฺสู’’ติฯ อถ โข เทวทตฺโต กุมารกวณฺณํ ปฏิสํหริตฺวา สงฺฆาฏิปตฺตจีวรธโร อชาตสตฺตุสฺส กุมารสฺส ปุรโต อฏฺฐาสิฯ อถ โข อชาตสตฺตุ กุมาโร เทวทตฺตสฺส อิมินา อิทฺธิปาฏิหาริเยน อภิปฺปสโนฺน ปญฺจหิ รถสเตหิ สายํ ปาตํ อุปฏฺฐานํ คจฺฉติ, ปญฺจ จ ถาลิปากสตานิ ภตฺตาภิหาโร อภิหรียติฯ อถ โข เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลเกน อภิภูตสฺส ปริยาทินฺนจิตฺตสฺส เอวรูปํ อิจฺฉาคตํ อุปฺปชฺชิ – ‘‘อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปริหริสฺสามี’’ติ ฯ สห จิตฺตุปฺปาทาว เทวทตฺโต ตสฺสา อิทฺธิยา ปริหายิฯ

[อ. นิ. ๕.๑๐๐] เตน โข ปน สมเยน กกุโธ นาม โกฬิยปุตฺโต, อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส อุปฏฺฐาโก, อธุนา กาลงฺกโต อญฺญตรํ มโนมยํ กายํ อุปปโนฺนฯ ตสฺส เอวรูโป อตฺตภาวปฺปฏิลาโภ โหติ – เสยฺยถาปิ นาม เทฺว วา ตีณิ วา มาคธกานิ [มาคธิกานิ (สฺยา.)] คามเกฺขตฺตานิฯ โส เตน อตฺตภาวปฺปฏิลาเภน เนว อตฺตานํ น ปรํ พฺยาพาเธติฯ อถ โข กกุโธ เทวปุตฺโต เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข กกุโธ เทวปุตฺโต อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ – ‘‘เทวทตฺตสฺส, ภนฺเต, ลาภสกฺการสิโลเกน อภิภูตสฺส ปริยาทินฺนจิตฺตสฺส [ปริยาทิณฺณจิตฺตสฺส (ก.)] เอวรูปํ อิจฺฉาคตํ อุปฺปชฺชิ – ‘อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปริหริสฺสามี’ติฯ สห จิตฺตุปฺปาทาว ภนฺเต, เทวทตฺโต ตสฺสา อิทฺธิยา ปริหีโน’’ติฯ อิทมโวจ กกุโธ เทวปุตฺโตฯ อิทํ วตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ตเตฺถว อนฺตรธายิฯ

อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ , อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กกุโธ นาม, ภนฺเต, โกฬิยปุตฺโต มม อุปฏฺฐาโก อธุนา กาลงฺกโต อญฺญตรํ มโนมยํ กายํ อุปปโนฺนฯ ตสฺส เอวรูโป อตฺตภาวปฺปฏิลาโภ – เสยฺยถาปิ นาม เทฺว วา ตีณิ วา มาคธกานิ คามเกฺขตฺตานิฯ โส เตน อตฺตภาวปฺปฏิลาเภน เนว อตฺตานํ น ปรํ พฺยาพาเธติฯ อถ โข, ภนฺเต, กกุโธ เทวปุตฺโต เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข, ภนฺเต, กกุโธ เทวปุตฺโต มํ เอตทโวจ – ‘เทวทตฺตสฺส, ภนฺเต, ลาภสกฺ

การสิโลเกน อภิภูตสฺส ปริยาทินฺนจิตฺตสฺส เอวรูปํ อิจฺฉาคตํ อุปฺปชฺชิ – อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปริหริสฺสามีติฯ สห จิตฺตุปฺปาทาว ภนฺเต, เทวทตฺต ตสฺสา อิทฺธิยา ปริหีโน’ติฯ อิทมโวจ, ภนฺเต, กกุโธ เทวปุตฺโตฯ อิทํ วตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ตเตฺถว อนฺตรธายี’’ติฯ

‘‘กึ ปน เต, โมคฺคลฺลาน, กกุโธ เทวปุตฺต เจตสา เจโต ปริจฺจ วิทิโต? ยํ กิญฺจิ กกุโธ เทวปุตฺต ภาสติ สพฺพํ ตํ ตเถว โหติ, โน อญฺญถา’’ติ? ‘‘เจตสา เจโต ปริจฺจ วิทิโต จ เม, ภนฺเต, กกุโธ เทวปุตฺตฯ ยํ กิญฺจิ กกุโธ เทวปุตฺต ภาสติ สพฺพํ ตํ ตเถว โหติ, โน อญฺญถา’’ติฯ ‘‘รกฺขเสฺสตํ, โมคฺคลฺลาน, วาจํฯ รกฺขเสฺสตํ, โมคฺคลฺลาน, วาจํฯ อิทานิ โส โมฆปุริโส อตฺตนาว อตฺตานํ ปาตุกริสฺสติฯ

ปญฺจสตฺถุกถา

๓๓๔. [อ. นิ. ๕.๑๐๐] ‘‘ปญฺจิเม , โมคฺคลฺลาน, สตฺถาโร สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมึฯ กตเม ปญฺจ? ‘‘อิธ, โมคฺคลฺลาน, เอกโจฺจ สตฺถา อปริสุทฺธสีโล สมาโน ‘ปริสุทฺธสีโลมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม สีลํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฏฺฐ’นฺติฯ ตเมนํ สาวกา เอวํ ชานนฺติ – ‘อยํ โข ภวํ สตฺถา อปริสุทฺธสีโล สมาโน ‘ปริสุทฺธสีโลมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม สีลํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฏฺฐ’นฺติ จฯ มยเญฺจว โข ปน คิหีนํ อาโรเจยฺยาม, นาสฺสสฺส มนาปํฯ ยํ โข ปนสฺส อมนาปํ, กถํ นํ มยํ เตน สมุทาจเรยฺยาม? สมฺมนฺนติ โข ปน จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรน – ยํ ตุโม กริสฺสติ, ตุโมว เตน ปญฺญายิสฺสตี’ติฯ เอวรูปํ โข, โมคฺคลฺลาน, สตฺถารํ สาวกา สีลโต รกฺขนฺติ; เอวรูโป จ ปน สตฺถา สาวเกหิ สีลโต รกฺขํ ปจฺจาสีสติ [ปจฺจาสึสติ (สี. สฺยา.)]ฯ

‘‘ปุน จปรํ, โมคฺคลฺลาน, อิเธกโจฺจ สตฺถา อปริสุทฺธาชีโว สมาโน ‘ปริสุทฺธาชีโวมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุโทฺธ เม อาชีโว ปริโยทาโต อสํกิลิโฏฺฐ’ติ จฯ ตเมนํ สาวกา เอวํ ชานนฺติ – ‘อยํ โข ภวํ สตฺถา อปริสุทฺธาชีโว สมาโน ‘ปริสุทฺธาชีโวมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุโทฺธ เม อาชีโว ปริโยทาโต อสํกิลิโฏฺฐ’ติ จฯ มยเญฺจว โข ปน คิหีนํ อาโรเจยฺยาม, นาสฺสสฺส มนาปํฯ ยํ โข ปนสฺส อมนาปํ, กถํ น มยํ เตน สมุทาจเรยฺยาม? สมฺมนฺนติ โข ปน จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรน – ยํ ตุโม กริสฺสติ, ตุโมว เตน ปญฺญายิสฺสตี’ติฯ เอวรูปํ โข, โมคฺคลฺลาน, สตฺถารํ สาวกา อาชีวโต รกฺขนฺติ; เอวรูโป จ ปน สตฺถา สาวเกหิ อาชีวโต รกฺขํ ปจฺจาสีสติฯ

‘‘ปุน จปรํ, โมคฺคลฺลาน, อิเธกโจฺจ สตฺถา อปริสุทฺธธมฺมเทสโน สมาโน ‘ปริสุทฺธธมฺมเทสโนมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธา เม ธมฺมเทสนา ปริโยทาตา อสํกิลิฏฺฐา’ติ จ ฯ ตเมนํ สาวกา เอวํ ชานนฺติ – ‘อยํ โข ภวํ สตฺถา อปริสุทฺธธมฺมเทสโน สมาโน ‘ปริสุทฺธธมฺมเทสโนมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธา เม ธมฺมเทสนา ปริโยทาตา อสํกิลิฏฺฐา’ติ จฯ มยเญฺจว โข ปน คิหีนํ อาโรเจยฺยาม, นาสฺสสฺส มนาปํฯ ยํ โข ปนสฺส อมนาปํ, กถํ นํ มยํ เตน สมุทาจเรยฺยาม? สมฺมนฺนติ โข ปน จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรน – ยํ ตุโม กริสฺสติ, ตุโมว เตน ปญฺญายิสฺสตี’ติฯ เอวรูปํ โข, โมคฺคลฺลาน, สตฺถารํ สาวกา ธมฺมเทสนโต รกฺขนฺติ; เอวรูโป จ ปน สตฺถา สาวเกหิ ธมฺมเทสนโต รกฺขํ ปจฺจาสีสติฯ

‘‘ปุน จปรํ, โมคฺคลฺลาน, อิเธกโจฺจ สตฺถา อปริสุทฺธเวยฺยากรโณ สมาโน ‘ปริสุทฺธเวยฺยากรโณมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม เวยฺยากรณํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฏฺฐ’นฺติ จฯ ตเมนํ สาวกา เอวํ ชานนฺติ – ‘อยํ โข ภวํ สตฺถา อปริสุทฺธเวยฺยากรโณ สมาโน ‘ปริสุทฺธเวยฺยากรโณมฺ

หี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม เวยฺยากรณํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฏฺฐ’นฺติ จฯ มยเญฺจว โข ปน คิหีนํ อาโรเจยฺยาม, นาสฺสสฺส มนาปํฯ ยํ โข ปนสฺส อมนาปํ, กถํ นํ มยํ เตน สมุทาจเรยฺยาม? สมฺมนฺนติ โข ปน จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรน – ยํ ตุโม กริสฺสติ, ตุโมว เตน ปญฺญายิสฺสตี’ติฯ เอวรูปํ โข, โมคฺคลฺลาน, สตฺถารํ สาวกา เวยฺยากรณโต รกฺขนฺติ; เอวรูโป จ ปน สตฺถา สาวเกหิ เวยฺยากรณโต รกฺขํ ปจฺจาสีสติฯ

“ปุน จปรํ, โมคฺคลฺลาน, อิเธกจฺโจ สตฺถา อปริสุทฺธญาณทสฺสโน สมาโน ‘ปริสุทฺธญาณทสฺสโนมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม ญาณทสฺสนํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฏฺฐ’นฺติ จฯ ตเมนํ สาวกา เอวํ ชานนฺติ – ‘อยํ โข ภวํ สตฺถา อปริสุทฺธญาณทสฺสโน สมาโน ‘ปริสุทฺธญาณทสฺสโนมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม ญาณทสฺสนํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฏฺฐ’นฺติ จฯ มยเญฺจว โข ปน คิหีนํ อาโรเจยฺยาม, นาสฺสสฺส มนาปํฯ ยํ โข ปนสฺส อมนาปํ, กถํ นํ มยํ เตน สมุทาจเรยฺยาม? สมฺมนฺนติ โข ปน จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรน – ยํ ตุโม กริสฺสติ, ตุโมว เตน ปญฺญายิสฺสตี’ติฯ เอวรูปํ โข, โมคฺคลฺลาน, สตฺถารํ สาวกา ญาณทสฺสนโต รกฺขนฺติ; เอวรูโป จ ปน สตฺถา สาวเกหิ ญาณทสฺสนโต รกฺขํ ปจฺจาสีสตีติฯ อิเม โข, โมคฺคลฺลาน, ปญฺจ สตฺถาโร สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมิํฯ

“อหํ โข ปน, โมคฺคลฺลาน, ปริสุทฺธสีโล สมาโน ‘ปริสุทฺธสีโลมฺหี’ติ ปฏิชานามิ ‘ปริสุทฺธํ เม สีลํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฏฺฐ’นฺติ จฯ น จ มํ สาวกา สีลโต รกฺขนฺติ; น จาหํ สาวเกหิ สีลโต รกฺขํ ปจฺจาสีสามิฯ ปริสุทฺธาชีโว สมาโน…เป.… ปริสุทฺธธมฺมเทสโน สมาโน…เป.… ปริสุทฺธเวยฺยากรโณ สมาโน…เป.… ปริสุทฺธญาณทสฺสโน สมาโน ‘ปริสุทฺธญาณทสฺสโนมฺหี’ติ ปฏิชานามิ ‘ปริสุทฺธํ เม ญาณทสฺสนํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฏฺฐ’นฺติ จฯ น จ มํ สาวกา ญาณทสฺสนโต รกฺขนฺติ; น จาหํ สาวเกหิ ญาณทสฺสนโต รกฺขํ ปจฺจาสีสามี”ติฯ

๓๓๕. อถ โข ภควา โกสมฺพิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ราชคหํ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน ราชคหํ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ อถ โข สมฺพหุลา ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – “เทวทตฺตสฺส, ภนฺเต, อชาตสตฺตุ กุมาโร ปญฺจหิ รถสเตหิ สายํ ปาตํ อุปฏฺฐานํ คจฺฉติ; ปญฺจ จ ถาลิปากสตานิ ภตฺตาภิหาโร อภิหรียตี”ติฯ “มา, ภิกฺขเว, เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลกํ ปิหยิตฺถฯ ยาวกีวญฺจ, ภิกฺขเว , เทวทตฺตสฺส อชาตสตฺตุ กุมาโร ปญฺจหิ รถสเตหิ สายํ ปาตํ อุปฏฺฐานํ คมิสฺสติ , ปญฺจ จ ถาลิปากสตานิ ภตฺตาภิหาโร อภิหรียิสฺสติ, หานิเยว, ภิกฺขเว, เทวทตฺตสฺส ปาฏิกงฺขา กุสเลสุ ธมฺเมสุ, โน วุฑฺฒิฯ

“เสยฺยถาปิ , ภิกฺขเว, จณฺฑสฺส กุกฺกุรสฺส นาสาย ปิตฺตํ ภินฺเทยฺยุํ, เอวญฺหิ โส, ภิกฺขเว, กุกฺกุโร ภิโยฺยโสมตฺตาย จณฺฑตโร อสฺส, เอวเมว โข, ภิกฺขเว, ยาวกีวญฺจ เทวทตฺตสฺส อชาตสตฺตุ กุมาโร ปญฺจหิ รถสเตหิ สายํ ปาตํ อุปฏฺฐานํ คมิสฺสติ, ปญฺจ จ ถาลิปากสตานิ ภตฺตาภิหาโร อภิหรียิสฺสติ, หานิเยว, ภิกฺขเว, เทวทตฺตสฺส ปาฏิกงฺขา กุสเลสุ ธมฺเมสุ, โน วุฑฺฒิฯ

[สํ. นิ. ๒.๑๘๔; อ. นิ. ๔.๖๘] “อตฺตวธาย, ภิกฺขเว, เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิฯ

“เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว, กทลี อตฺตวธาย ผลํ เทติ, ปราภวาย ผลํ เทติ, เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อตฺตวธาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ลาภ

สกฺการสิโลโก อุทปาทิฯ

“เสยฺยถาปิ , ภิกฺขเว, เวฬุ อตฺตวธาย ผลํ เทติ, ปราภวาย ผลํ เทติ, เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อตฺตวธาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิฯ

“เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว, นโฬ อตฺตวธาย ผลํ เทติ, ปราภวาย ผลํ เทติ, เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อตฺตวธาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ ฯ

“เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว, อสฺสตรี อตฺตวธาย คพฺภํ คณฺหาติ, ปราภวาย คพฺภํ คณฺหาติ, เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อตฺตวธาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการสิโลโก อุทปาที”ติฯ

[สํ. นิ. ๑.๑๘๓, ๑.๒.๑๘๔, เนตฺติ. ๙๐] “ผลํ เว กทลึ หนฺติ, ผลํ เวฬุํ ผลํ นฬํ;
สกฺกาโร กาปุริสํ หนฺติ, คพฺโภ อสฺสตรึ ยถา”ติฯ

ปฐมภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๒. ทุติยภาณวาโร

ปกาสนียกมฺมํ

๓๓๖. เตน โข ปน สมเยน ภควา มหติยา ปริสาย ปริวุโต ธมฺมํ เทเสนฺโต นิสิโนฺน โหติ สราชิกาย ปริสายฯ อถ โข เทวทโตฺต อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา เยน ภควา เตนญฺชลึ ปณาเมตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – “ชิโณฺณ ทานิ, ภเนฺต, ภควา วุโฑฺฒ มหลฺลโก อทฺธคโต วโยอนุปฺปโตฺตฯ อโปฺปสฺสุโกฺก ทานิ, ภเนฺต, ภควา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ อนุยุโตฺต วิหรตุ, มมํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิสฺสชฺชตุฯ อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปริหริสฺสามี”ติฯ “อลํ, เทวทตฺต, มา เต รุจฺจิ ภิกฺขุสงฺฆํ ปริหริตุ”นฺติฯ ทุติยมฺปิ โข เทวทโตฺต…เป.… ตติยมฺปิ โข เทวทโตฺต ภควนฺตํ เอตทโวจ – “ชิโณฺณ ทานิ, ภเนฺต, ภควา วุโฑฺฒ มหลฺลโก อทฺธคโต วโยอนุปฺปโตฺตฯ อโปฺปสฺสุโกฺก ทานิ, ภเนฺต, ภควา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ อนุยุโตฺต วิหรตุ, มมํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิสฺสชฺชตุฯ อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปริหริสฺสามี”ติฯ “สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานานมฺปิ โข อหํ, เทวทตฺต, ภิกฺขุสงฺฆํ น นิสฺสเชฺชยฺยํ , กึ ปน ตุยฺหํ ฉวสฺส เขฬาสกสฺสา”ติ! อถ โข เทวทโตฺต – สราชิกาย มํ ภควา ปริสาย เขฬาสกวาเทน อปสาเทติ, สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเนว อุกฺกํสตีติ – กุปิโต อนตฺตมโน ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อยญฺจรหิ เทวทตฺตสฺส ภควติ ปฐโม อาฆาโต อโหสิฯ

อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ เทวทตฺตสฺส ราชคเห ปกาสนียํ กมฺมํ กโรตุ – ‘ปุเพฺพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติฯ ยํ เทวทโตฺต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุโทฺธ วา ธโมฺม วา สโงฺฆ วา ทฏฺฐโพฺพ, เทวทโตฺตว เตน ทฏฺฐโพฺพ’ติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๓๓๗. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ สงฺโฆ เทวทตฺตสฺส ราชคเห ปกาสนียํ กมฺมํ กเรยฺย – ‘‘ปุพฺเพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติฯ ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐพฺโพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐพฺโพ’ติฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ เทวทตฺตสฺส ราชคเห ปกาสนียํ กมฺมํ กโรติ – ‘ปุพฺเพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติฯ ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐพฺโพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐพฺโพ’ติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เทวทตฺตสฺส ราชคเห ปกาสนียํ กมฺมสฺส กรณํ – ‘ปุพฺเพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติ, ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐพฺโพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐพฺโพ’ติ – โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘กตํ สงฺเฆน เทวทตฺตสฺส ราชคเห ปกาสนียํ กมฺมํ – ‘ปุพฺเพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติฯ ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐพฺโพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐพฺโพ’ติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๓๓๘. อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ อามนฺเตสิ – ‘‘เตน หิ ตฺวํ, สาริปุตฺต, เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาเสหี’’ติฯ ‘‘ปุพฺเพ มยา, ภนฺเต, เทวทตฺตสฺส ราชคเห วณฺโณ ภาสิโต – ‘มหิทฺธิโก โคธิปุตฺโต, มหานุภาโว โคธิปุตฺโต’ติฯ กถาหํ, ภนฺเต, เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาเสมี’’ติ? ‘‘นนุ ตยา, สาริปุตฺต, ภูโตเยว เทวทตฺตสฺส ราชคเห วณฺโณ ภาสิโต – ‘มหิทฺธิโก โคธิปุตฺโต, มหานุภาโว โคธิปุตฺโต’’’ ติ? ‘‘เอวํ ภนฺเต’’ติฯ ‘‘เอวเมว โข ตฺวํ, สาริปุตฺต, ภูตํเยว เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาเสหี’’ติฯ ‘‘เอวํ ภนฺเต’’ติ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควโต ปจฺจสฺโสสิฯ

อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, สงฺโฆ สาริปุตฺตํ สมฺมนฺนตุ เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาเสตุํ – ‘ปุพฺเพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติฯ ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐพฺโพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐพฺโพ’ติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺโพฯ ปฐมํ สาริปุตฺโต ยาจิตพฺโพฯ ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ สมฺมนฺเนยฺย เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาเสตุํ – ‘ปุพฺเพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติฯ ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐพฺโพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐพฺโพ’ติฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ สมฺมนฺนติ เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาเสตุํ – ‘ปุพฺเพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติ, ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐพฺโพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐพฺโพ’ติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ, อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส สมฺมุติ เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาเสตุํ – ‘ปุพฺเพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติ, ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐพฺโพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐพฺโพ’ติ – โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อายสฺมา สาริปุตฺโต เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาเสตุํ – ‘ปุเพฺพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติฯ ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐโพฺพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐโพฺพ’ติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

สมฺมโต จ อายสฺมา สาริปุตฺโต สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ราชคหํ ปวิสิตฺวา เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาเสสิ – ‘‘ปุเพฺพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติฯ ยํ เทวทตฺโต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุทฺโธ วา ธมฺโม วา สงฺโฆ วา ทฏฺฐโพฺพ, เทวทตฺโตว เตน ทฏฺฐโพฺพ’’ติฯ ตตฺถ เย เต มนุสฺสา อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนา ทุพฺพุทฺธิโน, เต เอวมาหํสุ – ‘‘อุสูยกา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา เทวทตฺตสฺส ลาภสกฺการํ อุสูยนฺตี’’ติฯ เย ปน เต มนุสฺสา สทฺธา ปสนฺนา ปณฺฑิตา พฺยตฺตา พุทฺธิมโนฺต, เต เอวมาหํสุ – ‘‘น โข อิทํ โอรกํ ภวิสฺสติ ยถา ภควา เทวทตฺตํ ราชคเห ปกาสาเปตี’’ติฯ

อชาตสตฺตุกุมารวตฺถุ

๓๓๙. อถ โข เทวทโตฺต เยน อชาตสตฺตุ กุมาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อชาตสตฺตุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘ปุเพฺพ โข, กุมาร, มนุสฺสา ทีฆายุกา, เอตรหิ อปฺปายุกาฯ ฐานํ โข ปเนตํ วิชฺชติ ยํ ตฺวํ กุมาโรว สมาโน กาลํ กเรยฺยาสิฯ เตน หิ ตฺวํ, กุมาร, ปิตรํ หนฺตฺวา ราชา โหหิฯ อหํ ภควนฺตํ หนฺตฺวา พุโทฺธ ภวิสฺสามี’’ติฯ

อถ โข อชาตสตฺตุ กุมาโร – อโยฺย โข เทวทโตฺต มหิทฺธิโก มหานุภาโว, ชาเนยฺยาสิ อโยฺย เทวทโตฺตติ – อูรุยา โปตฺถนิกํ พนฺธิตฺวา ทิวา ทิวสฺส [ทิวา ทิวสสฺส (ก.)] ภีโต อุพฺพิโคฺค อุสฺสงฺกี อุตฺรโสฺต สหสา อเนฺตปุรํ ปาวิสิฯ อทฺทสาสุํ โข อเนฺตปุเร อุปจารกา มหามตฺตา อชาตสตฺตุํ กุมารํ ทิวา ทิวสฺส ภีตํ อุพฺพิคฺคํ อุสฺสงฺกึ อุตฺรสฺตํ สหสา อเนฺตปุรํ ปวิสนฺตํ; ทิสฺวาน อคฺคเหสุํฯ เต วิจินนฺตา อูรุยา โปตฺถนิกํ พทฺธํ [พนฺธํ (ก.)] ทิสฺวาน อชาตสตฺตุํ กุมารํ เอตทโวจุํ – ‘‘กึ ตฺวํ, กุมาร, กตฺตุกาโมสี’’ติ? ‘‘ปิตรมฺหิ หนฺตุกาโม’’ติฯ ‘‘เกนาสิ อุสฺสาหิโต’’ติ? ‘‘อเยฺยน เทวทเตฺตนา’’ติฯ เอกเจฺจ มหามตฺตา เอวํ มตึ อกํสุ – ‘‘กุมาโร จ หนฺตโพฺพ, เทวทโตฺต จ, สเพฺพ จ ภิกฺขู หนฺตพฺพา’’ติฯ เอกเจฺจ มหามตฺตา เอวํ มตึ อกํสุ – ‘‘น ภิกฺขู หนฺตพฺพาฯ น ภิกฺขู กิญฺจิ อปรชฺฌนฺติฯ กุมาโร จ หนฺตโพฺพ, เทวทโตฺต จา’’ติฯ เอกเจฺจ มหามตฺตา เอวํ มตึ อกํสุ – ‘‘น กุมาโร จ หนฺตโพฺพ, น เทวทโตฺตฯ น ภิกฺขู หนฺตพฺพาฯ รโญฺญ อาโรเจตพฺพํฯ ยถา ราชา วกฺขติ ตถา กริสฺสามา’’ติฯ

อถ โข เต มหามตฺตา อชาตสตฺตุํ กุมารํ อาทาย เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิํสุ , อุปสงฺกมิตฺวา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ ‘‘กถํ, ภเณ, มหามเตฺตหิ มติ กตา’’ติ? ‘‘เอกเจฺจ, เทว, มหามตฺตา เอวํ มตึ อกํสุ – ‘กุมาโร จ หนฺตโพฺพ, เทวทโตฺต จ, สเพฺพ จ ภิกฺขู หนฺตพฺพา’ติฯ เอกเจฺจ มหามตฺตา เอวํ มตึ อกํสุ – ‘น ภิกฺขู หนฺตพฺพาฯ น ภิกฺขู กิญฺจิ อปรชฺฌนฺติฯ กุมาโร จ หนฺตโพฺพ, เทวทโตฺต จา’ติฯ เอกเจฺจ มหามตฺตา เอวํ มตึ อกํสุ – ‘น กุมาโร จ หนฺตโพฺพ, น เทวทโตฺตฯ น ภิกฺขู หนฺตพฺพาฯ รโญฺญ อาโรเจตพฺพํฯ ยถา ราชา วกฺขติ ตถา กริสฺสามา’’’ติฯ ‘‘กึ, ภเณ, กริสฺสติ พุโทฺธ วา ธมฺโม วา สโงฺฆ วา? นนุ ภควตา ปฏิกเจฺจว เทวทโตฺต ราชคเห ปกาสาปิโต – ‘ปุเพฺพ เทวทตฺตสฺส อญฺญา ปกติ อโหสิ, อิทานิ อญฺญา ปกติฯ ยํ เทวทโตฺต กเรยฺย กาเยน วาจาย, น เตน พุโทฺธ วา ธมฺโม วา สโงฺฆ วา ทฏฺฐโพฺพ, เทวทโตฺตว เตน ทฏฺฐโพฺพ’’ติ? ตตฺถ เย เต มหามตฺตา เอวํ มตึ อกํสุ – ‘กุมาโร จ หนฺตโพฺพ เทวทโตฺต จ; สเพฺพ จ ภิกฺขู หนฺตพฺพา’ติ;

เต อฎฺฐาเน อกาสิฯ เย เต มหามตฺตา เอวํ มตึ อกํสุ – ‘น ภิกฺขู หนฺตพฺพา; น ภิกฺขู กิญฺจิ อปรชฺฌนฺติ; กุมาโร จ หนฺตโพฺพ เทวทโตฺต จา’ติ; เต นีเจ ฐาเน ฐเปสิฯ เย เต มหามตฺตา เอวํ มตึ อกํสุ – ‘น กุมาโร จ หนฺตโพฺพ, น เทวทโตฺต; น ภิกฺขู หนฺตพฺพา; รโญฺญ อาโรเจตพฺพํ; ยถา ราชา วกฺขติ ตถา กริสฺสามา’ติ; เต อุเจฺจ ฐาเน ฐเปสิฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อชาตสตฺตุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส มํ ตฺวํ, กุมาร, หนฺตุกาโมสี’’ติ? ‘‘รเชฺชนา มฺหิ, เทว, อตฺถิโก’’ติฯ ‘‘สเจ โข ตฺวํ, กุมาร, รเชฺชน อตฺถิโก, เอตํ เต รชฺช’’นฺติ อชาตสตฺตุสฺส กุมารสฺส รชฺชํ นิยฺยาเทสิฯ

อภิมารเปสนํ

๓๔๐. อถ โข เทวทโตฺต เยน อชาตสตฺตุ กุมาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อชาตสตฺตุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘ปุริเส, มหาราช, อาณาเปหิ, เย สมณํ โคตมํ ชีวิตา โวโรเปสฺสนฺตี’’ติฯ อถ โข อชาตสตฺตุ กุมาโร มนุเสฺส อาณาเปสิ – ‘‘ยถา, ภเณ, อโยฺย เทวทโตฺต อาห ตถา กเรยฺยาถา’’ติฯ อถ โข เทวทโตฺต เอกํ ปุริสํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉาวุโส, อมุกสฺมึ โอกาเส สมโณ โคตโม วิหรติฯ ตํ ชีวิตา โวโรเปตฺวา อิมินา มเคฺคน อาคจฺฉา’’ติฯ ตสฺมึ มเคฺค เทฺว ปุริเส ฐเปสิ – ‘‘โย อิมินา มเคฺคน เอโก ปุริโส อาคจฺฉติ, ตํ ชีวิตา โวโรเปตฺวา อิมินา มเคฺคน อาคจฺฉถา’’ติฯ ตสฺมึ มเคฺค จตฺตาโร ปุริเส ฐเปสิ – ‘‘เย อิมินา มเคฺคน เทฺว ปุริสา อาคจฺฉนฺติ, เต ชีวิตา โวโรเปตฺวา อิมินา มเคฺคน อาคจฺฉถา’’ติฯ ตสฺมึ มเคฺค อฎฺฐ ปุริเส ฐเปสิ – ‘‘เย อิมินา มเคฺคน จตฺตาโร ปุริสา อาคจฺฉนฺติ, เต ชีวิตา โวโรเปตฺวา อิมินา มเคฺคน อาคจฺฉถา’’ติฯ ตสฺมึ มเคฺค โสฬส ปุริเส ฐเปสิ – ‘‘เย อิมินา มเคฺคน อฎฺฐ ปุริสา อาคจฺฉนฺติ, เต ชีวิตา โวโรเปตฺวา อาคจฺฉถา’’ติฯ

อถ โข โส เอโก ปุริโส อสิจมฺมํ คเหตฺวา ธนุกลาปํ สนฺนยฺหิตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต อวิทูเร ภีโต อุพฺพิโคฺค อุสฺสงฺกี อุตฺรโสฺต ปตฺถเทฺธน กาเยน อฎฺฐาสิฯ อทฺทสา โข ภควา ตํ ปุริสํ ภีตํ อุพฺพิคฺคํ อุสฺสงฺกึ อุตฺรสฺตํ ปตฺถเทฺธน กาเยน ฐิตํฯ ทิสฺวาน ตํ ปุริสํ เอตทโวจ – ‘‘เอหาวุโส, มา ภายี’’ติฯ อถ โข โส ปุริโส อสิจมฺมํ เอกมนฺตํ กริตฺวา ธนุกลาปํ นิกฺขิปิตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อจฺจโย มํ, ภเนฺต, อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ, โยหํ ทุฎฺฐจิโตฺต วธกจิโตฺต อิธูปสงฺกโนฺตฯ ตสฺส เม, ภเนฺต, ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฎิคฺคณฺหาตุ อายตึ สํวรายา’’ติฯ ‘‘ตคฺฆ ตฺวํ, อาวุโส, อจฺจโย อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูฬฺหํ ยถาอกุสลํ, ยํ ตฺวํ ทุฎฺฐจิโตฺต วธกจิโตฺต อิธูปสงฺกโนฺตฯ ยโต จ โข ตฺวํ, อาวุโส , อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฎิกโรสิ, ตํ เต มยํ ปฎิคฺคณฺหามฯ วุทฺธิเหสา, อาวุโส, อริยสฺส วินเย – โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฎิกโรติ, อายตึ สํวรํ อาปชฺชตี’’ติฯ

อถ โข ภควา ตสฺส ปุริสสฺส อนุปุพฺพึ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ, กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ, เนกฺขเมฺม อานิสํสํ ปกาเสสิฯ ยทา ตํ ภควา อญฺญาสิ กลฺลจิตฺตํ, มุทุจิตฺตํ, วินีวรณจิตฺตํ, อุทคฺคจิตฺตํ, ปสนฺนจิตฺตํ, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา ตํ ปกาเสสิ – ทุกฺขํ, สมุทยํ, นิโรธํ, มคฺคํฯ เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฎิคฺคเณฺหยฺย, เอวเมว ตสฺส ปุริสสฺส ตสฺมึเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ อถ โข โส ปุริโส ทิฎฺฐธโมฺม ปตฺตธโมฺม วิทิตธโมฺม ปริโยคาฬฺหธโมฺม ติณฺณวิจิกิโจฺฉ วิคตกถํกโถ เวสารชฺชปฺปโตฺต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต, อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺตฯ เสยฺยถาปิ, ภเนฺต, นิกฺกุชฺชิตํ

วา อุกฺกุเชฺชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิเกฺขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปโชฺชตํ ธาเรยฺย – จกฺขุมโนฺต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ – เอวเมวํ ภควตา อเนกปริยาเยน ธโมฺม ปกาสิโตฯ เอสาหํ, ภเนฺต, ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมญฺจ, ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณํ คต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ตํ ปุริสํ เอตทโวจ – ‘‘มา โข ตฺวํ, อาวุโส, อิมินา มเคฺคน คจฺฉ, อิมินา มเคฺคน คจฺฉาหี’’ติ อเญฺญน มเคฺคน อุโยฺยเชสิฯ

อถ โข เต เทฺว ปุริสา – กึ นุ โข โส เอโก ปุริโส จิเรน อาคจฺฉตีติ – ปฏิปถํ คจฺฉนฺตา อทฺทสํสุ ภควนฺตํ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสินฺนํฯ ทิสฺวาน เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เตสํ ภควา อนุปุพฺพึ กถํ กเถสิ…เป…. อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต…เป…. อุปาสเก โน ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณํ คเต’’ติฯ อถ โข ภควา เต ปุริเส เอตทโวจ – ‘‘มา โข ตุเมฺห, อาวุโส, อิมินา มเคฺคน คจฺฉิตฺถ, อิมินา มเคฺคน คจฺฉถา’’ติ อเญฺญน มเคฺคน อุโยฺยเชสิฯ

อถ โข เต จตฺตาโร ปุริสา…เป…. อถ โข เต อฏฺฐ ปุริสา…เป…. อถ โข เต โสฬส ปุริสา – กึ นุ โข เต อฏฺฐ ปุริสา จิเรน อาคจฺฉนฺตีติ – ปฏิปถํ คจฺฉนฺตา อทฺทสาสุํ ภควนฺตํ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสินฺนํฯ ทิสฺวาน เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เตสํ ภควา อนุปุพฺพึ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ…เป…. อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต…เป…. อุปาสเก โน ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณํ คเต’’ติฯ อถ โข ภควา เต ปุริเส เอตทโวจ – ‘‘มา โข ตุเมฺห, อาวุโส, อิมินา มเคฺคน คจฺฉิตฺถ, อิมินา มเคฺคน คจฺฉถา’’ติ อเญฺญน มเคฺคน อุโยฺยเชสิฯ

อถ โข โส เอโก ปุริโส เยน เทวทโตฺต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เทวทตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘นาหํ, ภเนฺต, สโกฺกมิ ตํ ภควนฺตํ ชีวิตา โวโรเปตุํ; มหิทฺธิโก โส ภควา, มหานุภาโว’’ติฯ ‘‘อลํ, อาวุโส; มา ตฺวํ สมณํ โคตมํ ชีวิตา โวโรเปสิฯ อหเมว สมณํ โคตมํ ชีวิตา โวโรเปสฺสามี’’ติฯ

โลหิตุปฺปาทกกมฺมํ

๓๔๑. เตน โข ปน สมเยน ภควา คิชฺฌกูฏสฺส ปพฺพตสฺส ฉายายํ จงฺกมติฯ อถ โข เทวทโตฺต คิชฺฌกูฏํ ปพฺพตํ อารุหิตฺวา มหตึ สิลํ ปวิชฺฌิ – อิมาย สมณํ โคตมํ ชีวิตา โวโรเปสฺสามีติฯ เทฺว ปพฺพตกูฏา สมาคนฺตฺวา ตํ สิลํ สมฺปฏิจฺฉึสุฯ ตโต ปปติกา อุปฺปติตฺวา ภควโต ปาเท รุหิรํ อุปฺปาเทสิฯ อถ โข ภควา อุทฺธํ อุโลฺลเกตฺวา เทวทตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘พหุํ ตยา, โมฆปุริส, อปุญฺญํ ปสุตํ, ยํ ตฺวํ ทุฏฺฐจิโตฺต วธกจิโตฺต ตถาคตสฺส รุหิรํ อุปฺปาเทสี’’ติฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อิทํ, ภิกฺขเว, เทวทเตฺตน ปฐมํ อานนฺตริยํ กมฺมํ อุปจิตํ, ยํ ทุฏฺฐจิเตฺตน วธกจิเตฺตน ตถาคตสฺส รุหิรํ อุปฺปาทิต’’นฺติฯ

อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู – ‘‘เทวทเตฺตน กิร ภควโต วโธ ปยุโตฺต’’ติฯ เต จ ภิกฺขู ภควโต วิหารสฺส ปริโต ปริโต จงฺกมนฺติ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา สชฺฌายํ กโรนฺตา, ภควโต รกฺขาวรณคุตฺติยาฯ อโสฺสสิ โข ภควา อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ สชฺฌายสทฺทํฯ สุตฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กึ นุ โข โส, อานนฺท, อุจฺจาสโทฺท มหาสโทฺท สชฺฌายสโทฺท’’ติ? ‘‘อโสฺสสุํ โข, ภเนฺต, ภิกฺขู – ‘เทวทเตฺตน กิร ภควโต วโธ ปยุโตฺต’ติฯ เต จ [เตธ (สี.)], ภเนฺต, ภิกฺขู ภควโต วิหารสฺส ปริโต ปริโต จงฺกมนฺติ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา สชฺฌายํ กโรนฺตา, ภควโต

รกฺขาวรณคุตฺติยาฯ โส เอโส, ภควา, อุจฺจาสโทฺท มหาสโทฺท สชฺฌายสโทฺท’’ติฯ ‘‘เตน หานนฺท, มม วจเนน เต ภิกฺขู อามเนฺตหิ – สตฺถา อายสฺมเนฺต อามเนฺตตี’’ติฯ ‘‘เอวํ ภเนฺต’’ติ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘สตฺถา อายสฺมเนฺต อามเนฺตตี’’ติฯ ‘‘เอวมาวุโส’’ติ โข เต ภิกฺขู อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ เอกมนฺตํ นิสิเนฺน โข เต ภิกฺขู ภควา เอตทโวจ –

‘‘อฎฺฐานเมตํ , ภิกฺขเว, อนวกาโส, ยํ ปรูปกฺกเมน ตถาคตํ ชีวิตา โวโรเปยฺยฯ อนุปกฺกเมน, ภิกฺขเว, ตถาคตา ปรินิพฺพายนฺติฯ

[จูฬว. ๓๓๔; อ. นิ. ๕.๑๐๐] ‘‘ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, สตฺถาโร สเนฺต สํวิชฺชมานา โลกสฺมิํฯ กตเม ปญฺจ? ‘‘อิธ, ภิกฺขเว, เอกโจฺจ สตฺถา อปริสุทฺธสีโล สมาโน ‘ปริสุทฺธสีโลมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม สีลํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฎฺฐ’นฺติ จฯ ตเมนํ สาวกา เอวํ ชานนฺติ – ‘อยํ โข ภวํ สตฺถา อปริสุทฺธสีโล สมาโน ‘ปริสุทฺธสีโลมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม สีลํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฎฺฐ’นฺติ จฯ มยเญฺจว โข ปน คิหีนํ อาโรเจยฺยาม, นาสฺสสฺส มนาปํฯ ยํ โข ปนสฺส อมนาปํ, กถํ นํ มยํ เตน สมุทาจเรยฺยาม? สมฺมนฺนติ โข ปน จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรน – ยํ ตุโม กริสฺสติ, ตุโมว เตน ปญฺญายิสฺสตี’ติ ฯ เอวรูปํ โข, ภิกฺขเว, สตฺถารํ สาวกา สีลโต รกฺขนฺติ; เอวรูโป จ ปน สตฺถา สาวเกหิ สีลโต รกฺขํ ปจฺจาสีสติฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, อิเธกโจฺจ สตฺถา อปริสุทฺธอาชีโว สมาโน…เป…. อปริสุทฺธธมฺมเทสโน สมาโน…เป…. อปริสุทฺธเวยฺยากรโณ สมาโน…เป…. อปริสุทฺธญาณทสฺสโน สมาโน ‘ปริสุทฺธญาณทสฺสโนมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม ญาณทสฺสนํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฎฺฐ’นฺติ จฯ ตเมนํ สาวกา เอวํ ชานนฺติ – ‘อยํ โข ภวํ สตฺถา อปริสุทฺธญาณทสฺสโน สมาโน ‘ปริสุทฺธญาณทสฺสโนมฺหี’ติ ปฏิชานาติ ‘ปริสุทฺธํ เม ญาณทสฺสนํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฎฺฐ’นฺติ จฯ มยเญฺจว โข ปน คิหีนํ อาโรเจยฺยาม, นาสฺสสฺส มนาปํฯ ยํ โข ปนสฺส อมนาปํ, กถํ น มยํ เตน สมุทาจเรยฺยาม? สมฺมนฺนติ โข ปน จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาเรน – ยํ ตุโม กริสฺสติ, ตุโมว เตน ปญฺญายิสฺสตี’ติฯ เอวรูปํ โข, ภิกฺขเว, สตฺถารํ สาวกา ญาณทสฺสนโต รกฺขนฺติ; เอวรูโป จ ปน สตฺถา สาวเกหิ ญาณทสฺสนโต รกฺขํ ปจฺจาสีสติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ สตฺถาโร สเนฺต สํวิชฺชมานา โลกสฺมิํฯ ‘‘อหํ โข ปน, ภิกฺขเว, ปริสุทฺธสีโล สมาโน ‘ปริสุทฺธสีโลมฺหี’ติ ปฏิชานามิ ‘ปริสุทฺธํ เม สีลํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฎฺฐ’นฺติ จฯ น จ มํ สาวกา สีลโต รกฺขนฺติ; น จาหํ สาวเกหิ สีลโต รกฺขํ ปจฺจาสีสามิฯ อหํ โข ปน ภิกฺขเว ปริสุทฺธาชีโว สมาโน…เป…. ปริสุทฺธธมฺมเทสโน สมาโน…เป…. ปริสุทฺธเวยฺยากรโณ สมาโน…เป…. ปริสุทฺธญาณทสฺสโน สมาโน ‘‘ปริสุทฺธญาณทสฺสโนมฺหี’’ติ ปฏิชานามิ ‘‘ปริสุทฺธํ เม ญาณทสฺสนํ ปริโยทาตํ อสํกิลิฎฺฐ’’นฺติ จ, น จ มํ สาวกา ญาณทสฺสนโต รกฺขนฺติ, น จาหํ สาวเกหิ ญาณทสฺสนโต รกฺขํ ปจฺจาสีสามิฯ ‘‘อฎฺฐานเมตํ, ภิกฺขเว, อนวกาโส, ยํ ปรูปกฺกเมน ตถาคตํ ชีวิตา โวโรเปยฺยฯ อนุปกฺกเมน, ภิกฺขเว, ตถาคตา ปรินิพฺพายนฺติฯ คจฺฉถ ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ยถาวิหารํฯ อรกฺขิยา, ภิกฺขเว, ตถาคตา’’ติฯ

นาฬาคิริเปสนํ

๓๔๒. เตน โข ปน สมเยน ราชคเห นาฬาคิริ นาม หตฺถี จโณฺฑ โหติ, มนุสฺสฆาตโกฯ อถ โข เทวทโตฺต ราชคหํ ปวิสิตฺวา หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา หตฺถิภเณฺฑ เอตทโวจ – ‘‘มยํ โข,

ภเณ, ราชญาตกา นาม ปฏิพลา นีจฏฺฐานิยํ อุจฺจฏฺฐาเน ฐเปตุํ, ภตฺตมฺปิ เวตนมฺปิ วฑฺฒา เปตุํฯ เตน หิ, ภเณ, ยทา สมโณ โคตโม อิมํ รจฺฉํ ปฏิปนฺโน โหติ, ตทา อิมํ นาฬาคิรึ หตฺถึ มุญฺจิตฺวา อิมํ รจฺฉํ ปฏิปาเทถา''ติฯ ''เอวํ ภนฺเต''ติ โข เต หตฺถิภณฺฑา เทวทตฺตสฺส ปจฺจโสฺสสุํฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ราชคหํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ อถ โข ภควา ตํ รจฺฉํ ปฏิปชฺชิฯ อทฺทสาสุํ โข เต หตฺถิภณฺฑา ภควนฺตํ ตํ รจฺฉํ ปฏิปนฺนํฯ ทิสฺวาน นาฬาคิรึ หตฺถึ มุญฺจิตฺวา ตํ รจฺฉํ ปฏิปาเทสุํฯ อทฺทสา โข นาฬาคิริ หตฺถี ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน โสณฺฑํ อุสฺสาเปตฺวา ปหฏฺฐกณฺณวาโล เยน ภควา เตน อภิธาวิฯ อทฺทสาสุํ โข เต ภิกฺขู นาฬาคิรึ หตฺถึ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''อยํ, ภนฺเต, นาฬาคิริ หตฺถี จณฺโฑ มนุสฺสฆาตโก อิมํ รจฺฉํ ปฏิปนฺโนฯ ปฏิกฺกมตุ, ภนฺเต, ภควา; ปฏิกฺกมตุ สุคโต''ติฯ ''อาคจฺฉถ, ภิกฺขเว, มา ภายิตฺถฯ อฏฺฐานเมตํ, ภิกฺขเว, อนวกาโส, ยํ ปรูปกฺกเมน ตถาคตํ ชีวิตา โวโรเปยฺยฯ อนุปกฺกเมน, ภิกฺขเว, ตถาคตา ปรินิพฺพายนฺตี''ติฯ ทุติยมฺปิ โข เต ภิกฺขู…เป.… ตติยมฺปิ โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''อยํ, ภนฺเต, นาฬาคิริ หตฺถี จณฺโฑ มนุสฺสฆาตโก อิมํ รจฺฉํ ปฏิปนฺโนฯ ปฏิกฺกมตุ, ภนฺเต, ภควา; ปฏิกฺกมตุ สุคโต''ติฯ ''อาคจฺฉถ, ภิกฺขเว, มา ภายิตฺถฯ อฏฺฐานเมตํ , ภิกฺขเว, อนวกาโส, ยํ ปรูปกฺกเมน ตถาคตํ ชีวิตา โวโรเปยฺยฯ อนุปกฺกเมน, ภิกฺขเว, ตถาคต า ปรินิพฺพายนฺตี''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ปาสาเทสุปิ หมฺมิเยสุปิ ฉทเนสุปิ อารุฬฺหา อจฺฉนฺติฯ ตตฺถ เย เต มนุสฺสา อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนา ทุพฺพุทฺธิโน, เต เอวมาหํสุ – ''อภิรูโป วต, โภ [อภิรูโป วต โภ โคตโม (สฺยา. กํ.)], มหาสมโณ นาเคน วิเหฐียิสฺสตี''ติฯ เย ปน เต มนุสฺสา สทฺธา ป สนฺนา ปณฺฑิตา พฺยตฺตา พุทฺธิมโนฺต, เต เอวมาหํสุ – ''นจิรสฺสํ วต, โภ, นาโค นาเคน สงฺคา เมสฺสตี''ติฯ อถ โข ภควา นาฬาคิรึ หตฺถึ เมตฺเตน จิตฺเตน ผริฯ อถ โข นาฬาคิริ หตฺถี ภคว โต [ภควตา (สี.)] เมตฺเตน จิตฺเตน ผุโฏฺฐ [ผุโฏ (ก.)] โสณฺฑํ โอโรเปตฺวา เยน ภควา เตนุป สงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต ปุรโต อฏฺฐาสิฯ อถ โข ภควา ทกฺขิเณน หเตฺถน นาฬาคิริสฺส หตฺถิสฺส กุมฺภํ ปรามสโนฺต นาฬาคิรึ หตฺถึ อิมาหิ คาถาหิ อชฺฌภาสิ –

''มา กุญฺชร นาคมาสโท, ทุกฺขญฺหิ กุญฺชร นาคมาสโท;
น หิ นาคหตสฺส กุญฺชร สุคติ, โหติ อิโต ปรํ ยโตฯ

''มา จ มโท มา จ ปมาโท, น หิ ปมตฺตา สุคตึ วชนฺติ เต;
ตฺวเญฺญว ตถา กริสฺสสิ, เยน ตฺวํ สุคตึ คมิสฺสสี''ติฯ

อถ โข นาฬาคิริ หตฺถี โสณฺฑาย ภควโต ปาทปํสูนิ คเหตฺวา อุปริมุทฺธนิ อากิริตฺวา ปฏิ กุฏิโยว [ปฏิกุฏิโต ปฏิสกฺกิ (สี. สฺยา.)] โอสกฺกิ, ยาว ภควนฺตํ อทฺทกฺขิฯ อถ โข นาฬาคิริ หตฺถี หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา สเก ฐาเน อฏฺฐาสิฯ ตถา ทโนฺต จ ปน นาฬาคิริ หตฺถี อโหสิฯ เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา อิมํ คาถํ คายนฺติ –

[ม. นิ. ๒.๓๕๒; เถรคา. ๘๗๘] ''ทเณฺฑเนเก ทมยนฺติ, องฺกุเสหิ กสาหิ จ;
อทเณฺฑน อสเตฺถน, นาโค ทโนฺต มเหสินา''ติฯ

มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''ยาว ปาโป อยํ เทวทโตฺต, อลกฺขิโก, ยตฺร หิ นาม สมณสฺส โคตมสฺส เอวํมหิทฺธิกสฺส เอวํ มหานุภาวสฺส วธาย ปรกฺกมิสฺสตี''ติฯ เทว ทตฺตสฺส ลาภสกฺกาโร ปริหายิฯ ภควโต จ ลาภสกฺกาโร อภิวฑฺฒิฯ

ปญฺจวตฺถุยาจนกถา

๓๔๓. [ปาจิ. ๒๐๙] เตน โข ปน สมเยน เทวทโตฺต ปริหีนลาภสกฺกาโร สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ! กสฺส สมฺปนฺนํ น มนาปํ, กสฺส สาทุํ น รุจฺจตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – กถญฺหิ นาม เทวทโตฺต สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสตี’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, เทวทตฺต, สปริโส กุเลสุ วิญฺญาเปตฺวา วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชสี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ กุเลสุ ติกโภชนํ ปญฺญเปสฺสามิ ตโย อตฺถวเส ปฏิจฺจ – ทุมฺมงฺกูนํ ปุคฺคลานํ นิคฺคหาย ; เปสลานํ ภิกฺขูนํ ผาสุวิหาราย, มา ปาปิจฺฉา ปกฺขํ นิสฺสาย สงฺฆํ ภินฺทยฺยุนฺติ; กุลานุทฺทยาย [กุลานุทยตาย (สี. สฺยา.)] จฯ คณโภชเน ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

[ปารา. ๔๐๙] อถ โข เทวทโตฺต เยน โกกาลิโก กฎโมทกติสฺสโก [กฏโมรกติสฺสโก (สี. สฺยา.)] ขณฺฑเทวิยา ปุโตฺต สมุทฺททโตฺต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา โกกาลิกํ กฎโมทกติสฺสกํ ขณฺฑเทวิยา ปุตฺตํ สมุทฺททตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เอถ, มยํ, อาวุโส, สมณสฺส โคตมสฺส สงฺฆเภทํ กริสฺสาม จกฺกเภท’’นฺติฯ เอวํ วุเตฺต โกกาลิโก เทวทตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สมโณ โข, อาวุโส, โคตโม มหิทฺธิโก มหานุภาโวฯ กถํ มยํ สมณสฺส โคตมสฺส สงฺฆเภทํ กริสฺสาม จกฺกเภท’’นฺติ? ‘‘เอถ, มยํ, อาวุโส, สมณํ โคตมํ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺจ วตฺถูนิ ยาจิสฺสาม – ‘ภควา, ภเนฺต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฎฺฐสฺส สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส วณฺณวาทีฯ อิมานิ, ภเนฺต, ปญฺจ วตฺถูนิ อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฎฺฐิยา สเลฺลขาย ธุตตาย ปาสาทิกตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตนฺติฯ สาธุ, ภเนฺต, ภิกฺขู ยาวชีวํ อารญฺญิกา อสฺสุ; โย คามนฺตํ โอสเรยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยฯ ยาวชีวํ ปิณฺฑปาติกา อสฺสุ; โย นิมนฺตนํ สาทิเยยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยฯ ยาวชีวํ ปํสุกูลิกา อสฺสุ; โย คหปติจีวรํ สาทิเยยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยฯ ยาวชีวํ รุกฺขมูลิกา อสฺสุ; โย ฉนฺนํ อุปคเจฺฉยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยฯ ยาวชีวํ มจฺฉมํสํ น ขาเทยฺยุํ; โย มจฺฉมํสํ ขาเทยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยา’ติฯ อิมานิ ปญฺจ วตฺถูนิ สมโณ โคตโม นานุชานิสฺสติฯ เต มยํ อิเมหิ ปญฺจหิ วตฺถูหิ ชนํ สญฺญาเปสฺสามา’’ติฯ ‘‘สกฺกา โข, อาวุโส, อิเมหิ ปญฺจหิ วตฺถูหิ สมณสฺส โคตมสฺส สงฺฆเภโท กาตุํ จกฺกเภโทฯ ลูขปฺปสนฺนา หิ, อาวุโส, มนุสฺสา’’ติฯ

อถ โข เทวทโตฺต สปริโส เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข เทวทโตฺต ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ภควา, ภเนฺต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฎฺฐสฺส สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส วณฺณวาทีฯ อิมานิ, ภเนฺต, ปญฺจ วตฺถูนิ อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฎฺฐิยา สเลฺลขาย ธุตตาย ปาสาทิกตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตนฺติฯ สาธุ, ภเนฺต, ภิกฺขู ยาวชีวํ อารญฺญิกา อสฺสุ; โย คามนฺตํ โอสเรยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยฯ ยาวชีวํ ปิณฺฑปาติกา อสฺสุ; โย นิมนฺตนํ สาทิเยยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยฯ ยาวชีวํ ปํสุกูลิกา อสฺสุ; โย คหปติจีวรํ สาทิเยยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยฯ ยาวชีวํ รุกฺขมูลิกา อสฺสุ; โย ฉนฺนํ อุปคเจฺฉยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยฯ ยาวชีวํ มจฺฉมํสํ น ขาเทยฺยุํ; โย มจฺฉมํสํ ขาเทยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยา’’ติฯ ‘‘อลํ, เทวทตฺตฯ โย อิจฺฉติ, อารญฺญิโก โหตุ; โย อิจฺฉติ, คามเนฺต วิหรตุฯ โย อิจฺฉติ, ปิณฺฑปาติโก โหตุ; โย อิจฺฉติ, นิมนฺตนํ สาทิยตุฯ โย อิจฺฉติ, ปํสุกูลิโก โหตุ; โย อิจฺฉติ, คหปติจีวรํ สาทิยตุฯ อฎฺฐมาเส โข มยา, เทวทตฺต, รุกฺ

ขมูลเสนาสนํ อนุญฺญาตํ; ติโกฏิปริสุทฺธํ มจฺฉมํสํ – อทิฏฺฐํ, อสฺสุตํ, อปริสงฺกิต''นฺติฯ อถ โข เทวทโตฺต – น ภควา อิมานิ ปญฺจ วตฺถูนิ อนุชานาตีติ – หโฎฺฐ อุทโคฺค สปริโส อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

อถ โข เทวทโตฺต สปริโส ราชคหํ ปวิสิตฺวา ปญฺจหิ วตฺถูหิ ชนํ สญฺญาเปสิ – ''มยํ, อาวุโส, สมณํ โคตมํ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺจ วตฺถูนิ ยาจิมฺหา – 'ภควา, ภเนฺต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส...เป.... วีริยารมฺภสฺส วณฺณวาทีฯ อิมานิ, ภเนฺต, ปญฺจ วตฺถูนิ อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย...เป.... วีริยารมฺภาย สํวตฺตนฺติฯ สาธุ, ภเนฺต, ภิกฺขู ยาวชีวํ อารญฺญิกา อสฺสุ; โย คามนฺตํ โอสเรยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺย...เป.... ยาวชีวํ มจฺฉมํสํ น ขาเทยฺยุํ; โย มจฺฉมํสํ ขาเทยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยา'ติฯ อิมานิ ปญฺจ วตฺถูนิ สมโณ โคตโม นานุชานาติฯ เต มยํ อิเมหิ ปญฺจหิ วตฺถูหิ สมาทาย วตฺตามา''ติฯ

ตตฺถ เย เต มนุสฺสา อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนา ทุพฺพุทฺธิโน, เต เอวมาหํสุ – ''อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา ธุตา สเลฺลขวุตฺติโนฯ สมโณ ปน โคตโม พาหุลฺลิโก พาหุลฺลาย เจเตตี''ติฯ เย ปน เต มนุสฺสา สทฺธา ปสนฺนา ปณฺฑิตา พฺยตฺตา พุทฺธิมโนฺต, เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม เทวทโตฺต ภควโต สงฺฆเภทาย ปรกฺกมิสฺสติ จกฺกเภทายา''ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา...เป.... เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม เทวทโตฺต สงฺฆเภทาย ปรกฺกมิสฺสติ จกฺกเภทายา''ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ...เป.... ''สจฺจํ กิร ตฺวํ, เทวทตฺต, สงฺฆเภทาย ปรกฺกมสิ จกฺกเภทายา''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติฯ ''อลํ, เทวทตฺตฯ มา เต รุจฺจิ สงฺฆเภโทฯ ครุโก โข, เทวทตฺต, สงฺฆเภโทฯ โย โข, เทวทตฺต, สมคฺคํ สงฺฆํ ภินฺทติ, กปฺปฏฺฐิกํ [กปฺปฏฺฐิติกํ (สฺยา.)] กิพฺพิสํ ปสวติ, กปฺปํ นิรยมฺหิ ปจฺจติฯ โย จ โข, เทวทตฺต, ภินฺนํ สงฺฆํ สมคฺคํ กโรติ, พฺรหฺมํ ปุญฺญํ ปสวติ, กปฺปํ สคฺคมฺหิ โมทติฯ อลํ, เทวทตฺตฯ มา เต รุจฺจิ สงฺฆเภโทฯ ครุโก โข, เทวทตฺต, สงฺฆเภโท''ติฯ

[อุทา. ๔๘] อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ราชคหํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ อทฺทสา โข เทวทโตฺต อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ ราชคเห ปิณฺฑาย จรนฺตํฯ ทิสฺวาน เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ – ''อชฺชตเคฺคทานาหํ , อาวุโส อานนฺท, อญฺญเตฺรว ภควตา, อญฺญเตฺรว ภิกฺขุสงฺฆา, อุโปสถํ กริสฺสามิ สงฺฆกมฺมํ กริสฺสามี''ติฯ

อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ราชคเห ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฺปฏิกฺกโนฺต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อานโนฺท ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อิธาหํ, ภเนฺต, ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ราชคหํ ปิณฺฑาย ปาวิสิํฯ อทฺทสา โข มํ, ภเนฺต, เทวทโตฺต ราชคเห ปิณฺฑาย จรนฺตํฯ ทิสฺวาน เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา มํ เอตทโวจ – 'อชฺชตเคฺคทานาหํ, อาวุโส อานนฺท, อญฺญเตฺรว ภควตา, อญฺญเตฺรว ภิกฺขุสงฺฆา, อุโปสถํ กริสฺสามิ สงฺฆกมฺมํ กริสฺสามี'ติฯ อชฺชตเคฺค, ภเนฺต, เทวทโตฺต สงฺฆํ ภินฺทิสฺสตี''ติฯ อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

[อุทา. ๔๘] ''สุกรํ สาธุนา สาธุํ, สาธุํ ปาเปน ทุกฺกรํ;
ปาปํ ปาเปน สุกรํ, ปาปมริเยหิ ทุกฺกร''นฺติฯ

ทุติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๓. ตติยภาณวาโร

สงฺฆเภทกถา

๓๔๔. อถ โข เทวทตฺโต ตทหุโปสเถ อุฏฺฐายาสนา สลากํ คาเหสิ – ‘‘มยํ, อาวุโส, สมณํ โคตมํ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺจ วตฺถูนิ ยาจิมฺหา – ‘ภควา, ภนฺเต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส…เป.… วีริยารมฺภสฺส วณฺณวาทีฯ อิมานิ, ภนฺเต, ปญฺจ วตฺถูนิ อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย…เป.… วีริยารมฺภาย สํวตฺตนฺติฯ สาธุ, ภนฺเต, ภิกฺขู ยาวชีวํ อารญฺญิกา อสฺสุ; โย คามนฺตํ โอสเรยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺย…เป.… ยาวชีวํ มจฺฉมํสํ น ขาเทยฺยุํ; โย มจฺฉมํสํ ขาเทยฺย, วชฺชํ นํ ผุเสยฺยา’ติฯ อิมานิ ปญฺจ วตฺถูนิ สมโณ โคตโม นานุชานาติฯ เต มยํ อิเมหิ ปญฺจหิ วตฺถูหิ สมาทาย วตฺตามฯ ยสฺสายสฺมโต อิมานิ ปญฺจ วตฺถูนิ ขมนฺติ, โส สลากํ คณฺหาตู’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ปญฺจมตฺตานิ ภิกฺขุสตานิ นวกา เจว โหนฺติ อปฺปกตญฺญุโน จฯ เต – ‘อยํ ธมฺโม , อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสน’นฺติ – สลากํ คณฺหิํสุฯ อถ โข เทวทตฺโต สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา ปญฺจมตฺตานิ ภิกฺขุสตานิ อาทาย เยน คยาสีสํ เตน ปกฺกามิฯ อถ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เทวทตฺโต, ภนฺเต, สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา ปญฺจมตฺตานิ ภิกฺขุสตานิ อาทาย เยน คยาสีสํ เตน ปกฺกนฺโต’’ติฯ ‘‘น หิ นาม ตุมฺหากํ, สาริปุตฺตา, เตสุ นวเกสุ ภิกฺขูสุ การุญฺญมฺปิ ภวิสฺสติ? คจฺฉถ ตุมฺเห, สาริปุตฺตา, ปุรา เต ภิกฺขู อนยพฺยสนํ อาปชฺชนฺตี’’ติฯ ‘‘เอวํ ภนฺเต’’ติ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน คยาสีสํ เตนุปสงฺกมิํสุฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควโต อวิทูเร โรทมาโน ฐิโต โหติฯ อถ โข ภควา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, ภิกฺขุ, โรทสี’’ติ? ‘‘เยปิ เต, ภนฺเต, ภควโต อคฺคสาวกา สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา เตปิ เทวทตฺตสฺส สนฺติเก คจฺฉนฺติ เทวทตฺตสฺส ธมฺมํ โรเจนฺตา’’ติฯ ‘‘อฏฺฐานเมตํ, ภิกฺขุ, อนวกาโส, ยํ สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา เทวทตฺตสฺส ธมฺมํ โรเจยฺยุํ, อปิ จ เต คตา ภิกฺขูนํ สญฺญตฺติยา’’ติ [ภิกฺขุสญฺญตฺติยาติ (สี. สฺยา.), ภิกฺขู สญฺญตฺติยา (ก.)]ฯ

๓๔๕. เตน โข ปน สมเยน เทวทตฺโต มหติยา ปริสาย ปริวุโต ธมฺมํ เทเสนฺโต นิสินฺโน โหติฯ อทฺทสา โข เทวทตฺโต สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเน ทูรโตว อาคจฺฉนฺเตฯ ทิสฺวาน ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘ปสฺสถ, ภิกฺขเว, ยาว สฺวากฺขาโต มยา ธมฺโม, เยปิ เต สมณสฺส โคตมสฺส อคฺคสาวกา สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา เตปิ มม สนฺติเก อาคจฺฉนฺติฯ มม ธมฺมํ โรเจนฺตา’’ติฯ เอวํ วุตฺเต โกกาลิโก เทวทตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘มา, อาวุโส เทวทตฺต, สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเน วิสฺสสิฯ ปาปิจฺฉา สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา , ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสํ คตา’’ติฯ ‘‘อลํ, อาวุโสฯ สฺวาคตํ เตสํ ยโต เม ธมฺมํ โรเจนฺตี’’ติฯ

อถ โข เทวทตฺโต อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ อุปฑฺฒาสเนน นิมนฺเตสิ – ‘‘เอหาวุโส สาริปุตฺต, อิธ นิสีทาหี’’ติฯ ‘‘อลํ อาวุโส’’ติ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต อญฺญตรํ อาสนํ คเหตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ อายสฺมาปิ โข มหาโมคฺคลฺลาโน อญฺญตรํ อาสนํ คเหตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ

อถ โข เทวทตฺโต พหุเทว รตฺตึ ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ อชฺเฌสิ – ''วิคตถินมิทฺโธ โข, อาวุโส สาริปุตฺต, ภิกฺขุสงฺโฆฯ ปฏิภาตุ ตํ, อาวุโส สาริปุตฺต, ภิกฺขูนํ ธมฺมี กถา, ปิฏฺฐิ เม อาคิลายติ, ตมหํ อายมิสฺสามี''ติฯ ''เอวมาวุโส''ติ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต เทวทตฺตสฺส ปจฺจสฺโสสิฯ อถ โข เทวทตฺโต จตุคฺคุณํ สงฺฆาฏึ ปญฺญาเปตฺวา ทกฺขิเณน ปสฺเสน เสยฺยํ กปฺเปสิฯ ตสฺส กิลมนฺตสฺส มุฏฺฐสฺสติสฺส อสมฺปชานสฺส มุหุตฺตเกเนว นิทฺทา โอกฺกมิฯ

อถ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต อาเทสนาปาฏิหาริยานุสาสนิยา ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย โอวทิ อนุสาสิฯ อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน อิทฺธิปาฏิหาริยานุสาสนิยา ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย โอวทิ อนุสาสิฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ อายสฺมตา สาริปุตฺเตน อาเทสนาปาฏิหาริยานุสาสนิยา อายสฺมตา จ มหาโมคฺคลฺลาเนน อิทฺธิปาฏิหาริยานุสาสนิยา โอวทิยมานานํ อนุสาสิยมานานํ วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ

อถ โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''คจฺฉาม มยํ, อาวุโส, ภควโต สนฺติเกฯ โย ตสฺส ภควโต ธมฺมํ โรเจสิ โส อาคจฺฉตู''ติฯ อถ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา ตานิ ปญฺจภิกฺขุสตานิ อาทาย เยน เวฬุวนํ เตนุปสงฺกมึสุฯ อถ โข โกกาลิโก เทวทตฺตํ อุฏฺฐาเปสิ – ''อุฏฺเฐหิ, อาวุโส เทวทตฺต, นีตา เต ภิกฺขู สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเนหิฯ นนุ ตฺวํ, อาวุโส เทวทตฺต, มยา วุตฺโต – 'มา, อาวุโส เทวทตฺต, สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเน วิสฺสาสิฯ ปาปิจฺฉา สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา, ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสํ คตา'''ติ? อถ โข เทวทตฺตสฺส ตตฺเถว อุณฺหํ โลหิตํ มุขโต อุคฺคญฺฉิฯ

อถ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''สาธุ, ภนฺเต , เภทกานุวตฺตกา ภิกฺขู ปุน อุปสมฺปชฺเชยฺยุ''นฺติฯ ''อลํ, สาริปุตฺตฯ มา เต รุจฺจิ เภทกานุวตฺตกานํ ภิกฺขูนํ ปุน อุปสมฺปทาฯ เตน หิ ตฺวํ, สาริปุตฺต, เภทกานุวตฺตเก ภิกฺขู ถุลฺลจฺจยํ เทสาเปหิฯ กถํ ปน เต, สาริปุตฺต, เทวทตฺโต ปฏิปชฺชี''ติ? ''ยเถว, ภนฺเต, ภควา พหุเทว รตฺตึ ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา มํ อชฺเฌสติ – 'วิคตถินมิทฺโธ โข , สาริปุตฺต, ภิกฺขุสงฺโฆ; ปฏิภาตุ ตํ, สาริปุตฺต, ภิกฺขูนํ ธมฺมี กถา, ปิฏฺฐิ เม อาคิลายติ, ตมหํ อายมิสฺสามี'ติ, เอวเมว โข, ภนฺเต, เทวทตฺโต ปฏิปชฺชี''ติฯ

๓๔๖. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''ภูตปุพฺพํ, ภิกฺขเว, อรญฺญายตเน มหาสรสีฯ ตํ นาคา อุปนิสฺสาย วิหรึสุฯ เต ตํ สรสึ โอคาเหตฺวา, โสณฺฑาย ภิสมุฬาลํ อพฺพุหิตฺวา, สุวิกฺขาลิตํ วิกฺขาเลตฺวา, อกทฺทมํ สงฺขาทิตฺวา, อชฺโฌหรนฺติฯ เตสํ ตํ วณฺณาย เจว โหติ, พลาย จฯ น จ ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคจฺฉนฺติ, มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํฯ เตสํเยว โข ปน, ภิกฺขเว, มหานาคานํ อนุสิกฺขมานา ตรุณา ภิงฺกจฺฉาปาฯ เต ตํ สรสึ โอคาเหตฺวา, โสณฺฑาย ภิสมุฬาลํ อพฺพุหิตฺวา, น สุวิกฺขาลิตํ วิกฺขาเลตฺวา, สกทฺทมํ สงฺขาทิตฺวา, อชฺโฌหรนฺติฯ เตสํ ตํ เนว วณฺณาย โหติ, น พลายฯ ตโตนิทานญฺจ มรณํ วา นิคจฺฉนฺติ, มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํฯ เอวเมว โข, ภิกฺขเว, เทวทตฺโต มมานุกุรุพฺพํ [มมานุกุพฺพํ (สี. สฺยา.)] กปโณ มริสฺสตีติฯ

''มหาวราหสฺส มหึ วิกุรุพฺพโต [วิกุพฺพโต (สี. สฺยา.)], ภิสํ ฆสานสฺส [ฆสมานสฺส (ก.)] นทีสุ ชคฺคโต;
ภิโงฺกว ปงฺกํ อภิภกฺขยิตฺวา, มมานุกุรุพฺพํ กปโณ มริสฺสตี''ติฯ

๓๔๗. [อ. นิ. ๘.๑๖] “อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ทูเตยฺยํ คนฺตุมรหติฯ กตเมหิ อฏฺฐหิ? อิธ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ โสตา จ โหติ, สาเวตา จ, อุคฺคเหตา จ, ธาเรตา จ, วิญฺญาตา จ, วิญฺญาเปตา จ, กุสโล จ สหิตาสหิตสฺส, โน จ กลหการโก – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ทูเตยฺยํ คนฺตุมรหติฯ

[อ. นิ. ๘.๑๖] “อฏฺฐหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต สาริปุตฺโต ทูเตยฺยํ คนฺตุมรหติฯ กตเมหิ อฏฺฐหิ? อิธ, ภิกฺขเว, สาริปุตฺโต โสตา จ โหติ, สาเวตา จ, อุคฺคเหตา จ, ธาเรตา จ, วิญฺญาตา จ, วิญฺญาเปตา จ, กุสโล จ สหิตาสหิตสฺส, โน จ กลหการโก – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคโต สาริปุตฺโต ทูเตยฺยํ คนฺตุมรหตีติฯ

[อ. นิ. ๘.๑๖] “โย เว น พฺยถติ [พฺยาธติ (สี. สฺยา.)] ปตฺวา, ปริสํ อุคฺควาทินึ;
น จ หาเปติ วจนํ, น จ ฉาเทติ สาสนํฯ

“อสนฺทิทฺโธ จ อกฺขาติ [อกฺขาตา (ก.)], ปุจฺฉิโต จ น กุปฺปติ;
ส เว ตาทิสโก ภิกฺขุ, ทูเตยฺยํ คนฺตุมรหตี”ติฯ

๓๔๘. [อ. นิ. ๘.๗] “อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, อสทฺธมฺเมหิ อภิภูโต ปริยาทินฺนจิตฺโต เทวทตฺโต อาปายิโก เนรยิโก กปฺปฏฺโฐ อเตกิจฺโฉฯ กตเมหิ อฏฺฐหิ ? ลาเภน, ภิกฺขเว, อภิภูโต ปริยาทินฺนจิตฺโต เทวทตฺโต อาปายิโก เนรยิโก กปฺปฏฺโฐ อเตกิจฺโฉ; อลาเภน, ภิกฺขเว…เป…. ยเสน, ภิกฺขเว…เป…. อยเสน, ภิกฺขเว…เป…. สกฺกาเรน, ภิกฺขเว…เป…. อสกฺกาเรน, ภิกฺขเว…เป…. ปาปิจฺฉตาย, ภิกฺขเว…เป…. ปาปมิตฺตตาย ภิกฺขเว, อภิภูโต ปริยาทินฺนจิตฺโต เทวทตฺโต อาปายิโก เนรยิโก กปฺปฏฺโฐ อเตกิจฺโฉ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐหิ อสทฺธมฺเมหิ อภิภูโต ปริยาทินฺนจิตฺโต เทวทตฺโต อาปายิโก เนรยิโก กปฺปฏฺโฐ อเตกิจฺโฉฯ

๓๔๙. “สาธุ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อุปฺปนฺนํ ลาภํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหเรยฺย, อุปฺปนฺนํ อลาภํ…เป…. อุปฺปนฺนํ ยสํ… อุปฺปนฺนํ อยสํ… อุปฺปนฺนํ สกฺการํ… อุปฺปนฺนํ อสกฺการํ… อุปฺปนฺนํ ปาปิจฺฉตํ… อุปฺปนฺนํ ปาปมิตฺตตํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหเรยฺยฯ กถญฺจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อตฺถวสํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนํ ลาภํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหเรยฺย, อุปฺปนฺนํ อลาภํ…เป…. อุปฺปนฺนํ ยสํ… อุปฺปนฺนํ อยสํ… อุปฺปนฺนํ สกฺการํ… อุปฺปนฺนํ อสกฺการํ… อุปฺปนฺนํ ปาปิจฺฉตํ… อุปฺปนฺนํ ปาปมิตฺตตํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหเรยฺย? ยํ หิสฺส, ภิกฺขเว, อุปฺปนฺนํ ลาภํ อนภิภุยฺย วิหรโต อุปฺปชฺเชยฺยุํ อาสวา วิฆาตปริฬาหา, อุปฺปนฺนํ ลาภํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหรโต เอวํสเต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติฯ ยํ หิสฺส, ภิกฺขเว, อุปฺปนฺนํ อลาภํ…เป…. อุปฺปนฺนํ ยสํ… อุปฺปนฺนํ อยสํ… อุปฺปนฺนํ สกฺการํ… อุปฺปนฺนํ อสกฺการํ… อุปฺปนฺนํ ปาปิจฺฉตํ… อุปฺปนฺนํ ปาปมิตฺตตํ อนภิภุยฺย วิหรโต อุปฺปชฺเชยฺยุํ อาสวา วิฆาตปริฬาหา, อุปฺปนฺนํ ปาปมิตฺตตํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหรโต เอวํสเต อาสวา วิฆาตปริฬาหา น โหนฺติฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, อตฺถวสํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนํ ลาภํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหเรยฺย, อุปฺปนฺนํ อลาภํ…เป…. อุปฺปนฺนํ ยสํ… อุปฺปนฺนํ อยสํ… อุปฺปนฺนํ สกฺการํ… อุปฺปนฺนํ อสกฺการํ… อุปฺปนฺนํ ปาปิจฺฉตํ… อุปฺปนฺนํ ปาปมิตฺตตํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหเรยฺยฯ ตสฺมาติห, ภิกฺขเว, อุปฺปนฺนํ ลาภํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหริสฺสาม, อุปฺปนฺนํ อลาภํ…เป…. อุปฺปนฺนํ ยสํ… อุปฺปนฺนํ อยสํ… อุปฺปนฺนํ สกฺการํ… อุปฺปนฺนํ อสกฺการํ… อุปฺปนฺนํ ปาปิจฺฉตํ… อุปฺปนฺนํ ปาปมิตฺตตํ อภิภุยฺย อภิภุยฺย วิหริสฺสามาติ; เอวญฺหิ โว, ภิกฺขเว, สิกฺขิตพฺพนฺติฯ

๓๕๐. “ตีหิ, ภิกฺขเว, อสทฺธมฺเมหิ อภิภูโต ปริยาทินฺนจิตฺโต เทวทตฺโต อาปายิโก เนรยิโก กปฺปฏฺโฐ อเตกิจฺโฉฯ กตเมหิ ตีหิ? ปาปิจฺฉตา, ปาปมิตฺตตา, โอรมตฺตเกน วิเสสา

ธิคเมน อนฺตรา โวสานํ อาปาทิ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ตีหิ อสทฺธมฺเมหิ อภิภูโต ปริยาทินฺนจิโตฺต เทวทโตฺต อาปายิโก เนรยิโก กปฺปฏฺโฐ อเตกิจฺโฉติฯ

“มา ชาตุ โกจิ โลกสฺมึ, ปาปิจฺโฉ อุทปชฺชถ;
ตทมินาปิ ชานาถ, ปาปิจฺฉานํ ยถาคติฯ

“ปณฺฑิโตติ สมญฺญาโต, ภาวิตโตฺตติ สมฺมโต;
ชลํว ยสสา อฏฺฐา, เทวทโตฺตติ เม สุตํฯ

“โส ปมาทํ อนุจิโณฺณ, อาสชฺช นํ ตถาคตํ;
อวีจินิรยํ ปโตฺต, จตุทฺวารํ ภยานกํฯ

“อทุฏฺฐสฺส หิ โย ทุเพฺภ, ปาปกมฺมํ อกุรุพฺพโต;
ตเมว ปาปํ ผุสติ, ทุฏฺฐจิตฺตํ อนาทรํฯ

“สมุทฺทํ วิสกุเมฺภน, โย มเญฺญยฺย ปทูสิตุํ [ปทุสฺสิตุํ (ก.)];
น โส เตน ปทูเสยฺย, เภสฺมา หิ อุทธี มหาฯ

“เอวเมว ตถาคตํ, โย วาเทนุปหึสติ;
สมคฺคตํ [สมฺมาคตํ (สี.), สมคตํ (สฺยา.)] สนฺตจิตฺตํ, วาโท ตมฺหิ น รูหติฯ

“ตาทิสํ มิตฺตํ กุรุเพฺพถ [กุเพฺพถ (สี. สฺยา.)], ตญฺจ เสเวถ ปณฺฑิโต;
ยสฺส มคฺคานุโค ภิกฺขุ, ขยํ ทุกฺขสฺส ปาปุเณ”ติฯ

อุปาลิปญฺหา

๓๕๑. อถ โข อายสฺมา อุปาลิ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อุปาลิ ภควนฺตํ เอตทโวจ – “สงฺฆราชิ สงฺฆราชีติ, ภเนฺต, วุจฺจติฯ กิตฺตาวตา นุ โข, ภเนฺต, สงฺฆราชิ โหติ, โน จ สงฺฆเภโท? กิตฺตาวตา จ ปน สงฺฆราชิ เจว โหติ สงฺฆเภโท จา”ติ?

“เอกโต , อุปาลิ, เอโก โหติ, เอกโต เทฺว, จตุโตฺถ อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ เอวมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆราชิ โหติ, โน จ สงฺฆเภโทฯ เอกโต, อุปาลิ, เทฺว โหนฺติ, เอกโต เทฺว, ปญฺจโม อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ เอวมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆราชิ โหติ, โน จ สงฺฆเภโทฯ เอกโต, อุปาลิ, เทฺว โหนฺติ, เอกโต ตโย, ฉโฏฺฐ อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ เอวมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆราชิ โหติ, โน จ สงฺฆเภโท ฯ เอกโต, อุปาลิ, ตโย โหนฺติ, เอกโต ตโย, สตฺตโม อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ เอวมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆราชิ โหติ, โน จ สงฺฆเภโทฯ เอกโต, อุปาลิ, ตโย โหนฺติ, เอกโต จตฺตาโร, อฏฺฐโม อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ เอวมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆราชิ โหติ, โน จ สงฺฆเภโทฯ เอกโต, อุปาลิ, จตฺตาโร โหนฺติ, เอกโต จตฺตาโร, นวโม อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติ ฯ เอวํ โข, อุปาลิ,

สงฺฆราชิ เจว โหติ สงฺฆเภโท จฯ นวนฺนํ วา, อุปาลิ, อติเรกนวนฺนํ วา สงฺฆราชิ เจว โหติ สงฺฆเภโท จฯ น โข, อุปาลิ, ภิกฺขุนี สงฺฆํ ภินฺทติ, อปิ จ เภทาย ปรกฺกมติ, น สิกฺขมานา สงฺฆํ ภินฺทติ…เป…. น สามเณโร สงฺฆํ ภินฺทติ, น สามเณรี สงฺฆํ ภินฺทติ, น อุปาสโก สงฺฆํ ภินฺทติ, น อุปาสิกา สงฺฆํ ภินฺทติ, อปิ จ เภทาย ปรกฺกมติฯ ภิกฺขุ โข, อุปาลิ, ปกตตฺโต, สมานสํวาสโก, สมานสีมาย ฐิโต, สงฺฆํ ภินฺทตี''ติฯ

๓๕๒. [อ. นิ. ๑๐.๓๗] ''สงฺฆเภโท สงฺฆเภโทติ, ภนฺเต, วุจฺจติฯ กิตฺตาวตา นุ โข, ภนฺเต, สงฺโฆ ภินฺโน โหตี''ติ?

''อิธุปาลิ, ภิกฺขู อธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปนฺติ, ธมฺมํ อธโมฺมติ ทีเปนฺติ, อวินยํ วินโยติ ทีเปนฺติ, วินยํ อวินโยติ ทีเปนฺติ, อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตน ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตน อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, อนาจิณฺณํ ตถาคเตน อาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, อาจิณฺณํ ตถาคเตน อนาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, อปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตน อปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, อนาปตฺตึ อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, อาปตฺตึ อนาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, ลหุกํ อาปตฺตึ ครุกา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, ครุกํ อาปตฺตึ ลหุกา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, สาวเสสํ อาปตฺตึ อนวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, อนวเสสํ อาปตฺตึ สาวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, อทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติฯ เต อิเมหิ อฏฺฐารสหิ วตฺถูหิ อปกสฺสนฺติ, อวปกสฺสนฺติ, อาเวนิํ [อาเวณิ (สี.), อาเวณิกํ (สฺยา.)] อุโปสถํ กโรนฺติ, อาเวนิํ ปวารณํ กโรนฺติ, อาเวนิํ สงฺฆกมฺมํ กโรนฺติฯ เอตฺตาวตา โข, อุปาลิ, สงฺโฆ ภินฺโน โหตี''ติฯ

๓๕๓. [อ. นิ. ๑๐.๓๗] ''สงฺฆสามคฺคี สงฺฆสามคฺคีติ, ภนฺเต, วุจฺจติฯ กิตฺตาวตา นุ โข, ภนฺเต, สงฺโฆ สมโคฺค โหตี''ติ? ''อิธุปาลิ, ภิกฺขู อธมฺมํ อธโมฺมติ ทีเปนฺติ, ธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปนฺติ, อวินยํ อวินโยติ ทีเปนฺติ, วินยํ วินโยติ ทีเปนฺติ, อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตน อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตน ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, อนาจิณฺณํ ตถาคเตน อนาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, อาจิณฺณํ ตถาคเตน อาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, อปญฺญตฺตํ ตถาคเตน อปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปนฺติ, อนาปตฺตึ อนาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, อาปตฺตึ อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, ลหุกํ อาปตฺตึ ลหุกา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, ครุกํ อาปตฺตึ ครุกา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, สาวเสสํ อาปตฺตึ สาวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, อนวเสสํ อาปตฺตึ อนวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ , ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติ, อทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปนฺติฯ เต อิเมหิ อฏฺฐารสหิ วตฺถูหิ น อปกสฺสนฺติ, น อวปกสฺสนฺติ, น อาเวนิํ อุโปสถํ กโรนฺติ, น อาเวนิํ ปวารณํ กโรนฺติ, น อาเวนิํ สงฺฆกมฺมํ กโรนฺติฯ เอตฺตาวตา โข, อุปาลิ, สงฺโฆ สมโคฺค โหตี''ติฯ

๓๕๔. ''สมคฺคํ ปน, ภนฺเต, สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา กึ โส ปสวตี''ติ? ''สมคฺคํ โข, อุปาลิ, สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา กปฺปฏฺฐิกํ กิพฺพิสํ ปสวติ, กปฺปํ นิรยมฺหิ ปจฺจตี''ติฯ

[อิติวุ. ๑๘; อ. นิ. ๑๐.๓๙] ''อาปายิโก เนรยิโก, กปฺปโฏฺฐ สงฺฆเภทโก;
วคฺครโต อธมฺมโฏฺฐ, โยคกฺเขมา ปธํสติ;
สงฺฆํ สมคฺคํ ภินฺทิตฺวา, กปฺปํ นิรยมฺหิ ปจฺจตี''ติฯ

“ภินฺนํ ปน, ภนฺเต, สงฺฆํ สมคฺคํ กตฺวา กึ โส ปสวตี”ติ? “ภินฺนํ โข, อุปาลิ, สงฺฆํ สมคฺคํ กตฺวา พฺรหฺมํ ปุญฺญํ ปสวติ, กปฺปํ สคฺคมฺหิ โมทตี”ติฯ

[อิติวุ. ๑๘; อ. นิ. ๑๐.๔๐] “สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี, สมคฺคานญฺจ อนุคฺคโห;
สมคฺครโต ธมฺมฏฺโฐ, โยคกฺเขมา น ธํสติ;
สงฺฆํ สมคฺคํ กตฺวาน, กปฺปํ สคฺคมฺหิ โมทตี”ติฯ

๓๕๕. [ปริ. ๔๕๙] “สิยา นุ โข, ภนฺเต, สงฺฆเภทโก อาปายิโก, เนรยิโก, กปฺปฏฺโฐ, อเตกิจฺโฉ”ติ? “สิยา, อุปาลิ, สงฺฆเภทโก อาปายิโก, เนรยิโก, กปฺปฏฺโฐ, อเตกิจฺโฉ”ติฯ

[ปริ. ๔๕๙] “สิยา [สิยา นุ โข (สฺยา. กํ.)] ปน, ภนฺเต, สงฺฆเภทโก น อาปายิโก, น เนรยิโก, น กปฺปฏฺโฐ, น อเตกิจฺโฉ”ติ? “สิยา, อุปาลิ, สงฺฆเภทโก น อาปายิโก, น เนรยิโก, น กปฺปฏฺโฐ, น อเตกิจฺโฉ”ติฯ

“กตโม ปน, ภนฺเต, สงฺฆเภทโก อาปายิโก, เนรยิโก, กปฺปฏฺโฐ, อเตกิจฺโฉ”ติ? “อิธุปาลิ, ภิกฺขุ อธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปติฯ ตสฺมึ อธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท อธมฺมทิฏฺฐิ, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวํ, อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ อยมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆเภทโก อาปายิโก, เนรยิโก, กปฺปฏฺโฐ, อเตกิจฺโฉฯ

“ปุน จปรํ, อุปาลิ, ภิกฺขุ อธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปติฯ ตสฺมึ อธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท ธมฺมทิฏฺฐิ, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวํ, อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ อยมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆเภทโก อาปายิโก, เนรยิโก, กปฺปฏฺโฐ, อเตกิจฺโฉฯ

“ปุน จปรํ, อุปาลิ, ภิกฺขุ อธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปติฯ ตสฺมึ อธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท เวมติโก, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวํ, อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ อยมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆเภทโก อาปายิโก, เนรยิโก, กปฺปฏฺโฐ, อเตกิจฺโฉฯ

“ปุน จปรํ, อุปาลิ, ภิกฺขุ อธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปติฯ ตสฺมึ ธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท อธมฺมทิฏฺฐิ…เปฯ… (ตสฺมึ ธมฺมทิฏฺฐิ เภเท ธมฺมทิฏฺฐิ) [( ) สฺยามโปตฺถเก นตฺถิ, วิมติวิโนทนีฏีกาย สเมติ]ฯ ตสฺมึ ธมฺมทิฏฺฐิ เภเท เวมติโกฯ ตสฺมึ เวมติโก เภเท อธมฺมทิฏฺฐิฯ ตสฺมึ เวมติโก เภเท ธมฺมทิฏฺฐิฯ ตสฺมึ เวมติโก เภเท เวมติโก วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวํ, อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธโมฺม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ อยมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆเภทโก อาปายิโก, เนรยิโก, กปฺปฏฺโฐ, อเตกิจฺโฉฯ

“ปุน จปรํ, อุปาลิ, ภิกฺขุ ธมฺมํ อธโมฺมติ ทีเปติ…เปฯ… อวินยํ วินโยติ ทีเปติ… วินยํ อวินโยติ ทีเปติ… อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตน ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ… ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตน อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ… อนาจิณฺณํ ตถาคเตน อาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ… อาจิณฺณํ ตถาคเตน อนาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ… อปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ… ปญฺญตฺตํ ตถาคเตน อปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ… อนาปตฺตึ อาปตฺตีติ ทีเปติ… อาปตฺตึ อนาปตฺตีติ ทีเปติ… ลหุกํ อาปตฺตึ ครุกา อาปตฺตีติ ที

เปติ… ครุกํ อาปตฺตึ ลหุกา อาปตฺตีติ ทีเปติ… สาวเสสํ อาปตฺตึ อนวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ… อนวเสสํ อาปตฺตึ สาวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ… ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ… อทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ… ตสฺมึ อธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท อธมฺมทิฏฺฐิ…เป…. ตสฺมึ อธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท ธมฺมทิฏฺฐิ … ตสฺมึ อธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท เวมติโก… ตสฺมึ ธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท อธมฺมทิฏฺฐิ… (ตสฺมึ ธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท ธมฺมทิฏฺฐิ) [( ) สฺยามโปตฺถเกนตฺถิ] … ตสฺมึ ธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท เวมติโก… ตสฺมึ เวมติโก, เภเท อธมฺมทิฏฺฐิ… ตสฺมึ เวมติโก, เภเท ธมฺมทิฏฺฐิ… ตสฺมึ เวมติโก, เภเท เวมติโก, วินิธาย ทิฏฺฐึ, วินิธาย ขนฺตึ, วินิธาย รุจึ, วินิธาย ภาวํ, อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ อยมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆเภทโก อาปายิโก, เนรยิโก, กปฺปฏฺโฐ, อเตกิจฺโฉ’’ติฯ

‘‘กตโม ปน, ภนฺเต, สงฺฆเภทโก น อาปายิโก, น เนรยิโก, น กปฺปฏฺโฐ , น อเตกิจฺโฉ’’ติ? ‘‘อิธุปาลิ, ภิกฺขุ อธมฺมํ ธมฺโมติ ทีเปติฯ ตสฺมึ ธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท ธมฺมทิฏฺฐิ , อวินิธาย ทิฏฺฐึ, อวินิธาย ขนฺตึ, อวินิธาย รุจึ, อวินิธาย ภาวํ, อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ อยมฺปิ โข, อุปาลิ, สงฺฆเภทโก น อาปายิโก, น เนรยิโก, น กปฺปฏฺโฐ, น อเตกิจฺโฉฯ

‘‘ปุน จปรํ, อุปาลิ, ภิกฺขุ ธมฺมํ อธมฺโมติ ทีเปติ…เป…. ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติฯ ตสฺมึ ธมฺมทิฏฺฐิ, เภเท ธมฺมทิฏฺฐิ, อวินิธาย ทิฏฺฐึ, อวินิธาย ขนฺตึ, อวินิธาย รุจึ, อวินิธาย ภาวํ, อนุสฺสาเวติ, สลากํ คาเหติ – ‘อยํ ธมฺโม, อยํ วินโย, อิทํ สตฺถุสาสนํ, อิมํ คณฺหถ, อิมํ โรเจถา’ติฯ อยมฺปิ โข , อุปาลิ, สงฺฆเภทโก น อาปายิโก, น เนรยิโก, น กปฺปฏฺโฐ, น อเตกิจฺโฉ’’ติฯ

ตติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

สงฺฆเภทกกฺขนฺธโก สตฺตโมฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

อนุปิเย อภิญฺญาตา, สุขุมาโล น อิจฺฉติ;
กสา วปา อภิ นิเนฺน, นิทฺธา ลาเว จ อุพฺพเหฯ

ปุญฺชมทฺทปลาลญฺจ, ภุสโอผุณนีหเร;
อายติมฺปิ น ขียนฺติ, ปิตโร จ ปิตามหาฯ

ภทฺทิโย อนุรุทฺโธ จ, อานโนฺท ภคุ กิมิโล;
สกฺยมาโน จ โกสมฺพิํ, ปริหายิ กกุเธน จฯ

ปกาเสสิ ปิตุโน จ, ปุริเส สิลํ นาฬาคิริํ;
ติกปญฺจครุโก โข, ภินฺทิ ถุลฺลจฺจเยน จ;
ตโย อฏฺฐ ปุน ตีณิ, ราชิ เภทา สิยา นุ โขติฯ

สงฺฆเภทกกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํฯ

๘. วตฺตกฺขนฺธกํ

๑. อาคนฺตุกวตฺตกถา

๓๕๖. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อาคนฺตุกา ภิกฺขู สอุปาหนาปิ อารามํ ปวิสนฺติ, ฉตฺตปคฺคหิตาปิ อารามํ ปวิสนฺติ, โอคุณฺฐิตาปิ อารามํ ปวิสนฺติ, สีเสปิ จีวรํ กริตฺวา อารามํ ปวิสนฺติ, ปานีเยนปิ ปาเท โธวนฺติ, วุฑฺฒตเรปิ อาวาสิเก ภิกฺขู น อภิวาเทนฺติ, นปิ เสนาสนํ ปุจฺฉนฺติฯ อญฺญตโรปิ อาคนฺตุโก ภิกฺขุ อนชฺฌาวุฏฺฐํ วิหารํ ฆฏิกํ อุคฺฆาเฏตฺวา กวาฏํ ปณาเมตฺวา สหสา ปาวิสิฯ ตสฺส อุปริปิฏฺฐิโต [อุปริปิฏฺฐโต (?)] อหิ ขนฺเธ ปปติฯ โส ภีโต วิสฺสรมกาสิฯ ภิกฺขู อุปธาวิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส, วิสฺสรมกาสี’’ติ? อถ โข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อาคนฺตุกา ภิกฺขู สอุปาหนาปิ อารามํ ปวิสิสฺสนฺติ, ฉตฺตปคฺคหิตาปิ อารามํ ปวิสิสฺสนฺติ, โอคุณฺฐิตาปิ อารามํ ปวิสิสฺสนฺติ, สีเสปิ จีวรํ กริตฺวา อารามํ ปวิสิสฺสนฺติ, ปานีเยนปิ ปาเท โธวิสฺสนฺติ, วุฑฺฒตเรปิ อาวาสิเก ภิกฺขู น อภิวาเทสฺสนฺติ, นปิ เสนาสนํ ปุจฺฉิสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ‘‘อาคนฺตุกา ภิกฺขู สอุปาหนาปิ อารามํ ปวิสนฺติ, ฉตฺตปคฺคหิตาปิ อารามํ ปวิสนฺติ, โอคุณฺฐิตาปิ อารามํ ปวิสนฺติ, สีเสปิ จีวรํ กริตฺวา อารามํ ปวิสนฺติ, ปานีเยนิปิ ปาเท โธวนฺติ, วุฑฺฒตเรปิ อาวาสิเก ภิกฺขู น อภิวาเทนฺติ, นปิ เสนาสนํ ปุจฺฉนฺตี’ติฯ สจฺจํ ภควาติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ภิกฺขเว อาคนฺตุกา ภิกฺขู สอุปาหนาปิ อารามํ ปวิสิสฺสนฺติ, ฉตฺตปคฺคหิตาปิ อารามํ ปวิสิสฺสนฺติ, โอคุณฺฐิตาปิ อารามํ ปวิสิสฺสนฺติ, สีเสปิ จีวรํ กริตฺวา อารามํ ปวิสิสฺสนฺติ, ปานีเยนปิ ปาเท โธวิสฺสนฺติ, วุฑฺฒตเรปิ อาวาสิเก ภิกฺขู น อภิวาเทสฺสนฺติ, นปิ เสนาสนํ ปุจฺฉิสฺสนฺติ, เนตํ ภิกฺขเว อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๓๕๗. ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ อาคนฺตุเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ‘อิทานิ อารามํ ปวิสิสฺสามี’ติ อุปาหนา โอมุญฺจิตฺวา นีจํ กตฺวา ปปฺโผเฏตฺวา คเหตฺวา ฉตฺตํ อปนาเมตฺวา สีสํ วิวริตฺวา สีเส จีวรํ [วิวริตฺวา จีวรํ (ก.)] ขนฺเธ กตฺวา สาธุกํ อตรมาเนน อาราโม ปวิสิตโพฺพฯ อารามํ ปวิสเนฺตน สลฺลกฺเขตพฺพํ – ‘กตฺถ อาวาสิกา ภิกฺขู ปฏิกฺกมนฺตี’ติ? ยตฺถ อาวาสิกา ภิกฺขู ปฏิกฺกมนฺติ – อุปฏฺฐานสาลาย วา มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา – ตตฺถ คนฺตฺวา เอกมนฺตํ ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพ; เอกมนฺตํ จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ปติรูปํ อาสนํ คเหตฺวา นิสีทิตพฺพํ; ปานียํ ปุจฺฉิตพฺพํ, ปริโภชนียํ ปุจฺฉิตพฺพํ – ‘กตมํ ปานียํ, กตมํ ปริโภชนีย’นฺติ? สเจ ปานีเยน อโตฺถ โหติ, ปานียํ คเหตฺวา ปาตพฺพํฯ สเจ ปริโภชนีเยน อโตฺถ โหติ, ปริโภชนียํ คเหตฺวา ปาทา โธวิตพฺพาฯ ปาเท โธวเนฺตน เอเกน หเตฺถน อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํ, เอเกน หเตฺถน ปาทา โธวิตพฺพาฯ เตเนว อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํ [เยน หเตฺถน อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํ (สฺยา.)] น เตเนว หเตฺถน ปาทา โธวิตพฺพาฯ อุปาหนปุญฺฉนโจฬกํ ปุจฺฉิตฺวา อุปาหนา ปุญฺฉิตพฺพาฯ อุปาหนา ปุญฺฉเนฺตน ปฐมํ สุเกฺขน โจฬเกน ปุญฺฉิตพฺพา, ปจฺฉา อเลฺลนฯ อุปาหนาปุญฺฉนโจฬกํ โธวิตฺวา [ปีเฬตฺวา (สฺยา.)] เอกมนฺตํ วิสฺสเชฺชตพฺพํฯ

‘‘สเจ อาวาสิโก ภิกฺขุ วุโฑฺฒ โหติ, อภิวาเทตโพฺพฯ สเจ นวโก โหติ, อภิวาทาเปตโพฺพฯ เสนาสนํ ปุจฺฉิตพฺพํ – ‘กตมํ เม เสนาสนํ ปาปุณาตี’ติ? อชฺฌาวุฏฺฐํ วา อนชฺฌาวุฏฺฐํ วา ปุจฺฉิตพฺพํ, โคจโร ปุจฺฉิตโพฺพ, อโคจโร ปุจฺฉิตโพฺพ, เสกฺขสมฺมตานิ [เสขสมฺมตานิ (ก.)]

กุลานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ , วจฺจกุฏฺฐานํ ปุจฺฉิตพฺพํ, ปสฺสาวฏฺฐานํ ปุจฺฉิตพฺพํ, ปานียํ ปุจฺฉิตพฺพํ, ปริโภชนียํ ปุจฺฉิตพฺพํ, กตฺตรทณฺฑํ ปุจฺฉิตพฺพํ, สงฺฆสฺส กติกสณฺฐานํ ปุจฺฉิตพฺพํ – ‘กํ กาลํ ปวิสิตพฺพํ, กํ กาลํ นิกฺขมิตพฺพ’นฺติ? สเจ วิหาโร อนชฺฌาวุฏฺโฐ โหติ, กวาฏํ อาโกเฏตฺวา มุหุตฺตํ อาคเมตฺวา ฆฏิกํ อุคฺฆาเฏตฺวา กวาฏํ ปณาเมตฺวา พหิ ฐิเตน นิโลเกตพฺโพฯ

“สเจ วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, มเญฺจ วา มเญฺจ อาโรปิโต โหติ, ปีเฐ วา ปีฐํ อาโรปิตํ โหติ, เสนาสนํ อุปริ ปุญฺชีกตํ [ปุญฺชกิตํ (ก.)] โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธตพฺโพฯ [มหาว. ๖๖-๖๗ (โถกํ วิสทิสํ)] วิหารํ โสเธนฺเตน ปฐมํ ภูมตฺถรณํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มญฺจปฏิปาทกา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพา; ภิสิพิโพฺพหนํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; นิสีทนปจฺจตฺถรณํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มโญฺจ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; ปีฐํ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; เขฬมลฺลโก นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; อปเสฺสนผลกํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สเจ วิหาเร สนฺตานกํ โหติ, อุโลฺลกา ปฐมํ โอหาเรตพฺพํ, อาโลกสนฺธิกณฺณภาคา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ เครุกปริกมฺมกตา ภิตฺติ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ กาฬวณฺณกตา ภูมิ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อกตา โหติ ภูมิ, อุทเกน ปริโปฺผสิตฺวา สมฺมชฺชิตพฺพา – มา วิหาโร รเชน อุหญฺญีติ [อูหญฺญีติ (สี. สฺยา.)]ฯ สงฺการํ วิจินิตฺวา เอกมนฺตํ ฉเฑฺฑตพฺพํฯ

“ภูมตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน [ยถาปญฺญตฺตํ (สี. สฺยา.), ยถาภาคํ (ก.)] ปญฺญเปตพฺพํฯ มญฺจปฏิปาทกา โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน [ยถาภาคํ (สฺยา. ก.)] ฐเปตพฺพาฯ มโญฺจ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาฐาเน [ยถาภาคํ (สฺยา. ก.)] ปญฺญเปตโพฺพฯ ปีฐํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาฐาเน [ยถาภาคํ (สฺยา. ก.)] ปญฺญเปตพฺพํฯ ภิสิพิโพฺพหนํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาภาคํ ปญฺญเปตพฺพํฯ นิสีทนปจฺจตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาภาคํ ปญฺญเปตพฺพํฯ เขฬมลฺลโก โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาภาคํ ฐเปตโพฺพฯ อปเสฺสนผลกํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาภาคํ ฐเปตพฺพํฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฏฺฐามญฺจํ วา เหฏฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ

“สเจ ปุรตฺถิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปุรตฺถิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ปจฺฉิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปจฺฉิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ อุตฺตรา สรชา วาตา วายนฺติ, อุตฺตรา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ทกฺขิณา สรชา วาตา วายนฺติ, ทกฺขิณา วาตปานา ถเกตพฺพา ฯ สเจ สีตกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา วิวริตพฺพา, รตฺติํ ถเกตพฺพาฯ สเจ อุณฺหกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา ถเกตพฺพา, รตฺติํ วิวริตพฺพาฯ

“สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ โกฏฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฏฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพฯ สเจ อุปฏฺฐานสาลา อุกฺลาปา โหติ, อุปฏฺฐานสาลา สมฺมชฺชิตพฺ

พาฯ สเจ อคฺคิสาลา อุกฺลาปา โหติ, อคฺคิสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ วจฺจกุฏิ อุกฺลาปา โหติ, วจฺจกุฏิ สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ ปานียํ น โหติ, ปานียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ ปริโภชนียํ น โหติ, ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ยถา อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพ''นฺติฯ

๒. อาวาสิกวตฺตกถา

๓๕๘. เตน โข ปน สมเยน อาวาสิกา ภิกฺขู อาคนฺตุเก ภิกฺขู ทิสฺวา เนว อาสนํ ปญฺญเปนฺติ, น ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปนฺติ, น ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคณฺหนฺติ, น ปานีเยน ปุจฺฉนฺติ [น ปานีเยน ปุจฺฉนฺติ, น ปริโภชนีเยน ปุจฺฉนฺติ (สฺยา. กํ.)], น วุฑฺฒตเรปิ อาคนฺตุเก ภิกฺขู อภิวาเทนฺติ, น เสนาสนํ ปญฺญเปนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อาวาสิกา ภิกฺขู อาคนฺตุเก ภิกฺขู ทิสฺวา เนว อาสนํ ปญฺญเปสฺสนฺติ, น ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิสฺสนฺติ, น ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคหิสฺสนฺติ, น ปานีเยน ปุจฺฉิสฺสนฺติ, วุฑฺฒตเรปิ อาคนฺตุเก ภิกฺขู น อภิวาเทสฺสนฺติ, น เสนาสนํ ปญฺญเปสฺสนฺตี''ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป.… สจฺจํ ภควาติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

๓๕๙. ''เตน หิ, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา อาวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ อาวาสิเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา อาคนฺตุกํ ภิกฺขุํ วุฑฺฒตรํ ทิสฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ , ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพ [ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพ, ปริโภชนีเยน ปุจฺฉิตโพฺพ (สฺยา.)]ฯ สเจ อุสฺสหติ, อุปาหนา ปุญฺฉิตพฺพาฯ อุปาหนา ปุญฺฉเนฺตน ปฐมํ สุกฺขน โจฬเกน ปุญฺฉิตพฺพา, ปจฺฉา อเลฺลนฯ อุปาหนาปุญฺฉนโจฬกํ โธวิตฺวา [โธวิตฺวา ปีเฬตฺวา (สฺยา.)] เอกมนฺตํ วิสฺสเชฺชตพฺพํฯ

''อาคนฺตุโก ภิกฺขุ วุฑฺฒตโร อภิวาเทตโพฺพฯ เสนาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ – 'เอตํ เต เสนาสนํ ปาปุณาตี'ติฯ อชฺฌาวุฏฺฐํ วา อนชฺฌาวุฏฺฐํ วา อาจิกฺขิตพฺพํฯ โคจโร อาจิกฺขิตโพฺพฯ อโคจโร อาจิกฺขิตโพฺพฯ เสกฺขสมฺมตานิ กุลานิ อาจิกฺขิตพฺพานิฯ วจฺจฏฺฐานํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ ปสฺสาวฏฺฐานํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ ปานียํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ ปริโภชนียํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ กตฺตรทโณฺฑ อาจิกฺขิตโพฺพฯ สงฺฆสฺส กติกสณฺฐานํ อาจิกฺขิตพฺพํ – 'อิมํ กาลํ ปวิสิตพฺพํ, อิมํ กาลํ นิกฺขมิตพฺพ'นฺติ ฯ

''สเจ นวโก โหติ, นิสินฺนเกเนว อาจิกฺขิตพฺพํ – 'อตฺร ปตฺตํ นิกฺขิปาหิ, อตฺร จีวรํ นิกฺขิปาหิ, อิทํ อาสนํ นิสีทาหี'ติฯ ปานียํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ ปริโภชนียํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ อุปาหนาปุญฺฉนโจฬกํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ อาคนฺตุโก ภิกฺขุ นวโก อภิวาทาเปตโพฺพฯ เสนาสนํ อาจิกฺขิตพฺพํ – 'เอตํ เต เสนาสนํ ปาปุณาตี'ติฯ อชฺฌาวุฏฺฐํ วา อนชฺฌาวุฏฺฐํ วา อาจิกฺขิตพฺพํฯ โคจโร อาจิกฺขิตโพฺพฯ อโคจโร อาจิกฺขิตโพฺพฯ เสกฺขสมฺมตานิ กุลานิ อาจิกฺขิตพฺพานิฯ วจฺจฏฺฐานํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ ปสฺสาวฏฺฐานํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ ปานียํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ ปริโภชนียํ อาจิกฺขิตพฺพํฯ กตฺตรทโณฺฑ อาจิกฺขิตโพฺพฯ สงฺฆสฺส กติกสณฺฐานํ อาจิกฺขิตพฺพํ – 'อิมํ กาลํ ปวิสิตพฺพํ, อิมํ กาลํ นิกฺขมิตพฺพ'นฺติฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว , อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ยถา อาวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพ''นฺติฯ

๓. คมิกวตฺตกถา

๓๖๐. เตน โข ปน สมเยน คมิกา ภิกฺขู ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ อปฺปฏิสาเมตฺวา ทฺวารวาตปานํ วิวริตฺวา เสนาสนํ อนาปุจฺฉา ปกฺกมนฺติฯ ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ นสฺสติฯ เสนาสนํ อคุตฺตํ โหติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม คมิกา ภิกฺขู ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ อปฺปฏิสาเมตฺวา ทฺวารวาตปานํ วิวริตฺวา เสนาสนํ อนาปุจฺฉา ปกฺกมิสฺสนฺติ! ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ นสฺสติฯ เสนาสนํ อคุตฺตํ โหตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป…. สจฺจํ ภควาติ…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

๓๖๑. ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, คมิกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา คมิเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ คมิเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ ปฏิสาเมตฺวา ทฺวารวาตปานํ ถเกตฺวา เสนาสนํ อาปุจฺฉา ปกฺกมิตพฺพํ [อาปุจฺฉิตพฺพํ (สฺยา.)]ฯ สเจ ภิกฺขุ น โหติ, สามเณโร อาปุจฺฉิตโพฺพฯ สเจ สามเณโร น โหติ, อารามิโก อาปุจฺฉิตโพฺพฯ สเจ อารามิโก น โหติ, อุปาสโก อาปุจฺฉิตโพฺพฯ สเจ น โหติ ภิกฺขุ วา สามเณโร วา อารามิโก วา อุปาสโก วา, จตูสุ ปาสาเณสุ มญฺจํ ปญฺญเปตฺวา มเญฺจ มญฺจํ อาโรเปตฺวา ปีเฐ ปีฐํ อาโรเปตฺวา เสนาสนํ อุปริ ปุญฺชํ กริตฺวา ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ ปฏิสาเมตฺวา ทฺวารวาตปานํ ถเกตฺวา ปกฺกมิตพฺพํฯ สเจ วิหาโร โอวสฺสติ, สเจ อุสฺสหติ, ฉาเทตโพฺพ, อุสฺสุกํ วา กาตพฺพํ – ‘กินฺติ นุ โข วิหาโร ฉาทิเยถา’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, โย เทโส อโนวสฺสโก โหติ, ตตฺถ จตูสุ ปาสาเณสุ มญฺจํ ปญฺญเปตฺวา มเญฺจ มญฺจํ อาโรเปตฺวา ปีเฐ ปีฐํ อาโรเปตฺวา เสนาสนํ อุปริ ปุญฺชํ กริตฺวา ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ ปฏิสาเมตฺวา ทฺวารวาตปานํ ถเกตฺวา ปกฺกมิตพฺพํฯ สเจ สโพฺพ วิหาโร โอวสฺสติ, สเจ อุสฺสหติ, เสนาสนํ คามํ อติหริตพฺพํ, อุสฺสุกํ วา กาตพฺพํ – ‘กินฺติ นุ โข เสนาสนํ คามํ อติหริเยถา’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, อโชฺฌกาเส จตูสุ ปาสาเณสุ มญฺจํ ปญฺญเปตฺวา มเญฺจ มญฺจํ อาโรเปตฺวา ปีเฐ ปีฐํ อาโรเปตฺวา เสนาสนํ อุปริ ปุญฺชํ กริตฺวา ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ ปฏิสาเมตฺวา ติเณน วา ปเณฺณน วา ปฏิจฺฉาเทตฺวา ปกฺกมิตพฺพํ – อเปฺปว นาม องฺคานิปิ เสเสยฺยุนฺติฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, คมิกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ยถา คมิเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพ’’นฺติฯ

๔. อนุโมทนวตฺตกถา

๓๖๒. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภตฺตเคฺค น อนุโมทนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ภตฺตเคฺค น อนุโมทิสฺสนฺตี’’ติ! อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภตฺตเคฺค อนุโมทิตุ’’นฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข ภตฺตเคฺค อนุโมทิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เถเรน ภิกฺขุนา ภตฺตเคฺค อนุโมทิตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ปูคสฺส สงฺฆภตฺตํ โหติ ฯ อายสฺมา สาริปุโตฺต สงฺฆเตฺถโร โหติฯ ภิกฺขู – ‘ภควตา อนุญฺญาตํ เถเรน ภิกฺขุนา ภตฺตเคฺค อนุโมทิตุ’นฺติ – อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอกกํ โอหาย ปกฺกมิํสุฯ อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต เต มนุเสฺส ปฏิสโมฺมทิตฺวา ปจฺฉา เอกโก อคมาสิฯ อทฺทสา โข ภควา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ ทูรโตว เอกกํ อาคจฺฉนฺตํฯ

ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ, สาริปุตฺต, ภตฺตํ อิทฺธํ อโหสี’’ติ? ‘‘อิทฺธํ โข, ภนฺเต, ภตฺตํ อโหสิ; อปิจ มํ ภิกฺขู เอกกํ โอหาย ปกฺกนฺตา’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภตฺตเคฺค จตูหิ ปญฺจหิ เถรานุเถเรหิ ภิกฺขูหิ อาคเมตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร เถโร ภตฺตเคฺค วจฺจิโต อาคเมสิฯ โส วจฺจํ สนฺธาเรตุํ อสโกฺกโนฺต มุจฺฉิโต ปปติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สติ กรณีเย อานนฺตริกํ ภิกฺขุํ อาปุจฺฉิตฺวา คนฺตุ’’นฺติฯ

๕. ภตฺตคฺควตฺตกถา

๓๖๓. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ภตฺตคฺคํ คจฺฉนฺติ, โวกฺกมฺมปิ เถรานํ ภิกฺขูนํ ปุรโต ปุรโต คจฺฉนฺติ, เถเรปิ ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทนฺติ , นเวปิ ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหนฺติ, สงฺฆาฏิมฺปิ โอตฺถริตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ภตฺตคฺคํ คจฺฉิสฺสนฺติ, โวกฺกมฺมปิ เถรานํ ภิกฺขูนํ ปุรโต ปุรโต คจฺฉิสฺสนฺติ, เถเรปิ ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิสฺสนฺติ, นเวปิ ภิกฺขู อาสเนนปิ ปฏิพาหิสฺสนฺติ, สงฺฆาฏิมฺปิ โอตฺถริตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทิสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ภตฺตคฺคํ คจฺฉนฺติ, โวกฺกมฺมปิ เถรานํ ภิกฺขูนํ ปุรโต ปุรโต คจฺฉนฺติ, เถเรปิ ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทนฺติ, นเวปิ ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหนฺติ, สงฺฆาฏิมฺปิ โอตฺถริตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

๓๖๔. ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ ภตฺตคฺควตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา ภิกฺขูหิ ภตฺตเคฺค สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ สเจ อาราเม กาโล อาโรจิโต โหติ, ติมณฺฑลํ ปฏิจฺฉาเทเนฺตน ปริมณฺฑลํ นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ปารุปิตฺวา คณฺฐิกํ ปฏิมุญฺจิตฺวา โธวิตฺวา ปตฺตํ คเหตฺวา สาธุกํ อตรมาเนน คาโม ปวิสิตโพฺพฯ

‘‘น โวกฺกมฺม เถรานํ ภิกฺขูนํ ปุรโต ปุรโต คนฺตพฺพํฯ สุปฺปฏิจฺฉเนฺนน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ สุสํวุเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ โอกฺขิตฺตจกฺขุนา อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุชฺชคฺฆิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ อปฺปสเทฺทน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพ ฯ น พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น ขมฺภกเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น โอคุณฺฐิเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ

‘‘สุปฺปฏิจฺฉเนฺนน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ สุสํวุเตน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ โอกฺขิตฺตจกฺขุนา อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ น อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํ น อุชฺชคฺฆิกาย อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํ, อปฺปสเทฺทน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพฯ น กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ น พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ น ขมฺภกเตน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ น โอคุณฺฐิเตน อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ น ปลฺลตฺถิกาย อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ น เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํฯ น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหิตพฺพาฯ น สงฺฆาฏึ โอตฺถริตฺวา อนฺตรฆเร นิสีทิตพฺพํฯ

‘‘อุทเก ทิยฺยมาเน อุโภหิ หเตฺถหิ ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา อุทกํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน ปโตฺต โธวิตโพฺพฯ สเจ อุทกปฺปฏิคฺคาหโก โหติ, นีจํ กตฺวา อุทกปฺปฏิคฺคเห อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํ – มา อุทกปฺปฏิคฺคาหโก อุทเกน โอสิญฺจิ [โอสิญฺจิยฺยี (ก.)], มา สามนฺตา ภิกฺขู อุทเกน โอสิญฺจิํสุ [โอสิญฺจิยฺยิํสุ (ก.)], มา สงฺฆาฏิ อุทเกน โอสิญฺจีติฯ สเจ อุทกปฺปฏิคฺคาหโก น โหติ, นีจํ กตฺวา ฉมาย อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํ – มา สามนฺตา ภิกฺขู อุทเกน โอสิญฺจิํสุ, มา สงฺฆาฏิ อุทเกน โอสิญฺจีติฯ

‘‘โอทเน ทิยฺยมาเน อุโภหิ หเตฺถหิ ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา โอทโน ปฏิคฺคเหตโพฺพ, สูปสฺส โอกาโส กาตโพฺพฯ สเจ โหติ สปฺปิ วา เตลํ วา อุตฺตริภงฺคํ วา, เถเรน วตฺตโพฺพ – ‘สเพฺพสํ สมกํ สมฺปาเทหี’ติฯ สกฺกจฺจํ ปิณฺฑปาโต ปฏิคฺคเหตโพฺพฯ ปตฺตสญฺญินา ปิณฺฑปาโต ปฏิคฺคเหตโพฺพฯ สมสูปโก ปิณฺฑปาโต ปฏิคฺคเหตโพฺพฯ สมติตฺติโก ปิณฺฑปาโต ปฏิคฺคเหตโพฺพฯ

‘‘น ตาว เถเรน ภุญฺชิตพฺพํ ยาว น สเพฺพสํ โอทโน สมฺปโตฺต โหติฯ สกฺกจฺจํ ปิณฺฑปาโต ภุญฺชิตโพฺพฯ ปตฺตสญฺญินา ปิณฺฑปาโต ภุญฺชิตโพฺพฯ สปทานํ ปิณฺฑปาโต ภุญฺชิตโพฺพฯ สมสูปโก ปิณฺฑปาโต ภุญฺชิตโพฺพ ฯ น ถูปกโต โอมทฺทิตฺวา ปิณฺฑิปาโต ภุญฺชิตโพฺพฯ น สูปํ วา พฺยญฺชนํ วา โอทเนน ปฏิจฺฉาเทตพฺพํ ภิโยฺยกมฺยตํ อุปาทายฯ น สูปํ วา โอทนํ วา อคิลาเนน อตฺตโน อตฺถาย วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิตพฺพํฯ น อุชฺฌานสญฺญินา ปเรสํ ปโตฺต โอโลเกตโพฺพฯ นาติมหโนฺต กพโฬ กาตโพฺพฯ ปริมณฺฑโล อาโลโป กาตโพฺพฯ น อนาหเฏ กพเฬ มุขทฺวารํ วิวริตพฺพํฯ น ภุญฺชมาเนน สโพฺพ หโตฺถ มุเข ปกฺขิปิตโพฺพฯ น สกพเฬน มุเขน พฺยาหริตพฺพํฯ น ปิณฺฑุเกฺขปกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น กพฬาวเจฺฉทกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น อวคณฺฑการกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น หตฺถนิทฺธุนกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น สิตฺถาวการกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น ชิวฺหานิจฺฉารกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น จปุจปุการกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น สุรุสุรุการกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น หตฺถนิเลฺลหกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น ปตฺตนิเลฺลหกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ น โอฎฺฐนิเลฺลหกํ ภุญฺชิตพฺพํฯ

‘‘น สามิเสน หเตฺถน ปานียถาลโก ปฏิคฺคเหตโพฺพฯ น ตาว เถเรน อุทกํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ ยาว น สเพฺพว ภุตฺตาวิโน โหนฺติฯ อุทเก ทิยฺยมาเน อุโภหิ หเตฺถหิ ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา อุทกํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน ปโตฺต โธวิตโพฺพฯ สเจ อุทกปฺปฏิคฺคาหโก โหติ, นีจํ กตฺวา อุทกปฺปฏิคฺคเห อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํ – มา อุทกปฺปฏิคฺคาหโก อุทเกน โอสิญฺจิ, มา สามนฺตา ภิกฺขู อุทเกน โอสิญฺจิํสุ, มา สงฺฆาฏิ อุทเกน โอสิญฺจีติฯ สเจ อุทกปฺปฏิคฺคาหโก น โหติ, นีจํ กตฺวา ฉมาย อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํ – มา สามนฺตา ภิกฺขู อุทเกน โอสิญฺจิํสุ, มา สงฺฆาฏิ อุทเกน โอสิญฺจีติฯ น สสิตฺถกํ ปตฺตโธวนํ อนฺตรฆเร ฉเฑฺฑตพฺพํฯ

‘‘นิวตฺตเนฺตน นวเกหิ ภิกฺขูหิ ปฐมตรํ นิวตฺติตพฺพํฯ ปจฺฉา เถเรหิ สุปฺปฏิจฺฉเนฺนน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ สุสํวุเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ โอกฺขิตฺตจกฺขุนา อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุชฺชคฺฆิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ อปฺปสเทฺทน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ ฯ น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น ขมฺภกเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น โอคุณฺฐิเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ ภตฺตคฺควตฺตํ ยถา ภิกฺขูหิ ภตฺตเคฺค สมฺมา วตฺติตพฺพ’’นฺติฯ

ปฐมภาณวาโร นิฎฺฐิโตฯ

๖. ปิณฺฑจาริกวตฺตกถา

๓๖๕. เตน โข ปน สมเยน ปิณฺฑจาริกา ภิกฺขู ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ปิณฺฑาย จรนฺติ, อสลฺลกฺเขตฺวาปิ นิเวสนํ ปวิสนฺติ, อสลฺลกฺเขตฺวาปิ นิกฺขมนฺติ, อติสหสาปิ ปวิสนฺติ, อติสหสาปิ นิกฺขมนฺติ, อติทูเรปิ ติฏฺฐนฺติ, อจฺจาสนฺเนปิ ติฏฺฐนฺติ, อติจิรมฺปิ ติฏฺฐนฺติ, อติลหุมฺปิ นิวตฺตนฺติฯ อญฺญตโรปิ ปิณฺฑจาริโก ภิกฺขุ อสลฺลกฺเขตฺวา นิเวสนํ ปาวิสิฯ โส จ ทฺวารํ มญฺญมาโน อญฺญตรํ โอวรกํ ปาวิสิฯ ตสฺมิมฺปิ โอวรเก อิตฺถี นคฺคา อุตฺตานา นิปนฺนา โหติฯ อทฺทสา โข โส ภิกฺขุ ตํ อิตฺถึ นคฺคํ อุตฺตานํ นิปนฺนํฯ ทิสฺวาน – ‘‘นยิทํ ทฺวารํ, โอวรกํ อิท’’นฺติ ตมฺหา โอวรกา นิกฺขมิฯ อทฺทสา โข ตสฺสา อิตฺถิยา สามิโก ตํ อิตฺถึ นคฺคํ อุตฺตานํ นิปนฺนํฯ ทิสฺวาน – ‘‘อิมินา เม ภิกฺขุนา ปชาปตี ทูสิตา’’ติ ตํ ภิกฺขุํ คเหตฺวา อาโกเฏสิฯ อถ โข สา อิตฺถี เตน สทฺเทน ปฏิพุชฺฌิตฺวา ตํ ปุริสํ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, อยฺย, อิมํ ภิกฺขุํ อาโกเฏสี’’ติ? ‘‘อิมินาสิ ตฺวํ ภิกฺขุนา ทูสิตา’’ติ? ‘‘นาหํ, อยฺย, อิมินา ภิกฺขุนา ทูสิตา; อการโก โส ภิกฺขู’’ติ ตํ ภิกฺขุํ มุญฺจาเปสิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ปิณฺฑจาริกา ภิกฺขู ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ปิณฺฑาย จริสฺสนฺติ, อสลฺลกฺเขตฺวาปิ นิเวสนํ ปวิสิสฺสนฺติ, อสลฺลกฺเขตฺวาปิ นิกฺขมิสฺสนฺติ, อติสหสาปิ ปวิสิสฺสนฺติ, อติสหสาปิ นิกฺขมิสฺสนฺติ, อติทูเรปิ ติฏฺฐิสฺสนฺติ, อจฺจาสนฺเนปิ ติฏฺฐิสฺสนฺติ, อติจิรมฺปิ ติฏฺฐิสฺสนฺติ, อติลหุมฺปิ นิวตฺติสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป.… สจฺจํ ภควาติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

๓๖๖. ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, ปิณฺฑจาริกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญาเปสฺสามิ ยถา ปิณฺฑจาริเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ปิณฺฑจาริเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา – ‘อิทานิ คามํ ปวิสิสฺสามี’ติ ติมณฺฑลํ ปฏิจฺฉาเทนฺเตน ปริมณฺฑลํ นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ปารุปิตฺวา คณฺฐิกํ ปฏิมุญฺจิตฺวา โธวิตฺวา ปตฺตํ คเหตฺวา สาธุกํ อตรมาเนน คาโม ปวิสิตพฺโพฯ

‘‘สุปฺปฏิจฺฉนฺเนน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ ฯ สุสํวุเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ โอกฺขิตฺตจกฺขุนา อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุชฺชคฺฆิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ อปฺปสทฺเทน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น ขมฺภกเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น โอคุณฺฐิเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ

‘‘นิเวสนํ ปวิสนฺเตน สลฺลกฺเขตพฺพํ – ‘อิมินา ปวิสิสฺสามิ, อิมินา นิกฺขมิสฺสามี’ติฯ นาติสหสา ปวิสิตพฺพํฯ นาติสหสา นิกฺขมิตพฺพํฯ นาติทูเร ฐาตพฺพํฯ นาจฺจาสนฺเน ฐาตพฺพํฯ นาติจิรํ ฐาตพฺพํฯ นาติลหุํ นิวตฺติตพฺพํฯ ฐิตเกน สลฺลกฺเขตพฺพํ – ‘ภิกฺขํ ทาตุกามา วา อทาตุกามา วา’ติฯ สเจ กมฺมํ วา นิกฺขิปติ, อาสนา วา วุฏฺฐาติ, กฏจฺฉุํ วา ปรามสติ, ภาชนํ วา ปรามสติ, ฐเปติ [ฐาเปติ (ก.)] วา – ทาตุกามสฺสาติ [ทาตุกามิยาติ (สฺยา.), ทาตุกามา วิยาติ (สี.)] ฐาตพฺพํฯ ภิกฺขาย ทิยฺยมานาย วาเมน หตฺเถน สงฺฆาฏิํ อุจฺจาเรตฺวา ทกฺขิเณน หตฺเถน ปตฺตํ ปณาเมตฺวา อุโภหิ หตฺเถหิ ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา ภิกฺขา ปฏิคฺคเหตพฺพาฯ น จ ภิกฺขาทายิกาย มุขํ อุโลฺลเกตพฺพํ [โอโลเกตพฺพํ (สฺยา.)]ฯ สลฺลกฺเขตพฺพํ – ‘สูปํ ทาตุกามา วา อทาตุกามา วา’ติฯ สเจ กฏจฺฉุํ วา ปรามสติ, ภาชนํ วา ปรามสติ, ฐเปติ วา – ทาตุกามสฺสาติ ฐาตพฺพํฯ ภิกฺขาย ทินฺนาย สงฺฆาฏิยา ปตฺตํ ปฏิจฺฉาเทตฺวา สาธุกํ อตรมาเนน นิวตฺติตพฺพํฯ

“สุปฺปฏิจฺฉเนฺนน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ สุสํวุเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ โอกฺขิตฺตจกฺขุนา อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุกฺขิตฺตกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุชฺชคฺฆิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ อปฺปสทฺเทน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น กายปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น พาหุปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น สีสปฺปจาลกํ อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น ขมฺภกเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น โอคุณฺฐิเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ โย ปฐมํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ, เตน อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, อวกฺการปาติ โธวิตฺวา อุปฏฺฐาเปตพฺพา, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ โย ปจฺฉา คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ, สเจ โหติ ภุตฺตาวเสโส, สเจ อากงฺขติ, ภุญฺชิตพฺพํ ฯ โน เจ อากงฺขติ, อปฺปหริเต วา ฉฑฺเฑตพฺพํ, อปฺปาณเก วา อุทเก โอปิลาเปตพฺพํฯ เตน อาสนํ อุทฺธริตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมตพฺพํ, อวกฺการปาติ โธวิตฺวา ปฏิสาเมตพฺพา, ปานียํ ปริโภชนียํ ปฏิสาเมตพฺพํ , ภตฺตคฺคํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ โย ปสฺสติ ปานียฆฏํ วา ปริโภชนียฆฏํ วา วจฺจฆฏํ วา ริตฺตํ ตุจฺฉํ เตน อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สจสฺส โหติ อวิสยฺหํ, หตฺถวิกาเรน ทุติยํ อามเนฺตตฺวา หตฺถวิลงฺฆเกน อุปฏฺฐาเปตพฺพํ, น จ ตปฺปจฺจยา วาจา ภินฺทิตพฺพาฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, ปิณฺฑจาริกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ยถา ปิณฺฑจาริเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพ”นฺติฯ

๗. อารญฺญิกวตฺตกถา

๓๖๗. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู อรเญฺญ วิหรนฺติฯ เต เนว ปานียํ อุปฏฺฐาเปนฺติ, น ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปนฺติ , น อคฺคิํ อุปฏฺฐาเปนฺติ, น อรณิสหิตํ อุปฏฺฐาเปนฺติ, น นกฺขตฺตปทานิ ชานนฺติ, น ทิสาภาคํ ชานนฺติฯ โจรา ตตฺถ คนฺตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจุํ – “อตฺถิ, ภเนฺต, ปานีย”นฺติ? “นตฺถาวุโส”ติฯ “อตฺถิ, ภเนฺต, ปริโภชนีย”นฺติ? “นตฺถาวุโส”ติฯ “อตฺถิ, ภเนฺต, อคฺคี”ติ? “นตฺถาวุโส”ติฯ “อตฺถิ, ภเนฺต, อรณิสหิต”นฺติ? “นตฺถาวุโส”ติฯ ( ) [(อตฺถิ ภเนฺต นกฺขตฺตปทานีติ, น ชานาม อาวุโสติ, อตฺถิ ภเนฺต ทิสาภาคนฺติ, น ชานาม อาวุโสติฯ) สี. วิมติฏีกาย ปน สเมติ] “เกนชฺช, ภเนฺต, ยุตฺต”นฺติ? “น โข มยํ, อาวุโส, ชานามา”ติฯ “กตมายํ, ภเนฺต, ทิสา”ติ? “น โข มยํ, อาวุโส, ชานามา”ติฯ อถ โข เต โจรา – ‘เนวิเมสํ ปานียํ อตฺถิ, น ปริโภชนียํ อตฺถิ, น อคฺคิ อตฺถิ, น อรณิสหิตํ อตฺถิ, น นกฺขตฺตปทานิ ชานนฺติ, น ทิสาภาคํ ชานนฺติ; โจรา อิเม, นยิเม ภิกฺขู’ติ – อาโกเฏตฺวา ปกฺกมิํสุฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๓๖๘. “เตน หิ, ภิกฺขเว, อารญฺญิกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา อารญฺญิเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ อารญฺญิเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา กาลเสฺสว อุฏฺฐาย ปตฺตํ ถวิกาย ปกฺขิปิตฺวา อํเส อาลเคฺคตฺวา จีวรํ ขเนฺธ กริตฺวา อุปาหนา อาโรหิตฺวา ทารุภณฺฑํ มตฺติกาภณฺฑํ ปฏิสาเมตฺวา ทฺวารวาตปานํ ถเกตฺวา เสนาสนา โอตริตพฺพํ – อิทานิ คามํ ปวิสิสฺสามีติฯ อุปาหนา โอมุญฺจิตฺวา นีจํ กตฺวา ปปฺโผเฏตฺวา ถวิกาย ปกฺขิปิตฺวา อํเส อาลเคฺคตฺวา ติมณฺฑลํ ปฏิจฺฉาเทเนฺตน ปริมณฺฑลํ นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ปารุปิตฺวา คณฺฐิกํ ปฏิมุญฺจิตฺวา โธวิตฺวา ปตฺตํ คเหตฺวา สาธุกํ อตรมาเนน คาโม ปวิสิตโพฺพฯ สุปฺปฏิจฺฉเนฺนน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ…เป.… น ขมฺภกเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น โอคุณฺฐิเตน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ น อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ

“นิเวสนํ ปวิสเนฺตน สลฺลกฺเขตพฺพํ – ‘อิมินา ปวิสิสฺสามิ, อิมินา นิกฺขมิสฺสามี’ติฯ นาติสหสา ปวิสิตพฺพํฯ นาติสหสา นิกฺขมิตพฺพํฯ นาติทูเร ฐาตพฺพํฯ นาจฺจาสเนฺน ฐาตพฺพํฯ นาติจิรํ ฐาตพฺพํฯ นาติลหุํ นิวตฺติตพฺพํฯ ฐิตเกน สลฺลกฺเขตพฺพํ – ‘ภิกฺขํ ทาตุกามา วา อทาตุกามา วา’ติฯ สเจ กมฺมํ วา นิกฺขิปติ, อาสนา วา วุฏฺฐาติ, กฏจฺฉุํ วา ปรามสติ, ภาชนํ วา ปรามสติ, ฐเปติ วา – ทาตุกามสฺสาติ ฐาตพฺพํฯ ภิกฺขาย ทิยฺยมานาย วาเมน หเตฺถน สงฺฆาฏิํ อุจฺจาเรตฺวา ทกฺขิเณน หเตฺถน ปตฺตํ ปณาเมตฺวา อุโภหิ หเตฺถหิ ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา ภิกฺขา ปฏิคฺคเหตพฺพาฯ น จ ภิกฺขาทายิกาย มุขํ อุโลฺลเกตพฺพํฯ สลฺลกฺเขตพฺพํ – ‘สูปํ ทาตุกามา วา อทาตุกามา วา’ติฯ สเจ กฏจฺฉุํ วา ปรามสติ, ภาชนํ วา ปรามสติ, ฐเปติ วา – ทาตุกามสฺสาติ ฐาตพฺพํฯ ภิกฺขาย ทินฺนาย สงฺฆาฏิยา ปตฺตํ ปฏิจฺฉาเทตฺวา สาธุกํ อตรมาเนน นิวตฺติตพฺพํฯ

“สุปฺปฏิจฺฉเนฺนน อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํ…เป.… น อุกฺกุฏิกาย อนฺตรฆเร คนฺตพฺพํฯ คามโต นิกฺขมิตฺวา ปตฺตํ ถวิกาย ปกฺขิปิตฺวา อํเส อาลเคฺคตฺวา จีวรํ สงฺฆริตฺวา สีเส กริตฺวา อุปาหนา อาโรหิตฺวา คนฺตพฺพํฯ

“อารญฺญิเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ปานียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํ, ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํ, อคฺคิ อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, อรณิสหิตํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํ, กตฺตรทโณฺฑ อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, นกฺขตฺตปทานิ อุคฺคเหตพฺพานิ – สกลานิ วา เอกเทสานิ วา, ทิสากุสเลน ภวิตพฺพํฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, อารญฺญิกานํ ภิกฺขูนํ วตฺตํ ยถา อารญฺญิเกหิ ภิกฺขูหิ สมฺมา วตฺติตพฺพ”นฺติฯ

๘. เสนาสนวตฺตกถา

๓๖๙. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู อโชฺฌกาเส จีวรกมฺมํ กโรนฺติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปฏิวาเต องฺคเณ [ปงฺคเณ (สี. สฺยา.)] เสนาสนํ ปโปฺผเฏสุํฯ ภิกฺขู รเชน โอกิริํสุฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – “กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปฏิวาเต องฺคเณ เสนาสนํ ปโปฺผเฏสฺสนฺติ! ภิกฺขู รเชน โอกิริํสู”ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… “สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ปฏิวาเต องฺคเณ เสนาสนํ ปโปฺผเฏนฺติ, ภิกฺขู รเชน โอกิริํสู”ติ? “สจฺจํ ภควา”ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๓๗๐. “เตน หิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ เสนาสนวตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา ภิกฺขูหิ เสนาสเน สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ยสฺมิํ วิหาเร วิหรติ, สเจ โส วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธตโพฺพฯ [มหาว. ๖๖, ๖๗; จูฬว. ๓๕๗] วิหารํ โสเธเนฺตน ปฐมํ ปตฺตจีวรํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; นิสีทนปจฺจตฺถรณํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภิสิพิโพฺพหนํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มโญฺจ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; ปีฐํ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มญฺจปฏิปาทกา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพา; เขฬมลฺลโก นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; อปเสฺสนผลกํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภุมฺมตฺถรณํ ยถาปญฺญตฺตํ สลฺลกฺเขตฺวา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สเจ วิหาเร สนฺตานกํ โหติ, อุโลฺลกา ปฐมํ โอหาเรตพฺพํ, อาโลกสนฺธิกณฺณภาคา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ เครุกปริกมฺมกตา ภิตฺติ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ กาฬวณฺณกตา ภูมิ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อกตา โหติ ภูมิ, อุท

เกน ปริโปฺผสิตฺวา ปริโผสิตฺวา สมฺมชฺชิตพฺพา – มา วิหาโร รเชน อุหญฺญีติฯ สงฺการํ วิจินิตฺวา เอกมนฺตํ ฉเฑฺฑตพฺพํฯ

‘‘น ภิกฺขุสามนฺตา เสนาสนํ ปโปฺผเฏตพฺพํฯ น วิหารสามนฺตา เสนาสนํ ปโปฺผเฏตพฺพํฯ น ปานียสามนฺตา เสนาสนํ ปโปฺผเฏตพฺพํฯ น ปริโภชนียสามนฺตา เสนาสนํ ปโปฺผเฏตพฺพํฯ น ปฎิวาเต องฺคเณ เสนาสนํ ปโปฺผเฏตพฺพํฯ อโธวาเต เสนาสนํ ปโปฺผเฏตพฺพํฯ

‘‘ภุมฺมตฺถรณํ เอกมนฺตํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ มญฺจปฎิปาทกา เอกมนฺตํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพาฯ มโญฺจ เอกมนฺตํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฎฺฎเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตโพฺพฯ ปีฐํ เอกมนฺตํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฎฺฎเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ ภิสิพิโพฺพหนํ เอกมนฺตํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ นิสีทนปจฺจตฺถรณํ เอกมนฺตํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ เขฬมลฺลโก เอกมนฺตํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตโพฺพฯ อปเสฺสนผลกํ เอกมนฺตํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพํฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฎฺฐามญฺจํ วา เหฎฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปุรตฺถิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปุรตฺถิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ปจฺฉิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปจฺฉิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ อุตฺตรา สรชา วาตา วายนฺติ อุตฺตรา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ทกฺขิณา สรชา วาตา วายนฺติ, ทกฺขิณา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ สีตกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา วิวริตพฺพา, รตฺติํ ถเกตพฺพาฯ สเจ อุณฺหกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา ถเกตพฺพา, รตฺติํ วิวริตพฺพาฯ

‘‘สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ โกฎฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฎฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพฯ สเจ อุปฎฺฐานสาลา อุกฺลาปา โหติ, อุปฎฺฐานสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อคฺคิสาลา อุกฺลาปา โหติ, อคฺคิสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ วจฺจกุฎิ อุกฺลาปา โหติ, วจฺจกุฎิ สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ ปานียํ น โหติ, ปานียํ อุปฎฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ ปริโภชนียํ น โหติ, ปริโภชนียํ อุปฎฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ

‘‘สเจ วุเฑฺฒน สทฺธิํ เอกวิหาเร วิหรติ, น วุฑฺฒํ อนาปุจฺฉา อุเทฺทโส ทาตโพฺพ, น ปริปุจฺฉา ทาตพฺพา, น สชฺฌาโย กาตโพฺพ, น ธโมฺม ภาสิตโพฺพ, น ปทีโป กาตโพฺพ, น ปทีโป วิชฺฌาเปตโพฺพ, น วาตปานา วิวริตพฺพา, น วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ วุเฑฺฒน สทฺธิํ เอกจงฺกเม จงฺกมติ, เยน วุโฑฺฒ เตน ปริวตฺติตพฺพํ, น จ วุโฑฺฒ สงฺฆาฎิกเณฺณน ฆเฎฺฎตโพฺพฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ เสนาสนวตฺตํ ยถา ภิกฺขูหิ เสนาสเน สมฺมา วตฺติตพฺพ’’นฺติฯ

๙. ชนฺตาฆรวตฺตกถา

๓๗๑. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชนฺตาฆเร เถเรหิ ภิกฺขูหิ นิวาริยมานา อนาทริยํ ปฏิจฺจ ปหูตํ กฏฺฐํ อาโรเปตฺวา อคฺคึ ทตฺวา ทฺวารํ ถเกตฺวา ทฺวาเร นิสีทนฺติฯ ภิกฺขู [เถรา จ ภิกฺขู (สฺยา. กํ.)] อุณฺหาภิตตฺตา ทฺวารํ อลภมานา มุจฺฉิตา ปปตนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชนฺตาฆเร เถเรหิ ภิกฺขูหิ นิวาริยมานา อนาทริยํ ปฏิจฺจ ปหูตํ กฏฺฐํ อาโรเปตฺวา อคฺคึ ทตฺวา ทฺวารํ ถเกตฺวา ทฺวาเร นิสีทิสฺสนฺติ! ภิกฺขู อุณฺหาภิตตฺตา ทฺวารํ อลภมานา มุจฺฉิตา ปปตนฺตี''ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ชนฺตาฆเร เถเรหิ ภิกฺขูหิ นิวาริยมานา อนาทริยํ ปฏิจฺจ ปหูตํ กฏฺฐํ อาโรเปตฺวา อคฺคึ ทตฺวา ทฺวารํ ถเกตฺวา ทฺวาเร นิสีทนฺติ; ภิกฺขู อุณฺหาภิตตฺตา ทฺวารํ อลภมานา มุจฺฉิตา ปปตนฺตี''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''น , ภิกฺขเว, ชนฺตาฆเร เถเรน ภิกฺขุนา นิวาริยมาเนน อนาทริยํ ปฏิจฺจ ปหูตํ กฏฺฐํ อาโรเปตฺวา อคฺคิ ทาตพฺโพฯ โย ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น, ภิกฺขเว, ทฺวารํ ถเกตฺวา ทฺวาเร นิสีทิตพฺพํฯ โย นิสีเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๓๗๒. ''เตน หิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ ชนฺตาฆรวตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา ภิกฺขูหิ ชนฺตาฆเร สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ โย ปฐมํ ชนฺตาฆรํ คจฺฉติ, สเจ ฉาริกา อุสฺสนฺนา โหติ, ฉาริกา ฉฑฺเฑตพฺพาฯ สเจ ชนฺตาฆรํ อุกฺลาปํ โหติ, ชนฺตาฆรํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ ปริภณฺฑํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริภณฺฑํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ โกฏฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฏฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพ ฯ สเจ ชนฺตาฆรสาลา อุกฺลาปา โหติ, ชนฺตาฆรสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ

''จุณฺณํ สเนฺนตพฺพํ, มตฺติกา เตเมตพฺพา, อุทกโทณิกาย อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ ชนฺตาฆรํ ปวิสเนฺตน มตฺติกาย มุขํ มเกฺขตฺวา ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ น เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํฯ น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหิตพฺพาฯ สเจ อุสฺสหติ, ชนฺตาฆเร เถรานํ ภิกฺขูนํ ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ ชนฺตาฆรา นิกฺขมเนฺตน ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรา นิกฺขมิตพฺพํฯ สเจ อุสฺสหติ, อุทเกปิ เถรานํ ภิกฺขูนํ ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ น เถรานํ ภิกฺขูนํ ปุรโตปิ นหายิตพฺพํ, น อุปริโตปิ นหายิตพฺพํฯ นหาเตน อุตฺตรเนฺตน โอตรนฺตานํ มโคฺค ทาตโพฺพฯ โย ปจฺฉา ชนฺตาฆรา นิกฺขมติ, สเจ ชนฺตาฆรํ จิกฺขลฺลํ โหติ, โธวิตพฺพํฯ มตฺติกาโทณิกํ โธวิตฺวา ชนฺตาฆรปีฐํ ปฏิสาเมตฺวา อคฺคึ วิชฺฌาเปตฺวา ทฺวารํ ถเกตฺวา ปกฺกมิตพฺพํฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ ชนฺตาฆรวตฺตํ ยถา ภิกฺขูหิ ชนฺตาฆเร สมฺมา วตฺติตพฺพ''นฺติฯ

๑๐. วจฺจกุฏิวตฺตกถา

๓๗๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ พฺราหฺมณชาติโก วจฺจํ กตฺวา น อิจฺฉติ อาจเมตุํ – โก อิมํ วสลํ ทุคฺคนฺธํ อามสิสฺสตีติ [อาจมิสฺสตีติ (ก.)]ฯ ตสฺส วจฺจมเคฺค กิมิ สณฺฐาติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ''กึ ปน ตฺวํ, อาวุโส, วจฺจํ กตฺวา น อาจเมสี''ติ? ''เอวมาวุโส''ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ วจฺจํ กตฺวา น อาจเมสฺสตี''ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, วจฺจํ กตฺวา น อาจเมสี''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''น, ภิกฺขเว, วจฺจํ กตฺวา สติ อุทเก นาจเมตพฺพํฯ โย นาจเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู วจฺจกุฏิยา ยถาวุฑฺฒํ วจฺจํ กโรนฺติฯ นวกา ภิกฺขู ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา วจฺจิตา อาคเมนฺติฯ เต วจฺจํ สนฺธาเรนฺตา มุจฺฉิตา ปปตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ...เป.... สจฺจํ กิร ภิกฺขเว...เป.... สจฺจํ ภควาติ...เป.... "น, ภิกฺขเว, วจฺจกุฏิยา ยถาวุฑฺฒํ วโจฺจ กาตโพฺพฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาคตปฏิปาฏิยา วจฺจํ กาตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อติสหสาปิ วจฺจกุฏึ ปวิสนฺติ, อุพฺภชิตฺวาปิ [อุพฺภุชิตฺวาปิ (สี.), อุพฺภุชิตฺวา (สฺยา.)] ปวิสนฺติ, นิตฺถุนนฺตาปิ วจฺจํ กโรนฺติ , ทนฺตกฏฺฐํ ขาทนฺตาปิ วจฺจํ กโรนฺติ, พหิทฺธาปิ วจฺจโทณิกาย วจฺจํ กโรนฺติ, พหิทฺธาปิ ปสฺสาวโทณิกาย ปสฺสาวํ กโรนฺติ, ปสฺสาวโทณิกายปิ เขฬํ กโรนฺติ, ผรุเสนปิ กฏฺเฐน อวเลขนฺติ, อวเลขนกฏฺฐมฺปิ วจฺจกูปมฺหิ ปาเตนฺติ, อติสหสาปิ นิกฺขมนฺติ, อุพฺภชิตฺวาปิ นิกฺขมนฺติ, จปุจปุการกมฺปิ อาจเมนฺติ, อาจมนสราวเกปิ อุทกํ เสเสนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา...เป.... เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – "กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อติสหสาปิ วจฺจกุฏึ ปวิสิสฺสนฺติ, อุพฺภชิตฺวาปิ ปวิสิสฺสนฺติ, นิตฺถุนนฺตาปิ วจฺจํ กริสฺสนฺติ, ทนฺตกฏฺฐํ ขาทนฺตาปิ วจฺจํ กริสฺสนฺติ, พหิทฺธาปิ วจฺจโทณิกาย วจฺจํ กริสฺสนฺติ, พหิทฺธาปิ ปสฺสาวโทณิกาย ปสฺสาวํ กริสฺสนฺติ, ปสฺสาวโทณิกายปิ เขฬํ กริสฺสนฺติ, ผรุเสนปิ กฏฺเฐน อวเลขิสฺสนฺติ, อวเลขนกฏฺฐมฺปิ วจฺจกูปมฺหิ ปาเตสฺสนฺติ, อติสหสาปิ นิกฺขมิสฺสนฺติ, อุพฺภชิตฺวาปิ นิกฺขมิสฺสนฺติ, จปุจปุการกมฺปิ อาจเมสฺสนฺติ, อาจมนสราวเกปิ อุทกํ เสเสสฺสนฺตี''ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ...เป.... สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว...เป.... สจฺจํ ภควาติ...เป.... วิครหิตฺวา...เป.... ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๓๗๔. "เตน หิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ วจฺจกุฏิวตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา ภิกฺขูหิ วจฺจกุฏิยา สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ โย วจฺจกุฏึ คจฺฉติ เตน พหิ ฐิเตน [พหิ ฐิเตน (สี. ก.)] อุกฺกาสิตพฺพํฯ อโนฺต นิสิเนฺนนปิ อุกฺกาสิตพฺพํฯ จีวรวํเส วา จีวรรชฺชุยา วา จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา สาธุกํ อตรมาเนน วจฺจกุฏิ ปวิสิตพฺพาฯ นาติสหสา ปวิสิตพฺพาฯ น อุพฺภชิตฺวา ปวิสิตพฺพาฯ วจฺจปาทุกาย ฐิเตน อุพฺภชิตพฺพํฯ น นิตฺถุนเนฺตน วโจฺจ กาตโพฺพฯ น ทนฺตกฏฺฐํ ขาทเนฺตน วโจฺจ กาตโพฺพฯ น พหิทฺธา วจฺจโทณิกาย วโจฺจ กาตโพฺพฯ น พหิทฺธา ปสฺสาวโทณิกาย ปสฺสาโว กาตโพฺพฯ น ปสฺสาวโทณิกาย เขโฬ กาตโพฺพฯ น ผรุเสน กฏฺเฐน อวเลขิตพฺพํฯ น อวเลขนกฏฺฐํ วจฺจกูปมฺหิ ปาเตตพฺพํฯ วจฺจปาทุกาย ฐิเตน ปฏิจฺฉาเทตพฺพํฯ นาติสหสา นิกฺขมิตพฺพํฯ น อุพฺภชิตฺวา นิกฺขมิตพฺพํฯ อาจมนปาทุกาย ฐิเตน อุพฺภชิตพฺพํฯ น จปุจปุการกํ อาจเมตพฺพํฯ น อาจมนสราวเก อุทกํ เสเสตพฺพํฯ อาจมนปาทุกาย ฐิเตน ปฏิจฺฉาเทตพฺพํฯ

"สเจ วจฺจกุฏิ อุหตา [อูหตา (สี. สฺยา.)] โหติ, โธวิตพฺพาฯ สเจ อวเลขนปิธโร ปูโร โหติ, อวเลขนกฏฺฐํ ฉเฑฺฑตพฺพํฯ สเจ วจฺจกุฏิ อุกฺลาปา โหติ, วจฺจกุฏิ สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ ปริภณฺฑํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริภณฺฑํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํ ฯ สเจ โกฏฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฏฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพฯ สเจ อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํ ฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ วจฺจกุฏิวตฺตํ ยถา ภิกฺขูหิ วจฺจกุฏิยา สมฺมา วตฺติตพฺพ''นฺติฯ

๑๑. อุปชฺฌายวตฺตกถา

๓๗๕. เตน โข ปน สมเยน สทฺธิวิหาริกา อุปชฺฌาเยสุ น สมฺมา วตฺตนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา...เป.... เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – "กถญฺหิ นาม สทฺธิวิหาริกา อุปชฺฌาเยสุ น สมฺมา วตฺติสฺสนฺตี''ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ...เป.... "สจฺจํ กิร,

ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริกา อุปชฺฌาเยสุ น สมฺมา วตฺตนฺตี''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติ วิครหิ พุทฺโธ ภควา...เป.... ''กถญฺหิ นาม, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริกา อุปชฺฌาเยสุ น สมฺมา วตฺติสฺสนฺติ! เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย...เป.... วิครหิตฺวา...เป.... ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๓๗๖. ''เตน หิ, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริกานํ อุปชฺฌาเยสุ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา สทฺธิวิหาริเกหิ อุปชฺฌาเยสุ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ [มหาว. ๖๖] สทฺธิวิหาริเกน, ภิกฺขเว, อุปชฺฌายมฺหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

''กาลเสฺสว อุฎฺฐาย อุปาหนา โอมุญฺจิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ทนฺตกฎฺฐํ ทาตพฺพํ, มุโขทกํ ทาตพฺพํ, อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํฯ สเจ ยาคุ โหติ, ภาชนํ โธวิตฺวา ยาคุ อุปนาเมตพฺพาฯ ยาคุํ ปีตสฺส อุทกํ ทตฺวา ภาชนํ ปฎิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา ปฎิสาเมตพฺพํฯ อุปชฺฌายมฺหิ วุฎฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ , โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

''สเจ อุปชฺฌาโย คามํ ปวิสิตุกาโม โหติ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, ปฎินิวาสนํ ปฎิคฺคเหตพฺพํ, กายพนฺธนํ ทาตพฺพํ, สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฎิโย ทาตพฺพา, โธวิตฺวา ปโตฺต โสทโก [สอุทโก (ก.)] ทาตโพฺพฯ สเจ อุปชฺฌาโย ปจฺฉาสมณํ อากงฺขติ, ติมณฺฑลํ ปฎิจฺฉาเทเนฺตน ปริมณฺฑลํ นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฎิโย ปารุปิตฺวา คณฺฐิกํ ปฎิมุญฺจิตฺวา โธวิตฺวา ปตฺตํ คเหตฺวา อุปชฺฌายสฺส ปจฺฉาสมเณน โหตพฺพํฯ นาติทูเร คนฺตพฺพํ, นาจฺจาสเนฺน คนฺตพฺพํ , ปตฺตปริยาปนฺนํ ปฎิคฺคเหตพฺพํฯ น อุปชฺฌายสฺส ภณมานสฺส อนฺตรนฺตรา กถา โอปาเตตพฺพาฯ อุปชฺฌาโย อาปตฺติสามนฺตา ภณมาโน นิวาเรตโพฺพฯ

''นิวตฺตเนฺตน ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฎิคฺคเหตพฺพํ, ปฎินิวาสนํ ทาตพฺพํ, นิวาสนํ ปฎิคฺคเหตพฺพํฯ สเจ จีวรํ สินฺนํ โหติ, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตพฺพํ, น จ อุเณฺห จีวรํ นิทหิตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆริตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆรเนฺตน จตุรงฺคุลํ กณฺณํ อุสฺสาเรตฺวา จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ – มา มเชฺฌ ภโงฺค อโหสีติฯ โอโภเค กายพนฺธนํ กาตพฺพํฯ

''สเจ ปิณฺฑปาโต โหติ, อุปชฺฌาโย จ ภุญฺชิตุกาโม โหติ, อุทกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาโต อุปนาเมตโพฺพฯ อุปชฺฌาโย ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ ภุตฺตาวิสฺส อุทกํ ทตฺวา ปตฺตํ ปฎิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา โวทกํ กตฺวา มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตโพฺพฯ น จ อุเณฺห ปโตฺต นิทหิตโพฺพฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฎฺฐามญฺจํ วา เหฎฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ อุปชฺฌายมฺหิ วุฎฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฎิสาเมตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

''สเจ อุปชฺฌาโย นหายิตุกาโม โหติ, นหานํ ปฎิยาเทตพฺพํฯ สเจ สีเตน อโตฺถ โหติ, สีตํ ปฎิยาเทตพฺพํฯ สเจ อุเณฺหน อโตฺถ โหติ, อุณฺหํ ปฎิยาเทตพฺพํฯ

‘‘สเจ อุปชฺฌาโย ชนฺตาฆรํ ปวิสิตุกาโม โหติ, จุณฺณํ สเนฺนตพฺพํ, มตฺติกา เตเมตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย อุปชฺฌายสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต คนฺตฺวา ชนฺตาฆรปีฐํ ทตฺวา จีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ, จุณฺณํ ทาตพฺพํ, มตฺติกา ทาตพฺพาฯ สเจ อุสฺสหติ, ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ ชนฺตาฆรํ ปวิสเนฺตน มตฺติกาย มุขํ มเกฺขตฺวา ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ น เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํฯ น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหิตพฺพาฯ ชนฺตาฆเร อุปชฺฌายสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ ชนฺตาฆรา นิกฺขมเนฺตน ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรา นิกฺขมิตพฺพํฯ

‘‘อุทเกปิ อุปชฺฌายสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ นหาเตน ปฐมตรํ อุตฺตริตฺวา อตฺตโน คตฺตํ โวทกํ กตฺวา นิวาเสตฺวา อุปชฺฌายสฺส คตฺตโต อุทกํ ปมชฺชิตพฺพํ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, สงฺฆาฏิ ทาตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํฯ อุปชฺฌาโย ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ สเจ อุทฺทิสาเปตุกาโม โหติ, อุทฺทิสิตโพฺพฯ สเจ ปริปุจฺฉิตุกาโม โหติ, ปริปุจฺฉิตโพฺพฯ

‘‘ยสฺมิํ วิหาเร อุปชฺฌาโย วิหรติ, สเจ โส วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธตโพฺพฯ วิหารํ โสเธเนฺตน ปฐมํ ปตฺตจีวรํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; นิสีทนปจฺจตฺถรณํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภิสิพิโพฺพหนํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มโญฺจ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน , อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; ปีฐํ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มญฺจปฏิปาทกา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพา; เขฬมลฺลโก นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; อปเสฺสนผลกํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภูมตฺถรณํ ยถาปญฺญตฺตํ สลฺลเกฺขตฺวา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สเจ วิหาเร สนฺตานกํ โหติ, อุโลฺลกา ปฐมํ โอหาเรตพฺพํ, อาโลกสนฺธิกณฺณภาคา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ เครุกปริกมฺมกตา ภิตฺติ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ กาฬวณฺณกตา ภูมิ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อกตา โหติ ภูมิ, อุทเกน ปริโปฺผสิตฺวา ปริโผสิตฺวา สมฺมชฺชิตพฺพา – มา วิหาโร รเชน อุหญฺญีติฯ สงฺการํ วิจินิตฺวา เอกมนฺตํ ฉเฑฺฑตพฺพํฯ

‘‘ภูมตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ มญฺจปฏิปาทกา โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพาฯ มโญฺจ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตโพฺพฯ ปีฐํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ ภิสิพิโพฺพหนํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ นิสีทนปจฺจตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ เขฬมลฺลโก โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตโพฺพฯ อปเสฺสนผลกํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพํฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฏฺฐามญฺจํ วา เหฏฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ

“สเจ ปุรตฺถิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปุรตฺถิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ปจฺฉิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปจฺฉิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ อุตฺตรา สรชา วาตา วายนฺติ, อุตฺตรา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ทกฺขิณา สรชา วาตา วายนฺติ, ทกฺขิณา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ สีตกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา วิวริตพฺพา, รตฺตึ ถเกตพฺพาฯ สเจ อุณฺหกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา ถเกตพฺพา, รตฺตึ วิวริตพฺพาฯ

“สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ โกฏฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฏฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพฯ สเจ อุปฏฺฐานสาลา อุกฺลาปา โหติ, อุปฏฺฐานสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อคฺคิสาลา อุกฺลาปา โหติ, อคฺคิสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ วจฺจกุฏิ อุกฺลาปา โหติ, วจฺจกุฏิ สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ ปานียํ น โหติ, ปานียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ ปริโภชนียํ น โหติ, ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ

“สเจ อุปชฺฌายสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ, สทฺธิวิหาริเกน วูปกาเสตโพฺพ, วูปกาสาเปตโพฺพ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ, สทฺธิวิหาริเกน วิโนเทตพฺพํ, วิโนทาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ, สทฺธิวิหาริเกน วิเวเจตพฺพํ, วิเวจาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อุปชฺฌาโย ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺโน โหติ ปริวาสารโห, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายสฺส ปริวาสํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อุปชฺฌาโย มูลายปฏิกสฺสนารโห โหติ, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายํ มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยาติฯ สเจ อุปชฺฌาโย มานตฺตารโห โหติ, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายสฺส มานตฺตํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อุปชฺฌาโย อพฺภานารโห โหติ, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายํ อเพฺภยฺยาติฯ สเจ สโงฺฆ อุปชฺฌายสฺส กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายสฺส กมฺมํ น กเรยฺย, ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยาติฯ กตํ วา ปนสฺส โหติ สเงฺฆน กมฺมํ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌาโย สมฺมา วเตฺตยฺย, โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ วเตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยาติฯ

“สเจ อุปชฺฌายสฺส จีวรํ โธวิตพฺพํ โหติ , สทฺธิวิหาริเกน โธวิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌายสฺส จีวรํ โธวิเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส จีวรํ กาตพฺพํ โหติ, สทฺธิวิหาริเกน กาตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌายสฺส จีวรํ กริเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส รชนา ปจิตพฺพา โหติ, สทฺธิวิหาริเกน ปจิตพฺพา, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌายสฺส รชนํ ปจิเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส จีวรํ รชิตพฺพํ [รเชตพฺพํ (สฺยา.)] โหติ, สทฺธิวิหาริเกน รชิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌายสฺส จีวรํ รชิเยถาติฯ จีวรํ รชเนฺตน [รเชเนฺตน (สฺยา.)] สาธุกํ สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รชิตพฺพํ, น จ อจฺฉิเนฺน เถเว ปกฺกมิตพฺพํฯ

“น อุปชฺฌายํ อนาปุจฺฉา เอกจฺจสฺส ปโตฺต ทาตโพฺพ, น เอกจฺจสฺส ปโตฺต ปฏิคฺคเหตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส จีวรํ ทาตพฺพํ, น เอกจฺจสฺส จีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ; น เอกจฺจสฺส ปริกฺขาโร ทาตโพฺพ, น เอกจฺจสฺส ปริกฺขาโร ปฏิคฺคเหตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส เกสา เฉเทตพฺพา [เฉตฺตพฺพา (สี.), เฉทิตพฺพา (ก.)], น เอกเจฺจน เกสา เฉทาเปตพฺพา; น เอกจฺจสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํ,

น เอกเจฺจน ปริกมฺมํ การาเปตพฺพํ; น เอกจฺจสฺส เวยฺยาวโจฺจ [เวยฺยาวจฺจํ (ก.)] กาตโพฺพ, น เอกเจฺจน เวยฺยาวโจฺจ การาเปตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส ปจฺฉาสมเณน โหตพฺพํ, น เอกโจฺจ ปจฺฉาสมโณ อาทาตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส ปิณฺฑปาโต นีหริตโพฺพ, น เอกเจฺจน ปิณฺฑปาโต นีหราเปตโพฺพ; น อุปชฺฌายํ อนาปุจฺฉา คาโม ปวิสิตโพฺพ; น สุสานํ คนฺตพฺพํ; น ทิสา ปกฺกมิตพฺพาฯ สเจ อุปชฺฌาโย คิลาโน โหติ, ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ , วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริกานํ อุปชฺฌาเยสุ วตฺตํ ยถา สทฺธิวิหาริเกหิ อุปชฺฌาเยสุ สมฺมา วตฺติตพฺพ''นฺติฯ

๑๒. สทฺธิวิหาริกวตฺตกถา

๓๗๗. เตน โข ปน สมเยน อุปชฺฌายา สทฺธิวิหาริเกสุ น สมฺมา วตฺตนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อุปชฺฌายา สทฺธิวิหาริเกสุ น สมฺมา วตฺติสฺสนฺตี''ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, อุปชฺฌายา สทฺธิวิหาริเกสุ น สมฺมา วตฺตนฺตี''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๓๗๘. ''เตน หิ, ภิกฺขเว, อุปชฺฌายานํ สทฺธิวิหาริเกสุ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา อุปชฺฌาเยหิ สทฺธิวิหาริเกสุ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ [มหาว. ๖๗] อุปชฺฌาเยน, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริกมฺหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํ ฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

''อุปชฺฌาเยน, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริโก สงฺคเหตโพฺพ อนุคฺคเหตโพฺพ อุเทฺทเสน ปริปุจฺฉาย โอวาเทน อนุสาสนิยาฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส ปโตฺต โหติ, สทฺธิวิหาริกสฺส ปโตฺต น โหติ, อุปชฺฌาเยน สทฺธิวิหาริกสฺส ปโตฺต ทาตโพฺพ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส ปโตฺต อุปฺปชฺชิเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส จีวรํ โหติ, สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ น โหติ, อุปชฺฌาเยน สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ ทาตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ อุปฺปชฺชิเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส ปริกฺขาโร โหติ, สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกฺขาโร น โหติ, อุปชฺฌาเยน สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกฺขาโร ทาตโพฺพ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกฺขาโร อุปฺปชฺชิเยถาติฯ

''สเจ สทฺธิวิหาริโก คิลาโน โหติ, กาลเสฺสว อุฏฺฐาย ทนฺตกฏฺฐํ ทาตพฺพํ, มุโขทกํ ทาตพฺพํ, อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํฯ สเจ ยาคุ โหติ, ภาชนํ โธวิตฺวา ยาคุ อุปนาเมตพฺพาฯ ยาคุํ ปีตสฺส อุทกํ ทตฺวา ภาชนํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา ปฏิสาเมตพฺพํฯ สทฺธิวิหาริกมฺหิ วุฏฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

''สเจ สทฺธิวิหาริโก คามํ ปวิสิตุกาโม โหติ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ , กายพนฺธนํ ทาตพฺพํ, สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ทาตพฺพา , โธวิตฺวา ปโตฺต โสทโก ทาตโพฺพฯ

''เอตฺตาวตา นิวตฺติสฺสตีติ อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ทาตพฺพํ, นิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ สเจ จีวรํ สินฺนํ โหติ, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตพฺพํ, น จ อุเณฺห จีวรํ นิทหิตพฺพํฯ

จีวรํ สงฺฆริตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆรเนฺตน จตุรงฺคุลํ กณฺณํ อุสฺสาเรตฺวา จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ – มา มเชฺฌ ภโงฺค อโหสีติฯ โอโภเค กายพนฺธนํ กาตพฺพํฯ

“สเจ ปิณฺฑปาโต โหติ, สทฺธิวิหาริโก จ ภุญฺชิตุกาโม โหติ, อุทกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาโต อุปนาเมตโพฺพฯ สทฺธิวิหาริโก ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ ภุตฺตาวิสฺส อุทกํ ทตฺวา ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา โวทกํ กตฺวา มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตโพฺพ, น จ อุเณฺห ปโตฺต นิทหิตโพฺพฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฏฺฐามญฺจํ วา เหฏฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สทฺธิวิหาริกมฺหิ วุฏฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพ ฯ

“สเจ สทฺธิวิหาริโก นหายิตุกาโม โหติ, นหานํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ สีเตน อโตฺถ โหติ, สีตํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ อุเณฺหน อโตฺถ โหติ, อุณฺหํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ

“สเจ สทฺธิวิหาริโก ชนฺตาฆรํ ปวิสิตุกาโม โหติ, จุณฺณํ สเนฺนตพฺพํ, มตฺติกา เตเมตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย [อาทาย สทฺธิวิหาริกสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต (ก.)] คนฺตฺวา ชนฺตาฆรปีฐํ ทตฺวา จีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ, จุณฺณํ ทาตพฺพํ, มตฺติกา ทาตพฺพาฯ สเจ อุสฺสหติ ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ ชนฺตาฆรํ ปวิสเนฺตน มตฺติกาย มุขํ มเกฺขตฺวา ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ น เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํ, น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหิตพฺพาฯ ชนฺตาฆเร สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ ชนฺตาฆรา นิกฺขมเนฺตน ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรา นิกฺขมิตพฺพํฯ

“อุทเกปิ สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ นหาเตน ปฐมตรํ อุตฺตริตฺวา อตฺตโน คตฺตํ โวทกํ กตฺวา นิวาเสตฺวา สทฺธิวิหาริกสฺส คตฺตโต อุทกํ ปมชฺชิตพฺพํ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, สงฺฆาฏิ ทาตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํฯ สทฺธิวิหาริโก ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ

“ยสฺมิํ วิหาเร สทฺธิวิหาริโก วิหรติ, สเจ โส วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธตโพฺพฯ วิหารํ โสเธเนฺตน ปฐมํ ปตฺตจีวรํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ…เป.… สเจ อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ

“สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ, อุปชฺฌาเยน วูปกาเสตโพฺพ, วูปกาสาเปตโพฺพ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อุปชฺฌาเยน วิโนเทตพฺพํ, วิโนทาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อุปชฺฌาเยน วิเวเจตพฺพํ, วิเวจาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก ครุธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน โหติ ปริวาสารโห, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกสฺส ปริวาสํ ทเทยฺยาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก มูลายปฏิกสฺสนารโห โหติ, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกํ มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก มานตฺตารโห โหติ, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกสฺส มานตฺตํ ทเทยฺยาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก อพฺภานารโห โหติ, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกํ อเพฺภยฺยาติฯ สเจ สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกสฺส

กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกสฺส กมฺมํ น กเรยฺย, ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยาติฯ กตํ วา ปนสฺส โหติ สเงฺฆน กมฺมํ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา, อุเกฺขปนียํ วา, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริโก สมฺมา วเตฺตยฺย โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ วเตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยาติฯ

‘‘สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ โธวิตพฺพํ โหติ, อุปชฺฌาเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – เอวํ โธเวยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ โธวิเยถาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ กาตพฺพํ โหติ, อุปชฺฌาเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – เอวํ กเรยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ กริเยถาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส รชนํ ปจิตพฺพํ โหติ, อุปชฺฌาเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – เอวํ ปเจยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส รชนํ ปจิเยถาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ รชิตพฺพํ โหติ, อุปชฺฌาเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – เอวํ รเชยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ รชิเยถาติฯ จีวรํ รชเนฺตน สาธุกํ สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รชิตพฺพํ, น จ อจฺฉิเนฺน เถเว ปกฺกมิตพฺพํฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก คิลาโน โหติ, ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ, วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว , อุปชฺฌายานํ สทฺธิวิหาริเกสุ วตฺตํ ยถา อุปชฺฌาเยหิ สทฺธิวิหาริเกสุ สมฺมา วตฺติตพฺพ’’นฺติฯ

ทุติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๓. อาจริยวตฺตกถา

๓๗๙. เตน โข ปน สมเยน อเนฺตวาสิกา อาจริเยสุ น สมฺมา วตฺตนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อเนฺตวาสิกา อาจริเยสุ น สมฺมา วตฺติสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, อเนฺตวาสิกา อาจริเยสุ น สมฺมา วตฺตนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๓๘๐. ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, อเนฺตวาสิกานํ อาจริเยสุ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา อเนฺตวาสิเกหิ อาจริเยสุ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ [มหาว. ๗๘] อเนฺตวาสิเกน, ภิกฺขเว, อาจริยมฺหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

‘‘กาลเสฺสว อุฏฺฐาย อุปาหนา โอมุญฺจิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ทนฺตกฏฺฐํ ทาตพฺพํ, มุโขทกํ ทาตพฺพํ, อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํฯ สเจ ยาคุ โหติ, ภาชนํ โธวิตฺวา ยาคุ อุปนาเมตพฺพาฯ ยาคุํ ปีตสฺส อุทกํ ทตฺวา ภาชนํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา ปฏิสาเมตพฺพํฯ อาจริยมฺหิ วุฏฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

‘‘สเจ อาจริโย คามํ ปวิสิตุกาโม โหติ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, กายพนฺธนํ ทาตพฺพํ, สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ทาตพฺพา, โธวิตฺวา ปโตฺต โสทโก ทาตโพฺพฯ สเจ อาจริโย ปจฺฉาสมณํ อากงฺขติ, ติมณฺฑลํ ปฏิจฺฉาเทเนฺตน ปริมณฺฑลํ นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ปารุปิตฺวา คณฺฐิกํ ปฏิมุญฺจิตฺวา โธวิตฺวา ปตฺตํ คเหตฺวา อาจริยสฺส ปจฺฉาสมเณน โหตพฺพํฯ นาติทูเร คนฺตพฺพํ, นาจฺจาสเนฺน คนฺตพฺพํ, ปตฺตปริยา

ปนฺนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ น อาจริยสฺส ภณมานสฺส อนฺตรนฺตรา กถา โอปาเตตพฺพาฯ อาจริโย อาปตฺติสามนฺตา ภณมาโน นิวาเรตโพฺพฯ

‘‘นิวตฺตเนฺตน ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ทาตพฺพํ, นิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ สเจ จีวรํ สินฺนํ โหติ, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตพฺพํ, น จ อุเณฺห จีวรํ นิทหิตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆริตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆรเนฺตน จตุรงฺคุลํ กณฺณํ อุสฺสาเรตฺวา จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ – มา มเชฺฌ ภโงฺค อโหสีติฯ โอโภเค กายพนฺธนํ กาตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปิณฺฑปาโต โหติ, อาจริโย จ ภุญฺชิตุกาโม โหติ, อุทกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาโต อุปนาเมตโพฺพฯ อาจริโย ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพ ฯ ภุตฺตาวิสฺส อุทกํ ทตฺวา ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา โวทกํ กตฺวา มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตโพฺพ, น จ อุเณฺห ปโตฺต นิทหิตโพฺพฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฎฺฐามญฺจํ วา เหฎฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ อาจริยมฺหิ วุฎฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

‘‘สเจ อาจริโย นหายิตุกาโม โหติ, นหานํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ สีเตน อโตฺถ โหติ, สีตํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ อุเณฺหน อโตฺถ โหติ, อุณฺหํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ

‘‘สเจ อาจริโย ชนฺตาฆรํ ปวิสิตุกาโม โหติ, จุณฺณํ สเนฺนตพฺพํ, มตฺติกา เตเมตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย อาจริยสฺส ปิฎฺฐิโต ปิฎฺฐิโต คนฺตฺวา ชนฺตาฆรปีฐํ ทตฺวา จีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ, จุณฺณํ ทาตพฺพํ, มตฺติกา ทาตพฺพาฯ สเจ อุสฺสหติ, ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ ชนฺตาฆรํ ปวิสเนฺตน มตฺติกาย มุขํ มเกฺขตฺวา ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ น เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํฯ น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหิตพฺพาฯ ชนฺตาฆเร อาจริยสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ ชนฺตาฆรา นิกฺขมเนฺตน ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรา นิกฺขมิตพฺพํฯ

‘‘อุทเกปิ อาจริยสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ นหาเตน ปฐมตรํ อุตฺตริตฺวา อตฺตโน คตฺตํ โวทกํ กตฺวา นิวาเสตฺวา อาจริยสฺส คตฺตโต อุทกํ ปมชฺชิตพฺพํ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, สงฺฆาฏิ ทาตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํฯ อาจริโย ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ สเจ อุทฺทิสาเปตุกาโม โหติ, อุทฺทิสิตโพฺพฯ สเจ ปริปุจฺฉิตุกาโม โหติ, ปริปุจฺฉิตโพฺพฯ

‘‘ยสฺมิํ วิหาเร อาจริโย วิหรติ, สเจ โส วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธตโพฺพฯ วิหารํ โสเธเนฺตน ปฐมํ ปตฺตจีวรํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; นิสีทนปจฺจตฺถรณํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภิสิพิโพฺพหนํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มโญฺจ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน อสงฺฆเฎฺฏเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; ปีฐํ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฎฺฏเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มญฺจปฏิปาทกา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพา; เขฬมลฺลโก นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; อปเสฺสนผลกํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภูมตฺถรณํ ยถาปญฺญตฺตํ

สลฺลเกฺขตฺวา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สเจ วิหาเร สนฺตานกํ โหติ, อุโลฺลกา ปฐมํ โอหาเรตพฺพํ, อาโลกสนฺธิกณฺณภาคา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ เครุกปริกมฺมกตา ภิตฺติ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ กาฬวณฺณกตา ภูมิ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อกตา โหติ ภูมิ, อุทเกน ปริโปฺผสิตฺวา ปริโผสิตฺวา สมฺมชฺชิตพฺพา – มา วิหาโร รเชน อุหญฺญีติฯ สงฺการํ วิจินิตฺวา เอกมนฺตํ ฉเฑฺฑตพฺพํฯ

‘‘ภูมตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ มญฺจปฏิปาทกา โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพาฯ มโญฺจ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตโพฺพฯ ปีฐํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ ภิสิพิโพฺพหนํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ นิสีทนปจฺจตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ เขฬมลฺลโก โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตโพฺพฯ อปเสฺสนผลกํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพํฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฏฺฐามญฺจํ วา เหฏฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปุรตฺถิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปุรตฺถิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ปจฺฉิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปจฺฉิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ อุตฺตรา สรชา วาตา วายนฺติ, อุตฺตรา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ทกฺขิณา สรชา วาตา วายนฺติ, ทกฺขิณา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ สีตกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา วิวริตพฺพา, รตฺติํ ถเกตพฺพาฯ สเจ อุณฺหกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา ถเกตพฺพา, รตฺติํ วิวริตพฺพาฯ

‘‘สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ โกฏฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฏฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพฯ สเจ อุปฏฺฐานสาลา อุกฺลาปา โหติ, อุปฏฺฐานสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อคฺคิสาลา อุกฺลาปา โหติ, อคฺคิสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ วจฺจกุฏิ อุกฺลาปา โหติ, วจฺจกุฏิ สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ ปานียํ น โหติ, ปานียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ ปริโภชนียํ น โหติ, ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ

‘‘สเจ อาจริยสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ, อเนฺตวาสิเกน วูปกาเสตพฺพา, วูปกาสาเปตพฺพา, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อาจริยสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน วิโนเทตพฺพํ, วิโนทาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อาจริยสฺส ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ , อเนฺตวาสิเกน วิเวเจตพฺพํ, วิเวจาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อาจริโย ครุธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน โหติ, ปริวาสารโห, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อาจริยสฺส ปริวาสํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อาจริโย มูลายปฏิกสฺสนารโห โหติ, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อาจริยํ มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยาติฯ สเจ อาจริโย มานตฺตารโห โหติ, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อาจริยสฺส มานตฺตํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อาจริโย อพฺภานารโห โหติ, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อา

จริยํ อเปฺภยฺยาติฯ สเจ สโงฺฆ อาจริยสฺส กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุกฺเขปนียํ วา, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อาจริยสฺส กมฺมํ น กเรยฺย, ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยาติฯ กตํ วา ปนสฺส โหติ สเงฺฆน กมฺมํ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุกฺเขปนียํ วา, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อาจริโย สมฺมา วเตฺตยฺย, โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ วเตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยาติฯ

‘‘สเจ อาจริยสฺส จีวรํ โธวิตพฺพํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน โธวิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อาจริยสฺส จีวรํ โธวิเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส จีวรํ กาตพฺพํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน กาตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อาจริยสฺส จีวรํ กริเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส รชนํ ปจิตพฺพํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน ปจิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อาจริยสฺส รชนํ ปจิเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส จีวรํ รชิตพฺพํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน รชิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อาจริยสฺส จีวรํ รชิเยถาติฯ จีวรํ รชเนฺตน สาธุกํ สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รชิตพฺพํ, น จ อจฺฉิเนฺน เถเว ปกฺกมิตพฺพํฯ

‘‘น อาจริยํ อนาปุจฺฉา เอกจฺจสฺส ปโตฺต ทาตโพฺพ, น เอกจฺจสฺส ปโตฺต ปฏิคฺคเหตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส จีวรํ ทาตพฺพํ, น เอกจฺจสฺส จีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ; น เอกจฺจสฺส ปริกฺขาโร ทาตโพฺพ, น เอกจฺจสฺส ปริกฺขาโร ปฏิคฺคเหตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส เกสา เฉทิตพฺพา, น เอกเจฺจน เกสา เฉทาเปตพฺพา; น เอกจฺจสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํ, น เอกเจฺจน ปริกมฺมํ การาเปตพฺพํ; น เอกจฺจสฺส เวยฺยาวโจฺจ กาตโพฺพ, น เอกเจฺจน เวยฺยาวโจฺจ การาเปตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส ปจฺฉาสมเณน โหตพฺพํ, น เอกโจฺจ ปจฺฉาสมโณ อาทาตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส ปิณฺฑปาโต นีหริตโพฺพ, น เอกเจฺจน ปิณฺฑปาโต นีหราเปตโพฺพ; น อาจริยํ อนาปุจฺฉา คาโม ปวิสิตโพฺพ; น สุสานํ คนฺตพฺพํ; น ทิสา ปกฺกมิตพฺพาฯ สเจ อาจริโย คิลาโน โหติ, ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ , วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, อเนฺตวาสิกานํ อาจริเยสุ วตฺตํ ยถา อเนฺตวาสิเกหิ อาจริเยสุ สมฺมา วตฺติตพฺพ’’นฺติฯ

๑๔. อเนฺตวาสิกวตฺตกถา

๓๘๑. เตน โข ปน สมเยน อาจริยา อเนฺตวาสิเกสุ น สมฺมา วตฺตนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อาจริยา อเนฺตวาสิเกสุ น สมฺมา วตฺติสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, อาจริยา อเนฺตวาสิเกสุ น สมฺมา วตฺตนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๓๘๒. ‘‘เตน หิ, ภิกฺขเว, อาจริยานํ อเนฺตวาสิเกสุ วตฺตํ ปญฺญเปสฺสามิ ยถา อาจริเยหิ อเนฺตวาสิเกสุ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ [มหาว. ๗๙] อาจริเยน, ภิกฺขเว, อเนฺตวาสิกมฺหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

‘‘อาจริเยน, ภิกฺขเว, อเนฺตวาสิโก สงฺคเหตโพฺพ อนุคฺคเหตโพฺพ อุเทฺทเสน ปริปุจฺฉาย โอวาเทน อนุสาสนิยาฯ สเจ อาจริยสฺส ปโตฺต โหติ, อเนฺตวาสิกสฺส ปโตฺต น โหติ, อาจริเยน อเนฺตวาสิกสฺส ปโตฺต ทาตโพฺพ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส ปโตฺต อุปฺปชฺชิเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส จีวรํ โหติ, อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ น โหติ, อาจริเยน อเนฺต

วาสิกสฺส จีวรํ ทาตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ อุปฺปชฺชิเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส ปริกฺขาโร โหติ, อเนฺตวาสิกสฺส ปริกฺขาโร น โหติ, อาจริเยน อเนฺตวาสิกสฺส ปริกฺขาโร ทาตโพฺพ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส ปริกฺขาโร อุปฺปชฺชิเยถาติฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิโก คิลาโน โหติ, กาลเสฺสว อุฎฺฐาย ทนฺตกฎฺฐํ ทาตพฺพํ, มุโขทกํ ทาตพฺพํ, อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํฯ สเจ ยาคุ โหติ , ภาชนํ โธวิตฺวา ยาคุ อุปนาเมตพฺพาฯ ยาคุํ ปีตสฺส อุทกํ ทตฺวา ภาชนํ ปฎิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา ปฎิสาเมตพฺพํ ฯ อเนฺตวาสิกมฺหิ วุฎฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิโก คามํ ปวิสิตุกาโม โหติ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, ปฎินิวาสนํ ปฎิคฺคเหตพฺพํ, กายพนฺธนํ ทาตพฺพํ, สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฎิโย ทาตพฺพา, โธวิตฺวา ปโตฺต โสทโก ทาตโพฺพฯ

‘‘เอตฺตาวตา นิวตฺติสฺสตีติ อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฎิคฺคเหตพฺพํ, ปฎินิวาสนํ ทาตพฺพํ, นิวาสนํ ปฎิคฺคเหตพฺพํฯ สเจ จีวรํ สินฺนํ โหติ, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตพฺพํ, น จ อุเณฺห จีวรํ นิทหิตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆริตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆรเนฺตน จตุรงฺคุลํ กณฺณํ อุสฺสาเรตฺวา จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ – มา มเชฺฌ ภโงฺค อโหสีติฯ โอโภเค กายพนฺธนํ กาตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปิณฺฑปาโต โหติ, อเนฺตวาสิโก จ ภุญฺชิตุกาโม โหติ, อุทกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาโต อุปนาเมตโพฺพฯ อเนฺตวาสิโก ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ ภุตฺตาวิสฺส อุทกํ ทตฺวา ปตฺตํ ปฎิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา โวทกํ กตฺวา มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตโพฺพ, น จ อุเณฺห ปโตฺต นิทหิตโพฺพฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน...เป.... จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน...เป.... ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ อเนฺตวาสิกมฺหิ อุฎฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฎิสาเมตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิโก นหายิตุกาโม โหติ, นหานํ ปฎิยาเทตพฺพํฯ สเจ สีเตน อโตฺถ โหติ, สีตํ ปฎิยาเทตพฺพํฯ สเจ อุเณฺหน อโตฺถ โหติ, อุณฺหํ ปฎิยาเทตพฺพํฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิโก ชนฺตาฆรํ ปวิสิตุกาโม โหติ, จุณฺณํ สเนฺนตพฺพํ, มตฺติกา เตเมตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย [อาทาย อเนฺตวาสิกสฺส ปิฎฺฐิโต ปิฎฺฐิโต (ก.)] คนฺตฺวา ชนฺตาฆรปีฐํ ทตฺวา จีวรํ ปฎิคฺคเหตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ, จุณฺณํ ทาตพฺพํ, มตฺติกา ทาตพฺพาฯ สเจ อุสฺสหติ ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ ชนฺตาฆรํ ปวิสเนฺตน มตฺติกาย มุขํ มเกฺขตฺวา ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฎิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ น เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํฯ น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฎิพาหิตพฺพา ฯ ชนฺตาฆเร อเนฺตวาสิกสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ ชนฺตาฆรา นิกฺขมเนฺตน ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฎิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรา นิกฺขมิตพฺพํฯ

‘‘อุทเกปิ อเนฺตวาสิกสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ นหาเตน ปฐมตรํ อุตฺตริตฺวา อตฺตโน คตฺตํ โวทกํ กตฺวา นิวาเสตฺวา อเนฺตวาสิกสฺส คตฺตโต อุทกํ ปมชฺชิตพฺพํ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ,

สงฺฆาฏิ ทาตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, อเนฺตวาสิโก ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ

‘‘ยสฺมิํ วิหาเร อเนฺตวาสิโก วิหรติ, สเจ โส วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธตโพฺพฯ วิหารํ โสเธเนฺตน ปฐมํ ปตฺตจีวรํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ…เป.… อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิกสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ, อาจริเยน วูปกาเสตโพฺพ, วูปกาสาเปตโพฺพ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อาจริเยน วิโนเทตพฺพํ, วิโนทาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส ทิฎฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อาจริเยน วิเวเจตพฺพํ, วิเวจาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อเนฺตวาสิโก ครุธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน โหติ, ปริวาสารโห, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อเนฺตวาสิกสฺส ปริวาสํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อเนฺตวาสิโก มูลายปฎิกสฺสนารโห โหติ, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อเนฺตวาสิกํ มูลาย ปฎิกเสฺสยฺยาติฯ สเจ อเนฺตวาสิโก มานตฺตารโห โหติ, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อเนฺตวาสิกสฺส มานตฺตํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อเนฺตวาสิโก อพฺภานารโห โหติ, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อเนฺตวาสิกํ อเพฺภยฺยาติฯ สเจ สโงฺฆ อเนฺตวาสิกสฺส กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฎิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อเนฺตวาสิกสฺส กมฺมํ น กเรยฺย , ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยาติฯ กตํ วา ปนสฺส โหติ, สเงฺฆน กมฺมํ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฎิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิโก สมฺมา วเตฺตยฺย, โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ วเตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฎิปฺปสฺสเมฺภยฺยาติฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ โธวิตพฺพํ โหติ, อาจริเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – เอวํ โธเวยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ โธวิเยถาติฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ กาตพฺพํ โหติ, อาจริเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – เอวํ กเรยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ กริเยถาติฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส รชนํ ปจิตพฺพํ โหติ, อาจริเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – เอวํ ปเจยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส รชนํ ปจิเยถาติฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ รชิตพฺพํ โหติ, อาจริเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – เอวํ รเชยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ รชิเยถาติฯ จีวรํ รชเนฺตน สาธุกํ สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รชิตพฺพํฯ น จ อจฺฉิเนฺน เถเว ปกฺกมิตพฺพํฯ สเจ อเนฺตวาสิโก คิลาโน โหติ, ยาวชีวํ อุปฎฺฐาตโพฺพ, วุฎฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ อิทํ โข, ภิกฺขเว, อาจริยานํ อเนฺตวาสิเกสุ วตฺตํ ยถา อาจริเยหิ อเนฺตวาสิเกสุ สมฺมา วตฺติตพฺพ’’นฺติฯ

วตฺตกฺขนฺธโก อฎฺฐโมฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู เอกูนวีสติ, วตฺตา จุทฺทสฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

สอุปาหนา ฉตฺตา จ, โอคุณฺฐิ สีสํ ปานียํ;
นาภิวาเท น ปุจฺฉนฺติ, อหิ อุชฺฌนฺติ เปสลาฯ

โอมุญฺจิ ฉตฺตํ ขเนฺธ จ, อตรญฺจ ปฏิกฺกมํ;
ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปา, ปติรูปญฺจ ปุจฺฉิตาฯ

อาสิเญฺจยฺย โธวิเตน, สุเกฺขนเลฺลนุปาหนา;
วุโฑฺฒ นวโก ปุเจฺฉยฺย, อชฺฌาวุฏฺฐญฺจ โคจราฯ

เสกฺขา วจฺจา ปานี ปริ, กตฺตรํ กติกํ ตโต;
กาลํ มุหุตฺตํ อุกฺลาโป, ภูมตฺถรณํ นีหเรฯ

ปฏิปาโท ภิสิพิโพฺพ, มญฺจปีฐญฺจ มลฺลกํ;
อปเสฺสนุโลฺลกกณฺณา, เครุกา กาฬ อกตาฯ

สงฺการญฺจ ภูมตฺถรณํ, ปฏิปาทกํ มญฺจปีฐํ;
ภิสิ นิสีทนมฺปิ, มลฺลกํ อปเสฺสน จฯ

ปตฺตจีวรํ ภูมิ จ, ปารนฺตํ โอรโต โภคํ;
ปุรตฺถิมา ปจฺฉิมา จ, อุตฺตรา อถ ทกฺขิณาฯ

สีตุเณฺห จ ทิวารตฺติํ, ปริเวณญฺจ โกฏฺฐโก;
อุปฏฺฐานคฺคิ สาลา จ, วตฺตํ วจฺจกุฏีสุ จฯ

ปานี ปริโภชนิยา, กุมฺภิ อาจมเนสุ จ;
อโนปเมน ปญฺญตฺตํ, วตฺตํ อาคนฺตุเกหิเม [เว (ก. เอวมฺปริปิ)]ฯ

เนวาสนํ น อุทกํ, น ปจฺจุ น จ ปานิยํ;
นาภิวาเท นปญฺญเป, อุชฺฌายนฺติ จ เปสลาฯ

วุฑฺฒาสนญฺจ อุทกํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา จ ปานิยํ;
อุปาหเน เอกมนฺตํ, อภิวาเท จ ปญฺญเปฯ

วุตฺถํ โคจรเสโกฺข จ, ฐานํ ปานิยโภชนํ;
กตฺตรํ กติกํ กาลํ, นวกสฺส นิสินฺนเกฯ

อภิวาทเย อาจิเกฺข, ยถา เหฏฺฐา ตถา นเย;
นิทฺทิฏฺฐํ สตฺถวาเหน วตฺตํ อาวาสิเกหิเมฯ

คมิกา ทารุมตฺติ จ, วิวริตฺวา น ปุจฺฉิย;
นสฺสนฺติ จ อคุตฺตญฺจ, อุชฺฌายนฺติ จ เปสลาฯ

ปฏิสาเมตฺวา ถเกตฺวา, อาปุจฺฉิตฺวาว ปกฺกเม;
ภิกฺขุ วา สามเณโร วา, อารามิโก อุปาสโกฯ

ปาสาณเกสุ จ ปุญฺชํ, ปฏิสาเม ถเกยฺย จ;
สเจ อุสฺสหติ อุสฺสุกฺกํ, อโนวเสฺส ตเถว จฯ

สโพฺพ โอวสฺสติ คามํ, อโชฺฌกาเส ตเถว จ;
อเปฺปวงฺคานิ เสเสยฺยุํ, วตฺตํ คมิกภิกฺขุนาฯ

นานุโมทนฺติ เถเรน, โอหาย จตุปญฺจหิ;
วจฺจิโต มุจฺฉิโต อาสิ, วตฺตานุโมทเนสฺเมฯ

ฉพฺพคฺคิยา ทุนฺนิวตฺถา, อโถปิ จ ทุปฺปารุตา;
อนากปฺปา จ โวกฺกมฺม, เถเร อนุปขชฺชเนฯ

นเว ภิกฺขู จ สงฺฆาฏึ, อุชฺฌายนฺติ จ เปสลา;
ติมณฺฑลํ นิวาเสตฺวา, กายสคฺคุณคณฺฐิกาฯ

น โวกฺกมฺม ปฏิจฺฉนฺนํ, สุสํวุโตกฺขิตฺตจกฺขุ;
อุกฺขิโตฺตชฺชคฺฆิกาสโทฺท, ตโย เจว ปจาลนาฯ

ขโมฺภคุณฺฐิอุกฺกุฏิกา, ปฏิจฺฉนฺนํ สุสํวุโต;
โอกฺขิตฺตุกฺขิตฺตอุชฺชคฺฆิ, อปฺปสโทฺท ตโย จลาฯ

ขโมฺภคุณฺฐิปลฺลตฺถิ จ, อนุปขชฺช นาสเน;
โอตฺถริตฺวาน อุทเก, นีจํ กตฺวาน สิญฺจิยาฯ

ปฏิ สามนฺตา สงฺฆาฏึ, โอทเน จ ปฏิคฺคเห;
สูปํ อุตฺตริภเงฺคน, สเพฺพสํ สมติตฺถิ จฯ

สกฺกจฺจํ ปตฺตสญฺญี จ, สปทานญฺจ สูปกํ;
น ถูปโต ปฏิจฺฉาเท, วิญฺญตฺตุชฺฌานสญฺญินาฯ

มหนฺตมณฺฑลทฺวารํ, สพฺพหโตฺถ น พฺยาหเร;
อุเกฺขโป เฉทนาคณฺฑ, ธุนํ สิตฺถาวการกํฯ

ชิวฺหานิจฺฉารกเญฺจว, จปุจปุ สุรุสุรุ;
หตฺถปโตฺตฏฺฐนิเลฺลหํ, สามิเสน ปฏิคฺคเหฯ

ยาว น สเพฺพ อุทเก, นีจํ กตฺวาน สิญฺจิยํ;
ปฏิ สามนฺตา สงฺฆาฏึ, นีจํ กตฺวา ฉมาย จฯ

สสิตฺถกํ นิวตฺตเนฺต, สุปฺปฏิจฺฉนฺนมุกฺกุฏิ;
ธมฺมราเชน ปญฺญตฺตํ, อิทํ ภตฺตคฺควตฺตนํฯ

ทุนฺนิวตฺถา อนากปฺปา, อสเลฺลเกฺขตฺวา จ สหสา;
ทูเร อจฺจ จิรํ ลหุํ, ตเถว ปิณฺฑจาริโกฯ

ปฏิจฺฉโนฺนว คเจฺฉยฺย, สุํสวุโตกฺขิตฺตจกฺขุ;
อุกฺขิโตฺตชฺชคฺฆิกาสโทฺท, ตโย เจว ปจาลนาฯ

ขโมฺภคุณฺฐิอุกฺกุฏิกา, สลฺลเกฺขตฺวา จ สหสา;
ทูเร อจฺจ จิรํ ลหุํ, อาสนกํ กฏจฺฉุกาฯ

ภาชนํ วา ฐเปติ จ, อุจฺจาเรตฺวา ปณาเมตฺวา;
ปฏิคฺคเห น อุโลฺลเก, สูเปสฺปิ ตเถว ตํฯ

ภิกฺขุ สงฺฆาฏิยา ฉาเท, ปฏิจฺฉเนฺนว คจฺฉิยํ;
สํวุโตกฺขิตฺตจกฺขุ จ, อุกฺขิโตฺตชฺชคฺฆิกาย จ;
อปฺปสโทฺท ตโย จาลา, ขโมฺภคุณฺฐิกอุกฺกุฏิฯ

ปฐมาสนวกฺการ , ปานิยํ ปริโภชนี;
ปจฺฉากงฺขติ ภุเญฺชยฺย, โอปิลาเปยฺย อุทฺธเรฯ

ปฏิสาเมยฺย สมฺมเชฺช, ริตฺตํ ตุจฺฉํ อุปฏฺฐเป;
หตฺถวิกาเร ภิเนฺทยฺย, วตฺติทํ ปิณฺฑจาริเกฯ

ปานี ปริ อคฺคิรณิ, นกฺขตฺตทิสโจรา จ;
สพฺพํ นตฺถีติ โกเฏฺฏตฺวา, ปตฺตํเส จีวรํ ตโตฯ

อิทานิ อํเส ลเคฺคตฺวา, ติมณฺฑลํ ปริมณฺฑลํ;
ยถา ปิณฺฑจาริวตฺตํ, นเย อารญฺญเกสุปิฯ

ปตฺตํเส จีวรํ สีเส, อาโรหิตฺวา จ ปานิยํ;
ปริโภชนิยํ อคฺคิ, อรณี จาปิ กตฺตรํฯ

นกฺขตฺตํ สปฺปเทสํ วา, ทิสาปิ กุสโล ภเว;
สตฺตุตฺตเมน ปญฺญตฺตํ, วตฺตํ อารญฺญเกสุเมฯ

อโชฺฌกาเส โอกิริํสุ, อุชฺฌายนฺติ จ เปสลา;
สเจ วิหาโร อุกฺลาโป, ปฐมํ ปตฺตจีวรํฯ

ภิสิพิโพฺพหนํ มญฺจํ, ปีฐญฺจ เขฬมลฺลกํ;
อปเสฺสนฺโลฺลกกณฺณา, เครุกา กาฬ อกตาฯ

สงฺการํ ภิกฺขุสามนฺตา, เสนาวิหารปานิยํ;
ปริโภชนสามนฺตา, ปฏิวาเต จ องฺคเณฯ

อโธวาเต อตฺถรณํ, ปฏิปาทกมโญฺจ จ;
ปีฐํ ภิสิ นิสีทนํ, มลฺลกํ อปเสฺสน จฯ

ปตฺตจีวรํ ภูมิ จ, ปารนฺตํ โอรโต โภคํ;
ปุรตฺถิมา จ ปจฺฉิมา, อุตฺตรา อถ ทกฺขิณาฯ

สีตุเณฺห จ ทิวา รตฺติํ, ปริเวณญฺจ โกฏฺฐโก;
อุปฏฺฐานคฺคิสาลา จ, วจฺจกุฏี จ ปานิยํฯ

อาจมนกุมฺภิ วุเฑฺฒ จ, อุเทฺทสปุจฺฉนา สชฺฌา;
ธมฺมํ ปทีปํ วิชฺฌาเป, น วิวเร นปิ ถเกฯ

เยน วุโฑฺฒ ปริวตฺติ, กเณฺณนปิ น ฆฏฺฏเย;
ปญฺญเปสิ มหาวีโร, วตฺตํ เสนาสเนสุ ตํฯ

นิวาริยมานา ทฺวารํ, มุจฺฉิตุชฺฌนฺติ เปสลา;
ฉาริกํ ฉฑฺฑเย ชนฺตา, ปริภณฺฑํ ตเถว จฯ

ปริเวณํ โกฏฺฐโก สาลา, จุณฺณมตฺติกโทณิกา;
มุขํ ปุรโต น เถเร, น นเว อุสฺสหติ สเจฯ

ปุรโต อุปริมโคฺค, จิกฺขลฺลํ มตฺติ ปีฐกํ;
วิชฺฌาเปตฺวา ถเกตฺวา จ, วตฺตํ ชนฺตาฆเรสุเมฯ

นาจเมติ ยถาวุฑฺฒํ, ปฏิปาฏิ จ สหสา;
อุพฺภชิ นิตฺถุโน กฏฺฐํ, วจฺจํ ปสฺสาว เขฬกํฯ

ผรุสา กูป สหสา, อุพฺภชิ จปุ เสเสน;
พหิ อโนฺต จ อุกฺกาเส, รชฺชุ อตรมานญฺจฯ

สหสา อุพฺภชิ ฐิเต, นิตฺถุเน กฏฺฐ วจฺจญฺจ;
ปสฺสาว เขฬ ผรุสา, กูปญฺจ วจฺจปาทุเกฯ

นาติสหสา อุพฺภชิ, ปาทุกาย จปุจปุ;
น เสสเย ปฏิจฺฉาเท, อุหตปิธเรน จฯ

วจฺจกุฏี ปริภณฺฑํ, ปริเวณญฺจ โกฏฺฐโก;
อาจมเน จ อุทกํ, วตฺตํ วจฺจกุฏีสุเมฯ

อุปาหนา ทนฺตกฏฺฐํ, มุโขทกญฺจ อาสนํ;
ยาคุ อุทกํ โธวิตฺวา, อุทฺธารุกฺลาป คาม จฯ

นิวาสนา กายพนฺธา, สคุณํ ปตฺตโสทกํ;
ปจฺฉา ติมณฺฑโล เจว, ปริมณฺฑล พนฺธนํฯ

สคุณํ โธวิตฺวา ปจฺฉา, นาติทูเร ปฏิคฺคเห;
ภณมานสฺส อาปตฺติ, ปฐมาคนฺตฺวาน อาสนํฯ

อุทกํ ปีฐกถลิ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา นิวาสนํ;
โอตาเป นิทหิ ภโงฺค, โอโภเค ภุญฺชิตุ นเมฯ

ปานียํ อุทกํ นีจํ, มุหุตฺตํ น จ นิทเห;
ปตฺตจีวรํ ภูมิ จ, ปารนฺตํ โอรโต โภคํฯ

อุทฺธเร ปฏิสาเม จ, อุกฺลาโป จ นหายิตุํ;
สีตํ อุณฺหํ ชนฺตาฆรํ, จุณฺณํ มตฺติก ปีฐฺฐิโตฯ

ปีฐญฺจ จีวรํ จุณฺณํ, มตฺติกุสฺสหติ มุขํ;
ปุรโต เถเร นเว จ, ปริกมฺมญฺจ นิกฺขเมฯ

ปุรโต อุทเก นฺหาเต, นิวาเสตฺวา อุปชฺฌายํ;
นิวาสนญฺจ สงฺฆาฏิ, ปีฐกํ อาสเนน จฯ

ปาโท ปีฐํ กถลิญฺจ, ปานียุเทฺทสปุจฺฉนา;
อุกฺลาปํ สุโสเธยฺย, ปฐมํ ปตฺตจีวรํฯ

นิสีทนปจฺจตฺถรณํ, ภิสิ พิโพฺพหนานิ จ;
มโญฺจ ปีฐํ ปฏิปาทํ, มลฺลกํ อปเสฺสน จฯ

ภูมํ สนฺตาน อาโลก, เครุกา กาฬํ อกตา;
ภูมตฺถรปฏิปาทา, มโญฺจ ปีฐํ พิโพฺพหนํฯ

นิสีทตฺถรณํ เขฬํ, อปเสฺส ปตฺตจีวรํ;
ปุรตฺถิมา ปจฺฉิมา จ, อุตฺตรา อถ ทกฺขิณาฯ

สีตุณฺหญฺจ ทิวา รตฺตึ, ปริเวณญฺจ โกฏฺฐโก;
อุปฏฺฐานคฺคิสาลา จ, วจฺจปานิยโภชนีฯ

อาจมํ อนภิรติ, กุกฺกุจฺจํ ทิฏฺฐิ จ ครุ;
มูลมานตฺตอพฺภานํ, ตชฺชนียํ นิยสฺสกํฯ

ปพฺพาช ปฏิสารณี, อุเกฺขปญฺจ กตํ ยทิ;
โธเว กาตพฺพํ รชญฺจ, รเช สมฺปริวตฺตกํฯ

ปตฺตญฺจ จีวรญฺจาปิ, ปริกฺขารญฺจ เฉทนํ;
ปริกมฺมํ เวยฺยาวจฺจํ, ปจฺฉา ปิณฺฑํ ปวิสนํฯ

น สุสานํ ทิสา เจว, ยาวชีวํ อุปฏฺฐเห;
สทฺธิวิหาริเกเนตํ, วตฺตุปชฺฌายเกสุเมฯ

โอวาทสาสนุเทฺทสา, ปุจฺฉา ปตฺตญฺจ จีวรํ;
ปริกฺขาโร คิลาโน จ, น ปจฺฉาสมโณ ภเวฯ

อุปชฺฌาเยสุ เย วตฺตา, เอวํ อาจริเยสุปิ;
สทฺธิวิหาริเก วตฺตา, ตเถว อเนฺตวาสิเกฯ

อาคนฺตุเกสุ เย วตฺตา, ปุน อาวาสิเกสุ จ;
คมิกานุโมทนิกา, ภตฺตเคฺค ปิณฺฑจาริเกฯ

อารญฺญเกสุ ยํ วตฺตํ, ยญฺจ เสนาสเนสุปิ;
ชนฺตาฆเร วจฺจกุฏี, อุปชฺฌา สทฺธิวิหาริเกฯ

อาจริเยสุ ยํ วตฺตํ, ตเถว อเนฺตวาสิเก;
เอกูนวีสติ วตฺถู, วตฺตา จุทฺทส ขนฺธเกฯ

วตฺตํ อปริปูเรโนฺต, น สีลํ ปริปูรติ;
อสุทฺธสีโล ทุปฺปโญฺญ, จิเตฺตกคฺคํ น วินฺทติฯ

วิกฺขิตฺตจิโตฺตเนกโคฺค, สมฺมา ธมฺมํ น ปสฺสติ;
อปสฺสมาโน สทฺธมฺมํ, ทุกฺขา น ปริมุจฺจติฯ

ยํ วตฺตํ ปริปูเรโนฺต, สีลมฺปิ ปริปูรติ;
วิสุทฺธสีโล สปฺปโญฺญ, จิเตฺตกคฺคมฺปิ วินฺทติฯ

อวิกฺขิตฺตจิโตฺต เอกโคฺค, สมฺมา ธมฺมํ วิปสฺสติ;
สมฺปสฺสมาโน สทฺธมฺมํ, ทุกฺขา โส ปริมุจฺจติฯ

ตสฺมา หิ วตฺตํ ปูเรยฺย, ชินปุโตฺต วิจกฺขโณ;
โอวาทํ พุทฺธเสฏฺฐสฺส, ตโต นิพฺพานเมหิตีติฯ

วตฺตกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํฯ

๙. ปาติโมกฺขฏฺฐปนกฺขนฺธกํ

๑. ปาติโมกฺขุทฺเทสยาจนา

๓๘๓. [อุทา. ๔๕; อ. นิ. ๘.๒๐] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ ปุพฺพาราเม มิคารมาตุ ปาสาเทฯ เตน โข ปน สมเยน ภควา ตทหุโปสเถ ภิกฺขุสงฺฆปริวุโต นิสินฺโน โหติฯ อถ โข อายสฺมา อานนฺโท อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา นิกฺขนฺเต ปฐเม ยาเม อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา เยน ภควา เตนญฺชลิํ ปณาเมตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อภิกฺกนฺตา, ภนฺเต, รตฺติ, นิกฺขนฺโต ปฐโม ยาโม, จิรนิสินฺโน ภิกฺขุสโงฺฆฯ อุทฺทิสตุ, ภนฺเต, ภควา ภิกฺขูนํ ปาติโมกฺข’’นฺติฯ เอวํ วุตฺเต ภควา ตุณฺหี อโหสิฯ ทุติยมฺปิ โข อายสฺมา อานนฺโท อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา นิกฺขนฺเต มชฺฌิเม ยาเม อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา เยน ภควา เตนญฺชลิํ ปณาเมตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อภิกฺกนฺตา, ภนฺเต, รตฺติ, นิกฺขนฺโต มชฺฌิโม ยาโม, จิรนิสินฺโน ภิกฺขุสโงฺฆฯ อุทฺทิสตุ, ภนฺเต, ภควา ภิกฺขูนํ ปาติโมกฺข’’นฺติฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา ตุณฺหี อโหสิฯ ตติยมฺปิ โข อายสฺมา อานนฺโท อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา นิกฺขนฺเต ปจฺฉิเม ยาเม อุทฺธเสฺต อรุเณ นนฺทิมุขิยา รตฺติยา อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา เยน ภควา เตนญฺชลิํ ปณาเมตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อภิกฺกนฺตา , ภนฺเต, รตฺติ, นิกฺขนฺโต ปจฺฉิโม ยาโม, อุทฺธสฺตํ อรุณํ นนฺทิมุขิ รตฺติ, จิรนิสินฺโน ภิกฺขุสโงฺฆฯ อุทฺทิสตุ, ภนฺเต, ภควา ภิกฺขูนํ ปาติโมกฺข’’นฺติฯ ‘‘อปริสุทฺธา, อานนฺท, ปริสา’’ติฯ

อถ โข อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส เอตทโหสิ – ‘‘กํ นุ โข ภควา ปุคฺคลํ สนฺธาย เอวมาห – ‘อปริสุทฺธา, อานนฺท, ปริสา’’’ติ? อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน สพฺพาวนฺตํ ภิกฺขุสงฺฆํ เจตสา เจโต ปริจฺจ มนสากาสิฯ อทฺทสา โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ตํ ปุคฺคลํ ทุสฺสีลํ ปาปธมฺมํ อสุจิสงฺกสฺสรสมาจารํ ปฏิจฺฉนฺนกมฺมนฺตํ อสฺสมณํ สมณปฏิญฺญํ อพฺรหฺมจาริํ พฺรหฺมจาริปฏิญฺญํ อนฺโตปูติํ อวสฺสุตํ กสมฺพุชาตํ [กสมฺพุกชาตํ (ก.)] มชฺเฌ ภิกฺขุสงฺฆสฺส นิสินฺนํฯ ทิสฺวาน เยน โส ปุคฺคโล เตนุปสงฺกมิ , อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ปุคฺคลํ เอตทโวจ – ‘‘อุเฏฺฐหิ, อาวุโส, ทิโฏฺฐสิ ภควตา; นตฺถิ เต ภิกฺขูหิ สทฺธิํ สํวาโส’’ติฯ เอวํ วุตฺเต โส ปุคฺคโล ตุณฺหี อโหสิฯ ทุติยมฺปิ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ตํ ปุคฺคลํ เอตทโวจ – ‘‘อุเฏฺฐหิ, อาวุโส, ทิโฏฺฐสิ ภควตา; นตฺถิ เต ภิกฺขูหิ สทฺธิํ สํวาโส’’ติฯ ทุติยมฺปิ โข โส ปุคฺคโล ตุณฺหี อโหสิฯ ตติยมฺปิ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ตํ ปุคฺคลํ เอตทโวจ – ‘‘อุเฏฺฐหิ, อาวุโส, ทิโฏฺฐสิ ภควตา; นตฺถิ เต ภิกฺขูหิ สทฺธิํ สํวาโส’’ติฯ ตติยมฺปิ โข โส ปุคฺคโล ตุณฺหี อโหสิฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน ตํ ปุคฺคลํ พาหายํ คเหตฺวา พหิทฺวารโกฏฺฐกา นิกฺขาเมตฺวา สูจิฆฏิกํ ทตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘นิกฺขามิโต โส, ภนฺเต, ปุคฺคโล มยา; สุทฺธา ปริสา; อุทฺทิสตุ, ภนฺเต, ภควา ภิกฺขูนํ ปาติโมกฺข’’นฺติฯ

‘‘อจฺฉริยํ, โมคฺคลฺลาน, อพฺภุตํ, โมคฺคลฺลาน, ยาว พาหาคหณาปิ นาม โส โมฆปุริโส อาคเมสฺสตี’’ติ! อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๒. มหาสมุทฺเทอฏฺฐจฺฉริยํ

๓๘๔. [อุทา. ๔๕; อ. นิ. ๘.๑๙] ‘‘อฏฺฐิเม, ภิกฺขเว, มหาสมุทฺเท อจฺฉริยา อพฺภุตา ธมฺมา, เย ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุทฺเท อภิรมนฺติฯ กตเม อฏฺฐ?

“มหาสมุโทฺท, ภิกฺขเว, อนุปุพฺพนินฺโน อนุปุพฺพโปโณ อนุปุพฺพปพฺภาโร น อายตเกเนว ปปาโตฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท อนุปุพฺพนินฺโน อนุปุพฺพโปโณ อนุปุพฺพปพฺภาโร น อายตเกเนว ปปาโต – อยํ, ภิกฺขเว, มหาสมุเทฺท ปฐโม อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุเทฺท อภิรมนฺติฯ

“ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท ฐิตธโมฺม เวลํ นาติวตฺตติฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท ฐิตธโมฺม เวลํ นาติวตฺตติ – อยํ [อยมฺปิ (สฺยา.)], ภิกฺขเว, มหาสมุเทฺท ทุติโย อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุเทฺท อภิรมนฺติฯ

“ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท น มเตน กุณเปน สํวสติ ฯ ยํ โหติ มหาสมุเทฺท มตํ กุณปํ, ตํ ขิปฺปเมฺว ตีรํ วาเหติ, ถลํ อุสฺสาเรติฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท น มเตน กุณเปน สํวสติ, ยํ โหติ มหาสมุเทฺท มตํ กุณปํ, ตํ ขิปฺปเมฺว ตีรํ วาเหติ, ถลํ อุสฺสาเรติ – อยํ, ภิกฺขเว, มหาสมุเทฺท ตติโย อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุเทฺท อภิรมนฺติฯ

“ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, ยา กาจิ มหานทิโย, เสยฺยถิทํ – คงฺคา, ยมุนา, อจิรวตี, สรภู, มหี, ตา มหาสมุทฺทํ ปตฺตา ชหนฺติ ปุริมานิ นามโคตฺตานิ, มหาสมุโทฺท เตฺวว สงฺขํ คจฺฉนฺติฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, ยากาจิ มหานทิโย, เสยฺยถิทํ – คงฺคา, ยมุนา, อจิรวตี, สรภู, มหี, ตา มหาสมุทฺทํ ปตฺตา ชหนฺติ ปุริมานิ นามโคตฺตานิ, มหาสมุโทฺท เตฺวว สงฺขํ คจฺฉนฺติ – อยํ, ภิกฺขเว, มหาสมุเทฺท จตุโตฺถ อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุเทฺท อภิรมนฺติฯ

“ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, ยา จ [ยากาจิ (สฺยา.)] โลเก สวนฺติโย มหาสมุทฺทํ อเปฺปนฺติ, ยา จ อนฺตลิกฺขา ธารา ปปตนฺติ, น เตน มหาสมุทฺทสฺส อูนตฺตํ วา ปูรตฺตํ วา ปญฺญายติฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, ยา จ โลเก สวนฺติโย มหาสมุทฺทํ อเปฺปนฺติ, ยา จ อนฺตลิกฺขา ธารา ปปตนฺติ, น เตน มหาสมุทฺทสฺส อูนตฺตํ วา ปูรตฺตํ วา ปญฺญายติ – อยํ, ภิกฺขเว, มหาสมุเทฺท ปญฺจโม อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุเทฺท อภิรมนฺติฯ

“ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท เอกรโส โลณรโสฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท เอกรโส โลณรโส – อยํ, ภิกฺขเว, มหาสมุเทฺท ฉโฏฺฐ อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุเทฺท อภิรมนฺติฯ

“ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท พหุรตโน [พหูตรตโน (ก.)] อเนกรตโนฯ ตตฺริมานิ รตนานิ, เสยฺยถิทํ – มุตฺตา, มณิ, เวฬุริโย, สโงฺข, สิลา, ปวาฬํ, รชตํ, ชาตรูปํ, โลหิตโก, มสารคลฺลํฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท พหุรตโน อเนกรตโน, ตตฺริมานิ รตนานิ, เสยฺยถิทํ – มุตฺตา, มณิ, เวฬุริโย, สโงฺข, สิลา, ปวาฬํ, รชตํ, ชาตรูปํ, โลหิตโก , มสารคลฺลํ – อยํ, ภิกฺขเว, มหาสมุเทฺท สตฺตโม อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุเทฺท อภิรมนฺติฯ

“ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท มหตํ ภูตานํ อาวาโสฯ ตตฺริเม ภูตา – ติมิ, ติมิงฺคโล, ติมิติมิงฺคโล [ติมิรปิงฺคโล (สี.), ติมิติมิงฺคโล มหาติมิงฺคโล (สฺยา. กํ.)], อสุรา, นาคา, คนฺธพฺพาฯ สนฺติ มหาสมุเทฺท โยชนสติกาปิ อตฺตภาวา, ทฺวิโยชนสติกาปิ อตฺตภาวา, ติโยชนสติกาปิ อตฺตภาวา, จตุโยชนสติกาปิ อตฺตภาวา, ปญฺจโยชนสติกาปิ อตฺตภาวาฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท มหตํ ภูตานํ อาวาโส, ตตฺริเม ภูตา – ติมิ, ติมิงฺคโล, ติมิติมิงฺคโล, อสุรา, นาคา,

คนฺธพฺพา; สนฺติ มหาสมุเทฺท, โยชนสติกาปิ อตฺตภาวา…เป…. ปญฺจโยชนสติกาปิ อตฺตภาวา – อยํ, ภิกฺขเว, มหาสมุเทฺท อฏฺฐโม อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุเทฺท อภิรมนฺติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, มหาสมุเทฺท อฏฺฐ อจฺฉริยา อพฺภุตา ธมฺมา, เย ทิสฺวา ทิสฺวา อสุรา มหาสมุเทฺท อภิรม’’นฺติฯ

๓. อิมสฺมิํธมฺมวินเยอฏฺฐจฺฉริยํ

๓๘๕. ‘‘เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย อฏฺฐ อจฺฉริยา อพฺภุตา ธมฺมา, เย ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย อภิรมนฺติฯ กตเม อฏฺฐ?

‘‘เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท อนุปุพฺพนิโนฺน อนุปุพฺพโปโณ อนุปุพฺพปพฺภาโร น อายตเกเนว ปปาโต; เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย อนุปุพฺพสิกฺขา อนุปุพฺพกิริยา อนุปุพฺพปฏิปทา น อายตเกเนว อญฺญาปฏิเวโธฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย อนุปุพฺพสิกฺขา อนุปุพฺพกิริยา อนุปุพฺพปฏิปทา น อายตเกเนว อญฺญาปฏิเวโธ – อยํ, ภิกฺขเว, อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย ปฐโม อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย อภิรมนฺติฯ

‘‘เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท ฐิตธโมฺม เวลํ นาติวตฺตติ ; เอวเมว โข, ภิกฺขเว, ยํ มยา สาวกานํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ, ตํ มม สาวกา ชีวิตเหตุปิ นาติกฺกมนฺติฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, มยา มม สาวกานํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ, ตํ มม สาวกา ชีวิตเหตุปิ นาติกฺกมนฺติ – อยํ, ภิกฺขเว, อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย ทุติโย อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย อภิรมนฺติฯ

‘‘เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท น มเตน กุณเปน สํวสติ, ยํ โหติ มหาสมุเทฺท มตํ กุณปํ ตํ ขิปฺปเมว ตีรํ วาเหติ, ถลํ อุสฺสาเรติ; เอวเมว โข, ภิกฺขเว, โย โส ปุคฺคโล ทุสฺสีโล ปาปธโมฺม อสุจิสงฺกสฺสรสมาจาโร ปฏิจฺฉนฺนกมฺมโนฺต อสฺสมโณ สมณปฏิโญฺญ อพฺรหฺมจารี พฺรหฺมจาริปฏิโญฺญ อโนฺตปูติ อวสฺสุโต กสมฺพุชาโต, น เตน สโงฺฆ สํวสติ, ขิปฺปเมว นํ สนฺนิปติตฺวา อุกฺขิปติ, กิญฺจาปิ โข โส โหติ มเชฺฌ ภิกฺขุสงฺฆสฺส นิสิโนฺนฯ อถ โข โส อารกาว สงฺฆมฺหา, สโงฺฆ จ เตนฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, โย โส ปุคฺคโล ทุสฺสีโล ปาปธโมฺม อสุจิสงฺกสฺสรสมาจาโร ปฏิจฺฉนฺนกมฺมโนฺต อสฺสมโณ สมณปฏิโญฺญ อพฺรหฺมจารี พฺรหฺมจาริปฏิโญฺญ อโนฺตปูติ อวสฺสุโต กสมฺพุชาโต, น เตน สโงฺฆ สํวสติ, ขิปฺปเมว นํ สนฺนิปติตฺวา อุกฺขิปติ, กิญฺจาปิ โข โส โหติ มเชฺฌ ภิกฺขุสงฺฆสฺส นิสิโนฺน, อถ โข โส อารกาว สงฺฆมฺหา, สโงฺฆ จ เตน – อยํ , ภิกฺขเว, อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย ตติโย อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย อภิรมนฺติฯ

‘‘เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว, ยา กาจิ มหานทิโย, เสยฺยถิทํ – คงฺคา, ยมุนา, อจิรวตี, สรภู, มหี, ตา มหาสมุทฺทํ ปตฺตา ชหนฺติ ปุริมานิ นามโคตฺตานิ, มหาสมุโทฺท เตฺวว สงฺขํ คจฺฉนฺติ; เอวเมว โข, ภิกฺขเว, จตฺตาโรเม วณฺณา – ขตฺติยา, พฺราหฺมณา, เวสฺสา, สุทฺทาฯ เต ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา [ปพฺพชิตา (สี.)] ชหนฺติ ปุริมานิ นามโคตฺตานิ, สมณา สกฺยปุตฺติยา เตฺวว สงฺขํ คจฺฉนฺติฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, จตฺตาโรเม วณฺณา ขตฺติยา พฺราหฺมณา เวสฺสา สุทฺทา, เต ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา ชหนฺติ ปุริมานิ นามโคตฺตานิ, สมณา สกฺยปุตฺติยา เตฺวว สงฺขํ คจฺฉนฺติ – อยํ, ภิกฺขเว, อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย จตุโตฺถ อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย อภิรมนฺติฯ

“เสยฺยถาปิ , ภิกฺขเว, ยา จ โลเก สวนฺติโย มหาสมุทฺทํ อเปฺปนฺติ, ยา จ อนฺตลิกฺขา ธารา ปปตนฺติ, น เตน มหาสมุทฺทสฺส อูนตฺตํ วา ปูรตฺตํ วา ปญฺญายติ; เอวเมว โข, ภิกฺขเว, พหู เจปิ ภิกฺขู อนุปาทิเสสาย นิพฺพานธาตุยา ปรินิพฺพายนฺติ, น เตน นิพฺพานธาตุยา อูนตฺตํ วา ปูรตฺตํ วา ปญฺญายติฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, พหู เจปิ ภิกฺขู อนุปาทิเสสาย นิพฺพานธาตุยา ปรินิพฺพายนฺติ , น เตน นิพฺพานธาตุยา อูนตฺตํ วา ปูรตฺตํ วา ปญฺญายติ – อยํ, ภิกฺขเว, อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปญฺจโม อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อภิรมนฺติฯ

“เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท เอกรโส โลณรโส, เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อยํ ธมฺมวินโย เอกรโส วิมุตฺติรโสฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, อยํ ธมฺมวินโย เอกรโส วิมุตฺติรโส – อยํ, ภิกฺขเว, อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ฉโฎฺฐ อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อภิรมนฺติฯ

“เสยฺยถาปิ , ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท พหุรตโน อเนกรตโน, ตตฺริมานิ รตนานิ, เสยฺยถิทํ – มุตฺตา, มณิ, เวฬุริโย, สโงฺข, สิลา, ปวาฬํ, รชตํ, ชาตรูปํ, โลหิตโก, มสารคลฺลํ; เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อยํ ธมฺมวินโย พหุรตโน อเนกรตโนฯ ตตฺริมานิ รตนานิ, เสยฺยถิทํ – จตฺตาโร สติปฎฺฐานา, จตฺตาโร สมฺมปฺปธานา, จตฺตาโร อิทฺธิปาทา, ปญฺจินฺทฺริยานิ, ปญฺจ พลานิ, สตฺต โพชฺฌงฺคา, อริโย อฎฺฐงฺคิโก มโคฺคฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, อยํ ธมฺมวินโย พหุรตโน อเนกรตโน, ตตฺริมานิ รตนานิ, เสยฺยถิทํ – จตฺตาโร สติปฎฺฐานา…เป…. อริโย อฎฺฐงฺคิโก มโคฺค – อยํ, ภิกฺขเว, อิมสฺมึ ธมฺมวินเย สตฺตโม อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อภิรมนฺติฯ

“เสยฺยถาปิ , ภิกฺขเว, มหาสมุโทฺท มหตํ ภูตานํ อาวาโส, ตตฺริเม ภูตา – ติมิ, ติมิงฺคโล, ติมิติมิงฺคโล, อสุรา, นาคา, คนฺธพฺพา, สนฺติ มหาสมุเทฺท โยชนสติกาปิ อตฺตภาวา, ทฺวิโยชนสติกาปิ อตฺตภาวา, ติโยชนสติกาปิ อตฺตภาวา, จตุโยชนสติกาปิ อตฺตภาวา, ปญฺจโยชนสติกาปิ อตฺตภาวา; เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อยํ ธมฺมวินโย มหตํ ภูตานํ อาวาโสฯ ตตฺริเม ภูตา – โสตาปโนฺน, โสตาปตฺติผลสจฺฉิกิริยาย ปฎิปโนฺน; สกทาคามี, สกทาคามิผลสจฺฉิกิริยาย ปฎิปโนฺน; อนาคามี, อนาคามิผลสจฺฉิกิริยาย ปฎิปโนฺน; อรหา, อรหตฺตผลสจฺฉิกิริยาย ปฎิปโนฺนฯ ยมฺปิ, ภิกฺขเว, อยํ ธมฺมวินโย มหตํ ภูตานํ อาวาโส, ตตฺริเม ภูตา – โสตาปโนฺน, โสตาปตฺติผลสจฺฉิกิริยาย ปฎิปโนฺน…เป…. อรหา, อรหตฺตผลสจฺฉิกิริยาย ปฎิปโนฺน – อยํ, ภิกฺขเว, อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อฎฺฐโม อจฺฉริโย อพฺภุโต ธโมฺม, ยํ ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อภิรมนฺติฯ “อิเม โข, ภิกฺขเว, อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อฎฺฐ อจฺฉริยา อพฺภุตา ธมฺมา, เย ทิสฺวา ทิสฺวา ภิกฺขู อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อภิรมนฺตี”ติฯ

อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

[อุทา. ๔๕] “ฉนฺนมติวสฺสติ [สุฉนฺนมติวสฺสติ (ก.)], วิวฎํ นาติวสฺสติ;
ตสฺมา ฉนฺนํ วิวเรถ, เอวํ ตํ นาติวสฺสตี”ติฯ

๔. ปาติโมกฺขสวนารโห

๓๘๖. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “นทานาหํ, ภิกฺขเว, อิโต ปรํ อุโปสถํ กริสฺสามิ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิสฺสามิฯ ตุเมฺหวทานิ, ภิกฺขเว, อิโต ปรํ อุโปสถํ กเรยฺยาถ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิเสยฺยาถฯ อฎฺฐานเมตํ, ภิกฺขเว, อนวกาโส ยํ ตถาคโต อปริสุทฺธาย ปริสาย อุโปสถํ กเรยฺย,

ปาติโมกฺขํ อุทฺทิเสยฺยฯ น จ, ภิกฺขเว [น จ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา (สฺยา. กํ.)], สาปตฺติเกน ปาติโมกฺขํ โสตพฺพํฯ โย สุเณยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โย สาปตฺติโก ปาติโมกฺขํ สุณาติ, ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ฐเปตพฺพํฯ ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมชฺเฌ อุทาหริตพฺพํ –

'สุณาตุ เม ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม ปุคฺคโล สาปตฺติโก, ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพ'นฺติ ฐปิตํ โหติ ปาติโมกฺข''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู 'นาเมฺห โกจิ ชานาตี'ติ สาปตฺติกาว ปาติโมกฺขํ สุณนฺติฯ เถรา ภิกฺขู ปรจิตฺตวิทุโน ภิกฺขูนํ อาโรเจนฺติ – ''อิตฺถนฺนาโม จ อิตฺถนฺนาโม จ, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู 'นาเมฺห โกจิ ชานาตี'ติ สาปตฺติกาว ปาติโมกฺขํ สุณนฺตี''ติฯ อโสฺสสุํ โข ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ''เถรา กิร ภิกฺขู ปรจิตฺตวิทุโน อเมฺห ภิกฺขูนํ อาโรเจนฺติ – อิตฺถนฺนาโม จ อิตฺถนฺนาโม จ, อาวุโส, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู 'นาเมฺห โกจิ ชานาตี'ติ สาปตฺติกาว ปาติโมกฺขํ สุณนฺตี''ติฯ

เต – ปุรมฺหากํ เปสลา ภิกฺขู ปาติโมกฺขํ ฐเปนฺตีติ – ปฏิกจฺเจว สุทฺธานํ ภิกฺขูนํ อนาปตฺติกานํ อวตฺถุสฺมึ อการเณ ปาติโมกฺขํ ฐเปนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สุทฺธานํ ภิกฺขูนํ อนาปตฺติกานํ อวตฺถุสฺมึ อการเณ ปาติโมกฺขํ ฐเปสฺสนฺตี''ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สุทฺธานํ ภิกฺขูนํ อนาปตฺติกานํ อวตฺถุสฺมึ อการเณ ปาติโมกฺขํ ฐเปนฺตี''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติ…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''น, ภิกฺขเว, สุทฺธานํ ภิกฺขูนํ อนาปตฺติกานํ อวตฺถุสฺมึ อการเณ ปาติโมกฺขํ ฐเปตพฺพํฯ โย ฐเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส''ฯ

๕. ธมฺมิกาธมฺมิกปาติโมกฺขฏฺฐปนํ

๓๘๗. ''เอกํ , ภิกฺขเว, อธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํ, เอกํ ธมฺมิกํ; ปาติโมกฺขฏฺฐปนํ [เอกํ ธมฺมิกํ (สี. สฺยา.)], เทฺว อธมฺมิกานิ; ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ, เทฺว ธมฺมิกานิ; ตีณิ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ, ตีณิ ธมฺมิกานิ, จตฺตาริ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ, จตฺตาริ ธมฺมิกานิ; ปญฺจ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ, ปญฺจ ธมฺมิกานิ; ฉ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ, ฉ ธมฺมิกานิ; สตฺต อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ, สตฺต ธมฺมิกานิ; อฏฺฐ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ, อฏฺฐ ธมฺมิกานิ; นว อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ , นว ธมฺมิกานิ; ทส อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ, ทส ธมฺมิกานิฯ

''กตมํ เอกํ อธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํ? อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิทํ เอกํ อธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ กตมํ เอกํ ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํ? สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิทํ เอกํ ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

''กตมานิ เทฺว อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ? อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, อมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ เทฺว อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิฯ กตมานิ เทฺว ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ? สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, สมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ เทฺว ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิฯ

‘‘กตมานิ ตีณิ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, อมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, อมูลิกาย ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ ตีณิ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ กตมานิ ตีณิ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, สมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, สมูลิกาย ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ ตีณิ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ

‘‘กตมานิ จตฺตาริ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, อมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, อมูลิกาย ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, อมูลิกาย อาชีววิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ จตฺตาริ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ กตมานิ จตฺตาริ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, สมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, สมูลิกาย ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, สมูลิกาย อาชีววิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ จตฺตาริ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ

‘‘กตมานิ ปญฺจ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? อมูลเกน ปาราชิเกน ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน…เป…. อมูลเกน ปาจิตฺติเยน… อมูลเกน ปาฏิเทสนีเยน… อมูลเกน ทุกฺกเฏน ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ ปญฺจ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ กตมานิ ปญฺจ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? สมูลเกน ปาราชิเกน ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, สมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน…เป…. ปาจิตฺติเยน… ปาฏิเทสนีเยน… ทุกฺกเฏน ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ ปญฺจ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ

‘‘กตมานิ ฉ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย, อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตาย; อมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย, อมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตาย; อมูลิกาย ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย, อมูลิกาย ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตาย – อิมานิ ฉ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ กตมานิ ฉ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย, สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตาย; สมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา…เป…. ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย…เป…. กตาย – อิมานิ ฉ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ

‘‘กตมานิ สตฺต อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? อมูลเกน ปาราชิเกน ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน…เป…. ถุลฺลจฺจเยน ปาจิตฺติเยน ปาฏิเทสนีเยน ทุกฺกเฏน ทุพฺภาสิเตน ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ สตฺต อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ กตมานิ สตฺต ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? สมูลเกน ปาราชิเกน ปาติโมกฺขํ ฐเปติ, สมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน…เป…. ถุลฺลจฺจเยน ปาจิตฺติเยน ปาฏิเทสนีเยน ทุกฺกเฏน ทุพฺภาสิเตน ปาติโมกฺขํ ฐเปติ – อิมานิ สตฺต ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ

‘‘กตมานิ อฎฺฐ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย, อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตาย; อมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา …เป…. ทิฏฺฐิวิปตฺติยา…เป…. อาชีววิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย…เป…. กตาย – อิมานิ อฎฺฐ อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ กตมานิ อฎฺฐ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิ? สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย, สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตาย; สมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา…เป…. ทิฏฺฐิวิปตฺติยา…เป…. อาชีววิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย…เป…. กตายฯ อิมานิ อฎฺฐ ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฎฺฐปนานิฯ

“กตมานิ นว อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ? อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย, อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตาย, อมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตากตาย; อมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา…เป.… ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย…เป.… กตาย…เป.… กตากตาย อิมานิ นว อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิฯ กตมานิ นว ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ? สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย, สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตาย, สมูลิกาย สีลวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ กตากตาย; สมูลิกาย อาจารวิปตฺติยา…เป.… ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ปาติโมกฺขํ ฐเปติ อกตาย…เป.… กตาย – กตากตาย…เป.… อิมานิ นว ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิฯ

“กตมานิ ทส อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ? น ปาราชิโก ตสฺสํ ปริสายํ นิสิโนฺน โหติ, น ปาราชิกกถา วิปฺปกตา โหติ; น สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ตสฺสํ ปริสายํ นิสิโนฺน โหติ, น สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกถา วิปฺปกตา โหติ; ธมฺมิกํ สามคฺคึ อุเปติ, น ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยติ, น ธมฺมิกาย สามคฺคิยา ปจฺจาทานกถา วิปฺปกตา โหติ; น สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ, น อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ, น ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ – อิมานิ ทส อธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิฯ กตมานิ ทส ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิ? ปาราชิโก ตสฺสํ ปริสายํ นิสิโนฺน โหติ, ปาราชิกกถา วิปฺปกตา โหติ; สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ตสฺสํ ปริสายํ นิสิโนฺน โหติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกถา วิปฺปกตา โหติ; ธมฺมิกํ สามคฺคึ น อุเปติ, ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยติ, ธมฺมิกาย สามคฺคิยา ปจฺจาทานกถา วิปฺปกตา โหติ; สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ, อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ – อิมานิ ทส ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานิฯ

๖. ธมฺมิกปาติโมกฺขฏฺฐปนํ

๓๘๘. “กถํ ปาราชิโก ตสฺสํ ปริสายํ นิสิโนฺน โหติ? อิธ, ภิกฺขเว, เยหิ อากาเรหิ เยหิ ลิงฺเคหิ เยหิ นิมิเตฺตหิ ปาราชิกสฺส ธมฺมสฺส อชฺฌาปตฺติ โหติ, เตหิ อากาเรหิ เตหิ ลิงฺเคหิ เตหิ นิมิเตฺตหิ ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ปาราชิกํ ธมฺมํ อชฺฌาปชฺชนฺตํฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ปาราชิกํ ธมฺมํ อชฺฌาปชฺชนฺตํ, อปิ จ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ ปาราชิกํ ธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน’ติฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ปาราชิกํ ธมฺมํ อชฺฌาปชฺชนฺตํ, นาปิ [นาปิ จ (ก.)] อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ ปาราชิกํ ธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน’ติ, อปิจ โสว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อหํ, อาวุโส, ปาราชิกํ ธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน’ติฯ อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เตน ทิเฏฺฐน เตน สุเตน ตาย ปริสงฺกาย ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมิํ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมเชฺฌ อุทาหเรยฺย –

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนาโม ปุคฺคโล ปาราชิกํ ธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน, ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมิํ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

๓๘๙. “ภิกฺขุสฺส ปาติโมเกฺข ฐปิเต ปริสา วุฏฺฐาติ, ทสนฺนํ อนฺตรายานํ อญฺญตเรน [อญฺญตเรน อนฺตราเยน (สฺยา. กํ.)] – ราชนฺตราเยน วา, โจรนฺตราเยน วา, อคฺยนฺตราเยน วา, อุทกนฺตราเยน วา, มนุสฺสนฺตราเยน วา, อมนุสฺสนฺตราเยน วา, วาฬนฺตราเยน วา, สรีสปนฺตราเยน วา, ชีวิตนฺตราเยน วา, พฺรหฺมจริยนฺตราเยน วาฯ อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตสฺมิํ วา อาวาเส, อญฺญสฺมิํ วา อาวาเส, ตสฺมิํ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมเชฺฌ อุทาหเรยฺย –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนามสฺส ปุคฺคลสฺส ปาราชิกกถา วิปฺปกตา, ตํ วตฺถุ อวินิจฺฉิตํฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ ตํ วตฺถุํ วินิจฺฉิเนยฺยาติฯ

‘‘เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมเชฺฌ อุทาหริตพฺพํ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนามสฺส ปุคฺคลสฺส ปาราชิกกถา วิปฺปกตา, ตํ วตฺถุ อวินิจฺฉิตํฯ ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

๓๙๐. ‘‘กถํ สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ตสฺสํ ปริสายํ นิสิโนฺน โหติ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เยหิ อากาเรหิ เยหิ ลิเงฺคหิ เยหิ นิมิเตฺตหิ สิกฺขา ปจฺจกฺขาตา โหติ, เตหิ อากาเรหิ เตหิ ลิเงฺคหิ เตหิ นิมิเตฺตหิ ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ สิกฺขํ ปจฺจกฺขนฺตํฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ สิกฺขํ ปจฺจกฺขนฺตํ, อปิจ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาเมน, อาวุโส, ภิกฺขุนา สิกฺขา ปจฺจกฺขาตา’ติฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ สิกฺขํ ปจฺจกฺขนฺตํ, นาปิ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาเมน, อาวุโส, ภิกฺขุนา สิกฺขา ปจฺจกฺขาตา’ติ, อปิจ โสว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘มยา, อาวุโส, สิกฺขา ปจฺจกฺขาตา’ติฯ อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เตน ทิเฎฺฐน เตน สุเตน ตาย ปริสงฺกาย ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมเชฺฌ อุทาหเรยฺย –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาเมน ปุคฺคเลน สิกฺขา ปจฺจกฺขาตา, ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

๓๙๑. ‘‘ภิกฺขุสฺส ปาติโมเกฺข ฐปิเต ปริสา วุฏฺฐาติ, ทสนฺนํ อนฺตรายานํ อญฺญตเรน – ราชนฺตราเยน วา …เป.… พฺรหฺมจริยนฺตราเยน วา, อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตสฺมึ วา อาวาเส, อญฺญสฺมึ วา อาวาเส, ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมเชฺฌ อุทาหเรยฺย –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนามสฺส ปุคฺคลสฺส สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกถา [สิกฺขาปจฺจกฺขาตกถา (สี.)] วิปฺปกตา, ตํ วตฺถุ อวินิจฺฉิตํฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ ตํ วตฺถุํ วินิจฺฉิเนยฺยาติฯ

‘‘เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมเชฺฌ อุทาหริตพฺพํ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนามสฺส ปุคฺคลสฺส สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกถา วิปฺปกตา, ตํ วตฺถุ อวินิจฺฉิตํฯ ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

๓๙๒. ‘‘กถํ ธมฺมิกํ สามคฺคึ น อุเปติ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เยหิ อากาเรหิ เยหิ ลิเงฺคหิ เยหิ นิมิเตฺตหิ ธมฺมิกาย สามคฺคิยา อนุปคมนํ โหติ, เตหิ อากาเรหิ เตหิ ลิเงฺคหิ เตหิ นิมิเตฺตหิ ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ธมฺมิกํ สามคฺคึ น อุเปนฺตํฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ธมฺมิกํ สามคฺคึ น อุเปนฺตํ, อปิ จ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ ธมฺมิกํ สามคฺคึ น อุเปตี’ติฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ธมฺมิกํ สามคฺคึ น อุเปนฺตํ, นาปิ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ ธมฺมิกํ สามคฺคึ น อุเปตี’ติ, อปิ จ โสว ภิกฺขุ

ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อหํ, อาวุโส, ธมฺมิกํ สามคฺคึ น อุเปมี’ติฯ อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เตน ทิฏฺเฐน เตน สุเตน ตาย ปริสงฺกาย ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมชฺเฌ อุทาหเรยฺย –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม ปุคฺคโล ธมฺมิกํ สามคฺคึ น อุเปติ , ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

๓๙๓. ‘‘กถํ ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยติ? อิธ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เยหิ อากาเรหิ เยหิ ลิเงฺคหิ เยหิ นิมิเตฺตหิ ธมฺมิกาย สามคฺคิยา ปจฺจาทานํ โหติ, เตหิ อากาเรหิ เตหิ ลิเงฺคหิ เตหิ นิมิเตฺตหิ ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยนฺตํ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยนฺตํ, อปิ จ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยตี’ติฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยนฺตํ, นาปิ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยตี’ติ, อปิ จ โสว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อหํ, อาวุโส, ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยามี’ติ ฯ อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เตน ทิฏฺเฐน เตน สุเตน ตาย ปริสงฺกาย ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมชฺเฌ อุทาหเรยฺย –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม ปุคฺคโล ธมฺมิกํ สามคฺคึ ปจฺจาทิยติ, ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

๓๙๔. ‘‘ภิกฺขุสฺส ปาติโมเกฺข ฐปิเต ปริสา วุฏฺฐาติ, ทสนฺนํ อนฺตรายานํ อญฺญตเรน – ราชนฺตราเยน วา…เป.… พฺรหฺมจริยนฺตราเยน วาฯ อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตสฺมึ วา อาวาเส, อญฺญสฺมึ วา อาวาเส, ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมชฺเฌ อุทาหเรยฺย –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนามสฺส ปุคฺคลสฺส ธมฺมิกาย สามคฺคิยา ปจฺจาทานกถา วิปฺปกตา, ตํ วตฺถุ อวินิจฺฉิตํฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ ตํ วตฺถุํ วินิจฺฉิเนยฺยาติฯ

‘‘เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมชฺเฌ อุทาหริตพฺพํ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนามสฺส ปุคฺคลสฺส ธมฺมิกาย สามคฺคิยา ปจฺจาทานกถา วิปฺปกตา, ตํ วตฺถุ อวินิจฺฉิตํฯ ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

๓๙๕. ‘‘กถํ สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เยหิ อากาเรหิ เยหิ ลิเงฺคหิ เยหิ นิมิเตฺตหิ สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ, เตหิ อากาเรหิ เตหิ ลิเงฺคหิ เตหิ นิมิเตฺตหิ ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํ, อปิ จ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต’ติฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํ, นาปิ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต’ติ, อปิ จ โสว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อหํ, อาวุโส, สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโตมฺหี’ติฯ อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เตน ทิฏฺเฐน เตน สุเตน ตาย ปริ

สงฺกาย ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมเชฺฌ อุทาหเรยฺย –

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนาโม ปุคฺคโล สีลวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต, [ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ (สฺยา. กํ.)] ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

๓๙๖. “กถํ อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เยหิ อากาเรหิ เยหิ ลิเงฺคหิ เยหิ นิมิตฺเตหิ อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ เตหิ อากาเรหิ เตหิ ลิเงฺคหิ เตหิ นิมิตฺเตหิ ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํ, อปิ จ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต’ติฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํ, นาปิ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต’ติ, อปิ จ โสว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อหํ, อาวุโส, อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโตมฺหี’ติฯ อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เตน ทิเฏฺฐน เตน สุเตน ตาย ปริสงฺกาย ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมเชฺฌ อุทาหเรยฺย –

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนาโม ปุคฺคโล อาจารวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต, ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

๓๙๗. “กถํ ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เยหิ อากาเรหิ เยหิ ลิเงฺคหิ เยหิ นิมิตฺเตหิ ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต โหติ, เตหิ อากาเรหิ เตหิ ลิเงฺคหิ เตหิ นิมิตฺเตหิ ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํ, อปิ จ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต’ติฯ น เหว โข ภิกฺขุ ภิกฺขุํ ปสฺสติ ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํ, นาปิ อโญฺญ ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, อาวุโส, ภิกฺขุ ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต’ติ, อปิ จ โสว ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส อาโรเจติ – ‘อหํ, อาวุโส, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโตมฺหี’ติฯ อากงฺขมาโน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เตน ทิเฏฺฐน เตน สุเตน ตาย ปริสงฺกาย ตทหุโปสเถ จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมึ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมเชฺฌ อุทาหเรยฺย –

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนาโม ปุคฺคโล ทิฏฺฐิวิปตฺติยา ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิโต, ตสฺส ปาติโมกฺขํ ฐเปมิ, น ตสฺมึ สมฺมุขีภูเต ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติ – ธมฺมิกํ ปาติโมกฺขฏฺฐปนํฯ

“อิมานิ ทส ธมฺมิกานิ ปาติโมกฺขฏฺฐปนานี”ติฯ

ปฐมภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๗. อตฺตาทานองฺคํ

๓๙๘. อถ โข อายสฺมา อุปาลิ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อุปาลิ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อตฺตาทานํ อาทาตุกาเมน, ภนฺเต, ภิกฺขุนา กตมงฺคสมนฺนาคตํ [กตงฺคสมนฺนาคตํ (ก.)] อตฺตาทานํ อาทาตพฺพ''นฺติ?

[ปริ. ๔๔๐] ''อตฺตาทานํ อาทาตุกาเมน, อุปาลิ, ภิกฺขุนา ปญฺจงฺคสมนฺนาคตํ อตฺตาทานํ อาทาตพฺพํฯ อตฺตาทานํ อาทาตุกาเมน, อุปาลิ, ภิกฺขุนา เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – 'ยํ โข อหํ อิมํ อตฺตาทานํ อาทาตุกาโม, กาโล นุ โข อิมํ อตฺตาทานํ อาทาตุํ อุทาหุ โน'ติ? สเจ, อุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'อกาโล อิมํ อตฺตาทานํ อาทาตุํ, โน กาโล'ติ, น ตํ, อุปาลิ, อตฺตาทานํ อาทาตพฺพํฯ

''สเจ ปนุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'กาโล อิมํ อตฺตาทานํ อาทาตุํ, โน อกาโล'ติ, เตนุปาลิ, ภิกฺขุนา อุตฺตริ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – 'ยํ โข อหํ อิมํ อตฺตาทานํ อาทาตุกาโม, ภูตํ นุ โข อิทํ อตฺตาทานํ อุทาหุ โน'ติ? สเจ, อุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'อภูตํ อิทํ อตฺตาทานํ, โน ภูต'นฺติ, น ตํ, อุปาลิ, อตฺตาทานํ อาทาตพฺพํฯ

''สเจ ปนุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'ภูตํ อิทํ อตฺตาทานํ, โน อภูต'นฺติ, เตนุปาลิ, ภิกฺขุนา อุตฺตริ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – 'ยํ โข อหํ อิมํ อตฺตาทานํ อาทาตุกาโม, อตฺถสญฺหิตํ นุ โข อิทํ อตฺตาทานํ อุทาหุ โน'ติ? สเจ, อุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'อนตฺถสญฺหิตํ อิทํ อตฺตาทานํ, โน อตฺถสญฺหิต'นฺติ, น ตํ, อุปาลิ, อตฺตาทานํ อาทาตพฺพํฯ

''สเจ ปนุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'อตฺถสญฺหิตํ อิทํ อตฺตาทานํ, โน อนตฺถสญฺหิต'นฺติ, เตนุปาลิ, ภิกฺขุนา อุตฺตริ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – 'อิมํ โข อหํ อตฺตาทานํ อาทิยมาโน ลภิสฺสามิ สนฺทิฏฺเฐ สมฺภตฺเต ภิกฺขู ธมฺมโต วินยโต ปกฺเข อุทาหุ โน'ติ? สเจ, อุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'อิมํ โข อหํ อตฺตาทานํ อาทิยมาโน น ลภิสฺสามิ สนฺทิฏฺเฐ สมฺภตฺเต ภิกฺขู ธมฺมโต วินยโต ปกฺเข'ติ, น ตํ, อุปาลิ, อตฺตาทานํ อาทาตพฺพํฯ

''สเจ ปนุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'อิมํ โข อหํ อตฺตาทานํ อาทิยมาโน ลภิสฺสามิ สนฺทิฏฺเฐ สมฺภตฺเต ภิกฺขู ธมฺมโต วินยโต ปกฺเข'ติ, เตนุปาลิ, ภิกฺขุนา อุตฺตริ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – 'อิมํ โข เม อตฺตาทานํ อาทิยโต ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ อุทาหุ โน'ติ? สเจ อุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'อิมํ โข เม อตฺตาทานํ อาทิยโต ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณ'นฺติ, น ตํ, อุปาลิ, อตฺตาทานํ อาทาตพฺพํฯ สเจ ปนุปาลิ, ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ – 'อิมํ โข เม อตฺตาทานํ อาทิยโต น ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณ'นฺติ, อาทาตพฺพํ ตํ, อุปาลิ, อตฺตาทานํฯ เอวํ ปญฺจงฺคสมนฺนาคตํ โข, อุปาลิ, อตฺตาทานํ อาทินฺนํ, ปจฺฉาปิ อวิปฺปฏิสารกรํ ภวิสฺสตี'ติฯ

๘. โจทเกนปจฺจเวกฺขิตพฺพธมฺมา

๓๙๙. [ปริ. ๔๓๖ (อ. นิ. ๑๐.๔๔ โถกํ วิสทิสํ)] ''โจทเกน, ภนฺเต, ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน กติ ธมฺเม อชฺฌตฺตํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปโร โจเทตโพฺพ''ติ? ''โจทเกน, อุปาลิ, ภิกฺขุนา

ปรํ โจเทตุกาเมน ปญฺจ ธมฺเม อชฺฌตฺตํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปโร โจเทตโพฺพฯ

“โจทเกน, อุปาลิ, ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – ‘ปริสุทฺธกายสมาจาโร นุ โขมฺหิ, ปริสุเทฺธนมฺหิ กายสมาจาเรน สมนฺนาคโต – อจฺฉิเทฺทน อปฺปฏิมํเสน? สํวิชฺชติ นุ โข เม เอโส ธโมฺม อุทาหุ โน’ติ? โน เจ, อุปาลิ, ภิกฺขุ ปริสุทฺธกายสมาจาโร โหติ, ปริสุเทฺธน กายสมาจาเรน สมนฺนาคโต – อจฺฉิเทฺทน อปฺปฏิมํเสน, ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร – ‘อิงฺฆ ตาว อายสฺมา กายิกํ สิกฺขสฺสู’ติฯ อิติสฺส ภวนฺติ วตฺตาโรฯ

“ปุน จปรํ, อุปาลิ, โจทเกน ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – ‘ปริสุทฺธวจีสมาจาโร นุ โขมฺหิ, ปริสุเทฺธนมฺหิ วจีสมาจาเรน สมนฺนาคโต – อจฺฉิเทฺทน อปฺปฏิมํเสน? สํวิชฺชติ นุ โข เม เอโส ธโมฺม อุทาหุ โน’ติ? โน เจ, อุปาลิ, ภิกฺขุ ปริสุทฺธวจีสมาจาโร โหติ, ปริสุเทฺธน วจีสมาจาเรน สมนฺนาคโต – อจฺฉิเทฺทน อปฺปฏิมํเสน, ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร – ‘อิงฺฆ ตาว อายสฺมา วาจสิกํ สิกฺขสฺสู’ติฯ อิติสฺส ภวนฺติ วตฺตาโรฯ

“ปุน จปรํ, อุปาลิ, โจทเกน ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – ‘เมตฺตํ นุ โข เม จิตฺตํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ สพฺรหฺมจารีสุ อนาฆาตํ , สํวิชฺชติ นุ โข เม เอโส ธโมฺม อุทาหุ โน’ติ? โน เจ, อุปาลิ, ภิกฺขุโน เมตฺตจิตฺตํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ โหติ สพฺรหฺมจารีสุ อนาฆาตํ , ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร – ‘อิงฺฆ ตาว อายสฺมา สพฺรหฺมจารีสุ เมตฺตจิตฺตํ อุปฏฺฐาเปหี’ติฯ อิติสฺส ภวนฺติ วตฺตาโรฯ

“ปุน จปรํ, อุปาลิ, โจทเกน ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – ‘พหุสฺสุโต นุ โขมฺหิ, สุตธโร, สุตสนฺนิจฺจโย? เย เต ธมฺมา อาทิกลฺยาณา มเชฺฌกลฺยาณา ปริโยสานกลฺยาณา, สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ อภิวทนฺติ, ตถารูปา เม ธมฺมา พหุสฺสุตา โหนฺติ ธาตา วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา? สํวิชฺชติ นุ โข เม เอโส ธโมฺม อุทาหุ โน’ติ? โน เจ, อุปาลิ, ภิกฺขุ พหุสฺสุโต โหติ, สุตธโร, สุตสนฺนิจฺจโย; เย เต ธมฺมา อาทิกลฺยาณา มเชฺฌกลฺยาณา ปริโยสานกลฺยาณา, สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ อภิวทนฺติ, ตถารูปสฺส ธมฺมา น พหุสฺสุตา โหนฺติ ธาตา วจสา ปริจิตา มนสานุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา, ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร – ‘อิงฺฆ ตาว อายสฺมา อาคมํ ปริยาปุณสฺสู’ติฯ อิติสฺส ภวนฺติ วตฺตาโรฯ

“ปุน จปรํ, อุปาลิ, โจทเกน ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน เอวํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ – ‘อุภยานิ โข เม ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน สฺวาคตานิ โหนฺติ, สุวิภตฺตานิ, สุปฺปวตฺตีนิ, สุวินิจฺฉิตานิ – สุตฺตโส, อนุพฺยญฺชนโส? สํวิชฺชติ นุ โข เม เอโส ธโมฺม อุทาหุ โน’ติ? โน เจ, อุปาลิ, ภิกฺขุโน อุภยานิ ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน สฺวาคตานิ โหนฺติ, สุวิภตฺตานิ, สุปฺปวตฺตีนิ, สุวินิจฺฉิตานิ – สุตฺตโส, อนุพฺยญฺชนโส, ‘อิทํ ปนาวุโส, กตฺถ วุตฺตํ ภควตา’ติ, อิติ ปุโฏฺฐ น สมฺปายติ [น สมฺปาทยติ (ก.)], ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร – ‘อิงฺฆ ตาว อายสฺมา, วินยํ ปริยาปุณสฺสู’ติฯ อิติสฺส ภวนฺติ วตฺตาโรฯ โจทเกนุปาลิ, ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน อิเม ปญฺจ ธเมฺม อชฺฌตฺตํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปโร โจเทตโพฺพ”ติฯ

๙. โจทเกนอุปฏฺฐาเปตพฺพธมฺมา

๔๐๐. “โจทเกน, ภเนฺต, ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน กติ ธเมฺม อชฺฌตฺตํ อุปฏฺฐาเปตฺวา ปโร โจเทตโพฺพ”ติ? “โจทเกนุปาลิ, ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน ปญฺจ ธเมฺม อชฺฌตฺตํ อุป

ฎฺฐาเปตฺวา ปโร โจเทตโพฺพ – กาเลน วกฺขามิ, โน อกาเลน; ภูเตน วกฺขามิ, โน อภูเตน; สเณฺหน วกฺขามิ, โน ผรุเสน; อตฺถสํหิเตน วกฺขามิ, โน อนตฺถสํหิเตน; เมตฺตจิตฺโต วกฺขามิ, โน โทสนฺตโรติฯ โจทเกนุปาลิ, ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน อิเม ปญฺจ ธเมฺม อชฺฌตฺตํ อุปฏฺฐาเปตฺวา ปโร โจเทตโพฺพ''ติฯ

๑๐. โจทกจุทิตกปฏิสํยุตฺตกถา

๔๐๑. ''อธมฺมโจทกสฺส, ภเนฺต, ภิกฺขุโน กตีหากาเรหิ วิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ''ติ? ''อธมฺมโจทกสฺส, อุปาลิ, ภิกฺขุโน ปญฺจหากาเรหิ วิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ – อกาเลนายสฺมา โจเทสิ, โน กาเลน, อลํ เต วิปฺปฏิสาราย; อภูเตนายสฺมา โจเทสิ, โน ภูเตน, อลํ เต วิปฺปฏิสาราย; ผรุเสนายสฺมา โจเทสิ, โน สเณฺหน, อลํ เต วิปฺปฏิสาราย; อนตฺถสํหิเตนายสฺมา โจเทสิ, โน อตฺถสํหิเตน, อลํ เต วิปฺปฏิสาราย; โทสนฺตโร อายสฺมา โจเทสิ, โน เมตฺตจิโตฺต, อลํ เต วิปฺปฏิสารายาติฯ อธมฺมโจทกสฺส, อุปาลิ, ภิกฺขุโน อิเมหิ ปญฺจหากาเรหิ วิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพฯ ตํ กิสฺส เหตุ? ยถา น อโญฺญปิ ภิกฺขุ อภูเตน โจเทตพฺพํ มเญฺญยฺยา''ติฯ

''อธมฺมจุทิตสฺส ปน, ภเนฺต, ภิกฺขุโน กติหากาเรหิ อวิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ''ติ? ''อธมฺมจุทิตสฺส, อุปาลิ, ภิกฺขุโน ปญฺจหากาเรหิ อวิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ – อกาเลนายสฺมา จุทิโต, โน กาเลน, อลํ เต อวิปฺปฏิสาราย; อภูเตนายสฺมา จุทิโต, โน ภูเตน, อลํ เต อวิปฺปฏิสาราย; ผรุเสนายสฺมา จุทิโต , โน สเณฺหน, อลํ เต อวิปฺปฏิสาราย; อนตฺถสํหิเตนายสฺมา จุทิโต, โน อตฺถสํหิเตน, อลํ เต อวิปฺปฏิสาราย; โทสนฺตเรนายสฺมา จุทิโต, โน เมตฺตจิเตฺตน, อลํ เต อวิปฺปฏิสารายาติฯ อธมฺมจุทิตสฺส, อุปาลิ, ภิกฺขุโน อิเมหิ ปญฺจหากาเรหิ อวิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ''ติฯ

''ธมฺมโจทกสฺส, ภเนฺต, ภิกฺขุโน กติหากาเรหิ อวิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ''ติ? ''ธมฺมโจทกสฺส, อุปาลิ, ภิกฺขุโน ปญฺจหากาเรหิ อวิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ – กาเลนายสฺมา โจเทสิ, โน อกาเลน, อลํ เต อวิปฺปฏิสาราย; ภูเตนายสฺมา โจเทสิ, โน อภูเตน , อลํ เต อวิปฺปฏิสาราย; สเณฺหนายสฺมา โจเทสิ, โน ผรุเสน, อลํ เต อวิปฺปฏิสาราย; อตฺถสํหิเตนายสฺมา โจเทสิ, โน อนตฺถสํหิเตน, อลํ เต อวิปฺปฏิสาราย; เมตฺตจิโตฺต อายสฺมา โจเทสิ, โน โทสนฺตโร, อลํ เต อวิปฺปฏิสารายาติฯ ธมฺมโจทกสฺส, อุปาลิ, ภิกฺขุโน อิเมหิ ปญฺจหากาเรหิ อวิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพฯ ตํ กิสฺส เหตุ? ยถา อโญฺญปิ ภิกฺขุ ภูเตน โจเทตพฺพํ มเญฺญยฺยา''ติฯ

''ธมฺมจุทิตสฺส ปน, ภเนฺต, ภิกฺขุโน กติหากาเรหิ วิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ''ติ? ''ธมฺมจุทิตสฺส, อุปาลิ, ภิกฺขุโน ปญฺจหากาเรหิ วิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ – กาเลนายสฺมา จุทิโต, โน อกาเลน, อลํ เต วิปฺปฏิสาราย; ภูเตนายสฺมา จุทิโต, โน อภูเตน , อลํ เต วิปฺปฏิสาราย; สเณฺหนายสฺมา จุทิโต, โน ผรุเสน, อลํ เต วิปฺปฏิสาราย; อตฺถสํหิเตนายสฺมา จุทิโต, โน อนตฺถสํหิเตน, อลํ เต วิปฺปฏิสาราย; เมตฺตจิเตฺตนายสฺมา จุทิโต, โน โทสนฺตเรน, อลํ เต วิปฺปฏิสารายาติฯ ธมฺมจุทิตสฺส, อุปาลิ, ภิกฺขุโน อิเมหิ ปญฺจหากาเรหิ วิปฺปฏิสาโร อุปทหาตโพฺพ''ติฯ

[ปริ. ๔๓๘] ''โจทเกน, ภเนฺต, ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน กติ ธเมฺม อชฺฌตฺตํ มนสิ กริตฺวา ปโร โจเทตโพฺพ''ติ? ''โจทเกนุปาลิ, ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน ปญฺจ ธเมฺม อชฺฌตฺตํ มนสิ กริตฺวา ปโร โจเทตโพฺพ – การุญฺญตา, หิเตสิตา, อนุกมฺปิตา, [อนุกมฺปตา (ก.)] อาปตฺ

ติวุฏฺฐานตา, วินยปุเรกฺขารตาติฯ โจทเกนุปาลิ, ภิกฺขุนา ปรํ โจเทตุกาเมน อิเม ปญฺจ ธมฺมา อชฺฌตฺตํ มนสิ กริตฺวา ปโร โจเทตพฺโพ’’ติฯ

‘‘จุทิเตน ปน, ภนฺเต, ภิกฺขุนา กติสุ ธมฺเมสุ ปติฏฺฐาตพฺพ’’นฺติ? ‘‘จุทิเตนุปาลิ, ภิกฺขุนา ทฺวีสุ ธมฺเมสุ ปติฏฺฐาตพฺพํ – สเจฺจ จ อกุเปฺป จา’’ติฯ

ทุติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

ปาติโมกฺขฏฺฐปนกฺขนฺธโก นวโมฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู ติํสฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

อุโปสเถ ยาวติกํ, ปาปภิกฺขุ น นิกฺขมิ;
โมคฺคลฺลาเนน นิจฺฉุโทฺธ, อเจฺฉรา ชินสาสเนฯ

นิโนฺนนุปุพฺพสิกฺขา จ, ฐิตธโมฺม นาติกฺกมฺม;
กุณปุกฺขิปติ สโงฺฆ, สวนฺติโย ชหนฺติ จฯ

สวนฺติ ปรินิพฺพนฺติ, เอกรส วิมุตฺติ จ;
พหุ ธมฺมวินโยปิ, ภูตฏฺฐาริยปุคฺคลาฯ

สมุทฺทํ อุปมํ กตฺวา, วาเจสิ [ฐาเปสิ (ก.)] สาสเน คุณํ;
อุโปสเถ ปาติโมกฺขํ, น อเมฺห โกจิ ชานาติฯ

ปฏิกเจฺจว อุชฺฌนฺติ, เอโก เทฺว ตีณิ จตฺตาริ;
ปญฺจ ฉ สตฺต อฏฺฐานิ, นวา จ ทสมานิ จฯ

สีล-อาจาร-ทิฏฺฐิ จ, อาชีวํ จตุภาคิเก;
ปาราชิกญฺจ สงฺฆาทิ, ปาจิตฺติ ปาฏิเทสนิฯ

ทุกฺกฏํ ปญฺจภาเคสุ, สีลาจารวิปตฺติ จ;
อกตาย กตาย จ, ฉภาเคสุ ยถาวิธิฯ

ปาราชิกญฺจ สงฺฆาทิ, ถุลฺลํ ปาจิตฺติเยน จ;
ปาฏิเทสนิยเญฺจว , ทุกฺกฏญฺจ ทุพฺภาสิตํฯ

สีลาจารวิปตฺติ จ, ทิฏฺฐิอาชีววิปตฺติ;
ยา จ อฏฺฐา กตากเต, เตเนตา สีลาจารทิฏฺฐิยาฯ

อกตาย กตายาปิ, กตากตายเมว จ;
เอวํ นววิธา วุตฺตา, ยถาภูเตน ญายโตฯ

ปาราชิโก วิปฺปกตา, ปจฺจกฺขาโต ตเถว จ;

อุเปติ ปจฺจาทิยติ, ปจฺจาทานกถา จ ยาฯ

สีลาจารวิปตฺติ จ, ตถา ทิฏฺฐิวิปตฺติยา;
ทิฏฺฐสุตปริสงฺกิตํ, ทสธา ตํ วิชานาถฯ

ภิกฺขุ วิปสฺสติ ภิกฺขุํ, อโญฺญ จาโรจยาติ ตํ;
โส เยว ตสฺส อกฺขาติ [วิปสฺสโญฺญ จาโรจติ; ตํ สุเทฺธว ตสฺส อกฺขาติ (ก.)], ปาติโมกฺขํ ฐเปติ โสฯ

วุฏฺฐาติ อนฺตราเยน, ราชโจรคฺคุทกา จ;
มนุสฺสอมนุสฺสา จ, วาฬสรีสปา ชีวิพฺรหฺมํฯ

ทสนฺนมญฺญตเรน, ตสฺมึ อญฺญตเรสุ วา;
ธมฺมิกาธมฺมิกา เจว, ยถา มเคฺคน ชานาถฯ

กาลภูตตฺถสํหิตํ , ลภิสฺสามิ ภวิสฺสติ;
กายวาจสิกา เมตฺตา, พาหุสจฺจํ อุภยานิฯ

กาลภูเตน สเณฺหน, อตฺถเมเตฺตน โจทเย;
วิปฺปฏิสารธเมฺมน, ตถา วาจา [ตเถวาปิ (สฺยา.)] วิโนทเยฯ

ธมฺมโจทจุทิตสฺส, วิโนเทติ วิปฺปฏิสาโร;
กรุณา หิตานุกมฺปิ, วุฏฺฐานปุเรกฺขารโตฯ

โจทกสฺส ปฏิปตฺติ, สมฺพุเทฺธน ปกาสิตา;
สเจฺจ เจว อกุเปฺป จ, จุทิตเสฺสว ธมฺมตาติฯ

ปาติโมกฺขฏฺฐปนกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๐. ภิกฺขุนิกฺขนฺธกํ

๑. ปฐมภาณวาโร

มหาปชาปติโคตมีวตฺถุ

๔๐๒. [อ. นิ. ๘.๕๑ อิทํ วตฺถุ อาคตํ] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สกฺเกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมึ นิโคฺรธาราเมฯ อถ โข มหาปชาปติ [มหาปชาปตี (สี. สฺยา.)] โคตมี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข มหาปชาปติ โคตมี ภควนฺตํ เอตทโวจ – "สาธุ, ภนฺเต, ลเภยฺย มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช"นฺติฯ "อลํ, โคตมิ, มา เต รุจฺจิ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชา"ติฯ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข มหปชาปติ โคตมี ภควนฺตํ เอตทโวจ – "สาธุ, ภนฺเต, ลเภยฺย มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช"นฺติฯ "อลํ, โคตมิ, มา เต รุจฺจิ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชา"ติฯ อถ โข มหาปชาปติ โคตมี – น ภควา อนุชานาติ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ – ทุกฺขี ทุมฺมนา อสฺสุมุขี รุทมานา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

อถ โข ภควา กปิลวตฺถุสฺมึ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน เวสาลี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน เวสาลี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํฯ อถ โข มหาปชาปติ โคตมี เกเส เฉทาเปตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา สมฺพหุลาหิ สากิยานีหิ สทฺธึ เยน เวสาลี เตน ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน เยน เวสาลี มหาวนํ กูฏาคารสาลา เตนุปสงฺกมิฯ อถ โข มหาปชาปติ โคตมี สูเนหิ ปาเทหิ รโชกิณฺเณน คตฺเตน ทุกฺขี ทุมฺมนา อสฺสุมุขี รุทมานา พหิทฺวารโกฏฺฐเก อฏฺฐาสิฯ อทฺทสา โข อายสฺมา อานนฺโท มหาปชาปตึ โคตมึ สูเนหิ ปาเทหิ รโชกิณฺเณน คตฺเตน ทุกฺขึ ทุมฺมนํ อสฺสุมุขึ รุทมานํ พหิทฺวารโกฏฺฐเก ฐิตํฯ ทิสฺวาน มหาปชาปตึ โคตมึ เอตทโวจ – "กิสฺส ตฺวํ, โคตมิ, สูเนหิ ปาเทหิ รโชกิณฺเณน คตฺเตน ทุกฺขี ทุมฺมนา อสฺสุมุขี รุทมานา พหิทฺวารโกฏฺฐเก ฐิตา"ติ? "ตถา หิ ปน, ภนฺเต อานนฺท, น ภควา อนุชานาติ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช"นฺติฯ "เตน หิ ตฺวํ, โคตมิ, มุหุตฺตํ อิเธว ตาว โหหิ, ยาวาหํ ภควนฺตํ ยาจามิ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช"นฺติฯ

อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ – "เอสา, ภนฺเต, มหาปชาปติ โคตมี สูเนหิ ปาเทหิ รโชกิณฺเณน คตฺเตน ทุกฺขี ทุมฺมนา อสฺสุมุขี รุทมานา พหิทฺวารโกฏฺฐเก ฐิตา – น ภควา อนุชานาติ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติฯ สาธุ, ภนฺเต, ลเภยฺย มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช"นฺติฯ "อลํ, อานนฺท, มา เต รุจฺจิ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชา"ติฯ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ – "สาธุ, ภนฺเต, ลเภยฺย มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช"นฺติฯ "อลํ, อานนฺท, มา เต รุจฺจิ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชา"ติฯ

อถ โข อายสฺมา อานโนฺท [อ. นิ. ๘.๕๑ “อถ โข อายสฺมโต อานนฺทสฺส เอตทโหสี”ติ อาคตํ] – “น ภควา อนุชานาติ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชํ; ยํนูนาหํ อเญฺญนปิ ปริยาเยน ภควนฺตํ ยาเจยฺยํ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช”นฺติฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควนฺตํ เอตทโวจ – “ภเพฺพ นุ โข, ภเนฺต, มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา โสตาปตฺติผลํ วา สกทาคามิผลํ [สกิทาคามิผลํ (สฺยา.)] วา อนาคามิผลํ วา อรหตฺตผลํ วา สจฺฉิกาตุ”นฺติ? “ภเพฺพ, อานนฺท, มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา โสตาปตฺติผลมฺปิ สกทาคามิผลมฺปิ อนาคามิผลมฺปิ อรหตฺตผลมฺปิ สจฺฉิกาตุ”นฺติฯ “สเจ, ภเนฺต, ภเพฺพ มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา โสตาปตฺติผลมฺปิ สกทาคามิผลมฺปิ อนาคามิผลมฺปิ อรหตฺตผลมฺปิ สจฺฉิกาตุํ; พหูปการา, ภเนฺต, มหาปชาปติ โคตมี ภควโต มาตุจฺฉา อาปาทิกา , โปสิกา, ขีรสฺส ทายิกา, ภควนฺตํ ชเนตฺติยา กาลงฺกตาย ถญฺญํ ปาเยสิ; สาธุ, ภเนฺต, ลเภยฺย มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช”นฺติฯ

อฎฺฐครุธมฺมา

๔๐๓. “สเจ, อานนฺท, มหาปชาปตี โคตมี อฎฺฐ ครุธเมฺม ปฎิคฺคณฺหาติ, สาวสฺสาฯ โหตุ อุปสมฺปทาฯ

[ปาจิ. ๑๔๙] “วสฺสสตูปสมฺปนฺนาย ภิกฺขุนิยา ตทหุปสมฺปนฺนสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ ปจฺจุฎฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กาตพฺพํฯ อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา [ครุํกตฺวา (ก.)] มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

“น ภิกฺขุนิยา อภิกฺขุเก อาวาเส วสฺสํ วสิตพฺพํฯ อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

“อนฺวฑฺฒมาสํ ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุสงฺฆโต เทฺว ธมฺมา ปจฺจาสีสิตพฺพา – อุโปสถปุจฺฉกญฺจ, โอวาทูปสงฺกมนญฺจฯ อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

“วสฺสํวุฎฺฐาย ภิกฺขุนิยา อุภโตสเงฺฆ ตีหิ ฐาเนหิ ปวาเรตพฺพํ – ทิเฎฺฐน วา, สุเตน วา, ปริสงฺกาย วาฯ อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

“ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺนาย ภิกฺขุนิยา อุภโตสเงฺฆ ปกฺขมานตฺตํ จริตพฺพํฯ อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

“เทฺว วสฺสานิ ฉสุ ธเมฺมสุ สิกฺขิตสิกฺขาย สิกฺขมานาย อุภโตสเงฺฆ อุปสมฺปทา ปริเยสิตพฺพาฯ อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

“น ภิกฺขุนิยา เกนจิ ปริยาเยน ภิกฺขุ อโกฺกสิตโพฺพ ปริภาสิตโพฺพฯ อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

“อชฺชตเคฺค โอวโฎ ภิกฺขุนีนํ ภิกฺขูสุ วจนปโถ, อโนวโฎ ภิกฺขูนํ ภิกฺขุนีสุ วจนปโถฯ อยมฺปิ ธโมฺม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

‘‘สเจ, อานนฺท, มหาปชาปติ โคตมี อิเม อฏฺฐ ครุธมฺเม ปฏิคฺคณฺหาติ, สาวสฺสา โหตุ อุปสมฺปทา’’ติฯ

อถ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต สนฺติเก อฏฺฐ ครุธมฺเม อุคฺคเหตฺวา เยน มหาปชาปติ โคตมี เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา มหาปชาปตึ โคตมึ เอตทโวจ – ‘‘สเจ โข ตฺวํ, โคตมิ, อฏฺฐ ครุธมฺเม ปฏิคฺคเณฺหยฺยาสิ, สาว เต ภวิสฺสติ อุปสมฺปทาฯ

‘‘วสฺสสตูปสมฺปนฺนาย ภิกฺขุนิยา ตทหุปสมฺปนฺนสฺส ภิกฺขุโน อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กาตพฺพํฯ อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

‘‘น ภิกฺขุนิยา อภิกฺขุเก อาวาเส วสฺสํ วสิตพฺพํฯ อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

‘‘อนฺวฑฺฒมาสํ ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุสงฺฆโต เทฺว ธมฺมา ปจฺจาสีสิตพฺพา – อุโปสถปุจฺฉกญฺจ, โอวาทูปสงฺกมนญฺจฯ อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

‘‘วสฺสํวุฏฺฐาย ภิกฺขุนิยา อุภโตสงฺเฆ ตีหิ ฐาเนหิ ปวาเรตพฺพํ – ทิฏฺเฐน วา, สุเตน วา, ปริสงฺกาย วาฯ อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

‘‘ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺนาย ภิกฺขุนิยา อุภโตสงฺเฆ ปกฺขมานตฺตํ จริตพฺพํฯ อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

‘‘เทฺว วสฺสานิ ฉสุ ธมฺเมสุ สิกฺขิตสิกฺขาย สิกฺขมานาย อุภโตสงฺเฆ อุปสมฺปทา ปริเยสิตพฺพาฯ อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

‘‘น ภิกฺขุนิยา เกนจิ ปริยาเยน ภิกฺขุ อกฺโกสิตโพฺพ ปริภาสิตโพฺพฯ อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

‘‘อชฺชตเคฺค โอวโฏ ภิกฺขุนีนํ ภิกฺขูสุ วจนปโถ, อโนวโฏ ภิกฺขูนํ ภิกฺขุนีสุ วจนปโถฯ อยมฺปิ ธมฺโม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา มาเนตฺวา ปูเชตฺวา ยาวชีวํ อนติกฺกมนีโยฯ

‘‘สเจ โข ตฺวํ, โคตมิ, อิเม อฏฺฐ ครุธมฺเม ปฏิคฺคเณฺหยฺยาสิ, สาว เต ภวิสฺสติ อุปสมฺปทา’’ติฯ

‘‘เสยฺยถาปิ, ภเนฺต อานนฺท, อิตฺถี วา ปุริโส วา ทหโร, ยุวา, มณฺฑนกชาติโก สีสํนหาโต อุปฺปลมาลํ วา วสฺสิกมาลํ วา อติมุตฺตกมาลํ [อธิมตฺตกมาลํ (สฺยา.)] วา ลภิตฺวา อุโภหิ หเตฺถหิ ปฏิคฺคเหตฺวา อุตฺตมงฺเค สิรสฺมึ ปติฏฺฐาเปยฺย; เอวเมว โข อหํ, ภเนฺต, อานนฺท อิเม อฏฺฐ ครุธมฺเม ปฏิคฺคณฺหามิ ยาวชีวํ อนติกฺกมนีเย’’ติฯ

อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปฏิคฺคหิตา, ภเนฺต, มหาปชาปติยา โคตมิยา อฏฺฐ ครุธมฺมา, อุปสมฺปนฺนา ภควโต มาตุจฺฉา’’ติฯ

‘‘สเจ, อานนฺท, นาลภิสฺส มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชํ, จิรฏฺฐิติกํ, อานนฺท, พฺรหฺมจริยํ อภวิสฺส, วสฺสสหสฺสํ สทฺธมฺโม ติเฏฺฐยฺยฯ ยโต จ โข, อานนฺท, มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต, น ทานิ, อานนฺท, พฺรหฺมจริยํ จิรฏฺฐิติกํ ภวิสฺสติฯ ปเญฺจว ทานิ, อานนฺท, วสฺสสตานิ สทฺธมฺโม ฐสฺสติฯ

‘‘เสยฺยถาปิ, อานนฺท, ยานิ กานิจิ กุลานิ พหฺตฺถิกานิ [พหุอิตฺถิกานิ (สี. สฺยา.)] อปฺปปุริสกานิ, ตานิ สุปฺปธํสิยานิ โหนฺติ โจเรหิ กุมฺภเถนเกหิ; เอวเมว โข, อานนฺท, ยสฺมิํ ธมฺมวินเย ลภติ มาตุคาโม อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชํ, น ตํ พฺรหฺมจริยํ จิรฏฺฐิติกํ โหติฯ

‘‘เสยฺยถาปิ , อานนฺท, สมฺปเนฺน สาลิเกฺขเตฺต เสตฏฺฐิกา นาม โรคชาติ นิปตติ, เอวํ ตํ สาลิเกฺขตฺตํ น จิรฏฺฐิติกํ โหติ; เอวเมว โข, อานนฺท, ยสฺมิํ ธมฺมวินเย ลภติ มาตุคาโม อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชํ, น ตํ พฺรหฺมจริยํ จิรฏฺฐิติกํ โหติฯ

‘‘เสยฺยถาปิ, อานนฺท, สมฺปเนฺน อุจฺฉุเกฺขเตฺต มญฺชิฏฺฐิกา [มเญฺชฏฺฐิกา (สี. สฺยา.)] นาม โรคชาติ นิปตติ, เอวํ ตํ อุจฺฉุเกฺขตฺตํ น จิรฏฺฐิติกํ โหติ; เอวเมว โข, อานนฺท, ยสฺมิํ ธมฺมวินเย ลภติ มาตุคาโม อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชํ, น ตํ พฺรหฺมจริยํ จิรฏฺฐิติกํ โหติฯ

‘‘เสยฺยถาปิ, อานนฺท, ปุริโส มหโต ตฬากสฺส ปฏิกเจฺจว อาฬิํ พเนฺธยฺย ยาวเทว อุทกสฺส อนติกฺกมนาย; เอวเมว โข, อานนฺท, มยา ปฏิกเจฺจว ภิกฺขุนีนํ อฏฺฐ ครุธมฺมา ปญฺญตฺตา ยาวชีวํ อนติกฺกมนียา’’ติฯ

ภิกฺขุนีนํ อฏฺฐ ครุธมฺมา นิฏฺฐิตาฯ

ภิกฺขุนีอุปสมฺปทานุชานนํ

๔๐๔. อถ โข มหาปชาปติ โคตมี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข มหาปชาปตี โคตมี ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กถาหํ, ภเนฺต, อิมาสุ สากิยานีสุ ปฏิปชฺชามี’’ติ? อถ โข ภควา มหาปชาปติํ โคตมิํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข มหาปชาปติ โคตมี ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนิโย อุปสมฺปาเทตุ’’นฺติฯ

อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย มหาปชาปติํ โคตมิํ เอตทโวจุํ – ‘‘อยฺยา อนุปสมฺปนฺนา, มยญฺจมฺหา อุปสมฺปนฺนา; เอวญฺหิ ภควตา ปญฺญตฺตํ ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนิโย อุปสมฺปาเทตพฺพา’’ติฯ อถ โข มหาปชาปติ โคตมี เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข มหาปชาปติ โคตมี อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ – ‘‘อิมา มํ, ภเนฺต อานนฺท, ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ – ‘อยฺยา อนุปสมฺปนฺนา, มยญฺจมฺหา อุปสมฺปนฺนา; เอวญฺหิ ภควตา ปญฺญตฺตํ ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนิโย อุปสมฺปาเทตพฺพา’’’ติฯ

อถ โข อายสฺมา อานโนฺท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อานโนฺท ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘มหาปชาปติ, ภเนฺต, โคตมี เอวมาห – ‘อิมา มํ, ภเนฺต อานนฺท, ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ – อยฺยา อนุปสมฺ

ปนฺนา, มยญฺจมฺหา อุปสมฺปนฺนา; เอวญฺหิ ภควตา ปญฺญตฺตํ ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนิโย อุปสมฺปาเทตพฺพา’’’ติฯ

‘‘ยทเคฺคน, อานนฺท, มหาปชาปติยา โคตมิยา อฏฺฐ ครุธมฺมา ปฏิคฺคหิตา, ตเทว สา [ตเทวสฺสา (ก.)] อุปสมฺปนฺนา’’ติฯ

๔๐๕. อถ โข มหาปชาปติ โคตมี เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข มหาปชาปติ โคตมี อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ – ‘‘เอกาหํ, ภเนฺต อานนฺท, ภควนฺตํ วรํ ยาจามิฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา อนุชาเนยฺย ภิกฺขูนญฺจ ภิกฺขุนีนญฺจ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺม’’นฺติฯ

อถ โข อายสฺมา อานโนฺท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อานโนฺท ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘มหาปชาปติ, ภเนฺต, โคตมี เอวมาห – ‘เอกาหํ, ภเนฺต อานนฺท, ภควนฺตํ วรํ ยาจามิฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา อนุชาเนยฺย ภิกฺขูนญฺจ ภิกฺขุนีนญฺจ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺม’’’นฺติฯ

‘‘อฏฺฐานเมตํ, อานนฺท, อนวกาโส , ยํ ตถาคโต อนุชาเนยฺย มาตุคามสฺส อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํฯ อิเมหิ นาม, อานนฺท, อญฺญติตฺถิยา ทุรกฺขาตธมฺมา มาตุคามสฺส อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ น กริสฺสนฺติ ; กิมงฺคํ ปน ตถาคโต อนุชานิสฺสติ มาตุคามสฺส อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺม’’นฺติ?

อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, มาตุคามสฺส อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กาตพฺพํฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

อถ โข มหาปชาปติ โคตมี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข มหาปชาปติ โคตมี ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ยานิ ตานิ, ภเนฺต, ภิกฺขุนีนํ สิกฺขาปทานิ ภิกฺขูหิ สาธารณานิ, กถํ มยํ, ภเนฺต, เตสุ สิกฺขาปเทสุ ปฏิปชฺชามา’’ติ? ‘‘ยานิ ตานิ, โคตมิ, ภิกฺขุนีนํ สิกฺขาปทานิ ภิกฺขูหิ สาธารณานิ, ยถา ภิกฺขู สิกฺขนฺติ ตถา เตสุ สิกฺขาปเทสุ สิกฺขถา’’ติฯ ‘‘ยานิ ปน ตานิ, ภเนฺต, ภิกฺขุนีนํ สิกฺขาปทานิ ภิกฺขูหิ อสาธารณานิ, กถํ มยํ, ภเนฺต, เตสุ สิกฺขาปเทสุ ปฏิปชฺชามา’’ติ? ‘‘ยานิ ตานิ, โคตมิ, ภิกฺขุนีนํ สิกฺขาปทานิ ภิกฺขูหิ อสาธารณานิ, ยถาปญฺญเตฺตสุ สิกฺขาปเทสุ สิกฺขถา’’ติฯ

๔๐๖. [อ. นิ. ๘.๕๓] อถ โข มหาปชาปติ โคตมี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข มหาปชาปติ โคตมี ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สาธุ เม, ภเนฺต, ภควา สํขิเตฺตน ธมฺมํ เทเสตุ, ยมหํ ภควโต ธมฺมํ สุตฺวา เอกา วูปกฏฺฐา อปฺปมตฺตา อาตาปินี ปหิตตฺตา วิหเรยฺย’’นฺติฯ ‘‘เย โข ตฺวํ, โคตมิ, ธเมฺม ชาเนยฺยาสิ – อิเม ธมฺมา สราคาย สํวตฺตนฺติ โน วิราคาย, สโญฺญคาย สํวตฺตนฺติ โน วิสโญฺญคาย, อาจยาย สํวตฺตนฺติ โน อปจยาย, มหิจฺฉตาย สํวตฺตนฺติ โน อปฺปิจฺฉตาย, อสนฺตุฏฺฐิยา สํวตฺตนฺติ โน สนฺตุฏฺฐิยา, สงฺคณิกาย สํวตฺตนฺติ โน ปวิเวกาย, โกสชฺชาย สํวตฺตนฺติ โน วีริยารมฺภาย, ทุพฺภรตาย สํวตฺตนฺติ โน สุภรตาย; เอกํเสน, โคตมิ, ธาเรยฺยาสิ – เนโส ธโมฺม, เนโส วินโย,

เนตํ สตฺถุสาสนนฺติฯ เย จ โข ตฺวํ, โคตมิ, ธมฺเม ชาเนยฺยาสิ – อิเม ธมฺมา วิราคาย สํวตฺตนฺติ โน สราคาย, วิสโยฺญคาย สํวตฺตนฺติ โน สโยฺญคาย, อปจยาย สํวตฺตนฺติ โน อาจยาย, อปฺปิจฺฉตาย สํวตฺตนฺติ โน มหิจฺฉตาย, สนฺตุฏฺฐิยา สํวตฺตนฺติ โน อสนฺตุฏฺฐิยา, ปวิเวกาย สํวตฺตนฺติ โน สงฺคณิกาย, วีริยารมฺภาย สํวตฺตนฺติ โน โกสชฺชาย, สุภรตาย สํวตฺตนฺติ โน ทุพฺภรตาย; เอกํเสน, โคตมิ, ธาเรยฺยาสิ – เอโส ธโมฺม, เอโส วินโย, เอตํ สตฺถุสาสน''นฺติฯ

๔๐๗. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนีนํ ปาติโมกฺขํ น อุทฺทิสียติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุ''นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''เกน นุ โข ภิกฺขุนีนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภิกฺขุนุปสฺสยํ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขุนีนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''ชายาโย อิมา อิเมสํ, ชาริโย อิมา อิเมสํ, อิทานิ อิเม อิมาหิ สทฺธึ อภิรมิสฺสนฺตี''ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีหิ ภิกฺขุนีนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุ''นฺติฯ ภิกฺขุนิโย น ชานนฺติ – ''เอวํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพ''นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ อาจิกฺขิตุํ – 'เอวํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิเสยฺยาถา'''ติฯ

๔๐๘. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย อาปตฺตึ น ปฏิกโรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา อาปตฺติ น ปฏิกาตพฺพาฯ ยา น ปฏิกเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ ภิกฺขุนิโย น ชานนฺติ – ''เอวํ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพา''ติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ อาจิกฺขิตุํ – 'เอวํ อาปตฺตึ ปฏิกเรยฺยาถา'''ติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''เกน นุ โข ภิกฺขุนีนํ อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ อาปตฺตึ ปฏิคฺคเหตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย รถิกายปิ พฺยูเหปิ สิงฺฆาฏเกปิ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา ปตฺตํ ภูมิยํ นิกฺขิปิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา อาปตฺตึ ปฏิกโรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''ชายาโย อิมา อิเมสํ, ชาริโย อิมา อิเมสํ, รตฺตึ วิมาเนตฺวา อิทานิ ขมาเปนฺตี''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ ''น, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพาฯ โย ปฏิคฺคเณฺหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีหิ ภิกฺขุนีนํ อาปตฺตึ ปฏิคฺคเหตุ''นฺติฯ ภิกฺขุนิโย น ชานนฺติ – ''เอวํ อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ อาจิกฺขิตุํ – 'เอวํ อาปตฺตึ ปฏิคฺคเณฺหยฺยาถา'''ติฯ

๔๐๙. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนีนํ กมฺมํ น กรียติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีนํ กมฺมํ กาตุ''นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''เกน นุ โข ภิกฺขุนีนํ กมฺมํ กาตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ กมฺมํ กาตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน กตกมฺมา ภิกฺขุนิโย รถิกายปิ พฺยูเหปิ สิงฺฆาฏเกปิ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา ปตฺตํ ภูมิยํ นิกฺขิปิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา ขมาเปนฺติ 'เอวํ นูน กาตพฺพ'นฺติ มญฺญมานาฯ มนุสฺสา ตเถว อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ –

‘‘ชายาโย อิมา อิเมสํ, ชาริโย อิมา อิเมสํ, รตฺติํ วิมาเนตฺวา อิทานิ ขมาเปนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ กมฺมํ กาตพฺพํฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีหิ ภิกฺขุนีนํ กมฺมํ กาตุ’’นฺติฯ ภิกฺขุนิโย น ชานนฺติ – ‘‘เอวํ กมฺมํ กาตพฺพ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ อาจิกฺขิตุํ – ‘เอวํ กมฺมํ กเรยฺยาถา’’’ติฯ

๔๑๐. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย สงฺฆมชฺเฌ ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรนฺติฯ น สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ วูปสเมตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ อธิกรณํ วูปสเมตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภิกฺขุนีนํ อธิกรณํ วูปสเมนฺติฯ ตสฺมิํ โข ปน อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน ทิสฺสนฺติ ภิกฺขุนิโย กมฺมปฺปตฺตาโยปิ อาปตฺติคามินิโยปิฯ ภิกฺขุนิโย เอวมาหํสุ – ‘‘สาธุ, ภนฺเต, อยฺยาว ภิกฺขุนีนํ กมฺมํ กโรนฺตุ, อยฺยาว ภิกฺขุนีนํ อาปตฺติํ ปฏิคฺคณฺหนฺตุ; เอวญฺหิ ภควตา ปญฺญตฺตํ ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ อธิกรณํ วูปสเมตพฺพ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ กมฺมํ อาโรเปตฺวา ภิกฺขุนีนํ นิยฺยาเทตุํ – ภิกฺขุนีหิ ภิกฺขุนีนํ กมฺมํ กาตุํ, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ อาปตฺติํ อาโรเปตฺวา ภิกฺขุนีนํ นิยฺยาเทตุํ, ภิกฺขุนีหิ ภิกฺขุนีนํ อาปตฺติํ ปฏิคฺคเหตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อุปฺปลวณฺณาย ภิกฺขุนิยา อเนฺตวาสินี ภิกฺขุนี สตฺต วสฺสานิ ภควนฺตํ อนุพนฺธา โหติ วินยํ ปริยาปุณนฺตีฯ ตสฺสา มุฏฺฐสฺสตินิยา คหิโต คหิโต มุสฺสติฯ อโสฺสสิ โข สา ภิกฺขุนี – ‘‘ภควา กิร สาวตฺถิํ คนฺตุกาโม’’ติฯ อถ โข ตสฺสา ภิกฺขุนิยา เอตทโหสิ – ‘‘อหํ โข สตฺต วสฺสานิ ภควนฺตํ อนุพนฺธิํ วินยํ ปริยาปุณนฺตีฯ ตสฺสา เม มุฏฺฐสฺสตินิยา คหิโต คหิโต มุสฺสติฯ ทุกฺกรํ โข ปน มาตุคาเมน ยาวชีวํ สตฺถารํ อนุพนฺธิตุํฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? อถ โข สา ภิกฺขุนี ภิกฺขุนีนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ วินยํ วาเจตุ’’นฺติฯ

ปฐมภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๒. ทุติยภาณวาโร

๔๑๑. อถ โข ภควา เวสาลิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภิกฺขุนิโย กทฺทโมทเกน โอสิญฺจนฺติ – อเปฺปว นาม อเมฺหสุ สารเชฺชยฺยุนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ภิกฺขุนิโย กทฺทโมทเกน โอสิญฺจิตพฺพาฯ โย โอสิเญฺจยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑกมฺมํ กาตุ’’นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กิํ นุ โข ทณฺฑกมฺมํ กาตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อวนฺทิโย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุนิสเงฺฆน กาตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู กายํ วิวริตฺวา ภิกฺขุนีนํ ทเสฺสนฺติ …เป.… อูรุํ วิวริตฺวา ภิกฺขุนีนํ ทเสฺสนฺติ, องฺคชาตํ วิวริตฺวา ภิกฺขุนีนํ ทเสฺสนฺติ, ภิกฺขุนิโย โอภาเสนฺติ, ภิกฺขุนีหิ สทฺธิํ สมฺปโยเชนฺติ – อเปฺปว นาม อเมฺหสุ สารเชฺชยฺยุนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา กาโย วิวริตฺวา ภิกฺขุนีนํ ทเสฺสตโพฺพ, น อูรุ วิวริตฺวา ภิกฺขุนีนํ ทเสฺสตโพฺพ, น องฺคชาตํ วิวริตฺวา ภิกฺขุนีนํ ทเสฺสตพฺพํ, น ภิกฺขุนิโย โอภาสิตพฺพา, น ภิกฺขุนีหิ สทฺธึ สมฺปโยเชตพฺพํฯ โย สมฺปโยเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตสฺส ภิกฺขุโน ทณฺฑกมฺมํ กาตุ’’นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กึ นุ โข ทณฺฑกมฺมํ กาตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อวนฺทิโย โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุนิสเงฺฆน กาตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย ภิกฺขุํ กทฺทโมทเกน โอสิญฺจนฺติ – อเปฺปว นาม อเมฺหสุ สาระชฺเชยฺยุนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุ กทฺทโมทเกน โอสิญฺจิตโพฺพฯ ยา โอสิเญฺจยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตสฺสา ภิกฺขุนิยา ทณฺฑกมฺมํ กาตุ’’นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กึ นุ โข ทณฺฑกมฺมํ กาตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ ภิกฺขเว, อาวรณํ กาตุ’’นฺติฯ อาวรเณ กเต น อาทิยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอวาทํ ฐเปตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย กายํ วิวริตฺวา ภิกฺขูนํ ทเสฺสนฺติ, ถนํ วิวริตฺวา ภิกฺขูนํ ทเสฺสนฺติ, อูรุํ วิวริตฺวา ภิกฺขูนํ ทเสฺสนฺติ, องฺคชาตํ วิวริตฺวา ภิกฺขูนํ ทเสฺสนฺติ, ภิกฺขู โอภาเสนฺติ, ภิกฺขูหิ สทฺธึ สมฺปโยเชนฺติ – อเปฺปว นาม อเมฺหสุ สาระชฺเชยฺยุนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา กาโย วิวริตฺวา ภิกฺขูนํ ทเสฺสตโพฺพ…เป.… น ถโน วิวริตฺวา ภิกฺขูนํ ทเสฺสตโพฺพ, น อูรุ วิวริตฺวา ภิกฺขูนํ ทเสฺสตโพฺพ, น องฺคชาตํ วิวริตฺวา ภิกฺขูนํ ทเสฺสตพฺพํ, น ภิกฺขู โอภาสิตพฺพา, น ภิกฺขูหิ สทฺธึ สมฺปโยเชตพฺพํฯ ยา สมฺปโยเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตสฺสา ภิกฺขุนิยา ทณฺฑกมฺมํ กาตุ’’นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กึ นุ โข ทณฺฑกมฺมํ กาตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาวรณํ กาตุ’’นฺติฯ อาวรเณ กเต น อาทิยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอวาทํ ฐเปตุ’’นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กปฺปติ นุ โข โอวาทฏฺฐปิตาย [โอวาทณฺฐปิตาย (สฺยา.), โอวาทํฐปิตาย (ก.)] ภิกฺขุนิยา สทฺธึ อุโปสถํ กาตุํ, น นุ โข กปฺปตี’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, โอวาทฏฺฐปิตาย ภิกฺขุนิยา สทฺธึ อุโปสโถ กาตโพฺพ, ยาว น ตํ อธิกรณํ วูปสนฺตํ โหตี’’ติฯ

๔๑๒. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี โอวาทํ ฐเปตฺวา จาริกํ ปกฺกามิฯ ภิกฺขุนิโย อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อโยฺย อุทายี โอวาทํ ฐเปตฺวา จาริกํ ปกฺกมิสฺสตี’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, โอวาทํ ฐเปตฺวา จาริกา ปกฺกมิตพฺพาฯ โย ปกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน [เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู (สฺยา. กํ.)] พาลา อพฺยตฺตา โอวาทํ ฐเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, พาเลน อพฺยเตฺตน โอวาโท ฐเปตโพฺพฯ โย ฐเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อวตฺถุสฺมึ อการเณ โอวาทํ ฐเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อวตฺถุสฺมึ อการเณ โอวาโท ฐเปตโพฺพฯ โย ฐเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โอวาทํ ฐเปตฺวา วินิจฺฉยํ น เทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, โอวาทํ ฐเปตฺวา วินิจฺฉโย น ทาตโพฺพฯ โย น ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺ

สา’’ติฯ

๔๑๓. [ปาจิ. ๑๐๕๔] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย โอวาทํ น คจฺฉนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา โอวาโท น คนฺตพฺโพฯ ยา น คจฺเฉยฺย, ยถาธมฺโม กาเรตพฺพา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน สพฺโพ ภิกฺขุนิสงฺโฆ โอวาทํ คจฺฉติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘ชายาโย อิมา อิเมสํ, ชาริโย อิมา อิเมสํ, อิทานิ อิเม อิมาหิ สทฺธิํ อภิรมิสฺสนฺตี’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, สพฺเพน ภิกฺขุนิสงฺเฆน โอวาโท คนฺตพฺโพฯ คจฺเฉยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตูหิ ปญฺจหิ ภิกฺขุนีหิ โอวาทํ คนฺตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน จตฺตาโรฺส ปญฺจ ภิกฺขุนิโย โอวาทํ คจฺฉนฺติฯ มนุสฺสา ตเถว อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘ชายาโย อิมา อิเมสํ, ชาริโย อิมา อิเมสํ, อิทานิ อิเม อิมาหิ สทฺธิํ อภิรมิสฺสนฺตี’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, จตูหิ ปญฺจหิ ภิกฺขุนีหิ โอวาโท คนฺตพฺโพฯ คจฺเฉยฺยุํ เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว ติโสฺส ภิกฺขุนิโย [ภิกฺขุนีหิ (ก.)] โอวาทํ คนฺตุํฯ เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘ภิกฺขุนิสงฺโฆ, อยฺย, ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปาเท วนฺทติ, โอวาทูปสงฺกมนญฺจ ยาจติ; ลภตุ กิร, อยฺย, ภิกฺขุนิสงฺโฆ โอวาทูปสงฺกมน’นฺติฯ เตน ภิกฺขุนา ปาติโมกฺขุทฺเทสโก อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘ภิกฺขุนีสงฺโฆ, ภนฺเต, ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปาเท วนฺทติ, โอวาทูปสงฺกมนญฺจ ยาจติ; ลภตุ กิร, ภนฺเต, ภิกฺขุนิสงฺโฆ โอวาทูปสงฺกมน’นฺติฯ ปาติโมกฺขุทฺเทสเกน วตฺตพฺพ – ‘อตฺถิ โกจิ ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทโก สมฺมโต’ติ? สเจ โหติ โกจิ ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทโก สมฺมโต, ปาติโมกฺขุทฺเทสเกน วตฺตพฺพ – ‘อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทโก สมฺมโต, ตํ ภิกฺขุนิสงฺโฆ อุปสงฺกมตู’ติฯ สเจ น โหติ โกจิ ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทโก สมฺมโต, ปาติโมกฺขุทฺเทสเกน วตฺตพฺพ – ‘โก อายสฺมา อุสฺสหติ ภิกฺขุนิโย โอวทิตุ’นฺติ? สเจ โกจิ อุสฺสหติ ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํ, โส จ โหติ อฏฺฐหงฺเคหิ สมนฺนาคโต, สมฺมนฺนิตฺวา วตฺตพฺพ – ‘อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทโก สมฺมโต, ตํ ภิกฺขุนิสงฺโฆ อุปสงฺกมตู’ติฯ สเจ น โกจิ อุสฺสหติ ภิกฺขุนิโย โอวทิตุํ, ปาติโมกฺขุทฺเทสเกน วตฺตพฺพ – ‘นตฺถิ โกจิ ภิกฺขุ ภิกฺขุโนวาทโก สมฺมโต, ปาสาทิเกน ภิกฺขุนิสงฺโฆ สมฺปาเทตู’’ติฯ

๔๑๔. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โอวาทํ น คณฺหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, โอวาโท น คเหตพฺโพฯ โย น คเณฺหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ พาโล โหติฯ ตํ ภิกฺขุนิโย อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘โอวาทํ, อยฺย, คณฺหาหี’’ติ ฯ ‘‘อหญฺหิ, ภคินี, พาโล; กถาหํ โอวาทํ คณฺหามี’’ติ? ‘‘คณฺหาหยฺย , โอวาทํ; เอวญฺหิ ภควตา ปญฺญตฺตํ – ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีนํ โอวาโท คเหตพฺโพ’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฐเปตฺวา พาลํ, อวเสเสหิ โอวาทํ คเหตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ ตํ ภิกฺขุนิโย อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘โอวาทํ, อยฺย คณฺหาหี’’ติฯ ‘‘อหญฺหิ, ภคินี, คิลาโน; กถาหํ โอวาทํ คณฺหามี’’ติ? ‘‘คณฺหาหยฺย, โอวาทํ; เอวญฺหิ ภควตา ปญฺญตฺตํ – ฐเปตฺวา พาลํ, อวเสเสหิ โอวาโท คเหต

โพฺพ''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฐเปตฺวา พาลํ, ฐเปตฺวา คิลานํ, อวเสเสหิ โอวาทํ คเหตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คมิโก โหติฯ ตํ ภิกฺขุนิโย อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุํ – ''โอวาทํ, อยฺย, คณฺหาหี''ติฯ ''อหญฺหิ, ภคินี, คมิโก; กถาหํ โอวาทํ คณฺหามี''ติ? ''คณฺหาหยฺย, โอวาทํ; เอวญฺหิ ภควตา ปญฺญตฺตํ – ฐเปตฺวา พาลํ, ฐเปตฺวา คิลานํ, อวเสเสหิ โอวาโท คเหตโพฺพ''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฐเปตฺวา พาลํ, ฐเปตฺวา คิลานํ, ฐเปตฺวา คมิกํ, อวเสเสหิ โอวาทํ คเหตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อรเญฺญ วิหรติฯ ตํ ภิกฺขุนิโย อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุํ – ''โอวาทํ, อยฺย, คณฺหาหี''ติฯ ''อหญฺหิ, ภคินี, อรเญฺญ วิหรามิ; กถาหํ โอวาทํ คณฺหามี''ติ? ''คณฺหาหยฺย , โอวาทํ; เอวญฺหิ ภควตา ปญฺญตฺตํ – ฐเปตฺวา พาลํ, ฐเปตฺวา คิลานํ, ฐเปตฺวา คมิกํ, อวเสเสหิ โอวาโท คเหตโพฺพ''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อารญฺญิเกน ภิกฺขุนา โอวาทํ คเหตุํ, สเงฺกตญฺจ กาตุํ – อตฺร ปติหริสฺสามี''ติฯ

๔๑๕. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โอวาทํ คเหตฺวา น อาโรเจนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, โอวาโท น อาโรเจตโพฺพฯ โย น อาโรเจยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู โอวาทํ คเหตฺวา น ปจฺจาหรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, โอวาโท น ปจฺจาหริตโพฺพฯ โย น ปจฺจาหเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย สเงฺกตํ น คจฺฉนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา สเงฺกตํ น คนฺตพฺพํฯ ยา น คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

๔๑๖. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ทีฆานิ กายพนฺธนานิ ธาเรนฺติ, เตเหว ผาสุกา นาเมนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ทีฆํ กายพนฺธนํ ธาเรตพฺพํฯ ยา ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา เอกปริยากตํ [เอกปริยายกตํ (สฺยา.)] กายพนฺธนํ, น จ เตน ผาสุกา นาเมตพฺพาฯ ยา นาเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย วิลีเวน [วิลิเวน (ก.)] ปเฏฺฏน ผาสุกา นาเมนฺติ…เป.… จมฺมปเฏฺฏน ผาสุกา นาเมนฺติฯ ทุสฺสปเฏฺฏน ผาสุกา นาเมนฺติฯ ทุสฺสเวณิยา ผาสุกา นาเมนฺติฯ ทุสฺสวฏฺฏิยา ผาสุกา นาเมนฺติฯ โจฬปเฏฺฏน ผาสุกา นาเมนฺติฯ โจฬเวณิยา ผาสุกา นาเมนฺติฯ โจฬวฏฺฏิยา ผาสุกา นาเมนฺติฯ สุตฺตเวณิยา ผาสุกา นาเมนฺติฯ สุตฺตวฏฺฏิยา ผาสุกา นาเมนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ ํฯ ''น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา วิลีเวน ปเฏฺฏน ผาสุกา นาเมตพฺพา…เป.… น สุตฺตวฏฺฏิยา ผาสุกา นาเมตพฺพาฯ ยา นาเมยฺย อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย อฎฺฐิเลฺลน ชฆนํ ฆํสาเปนฺติ…เป.… โคหนุเกน ชฆนํ โกฎฺฎาเปนฺติ, หตฺถํ โกฎฺฎาเปนฺติ, หตฺถโกจฺฉํ โกฎฺฎาเปนฺติ, ปาทํ โกฎฺฎาเปนฺติ, ปาทโกจฺฉํ โกฎฺฎาเปนฺติ, อูรุํ โกฎฺฎาเปนฺติ, มุขํ โกฎฺฎาเปนฺติ, ทนฺตมํสํ โกฎฺฎาเปนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ

อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา อฎฺฐิเลฺลน ชฆนํ ฆํสาเปตพฺพํ…เป…. น ทนฺตมํสํ โกฏฺฏา เปตพฺพํฯ ยา โกฏฺฏาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

๔๑๗. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย มุขํ อาลิมฺปนฺติ…เป…. มุขํ อุมฺมทฺทนฺติ, มุขํ จุณฺณนฺติ, มโนสิลิกาย มุขํ ลญฺฉนฺติ, องฺคราคํ กโรนฺติ, มุขราคํ กโรนฺติ, องฺคราคมุขราคํ กโรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว , ภิกฺขุนิยา มุขํ อาลิมฺปิตพฺพํ…เป…. น มุขํ อุมฺมทฺทิตพฺพํ, น มุขํ จุณฺณตพฺพํ, น มโนสิลิกาย มุขํ ลญฺฉิตพฺพํ, น องฺคราโค กาตโพฺพ, น มุขราโค กาตโพฺพ, น องฺคราคมุขราโค กาตโพฺพฯ ยา กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย อวงฺคํ [อปางฺคํ (?)] กโรนฺติ…เป…. วิเสสกํ กโรนฺติ, โอโลกนเกน โอโลเกนฺติ, สาโลเก ติฏฺฐนฺติ; นจฺจํ [สนจฺจํ (สี. สฺยา.), สมชฺชํ (ก.)] การาเปนฺติ, เวสึ วุฏฺฐาเปนฺติ, ปานาคารํ ฐเปนฺติ, สูนํ ฐเปนฺติ, อาปณํ ปสาเรนฺติ, วฑฺฒึ ปโยเชนฺติ, วณิชฺชํ ปโยเชนฺติ, ทาสํ อุปฏฺฐาเปนฺติ, ทาสึ อุปฏฺฐาเปนฺติ, กมฺมการํ อุปฏฺฐาเปนฺติ, กมฺมการึ อุปฏฺฐาเปนฺติ, ติรจฺฉานคตํ อุปฏฺฐาเปนฺติ, หรีตกปกฺกิกํ [หรีตกปณฺณิกํ (ก.)] ปกิณนฺติ, นมตกํ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา อวงฺคํ กาตพฺพํ…เป…. น วิเสสกํ กาตพฺพํ, น โอโลกนเกน โอโลเกตพฺพํ, น สาโลเก ฐาตพฺพํ, น นจฺจํ การาเปตพฺพํ, น เวสี วุฏฺฐาเปตพฺพา, น ปานาคารํ ฐเปตพฺพํ, น สูนา ฐเปตพฺพา, น อาปโณ ปสาเรตโพฺพ, น วฑฺฒิ ปโยเชตพฺพา, น วณิชฺชา ปโยเชตพฺพา, น ทาโส อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, น ทาสี อุปฏฺฐาเปตพฺพา, น กมฺมกาโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, น กมฺมการี อุปฏฺฐาเปตพฺพา, น ติรจฺฉานคโต อุปฏฺฐาเปตโพฺพ, น หรีตกปกฺกิกํ ปกิณิตพฺพํ, น นมตกํ ธาเรตพฺพํฯ ยา ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

๔๑๘. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย สพฺพนีลกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. สพฺพปีตกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, สพฺพโลหิตกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, สพฺพมญฺชิฏฺฐิกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, สพฺพกณฺหานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, สพฺพมหารงฺครตฺตานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, สพฺพมหานามรตฺตานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, อจฺฉินฺนทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, ทีฆทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, ปุปฺผทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, ผลทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ, กญฺจุกํ ธาเรนฺติ, ติรีฏกํ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา สพฺพนีลกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ…เป…. น ติรีฏกํ ธาเรตพฺพํฯ ยา ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

๔๑๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา ภิกฺขุนี กาลํ กโรนฺตี เอวมาห – ‘‘มมจฺจเยน มยฺหํ ปริกฺขาโร สงฺฆสฺส โหตู’’ติฯ ตตฺถ ภิกฺขู จ ภิกฺขุนิโย จ วิวทนฺติ – ‘‘อมฺหากํ โหติ, อมฺหากํ โหตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘ภิกฺขุนี เจ, ภิกฺขเว , กาลํ กโรนฺตี เอวํ วเทยฺย – ‘มมจฺจเยน มยฺหํ ปริกฺขาโร สงฺฆสฺส โหตู’ติ, อนิสฺสโร ตตฺถ ภิกฺขุสโงฺฆ, ภิกฺขุนิสงฺฆเสฺสเวตํฯ สิกฺขมานา เจ, ภิกฺขเว…เป…. สามเณรี เจ, ภิกฺขเว, กาลํ กโรนฺตี เอวํ วเทยฺย – ‘มมจฺจเยน มยฺหํ ปริกฺขาโร สงฺฆสฺส โหตู’ติ, อนิสฺสโร ตตฺถ ภิกฺขุสโงฺฆ, ภิกฺขุนิสงฺฆเสฺสเวตํฯ ภิกฺขุ เจ, ภิกฺขเว, กาลํ กโรโนฺต เอวํ วเทยฺย – ‘มมจฺจเยน มยฺหํ ปริกฺขาโร สงฺฆสฺส โหตู’ติ, อนิสฺสโร ตตฺถ ภิกฺขุนิสโงฺฆ, ภิกฺขุสงฺฆเสฺสเวตํฯ สามเณโร เจ, ภิกฺขเว…เป…. อุปาสโก เจ, ภิกฺขเว…

เป.... อุปาสิกา เจ, ภิกฺขเว...เป.... อโญฺญ เจ, ภิกฺขเว, โกจิ กาลํ กโรนฺต เอวํ วเทยฺย – ‘มมจฺจเยน มยฺหํ ปริกฺขาโร สงฺฆสฺส โหตู’ติ, อนิสฺสโร ตตฺถ ภิกฺขุนิสงฺโฆ, ภิกฺขุสงฺฆสฺเสเวต’’นฺติฯ

๔๒๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา อิตฺถี ปุราณมลฺลี ภิกฺขุนีสุ ปพฺพชิตา โหติฯ สา รถิกาย ทุพฺพลกํ ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา อํสกูเฏน ปหารํ ทตฺวา ปาเตสิ [ปวเฏฺฐสิ (สี.)]ฯ ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม, ภิกฺขุนี, ภิกฺขุสฺส ปหารํ ทสฺสตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุสฺส ปหาโร ทาตโพฺพฯ ยา ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา ทูรโตว โอกฺกมิตฺวา มคฺคํ ทาตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา อิตฺถี ปวุตฺถปติกา ชาเรน คพฺภินี โหติฯ สา คพฺภํ ปาเตตฺวา กุลูปิกํ ภิกฺขุนึ เอตทโวจ – ‘‘หนฺทเยฺย, อิมํ คพฺภํ ปเตฺตน นีหรา’’ติฯ อถ โข สา ภิกฺขุนี ตํ คพฺภํ ปเตฺต ปกฺขิปิตฺวา สงฺฆาฏิยา ปฏิจฺฉาเทตฺวา อคมาสิฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรน ปิณฺฑจาริเกน ภิกฺขุนา สมาทานํ กตํ โหติ – ‘ยาหํ ปฐมํ ภิกฺขํ ลภิสฺสามิ, น ตํ อทตฺวา ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา ปริภุญฺชิสฺสามี’ติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุนึ ปสฺสิตฺวา เอตทโวจ – ‘‘หนฺท, ภคินิ, ภิกฺขํ ปฏิคฺคณฺหา’’ติฯ ‘‘อลํ อยฺยา’’ติฯ ทุติยมฺปิ โข...เป.... ตติยมฺปิ โข โส ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุนึ เอตทโวจ – ‘‘หนฺท, ภคินิ, ภิกฺขํ ปฏิคฺคณฺหา’’ติฯ ‘‘อลํ อยฺยา’’ติฯ ‘‘มยา โข, ภคินิ, สมาทานํ กตํ – ‘ยาหํ ปฐมํ ภิกฺขํ ลภิสฺสามิ, น ตํ อทตฺวา ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุนิยา วา ปริภุญฺชิสฺสามี’ติฯ หนฺท , ภคินิ, ภิกฺขํ ปฏิคฺคณฺหา’’ติฯ อถ โข สา ภิกฺขุนี เตน ภิกฺขุนา นิปฺปีฬิยมานา นีหริตฺวา ปตฺตํ ทเสฺสสิ – ‘‘ปสฺส, อยฺย, ปเตฺต คพฺภํ; มา จ กสฺสจิ อาโรเจสี’’ติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุนี ปเตฺตน คพฺภํ นีหริสฺสตี’’ติ! อถ โข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา...เป.... เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุนี ปเตฺตน คพฺภํ นีหริสฺสตี’’ติ! ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ปเตฺตน คโพฺภ นีหริตโพฺพฯ ยา นีหเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา นีหริตฺวา ปตฺตํ ทเสฺสตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา ปริวเตฺตตฺวา ปตฺตมูลํ ทเสฺสนฺติฯ ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา ปริวเตฺตตฺวา ปตฺตมูลํ ทเสฺสสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา ปริวเตฺตตฺวา ปตฺตมูลํ ทเสฺสตพฺพํฯ ยา ทเสฺสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุํ ปสฺสิตฺวา อุกฺกุชฺชิตฺวา ปตฺตํ ทเสฺสตุํฯ ยญฺจ ปเตฺต อามิสํ โหติ, เตน จ ภิกฺขุ นิมเนฺตตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ รถิกาย ปุริสพฺยญฺชนํ ฉฑฺฑิตํ โหติฯ ตํ ภิกฺขุนิโย สกฺกจฺจํ อุปนิชฺฌายึสุฯ มนุสฺสา อุกฺกุฏฺฐึ อกํสุฯ ตา ภิกฺขุนิโย มงฺกู อเหสุํฯ อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย อุปสฺสยํ คนฺตฺวา ภิกฺขุนีนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ยา ตา ภิกฺขุนิโย อปฺปิจฺฉา...เป.... ตา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุนิโย ปุริสพฺยญฺชนํ อุปนิชฺฌายิสฺสนฺตี’’ติ! อถ โข ตา ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ปุริสพฺยญฺชนํ อุปนิชฺฌายิตพฺพํฯ ยา อุปนิชฺฌาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

๔๒๑. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ภิกฺขูนํ อามิสํ เทนฺติฯ ภิกฺขู ภิกฺขุนีนํ เทนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา อตฺตโน ปริโภคตฺถาย ทินฺนํ

อเณฺญสํ ทสฺสนฺติ! มยมฺปิ น ชานาม ทานํ ทาตุ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อตฺตโน ปริโภคตฺถาย ทินฺนํ อเณฺญสํ ทาตพฺพํฯ โย ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ อามิสํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺฆสฺส ทาตุ’’นฺติฯ พาฬฺหตรํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุคฺคลิกมฺปิ ทาตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ สนฺนิธิกตํ อามิสํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ สนฺนิธึ ภิกฺขุนีหิ [ภิกฺขุนีหิ ภิกฺขูหิ (สี.)] ปฏิคฺคาหาเปตฺวา [ปฏิคฺคหาเปตฺวา (ก.)] ปริภุญฺชิตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ภิกฺขุนีนํ อามิสํ เทนฺติฯ ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ เทนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขุนิโย อตฺตโน ปริโภคตฺถาย ทินฺนํ อเณฺญสํ ทสฺสนฺติ! มยมฺปิ น ชานาม ทานํ ทาตุ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา อตฺตโน ปริโภคตฺถาย ทินฺนํ อเณฺญสํ ทาตพฺพํฯ ยา ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนีนํ อามิสํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺฆสฺส ทาตุ’’นฺติฯ พาฬฺหตรํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุคฺคลิกมฺปิ ทาตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนีนํ สนฺนิธิกตํ อามิสํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีนํ สนฺนิธึ ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีหิ [ภิกฺขูหิ ภิกฺขุนีหิ (สี.)] ปฏิคฺคาหาเปตฺวา ปริภุญฺชิตุ’’นฺติฯ

๔๒๒. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ เสนาสนํ อุสฺสนฺนํ โหติ, ภิกฺขุนีนํ [ภิกฺขุนีนํ เสนาสนํ (สฺยา. กํ.)] น โหติฯ ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสุํ – ‘สาธุ, ภนฺเต, อยฺยา อมฺหากํ เสนาสนํ เทนฺตุ ตาวกาลิก’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนีนํ เสนาสนํ ทาตุํ ตาวกาลิก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อุตุนิโย ภิกฺขุนิโย โอนทฺธมญฺจํ โอนทฺธปีฐํ อภินิสีทนฺติปิ อภินิปชฺชนฺติปิฯ เสนาสนํ โลหิเตน มกฺขิยฺยติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา โอนทฺธมญฺจํ โอนทฺธปีฐํ อภินิสีทิตพฺพํ อภินิปชฺชิตพฺพํฯ ยา อภินิสีเทยฺย วา อภินิปเชฺชยฺย วา อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาวสถจีวร’’นฺติฯ อาวสถจีวรํ โลหิเตน มกฺขิยฺยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ , ภิกฺขเว, อาณิโจฬก’’นฺติฯ โจฬกํ นิปตติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สุตฺตเกน พนฺธิตฺวา อูรุยา พนฺธิตุ’’นฺติ ฯ สุตฺตํ ฉิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สํเวลฺลิยํ, กฏิสุตฺตก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย สพฺพกาลํ กฏิสุตฺตกํ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา สพฺพกาลํ กฏิสุตฺตกํ ธาเรตพฺพํฯ ยา ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุตุนิยา กฏิสุตฺตก’’นฺติฯ

ทุติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๓. ตติยภาณวาโร

๔๒๓. เตน โข ปน สมเยน อุปสมฺปนฺนาโย ทิสฺสนฺติ – อนิมิตฺตาปิ, นิมิตฺตมตฺตาปิ, อโลหิตาปิ, ธุวโลหิตาปิ, ธุวโจฬาปิ, ปคฺฆรนฺตีปิ, สิขรีณีปิ, อิตฺถิปณฺฑกาปิ, เวปุริสิกาปิ, สมฺภินฺนาปิ, อุภโตพฺยญฺชนาปิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปสมฺปาเทนฺติยา จตุวีสติ อนฺตรายิเก ธมฺเม ปุจฺฉิตุํฯ เอวญฺจ ปน , ภิกฺขเว, ปุจฺฉิตพฺพา – ‘นสิ อนิมิตฺตา, นสิ นิมิตฺตมตฺตา, นสิ อโลหิตา, นสิ ธุวโลหิตา, นสิ ธุวโจฬา, นสิ ปคฺฆรนฺตี, นสิ สิขรณี [สิขรีณี (สี. สฺยา.)], นสิ อิตฺถิปณฺฑกา, นสิ เวปุริสิกา, นสิ สมฺภินฺนา, นสิ อุภโตพฺยญฺชนา? สนฺติ เต เอวรูปา อาพาธา – กุฏฺฐํ, คณฺฑo, กิลาโส, โสโส, อปมาโร? มนุสฺสาสิ, อิตฺถีสิ, ภุชิสฺสาสิ, อณณาสิ, นสิ ราชภฏี? อนุญฺญาตาสิ มาตาปิตูหิ, สามิเกน? ปริปุณฺณวีสติวสฺสาสิ, ปริปุณฺณํ เต ปตฺตจีวรํ, กินฺนามาสิ, กานามา เต ปวตฺตินี’’ติ?

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภิกฺขุนีนํ อนฺตรายิเก ธมฺเม ปุจฺฉนฺติฯ อุปสมฺปทาเปกฺขาโย วิตฺถายนฺติ, มงฺกู โหนฺติ, น สกฺโกนฺติ วิสฺสชฺเชตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกโตอุปสมฺปนฺนาย ภิกฺขุนิสงฺเฆ วิสุทฺธาย ภิกฺขุสงฺเฆ อุปสมฺปาเทตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย อนนุสิฏฺฐา อุปสมฺปทาเปกฺขาโย อนฺตรายิเก ธมฺเม ปุจฺฉนฺติฯ อุปสมฺปทาเปกฺขาโย วิตฺถายนฺติ, มงฺกู โหนฺติ, น สกฺโกนฺติ วิสฺสชฺเชตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฐมํ อนุสาสิตฺวา ปจฺฉา อนฺตรายิเก ธมฺเม ปุจฺฉิตุ’’นฺติฯ

ตเตฺถว สงฺฆมเชฺฌ อนุสาสนฺติฯ อุปสมฺปทาเปกฺขาโย ตเถว วิตฺถายนฺติ, มงฺกู โหนฺติ , น สกฺโกนฺติ วิสฺสชฺเชตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกมนฺตํ อนุสาสิตฺวา สงฺฆมเชฺฌ อนฺตรายิเก ธมฺเม ปุจฺฉิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อนุสาสิตพฺพาฯ

๔๒๔. ‘‘ปฐมํ อุปชฺฌํ คาหาเปตพฺพาฯ อุปชฺฌํ คาหาเปตฺวา ปตฺตจีวรํ อาจิกฺขิตพฺพํ – ‘อยํ เต ปตฺโต, อยํ สงฺฆาฏิ, อยํ อุตฺตราสงฺโค, อยํ อนฺตรวาสโก, อิทํ สํกจฺจิกํ [สงฺกจฺฉิกํ (สฺยา.)], อยํ อุทกสาฏิกา; คจฺฉ อมุมฺหิ โอกาเส ติฏฺฐาหี’’ติฯ

พาลา อพฺยตฺตา อนุสาสนฺติฯ ทุรนุสิฏฺฐา อุปสมฺปทาเปกฺขาโย วิตฺถายนฺติ, มงฺกู โหนฺติ, น สกฺโกนฺติ วิสฺสชฺเชตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, พาลาย อพฺยตฺตาย อนุสาสิตพฺพาฯ ยา อนุสาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พฺยตฺตาย ภิกฺขุนิยา ปฏิพลาย อนุสาสิตุ’’นฺติฯ

อสมฺมตา อนุสาสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, อสมฺมตาย อนุสาสิตพฺพาฯ ยา อนุสาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมฺมตาย อนุสาสิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพา – อตฺตนา วา อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํ, ปราย วา ปรา สมฺมนฺนิตพฺพาฯ

‘‘กถญฺจ อตฺตนาว [อตฺตนา วา (ก.)] อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํ? พฺยตฺตาย ภิกฺขุนิยา ปฏิพลาย สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ – ‘สุณาตุ เม, อยฺเย, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย

อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามํ อนุสาเสยฺย’นฺติฯ เอวํ อตฺตนาว อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํฯ

“กถญฺจ ปราย [ปราย วา (ก.)] ปรา สมฺมนฺนิตพฺพา? พฺยตฺตาย ภิกฺขุนิยา ปฏิพลาย สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ – ‘สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามํ อนุสาเสยฺยา’ติฯ เอวํ ปราย ปรา สมฺมนฺนิตพฺพาฯ

“ตาย สมฺมตาย ภิกฺขุนิยา อุปสมฺปทาเปกฺขํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนียา – ‘สุณสิ อิตฺถนฺนาเมฯ อยํ เต สจฺจกาโล, ภูตกาโลฯ ยํ ชาตํ ตํ สงฺฆมเชฺฌ ปุจฺฉเนฺต สนฺตํ อตฺถีติ วตฺตพฺพํ, อสนฺตํ นตฺถีติ วตฺตพฺพํฯ มา โข วิตฺถายิ [วิตฺถาสิ (ก.)], มา โข มงฺกุ อโหสิฯ เอวํ ตํ ปุจฺฉิสฺสนฺติ – นสิ อนิมิตฺตา, นสิ นิมิตฺตมตฺตา, นสิ อโลหิตา, นสิ ธุวโลหิตา, นสิ ธุวโจฬา, นสิ ปคฺฆรนฺตี, นสิ สิขริณี, นสิ อิตฺถิปณฺฑกา, นสิ เวปุริสิกา, นสิ สมฺภินฺนา, นสิ อุภโตพฺยญฺชนา? สนฺติ เต เอวรูปา อาพาธา – กุฏฺฐํ, คโณฺฑ, กิลาโส, โสโส, อปมาโร? มนุสฺสาสิ, อิตฺถีสิ, ภุชิสฺสาสิ, อณณาสิ, นสิ ราชภฏี? อนุญฺญาตาสิ มาตาปิตูหิ, สามิเกน? ปริปุณฺณวีสติวสฺสาสิ, ปริปุณฺณํ เต ปตฺตจีวรํ, กินฺนามาสิ, กานามา เต ปวตฺตินี’ติ ?

“เอกโต อาคจฺฉนฺติฯ น เอกโต อาคนฺตพฺพํฯ อนุสาสิกาย ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ – ‘สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ อนุสิฏฺฐา สา มยาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อิตฺถนฺนามา อาคเจฺฉยฺยา’ติฯ ‘อาคจฺฉาหี’ติ วตฺตพฺพาฯ

“เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ การาเปตฺวา ภิกฺขุนีนํ ปาเท วนฺทาเปตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทาเปตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคณฺหาเปตฺวา อุปสมฺปทํ ยาจาเปตพฺพา – ‘สงฺฆํ, อเยฺย, อุปสมฺปทํ ยาจามิฯ อุลฺลุมฺปตุ มํ, อเยฺย, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ทุติยมฺปิ, อเยฺย, สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจามิฯ อุลฺลุมฺปตุ มํ, อเยฺย, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ตติยมฺปิ, อเยฺย, สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจามิฯ อุลฺลุมฺปตุ มํ, อเยฺย, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายา’ติฯ พฺยตฺตาย ภิกฺขุนิยา ปฏิพลาย สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อิตฺถนฺนามํ อนฺตรายิเก ธเมฺม ปุเจฺฉยฺยนฺติฯ

“สุณสิ อิตฺถนฺนาเมฯ อยํ เต สจฺจกาโล, ภูตกาโลฯ ยํ ชาตํ ตํ ปุจฺฉามิ สนฺตํ อตฺถีติ วตฺตพฺพํ, อสนฺตํ นตฺถีติ วตฺตพฺพํฯ นสิ อนิมิตฺตา…เป.… กินฺนามาสิ, กานามา เต ปวตฺตินีติฯ พฺยตฺตาย ภิกฺขุนิยา ปฏิพลาย สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๔๒๕. “สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ ปริสุทฺธา อนฺตรายิเกหิ ธเมฺมหิ, ปริปุณฺณสฺสา ปตฺตจีวรํฯ อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย ปวตฺตินิยาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทยฺย อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย ปวตฺตินิยาฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขา ฯ ปริสุทฺธา อนฺตรายิเกหิ ธเมฺมหิ, ปริปุณฺณสฺสา ปตฺตจีวรํฯ อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ

อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย ปวตฺตินิยาฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย ปวตฺตินิยาฯ ยสฺสา อยฺยาย ขมติ อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย ปวตฺตินิยา, สา ตุณฺหสฺส; ยสฺสา นกฺขมติ, สา ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป…. ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ ปริสุทฺธา อนฺตรายิเกหิ ธเมฺมหิ, ปริปุณฺณสฺสา ปตฺตจีวรํฯ อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย ปวตฺตินิยาฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย ปวตฺตินิยาฯ ยสฺสา อยฺยาย ขมติ อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย ปวตฺตินิยา, สา ตุณฺหสฺส; ยสฺสา นกฺขมติ, สา ภาเสยฺยฯ

‘‘อุปสมฺปนฺนา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย ปวตฺตินิยาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามีติฯ

‘‘ตาวเทว ตํ อาทาย ภิกฺขุสงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ การาเปตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทาเปตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทาเปตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคณฺหาเปตฺวา อุปสมฺปทํ ยาจาเปตพฺพา – ‘อหํ, อยฺยา, อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขา ฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธา; สงฺฆํ, อยฺยา, อุปสมฺปทํ ยาจามิฯ อุลฺลุมฺปตุ มํ, อยฺยา, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายฯ อหํ, อยฺยา, อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ ทุติยมฺปิ, อยฺยา, สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจามิฯ อุลฺลุมฺปตุ มํ, อยฺยา, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายฯ อหํ, อยฺยา, อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ ตติยมฺปิ, อยฺยา, สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจามิฯ อุลฺลุมฺปตุ มํ, อยฺยา, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายา’ติฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทยฺย, อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป…. ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘อุปสมฺปนฺนา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามีติฯ

“ตาวเทว ฉายา เมตพฺพา, อุตุปฺปมาณํ อาจิกฺขิตพฺพํ, ทิวสภาโค อาจิกฺขิตโพฺพ, สงฺคีติ อาจิกฺขิตพฺพา, ภิกฺขุนิโย วตฺตพฺพา – อิมิสฺสา ตโย จ นิสฺสเย, อฏฺฐ จ อกรณียานิ อาจิเกฺขยฺยาถา’’ติฯ

๔๒๖. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ภตฺตเคฺค อาสนํ สํกสายนฺติโย กาลํ วีตินาเมสุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐนฺนํ ภิกฺขุนีนํ ยถาวุฑฺฒํ, อวเสสานํ ยถาคติก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย – ภควตา อนุญฺญาตํ อฏฺฐนฺนํ ภิกฺขุนีนํ ยถาวุฑฺฒํ, อวเสสานํ ยถาคติกนฺติ – สพฺพตฺถ อเฏฺฐว ภิกฺขุนิโย ยถาวุฑฺฒํ ปฏิพาหนฺติ, อวเสสาโย ยถาคติกํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภตฺตเคฺค อฏฺฐนฺนํ ภิกฺขุนีนํ ยถาวุฑฺฒํ, อวเสสานํ ยถาคติกํ; อญฺญตฺถ สพฺพตฺถ ยถาวุฑฺฒํ [อญฺญตฺถ ยถาวุฑฺฒํ (สฺยา.)] น ปฏิพาหิตพฺพํฯ ยา ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

๔๒๗. [ปาจิ. ๑๐๕๐ อาทโย] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย น ปวาเรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา น ปวาเรตพฺพํฯ ยา น ปวาเรยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย อตฺตนา ปวาเรตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ น ปวาเรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา อตฺตนา ปวาเรตฺวา ภิกฺขุสโงฺฆ น ปวาเรตโพฺพฯ ยา น ปวาเรยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูหิ สทฺธิํ เอกโต ปวาเรนฺติโย โกลาหลํ อกํสุฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ภิกฺขูหิ สทฺธิํ เอกโต ปวาเรตพฺพํฯ ยา ปวาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ปุเรภตฺตํ ปวาเรนฺติโย กาลํ วีตินาเมสุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปจฺฉาภตฺตํ [ภิกฺขเว ภิกฺขุนิยา ปจฺฉาภตฺตํ (สฺยา. กํ.)] ปวาเรตุ’’นฺติฯ ปจฺฉาภตฺตํ ปวาเรนฺติโย วิกาเล [วิกาลํ (ก.)] อเหสุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อชฺชตนา ภิกฺขุนิสงฺฆํ [อชฺชตนา (สี.), อชฺชตนาย (ก.)] ปวาเรตฺวา อปรชฺชุ ภิกฺขุสงฺฆํ ปวาเรตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สโพฺพ ภิกฺขุนิสโงฺฆ ปวาเรโนฺต โกลาหลํ อกาสิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกํ ภิกฺขุนิํ พฺยตฺตํ ปฏิพลํ สมฺมนฺนิตุํ – ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส อตฺถาย ภิกฺขุสงฺฆํ ปวาเรตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพาฯ ปฐมํ ภิกฺขุนี ยาจิตพฺพา, ยาจิตฺวา พฺยตฺตาย ภิกฺขุนิยา ปฏิพลาย สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุนิํ สมฺมเนฺนยฺย ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส อตฺถาย ภิกฺขุสงฺฆํ ปวาเรตุํฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุนิํ สมฺมนฺนติ ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส อตฺถาย ภิกฺขุสงฺฆํ ปวาเรตุํฯ ยสฺสา อยฺยาย ขมติ อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา สมฺมุติ ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส อตฺถาย ภิกฺขุสงฺฆํ ปวาเรตุํ, สา ตุณฺหสฺส; ยสฺสา นกฺขมติ, สา ภาเสยฺยฯ

“สมฺมตา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามา ภิกฺขุนี ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส อตฺถาย ภิกฺขุสงฺฆํ ปวาเรตุํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามีติฯ

“ตาย สมฺมตาย ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุนิสงฺฆํ อาทาย ภิกฺขุสงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘ภิกฺขุนีสโงฺฆ , อยฺยา, ภิกฺขุสงฺฆํ ปวาเรติ – ทิเฏฺฐน วา, สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทตุ [วทตุ มํ (ก.)], อยฺยา, ภิกฺขุสโงฺฆ ภิกฺขุนิสงฺฆํ อนุกมฺปํ อุปาทาย, ปสฺสโนฺต ปฏิกริสฺสติฯ ทุติยมฺปิ, อยฺยา…เป.… ตติยมฺปิ, อยฺยา, ภิกฺขุนิสโงฺฆ ภิกฺขุสงฺฆํ ปวาเรติ – ทิเฏฺฐน วา, สุเตน วา, ปริสงฺกาย วาฯ วทตุ, อยฺยา, ภิกฺขุสโงฺฆ ภิกฺขุนิสงฺฆํ อนุกมฺปํ อุปาทาย, ปสฺสโนฺต ปฏิกริสฺสตี’’ติฯ

๔๒๘. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ภิกฺขูนํ อุโปสถํ ฐเปนฺติ, ปวารณํ ฐเปนฺติ, สวจนียํ กโรนฺติ, อนุวาทํ ปฏฺฐเปนฺติ, โอกาสํ กาเรนฺติ, โจเทนฺติ, สาเรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ภิกฺขุสฺส อุโปสโถ ฐเปตโพฺพ; ฐปิโตปิ อฏฺฐปิโต; ฐเปนฺติยา อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น ปวารณา ฐเปตพฺพา; ฐปิตาปิ อฏฺฐปิตา; ฐเปนฺติยา อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น สวจนียํ กาตพฺพํ; กตมฺปิ อกตํ; กโรนฺติยา อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น อนุวาโท ปฏฺฐเปตโพฺพ; ปฏฺฐปิโตปิ อปฺปฏฺฐปิโต; ปฏฺฐเปนฺติยา อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น โอกาโส กาเรตโพฺพ ; การิโตปิ อการิโต; กาเรนฺติยา อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น โจเทตโพฺพ; โจทิโตปิ อโจทิโต; โจเทนฺติยา อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ น สาเรตโพฺพ; สาริโตปิ อสาริโต; สาเรนฺติยา อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภิกฺขุนีนํ อุโปสถํ ฐเปนฺติ, ปวารณํ ฐเปนฺติ, สวจนียํ กโรนฺติ, อนุวาทํ ปฏฺฐเปนฺติ, โอกาสํ กาเรนฺติ, โจเทนฺติ, สาเรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว ภิกฺขุนา ภิกฺขุนิยา อุโปสถํ ฐเปตุํ; ฐปิโตปิ สุฏฺฐปิโต; ฐเปนฺตสฺส อนาปตฺติฯ ปวารณํ ฐเปตุํ; ฐปิตาปิ สุฏฺฐปิตา; ฐเปนฺตสฺส อนาปตฺติฯ สวจนียํ กาตุํ; กตมฺปิ สุกตํ; กโรนฺตสฺส อนาปตฺติฯ อนุวาทํ ปฏฺฐเปตุํ; ปฏฺฐปิโตปิ สุปฺปฏฺฐปิโต; ปฏฺฐเปนฺตสฺส อนาปตฺติฯ โอกาสํ กาเรตุํ; การิโตปิ สุการิโต; กาเรนฺตสฺส อนาปตฺติฯ โจเทตุํ; โจทิตาปิ สุโจทิตา; โจเทนฺตสฺส อนาปตฺติฯ สาเรตุํ; สาริตาปิ สุสาริตา; สาเรนฺตสฺส อนาปตฺตี’’ติฯ

๔๒๙. [ปาจิ. ๑๑๘๔] เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย ยาเนน ยายนฺติ – อิตฺถิยุเตฺตนปิ ปุริสนฺตเรน, ปุริสยุเตฺตนปิ อิตฺถนฺตเรนฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… “เสยฺยถาปิ คงฺคามหิยายา’’ติ [คงฺคามหิยาติ (สี.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ยาเนน ยายิตพฺพํฯ ยา ยาเยยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา ภิกฺขุนี คิลานา โหติ, น สโกฺกติ ปทสา คนฺตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ , ภิกฺขเว, คิลานาย ยาน’’นฺติฯ อถ โข ภิกฺขุนีนํ เอตทโหสิ – “อิตฺถิยุตฺตํ นุ โข, ปุริสยุตฺตํ นุ โข’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิตฺถิยุตฺตํ ปุริสยุตฺตํ หตฺถวฏฺฏก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตริสฺสา ภิกฺขุนิยา ยานุคฺฆาเตน พาฬฺหตรํ อผาสุ อโหสิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สิวิกํ ปาฏงฺกิ’’นฺติฯ

๔๓๐. เตน โข ปน สมเยน อฑฺฒกาสี คณิกา ภิกฺขุนีสุ ปพฺพชิตา โหติฯ สา จ สาวตฺถึ คนฺตุกามา โหติ – ‘ภควโต สนฺติเก อุปสมฺปชฺชิสฺสามี’ติฯ อโสฺสสุํ โข ธุตฺตา – ‘อฑฺฒกาสี กิร คณิกา สาวตฺถึ คนฺตุกามา’ติฯ เต มเคฺค ปริยุฏฺฐึสุฯ อโสฺสสิ โข อฑฺฒกาสี คณิกา – ‘ธุตฺตา กิร มเคฺค ปริยุฏฺฐิตา’ติฯ ภควโต สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อหญฺหิ อุปสมฺปชฺชิตุกามา; กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทูเตนปิ อุปสมฺปาเทตุ’’นฺติฯ

ภิกฺขุทูเตน อุปสมฺปาเทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุทูเตน อุปสมฺปาเทตพฺพาฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ สิกฺขมานทูเตน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป.… สามเณรทูเตน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป.… สามเณริทูเตน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป.… พาลาย อพฺยตฺตาย ทูเตน อุปสมฺปาเทนฺติฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, พาลาย อพฺยตฺตาย ทูเตน อุปสมฺปาเทตพฺพาฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พฺยตฺตาย ภิกฺขุนิยา ปฏิพลาย ทูเตน อุปสมฺปาเทตุนฺติฯ

‘‘ตาย ทูตาย ภิกฺขุนิยา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อิตฺถนฺนามา, อยฺยา, อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ สา เกนจิเทว อนฺตราเยน น อาคจฺฉติฯ อิตฺถนฺนามา, อยฺยา, สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติฯ อุลฺลุมฺปตุ ตํ, อยฺยา, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายฯ อิตฺถนฺนามา, อยฺยา, อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ สา เกนจิเทว อนฺตราเยน น อาคจฺฉติฯ ทุติยมฺปิ, อยฺยา, อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติฯ อุลฺลุมฺปตุ ตํ, อยฺยา, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายฯ อิตฺถนฺนามา, อยฺยา, อิตฺถนฺนามาย อยฺยาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ สา เกนจิเทว อนฺตราเยน น อาคจฺฉติฯ ตติยมฺปิ, อยฺยา, อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติฯ อุลฺลุมฺปตุ ตํ, อยฺยา, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายา’ติ ฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ สา เกนจิเทว อนฺตราเยน น อาคจฺฉติฯ อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทยฺย อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม , ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ สา เกนจิเทว อนฺตราเยน น อาคจฺฉติฯ อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิฯ สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทาเปกฺขาฯ เอกโตอุปสมฺปนฺนา ภิกฺขุนิสเงฺฆ, วิสุทฺธาฯ สา เกนจิเทว อนฺตราเยน น อาคจฺฉติฯ อิตฺถนฺนามา สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามาย อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘อุปสมฺปนฺนา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามา อิตฺถนฺนามาย ปวตฺตินิยาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามีติฯ

‘‘ตาวเทว ฉายา เมตพฺพา, อุตุปฺปมาณํ อาจิกฺขิตพฺพํ, ทิวสภาโค อาจิกฺขิตโพฺพ, สงฺคีติ อาจิกฺขิตพฺพา, ภิกฺขุนิโย วตฺตพฺพา – ตสฺสา ตโย จ นิสฺสเย, อฎฺฐ จ อกรณียานิ อาจิเกฺขยฺยาถา’’ติฯ

๔๓๑. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย อรเญฺญ วิหรนฺติฯ ธุตฺตา ทูเสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ, อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา อรเญฺญ วตฺถพฺพํฯ ยา วเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรน อุปาสเกน ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส อุโทฺทสิโต ทิโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุโทฺทสิต’’นฺติฯ อุโทฺทสิโต น สมฺมติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปสฺสย’’นฺติฯ อุปสฺสโย น สมฺมติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นวกมฺม’’นฺติฯ นวกมฺมํ น สมฺมติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุคฺคลิกมฺปิ กาตุ’’นฺติฯ

๔๓๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา อิตฺถี สนฺนิสิน្នคพฺภา ภิกฺขุนีสุ ปพฺพชิตา โหติฯ ตสฺสา ปพฺพชิตาย คโพฺภ วุฎฺฐาติฯ อถ โข ตสฺสา ภิกฺขุนิยา เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข มยา อิมสฺมิํ ทารเก ปฎิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โปเสตุํ, ยาว โส ทารโก วิญฺญุตํ ปาปุณาตี’’ติฯ

อถ โข ตสฺสา ภิกฺขุนิยา เอตทโหสิ – ‘‘มยา จ น ลพฺภา เอกิกาย วตฺถุํ, อญฺญาย จ ภิกฺขุนิยา น ลพฺภา ทารเกน สห วตฺถุํ, กถํ นุ โข มยา ปฎิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกํ ภิกฺขุนิํ สมฺมนฺนิตฺวา ตสฺสา ภิกฺขุนิยา ทุติยํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพาฯ ปฐมํ ภิกฺขุนี ยาจิตพฺพา, ยาจิตฺวา พฺยตฺตาย ภิกฺขุนิยา ปฎิพลาย สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุนิํ สมฺมเนฺนยฺย อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา ทุติยํฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, อเยฺย, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุนิํ สมฺมนฺนติ อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา ทุติยํฯ ยสฺสา อยฺยาย ขมติ อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา สมฺมุติ อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา ทุติยาย, สา ตุณฺหสฺส; ยสฺสา นกฺขมติ, สา ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมตา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามา ภิกฺขุนี อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา ทุติยาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อถ โข ตสฺสา ทุติยิกาย ภิกฺขุนิยา เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข มยา อิมสฺมิํ ทารเก ปฎิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฐเปตฺวา สาคารํ ยถา อญฺญสฺมิํ ปุริเส ปฎิปชฺชนฺติ [ปฎิปชฺชติ (สฺยา.)] เอวํ ตสฺมิํ ทารเก ปฎิปชฺชิตุ’’นฺติฯ

๔๓๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา ภิกฺขุนี ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺนา โหติ มานตฺตจารินีฯ อถ โข ตสฺสา ภิกฺขุนิยา เอตทโหสิ – ‘‘มยา จ น ลพฺภา เอกิกาย วตฺถุํ, อญฺญาย จ ภิกฺขุนิยา

น ลพฺภา สห มยา วตฺถุํ, กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกํ ภิกฺขุนึ สมฺมนฺนิตฺวา ตสฺสา ภิกฺขุนิยา ทุติยํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพาฯ ปฐมํ ภิกฺขุนี ยาจิตพฺพา, ยาจิตฺวา พฺยตฺตาย ภิกฺขุนิยา ปฏิพลาย สงฺโฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, อยฺเย, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุนึ สมฺมเนฺนยฺย อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา ทุติยํฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, อยฺเย, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุนึ สมฺมนฺนติ อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา ทุติยํฯ ยสฺสา อยฺยาย ขมติ อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา สมฺมุติ อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา ทุติยาย, สา ตุณฺหสฺส; ยสฺสา นกฺขมติ, สา ภาเสยฺยฯ

“สมฺมตา สเงฺฆน อิตฺถนฺนามา ภิกฺขุนี อิตฺถนฺนามาย ภิกฺขุนิยา ทุติยาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๔๓๔. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา ภิกฺขุนี สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย วิพฺภมิฯ สา ปุน ปจฺจาคนฺตฺวา ภิกฺขุนิโย อุปสมฺปทํ ยาจิ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา สิกฺขาปจฺจกฺขานํ; ยเทว สา วิพฺภนฺตา ตเทว สา อภิกฺขุนี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา ภิกฺขุนี สกาวาสา ติตฺถายตนํ สงฺกมิฯ สา ปุน ปจฺจาคนฺตฺวา ภิกฺขุนิโย อุปสมฺปทํ ยาจิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “ยา สา, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนี สกาวาสา ติตฺถายตนํ สงฺกนฺตา, สา อาคตา น อุปสมฺปาเทตพฺพา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ปุริเสหิ อภิวาทนํ , เกสเจฺฉทนํ, นขเจฺฉทนํ, วณปฺปฏิกมฺมํ, กุกฺกุจฺจายนฺตา น สาทิยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สาทิตุ’’นฺติ [สาทิยิตุํ (ก.)]ฯ

๔๓๕. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ปลฺลเงฺกน นิสีทนฺติ ปณฺหิสมฺผสฺสํ สาทิยนฺตี [สาทิยนฺตา (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ปลฺลเงฺกน นิสีทิตพฺพํฯ ยา นิสีเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรา ภิกฺขุนี คิลานา โหติฯ ตสฺสา วินา ปลฺลเงฺกน น ผาสุ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา อฑฺฒปลฺลงฺก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย วจฺจกุฎิยา วจฺจํ กโรนฺติ ฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุนิโย ตเตฺถว คพฺภํ ปาเตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ “น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา วจฺจกุฎิยา วโจฺจ กาตโพฺพฯ ยา กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เหฎฺฐา วิวเฎ อุปริปฎิจฺฉเนฺน วจฺจํ กาตุ’’นฺติฯ

๔๓๖. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย จุเณฺณน นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป.… เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ “น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา จุเณฺณน นหายิตพฺพํฯ ยา นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กุกฺกุสํ มตฺติก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย วาสิตกาย มตฺติกาย นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา วาสิตกาย มตฺติกาย นหายิตพฺพํฯ ยา นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปกติมตฺติก’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ชนฺตาฆเร นหายนฺติโย โกลาหลํ อกํสุฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ชนฺตาฆเร นหายิตพฺพํฯ ยา นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ปฏิโสเต นหายนฺติ ธาราสมฺผสฺสํ สาทิยนฺตีฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว , ภิกฺขุนิยา ปฏิโสเต นหายิตพฺพํฯ ยา นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย อติเตฺถ นหายนฺติฯ ธุตฺตา ทูเสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา อติเตฺถ นหายิตพฺพํฯ ยา นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขุนิโย ปุริสติเตฺถ นหายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหินี กามโภคินิโยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ปุริสติเตฺถ นหายิตพฺพํฯ ยา นหาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มหิลาติเตฺถ นหายิตุ’’นฺติฯ

ตติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

ภิกฺขุนิกฺขนฺธโก ทสโมฯ

อิมสฺมิํ ขนฺธเก วตฺถู เอกสตํฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

ปพฺพชฺชํ โคตมี ยาจิ, นานุญฺญาสิ ตถาคโต;
กปิลวตฺถุ เวสาลิํ, อคมาสิ วินายโกฯ

รโชกิเณฺณน โกฏฺฐเก, อานนฺทสฺส ปเวทยิ;
ภโพฺพติ นยโต ยาจิ, มาตาติ โปสิกาติ จฯ

วสฺสสตํ ตทหุ จ, อภิกฺขุปจฺจาสีสนา;
ปวารณา ครุธมฺมา, เทฺว วสฺสา อนโกฺกสนาฯ

โอวโฎ จ อฏฺฐ ธมฺมา, ยาวชีวานุวตฺตนา;
ครุธมฺมปฏิคฺคาโห สาวสฺสา อุปสมฺปทาฯ

วสฺสสหสฺสํ ปเญฺจว, กุมฺภเถนกเสตฏฺฏิ;
มญฺชิฏฺฐิกอุปมาหิ, เอวํ สทฺธมฺมหิํสนาฯ

อาฬิํ พเนฺธยฺย ปาเอว, ปุน สทฺธมฺมสณฺฐิติ;

อุปสมฺปาเทตุํ อยฺยา, ยถาวุฑฺฒาภิวาทนาฯ

น กริสฺสนฺติ กิเมว, สาธารณาสาธารณํ;
โอวาทํ ปาติโมกฺขญฺจ, เกน นุ โข อุปสฺสยํฯ

น ชานนฺติ จ อาจิกฺขิ, น กโรนฺติ จ ภิกฺขุหิ;
ปฏิคฺคเหตุํ ภิกฺขูหิ, ภิกฺขุนีหิ ปฏิคฺคโหฯ

อาจิกฺขิ กมฺมํ ภิกฺขูหิ, อุชฺฌายนฺติ ภิกฺขุนีหิ วา;
อาจิกฺขิตุํ ภณฺฑนญฺจ, โรเปตฺวา อุปฺปลาย จฯ

สาวตฺถิยา กทฺทโมท, อวนฺทิ กาย อูรุ จ;
องฺคชาตญฺจ โอภาสํ, สมฺปโยเชนฺติ วคฺคิกาฯ

อวนฺทิโย ทณฺฑกมฺมํ, ภิกฺขุนิโย ตถา ปุน;
อาวรณญฺจ โอวาทํ, กปฺปติ นุ โข ปกฺกมิฯ

พาลา วตฺถุวินิจฺฉยา, โอวาทํ สโงฺฆ ปญฺจหิ;
ทฺเว ติโสฺส น คณฺหนฺติ, พาลา คิลานคมิกํฯ

อารญฺญิโก นาโรเจนฺติ, น ปจฺจาคจฺฉนฺติ จ;
ทีฆํ วิลีวจมฺมญฺจ, ทุสฺสา จ เวณิวฏฺฏิ จ;
โจฬเวณิ จ วฏฺฏิ จ, สุตฺตเวณิ จ วฏฺฏิกาฯ

อฏฺฐิลฺลํ โคหนุเกน, หตฺถโกจฺฉํ ปาทํ ตถา;
อูรุํ มุขํ ทนฺตมํสํ, อาลิมฺปมทฺทจุณฺณนาฯ

ลญฺฉนฺติ องฺคราคญฺจ, มุขราคํ ตถา ทฺเว;
อวงฺคํ วิเสโสโลโก, สาโลเกน นเจฺจน จ [สาโลเก สนเจฺจน จ (สี.), สาโลเกน สนจฺจนํ (สฺยา.)]ฯ

เวสี ปานาคารํ สูนํ, อาปณํ วฑฺฒิ วณิชฺชา;
ทาสํ ทาสึ กมฺมกรํ, กมฺมการึ อุปฏฺฐยฺยุํฯ

ติรจฺฉานหรีตกิ, สนฺธารยนฺติ นมตกํ;
นีลํ ปีตํ โลหิตกํ, มญฺชิฏฺฐกณฺหจีวราฯ

มหารงฺคมหานามอจฺฉินฺนา ทีฆเมว จ;
ปุปฺผผลกญฺจุกญฺจ, ติรีฏกญฺจ ธารยุํฯ

ภิกฺขุนี สิกฺขมานาย, สามเณราย อจฺจเย;
นิยฺยาทิเต ปริกฺขาเร, ภิกฺขุนิโยว อิสฺสราฯ

ภิกฺขุสฺส สามเณรสฺส, อุปาสกสฺสุปาสิกา;
อเญฺญสญฺจ ปริกฺขาเร, นิยฺยาเต ภิกฺขุอิสฺสราฯ

มลฺลี คพฺภํ ปตฺตมูลํ, พฺยญฺชนํ อามิเสน จ;
อุสฺสนฺนญฺจ พาฬฺหตรํ, สนฺนิธิกตมามิสํฯ

ภิกฺขูนํ ยาทิสํ โภฏฺฐํ [เหฏฺฐา (สี.), เหฏฺฐํ (สฺยา.), ภุตฺติ (ก.)], ภิกฺขุนีนํ ตถา กเร;
เสนาสนํ อุตุนิโย, มกฺขียติ ปฏาณิ จฯ

ฉิชฺชนฺติ สพฺพกาลญฺจ, อนิมิตฺตาปิ ทิสฺสเร;
นิมิตฺตา โลหิตา เจว, ตเถว ธุวโลหิตาฯ

ธุวโจฬปคฺฆรนฺตี, สิขรณิตฺถิปณฺฑกา;
เวปุริสี จ สมฺภินฺนา, อุภโตพฺยญฺชนาปิ จฯ

อนิมิตฺตาทิโต กตฺวา, ยาว อุภโตพฺยญฺชนา;
เอตํ เปยฺยาลโต เหฏฺฐา, กุฏฺฐํ คโณฺฑ กิลาโส จฯ

โสสาปมาโร มานุสี, อิตฺถีสิ ภุชิสฺสาสิ จ;
อณณา น ราชภฏี, อนุญฺญาตา จ วีสติฯ

ปริปุณฺณา จ กินฺนามา, กานามา เต ปวตฺตินี;
จตุวีสนฺตรายานํ, ปุจฺฉิตฺวา อุปสมฺปทาฯ

วิตฺถายนฺติ อนนุสิฏฺฐา, สงฺฆมเชฺฌ ตเถว จ;
อุปชฺฌาคาห สงฺฆาฏิ, อุตฺตรนฺตรวาสโกฯ

สงฺกจฺจุทกสาฏิ จ, อาจิกฺขิตฺวาน เปสเย;
พาลา อสมฺมเตกโต, ยาเจ ปุจฺฉนฺตรายิกาฯ

เอกโตอุปสมฺปนฺนา, ภิกฺขุสเงฺฆ ตถา ปุน;
ฉายา อุตุ ทิวสา จ, สงฺคีติ ตโย นิสฺสเยฯ

อฏฺฐ อกรณียานิ, กาลํ สพฺพตฺถ อเฏฺฐว;
น ปวาเรนฺติ ภิกฺขุนี, ภิกฺขุสงฺฆํ ตเถว จฯ

โกลาหลํ ปุเรภตฺตํ, วิกาเล จ โกลาหลํ;
อุโปสถํ ปวารณํ, สวจนียานุวาทนํฯ

โอกาสํ โจเท สาเรนฺติ, ปฏิกฺขิตฺตํ มเหสินา;
ตเถว ภิกฺขุ ภิกฺขุนี, อนุญฺญาตํ มเหสินาฯ

ยานํ คิลานยุตฺตญฺจ, ยานุคฺฆาตฑฺฒกาสิกา;
ภิกฺขุ สิกฺขา สามเณร, สามเณรี จ พาลายฯ

อรเญฺญ อุปาสเกน, อุโทฺทสิโต อุปสฺสยํ;
น สมฺมติ นวกมฺมํ, นิสินฺนคพฺภเอกิกาฯ

สาคารญฺจ ครุธมฺมํ, ปจฺจกฺขาย จ สงฺกมิ;
อภิวาทนเกสา จ, นขา จ วณกมฺมนาฯ

ปลฺลเงฺกน คิลานา จ, วจฺจํ จุเณฺณน วาสิตํ;
ชนฺตาฆเร ปฏิโสเต, อติเตฺถ ปุริเสน จฯ

มหาโคตมี อายาจิ, อานโนฺท จาปิ โยนิโส;
ปริสา จตโสฺส โหนฺติ, ปพฺพชฺชา ชินสาสเนฯ

สํเวคชนนตฺถาย , สทฺธมฺมสฺส จ วุทฺธิยา;
อาตุรสฺสาว เภสชฺชํ, เอวํ พุเทฺธน เทสิตํฯ

เอวํ วินีตา สทฺธเมฺม, มาตุคามาปิ อิตรา;
ยายนฺติ [ตายนฺติ (สี. สฺยา.)] อจฺจุตํ ฐานํ, ยตฺถ คนฺตฺวา น โสจเรติฯ

ภิกฺขุนิกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๑. ปญฺจสติกกฺขนฺธกํ

๑. สงฺคีตินิทานํ

๔๓๗. อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘เอกมิทาหํ, อาวุโส, สมยํ ปาวาย กุสินารํ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺโน มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสเตหิฯ อถ ขฺวาหํ, อาวุโส, มคฺคา โอกฺกมฺม อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสีทึฯ

[ที. นิ. ๒.๒๓๑] ‘‘เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร อาชีวโก กุสินาราย มนฺทารวปุปฺผํ คเหตฺวา ปาวํ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺโน โหติฯ อทฺทสํ โข อหํ, อาวุโส, ตํ อาชีวกํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน ตํ อาชีวกํ เอตทโวจํ – ‘อปาวุโส, อมฺหากํ สตฺถารํ ชานาสี’ติ? ‘อามาวุโส, ชานามิฯ อชฺช สตฺตาหปรินิพฺพุโต สมโณ โคตโมฯ ตโต เม อิทํ มนฺทารวปุปฺผํ คหิต’นฺติฯ ตตฺราวุโส, เย เต ภิกฺขู อวีตราคา อเปฺปกเจฺจ พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺติ, ฉินฺนปาตํ ปปตนฺติ, อาวฏฺฏนฺติ, วิวฏฺฏนฺติ – อติขิปฺปํ ภควา ปรินิพฺพุโต, อติขิปฺปํ สุคโต ปรินิพฺพุโต, อติขิปฺปํ จกฺขุํ โลเก อนฺตรหิตนฺติฯ เย ปน เต ภิกฺขู วีตราคา เต สตา สมฺปชานา อธิวาเสนฺติ – อนิจฺจา สงฺขารา, ตํ กุเตตฺถ ลพฺภาติฯ

‘‘อถ ขฺวาหํ, อาวุโส, เต ภิกฺขู เอตทโวจํ – ‘อลํ, อาวุโส, มา โสจิตฺถ; มา ปริเทวิตฺถฯ นเนฺวตํ, อาวุโส, ภควตา ปฏิกเจฺจว อกฺขาตํ – สเพฺพเหว ปิเยหิ มนาเปหิ นานาภาโว วินาภาโว อญฺญถาภาโวฯ ตํ กุเตตฺถ อาวุโส ลพฺภา, ยํ ตํ ชาตํ ภูตํ สงฺขตํ ปโลกธมฺมํ, ตํ วต มา ปลุชฺชีติ – เนตํ ฐานํ วิชฺชตี’ติฯ

‘‘เตน โข ปนาวุโส, สมเยน สุภโทฺท นาม วุฑฺฒปพฺพชิโต ตสฺสํ ปริสายํ นิสิโนฺน โหติ ฯ อถ โข, อาวุโส, สุภโทฺท วุฑฺฒปพฺพชิโต เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘อลํ, อาวุโส, มา โสจิตฺถ; มา ปริเทวิตฺถฯ สุมุตฺตา มยํ เตน มหาสมเณน ; อุปทฺทุตา จ มยํ โหม – อิทํ โว กปฺปติ, อิทํ โว น กปฺปตีติฯ อิทานิ ปน มยํ ยํ อิจฺฉิสฺสาม ตํ กริสฺสาม, ยํ น อิจฺฉิสฺสาม น ตํ กริสฺสามา’ติฯ หนฺท มยํ, อาวุโส, ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคายามฯ ปุเร อธโมฺม ทิปฺปติ [ทิพฺพติ (ก.)], ธโมฺม ปฏิพาหิยฺยติ; ปุเร อวินโย ทิปฺปติ วินโย ปฏิพาหิยฺยติ; ปุเร อธมฺมวาทิโน พลวโนฺต โหนฺติ, ธมฺมวาทิโน ทุพฺพลา โหนฺติ; ปุเร อวินยวาทิโน พลวโนฺต โหนฺติ, วินยวาทิโน ทุพฺพลา โหนฺตี’’ติฯ

‘‘เตน หิ, ภเนฺต, เถโร ภิกฺขู อุจฺจินตู’’ติฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป เอเกนูนปญฺจอรหนฺตสตานิ อุจฺจินิฯ ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ มหากสฺสปํ เอตทโวจุํ – ‘‘อยํ, ภเนฺต, อายสฺมา อานโนฺท กิญฺจาปิ เสโกฺข, อภโพฺพ ฉนฺทา โทสา โมหา ภยา อคตึ คนฺตุํฯ พหุ จ อเนน ภควโต สนฺติเก ธโมฺม จ วินโย จ ปริยตฺโตฯ เตน หิ, ภเนฺต, เถโร อายสฺมนฺตมฺปิ อานนฺทํ อุจฺจินตู’’ติฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตมฺปิ อานนฺทํ อุจฺจินิฯ

อถ โข เถรานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กตฺถ นุ โข มยํ ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคาเยยฺยามา’’ติ? อถ โข เถรานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ราชคหํ โข มหาโคจรํ ปหูตเสนาสนํ, ยํนูน มยํ ราชคเห วสฺสํ วสนฺตา ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคาเยยฺยามฯ น อเญฺญ ภิกฺขู ราชคเห วสฺสํ อุปคเจฺฉยฺยุ’’นฺติฯ

อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป สงฺฆํ ญาเปสิ –

๔๓๘. ‘‘สุณาตุ เม, อาวุโส, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิมานิ ปญฺจ ภิกฺขุสตานิ สมฺมเนฺนยฺย – ราชคเห วสฺสํ วสนฺตานิ ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคายิตุํ, น อเญฺญหิ ภิกฺขูหิ ราชคเห วสฺสํ วสิตพฺพนฺติฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, อาวุโส, สงฺโฆฯ อิมานิ ปญฺจ ภิกฺขุสตานิ สมฺมนฺนติ – ราชคเห วสฺสํ วสนฺตานิ ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคายิตุํ, น อเญฺญหิ ภิกฺขูหิ ราชคเห วสฺสํ วสิตพฺพนฺติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิเมสํ ปญฺจนฺนํ ภิกฺขุสตานํ สมฺมุติ – ราชคเห วสฺสํ วสนฺตานํ ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคายิตุํ, น อเญฺญหิ ภิกฺขูหิ ราชคเห วสฺสํ วสิตพฺพนฺติ – โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมตานิ สเงฺฆน อิมานิ ปญฺจ ภิกฺขุสตานิ ราชคเห วสฺสํ วสนฺตานิ ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคายิตุํ, น อเญฺญหิ ภิกฺขูหิ ราชคเห วสฺสํ วสิตพฺพนฺติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อถ โข เถรา ภิกฺขู ราชคหํ อคมํสุ ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคายิตุํฯ อถ โข เถรานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา โข, อาวุโส, ขณฺฑผุลฺลปฺปฏิสงฺขรณํ วณฺณิตํฯ หนฺท มยํ, อาวุโส, ปฐมํ มาสํ ขณฺฑผุลฺลํ ปฏิสงฺขโรม; มชฺฌิมํ มาสํ สนฺนิปติตฺวา ธมฺมญฺจ วินยญฺจ สงฺคายิสฺสามา’’ติฯ

อถ โข เถรา ภิกฺขู ปฐมํ มาสํ ขณฺฑผุลฺลํ ปฏิสงฺขริํสุฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท – เสฺว สนฺนิปาโต [สนฺนิปาโตติ (ก.)] น โข เมตํ ปติรูปํ, โยหํ เสกฺโข สมาโน สนฺนิปาตํ คเจฺฉยฺยนฺติ – พหุเทว รตฺติํ กายคตาย สติยา วีตินาเมตฺวา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ‘นิปชฺชิสฺสามี’ติ กายํ อาวเชฺชสิฯ อปฺปตฺตญฺจ สีสํ พิโพฺพหนํ, ภูมิโต จ ปาทา มุตฺตาฯ เอตสฺมิํ อนฺตเร อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุจฺจิฯ

๔๓๙. อถ โข อายสฺมา อานโนฺท อรหา สมาโน สนฺนิปาตํ อคมาสิฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป สงฺฆํ ญาเปสิ –

‘‘สุณาตุ เม, อาวุโส, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อุปาลิํ วินยํ ปุเจฺฉยฺย’’นฺติฯ

อายสฺมา อุปาลิ สงฺฆํ ญาเปสิ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อายสฺมตา มหากสฺสเปน วินยํ ปุโฎฺฐ วิสฺสเชฺชยฺย’’นฺติฯ

อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ อุปาลิํ เอตทโวจ – ‘‘ปฐมํ, อาวุโส อุปาลิ , ปาราชิกํ กตฺถ ปญฺญตฺต’’นฺติ? ‘‘เวสาลิยํ ภเนฺต’’ติฯ ‘‘กํ อารพฺภา’’ติ? ‘‘สุทินฺนํ กลนฺทปุตฺตํ อารพฺภา’’ติฯ ‘‘กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิ’’นฺติ? ‘‘เมถุนธเมฺม’’ติฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ อุปาลิํ ปฐมสฺส ปาราชิกสฺส วตฺถุมฺปิ ปุจฺฉิ, นิทานมฺปิ ปุจฺฉิ, ปุคฺคลมฺปิ ปุจฺฉิ, ปญฺญตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อนุปญฺญตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อาปตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อนาปตฺติมฺปิ ปุจฺฉิฯ ‘‘ทุติยํ ปนาวุโส อุปาลิ, ปาราชิกํ กตฺถ ปญฺญตฺต’’นฺติ? ‘‘ราชคเห ภเนฺต’’ติฯ ‘‘กํ อารพฺภา’’ติ? ‘‘ธนิยํ กุมฺภการปุตฺตํ อารพฺภา’’ติฯ ‘‘กิสฺมิํ วตฺถุสฺมิ’’นฺติ? ‘‘อทินฺนาทาเน’’ติฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ อุปาลิํ ทุติยสฺส ปาราชิกสฺส วตฺถุมฺปิ ปุจฺฉิ, นิทานมฺปิ ปุจฺฉิ, ปุคฺคลมฺปิ ปุจฺฉิ, ปญฺญตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อนุปญฺญตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อาปตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อนาปตฺติมฺปิ ปุจฺฉิฯ ‘‘ตติยํ ปนาวุโส อุ

ปาลิ, ปาราชิกํ กตฺถ ปญฺญตฺต’’นฺติ? ‘‘เวสาลิยํ ภนฺเต’’ติฯ ‘‘กํ อารพฺภา’’ติ? ‘‘สมฺพหุเล ภิกฺขู อารพฺภา’’ติฯ ‘‘กิสฺมึ วตฺถุสฺมิ’’นฺติ? ‘‘มนุสฺสวิคฺคเห’’ติฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ อุปาลึ ตติยสฺส ปาราชิกสฺส วตฺถุมฺปิ ปุจฺฉิ, นิทานมฺปิ ปุจฺฉิ, ปุคฺคลมฺปิ ปุจฺฉิ, ปญฺญตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อนุปญฺญตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อาปตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อนาปตฺติมฺปิ ปุจฺฉิฯ ‘‘จตุตฺถํ ปนาวุโส อุปาลิ, ปาราชิกํ กตฺถ ปญฺญตฺต’’นฺติ? ‘‘เวสาลิยํ ภนฺเต’’ติฯ ‘‘กํ อารพฺภา’’ติ? ‘‘วคฺคุมุทาตีริเย ภิกฺขู อารพฺภา’’ติฯ ‘‘กิสฺมึ วตฺถุสฺมิ’’นฺติ? ‘‘อุตฺตริมนุสฺสธมฺเม’’ติฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ อุปาลึ จตุตฺถสฺส ปาราชิกสฺส วตฺถุมฺปิ ปุจฺฉิ, นิทานมฺปิ ปุจฺฉิ, ปุคฺคลมฺปิ ปุจฺฉิ, ปญฺญตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อนุปญฺญตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อาปตฺติมฺปิ ปุจฺฉิ, อนาปตฺติมฺปิ ปุจฺฉิฯ เอเตเนว อุปาเยน อุภโตวิภงฺเค ปุจฺฉิฯ ปุฏฺโฐ ปุฏฺโฐ อายสฺมา อุปาลิ วิสฺสชฺเชสิฯ

๔๔๐. อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป สงฺฆํ ญาเปสิ –

‘‘สุณาตุ เม, อาวุโส, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อานนฺทํ ธมฺมํ ปุจฺเฉยฺย’’นฺติฯ

อายสฺมา อานนฺโท สงฺฆํ ญาเปสิ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อายสฺมตา มหากสฺสเปน ธมฺมํ ปุฏฺโฐ วิสฺสชฺเชยฺย’’นฺติฯ

อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ – ‘‘พฺรหฺมชาลํ, อาวุโส อานนฺท, กตฺถ ภาสิต’’นฺติ? ‘‘อนฺตรา จ, ภนฺเต, ราชคหํ อนฺตรา จ นาฬนฺทํ ราชาคารเก อมฺพลฏฺฐิกายา’’ติฯ ‘‘กํ อารพฺภา’’ติ? ‘‘สุปฺปิยญฺจ ปริพฺพาชกํ พฺรหฺมทตฺตญฺจ มาณว’’นฺติฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ พฺรหฺมชาลสฺส นิทานมฺปิ ปุจฺฉิ, ปุคฺคลมฺปิ ปุจฺฉิฯ ‘‘สามญฺญผลํ ปนาวุโส อานนฺท, กตฺถ ภาสิต’’นฺติ? ‘‘ราชคเห, ภนฺเต, ชีวกมฺพวเน’’ติฯ ‘‘เกน สทฺธิ’’นฺติ? ‘‘อชาตสตฺตุนา เวเทหิปุตฺเตน สทฺธิ’’นฺติฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ สามญฺญผลสฺส นิทานมฺปิ ปุจฺฉิ, ปุคฺคลมฺปิ ปุจฺฉิฯ เอเตเนว อุปาเยน ปญฺจปิ นิกาเย ปุจฺฉิฯ ปุฏฺโฐ ปุฏฺโฐ อายสฺมา อานนฺโท วิสฺสชฺเชสิฯ

๒. ขุทฺทานุขุทฺทกสิกฺขาปทกถา

๔๔๑. อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เถเร ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘ภควา มํ, ภนฺเต, ปรินิพฺพานกาเล เอวมาห – ‘อากงฺขมาโน, อานนฺท, สงฺโฆ มมจฺจเยน ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานิ สมูหเนยฺยา’’’ติฯ ‘‘ปุจฺฉิ ปน ตฺวํ, อาวุโส อานนฺท, ภควนฺตํ – ‘กตมานิ ปน, ภนฺเต, ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานี’’’ติ? ‘‘น โขหํ, ภนฺเต, ภควนฺตํ ปุจฺฉึ – ‘กตมานิ ปน, ภนฺเต, ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานี’’ติฯ เอกเจฺจ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘จตฺตาริ ปาราชิกานิ ฐเปตฺวา, อวเสสานิ ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานี’’ติฯ เอกเจฺจ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘จตฺตาริ ปาราชิกานิ ฐเปตฺวา , เตรส สงฺฆาทิเสเส ฐเปตฺวา, อวเสสานิ ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานี’’ติฯ เอกเจฺจ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘จตฺตาริ ปาราชิกานิ ฐเปตฺวา, เตรส สงฺฆาทิเสเส ฐเปตฺวา, เทฺว อนิยเต ฐเปตฺวา, อวเสสานิ ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานี’’ติฯ เอกเจฺจ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘จตฺตาริ ปาราชิกานิ ฐเปตฺวา, เตรส สงฺฆาทิเสเส ฐเปตฺวา, เทฺว อนิยเต ฐเปตฺวา, ตึส นิสฺสคฺคิเย ปาจิตฺติเย ฐเปตฺวา, อวเสสานิ ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานี’’ติฯ เอกเจฺจ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘จตฺตาริ ปาราชิกานิ ฐเปตฺวา, เตรส สงฺฆาทิเสเส ฐเปตฺวา, เทฺว อนิยเต ฐเปตฺวา, ตึส นิสฺสคฺคิเย ปาจิตฺติเย ฐเปตฺวา, เทฺวนวุติ ปาจิตฺติเย ฐเปตฺวา, อวเสสานิ ขุทฺทานุขุทฺทกานิ

สิกฺขาปทานี’’ติฯ เอกเจฺจ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘จตฺตาริ ปาราชิกานิ ฐเปตฺวา, เตรส สงฺฆาทิเสเส ฐเปตฺวา, เทฺว อนิยเต ฐเปตฺวา, ตึส นิสฺสคฺคิเย ปาจิตฺติเย ฐเปตฺวา, เทฺวนวุติ ปาจิตฺติเย ฐเปตฺวา, จตฺตาโร ปาฏิเทสนีเย ฐเปตฺวา, อวเสสานิ ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานี’’ติฯ

๔๔๒. อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป สงฺฆํ ญาเปสิ –

‘‘สุณาตุ เม, อาวุโส, สโงฺฆฯ สนฺตมฺหากํ สิกฺขาปทานิ คิหิคตานิฯ คิหิโนปิ ชานนฺติ – ‘อิทํ โว สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ กปฺปติ, อิทํ โว น กปฺปตี’ติฯ สเจ มยํ ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานิ สมูหนิสฺสาม, ภวิสฺสนฺติ วตฺตาโร – ‘ธูมกาลิกํ สมเณน โคตเมน สาวกานํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํฯ ยาวิเมสํ สตฺถา อฏฺฐาสิ ตาวิเม สิกฺขาปเทสุ สิกฺขิํสุฯ ยโต อิเมสํ สตฺถา ปรินิพฺพุโต, น ทานิเม สิกฺขาปเทสุ สิกฺขนฺตี’ติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อปฺปญฺญตฺตํ นปฺปญฺญเปยฺย, ปญฺญตฺตํ น สมุจฺฉิเนฺทยฺย, ยถาปญฺญเตฺตสุ สิกฺขาปเทสุ สมาทาย วเตฺตยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, อาวุโส, สโงฺฆฯ สนฺตมฺหากํ สิกฺขาปทานิ คิหิคตานิฯ คิหิโนปิ ชานนฺติ – ‘อิทํ โว สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ กปฺปติ, อิทํ โว น กปฺปตี’ติฯ สเจ มยํ ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานิ สมูหนิสฺสาม, ภวิสฺสนฺติ วตฺตาโร – ‘ธูมกาลิกํ สมเณน โคตเมน สาวกานํ สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ ฯ ยาวิเมสํ สตฺถา อฏฺฐาสิ ตาวิเม สิกฺขาปเทสุ สิกฺขิํสุฯ ยโต อิเมสํ สตฺถา ปรินิพฺพุโต, น ทานิเม สิกฺขาปเทสุ สิกฺขนฺตี’ติฯ สโงฺฆ อปฺปญฺญตฺตํ นปฺปญฺญเปติ, ปญฺญตฺตํ น สมุจฺฉินฺทติ, ยถาปญฺญเตฺตสุ สิกฺขาปเทสุ สมาทาย วตฺตติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อปฺปญฺญตฺตสฺส อปฺปญฺญาปนา, ปญฺญตฺตสฺส อสมุเจฺฉโท, ยถาปญฺญเตฺตสุ สิกฺขาปเทสุ สมาทาย วตฺตนา, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สโงฺฆ อปฺปญฺญตฺตํ นปฺปญฺญเปติ, ปญฺญตฺตํ น สมุจฺฉินฺทติ, ยถาปญฺญเตฺตสุ สิกฺขาปเทสุ สมาทาย วตฺตติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๔๔๓. อถ โข เถรา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจุํ – ‘‘อิทํ เต, อาวุโส อานนฺท, ทุกฺกฏํ, ยํ ตฺวํ ภควนฺตํ น ปุจฺฉิ – ‘กตมานิ ปน, ภเนฺต, ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานี’ติฯ เทเสหิ ตํ ทุกฺกฏ’’นฺติฯ ‘‘อหํ โข, ภเนฺต, อสฺสติยา ภควนฺตํ น ปุจฺฉิํ – ‘กตมานิ ปน, ภเนฺต, ขุทฺทานุขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานี’ติฯ นาหํ ตํ ทุกฺกฏํ ปสฺสามิ, อปิ จายสฺมนฺตานํ สทฺธาย เทเสมิ ตํ ทุกฺกฏ’’นฺติฯ ‘‘อิทมฺปิ เต, อาวุโส อานนฺท, ทุกฺกฏํ, ยํ ตฺวํ ภควโต วสฺสิกสาฏิกํ อกฺกมิตฺวา สิเพฺพสิฯ เทเสหิ ตํ ทุกฺกฏ’’นฺติฯ ‘‘อหํ โข, ภเนฺต, น อคารเวน ภควโต วสฺสิกสาฏิกํ อกฺกมิตฺวา สิเพฺพสิํฯ นาหํ ตํ ทุกฺกฏํ ปสฺสามิ, อปิ จายสฺมนฺตานํ สทฺธาย เทเสมิ ตํ ทุกฺกฏ’’นฺติฯ ‘‘อิทมฺปิ เต, อาวุโส อานนฺท, ทุกฺกฏํ, ยํ ตฺวํ มาตุคาเมหิ ภควโต สรีรํ ปฐมํ วนฺทาเปสิ, ตาสํ โรทนฺตีนํ ภควโต สรีรํ อสฺสุเกน มกฺขิตํฯ เทเสหิ ตํ ทุกฺกฏ’’นฺติฯ อหํ โข, ภเนฺต – มายิมาสํ [มายิมา (สี. สฺยา.)] วิกาเล อเหสุนฺติ – มาตุคาเมหิ ภควโต สรีรํ ปฐมํ วนฺทาเปสิํฯ นาหํ ตํ ทุกฺกฏํ ปสฺสามิ, อปิ จายสฺมนฺตานํ สทฺธาย เทเสมิ ตํ ทุกฺกฏ’’นฺติฯ ‘‘อิทมฺปิ เต, อาวุโส อานนฺท, ทุกฺกฏํ, ยํ ตฺวํ ภควตา โอฬาริเก นิมิเตฺต กยิรมาเน, โอฬาริเก โอภาเส กยิรมาเน, น ภควนฺตํ ยาจิ – ‘ติฏฺฐตุ ภควา กปฺปํ, ติฏฺฐตุ สุคโต กปฺปํ, พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสาน’นฺติฯ เทเสหิ ตํ ทุกฺกฏ’’นฺติฯ ‘‘อหํ โข, ภเนฺต, มาเรน ปริยุฏฺฐิตจิโตฺต น ภควนฺตํ ยาจิํ – ‘ติฏฺฐตุ ภควา กปฺปํ, ติฏฺฐตุ สุคโต กปฺปํ, พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสาน’นฺติฯ นาหํ ตํ ทุกฺกฏํ ปสฺสามิ, อปิ จายสฺมนฺตานํ สทฺธาย เทเสมิ ตํ ทุกฺกฏ’’นฺติฯ ‘‘อิทมฺปิ เต, อาวุโส อานนฺท, ทุกฺกฏํ ยํ ตฺวํ มาตุคาม

สฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย ปพฺพชฺชํ อุสฺสุกฺกํ อกาสิฯ เทเสหิ ตํ ทุกฺกฏ''นฺติฯ ''อหํ โข, ภนฺเต, อยํ มหาปชาปติ โคตมี ภควโต มาตุจฺฉา อาปาทิกา โปสิกา ขีรสฺส ทายิกา ภควนฺตํ ชเนตฺติยา กาลงฺกตาย ถญฺญํ ปาเยสีติ มาตุคามสฺส ตถาคตปฺปเวทิเต ธมฺมวินเย ปพฺพชฺชํ อุสฺสุกฺกํ อกาสิํฯ นาหํ ตํ ทุกฺกฏํ ปสฺสามิ, อปิ จายสฺมนฺตานํ สทฺธาย เทเสมิ ตํ ทุกฺกฏ''นฺติฯ

๔๔๔. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ปุราโณ ทกฺขิณาคิริสฺมิํ จาริกํ จรติ มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธิํ ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสเตหิฯ อถ โข อายสฺมา ปุราโณ เถเรหิ ภิกฺขูหิ ธมฺเม จ วินเย จ สงฺคีเต ทกฺขิณาคิริสฺมิํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ราชคหํ เยน เวฬุวนํ กลนฺทกนิวาโป เยน เถรา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เถเรหิ ภิกฺขูหิ สทฺธิํ ปฏิสโมฺมทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ ปุราณํ เถรา ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ''เถเรหิ, อาวุโส ปุราณ, ธโมฺม จ วินโย จ สงฺคีโตฯ อุเปหิ ตํ สงฺคีติ''นฺติฯ ''สุสงฺคีตาวุโส, เถเรหิ ธโมฺม จ วินโย จฯ อปิจ ยเถว มยา ภควโต สมฺมุขา สุตํ, สมฺมุขา ปฏิคฺคหิตํ, ตเถวาหํ ธาเรสฺสามี''ติฯ

๓. พฺรหฺมทณฺฑกถา

๔๔๕. อถ โข อายสฺมา อานโนฺท เถเร ภิกฺขู เอตทโวจ – ''ภควา มํ, ภนฺเต, ปรินิพฺพานกาเล เอวมาห – 'เตน หานนฺท, สโงฺฆ มมจฺจเยน ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน พฺรหฺมทณฺฑํ อาณาเปตู'''ติ ฯ ''ปุจฺฉิ ปน ตฺวํ, อาวุโส อานนฺท, ภควนฺตํ – 'กตโม ปน, ภนฺเต, พฺรหฺมทโณฺฑ'''ติ? ''ปุจฺฉิํ โขหํ, ภนฺเต, ภควนฺตํ – 'กตโม ปน, ภนฺเต, พฺรหฺมทโณฺฑ'''ติ? ''ฉโนฺน, อานนฺท, ภิกฺขุ ยํ อิเจฺฉยฺย ตํ วเทยฺยฯ ภิกฺขูหิ ฉโนฺน ภิกฺขุ เนว วตฺตโพฺพ, น โอวทิตโพฺพ, นานุสาสิตโพฺพ''ติฯ ''เตน หาวุโส อานนฺท, ตฺวํเยว ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน พฺรหฺมทณฺฑํ อาณาเปหี''ติฯ ''กถาหํ, ภนฺเต, ฉนฺนสฺส ภิกฺขุโน พฺรหฺมทณฺฑํ อาณาเปมิ, จโณฺฑ โส ภิกฺขุ ผรุโส''ติ? 'เตน หาวุโส อานนฺท, พหุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธิํ คจฺฉาหี''ติฯ ''เอวํ ภนฺเต''ติ โข อายสฺมา อานโนฺท เถรานํ ภิกฺขูนํ ปฏิสฺสุตฺวา มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธิํ ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสเตหิ นาวาย อุชฺชวนิกาย โกสมฺพิํ อุชฺชวิ, นาวาย ปโจฺจโรหิตฺวา รโญฺญ อุเทนสฺส [อุเตนสฺส (ก.)] อุยฺยานสฺส อวิทูเร อญฺญตรสฺมิํ รุกฺขมูเล นิสีทิฯ เตน โข ปน สมเยน ราชา อุเทโน อุยฺยาเน ปริจาเรสิ สทฺธิํ โอโรเธนฯ อโสฺสสิ โข รโญฺญ อุเทนสฺส โอโรโธ – ''อมฺหากํ กิร อาจริโย อโยฺย อานโนฺท อุยฺยานสฺส อวิทูเร อญฺญตรสฺมิํ รุกฺขมูเล นิสิโนฺน''ติฯ อถ โข รโญฺญ อุเทนสฺส โอโรโธ ราชานํ อุเทนํ เอตทโวจ – ''อมฺหากํ กิร, เทว, อาจริโย อโยฺย อานโนฺท อุยฺยานสฺส อวิทูเร อญฺญตรสฺมิํ รุกฺขมูเล นิสิโนฺนฯ อิจฺฉาม มยํ, เทว, อยฺยํ อานนฺทํ ปสฺสิตุ''นฺติฯ ''เตน หิ ตุเมฺห สมณํ อานนฺทํ ปสฺสถา''ติฯ

อถ โข รโญฺญ อุเทนสฺส โอโรโธ เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข รโญฺญ อุเทนสฺส โอโรธํ อายสฺมา อานโนฺท ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิ ฯ อถ โข รโญฺญ อุเทนสฺส โอโรโธ อายสฺมตา อานเนฺทน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปญฺจ อุตฺตราสงฺคสตานิ ปาทาสิฯ อถ โข รโญฺญ อุเทนสฺส โอโรโธ อายสฺมโต อานนฺทสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน ราชา อุเทโน เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข ราชา อุเทโน โอโรธํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํฯ ทิสฺวาน โอโรธํ เอตทโวจ – ''อปิ นุ โข ตุเมฺห สมณํ อานนฺทํ ปสฺสิตฺถา''ติ? ''อปสฺสิมฺหา โข มยํ, เทว, อยฺยํ อานนฺท''นฺติฯ ''อปิ นุ ตุเมฺห สมณสฺส อานนฺทสฺส กิญฺจิ อทตฺถา''ติ? ''อทมฺหา โข มยํ, เทว, อยฺยสฺส อานนฺทสฺส

ปญฺจ อุตฺตราสงฺคสตานี’’ติฯ ราชา อุเทโน อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมโณ อานนฺโท ตาว พหุํ จีวรํ ปฏิคฺคเหสฺสติ! ทุสฺสวาณิชฺชํ วา สมโณ อานนฺโท กริสฺสติ, ปคฺคาหิกสาลํ วา ปสาเรสฺสตี’’ติ!

อถ โข ราชา อุเทโน เยนายสฺมา อานนฺโท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธิํ สโมฺมทิฯ สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ราชา อุเทโน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ – ‘‘อาคมา นุ ขฺวิธ, โภ อานนฺท, อมฺหากํ โอโรโธ’’ติ? ‘‘อาคมาสิ โข เต อิธ, มหาราช, โอโรโธ’’ติฯ ‘‘อปิ ปน โภโต อานนฺทสฺส กิญฺจิ อทาสี’’ติ? ‘‘อทาสิ โข เม, มหาราช, ปญฺจ อุตฺตราสงฺคสตานี’’ติฯ ‘‘กิํ ปน ภวํ อานนฺโท ตาว พหุํ จีวรํ กริสฺสตี’’ติ? ‘‘เย [เย ปน (ก.)] เต, มหาราช, ภิกฺขู ทุพฺพลจีวรา เตหิ สทฺธิํ สํวิภชิสฺสามี’’ติฯ ‘‘ยานิ โข ปน, โภ อานนฺท, โปราณกานิ ทุพฺพลจีวรานิ ตานิ กถํ กริสฺสถา’’ติ? ‘‘ตานิ, มหาราช, อุตฺตรตฺถรณํ กริสฺสามา’’ติฯ ‘‘ยานิ ปน, โภ อานนฺท, โปราณกานิ อุตฺตรตฺถรณานิ ตานิ กถํ กริสฺสถา’’ติ? ‘‘ตานิ, มหาราช, ภิสิจฺฉวิโย กริสฺสามา’’ติฯ ‘‘ยา ปน, โภ อานนฺท, โปราณกา ภิสิจฺฉวิโย ตา กถํ กริสฺสถา’’ติ? ‘‘ตา, มหาราช, ภูมตฺถรณํ กริสฺสามา’’ติฯ ‘‘ยานิ ปน, โภ อานนฺท, โปราณกานิ ภูมตฺถรณานิ ตานิ กถํ กริสฺสถา’’ติ? ‘‘ตานิ, มหาราช, ปาทปุญฺฉนิโย กริสฺสามา’’ติฯ ‘‘ยา ปน, โภ อานนฺท, โปราณกา ปาทปุญฺฉนิโย ตา กถํ กริสฺสถา’’ติ?ฯ ‘‘ตา, มหาราช, รโชหรณํ กริสฺสามา’’ติฯ ‘‘ยานิ ปน, โภ อานนฺท, โปราณกานิ รโชหรณานิ ตานิ กถํ กริสฺสถา’’ติ? ‘‘ตานิ, มหาราช, โกเฏฺฏตฺวา จิกฺขเลฺลน มทฺทิตฺวา ปริภณฺฑํ ลิมฺปิสฺสามา’’ติฯ

อถ โข ราชา อุเทโน – สเพฺพวิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา โยนิโส อุปเนนฺติ, น กุลวํ คเมนฺตีติ – อายสฺมโต อานนฺทสฺส อญฺญานิปิ ปญฺจ ทุสฺสสตานิ ปาทาสิฯ อยญฺจรหิ อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปฐมํ จีวรภิกฺขา อุปฺปชฺชิ จีวรสหสฺสํฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท เยน โฆสิตาราโม เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข อายสฺมา ฉโนฺน เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ ฉนฺนํ อายสฺมา อานโนฺท เอตทโวจ – ‘‘สเงฺฆน เต, อาวุโส ฉนฺน, พฺรหฺมทโณฺฑ อาณาปิโต’’ติฯ

‘‘กตโม ปน, ภเนฺต อานนฺท, พฺรหฺมทโณฺฑ อาณาปิโต’’ติ? ‘‘ตฺวํ, อาวุโส ฉนฺน, ภิกฺขู ยํ อิเจฺฉยฺยาสิ ตํ วเทยฺยาสิฯ ภิกฺขูหิ ตฺวํ เนว วตฺตโพฺพ, น โอวทิตโพฺพ, นานุสาสิตโพฺพ’’ติฯ ‘‘นนฺวาหํ, ภเนฺต อานนฺท, หโต เอตฺตาวตา, ยโตหํ ภิกฺขูหิ เนว วตฺตโพฺพ, น โอวทิตโพฺพ, นานุสาสิตโพฺพ’’ติ ตเตฺถว มุจฺฉิโต ปปโตฯ อถ โข อายสฺมา ฉโนฺน พฺรหฺมทเณฺฑน อฏฺฏียมาโน หรายมาโน ชิคุจฺฉมาโน เอโก วูปกโฏฺฐ อปฺปมโตฺต อาตาปี ปหิตโตฺต วิหรโนฺต นจิรเสฺสว ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ, ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิเฎฺฐว ธเมฺม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิฯ ‘ขีณา ชาติ, วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตายา’ติ อพฺภญฺญาสิฯ อญฺญตโร จ ปนายสฺมา ฉโนฺน อรหตํ อโหสิฯ อถ โข อายสฺมา ฉโนฺน อรหตฺตํ ปโตฺต เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ – ‘‘ปฏิปฺปสฺสเมฺภหิ ทานิ เม, ภเนฺต อานนฺท, พฺรหฺมทณฺฑ’’นฺติฯ ‘‘ยทเคฺคน ตยา, อาวุโส ฉนฺน, อรหตฺตํ สจฺฉิกตํ ตทเคฺคน เต พฺรหฺมทโณฺฑ ปฏิปฺปสฺสโทฺธ’’ติฯ อิมาย โข ปน วินยสงฺคีติยา ปญฺจ ภิกฺขุสตานิ อนูนานิ อนธิกานิ อเหสุํฯ ตสฺมา อยํ วินยสงฺคีติ ‘‘ปญฺจสติกา’’ติ วุจฺจตีติฯ

ปญฺจสติกกฺขนฺธโก เอกาทสโมฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู เตวีสติฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

ปรินิพฺพุเต สมฺพุเทฺธ, เถโร กสฺสปสวฺหโย;
อามนฺตยิ ภิกฺขุคณํ, สทฺธมฺมมนุปาลโก;
ปาวายทฺธานมคฺคมฺหิ, สุภเทฺทน ปเวทิตํ;
สงฺคายิสฺสาม สทฺธมฺมํ, อธโมฺม ปุเร ทิปฺปติฯ

เอเกนูน ปญฺจสตํ, อานนฺทมฺปิ จ อุจฺจินิ;
ธมฺมวินยสงฺคีตึ, วสโนฺต คุหมุตฺตเมฯ

อุปาลึ วินยํ ปุจฺฉิ, สุตฺตนฺตานนฺทปณฺฑิตํ;
ปิฏกํ ตีณิ สงฺคีตึ, อกํสุ ชินสาวกาฯ

น ปุจฺฉิ อกฺกมิตฺวาน, วนฺทาเปสิ น ยาจิ จฯ

ปพฺพชฺชํ มาตุคามสฺส, สทฺธาย ทุกฺกฏานิ เม;
ปุราโณ พฺรหฺมทณฺฑญฺจ, โอโรโธ อุเทเนน สหฯ

ตาว พหุ ทุพฺพลญฺจ, อุตฺตรตฺถรณา ภิสิ;
ภูมตฺถรณา ปุญฺฉนิโย, รโช จิกฺขลฺลมทฺทนาฯ

สหสฺสจีวรํ อุปฺปชฺชิ, ปฐมานนฺทสวฺหโย;
ตชฺชิโต พฺรหฺมทเณฺฑน, จตุสฺสจฺจํ อปาปุณิ;
วสีภูตา ปญฺจสตา, ตสฺมา ปญฺจสตี อิติฯ

ปญฺจสติกกฺขนฺธกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๒. สตฺตสติกกฺขนฺธกํ

๑. ปฐมภาณวาโร

๔๔๖. เตน โข ปน สมเยน วสฺสสตปรินิพฺพุเต ภควติ เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู เวสาลิยํ ทส วตฺถูนิ ทีเปนฺติ – กปฺปติ สิงฺคิโลณกปฺโป, กปฺปติ ทฺวงฺคุลกปฺโป, กปฺปติ คามนฺตรกปฺโป, กปฺปติ อาวาสกปฺโป, กปฺปติ อนุมติกปฺโป, กปฺปติ อาจิณฺณกปฺโป, กปฺปติ อมถิตกปฺโป, กปฺปติ ชโฬคึ ปาตุํ, กปฺปติ อทสกํ นิสีทนํ, กปฺปติ ชาตรูปรชตนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุตฺโต วชฺชีสุ จาริกํ จรมาโน เยน เวสาลี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุตฺโต เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํฯ เตน โข ปน สมเยน เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู ตทหุโปสเถ กํสปาตึ [กํสจาฏึ (สฺยา.)] อุทเกน ปูเรตฺวา มชฺเฌ ภิกฺขุสงฺฆสฺส ฐเปตฺวา อาคตาคเต เวสาลิเก อุปาสเก เอวํ วทนฺติ – ‘‘เทถาวุโส, สงฺฆสฺส กหาปณมฺปิ อฑฺฒมฺปิ ปาทมฺปิ มาสกรูปมฺปิฯ ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ปริกฺขาเรน กรณีย’’นฺติฯ เอวํ วุตฺเต อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุตฺโต เวสาลิเก อุปาสเก เอตทโวจ – ‘‘มาวุโส, อทตฺถ สงฺฆสฺส กหาปณมฺปิ อฑฺฒมฺปิ ปาทมฺปิ มาสกรูปมฺปิฯ น กปฺปติ สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ ชาตรูปรชตํ; น สาทิยนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ; น ปฏิคฺคณฺหนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ; นิกฺขิตฺตมณิสุวณฺณา สมณา สกฺยปุตฺติยา อเปตชาตรูปรชตา’’ติฯ เอวมฺปิ โข เวสาลิกา อุปาสกา อายสฺมตา ยเสน กากณฺฑกปุตฺเตน วุจฺจมานา อทํสุเยว สงฺฆสฺส กหาปณมฺปิ อฑฺฒมฺปิ ปาทมฺปิ มาสกรูปมฺปิฯ

อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ตํ หิรญฺญํ ภิกฺขเคฺคน [ภิกฺขุเคฺคน (สฺยา.)] ปฏิวีสํ [ปฏิวิํสํ (สี.), ปฏิวิสํ (สฺยา.)] ฐเปตฺวา ภาเชสุํฯ อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ ยสํ กากณฺฑกปุตฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘เอโส เต, อาวุโส ยส, หิรญฺญสฺส ปฏิวีโส’’ติฯ ‘‘นตฺถิ, เม อาวุโส, หิรญฺญสฺส ปฏิวีโส, นาหํ หิรญฺญํ สาทิยามี’’ติฯ อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู – ‘‘อยํ อาวุโส ยโส กากณฺฑกปุตฺโต อุปาสเก สเทฺธ ปสเนฺน อกฺโกสติ, ปริภาสติ, อปฺปสาทํ กโรติ; หนฺทสฺส มยํ ปฏิสารณียกมฺมํ กโรมา’’ติ เตฯ ตสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ อกํสุฯ อถ โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุตฺโต เวสาลิเก วชฺชิปุตฺตเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘ภควตา, อาวุโส, ปญฺญตฺตํ – ‘ปฏิสารณียกมฺมกตสฺส ภิกฺขุโน อนุทูโต ทาตโพฺพ’ติฯ เทถ เม, อาวุโส, อนุทูตํ ภิกฺขุ’’นฺติฯ

อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู เอกํ ภิกฺขุํ สมฺมนฺนิตฺวา อายสฺมโต ยสสฺส กากณฺฑกปุตฺตสฺส อนุทูตํ อทํสุฯ อถ โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุตฺโต อนุทูเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ เวสาลึ ปวิสิตฺวา เวสาลิเก อุปาสเก เอตทโวจ – ‘‘อหํ กิรายสฺมเนฺต อุปาสเก สเทฺธ ปสเนฺน อกฺโกสามิ, ปริภาสามิ, อปฺปสาทํ กโรมิ; โยหํ อธมฺมํ อธโมฺมติ วทามิ, ธมฺมํ ธโมฺมติ วทามิ, อวินยํ อวินโยติ วทามิ, วินยํ วินโยติ วทามิฯ

๔๔๗. ‘‘เอกมิทํ, อาวุโส, สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ ตตฺร โข, อาวุโส, ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – [อ. นิ. ๔.๕๐] ‘จตฺตาโรเม, ภิกฺขเว, จนฺทิมสูริยานํ อุปกฺกิเลสา, เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ อุปกฺกิลิฎฐา จนฺทิมสูริยา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติฯ กตเม จตฺตาโร? อโพฺภ, ภิกฺขเว, จนฺทิมสูริยานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฎฐา จนฺทิมสูริยา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติฯ มหิกา, ภิกฺขเว, จนฺทิมสูริยานํ อุ

ปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสูริยา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติ, ธูมรโช, ภิกฺขเว, จนฺทิมสูริยานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสูริยา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติฯ ราหุ, ภิกฺขเว, อสุรินฺโท จนฺทิมสูริยานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสูริยา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, จตฺตาโร จนฺทิมสูริยานํ อุปกฺกิเลสา, เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ อุปกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสูริยา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติฯ เอวเมว โข, ภิกฺขเว, จตฺตาโรเม สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลสา, เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติฯ กตเม จตฺตาโร? สนฺติ, ภิกฺขเว, เอเก สมณพฺราหฺมณา สุรํ ปิวนฺติ, เมรยํ ปิวนฺติ, สุราเมรยปานา อปฺปฏิวิรตา – อยํ, ภิกฺขเว, ปฐโม สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติฯ ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, เอเก สมณพฺราหฺมณา เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวนฺติ, เมถุนธมฺมา อปฺปฏิวิรตา – อยํ, ภิกฺขเว, ทุติโย สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติฯ ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, เอเก สมณพฺราหฺมณา ชาตรูปรชตํ สาทิยนฺติ, ชาตรูปรชตปฺปฏิคฺคหณา อปฺปฏิวิรตา – อยํ, ภิกฺขเว, ตติโย สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติฯ ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, เอเก สมณพฺราหฺมณา มิจฺฉาชีเวน ชีวิตํ กเปฺปนฺติ; มิจฺฉาชีวา อปฺปฏิวิรตา – อยํ, ภิกฺขเว, จตุตฺถ สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลโส, เยน อุปกฺกิเลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ, น วิโรจนฺติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, จตฺตาโร สมณพฺราหฺมณานํ อุปกฺกิเลสา, เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺราหฺมณา น ตปนฺติ, น ภาสนฺติ , น วิโรจนฺติ'ฯ ''อิทมโวจาวุโส, ภควาฯ อิทํ วตฺวาน สุคโต อถาปรํ เอตทโวจ สตฺถา –

''ราคโทสปริกฺลิฏฺฐา, เอเก สมณพฺราหฺมณา;
อวิชฺชานิวุฏา [อวิชฺชานีวุตา (สฺยา.)] โปสา, ปิยรูปาภินนฺทิโนฯ

''สุรํ ปิวนฺติ เมรยํ, ปฏิเสวนฺติ เมถุนํ;
รชตํ ชาตรูปญฺจ, สาทิยนฺติ อวิทฺทสูฯ

''มิจฺฉาชีเวน ชีวนฺติ, เอเก สมณพฺราหฺมณา;
เอเต อุปกฺกิเลสา วุตฺตา, พุทฺเธนาทิจฺจพนฺธุนาฯ

''เยหิ อุปกฺกิเลเสหิ อุปกฺกิลิฏฺฐา, เอเก สมณพฺราหฺมณา;
น ตปนฺติ น ภาสนฺติ, อสุทฺธา สรชา มคาฯ

''อนฺธกาเรน โอนทฺธา, ตณฺหาทาสา สเนตฺติกา;
วเฑฺฒนฺติ กฏสึ โฆรํ, อาทิยนฺติ ปุนพฺภวนฺติฯ

''เอวํวาที กิราหํ อายสฺมเนฺต อุปาสเก สเทฺธ ปสเนฺน อโกฺกสามิ, ปริภาสามิ, อปฺปสาทํ กโรมิ; โยหํ อธมฺมํ อธโมฺมติ วทามิ, ธมฺมํ ธโมฺมติ วทามิ, อวินยํ อวินโยติ วทามิ, วินยํ วินโยติ วทามิฯ

๔๔๘. [สํ. นิ. ๔.๓๖๒ อิทํ วตฺถุ อาคตํ] ''เอกมิทํ, อาวุโส, สมยํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ราชเนฺตปุเร ราชปริสายํ สนฺนิสินฺนานํ สนฺนิปติตานํ อยมนฺตรกถา อุทปาทิ – 'กปฺปติ สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ ชาตรูปรชตํ; สาทิยนฺติ สมณา

สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ; ปฏิคฺคณฺหนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชต’นฺติฯ เตน โข ปนาวุโส สมเยน, มณิจูฬโก คามณี ตสฺสํ ปริสายํ นิสิโนฺน โหติฯ อถ โข, อาวุโส, มณิจูฬโก คามณี ตํ ปริสํ เอตทโวจ – ‘มา อยฺยา เอวํ อวจุตฺถฯ น กปฺปติ สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ ชาตรูปรชตํ; น สาทิยนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ; น ปฏิคฺคณฺหนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ; นิกฺขิตฺตมณิสุวณฺณา สมณา สกฺยปุตฺติยา อเปตชาตรูปรชตา’ติฯ อสกฺขิ โข, อาวุโส, มณิจูฬโก คามณี ตํ ปริสํ สญฺญาเปตุํฯ

‘‘อถ โข, อาวุโส, มณิจูฬโก คามณี ตํ ปริสํ สญฺญาเปตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข, อาวุโส, มณิจูฬโก คามณี ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘อิธ, ภเนฺต, ราชเนฺตปุเร ราชปริสายํ สนฺนิสินฺนานํ สนฺนิปติตานํ อยมนฺตรกถา อุทปาทิ – กปฺปติ สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ ชาตรูปรชตํ; สาทิยนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ; ปฏิคฺคณฺหนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตนฺติฯ เอวํ วุเตฺต อหํ ภเนฺต, ตํ ปริสํ เอตทโวจํ – มา อยฺยา เอวํ อวจุตฺถฯ น กปฺปติ สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ ชาตรูปรชตํ; น สาทิยนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ ; น ปฏิคฺคณฺหนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ; นิกฺขิตฺตมณิสุวณฺณา สมณา สกฺยปุตฺติยา อเปตชาตรูปรชตาติฯ อสกฺขิํ โข อหํ, ภเนฺต, ตํ ปริสํ สญฺญาเปตุํฯ กจฺจาหํ, ภเนฺต, เอวํ พฺยากรมาโน วุตฺตวาที เจว ภควโต โหมิ, น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภาจิกฺขามิ, ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรมิ, น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุวาโท คารยฺหํ ฐานํ อาคจฺฉตี’ติ? ‘ตคฺฆ ตฺวํ, คามณิ, เอวํ พฺยากรมาโน วุตฺตวาที เจว เม โหสิ; น จ มํ อภูเตน อพฺภาจิกฺขสิ [ปารา. ๕๘๒], ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรสิ, น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุวาโท คารยฺหํ ฐานํ อาคจฺฉติฯ น หิ, คามณิ, กปฺปติ สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ ชาตรูปรชตํ; น สาทิยนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ; น ปฏิคฺคณฺหนฺติ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชาตรูปรชตํ; นิกฺขิตฺตมณิสุวณฺณา สมณา สกฺยปุตฺติยา อเปตชาตรูปรชตาฯ ยสฺส โข, คามณิ, ชาตรูปรชตํ กปฺปติ, ปญฺจปิ ตสฺส กามคุณา กปฺปนฺติฯ ยสฺส ปญฺจ กามคุณา กปฺปนฺติ เอกํเสเนตํ, คามณิ, ธาเรยฺยาสิ – อสฺสมณธโมฺม อสกฺยปุตฺติยธโมฺมติฯ อปิ จาหํ, คามณิ, เอวํ วทามิ ติณํ ติณตฺถิเกน ปริเยสิตพฺพํ; ทารุ ทารุตฺถิเกน ปริเยสิตพฺพํ; สกฏํ สกฏตฺถิเกน ปริเยสิตพฺพํ; ปุริโส ปุริสตฺถิเกน ปริเยสิตโพฺพฯ น เตฺววาหํ, คามณิ, เกนจิ ปริยาเยน ชาตรูปรชตํ สาทิตพฺพํ ปริเยสิตพฺพนฺติ วทามี’ติฯ

‘‘เอวํวาที กิราหํ อายสฺมเนฺต อุปาสเก สเทฺธ ปสเนฺน อโกฺกสามิ, ปริภาสามิ, อปฺปสาทํ กโรมิ; โยหํ อธมฺมํ อธโมฺมติ วทามิ, ธมฺมํ ธโมฺมติ วทามิ, อวินยํ อวินโยติ วทามิ, วินยํ วินโยติ วทามิฯ

๔๔๙. ‘‘เอกมิทํ, อาวุโส, สมยํ ภควา ราชคเห อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ อารพฺภ ชาตรูปรชตํ ปฏิกฺขิปิ, สิกฺขาปทญฺจ ปญฺญเปสิฯ เอวํวาที กิราหํ อายสฺมเนฺต อุปาสเก สเทฺธ ปสเนฺน อโกฺกสามิ, ปริภาสามิ, อปฺปสาทํ กโรมิ; โยหํ อธมฺมํ อธโมฺมติ วทามิ, ธมฺมํ ธโมฺมติ วทามิ, อวินยํ อวินโยติ วทามิ, วินยํ วินโยติ วทามี’’ติฯ

เอวํ วุเตฺต เวสาลิกา อุปาสกา อายสฺมนฺตํ ยสํ กากณฺฑกปุตฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘เอโกว ภเนฺต, อโยฺย ยโส กากณฺฑกปุโตฺต สมโณ สกฺยปุตฺติโยฯ สเพฺพวิเม อสฺสมณา อสกฺยปุตฺติยาฯ วสตุ, ภเนฺต, อโยฺย ยโส กากณฺฑกปุโตฺต เวสาลิยํฯ มยํ อยฺยสฺส ยสสฺส กากณฺฑกปุตฺตสฺส อุสฺสุกฺกํ กริสฺสาม จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาราน’’นฺติฯ อถ

โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุตฺโต เวสาลิเก อุปาสเก สญฺญาเปตฺวา อนุทูเตน ภิกฺขุนา สทฺธึ อารามํ อคมาสิฯ

อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู อนุทูตํ ภิกฺขุํ ปุจฺฉึสุ – ‘‘ขมาปิตาวุโส, ยเสน กากณฺฑกปุตฺเตน เวสาลิกา อุปาสกา’’ติ ? ‘‘อุปาสเกหิ ปาปิกํ โน, อาวุโส, กตํฯ เอโกว ยโส กากณฺฑกปุโตฺต สมโณ สกฺยปุตฺติโย กโตฯ สเพฺพว มยํ อสฺสมณา อสกฺยปุตฺติยา กตา’’ติฯ อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู – ‘‘อยํ, อาวุโส, ยโส กากณฺฑกปุโตฺต อเมฺหหิ อสมฺมโต คิหีนํ ปกาเสสิ; หนฺทสฺส มยํ อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กตฺตุกามา สนฺนิปตึสุฯ อถ โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุโตฺต เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา โกสมฺพิยํ ปจฺจุฎฺฐาสิฯ

๔๕๐. อถ โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุโตฺต ปาเวยฺยกานญฺจ [ปาเฐยฺยกานญฺจ (สฺยา.)] อวนฺติทกฺขิณาปถกานญฺจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ อายสฺมนฺตา; อิมํ อธิกรณํ อาทิยิสฺสามฯ ปุเร อธโมฺม ทิปฺปติ, ธโมฺม ปฎิพาหิยฺยติ; อวินโย ทิปฺปติ, วินโย ปฎิพาหิยฺยติ; ปุเร อธมฺมวาทิโน พลวโนฺต โหนฺติ, ธมฺมวาทิโน ทุพฺพลา โหนฺติ; อวินยวาทิโน พลวโนฺต โหนฺติ, วินยวาทิโน ทุพฺพลา โหนฺตี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา สมฺภูโต สาณวาสี อโหคเงฺค ปพฺพเต ปฎิวสติฯ อถ โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุโตฺต เยน อโหคโงฺค ปพฺพโต, เยนายสฺมา สมฺภูโต สาณวาสี เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สมฺภูตํ สาณวาสึ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุโตฺต อายสฺมนฺตํ สมฺภูตํ สาณวาสึ เอตทโวจ – ‘‘อิเม, ภเนฺต, เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู เวสาลิยํ ทส วตฺถูนิ ทีเปนฺติ – กปฺปติ สิงฺคิโลณกโปฺป, กปฺปติ ทฺวงฺคุลกโปฺป, กปฺปติ คามนฺตรกโปฺป, กปฺปติ อาวาสกโปฺป, กปฺปติ อนุมติกโปฺป, กปฺปติ อาจิณฺณกโปฺป, กปฺปติ อมถิตกโปฺป, กปฺปติ ชโฬคึ ปาตุํ, กปฺปติ อทสกํ นิสีทนํ, กปฺปติ ชาตรูปรชตนฺติฯ หนฺท มยํ, ภเนฺต, อิมํ อธิกรณํ อาทิยิสฺสามฯ ปุเร อธโมฺม ทิปฺปติ, ธโมฺม ปฎิพาหิยฺยติ; อวินโย ทิปฺปติ, วินโย ปฎิพาหิยฺยติ; ปุเร อธมฺมวาทิโน พลวโนฺต โหนฺติ, ธมฺมวาทิโน ทุพฺพลา โหนฺติ; อวินยวาทิโน พลวโนฺต โหนฺติ, วินยวาทิโน ทุพฺพลา โหนฺตี’’ติฯ ‘‘เอวมาวุโส’’ติ โข อายสฺมา สมฺภูโต สาณวาสี อายสฺมโต ยสสฺส กากณฺฑกปุตฺตสฺส ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข สฎฺฐิมตฺตา ปาเวยฺยกา ภิกฺขู – สเพฺพ อารญฺญิกา, สเพฺพ ปิณฺฑปาติกา, สเพฺพ ปํสุกูลิกา, สเพฺพ เตจีวริกา, สเพฺพว อรหโนฺต – อโหคเงฺค ปพฺพเต สนฺนิปตึสุฯ อฎฺฐาสีติมตฺตา อวนฺติทกฺขิณาปถกา ภิกฺขู – อเปฺปกเจฺจ อารญฺญิกา, อเปฺปกเจฺจ ปิณฺฑปาติกา, อเปฺปกเจฺจ ปํสุกูลิกา, อเปฺปกเจฺจ เตจีวริกา, สเพฺพว อรหโนฺต – อโหคเงฺค ปพฺพเต สนฺนิปตึสุฯ อถ โข เถรานํ ภิกฺขูนํ มนฺตยมานานํ เอตทโหสิ – ‘‘อิทํ โข อธิกรณํ กกฺขฬญฺจ, วาฬญฺจ; กํ นุ โข มยํ ปกฺขํ ลเภยฺยาม, เยน มยํ อิมสฺมึ อธิกรเณ พลวนฺตตรา อสฺสามา’’ติฯ

๔๕๑. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา เรวโต โสเรยฺเย ปฎิวสติ – พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ อถ โข เถรานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘อยํ โข อายสฺมา เรวโต โสเรยฺเย ปฎิวสติ – พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ สเจ มยํ อายสฺมนฺตํ เรวตํ ปกฺขํ ลภิสฺสาม, เอวํ มยํ อิมสฺมึ อธิกรเณ พลวนฺตตรา อสฺสามา’’ติฯ อโสฺสสิ โข อายสฺมา เรวโต – ทิพฺพาย โสตธาตุยา วิสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสิกาย – เถรานํ ภิกฺขูนํ มนฺตยมานานํฯ สุตฺวานสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิทํ โข อธิกรณํ กกฺขฬญฺจ วาฬญฺจฯ น โข

เมตํ ปติรูปํ โยหํ เอวรูเป อธิกรเณ โอสเกฺกยฺยํฯ อิทานิ จ ปน เต ภิกฺขู อาคจฺฉิสฺสนฺติฯ โสหํ เตหิ อากิโณฺณ น ผาสุ คมิสฺสามิฯ ยํนูนาหํ ปฏิกเจฺจว คเจฺฉยฺย''นฺติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต โสเรยฺยา สงฺกสฺสํ อคมาสิฯ

อถ โข เถรา ภิกฺขู โสเรยฺยํ คนฺตฺวา ปุจฺฉึสุ – ''กหํ อายสฺมา เรวโต''ติ? เต เอวมาหํสุ – ''เอสายสฺมา เรวโต สงฺกสฺสํ คโต''ติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต สงฺกสฺสา กณฺณกุชฺชํ [กนฺนกุชฺชํ (สี.)] อคมาสิฯ อถ โข เถรา ภิกฺขู สงฺกสฺสํ คนฺตฺวา ปุจฺฉึสุ – ''กหํ อายสฺมา เรวโต''ติ? เต เอวมาหํสุ – ''เอสายสฺมา เรวโต กณฺณกุชฺชํ คโต''ติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต กณฺณกุชฺชา อุทุมฺพรํ อคมาสิฯ อถ โข เถรา ภิกฺขู กณฺณกุชฺชํ คนฺตฺวา ปุจฺฉึสุ – ''กหํ อายสฺมา เรวโต''ติ? เต เอวมาหํสุ – ''เอสายสฺมา เรวโต อุทุมฺพรํ คโต''ติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต อุทุมฺพรา อคฺคฬปุรํ อคมาสิฯ อถ โข เถรา ภิกฺขู อุทุมฺพรํ คนฺตฺวา ปุจฺฉึสุ – ''กหํ อายสฺมา เรวโต''ติ? เต เอวมาหํสุ – ''เอสายสฺมา เรวโต อคฺคฬปุรํ คโต''ติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต อคฺคฬปุรา สหชาติํ [สหํชาติํ (ก.)] อคมาสิฯ อถ โข เถรา ภิกฺขู อคฺคฬปุรํ คนฺตฺวา ปุจฺฉึสุ – ''กหํ อายสฺมา เรวโต''ติ? เต เอวมาหํสุ – ''เอสายสฺมา เรวโต สหชาติํ คโต''ติฯ อถ โข เถรา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ เรวตํ สหชาติยํ สมฺภาเวสุํฯ

๔๕๒. อถ โข อายสฺมา สมฺภูโต สาณวาสี อายสฺมนฺตํ ยสํ กากณฺฑกปุตฺตํ เอตทโวจ – ''อยํ, อาวุโส, อายสฺมา เรวโต พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ สเจ มยํ อายสฺมนฺตํ เรวตํ ปญฺหํ ปุจฺฉิสฺสาม, ปฏิพโล อายสฺมา เรวโต เอเกเนว ปเญฺหน สกลมฺปิ รตฺติํ วีตินาเมตุํฯ อิทานิ จ ปนายสฺมา เรวโต อเนฺตวาสิกํ [อเนฺตวาสิํ (สฺยา.)] สรภาณกํ ภิกฺขุํ อเชฺฌสิสฺสติฯ โส ตฺวํ ตสฺส ภิกฺขุโน สรภญฺญปริโยสาเน อายสฺมนฺตํ เรวตํ อุปสงฺกมิตฺวา อิมานิ ทส วตฺถูนิ ปุเจฺฉยฺยาสี''ติฯ ''เอวํ ภเนฺต''ติ โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุโตฺต อายสฺมโต สมฺภูตสฺส สาณวาสิสฺส ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต อเนฺตวาสิกํ สรภาณกํ ภิกฺขุํ อเชฺฌสิฯ อถ โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุโตฺต ตสฺส ภิกฺขุโน สรภญฺญปริโยสาเน เยนายสฺมา เรวโต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ เรวตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา ยโส กากณฺฑกปุโตฺต อายสฺมนฺตํ เรวตํ เอตทโวจ – ''กปฺปติ, ภเนฺต, สิงฺคิโลณกโปฺป''ติ? ''โก โส, อาวุโส, สิงฺคิโลณกโปฺป''ติ? ''กปฺปติ, ภเนฺต, สิงฺคินา โลณํ ปริหริตุํ – ยตฺถ อโลณกํ ภวิสฺสติ ตตฺถ ปริภุญฺชิสฺสามี''ติ? ''นาวุโส, กปฺปตี''ติฯ ''กปฺปติ, ภเนฺต, ทฺวงฺคุลกโปฺป''ติ ? ''โก โส, อาวุโส, ทฺวงฺคุลกโปฺป''ติ? ''กปฺปติ, ภเนฺต, ทฺวงฺคุลาย ฉายาย วีติวตฺตาย, วิกาเล โภชนํ ภุญฺชิตุ''นฺติ? ''นาวุโส, กปฺปตี''ติฯ ''กปฺปติ, ภเนฺต, คามนฺตรกโปฺป''ติ? ''โก โส, อาวุโส, คามนฺตรกโปฺป''ติ? ''กปฺปติ, ภเนฺต – อิทานิ คามนฺตรํ คมิสฺสามีติ – ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อนติริตฺตํ โภชนํ ภุญฺชิตุ''นฺติ? ''นาวุโส, กปฺปตี''ติฯ ''กปฺปติ, ภเนฺต, อาวาสกโปฺป''ติ? ''โก โส, อาวุโส, อาวาสกโปฺป''ติ? ''กปฺปติ, ภเนฺต, สมฺพหุลา อาวาสา สมานสีมา นานุโปสถํ กาตุ''นฺติ? ''นาวุโส , กปฺปตี''ติฯ ''กปฺปติ , ภเนฺต, อนุมติกโปฺป''ติ? ''โก โส, อาวุโส, อนุมติกโปฺป''ติ? ''กปฺปติ, ภเนฺต, วเคฺคน สเงฺฆน กมฺมํ กาตุํ – อาคเต ภิกฺขู อนุมาเนสฺสามา''ติ [อนุชานิสฺสามาติ, อนุชาเนสฺสามาติ, อนุมติํ อาเนสฺสามาติ (ก.)]? ''นาวุโส, กปฺปตี''ติฯ ''กปฺปติ, ภเนฺต, อาจิณฺณกโปฺป''ติ? ''โก โส, อาวุโส, อาจิณฺณกโปฺป''ติ? ''กปฺปติ, ภเนฺต, อิทํ เม อุปชฺฌาเยน อชฺฌาจิณฺณํ, อิทํ เม อาจริเยน อชฺฌาจิณฺณํ, ตํ อชฺฌาจริตุ''นฺติ? ''อาจิณฺณกโปฺป โข, อาวุโส, เอกโจฺจ กปฺปติ, เอกโจฺจ น กปฺปตี''ติฯ ''กปฺปติ, ภเนฺต, อมถิตกโปฺป''ติ? ''โก โส, อาวุโส, อมถิตกโปฺป''ติ? ''กปฺปติ, ภเนฺต, ยํ ตํ ขีรํ ขีรภาวํ วิชหิตํ, อสมฺปตฺตํ ทธิภาวํ, ตํ ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อนติริตฺตํ ปาตุ''นฺติ? ''นาวุโส, กปฺปตี''ติ?

‘‘กปฺปติ, ภนฺเต, ชโฬคึ ปาตุ’’นฺติ? ‘‘กา สา, อาวุโส, ชโฬคี’’ติ? ‘‘กปฺปติ, ภนฺเต, ยา สา สุรา อาสุตา, อสมฺปตฺตา มชฺชภาวํ, สา ปาตุ’’นฺติ? ‘‘นาวุโส, กปฺปตี’’ติฯ ‘‘กปฺปติ, ภนฺเต, อทสกํ นิสีทน’’นฺติ? ‘‘นาวุโส, กปฺปตี’’ติฯ ‘‘กปฺปติ, ภนฺเต, ชาตรูปรชต’’นฺติ? ‘‘นาวุโส, กปฺปตี’’ติฯ ‘‘อิเม, ภนฺเต, เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู เวสาลิยํ อิมานิ ทส วตฺถูนิ ทีเปนฺติฯ หนฺท มยํ, ภนฺเต, อิมํ อธิกรณํ อาทิยิสฺสามฯ ปุเร อธมฺโม ทิปฺปติ, ธมฺโม ปฏิพาหิยฺยติ; อวินโย ทิปฺปติ, วินโย ปฏิพาหิยฺยติ; ปุเร อธมฺมวาทิโน พลวนฺโต โหนฺติ, ธมฺมวาทิโน ทุพฺพลา โหนฺติ; อวินยวาทิโน พลวนฺโต โหนฺติ, วินยวาทิโน ทุพฺพลา โหนฺตี’’ติฯ ‘‘เอวมาวุโส’’ติ โข อายสฺมา เรวโต อายสฺมโต ยสสฺส กากณฺฑกปุตฺตสฺส ปจฺจโสฺสสิฯ

ปฐมภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๒. ทุติยภาณวาโร

๔๕๓. อโสฺสสุํ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู – ‘‘ยโส กิร กากณฺฑกปุโตฺต อิทํ อธิกรณํ อาทิยิตุกาโม ปกฺขํ ปริเยสติ, ลภติ จ กิร ปกฺข’’นฺติฯ อถ โข เวสาลิกานํ วชฺชิปุตฺตกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘อิทํ โข อธิกรณํ กกฺขฬญฺจ วาฬญฺจฯ กํ นุ โข มยํ ปกฺขํ ลเภยฺยาม, เยน มยํ อิมสฺมิํ อธิกรเณ พลวนฺตตรา อสฺสามา’’ติฯ

อถ โข เวสาลิกานํ วชฺชิปุตฺตกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘อยํ โข อายสฺมา เรวโต พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต วิยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ สเจ มยํ อายสฺมนฺตํ เรวตํ ปกฺขํ ลเภยฺยาม, เอวํ มยํ อิมสฺมิํ อธิกรเณ พลวนฺตตรา อสฺสามา’’ติฯ

อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู ปหูตํ สามณกํ ปริกฺขารํ ปฏิยาเทสุํ – ปตฺตมฺปิ, จีวรมฺปิ, นิสีทนมฺปิ, สูจิฆรมฺปิ, กายพนฺธนมฺปิ, ปริสฺสาวนมฺปิ, ธมฺมกรณมฺปิฯ อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู ตํ สามณกํ ปริกฺขารํ อาทาย นาวาย สหชาติํ อุชฺชวิํสุ; นาวาย ปโจฺจโรหิตฺวา อญฺญตรสฺมิํ รุกฺขมูเล ภตฺตวิสฺสคฺคํ กโรนฺติฯ อถ โข อายสฺมโต สาฬฺหสฺส รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ – ‘‘เก นุ โข ธมฺมวาทิโน – ปาจีนกา วา ภิกฺขู, ปาเวยฺยกา วา’’ติ? อถ โข อายสฺมโต สาฬฺหสฺส, ธมฺมญฺจ วินยญฺจ เจตสา ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส, เอตทโหสิ – ‘‘อธมฺมวาทิโน ปาจีนกา ภิกฺขู, ธมฺมวาทิโน ปาเวยฺยกา [ปาเฐยฺยกา (สฺยา.)] ภิกฺขู’’ติฯ

อถ โข อญฺญตรา สุทฺธาวาสกายิกา เทวตา อายสฺมโต สาฬฺหสฺส เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย – เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิเญฺชยฺย, เอวเมว สุทฺธาวาเสสุ เทเวสุ อนฺตรหิตา – อายสฺมโต สาฬฺหสฺส สมฺมุเข ปาตุรโหสิฯ อถ โข สา เทวตา อายสฺมนฺตํ สาฬฺหํ เอตทโวจ – ‘‘สาธุ, ภนฺเต สาฬฺห, อธมฺมวาที ปาจีนกา ภิกฺขู, ธมฺมวาที ปาเวยฺยกา ภิกฺขูฯ เตน หิ, ภนฺเต สาฬฺห, ยถาธโมฺม ตถา ติฏฺฐาหี’’ติฯ ‘‘ปุเพฺพปิ จาหํ, เทวเต, เอตรหิ จ ยถาธโมฺม ตถา ฐิโต ; อปิ จาหํ น ตาว ทิฏฺฐิํ อาวิ กโรมิ, อเปฺปว นาม มํ อิมสฺมิํ อธิกรเณ สมฺมเนฺนยฺยา’’ติฯ

๔๕๔. อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู ตํ สามณกํ ปริกฺขารํ อาทาย เยนายสฺมา เรวโต เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ เรวตํ เอตทโวจุํ – ‘‘ปฏิคฺคณฺหาตุ, ภนฺเต,

เถโร สามณกํ ปริกฺขารํ – ปตฺตมฺปิ, จีวรมฺปิ, นิสีทนมฺปิ, สูจิฆรมฺปิ, กายพนฺธนมฺปิ, ปริสฺสาวนมฺปิ, ธมฺมกรณมฺปี’’ติฯ ‘‘อลํ, อาวุโส, ปริปุณฺณํ เม ปตฺตจีวร’’นฺติ น อิจฺฉิ ปฏิคฺคเหตุํฯ

เตน โข ปน สมเยน อุตฺตโร นาม ภิกฺขุ วีสติวสฺโส อายสฺมโต เรวตสฺส อุปฏฺฐาโก โหติฯ อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู เยนายสฺมา อุตฺตโร เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุตฺตรํ เอตทโวจุํ – ‘‘ปฏิคฺคณฺหาตุ อายสฺมา อุตฺตโร สามณกํ ปริกฺขารํ – ปตฺตมฺปิ, จีวรมฺปิ, นิสีทนมฺปิ, สูจิฆรมฺปิ, กายพนฺธนมฺปิ, ปริสฺสาวนมฺปิ, ธมฺมกรณมฺปี’’ติฯ ‘‘อลํ, อาวุโส, ปริปุณฺณํ เม ปตฺตจีวร’’นฺติ น อิจฺฉิ ปฏิคฺคเหตุํฯ ‘‘มนุสฺสา โข, อาวุโส อุตฺตร, ภควโต สามณกํ ปริกฺขารํ อุปนาเมนฺติฯ สเจ ภควา ปฏิคฺคณฺหาติ, เตเนว เต อตฺตมนา โหนฺติฯ โน เจ ภควา ปฏิคฺคณฺหาติ, อายสฺมโต [อายสฺมโต จ (สฺยา.)] อานนฺทสฺส อุปนาเมนฺติ – ปฏิคฺคณฺหาตุ, ภนฺเต, เถโร สามณกํ ปริกฺขารํฯ ยถา ภควตา ปฏิคฺคหิโต, เอวเมว โส ภวิสฺสตีติฯ ปฏิคฺคณฺหาตุ อายสฺมา อุตฺตโร สามณกํ ปริกฺขารํฯ ยถา เถเรน ปฏิคฺคหิโต, เอวเมว โส ภวิสฺสตี’’ติฯ อถ โข อายสฺมา อุตฺตโร เวสาลิเกหิ วชฺชิปุตฺเตหิ ภิกฺขูหิ นิปฺปีฬิยมาโน เอกํ จีวรํ อคฺคเหสิฯ ‘‘วเทยฺยาถ, อาวุโส, เยน อตฺโถ’’ติฯ ‘‘เอตฺตกํ อายสฺมา อุตฺตโร เถรํ วเทตุ; เอตฺตกญฺจ, ภนฺเต, เถโร สงฺฆมชฺเฌ วเทตุ – ‘ปุรตฺถิเมสุ ชนปเทสุ พุทฺธา ภควนฺโต อุปฺปชฺชนฺติฯ ธมฺมวาที ปาจีนกา ภิกฺขู, อธมฺมวาที ปาเวยฺยกา ภิกฺขู’’’ติฯ ‘‘เอวมาวุโส’’ติ โข อายสฺมา อุตฺตโร เวสาลิกานํ วชฺชิปุตฺตกานํ ภิกฺขูนํ ปฏิสฺสุตฺวา เยนายสฺมา เรวโต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ เรวตํ เอตทโวจ – ‘‘เอตฺตกํ, ภนฺเต, เถโร สงฺฆมชฺเฌ วเทตุ – ‘ปุรตฺถิเมสุ ชนปเทสุ พุทฺธา ภควนฺโต อุปฺปชฺชนฺติ ฯ ธมฺมวาที ปาจีนกา ภิกฺขู, อธมฺมวาที ปาเวยฺยกา ภิกฺขู’’’ติฯ ‘‘อธมฺเม มํ ตฺวํ, ภิกฺขุ, นิโยเชสี’’ติ เถโร อายสฺมนฺตํ อุตฺตรํ ปณาเมสิฯ

อถ โข เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุตฺตรํ เอตทโวจุํ – ‘‘กึ, อาวุโส อุตฺตร, เถโร อาหา’’ติ? ‘‘ปาปิกํ โน, อาวุโส, กตํฯ ‘อธมฺเม มํ ตฺวํ, ภิกฺขุ, นิโยเชสี’’’ติ เถโร มํ ปณาเมสีติฯ ‘‘นนุ ตฺวํ, อาวุโส [อาวุโส อุตฺตร (สฺยา. กํ.)], วุฑฺโฒ วีสติวสฺโสสี’’ติ? ‘‘อามาวุโส, อปิ จ มยํ ครุนิสฺสยํ คณฺหามา’’ติฯ

๔๕๕. อถ โข สโงฺฆ ตํ อธิกรณํ วินิจฺฉินิตุกาโม สนฺนิปติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต สงฺฆํ ญาเปสิ –

‘‘สุณาตุ เม, อาวุโส, สโงฺฆฯ สเจ มยํ อิมํ อธิกรณํ อิธ วูปสเมสฺสาม, สิยาปิ มูลาทายกา [มูลทายกา (สี.)] ภิกฺขู ปุนกมฺมาย อุกฺโกเฏยฺยุํฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, ยเตฺถวิมํ อธิกรณํ สมุปฺปนฺนํ, สโงฺฆ ตเตฺถวิมํ อธิกรณํ วูปสเมยฺยา’’ติฯ

อถ โข เถรา ภิกฺขู เวสาลึ อคมํสุ – ตํ อธิกรณํ วินิจฺฉินิตุกามาฯ

เตน โข ปน สมเยน สพฺพกามี นาม ปถพฺยา สงฺฆเตฺถโร วีสวสฺสสติโก อุปสมฺปทาย, อายสฺมโต อานนฺทสฺส สทฺธิวิหาริโก, เวสาลิยํ ปฏิวสติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต อายสฺมนฺตํ สมฺภูตํ สาณวาสึ เอตทโวจ – ‘‘อหํ, อาวุโส, ยสฺมึ วิหาเร สพฺพกามี เถโร วิหรติ, ตํ วิหารํ อุปคจฺฉามิฯ โส ตฺวํ กาลเสฺสว อายสฺมนฺตํ สพฺพกามึ อุปสงฺกมิตฺวา อิมานิ ทส วตฺถูนิ ปุเจฺฉยฺยาสี’’ติฯ

‘‘เอวํ ภนฺเต’’ติ โข อายสฺมา สมฺภูโต สาณวาสี อายสฺมโต เรวตสฺส ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต, ยสฺมึ วิหาเร สพฺพกามี เถโร วิหรติ, ตํ วิหารํ อุปคจฺฉิฯ คเพฺภ อายสฺมโต สพฺ

พกามิสฺส เสนาสนํ ปญฺญตฺตํ โหติ, คพฺภปฺปมุเข อายสฺมโต เรวตสฺสฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต – อยํ เถโร มหลฺลโก น นิปชฺชตีติ – น เสยฺยํ กปฺเปสิฯ อายสฺมา สพฺพกามี – อยํ ภิกฺขุ อาคนฺตุโก กิลนฺโต น นิปชฺชตีติ – น เสยฺยํ กปฺเปสิฯ อถ โข อายสฺมา สพฺพกามี รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย อายสฺมนฺตํ เรวตํ เอตทโวจ – ‘‘กตเมน ตฺวํ ภูมิ วิหาเรน เอตรหิ พหุลํ วิหรสี’’ติ? ‘‘เมตฺตาวิหาเรน โข อหํ , ภนฺเต, เอตรหิ พหุลํ วิหรามี’’ติฯ ‘‘กุลฺลกวิหาเรน กิร ตฺวํ ภูมิ เอตรหิ พหุลํ วิหรสิ ฯ กุลฺลกวิหาโร เอโส [เหโส (สฺยา.)] ภูมิ ยทิทํ เมตฺตา’’ติฯ ‘‘ปุพฺเพปิ เม, ภนฺเต, คิหิภูตสฺส อาจิณฺณา เมตฺตาฯ เตนาหํ เอตรหิปิ เมตฺตาวิหาเรน พหุลํ วิหรามิ, อปิ จ โข มยา จิรปฺปตฺตํ อรหตฺต’’นฺติฯ ‘‘เถโร ปน, ภนฺเต, กตเมน วิหาเรน เอตรหิ พหุลํ วิหรตี’’ติ? ‘‘สุญฺญตาวิหาเรน โข อหํ ภูมิ เอตรหิ พหุลํ วิหรามี’’ติฯ ‘‘มหาปุริสวิหาเรน กิร, ภนฺเต, เถโร เอตรหิ พหุลํ วิหรติฯ มหาปุริสวิหาโร เอโส, ภนฺเต, ยทิทํ สุญฺญตา’’ติฯ ‘‘ปุพฺเพปิ เม ภูมิ คิหิภูตสฺส อาจิณฺณา สุญฺญตาฯ เตนาหํ เอตรหิปิ สุญฺญตาวิหาเรน พหุลํ วิหรามิ, อปิ จ มยา จิรปฺปตฺตํ อรหตฺต’’นฺติฯ อยญฺจรหิ เถรานํ ภิกฺขูนํ อนฺตรากถา วิปฺปกตา, อถายสฺมา สมฺภูโต สาณวาสี ตสฺมึ อนุปฺปตฺโต โหติฯ อถ โข อายสฺมา สมฺภูโต สาณวาสี เยนายสฺมา สพฺพกามี เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สพฺพกามึ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สมฺภูโต สาณวาสี อายสฺมนฺตํ สพฺพกามึ เอตทโวจ – ‘‘อิเม, ภนฺเต, เวสาลิกา วชฺชิปุตฺตกา ภิกฺขู เวสาลิยํ ทส วตฺถูนิ ทีเปนฺติ – กปฺปติ สิงฺคิโลณกปฺโป, กปฺปติ ทฺวงฺคุลกปฺโป, กปฺปติ คามนฺตรกปฺโป, กปฺปติ อาวาสกปฺโป, กปฺปติ อนุมติกปฺโป, กปฺปติ อาจิณฺณกปฺโป, กปฺปติ อมถิตกปฺโป, กปฺปติ ชโฬคึ , ปาตุํ กปฺปติ อทสกํ นิสีทนํ, กปฺปติ ชาตรูปรชตนฺติฯ เถเรน, ภนฺเต, อุปชฺฌายสฺส มูเล พหุธมฺโม จ วินโย จ ปริยตฺโตฯ เถรสฺส ภนฺเต, ธมฺมญฺจ วินยญฺจ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส กถํ โหติ? เก นุ โข ธมฺมวาทิโน – ปาจีนกา วา ภิกฺขู, ปาเวยฺยกา วา’’ติ? ‘‘ตยาปิ โข, อาวุโส, อุปชฺฌายสฺส มูเล พหุ ธมฺโม จ วินโย จ ปริยตฺโตฯ ตุยฺหํ ปน, อาวุโส, ธมฺมญฺจ วินยญฺจ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส กถํ โหติ? เก นุ โข ธมฺมวาทิโน – ปาจีนกา วา ภิกฺขู, ปาเวยฺยกา วา’’ติ? ‘‘มยฺหํ โข, ภนฺเต, ธมฺมญฺจ วินยญฺจ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส เอวํ โหติ – อธมฺมวาที ปาจีนกา ภิกฺขู, ธมฺมวาที ปาเวยฺยกา ภิกฺขูติ; อปิ จาหํ น ตาว ทิฏฺฐึ อาวิ กโรมิ, อเปฺปว นาม มํ อิมสฺมึ อธิกรเณ สมฺมนฺเนยฺยา’’ติฯ ‘‘มยฺหมฺปิ โข, อาวุโส, ธมฺมญฺจ วินยญฺจ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส เอวํ โหติ – อธมฺมวาที ปาจีนกา ภิกฺขู, ธมฺมวาที ปาเวยฺยกา ภิกฺขูติ; อปิ จาหํ น ตาว ทิฏฺฐึ อาวิ กโรมิ, อเปฺปว นาม มํ อิมสฺมึ อธิกรเณ สมฺมนฺเนยฺยา’’ติฯ

๔๕๖. อถ โข สงฺโฆ ตํ อธิกรณํ วินิจฺฉินิตุกาโม สนฺนิปติฯ ตสฺมึ โข ปน อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน อนคฺคานิ เจว ภสฺสานิ ชายนฺติ, น เจกสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ วิญฺญายติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต สงฺฆํ ญาเปสิ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อมฺหากํ อิมสฺมึ อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน อนคฺคานิ เจว ภสฺสานิ ชายนฺติ, น เจกสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ วิญฺญายติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิมํ อธิกรณํ อุพฺพาหิกาย วูปสเมยฺยา’’ติฯ สงฺโฆ จตฺตาโร ปาจีนเก ภิกฺขู, จตฺตาโร ปาเวยฺยเก ภิกฺขู อุจฺจินิฯ ปาจีนกานํ ภิกฺขูนํ – อายสฺมนฺตญฺจ สพฺพกามึ, อายสฺมนฺตญฺจ สาฬฺหํ, อายสฺมนฺตญฺจ ขุชฺชโสภิตํ, อายสฺมนฺตญฺจ วาสภคามิกํ; ปาเวยฺยกานํ ภิกฺขูนํ – อายสฺมนฺตญฺจ เรวตํ, อายสฺมนฺตญฺจ สมฺภูตํ สาณวาสึ, อายสฺมนฺตญฺจ ยสํ กากณฺฑกปุตฺตํ, อายสฺมนฺตญฺจ สุมนนฺติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต สงฺฆํ ญาเปสิ –

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อมฺหากํ อิมสฺมึ อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน อนคฺคานิ เจว ภสฺสานิ ชายนฺติ, น เจกสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ วิญฺญายติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ จตฺตาโร ปาจีนเก ภิกฺขู, จตฺตาโร ปาเวยฺยเก ภิกฺขู สมฺมเนยฺย อุพฺพาหิกาย อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อมฺหากํ อิมสฺมึ อธิกรเณ วินิจฺฉิยมาเน อนคฺคานิ เจว ภสฺสานิ ชายนฺติ, น เจกสฺส ภาสิตสฺส อตฺโถ วิญฺญายติฯ สงฺโฆ จตฺตาโร ปาจีนเก ภิกฺขู, จตฺตาโร ปาเวยฺยเก ภิกฺขู สมฺมนฺนติ อุพฺพาหิกาย อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ จตุนฺนํ ปาจีนกานํ ภิกฺขูนํ, จตุนฺนํ ปาเวยฺยกานํ ภิกฺขูนํ สมฺมุติ, อุพฺพาหิกาย อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํ , โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“สมฺมตา สงฺเฆน จตฺตาโร ปาจีนกา ภิกฺขู, จตฺตาโร ปาเวยฺยกา ภิกฺขู, อุพฺพาหิกาย อิมํ อธิกรณํ วูปสเมตุํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อชิโต นาม ภิกฺขุ ทสวสฺโส สงฺฆสฺส ปาติโมกฺขุทฺเทสโก โหติฯ อถ โข สงฺโฆ อายสฺมนฺตมฺปิ อชิตํ สมฺมนฺนติ – เถรานํ ภิกฺขูนํ อาสนปญฺญาปกํฯ อถ โข เถรานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “กตฺถ นุ โข มยํ อิมํ อธิกรณํ วูปสเมยฺยามา”ติ? อถ โข เถรานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “อยํ โข วาลิการาโม รมณีโย อปฺปสทฺโท อปฺปนิคฺโฆโสฯ ยํนูน มยํ วาลิการาเม อิมํ อธิกรณํ วูปสเมยฺยามา”ติฯ

๔๕๗. อถ โข เถรา ภิกฺขู วาลิการามํ อคมํสุ – ตํ อธิกรณํ วินิจฺฉินิตุกามาฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต สงฺฆํ ญาเปสิ –

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อายสฺมนฺตํ สพฺพกามึ วินยํ ปุจฺเฉยฺย”นฺติฯ

อายสฺมา สพฺพกามี สงฺฆํ ญาเปสิ –

“สุณาตุ เม, อาวุโส, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ เรวเตน วินยํ ปุฏฺโฐ วิสฺสชฺเชยฺย”นฺติฯ

อถ โข อายสฺมา เรวโต อายสฺมนฺตํ สพฺพกามึ เอตทโวจ – “กปฺปติ, ภนฺเต, สิงฺคิโลณกปฺโป”ติ? “โก โส, อาวุโส, สิงฺคิโลณกปฺโป”ติ? “กปฺปติ, ภนฺเต, สิงฺคินา โลณํ ปริหริตุํ – ยตฺถ อโลณกํ ภวิสฺสติ ตตฺถ ปริภุญฺชิสฺสามา”ติ? “นาวุโส, กปฺปตี”ติฯ [ปาจิ. ๒๕๔ อาทโย] “กตฺถ ปฏิกฺขิตฺต”นฺติ? “สาวตฺถิยํ, สุตฺตวิภงฺเค”ติฯ “กึ อาปชฺชตี”ติ? “สนฺนิธิการกโภชเน ปาจิตฺติย”นฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ ปฐมํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํฯ อิติปิทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ ปฐมํ สลากํ นิกฺขิปามิ”ฯ

“กปฺปติ, ภนฺเต, ทฺวงฺคุลกปฺโป”ติ? “โก โส, อาวุโส, ทฺวงฺคุลกปฺโป”ติ? “กปฺปติ, ภนฺเต, ทฺวงฺคุลาย ฉายาย วีติวตฺตาย วิกาเล โภชนํ ภุญฺชิตุ”นฺติ ? “นาวุโส, กปฺปตี”ติ [ปาจิ. ๒๔๕]ฯ “กตฺถ ปฏิกฺขิตฺต”นฺติ? “ราชคเห, สุตฺตวิภงฺเค”ติฯ “กึ อาปชฺชตี”ติ? วิกาลโภชเน ปาจิตฺติย”นฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ ทุติยํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํฯ อิติปีทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ ทุติยํ สลากํ นิกฺขิปามิ”ฯ

“กปฺปติ, ภนฺเต, คามนฺตรกปฺโป”ติ? “โก โส, อาวุโส, คามนฺตรกปฺโป”ติ? “กปฺปติ, ภนฺเต – อิทานิ คามนฺตรํ คมิสฺสามีติ – ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อนติริตฺตํ โภชนํ ภุญฺชิตุ”นฺติ? “นาวุโส, กปฺปตี”ติ [ปาจิ. ๒๓๔]ฯ “กตฺถ ปฏิกฺขิตฺต”นฺติ? “สาวตฺถิยํ, สุตฺตวิภงฺเค”ติฯ “กึ อาปชฺชตี”ติ? “อนติริตฺตโภชเน ปาจิตฺติย”นฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ ตติยํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํฯ อิติปีทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ ตติยํ สลากํ นิกฺขิปามิ”ฯ

“กปฺปติ , ภนฺเต, อาวาสกปฺโป”ติ? “โก โส, อาวุโส, อาวาสกปฺโป”ติ? “กปฺปติ ภนฺเต, สมฺพหุลา อาวาสา สมานสีมา นานุโปสถํ กาตุ”นฺติฯ “นาวุโส, กปฺปตี”ติ [มหาว. ๑๔๑ อาทโย]ฯ “กตฺถ ปฏิกฺขิตฺต”นฺติ? “ราชคเห, อุโปสถสํยุตฺเต”ติฯ “กึ อาปชฺชตี”ติ? “วินยาติสาเร ทุกฺกฏ”นฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ จตุตฺถํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํฯ อิติปีทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ จตุตฺถํ สลากํ นิกฺขิปามิ”ฯ

“กปฺปติ, ภนฺเต, อนุมติกปฺโป”ติ? “โก โส, อาวุโส, อนุมติกปฺโป”ติ? “กปฺปติ, ภนฺเต, วคฺเคน สงฺเฆน กมฺมํ กาตุํ – อาคเต ภิกฺขู อนุมาเนสฺสามา”ติ? “นาวุโส, กปฺปตี”ติ [มหาว. ๓๘๓ อาทโย]ฯ “กตฺถ ปฏิกฺขิตฺต”นฺติ? “จมฺเปยฺยเก, วินยวตฺถุสฺมิ”นฺติฯ “กึ อาปชฺชตี”ติ? “วินยาติสาเร ทุกฺกฏ”นฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ ปญฺจมํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํฯ อิติปีทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ ปญฺจมํ สลากํ นิกฺขิปามิ”ฯ

“กปฺปติ, ภนฺเต, อาจิณฺณกปฺโป”ติ? “โก โส, อาวุโส, อาจิณฺณกปฺโป”ติ? “กปฺปติ, ภนฺเต – อิทํ เม อุปชฺฌาเยน อชฺฌาจิณฺณํ, อิทํ เม อาจริเยน อชฺฌาจิณฺณํ – ตํ อชฺฌาจริตุ”นฺติ? “อาจิณฺณกปฺโป โข, อาวุโส, เอกจฺโจ กปฺปติ, เอกจฺโจ น กปฺปตี”ติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ ฉฏฺฐํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํ ฯ อิติปีทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ ฉฏฺฐํ สลากํ นิกฺขิปามิ”ฯ

“กปฺปติ , ภนฺเต, อมถิตกปฺโป”ติ? “โก โส, อาวุโส, อมถิตกปฺโป”ติ? “กปฺปติ, ภนฺเต, ยํ ตํ ขีรํ ขีรภาวํ วิชหิตํ, อสมฺปตฺตํ ทธิภาวํ, ตํ ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อนติริตฺตํ ปาตุ”นฺติ? “นาวุโส, กปฺปตี”ติ [ปาจิ. ๒๓๔]ฯ “กตฺถ ปฏิกฺขิตฺต”นฺติ? “สาวตฺถิยํ, สุตฺตวิภงฺเค”ติฯ “กึ อาปชฺชตี”ติ? “อนติริตฺตโภชเน ปาจิตฺติย”นฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ สตฺตมํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํฯ อิติปีทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ สตฺตมํ สลากํ นิกฺขิปามิ”ฯ

“กปฺปติ, ภนฺเต, ชโฬคึ ปาตุ”นฺติ? “กา สา, อาวุโส, ชโฬคี”ติ? “กปฺปติ, ภนฺเต, ยา สา สุรา อาสุตา อสมฺปตฺตา มชฺชภาวํ, สา ปาตุ”นฺติ? “นาวุโส, กปฺปตี”ติ [ปาจิ. ๓๒๖]ฯ “กตฺถ

ปฎิกฺขิตฺต’’นฺติ? ‘‘โกสมฺพิยํ, สุตฺตวิภงฺค’’ติฯ ‘‘กึ อาปชฺชตี’’ติฯ ‘‘สุราเมรยปาเน ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ อฏฺฐมํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํฯ อิติปิทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ อฏฺฐมํ สลากํ นิกฺขิปามิ’’ฯ

‘‘กปฺปติ, ภนฺเต, อทสกํ นิสีทน’’นฺติ? ‘‘นาวุโส, กปฺปตี’’ติ [ปาจิ. ๕๓๑ อาทโย]ฯ ‘‘กตฺถ ปฏิกฺขิตฺต’’นฺติ? ‘‘สาวตฺถิยํ, สุตฺตวิภงฺค’’ติฯ ‘‘กึ อาปชฺชตี’’ติ? ‘‘เฉทนเก ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ นวมํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํฯ อิติปิทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ นวมํ สลากํ นิกฺขิปามิ’’ฯ

‘‘กปฺปติ, ภนฺเต, ชาตรูปรชต’’นฺติ? ‘‘นาวุโส, กปฺปตี’’ติ [ปารา. ๕๘๐ อาทโย]ฯ ‘‘กตฺถ ปฏิกฺขิตฺต’’นฺติฯ ‘‘ราชคเห, สุตฺตวิภงฺค’’ติฯ ‘‘กึ อาปชฺชตี’’ติ? ‘‘ชาตรูปรชตปฏิคฺคหเณ ปาจิตฺติย’’นฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิทํ ทสมํ วตฺถุ สงฺเฆน วินิจฺฉิตํฯ อิติปิทํ วตฺถุ อุทฺธมฺมํ, อุพฺพินยํ, อปคตสตฺถุสาสนํฯ อิทํ ทสมํ สลากํ นิกฺขิปามิฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิมานิ ทส วตฺถูนิ สงฺเฆน วินิจฺฉิตานิฯ อิติปิมานิ ทสวตฺถูนิ อุทฺธมฺมานิ, อุพฺพินยานิ, อปคตสตฺถุสาสนานี’’ติฯ

๔๕๘. ‘‘นิหตเมตํ, อาวุโส, อธิกรณํ, สนฺตํ วูปสนฺตํ สุวูปสนฺตํฯ อปิ จ มํ ตฺวํ, อาวุโส, สงฺฆมชฺเฌปิ อิมานิ ทส วตฺถูนิ ปุจฺเฉยฺยาสิ – เตสํ ภิกฺขูนํ สญฺญตฺติยา’’ติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต อายสฺมนฺตํ สพฺพกามึ สงฺฆมชฺเฌปิ อิมานิ ทส วตฺถูนิ ปุจฺฉิฯ ปุฏฺโฐ ปุฏฺโฐ อายสฺมา สพฺพกามี วิสฺสชฺเชสิฯ อิมาย โข ปน วินยสงฺคีติยา สตฺต ภิกฺขุสตานิ อนูนานิ อนธิกานิ อเหสุํ, ตสฺมายํ วินยสงฺคีติ ‘‘สตฺตสติกา’’ติ วุจฺจตีติฯ

ทุติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

สตฺตสติกกฺขนฺธโก ทฺวาทสโมฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู ปญฺจวีสติฯ

ตสฺสุทฺทานํ –

ทส วตฺถูนิ ปูเรตฺวา, กมฺมํ ทูเตน ปาวิสิ;
จตฺตาโร ปุน รูปญฺจ, โกสมฺพิ จ ปาเวยฺยโกฯ

มโคฺค โสเรยฺยํ สงฺกสฺสํ, กณฺณกุชฺชํ อุทุมฺพรํ;
สหชาติ จ มชฺฌสิ, อโสสฺสสิ ก นุ โข มยํฯ

ปตฺตนาวาย อุชฺชวิ, รโหสิ อุปนามยํ [ทูรโตปิ อุทปาทิ (ก.)];
ครุ [ทารุณํ (สฺยา.)] สงฺโฆ จ เวสาลึ, เมตฺตา สงฺโฆ อุพฺพาหิกาติฯ

สตฺตสติกกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

จูฬวโคฺค [จุลฺลวโคฺค (สี.)] นิฏฺฐิโตฯ

จูฬวคฺคปาฬิ นิฏฺฐิตาฯ